№ 173 Հոկտեմբերի 1 (13) 1896 Հոկտեմբերի 1 (13) № 173

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինը 6 րուբլ
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրւում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաճախորդագրութիւնք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր անաչառութեան պատճառը: Ներքին տեսութիւն: Նամակ Շուշուց Նամակ Շուշուց: Ներքին լուրեր: Արտաքին տեսութիւն: Անգլիա: Թիւրքիա: Արեւելեան գործեր: — Միջակից հետագիններ: — Յայտարարութիւններ: — Բառնասիրական: Աւետարանական հայերին:

ՄԵՐ ԱՆԱՉԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏՃԱՌԸ

Երբ որ մարդը մի թէև անցաւոր հայեացք է գցում մեր հասարակական գործիչների վրայ, ակամայ համոզւում է որ այդ գործիչներից գրեթէ ոչ մինը իր բուն կոչմանը չէ հետևում, կամ աւելի լաւ է ասել երբէք ոչինչ կոչում ունեցած չը լինելով, ձեռնամուխ է լինում անխտիր հասարակական ամեն տեսակ պատրաստութիւններին և պաշտօններին: Մարդ որ երբէք մանկավարժութիւն չէ ուսել,—նա ուսուիչ կամ տեսուչ է. մարդ, որ աստուածաբանութիւն երբէք չէ սովորել—նա քահանայ, արհեստագէտ կամ եպիսկոպոս է. մարդ, որ քաղաքական և հասարակական պիտութիւններ չէ ուսումնասիրել,—նա քաղաքական թերթի խմբագիր է. մարդ որ իրաւաբանութիւն չէ սովորել այլ գուցէ բնական կամ ուրիշ գիտութիւններ,—նա փաստաբան է. մարդ որ երբէք ֆինանսական պիտութիւն չէ ուսել—նա բանկիր է, և այլն:

Ընդ դեռ բաւական չէ. մեզանում իւրաքանչիւր անհատ իրան իրաւունք է համարում զբաղվել միաժամանակ հազար ու մի, կատարելապէս միմեանցից տարբեր գործերով:

Մեզանում գրեթէ ոչ ոք չէ պատրաստւում յատկապէս այս կամ այն հասարակական գործունէութեան, պարապմունքի համար: Բոլորն էլ համոզված են թէ իրանք ամեն բանին ընդունակ են, առանց որ և է պաշտօնին, պարապմունքին նախապէս, տարիների ընթացքում պատրաստվելու, առանց մանուկ գէտ դառնալու: Բուհինը, ստորոգութիւնը դեռ բաւական չէ, պէտք է գիտական կամ տեխնիկական, յայտնի ուսումնական դիսցիպլինայի վրա նախապատրաստութիւն:

Եւ մենք այնքան սովոր ենք այդ մտքին, որ ամեն մարդ ամեն բանին ընդունակ կարող է լինել, առանց այն ուսարկայ ստորոգած լինելու, որին նա իրան նուիրում է, առանց փորը ի շատէ պատրաստվելու այն պաշտօնին, այն պարամունքին որ

Նա համարձակ յանձն է առնում, որ, օրինակ, մեր այլ և այլ բնագրութիւնների ժամանակն էլ մենք այդպէս ենք վերաբերվում դէպի անճնասուրութիւնները: Դեռ ևս մի պարապմունքից դէպի մի աղդակից պարապմունք անցնելը բաւական դժուար է,—բայց դա այնու ամենայնիւ հնարաւոր է: Քիմիա սեռականապէս ուսումնասիրած մարդը կարող է, օրինակ, քիչ շատ աշխատասէր լինելով, տեխնիկական քիմիային անցնել, մի գործարանի կառավարիչ դառնալ. պատրիցիատը, որ ուսումնասիրել է քաղաքական, հասարակական և տնտեսական գիտութիւնները, կարող է դիպլոմատիական ասպարէզը մտնել. ներքին հիւանդութիւնների մէջ մասնագէտ բժիշկը կարող է կառավարել գործարան մեր տառերի հետ, վաղը կուզեն հայերէն լեզուով դրքեր կարդալ, փոքր առ փոքր էլ խօսել. մանաւանդ եթէ մենք մեր դրպրոցները բանակը նորանց համար և ինքներս սիրով ու անձնուրացաբար նպաստենք ու ծառայենք նորանց այդ պատմական կերպարանափոխութեան ձգնաժամում (кризисъ), նորանք շուտով կը զգան ու կը տեսնեն որ մեզ հետ համարիւն և համայնեղ եղբայրներ են, այլ միայն Բուդդայի, Թամերլանի և ուրիշ այդ տեսակ հրէշների բռնակալութեամբ աւանդ որ և է գիտակցութեան և համոզման, ինչպէս մեր պատմագիր Յովհաննէս Կաթողիկոսը ոճ տրած միջտ կրկնում է, «շնորհալք են յանօրէն օրէնսն Մահմետի»: Ուրեմն այդ բանում էլ կայ օգուտ մեզ համար, ու միայն անչափաշատ և կարճատես մանուկները կարող են այդ տեսակ երևոյթով վրդովվել, ինչպէս որ երեխայք, որոնք նկրպադործութեան վրա գաղափար չունեն, կը վրդովվէին եթէ տեսնեն որ մարդիկ գետինը շիրկում և մաքուր ցորենը ցրիւ են տալիս նորա վրա:

Այս միտքը և իրողութիւնը ձեզ համար, սիրելի եղբայրք, բացատրելուց յետոյ խնդիրքս սա է, որ ոչ թէ միայն աշխատէք ձեր անհերումն ու հրապարակներում պարզ ու յստակ հայերէն խօսելու, ինչպէս որ առաջին համակում յիշել և խնդրել եմ, խոյս տալով ամեն օտար և մանաւանդ թուրքերէն բառերից և ոճերից, այլ գուն գործեցէք որ կարելի եղածին չափ՝ մերժէք նաև նոյն իսկ կոշտ ու գռնեփի հայերէն խօսքերը: Վերջապէս ձեր ուշադրութիւնը դարձնում եմ և մի չանգամանքի, որը թէև ըստ երևոյթին մի չնչին բան է թւում, բայց ունի իր մեծ կարևորութիւնը: Մեր լեզուն հիմնապէս քննողները մեզ ասում են, որ հայերէն լեզուին անծանօթ են արաբական կամ պարսկական ձայները: Հայր Արսէն և մեր լեզուն մեզ հետազօտողները գտել են, որ մենք խ, ղ, ռ, չ, ք, յ, ձայները շատ կոշտ ենք հնչում մահմետական լեզուների ազդեցութեամբը աղաւաղվելով: Ուրեմն աշխատենք գոնէ մեր արդի կարողութեան չափ հետևել քաղաքակրթական պահանջութեան այդ յիշեալ տառերը մեղմ և կակուղ հնչելով:

Անկեղծ սիրով և յարգանք ձեր

Աբր. Ամիրխանեանց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՀԱՑԵՐԻՆ
Բ. ՆԱՄԱԿ

Ցանկալի եղբարք, առաջին նամակումս ես փոքր ի շատէ բացատրեցի ձեզ մեր աւետարանական հայերիս գաղափարը ազգութեան մասին, թէ ինչպէս պէտք է մեզ սիրել մեր արիւնակիցներին, և թէ ինչպէս մեր պարտականութիւնն է հնազանդել այն ազգային յատկանիշ առանձնաւորութիւնները, որ Արարիչը մեզ ստեղծելիս բարեհաճել է մեզ աւանդել, և յիշեցի որ դրանցից առնչանաւորը մեր հայերէն լեզուն է: Նախորդիս նամակումս բացատրել մտքերին և խնդրքին փաստաբանեմ այսօր մի քանի մտքեր ու խնդիրք է յայտել, յուսալով որ ձեր յոժարամիտ գաստոդութեան առաջին ընդունելութեան կարժանանայ:

Պատմութեան տեղեակ անձանց համար դա մի անտարբեր ու անհիրկին ճշմարտութիւն է, որ աւետարանականութիւնը հիմնեց Լութերի՝ Առաւաժաշնչի թարգմանութեամբը գերմանացոց արդի ճոխ գրականութիւնը. աւետարանական քարոզիչներն են որ այսօր սուրբ գիրքը 226 լեզուի թարգմանելով գրականութեան նպաստ ու գաղափար անգամ չունեցող վայրենի և կիսավայրենի ցեղերի մէջ տառեր, դրքեր, գրականութիւն ու գպրութիւն են տնկել: Սա ևս անտրանալի իրողութիւն է—շատ ցաւում և ափսոսում եմ որ մեր յարգի Ա. Սրիդեանի հետաքրքրութեան մէջ փորձ ու սրատես աչքիդ վրիպել է այդ խոշոր իրողութիւնը, որ ոչ թէ միայն Տաճկաստանի մէջ աշխարհաբար լեզուի հիմնադիրներն ու մշակողները աւետարանական քարոզիչներն էլին, այլ նոյն իսկ մեր արտասահման աշխարհաբարը գաղտական իշխանութիւնից մեր հանող, կոկող մշակողները դարձեալ մի և նոյն աւետարանական՝ բայց մեր այսօրուայ մի քանի ազերբանտ ուսումնականներից արշամարհված քարոզիչներն էլին, որոնք 20-ական թուերին մեր Կովկասի հայերէն բարբառներից Երևանեանը իբրև բնորոշ ու ընդունակագոյնը ջոկեցին և նրանով դրքեր տպեցին Շուշում և Աւետարանն ու Սաղմոսը թարգմանեցին ու Մոսկուայում տպել տուին, մինչդեռ մեր կովկասցի հայերի այն ժամանակի գիտնական համարված պարագլուխները «Կովկաս» լրագրի հրատարակութեան մէջ անորոշ տատանվում էին այո և այն կողմ, թէ արդեօք գրաբար գրեն թէ մի տեսակ գրաբարանման աշխարհաբար: Եւ Տաճկաստանում, ու նոյն իսկ Կ. Պոլսում, չնոց որ աւետարանականութիւնը սկսվից, առաջին հետագում աւետարանական հայերն էին, որոնք թեև կխնդրին մեզանից հայերէն խօսել առանց տառերին գուրս գալու և ձևեր շրխկելու, այնպէս որ միայն լատատրչականները քանի տարի շարունակ աւետարան կան հայերին «բայց», «տակաւին», «անշուշտ» «մանաւանդ» մակաբուններն էին տալիս, որովհետև նրանք ոսոխական տառկերէն «ամմա» «լաքին» և այլն բառերի տեղ մաքուր հայերէն էին գործածում, որ միւսներին խորթ էր երևում, բայց որոնք հիմա Կ. Պոլսում և Տաճկաստանում ընդհանրացել են և ընդհանրանում են: Եւ դարձեալ վերկնեալ մեզ մեղադրել թէ աւետարանականները անջոգ են ազգային նուիրական աւանդների և առանձնութեանց նկատմամբ, չեմ խմնում ինչ բանի վերրնդառնամ:

Ես այս իրողութիւնները ձեզ հաղորդում եմ, սիրելի եղբարքս, որ նիւթ ունենաք, համեստութեամբ պատասխանելու մեզ դուր տեղը դատապարտողներին: Դա էլ անհիմն գրպարտութիւն է, ասել թէ աւետարանական քարոզիչները Տաճկաստանում ձգտում են հայերէնը փոխարինել տառկերէնով: Նախ և առաջ որ սա մի անհեթեթ և անհնարին չանք կը լինէր, որովհետև հայերէն լեզուն արդէն այնպիսի արմատներ է գցել, որ անկարելի է նրան խլել, և երկրորդը որ բանը թիւր են մեկնում: Ես բնաւ դիտաւորութիւն չունեմ Տաճկաստանում գործող ամերիկացի միսիոնարաց գործունէութիւնը բոլ ամենայնի պաշտպանելու, ես խոստանում եմ մինչև անգամ իմ նամակներն էլ միայն ձեզ համար պարզել նրանց էլ մի քանի թերութիւնը և վնասակար կողմերը: Բայց հիմա ասում եմ, որ այդ ամերիկացիները, թէ նրանք իրրև թէ ուզում են Տաճկաստանում հայերէնը անշնչացնել, չէ՛ճոռին անստոյգ է: Նորանք՝ ճշմարիտ է՝ շատ դրքեր են տպում հայերէն տառերով, բայց լեզուն տառկերէն. մինչև անգամ այս յետին ժամանակներում Առաւաժաշունչն էլ, որի տառկերէն

Թարգմանութիւնը վերաքննեցին, տպել են հայերէն տառերով տառեկ լեզուով: Բայց մինչ դորանից հետևում է, թէ նրանք ուզում են տառկարնակ հայերէն ու ձկերէն խօսել տալ, ինչպէս որ ոմանք չանք արին բանը թիւրել. չէ որ Կ. Պոլսի հայոց առաջին օրական լրագիրը «Մ նեղումէի էֆքեար» այս տարի սուճաօրհայ դարձաւ «Մասիս»), կնատարագի Կ. Փանուսեան էֆէնդիի առաջնութեամբ տառկերէն է հրատարակվում: Եւ կայ ու կը դրւում է Կ. Պոլսում մէկ հատ հայ, որ «Մանզումէի» տառկախոտ լեզուից դայիակովլով, նորան հասկացողին շարժառիթներ վերադրէր. մէկ հատը կազդային շարժառիթներ վերադրէր. մէկ հատը չը կայ: Ապա ինչ է պատճառը որ մի և նոյն բաներ, որ աւետարանական քարոզիչն է անում, տպագրվանքի է արժանանում. սրտա պատասխանը ձեզ եմ թողնում: Տաճկաստանում կան իրաւ է գիտակցութեան երկու մեծ հայարեակ նեձանգներ, որոնց բնակիչները մէն մի խօսք չը գիտեն հայերէն. դա Կոստրմա և Բրուստա է: Մեր թշնամեղիր քննիչները համաձայնում ու յոժարվում են որ թրուստայի ու կնատարագի հայերը բոլոր ս. գիրքը կարդան տառկրէն, իսկ նոյն իսկ Կոստրմայի հայերը տառկրէն, բայց նրանք վրդովվում են միայն նրանից, որ նրանք հիմա այլ ևս Ցակոբ, Յովէփ Նոյ, Աբրահամ և այլն չեն ասելու, այլ Սպոտոբ, Սուսրֆ, Նուհ, Իբրահիմ և այլն: Թէ սա հիմա կատարելապէս տեղատերը կուլ տալ և մժեղները քամել» ասել է, ուրիշ պէ՞ս:

Սակայն բաց ի գիմնէ աւետարանական հայերին և բանիրան լուսաւորչ համներին վաղուց արդէն ծանօթ է այն միսիոնարական չանգամանքը, թէ հայերէն տառերով ու տառկերէն լեզուով գրքեր ու լրագրեր տպել հրատարակելը ոչ թէ միայն ոչինչ վնաս չունի հայ լեզուի և հայ ազգութեան համար, այլ ընդհակառակը դա մեծամեծ օգուտներ է բերելու իրան ժամանակին: Իւրաքանչիւր բանիմացի համար այլ ևս գաղանիք չէ, որ տառերից պատմութիւնը իր լեզուով և իր արտաքին անարատ տառերով մի զառամեալ երևոյթ է պատմութեան բեմի վրա, որ արդէն իր դերը լիովին խաղացել է և անվերադառնալի կերպով պիտի ջնջվի: Այսօր հայը և հայերէնն է երևում մեզ և բոլոր միացեալ լուսաւոր Եւրոպային այդ չորացած արմատից բողբոջող գալար շառաւիղը: Հիմա թուրքերը հայերէն տառերով գրուածքները

կարդալով, կրնամեանան մեր տառերի հետ, վաղը կուզեն հայերէն լեզուով դրքեր կարդալ, փոքր առ փոքր էլ խօսել. մանաւանդ եթէ մենք մեր դրպրոցները բանակը նորանց համար և ինքներս սիրով ու անձնուրացաբար նպաստենք ու ծառայենք նորանց այդ պատմական կերպարանափոխութեան ձգնաժամում (кризисъ), նորանք շուտով կը զգան ու կը տեսնեն որ մեզ հետ համարիւն և համայնեղ եղբայրներ են, այլ միայն Բուդդայի, Թամերլանի և ուրիշ այդ տեսակ հրէշների բռնակալութեամբ աւանդ որ և է գիտակցութեան և համոզման, ինչպէս մեր պատմագիր Յովհաննէս Կաթողիկոսը ոճ տրած միջտ կրկնում է, «շնորհալք են յանօրէն օրէնսն Մահմետի»: Ուրեմն այդ բանում էլ կայ օգուտ մեզ համար, ու միայն անչափաշատ և կարճատես մանուկները կարող են այդ տեսակ երևոյթով վրդովվել, ինչպէս որ երեխայք, որոնք նկրպադործութեան վրա գաղափար չունեն, կը վրդովվէին եթէ տեսնեն որ մարդիկ գետինը շիրկում և մաքուր ցորենը ցրիւ են տալիս նորա վրա:

Այս միտքը և իրողութիւնը ձեզ համար, սիրելի եղբայրք, բացատրելուց յետոյ խնդիրքս սա է, որ ոչ թէ միայն աշխատէք ձեր անհերումն ու հրապարակներում պարզ ու յստակ հայերէն խօսելու, ինչպէս որ առաջին համակում յիշել և խնդրել եմ, խոյս տալով ամեն օտար և մանաւանդ թուրքերէն բառերից և ոճերից, այլ գուն գործեցէք որ կարելի եղածին չափ՝ մերժէք նաև նոյն իսկ կոշտ ու գռնեփի հայերէն խօսքերը: Վերջապէս ձեր ուշադրութիւնը դարձնում եմ և մի չանգամանքի, որը թէև ըստ երևոյթին մի չնչին բան է թւում, բայց ունի իր մեծ կարևորութիւնը: Մեր լեզուն հիմնապէս քննողները մեզ ասում են, որ հայերէն լեզուին անծանօթ են արաբական կամ պարսկական ձայները: Հայր Արսէն և մեր լեզուն մեզ հետազօտողները գտել են, որ մենք խ, ղ, ռ, չ, ք, յ, ձայները շատ կոշտ ենք հնչում մահմետական լեզուների ազդեցութեամբը աղաւաղվելով: Ուրեմն աշխատենք գոնէ մեր արդի կարողութեան չափ հետևել քաղաքակրթական պահանջութեան այդ յիշեալ տառերը մեղմ և կակուղ հնչելով:

Անկեղծ սիրով և յարգանք ձեր

Աբր. Ամիրխանեանց

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ի՛նչպիսի մեծ ուրախություն էր այն ժամը, որ մեր տունը, կամ ես, եթե ուզեք, մեր Հերոսի ժողովուրդը կամ նրա հայրենակիցները ստանում էին նրանից նամակ կամ հեռագիր, որ նա ողջ է, առողջ է և ամեն ինչ լավ է նրա համար... Ամեն անգամ, երբ ես կարդում էի այդ նամակները, ինձ թվում էր, թե ես էլ եմ Հերոսի հետ միասին ապրում և նրա հետ միասին կռվում ենք մեր հայրենիքի ազատության համար։ Ես ինձ համարում եմ նրա ամենամոտիկ ընկերը, որովհետև նա ինձ համարում է իր ամենամոտիկ ընկերը

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ ՀԱՅՈՑ

— Նոյեմբերի 23

Պատրիարքական շրջաբերական «Ընդհանուր ժողովներու մասին» կանոնագրութեան 71-րդ յօդուածի համաձայն, Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանի կողմէ կը հրաւիրուին Կ. Պոլսոյ Հայոց Ազգային Ընդհանուր Ժողովի պատգամաւորները՝ Կիրակի, 29 Նոյեմբեր 1908 թուականին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Պատրիարքարանի սրահները, ընտրութեան համար Ազգային Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի անդամներու։

Ընտրութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ կերպով։

Ընտրութեան իրաւունք ունեցող ամէն մէկ ընտրող, իր անունը ընտրողներու ցուցակին վրայ գրուելէ յետոյ, պիտի մօտենայ ընտրութեան սեղանին, ուր պիտի գտնուին ընտրութեան պատասխանատու անձերը։ Ընտրողը պիտի յայտնէ իր անունը, ազգանունը, ծննդեան թուականը, ծննդավայրը, ինչպէս նաեւ իր բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրութեան պատասխանատուները պիտի ստուգեն ընտրողին ինքնութիւնը, եւ եթէ ան ընտրողներու ցուցակին մէջ գրուած է, պիտի տան անոր ընտրական քարտը։ Ընտրողը պիտի ստորագրէ ցուցակին մէջ, իր անունին դիմաց, եւ ապա պիտի մօտենայ քուէարկութեան տեղին։

Ընտրողը պիտի ստանայ ընտրական քարտին հետ միասին նաեւ ընտրական երկու թերթիկ, որոնցմէ մէկուն վրայ գրուած պիտի ըլլայ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի անդամ», իսկ միւսին վրայ՝ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի պահեստի անդամ»։ Ընտրողը պիտի գրէ իր ուզած անձերուն անունները, ազգանունները, ծննդեան թուականները, ծննդավայրերը եւ բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրողը պիտի ծալէ երկու թերթիկները, եւ ապա պիտի մօտենայ քուէարկութեան տեղին։

Ընտրողը պիտի յանձնէ ընտրական քարտը եւ երկու թերթիկները, եւ ապա պիտի մտնէ քուէարկութեան խցիկը։ Խցիկին մէջ ընտրողը պիտի ընտրէ ծրարներէն մէկը, որուն վրայ գրուած պիտի ըլլայ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի անդամ», եւ պիտի գրէ անոր մէջ իր ուզած անձերուն անունները, ազգանունները, ծննդեան թուականները, ծննդավայրերը եւ բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրողը պիտի ծալէ ծրարը, եւ ապա պիտի ընտրէ միւս ծրարը, որուն վրայ գրուած պիտի ըլլայ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի պահեստի անդամ», եւ պիտի գրէ անոր մէջ իր ուզած անձերուն անունները, ազգանունները, ծննդեան թուականները, ծննդավայրերը եւ բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրողը պիտի ծալէ ծրարը, եւ ապա պիտի դուրս գայ խցիկէն։

Ընտրողը պիտի յանձնէ երկու ծրարները եւ ընտրական քարտը ընտրութեան պատասխանատուներուն, որոնք պիտի ստուգեն ընտրողին ինքնութիւնը, եւ եթէ ան ընտրողներու ցուցակին մէջ գրուած է, պիտի տան անոր ընտրական քարտը։ Ընտրողը պիտի ստորագրէ ցուցակին մէջ, իր անունին դիմաց, եւ ապա պիտի մօտենայ քուէարկութեան տեղին։

Ընտրողը պիտի յանձնէ ընտրական քարտը եւ երկու ծրարները, եւ ապա պիտի մտնէ քուէարկութեան խցիկը։ Խցիկին մէջ ընտրողը պիտի ընտրէ ծրարներէն մէկը, որուն վրայ գրուած պիտի ըլլայ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի անդամ», եւ պիտի գրէ անոր մէջ իր ուզած անձերուն անունները, ազգանունները, ծննդեան թուականները, ծննդավայրերը եւ բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրողը պիտի ծալէ ծրարը, եւ ապա պիտի ընտրէ միւս ծրարը, որուն վրայ գրուած պիտի ըլլայ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի պահեստի անդամ», եւ պիտի գրէ անոր մէջ իր ուզած անձերուն անունները, ազգանունները, ծննդեան թուականները, ծննդավայրերը եւ բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրողը պիտի ծալէ ծրարը, եւ ապա պիտի դուրս գայ խցիկէն։

Ընտրողը պիտի յանձնէ երկու ծրարները եւ ընտրական քարտը ընտրութեան պատասխանատուներուն, որոնք պիտի ստուգեն ընտրողին ինքնութիւնը, եւ եթէ ան ընտրողներու ցուցակին մէջ գրուած է, պիտի տան անոր ընտրական քարտը։ Ընտրողը պիտի ստորագրէ ցուցակին մէջ, իր անունին դիմաց, եւ ապա պիտի մօտենայ քուէարկութեան տեղին։

Ընտրողը պիտի յանձնէ ընտրական քարտը եւ երկու ծրարները, եւ ապա պիտի մտնէ քուէարկութեան խցիկը։ Խցիկին մէջ ընտրողը պիտի ընտրէ ծրարներէն մէկը, որուն վրայ գրուած պիտի ըլլայ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի անդամ», եւ պիտի գրէ անոր մէջ իր ուզած անձերուն անունները, ազգանունները, ծննդեան թուականները, ծննդավայրերը եւ բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրողը պիտի ծալէ ծրարը, եւ ապա պիտի ընտրէ միւս ծրարը, որուն վրայ գրուած պիտի ըլլայ «Ընդհանուր Ժողովի Ներկայացուցչական Մարմնի պահեստի անդամ», եւ պիտի գրէ անոր մէջ իր ուզած անձերուն անունները, ազգանունները, ծննդեան թուականները, ծննդավայրերը եւ բնակարանին թաղը եւ թիւը։ Ընտրողը պիտի ծալէ ծրարը, եւ ապա պիտի դուրս գայ խցիկէն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սանփետերս. առաջ քահանայ Տէր-Սահակեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայոց եկեղեցւոյ դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Ցակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Ցոփակիը բանտում. 13 Ցոփակիի փառքը. 14. Ցոփակիի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Ցոփակիի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Ցոփակիին. 17. Ցակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը

Աղօթք վասն թագաւորի «Քաչէ քո Քրիստոս», «Ամօթ կանգնեցար և նկամաձինն ի Հօրէ» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատճառ թէ ամն համառօտի համաձայն: Նկարագրութիւն առաքելական հանգիստ ու թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հոգին մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի տահմանուած տներին: Գինը քսան առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ դեռևուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեան գրքերի վերջում առանձնապէս:

—

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է նոյն գրավաճառանոցում նոր տպագիրը թուաբանութեան Գ. Վարձելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

			Ր.	Կ.
			—	5.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	. . . . .	—	35.
2.	Տէր-Վահանեան Մայրենի լեզու ա. տ.	. . . . .	—	40.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. տ.	. . . . .	—	70.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. տ.	. . . . .	—	15.
5.	Աղայեանց ուսուցչի Մայրենի լեզուի	. . . . .	—	60.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխահ.	. . . . .	—	25.
7.	— Ազգային ընտանեկան աշխարհ ա. տ.	. . . . .	—	30.
8	— — Դիւցազանց. աշխար հ.	. . . . .	—	70.
9.	— Ազգ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	. . . . .	—	45.
10.	Տէր-Դաւթեան գասագիրք ռ. լ. Русское Слово	. . . . .	—	40.
11.	Աչվազեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. տ.	. . . . .	1.	—
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	. . . . .	—	20.
13.	— Նոյն հատորակ կազմի վրա	. . . . .	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարդապետութեան օրինակ	. . . . .	—	50.
5.	Պալասանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	. . . . .		

Վերոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենտրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են առնում:

—

Ծախվում է մի ՏՈՒՆ ԱՑԻՒՈՎ, ևի ԲԱԿՈՎ 450 սաժ. մեծութեամբ. գտնվում է ՎԵՐԱ, ԱՐՁԱՆԻ ԶԱՒ ԿՈՂՄԸ, բարձրութեան բա: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 սաժ. ՀՈՂ. միասին և մաս մաս:

3—3

Իր յատկութիւններով մարմնի մասերի մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած վտանգն աշխարհում չայտնի նիւթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անհնով, ծախվում է Ներսիսեան բոլոր մեծ դաղաքների դեղատներում և դրագիտաններում ժամ: Վաճառ գէպս նիւթի հնարող Ֆարմացեվտ մասնագիտ. Վարշավայում, Էլէկտորալնի փողոց, № 3, Դասմանների մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., ասկլի փոքրը 30 կ.. Պէտք է ըզգուշանալ խարդախութիւններից:

23- 25 Վ.. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ առացվեցաւ ՇՕԿՕԼԱԴ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՑՐԱՑ

4 20

«Դպրաց Նէլսէն Ամերիկացւոյ խորհրդածութեան» բաժանորդագիր Գործակալ երից՝ խնդրում եմ մինչև ամսոյս 30-ը աշխատեն ուղարկել բաժանորդագրութեան թերթերը հանդերձ դրամօք՝ տպագրելու համար:

Դրիգոր Քահանայ Մանդակունի:

4—5

Սեպտեմբերի 27-ից սկսած, ժամը 10-ից առաւօտեան, ամեն օր, բացի մեծ օրից, լինելու է ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ կօնիական և դատարանական տպրանքների վրա անկարող պարտապանների, ց. և ե. ՋԱՆԶՈՒՂԱՋՎՆԵՐԻ մագազինից, մաս մաս և տպատ դներով, ընտանութենից ցած, Գօլովինսկի պրօսպէկտում գտնված մագազինում, Մուխրանսկու տանը:

Երդուեալ հոգաբարձուներ Ա. Սահակեանց, Բ. Եակուբով.

3—4

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք է «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Աղքատ դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զէջ ևն կը դրուի. գնելու համար դիմել—Պետերբուրգում—Ցովսէփ սուրբ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենտրոնական գրավաճառանոց՝

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մելքոն Փանեանցին:

10—10

ՎԼԱԴԻՍՎԿԱՍԵԱՆ ՕԳԻՒ գործարան հաստատեալ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՒ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվելիք ձախվել սանապատ մարքված ՕԳԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը սամանով արժէ 45 կ., առանց սամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց սամանի 20 կ., կ., սանի այլ սեռակ օդիներ առանձին ցուցակ ունին: Մեծ քանակութեամբ առնողներին շատ ցած կ իջնում է անվում: Օդիները պատրաստված են սանապատ հայի ՍՊԻՏԱԿ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑԱՐԱՓԱՂԱՔԻ սանապատ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չինն: Պ. պ. գնողներին ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օդիների պահեստը գտնվում է Մխրայլեանի կամուրջի վրա, Ցենտարնայա հիւրանոցի տակ, Լիխատինակու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը 8—8 (2 շաբ.)

ՆԺԱԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գաւրօնակի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալևիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շուկ բօրսկի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ.. Մրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի Լիսիցեվ ներքին հ., Շուկ բօրսկի վէներական և կաշու հ., Ասատուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գաւրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Մրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շուկ բօրսկի և Ասատուածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաւոտեան օրը երեք ապրատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տան ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ հին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի վերակացու Լիսիցեվ

ПОСТУПИЛА ВЪ ПРОДАЖУ НОВАЯ КНИГА

ЗАКОНЫ

О ДУХОВНЫХЪ ЗАВѢЩАНІЯХЪ

Составлъ присяжный повѣренный Г. Бертгольдъ, съ поясненіемъ текста законовъ, и съ приложеніемъ подробныхъ буквальныхъ извлеченій изъ рѣшеній гражд. кас. деп. сената, состоявшихся съ 1867 г. по 1879 г. включительно, рѣшеній Общихъ Собраній Сената и Высочайше утвержденныхъ мнѣній Госуд. Совѣта. Къ книгѣ приложены подстрочный указатель и алфавитный, облегчающіе полезное изученіе книгою.

Цѣна 3 р. 50 к., съ пересылкою 4 руб. Книгопродавцамъ обычная уступка. Складъ книги у издателя Г. Бертгольдъ, въ Москвѣ, на Тверской въ домѣ Хомяковыхъ, бывш. Пораховщиковъ, кв. № 16. Иногородные могутъ обращаться по всѣмъ и болѣе извѣстные книжные магазины и къ издателю; выписывающіе книгу прямо отъ г. Бертгольдъ за пересылку не платятъ.

1—1

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատկերներ ԿՕՆՖԵԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒՒՈՒՐԻ գանագան տեսակի, մուրաբի, և բնտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԵԿՏԻ, և ամեն տեսակ կ ղրկեմ ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտարանական գործ կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. Փոստային կօնֆէկտ պատուիրողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախնազարեանց.

16—50

ՆՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹ

ԳԻՒՂՈՎԻՉՔ ևի ԸՆԿԼՈՒՄՆԿԱՐԻ չորս ամսվայ գործունէութեան հետևանքները: (Առանձնապէս լուսանկարի համար կառուցած շինութեան մէջ): Գօլովինսկի փողոց, տուն Կ. Ցա. Չարեալովի, Թիֆլիսի կլուբի մօտ: Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

7—10

Գործ եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Ց. Գրիգորեանց գրավաճառութիւններում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (առաքուայ ուսմունք և բնեռեցմունք) . . 25 կ
2. Նոյնը ուսուցչենց համար բացատրութիւններով համարձակ) . . . . . 75 կ
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (յ. առաքուայ ուսմունք և բնեռեցմունք) . . . . . 30 կ
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. առաքուայ ուսմունք և բնեռեցմունք (յ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ

Կ. ՊՈԼՑԵՐ ԷՏՏԸՆԳԵՐ ՍԿՅԱՐ ՓՈՂՈՑ տուն ՉԱՒՐՈՎԱՆՈՎ: Եկող ձրմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում եմ պատուէրի հասարակութեան ՄԵԾ ՏԱՏԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ՉԵՒԻՐ և ՕՏԱՐ ՄԵՐԵՆԳԵՆԵՑԻ, եւրօպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՅՈՎ, ամենատար ՉԵՒԵՐՈՎ, չափազանց էժան ՕՐԱՊՆԱՑԵԼՈՒՅՑ, ամենատար ՉԵՒԵՐՈՎ, չափազանց էժան գներով, այսինքն: Չուրքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

13—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 30 Сентября 1880 г.

Տպարան եղբայրք Դաւթեանցներիս

Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 174 Հոկտեմբերի 2 (14) 1880 Հոկտեմբերի 2 (14) № 174

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Օտարերկրացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակիչը բառին 2 կոպեկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Փախուստի ճանապարհը։ — Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Թէլաւից։ Նամակ Պէտերբուրգից։ Ներքին լուրեր։ Արտաքին տեսութիւն։ «Ժողովուրդ» լրագիրը հայերի մասին։ Նամակ Թիւրքիայից։ Նամակ Պարակատանից։ — Յայտարարութիւններ։

ՓԱԽՈՒՍՏԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

Հեռագիրը մեզ լուր բերեց, թէ Ռ. Դուրը իր պատասխանի մէջ, որ հաղորդած է Կ. Պոլսի եւրոպական դեսպաններին, խոստացաւ համոզել ալբանցիներին պինջանել Դուլցինիոն Ազերնօգորիային, և պարտաւորվում է վճռել յունաց հարցը երեք ամսվայ մէջ, իսկ հայոց հարցը չորս ամսվայ մէջ։

Այդ դարձեալ նոյն միթին, երկդիմի և նենգաւոր պատասխաններից մէկն է, որով Ռ. Դուրը սովորութիւն ունի միշտ խոյս տալ Եւրոպայի պահանջումների ուղղակի կատարելուց, փախուստի ճանապարհ գտնել, և նոր դժուարութիւններ, նոր արգելքներ սարքելու համար ժամանակ վաստակել։

Ռ. Դուրը պարտաւորվում է հայոց խնդիրը չորս ամսվայ մէջ վճռել, բայց ի՞նչ կերպով, ի՞նչ բեֆօրմներ պիտի մտցնէ Թուրքիոյ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅՈՑ ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Կիրակի

տան:

Պատրիարքական նորագույն շրջանակներում և ժողովրդի մեջ մեծ հետաքրքրություն է առաջացրել Ամենայն Հայոց նորընտիր Կաթողիկոսի ընտրության գործը: Ինչպես հայտնի է, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսական Աթոռի տեղապահ Գերաշնորհ Տ. Գարեգին եպիսկոպոս Հովսեփյանը,

Fonds A.R.A.M

ՎԱՂՍԺԱՄՈՒ ՄԱՏՈՒՑԱԿ Նախամասամբ մեծարգոյ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՄՈՏԱՍԻ

Կիրակի, 20 Նոյեմբեր

«Ալա» Լոնտոնի 20 տարուան յոբելեանը կը տօնուի յաջորդ կիրակի, ինչպէս ծանուցած էինք, երեկոյեան ժամը 5-ին Ս. Ղազարի Մեծ Դահլիճին մէջ։ Ծրագրի համաձայն՝ յոբելեանական ճառը պիտի խօսի Ս. Փ. Խաչատուր Ալեքսանեան, որ ներկայացնելու է նաև ընկերութեան պատմական ակնարկը։ Ապա պիտի ներկայացուի Ռ. Ալեքսանեանի «Ծիրանի ծառի տակ» երգիծական պատկերը։ Ներկայացման մէջ պիտի մասնակցին Ս. Ղազարի Մեծ Դպրեվանքի սաներ։ Ներկայացումէն ետք պիտի տրուի պարահանդէս։

Կոմիտէ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿՈՄՈՏԱՍԻ

Կիրակի, 20 նոյեմբեր

«Ալա» Լոնտոնի 20 տարուան յոբելեանը կը տօնուի յաջորդ կիրակի, ինչպէս ծանուցած էինք, երեկոյեան ժամը 5-ին Ս. Ղազարի Մեծ Դահլիճին մէջ։ Ծրագրի համաձայն՝ յոբելեանական ճառը պիտի խօսի Ս. Փ. Խաչատուր Ալեքսանեան, որ ներկայացնելու է նաև ընկերութեան պատմական ակնարկը։ Ապա պիտի ներկայացուի Ռ. Ալեքսանեանի «Ծիրանի ծառի տակ» երգիծական պատկերը։ Ներկայացման մէջ պիտի մասնակցին Ս. Ղազարի Մեծ Դպրեվանքի սաներ։ Ներկայացումէն ետք պիտի տրուի պարահանդէս։

Կոմիտէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ա. Պօլսոյ 20 տարուան

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Ա. Պօլսոյ հայ գաղութը կը տօնէ Հայկական Հարցերու Տարեդարձը։ Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենսաթոշակատու Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սուխումեցոց առաջ քահանայ Տէր-Սուխումեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետևեալ յաւելուածներով հանդերձ. 11. Յակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13 Յովսէփի վճռքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին. 17. Յակոբի Եգիպտոս տեղափոխուիլը:

Աղօթք վասն թագաւորի «Քաշի քո Քրիստոս», ևս յաղագս կանգնելոյ և նշմարձանին ի Հօրէս շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատմութեան համաձայն: Նկարագրութիւն տանալուայի հանդէսի ու թագադրութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն Մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած ծեսերի: Գինը ըստ տարածման 50 կոպէկ է:

Վերջապէս հարցմանքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեան գլուխների վերջումը առանձնապէս:

—

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է նոյն գրավաճառանոցում հնոր դասագիրք թուաբանութեան Դ. Վարձկեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Р.	К.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Դաւթեան Մայրենի լեզու ա. տ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. տ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. տ.	—	70.
5.	Ագայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանգինեան Նահապետական և Հայր. աշխար.	—	60.
7.	— Ազգային ընտանեկան աշխարհ տ. տ.	—	25.
8	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան դասագիրք ռ. լ. Русское Слово	—	45.
11.	Ագլաձեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. տ.	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հատորակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարչաբանութեան օրինակ	—	20.
5.	Պատանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վերոյիշեալ գրքերի գնումները «Կենսաթոշակատու գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումներ են ստանում:

Մի մօղաւելի պարոն, ծովհաննէս Նազրձեան, որ ՈՒՍՈՒՑՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ունին Վ/Հ/ափառ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ և ՆԿՂԵՑԱԿԱՆ երդնցողութեան ՈՒՍՈՒՑՉԻ պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստօրիա, հարցնել ծովհաննէս Նազրձեանին:

1—8

ՎԱՐՁՈՎ է տրւում 6 ՍԵՆՅԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար: Նօթարիենակայա վիպոց, Խառկ ՓՈՒՂԻՆՕՎԻ տունն: Ինի մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

1—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ տացվեցաւ ՇՕԿՈԼԱԴ ՅԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

5—20

Ծախվում է մի ՏՈՒՆ ԱՑԻԽՈՎ ՅԻ ԲԱԼԿՈՎ 450 սաժ. մեծութեամբ. գտնվում է ՎԵՐԱ, ԱՐՁԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութեան բառ: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 սաժ. ՀՈՂ միասին և մաս մաս:

3—3

Սեպտեմբերի 27-ից սկսած, ժամը 10-ից առաւօտեան, ամեն օր, բացի մեծ օրից, լինելու է ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ կօնսիստական և դատաբանական ապրանքների վրա անկարող պարտապանների, Ց. և Ե. ՋԱՆԶՈՒՂԱԶՈՎՆԵՐԻ մագազինից, մաս մաս և ազատ գներով, գնահատութենից ցած, Վօլօվինակի պրօսպէկտում գտնված մագազինում, Մուխրանական տանը:

Նրդուեալ հոգաբարձուներ Ա. Սուխանով Ի. Եակուբով.

4—4

Ա. ԼԱԶԱՐԿԱՉԱՆ ՕՂԻ գործարատնտեսութիւնը յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ից սկսվելոյն ծախվել սահմանուած ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԲԻՆԳ: Ճիշը սահմանով արժէ 45 կ., առանց սահմանի 38 կ., կէս չիշը 25 կ., առանց սահմանի 20 կ., կ., սակայն այլ տեսակ օղիներ առանձին յատուկ գներով: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջումներ է անում. Օղիները պատրաստված են սահմանուած հայի ՍՊԻՏԻՑ շոգիի մարելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՅՐԱՔԱՂԻ սահմանաւոր գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չինն: Գ. պ. գնողների ուշադրութիւնը գրաւնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Մխայլեան կամուրջի վրա, Ցիներարնայա հիւրանոցի տակ, Լիխատչեվոյ տանը, Վ. օրօնցովի արձանի դիմացը: 8—8 (2 շաբ.)

ՐԻՀԿԱՆՈՑ

ՀԻԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանոնց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբրօակի վիներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ իրաւաբանական հ.. Միրօշնիչէնկօ ներքին, հրձքային և երեխաների հ., Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Թախտաձով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի Լիսիցեվ ներքին հ., Շտեմբրօակի վիներական և կաշու հ., Ասատուածատուրով կանանց հիւանդութիւններին:

Հինգշաբթի. Դավրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, հրձքային և երեխաների հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ իրաւաբանական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Թախտաձով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեմբրօակի և Ասատուածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաւօտեան 9-ից մինչև 1 ժամը բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ

ՆՈՐ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՖԻԼԻՊՕՎԻՉ ՅԻ ԸՆԿԼՈՒՇԵՆԿՈՒ չորս ամսվայ գործունէութեան հետևանքները: (Յատկապէս լուսանկարի համար կատուցած շինութեան մէջ): Վօլօվինակի փողոց, տուն Կ. Յա. Օչուրալովի, Թիֆլիսի կլոլթի մօտ: Գալ է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

8—10

ПОСТУПИЛА ВЪ ПРОДАЖУ НОВАЯ КНИГА.

ЗАКОНЫ

О ДУХОВНЫХЪ ЗАВѢЩАНІЯХЪ

Составилъ присяжный повѣренный Г. Бертольдъ, съ поясненіемъ текста законовъ, и съ приложеніемъ подробныхъ буквальныхъ извлеченій изъ рѣшеній гражд. кас. деп. сената, состоявшихся съ 1867 г. по 1879 г. включительно, рѣшеній Общихъ Собраній Сената и Высочайше утвержденныхъ мнѣній Госуд. Совѣта. Къ книгѣ приложены постатейный указатель и алфавитъ, облегчающіе пользованіе книгою.

Цѣна 3 р. 50 к., съ пересылкою 4 руб. Книгопродавцамъ обычная уступка. Книги у издателя Г. Бертольдъ, въ Москвѣ, на Тверской въ домѣ Хомяковыхъ, бывш. Пораховщикова, кв. № 16. Иногородные могутъ обращаться во всѣ на и болѣе извѣстные книжные магазины и къ издателю; выписывающіе книгу прямо отъ г. Бертольдъ за пересылку не платятъ.

1—1

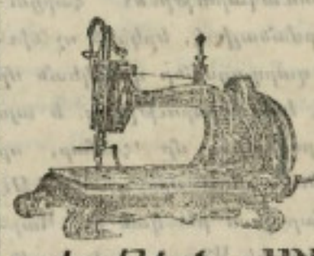
Ընդունում եմ ամեն տեսակ ֆոտոգրաֆիներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒՒՎԱՐԻ գանագան տեսակի, մեծ սրի, և բնաւոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կ դեմքերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Ֆոտոգրաֆները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով. Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШ ВСЕАЯ ПЕКАРНЯ. Фотографическіе кабинетные и другіе портреты исполняются тщательно и съ точностью, по желанію заказчиковъ.

Մ. Հախնազարեանց.

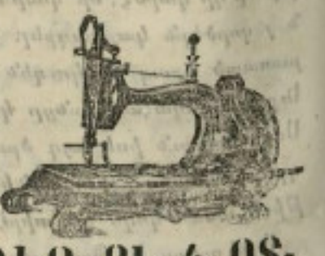
17—50

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենսաթոշակատու և Ց. Գրավաճառանոցի գրասենեակներում Ս. Մանգինեանի հետևեալ դասագրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհ և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . .	25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք)	30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

Կ. ՊՈԼԻՏԱՏԵՍԱՐՆԵՐ ՍԿԱՅԻ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՈՒՐԱԼՕՎԻ: Եկող ձրմեռվայ սեզոնի համար առաջարկվում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆ ՉԲՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԻ և ՕՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ, չափազանց էժան գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

14—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 1 Октября 1880 г. Տպարան եղբարք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և սուրբ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հարկաւոր կը լինէր։— Ներքին տեսութիւն։ Նամակ լէքսանդրապօլից։ Նամակ Դիլիջանից։ Նամակ Կէրչից։ Նամակ Խմբագրին։ Նամակ Խմբագրին։ Արտաքին տեսութիւն։ «Ինլոճեն» լրագրի թղթակցութիւնը։ Ֆրանսիա։ Զիմօգօրիա։ «Մշակի» հեռագրերը։—Յայտարարութիւններ։

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԿԸ ԼԻՆԷՐ

Թէ Ռուսաստանի այլ և այլ հայաբնակ քաղաքներից և թէ Կ. Պոլսից համակրական նամակներ ենք ստանում այն մեր առաջարկութեան առիթով, որ մենք մի քանի ժամանակ սրանից առաջ արեցինք, ասելով որ անհրաժեշտ կը լինէր հրատարակել այժմ ֆրանսերէն լեզուով մի թերթ, որի նպատակը լինէր ծանօթացնել Եւրոպային հայոց ազգի դրութեան, նրա թէ յառաջդիմութիւնների, թէ ժամանակակից պահանջների հետ, նրա ազգային կեանքի հետ։

Մի քանի տեղերից մեզ առաջարկում են բաւական նշանաւոր գումարներ, որպէս զի մենք ինքներս յանձն առնէինք հրատարակել Թիֆլիսում մի այդ տեսակ ֆրանսերէն թերթ։ Մեր ծանօթներից միևնոյն գրում է մեզ մի մեծ քաղաքից, որ այնտեղ մի հարուստ պարոն կայ, որ վաղուց է արդէն դիտաւորութիւն ունէր նուիրել մի խոշոր գումար այդ տեսակ լրագիր հիմնելու համար, բայց որովհետև մինչև այժմ ոչ մի տեղ չէ յաջողվել հիմնել ֆրանսերէն լեզուով հայոց օրգան, փորը դեռ էս անզգուշացրել է մնացել պարոնի ձեռքում։

Կ. Պոլսի մեր բարեկամները դրդում են մեզ ձեռնամուխ լինել այդ տեսակ հրատարակութեան, աչքի առջև ունենալով, մանաւանդ, այն հանգամանքը, որ Կ. Պոլսում հայոց օրգան չէ կարող աջողվել և տևողութիւն ունենալ։ Հացի տրանից թիւրքիայի մայրաքաղաքում հիմնվել է այժմ մի թիւրքաց պաշտօնական լրագիր ֆրանսերէն լեզուով «Օսմանլի» վերնագրով, որի նպատակն է ամեն միջոցներով հայոց ազգի անունը կոտրել Եւրոպայի աչքում։

Այժմ, մանաւանդ, երբ թիւրքաց կառավարութիւնը արգիլել է Հայաստան բառը արտասանել, երբ «Օսմանլի» պաշտօնական թերթը հերքում է, որ լիներ թիւրքիայում մի երկիր, որ Երմենիա անուանվէր, հերքում է որ աշխարհիս երեսին հայեր անունով մի ազգ լինէր, —այժմ, ասում ենք, անհրաժեշտ կը լինէր հատկացնել Եւրոպային թէ ովքեր են հայերը, ինչ առանձնայատկութիւններ ունի այդ ազգը, ինչ է այդ ազգութեան բնաւորութիւնը, ինչ են նրա ձգտումները։

Հայերի վրա խօսելով թիւրքֆրանսիական թերթը հայերին ազգութիւն չէ անուանում, այլ կոչում է նրանց հայոց համայնք....

Եւ ճշմարիտ, Թիֆլիսը այժմ ամենայարմարաւոր տեղը կը լինէր ֆրանսերէն լեզուով մի հայոց օրգան հրատարակելու։

Բնաւական կը լինէր այդ տեսակ թերթի շաբաթը մի անգամ, կամ մինչև իսկ ամիսը երկու անգամ հրատարակելու։

Մենք կրկնում ենք, որ մենք պատրաստ կը լինէինք յանձն առնել այդ տեսակ լրագրի հրատարակութիւնը, եթէ հայ հասարակութեան կողմից նիւթական քիչ թէ շատ օգնութիւն լուսաց կարողանայինք։

Ինչ որ կը նկատենք գործի ընթացքից, որ հրատարակութիւնը կարող է աջողվել, մենք իսկոյն խնդիրքով կը դիմենք առաջին կառավարութեանը, որ պէս զի մեզ թոյլ տրվի հիմնել ֆրանսերէն թերթը Թիֆլիսում հիմնելու և մեր խմբագրութեամբ հրատարակելու։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

24 սեպտեմբերի

Եղէ մի ակնարկ ձգենք Ալէքսանդրապօլի վաճառականների վրա, և համեմատենք նրանց այս տարվայ գրութիւնը անցեալ տարվայ գրութեան հետ, կարող ենք գրեթէ ասել, որ նրանք այս տարի ասելի վատ գրութեան մէջ են գտնվում քան թէ անցեալ տարի։ Որովհետև անցեալ ձմեռվայ հրէշաւոր թանգութիւնը, սպառելով մեր գիւղացիների նիւթական միջոցը, նրանց այնպիսի դրութեան մէջ ձգեց, որ նրանցից մեծ մասը չեն նախատեսում արչղոյներ իրանց համար ցանք անելու համար կիսոմի ցանք անել։ Մեր գաւառում գտնվեցան ամբողջ գիւղեր, որոնք սերմնացու հացահատիկներ չունենալով և չը կարողանալով էլ ուրիշից ձևոք բերել, համարեա թէ մնացին առանց վար ու ցանքի։

Իսկ կիսոմի ցանք անող գիւղացին էլ իր արտերը հնձելուց, կալսելուց յետոյ և ստացած արդիւնքը բաժանելուց յետոյ, այլ և իր արած ապրանքները վճարելուց յետոյ, մնացածը նրա ձմռան պաշարի համար շատ սակաւ է, և գարնան էլ սերմնացու չ մնում։ Այժմ երևակայեցէք, եթէ այսպէս է փորը ի շատէ ցանք ունեցողի դրութիւնը, ապա ինչ կը լինի բոլորովին ցանք չունեցողինը....

Իսկ մեր վաճառականների գործը ու առևտուրը, իմ խօսքը ղէնտարապէս մանուֆակտուրայի ապրանքով պարապողների վրա է ըստ մեծի մասին այս դրութեան մէջ գտնվող գիւղացիների հետ է, որոնք մի կողմ թողնելով իրանց հազուստը և մերկութիւնը, սկսում են հաց ձևոք բերելու միջոցների վրա մտածել....

Որովհետև մեր խօսքը ևս ու վաճառականների վրա, աւելորդ չեմ համարում ընթերցողին ծանօթացնել նրանց մի քանի յատկանիշների հետ։

Այստեղի վաճառականները առհասարակ, շատ ժիր, գործունեայ, խորամանկ և ճարպիկ մարդիկ են Առաւօտեան լոյսը չը ծագած, նրանք վեր են կենում, վազում են կրպակները, բաց են անում, և այնտեղ թողնելով իրանց որդիներին կամ գործակատարներին, իրանք սկսում են այս և այն կողմ ընկնել, գնորդներ որոնել, հարցնել անցորդ գիւղացուն, թէ նրան հմմոյ կտոր հարկաւոր է, և եթէ գիւղացին յայտնեց, թէ այո, պէտք է հմմոյ կտոր առնի, մեր վաճառականը բռնում է նրա օձիքից, և կամ կախ ընկելով ձևից, այդպէս քարշ տալով բերում է նրան իր կրպակը, ուշադրութեամբ, որ իր ձևոք գցած որը ուրիշները չը յափշտակեն.. Այստեղ միմեանց ձևոքից գնորդ խլելու պատճառով շատ անգամ սկանդալներ են լինում.... Գարուում է գիւղացու առաջ նրա ուզած այս ու այն կտորը, և բաւական չարչարվելուց յետոյ, հազիւ կարողանում է հասկացնել գիւղացուն։ Ցետոյ նրանք սկսում են սակարկել։ Մեր գիւղացիները լաւ գիտենալով այստեղի վաճառականների իրարու մէջ ունեցած առևտրութիւնը և նախանձը, որքան կարող են ապրանքը պահպան են գնաչափում, վստահ լինելով, որ եթէ նա դուրս գայ այդ կրպակից և գնայ միւս վաճառականի մօտ, անշուշտ կարող է իր ուզած գնով ապրանք գնել։

Այս տեսակ իրողութիւնը աչքի առջև ունենալով, մեր վաճառականը արշինին մի, կամ քառորդ կոպէկ աւելորդով և գուցէ շատ անգամ էլ ձևասով վաճառում է իր ապրանքը։

Իսկ երբ նրանք գործ չեն ունենում, նստում են իրանց կրպակի մօտ, բամբասում են սրան և նրան, երբեմն էլ ընկնում են խոր մտածութեան և մինչև անգամ հալիւցինացիայի մէջ։ Այո, նրանք երբեմն երևակայում են այն բախտաւոր ժամանակները, երբ որ գնում էին Թաւրէզ կամ Թիֆլիս, բերում էին ապրանք, և օգտվելով գիւղացու միամտութիւնից, իրանց բերած ապրանքը վաճառում էին նրանց վրա, և մէկ-մէկ փող էին աշխատում։

Մեր վաճառականները փոխանակ իրանց տնտեսական գործերով զբաղվելու, փոխանակ իրանց աղջիկներին և տղաներին կրթելու, աշխատում են այնպէս անել, որ իրանց մրա շատ շատ խօսեն քաղաքի մէջ։ Իսկ այդ նպատակին հասնելու համար, հարկաւոր է միայն բարձր շրջանների մէջ ընկնել, հետևել ներաճելութեան, տարին մի քանի անգամ հյուրէր տարել, և վերջապէս այնպէս շքեղ ապրել, որ ուրիշները միայն իրանցով հետաքրքրվեն։

Մեր վաճառականները շատ և շատ շռայլ են, նրանց շռայլութիւնների մասին մի փոքրիկ գաղափար տալու համար, աւելորդ չեմ համարում նրանց հրաւէրներից մէկը նկարագրել։

Հրաւիրվում են 40—50 հատ այգ, սկսվում է ներսուխումը, առաջ են գալիս 9—10 տեսակ թանկագին շաքարլամաներ, 6—7 տեսակ ընտիր քաղցրեղէներ, 4—5 տեսակ նոր և թարմ միրգեր, այսպէս ամեն բան իր կարգին։ Հրաւիրուածները բացի իրանց կերած խմածից, տուն գնալու ժամանակ, ամեն մէկը պէտք է իր հետ տանի մօտաւորապէս երկու ֆունտ շաքարլամա.... Եղէ մի այսպիսի հրաւէրքը մանրամասնաբար հաշվելու լինես 20—300 րուբլի նստում է մեր վաճառականի վրա։

Մինչդեռ նա բարեգործական նպատակի համար միայն մի քանի կոպէկ գոհելով բաւականանում է։ Այդպիսի հրաւէրքներում մասնակցողներ լինում են վաճառականների կանայքը միայն, որոնց մէջ առաջին տեղը բռնում են վարժուհիները, որոնք իրանց հաւերով ուսուհիաարանների գոհունիից շատ շատերում են հաստատակամութեան հետևանք լինել շռայլութիւններից, մաքուր, բայց հաստատակամով հագնվել, ուշադրութիւն դարձնել որդուց դաստիարակութեան վրա, և այլն։

Պատահում է հրաւէրքի մէջ մի որ և է բարեգործական նպատակով առտոգրութեան թերթ են բացատում և առաջարկում են հրաւիրուածներին առտոգրվել։ Առտոգրվողների մէջ լինում են տիկիններ, որոնք մի քանի կոպէկ նուիրելով, իրանց քիերի տակ մրմնջում են ասելով. «Այս ինչ է, մեզ բերել են պատուելու, թէ պլսկելու...» Այո, նրանք այդպիսի դէպքերում մրմնջում են, իսկ երբ որ բանը հասնի մարդ գործելուն, նրանք չեն խնայում մէկ րուբլու տեղ, տալը ծախսել.... Հրաւիրված կանայքը տուն գնալով պատմում են իրանց մարդկանցը իրանց տեսածը, գեռ մի բան էլ աւելացնում են իրանց ամուսիններին ասելով. «Մենք ուժից պակաս ենք, եկող շաբաթ պէտք է այնպիսի հրաւէրք ուղարկենք, որ բոլորին զարմացնենք։» Այսպէս մէկը միսից աւելի առնելով, աշխատում են շռայլութեամբ իրար գերազանցել։

Եղէ այսպէս շարունակվի, մի երկու տարի չանցած Ալէքսանդրապօլի վաճառականներից շատերը բոլորովին կը մնանկանան....

Գ. Բաղրամեանց

ՆԱՄԱԿ ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ

—

Սեպտեմբերի 21-ին

Դիլիջանի հայոց հասարակութիւնը հաւաքեց յոգուտ Հայաստանի սովատանջների 53 րուբլը որ այժմ հանրապատումների ցուցակի հետ միասին ուղարկում եմ ձեզ, խնդրելով բարեհաճիլ տպագրել անունները ուղիղ ձեր պատուական լրագրում՝ ի միխիթարութիւն, իսկ փողը հասցնել ուր հարկն է։

Ա. Դ. Ռ. 3 ր., Արշակ Սիմէոնեանց 2 ր., Աթաբէգ Մէլիք-Էվենեանց 1 ր., Թաչատուր Մատինեանց 1 ր., Իվան Մարտիրոսեանց 1 ր., Ստեփան Գալուստեանց 1 ր., Մկրտիչ Գասպարեանց 1 ր., Վարդևան Գրոյեանց 1 ր., Մկրտիչ Ցէր-Սիր-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ՊՕՀՏԸ» ԼՐԱԳՐԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԱՆԿ

Երկարել «Պօհտը» լրագրի գրած եւ տարածել հետեւեալ 23-իդ:

Նախ-ուսումնական մեծ վերջի հրատարակութիւնները, որոնք ամենայն ուշադրութեամբ ընտրուած են ուսումնասէր հասարակութեան համար, եւ ունին ամենայն յատկութիւններ՝ որ կարող են գրաւել ընթերցողի ուշադրութիւնը, ինչպէս՝ գեղեցիկ տպագրութիւն, մաքուր թուղթ, ճոխ կազմ եւ ամենէն նշանաւոր՝ էժանագին գին, որ ամենայն ոք կարող է ձեռք բերել, ահա այդ հրատարակութիւնները հետեւեալներն են.

Ա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Բ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Բ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Գ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Գ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Դ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Դ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Զ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Զ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Է. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Է. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Թ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Թ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ժը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ժը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ի. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ի. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Իթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Իթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Լթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Լթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ն. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ն. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ծթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ծթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Կթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Կթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Հթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Հթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ղթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ղթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ճթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ճթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Մ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Մ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Յթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Յթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Ն. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Ն. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Նթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Նթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Շթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Շթ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չա. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չա. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չբ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չբ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չգ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չգ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չդ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չդ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չե. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չե. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չզ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չզ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չէ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չէ. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չը. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չը. Տպագրութիւն Ե. Հրատարակութիւն Ս. Գրիգորի Պարթեւեանց Տպարանի, 1879. Գին 1 ր. 50 կ.

Չթ. Գիրք Ընթերցման Ազգային Դպրոցաց Չթ. Տպագրութիւն Ե

տերի գործողութիւնները քննել, բայց երբ առաջարդ ֆերմանը հէնց որ Փարր-Աֆրայի հողի վրա ոտք կոխեց, իսկոյն սկսեց ամենքին հալածել, ամենքից հաշիւներ պահանջելով և ոչոքի վրա ուշադրութիւն չը դարձնելով։ Երիտասարդ օֆիցերի հնարագէտ գործողութիւնը նրանով վերջացաւ, որ Հասյատանի մէջ եղած վարչական և զինուորական բոլոր անձինքը, գիտենալով իրանց յանցանքները, «խիստ քննիչի» գրպանները ոսկով լցրին և նա ուղևորվեցաւ Կ. Պոլիս տանելով իր հետ գրեթէ մի թաթառն իրան ընծայած արարական ձիաներ։ Այսպիսի նշանակութիւն ունի Թիւրքերէն ասվածը «միջոցներ ընդունել չարագործութիւնների առաջն առնելու համար»։

Սայիդ-փաշայի մասին ասրածված այն կարծիքը, որ նա քրիստոնեաներին ատելով էր, նա արդարացրեց իր առաջին կարգադրութիւններով։ Ասյաղի նահանգապետ Մուստաֆա-փաշա առացաւ հետևեալ հրահանգը, որ չափազանց գաղտնի էր, բայց մի քանի րոպէում ամենքին յայտնի եղաւ, «Ներլի արիւնութիւնը անպօս անելու համար, դրատմ է Սայիդ-փաշա, հարկաւոր է նրանց արիւնոտ ոսկոր ցոյց տալ, բայց նրանցից ոչ մէկին չը տալ կրծելու համար։ Երբ բոլորի համբերութիւնը կը հատնի, պէտք է ոսկորը այնպէս դնել, որ ինչքան կարելի է շատ կռիւ լինի»։ Ասյաղի անասնօթի համեմատութենից յետոյ, այժմեան կառավարութեան առաջնորդը սկսում է մանրամասնաբար հետևել, թէ ինչպէս պէտք է վարվել քրիստոնէական դաւանութիւնների առաջնորդների հետ։ Պէտք է յոյս տալ ամենքին առանձին առանձին, ասված է հրահանգների մէջ, սուլթանի ողորմութեան վրա և ամենքին սպասել տալ։ Իսկ եթէ զանազան պատճառութիւնների միջոցով հետ մրցող առաջնորդների մէջ համերաշխութիւն կը լինի, պէտք է նրանց անհիմանութեան համար ամենայարմար առիթ տալը։

Մեծ վեզիրի ուղարկած հրահանգները տուին իրանց պատուղները։ Հայ-կաթոլիկների եպիսկոպոս Սուճպանոս, նահանգապետից խրատված, յանկարծ ընդհատեց իր բարեկամութիւնը հայ-լուսաւորչականների առաջնորդ Օրմանեան եպիսկոպոսի հետ և բողքեց նահանգապետին այն իրողութեան դէմ, որ Կ. Պոլսից Օրմանեանին գլխաւորութեան իրաւունք էր տուած։ Երկու եպիսկոպոսների հօտերը քիչ էր մնում մի ահագին անկարգութիւն սկսէին, բայց Օրմանեան եպիսկոպոսը ներկայացաւ բոլոր դաւանութիւնների հայերին, համաձայնվելով ամեն կերպ աստուածալ, միայն թէ այդ աստուածութեան «աղբիւրը չարիք» չը լինի։ Թիւրքերի հնարը նրանով վերջացաւ, որ երկու եպիսկոպոսները համբուրվեցան և դարձեալ բարեկամ մնացին։

Չը նայելով Սայիդ-փաշայի և նրա նահանգների բոլոր խորամանկութիւններին, չը նայելով թիւրքերի ջանքերին, որ գործ են դնում ժամանակի ոյժին ընդդիմանալու համար, այնու ամենայնիւ մահմետականների արիւնութիւնը քրիստոնէական նահանգների մէջ վիճակված է անհետանալ։ Արդէն իրանք թիւրքերը այդ բանը զգում են և զգուշութեամբ պատրաստվում են նամ (Դամասկոս) ուղևորվելու համար։

Վանի ուժաց հիւպատոս դնդապետ Կամսարականին պատում են այսօր, կամ վաղ։ Նա կանչված է պ. Նօվիկովից և ուղևորվում է Կ. Պոլիս։ Ենթադրում են, որ Կամսարականին մի այլ, աւելի բարձր պաշտօն կը տրվի Հայաստանի մէջ։ Ասյաղի փոփոխութիւնը շատ լաւ ապատութիւն կը գործէ ոչ թէ միայն տեղացի քրիստոնեաների, այլ և մահմետականների վրա, որոնք չափազանց լաւ կարծիքի են էրզրումի պօլիցիմէյտերի մասին, որ այդ պաշտօնը կատարում էր, երբ առանները դեռ չէին հեռացել։

Վանից ստացված լուրերը կորցրին իրանց երկդիմի բնաւորութիւնը. չափազանց խիտ բնակեցրած և բնութեան պարգևներով ամենահարուստ Վասպուրականի նահանգը ապատամբված է։ Ապատամբների հետ միանում են Դիարբեքիրից և այլ նահանգներից եկած ոյժերը։ Իսկ Սայիդ փաշա իր հրամանների մէջ անդադար խօսում է սուլթանի «ապատադայ ողորմութիւններից» մասին։ Քրիստոնեաները չեն ապատում այդ ողորմութիւններին և կամենում են ուրիշ միջոցներով ձեռք բերել իրանց իրաւունքները։

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Փարիզից «Polit. Correzp.» լրագրին գրում են հետևեալը սեպտեմբերի 25-ից։ Բերտելեմի Սեն-Իլերի արտաքին գործերի մինիստր նշանակվելը ապացուցանում է, որ Ֆրանսիայի քաղաքականութիւնը եւրոպայի մէջ կատարելապէս խաղաղասէր կը լինի։ Հասարակութիւնը այդ է պահանջում կառավարութենից և Գամբետտայի բարեկամները էլ պնդում են, որ պատգամաւորների ժողովի նախագահը նոյն բանն է ցանկանում։ Նոր մինիստրի ուղարկած շրջաբերականը Ֆրանսիայի ներկայացուցիչներին ապացուցեց այդ խաղաղասէր քաղաքականութիւնը։ Գամբետտայի բարեկամները պնդում են, որ Ֆրէյսինէի հրաժարականի պատճառը արտաքին քաղաքականութեան հարցերը չէին։ Այսպիսի ժամանակ, երբ Ֆրանսիական դիպլոմատիան պէտք է զգուշութեամբ վարվի, Բարտելեմի Սեն-Իլեր շատ յարմար մինիստր է, որովհետև նա չափազանց գիտէ և ձիշտ հայացք ունի գործի վրա։ Սա Թիերի կատարեալ պատկերն է։ Ուշէ Բարտելեմի Սեն-Իլեր համակրում էլ է յոյներին, բայց նա այնպիսի մարդ է, որ իր անձնական զգայմունքները երբէք չի խառնի երկրի ընդհանուր քաղաքականութեան հետ։ Ներմանական լրագրների մէջ տպվեցաւ նոր մինիստրի մի քանի նամակները, որոնց նա գրել է «Deutsche Revue» ամսագրի խմբագրին։ Այդ նամակների մէջ մինիստրը ասում է, որ սեպտեմբեր հարցի մէջ, Ռուսաստանի վերաբերութեամբ, Աւստրիայի, Անգլիայի և Ֆրանսիայի շահերը միատեսակ են։ Նա ձանաչում է աւստրօ-գերմանական համաձայնութիւնը և նրան խաղաղասէր բնաւորութեան դրական է համարում։ Ֆրանսիան պէտք է բարեկամական յարաբերութիւններ ունենայ Անգլիայի հետ, բայց ամենից առաջ նա պէտք է իր շահերը ի նկատի առնէ։

Փարիզից Բերլինի մէջ հրատարակվող «National Zeitung» լրագրին հեռագրում են սեպտեմբերի 30-ից։ Ըստ նորից, որ պաշտօնական հեռագրում է, բայց ես հաստատ ապրբիւրներից տեղեկացայ, որ պապական նուիրակը հրաման է ստացել հեռանալ Փարիզից, եթէ Ֆրանսիական կառավարութիւնը գործադրի սոցիալական միջոցներ հոգևոր միաբանութիւնների դէմ։ Շուտով կը սկսեն գործադրել մարտի հրամանները, կը սկսեն փակել այն եկեղեցիները, որոնք արգելված միաբանութիւններին են պատկանում։ Իսկ այդ միաբանութիւնների օտարատիպատակ անդամները կարտաքսվեն Ֆրանսիայից։

Փարիզից «Köln Zeitg» լրագրին սեպտեմբերի 30-ից գրում են։ Ներքին գործերի մինիստր Կոնտանն հոկտեմբերի 4-ին կը հանի Փարիզ, որպէս զի այդ ամսի 5-ին ներկայ լինի մինիստրների խորհուրդին։ Մինիստրների խորհուրդի մէջ կը քննվեն այն միջոցները, որոնք պէտք է գործադրվեն արգելված միաբանութիւնների դէմ։ Ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ այսօր հաւաքվել էին տաս պրեֆեկտներ, որպէս զի մինիստրից հրահանգներ առնեն մարտի հրամանների վերաբերութեամբ։

ՉԻՐՆՕԳՕՐԻԱ

—

Բազուզայից «Polit Corresp» լրագրին գրում են սեպտեմբերի 22-ից հետևեալը։ Այսօր ապրող մեծ պետութեան հիւպատոսներից մէկը, որ վաղուց վայելում է չերնոգորիական իշխան Նիկոլայի բարեկամութիւնը, նորերումս չերնոգորիական գործերի հրամանատար Բօժօ Պետրովիչից մի նամակ ստացաւ, որի մէջ նկարագրված է չերնոգորիական իշխանի քաղաքականութիւնը։ Այդ նամակից երևում է այն շարժառիթները, որոնք դրդում էին այրանցիներին թափ գերազանցող չերնոգորիական զօրքերին չը պատերազմել նրանց հետ։ Բօժօ Պետրովիչ վաղուց խորհուրդ էր տալիս իշխանին, որ նա հրամայի իր զօրքերին յարձակվել այրանցիների վրա, որպէս զի այս վիրջիններս ժամանակ չունենան ամրանալու համար։ Բայց իշխանը միշտ մերժում էր յարձակողական գործողութիւնները, ասելով, որ մուտիր է դեռ և բոլոր միջոցները գործ դնել Դուլցինիօն խաղաղ ճանապարհով դրաւելու համար, որպէս զի մի կողմից Չերնոգորիան պատերազմի մէջ մարդիկ չը կորցնէ և միւս կողմից հեշտութեամբ հանգստանան չափազանց գրգռված այրանցիները և Չերնոգորիայի բարեկամ դառնան։ Այրանցիները, ասում է իշխանը, աւելի ատարատդ են, քան թէ մենք եղել ենք մի ժամանակ, վաղ թէ ուշ նրանք մեր հպատակները կը դառնան, ուրեմն հարկաւոր չէ նրանց կոտորել։ Իշխանը կամենում է այրանցիների ընդդիմադրութիւնը անզօր անել միայեալ նաւատորմի օգնութեամբ և նրա զօրքերը առժամանակ պահպանում են չերնոգորիական սահմանները։ Պատերազմ պետրու ժամանակը և ձևը հանգամանքներից է կախված, ցիշեալ նամակից երևում է, որ իշխանը հաւատարիմ մարդկերանց միջնորդութեամբ, առաջարկում այրանցիներին ընդարձակ արտօնութիւններ, մատիր է անդօր գարձնել այրանցիների ընդդիմադրութիւնը, կամ գոնէ նրանց թիւը փոքրացնել։ Իշխան Նիկոլայի այդպիսի քաղաքականութիւնը բաւական օգուտներ տուեց վերջին պատերազմի ժամանակ։ Օրինակ, իշխան Նիկոլային աջողվեցաւ իր կողմը գրաւել քաջ միրդիտներին։ Պատերազմից ապրատված միրդիտները կամենում էին փախչել, իսկ իշխանը առաջարկեց նրանց իր երկրի հիւրընկալութիւնը։ Այդ առաջարկութենից օգտուա քաղցին մի քանի հարիւր միրդիտ ընտանիքներ։ Իշխանը հրամայեց նրանց պաշարել և փող բաժանել և այդպիսով— Չերնոգորիայի պետական ծախքերը 800,000 ֆրանկ պարտքի տակ ընկաւ, որ վերջը պետերբուրգից վճարեցին։ Այդ պատճառով միրդիտները Չերնոգորիայի կատակիցներ դարձան և նորերումս հրաժարվեցան միանալ այրանցիների հետ և Չերնոգորիայի դէմ պատերազմել։ Ամենքը հաւատացնում են, որ իշխանից բարերարված լեռնաբնակ քրիստոնեաները եթէ չեն օգնի չերնոգորցիներին գոնէ նրանց դէմ չեն պատերազմի և անտարբեր կը մնան։

«Daily News» լրագրին Բազուզայից գրում

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Նիւ-Յորկ, 1 հոկտեմբերի։ Ընդհանուր և Օհայո նահանգների մէջ ընտրութիւնների ժամանակ հանրապետական պատգամաւորները յաղթեցին։ «Herald» և «Tribune» լրագրները այդ հանգամանքը դրական են համարում, որ նախագահի ընտրութեան ժամանակ հանրապետականները կը յաղթեն։

Կ. Պոլիս, 30 սեպտեմբերի։ Այս գիշեր սուլթանը ստորագրեց իրադէ, որով հրամայում է Դուլցինիօ յանձնել Չերնոգորիային խաղաղ ճանապարհով։ Չերնոգորիայի հետ դաշնագրութիւն կը կապվի բնակիչների հիմնարկութիւնները և կրօնը պահպանելու համար։ Իրադէն հաղորդված է դեսպաններին։ Բ. Դուռը հաղորդեց դեսպաններին, որ հրահանգներ կը տայ Դուլցինիոն չերնոգորցիներին յանձնելու մասին։

Յունիս, 30 սեպտեմբերի։ Բ. Դուռը հաղորդեց Չերնոգորիային, որ այս շաբաթ Դուլցինիոն կը յանձնեն։ Չերնոգորցիների մեծ մասը հեռանում է սահմաններից հունձը հաւաքելու համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 հոկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 94 ր. 25 կ., երկրորդ 92 ր., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 92 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 215 ր. 5 կ., երկրորդ 209 ր. 5 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 50 կ., երկրորդ 90 ր. 62 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ., ոսկի 8 ր. 25 կ., Լուսաց 1 րուբլ Լենգօնի վրա արժէ $23^{15}/_{16}$ պէնս, ուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 205 մարկ, Փարիզի վրա 255 Ֆրանկ։ Տրամադրութիւնը ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅՇՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կն ա բ օ ն ա կ ան Գրադպատ ան ո ւ մ ի Հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սահմանադրութեան ստորագրութեան 25-ամեակին նուիրուած ԱՒԿՁՈՒՆՔ քրիստոնէական ուղղափառ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դաւանաբանական երկերով ապացոյցներ հետեւեալ յաջորդականութեամբ. Հատոր. 11. Յակոբ Նահապետ պղիծը. 12. Յոսէփայ քանաան. 13 Յոսէփայ փառքը. 14. Յոսէփայ եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յոսէփայ եղբայրներն երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յոսէփայն. 17. Յակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը.

Աղօթք վասն հաւատարմի քրիստոնեայ, եւ նչմարիտ ի Հարէն շնորհաւորեալ գաւառուհւոյ եւ ի ծերութեան իմաստնի Համաձայն: Ներողութիւն առնուլոյ Հանդէպ ու թուղթակութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած ուսմանցն: Գինը քսան ստակով 50 կոպէկ է:

Վերջապէս Հարցմունքներ, որոնք առաջին ստորագրեանն մէջ զետեղուած էին իրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Առանձի տակից դուրս եկաւ և վաճառքում է Նոյն գրավաճառանոցում ևՆոր գործերը հետեւեալներն են: Վարձկանն, գինն է 70 կոպէկ:

		Р.	К.
1.	Ժողովրդական ալբենարան	—	5.
2.	Տէր-Դաւթեան Մայրենի լեզու ա. ա.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. ա.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. ա.	—	70.
5.	Աղայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխարհ.	—	60.
7.	— Ազգային բնաւորական աշխարհ ա. ա.	—	25.
8.	— — Դէպ ցարսից. աշխարհ.	—	30.
9.	— Ազգ. ու բնաւոր. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան գաւազիրք ա. յ. Русское Слово	—	45.
11.	Ս. յմատեան Գ. Ս. Ե. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. ա.	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հնատառակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարչաբանութեան օրինակ.	—	20.
5.	Պապաւանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վերոյշնալ գրքերի գնողները «Կենտրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջում են առնում:

—

Մի մոլդավեցի պարոն, Յովհաննէս Եսայեան, որ ՈՒԻՍՈՒԶՈՒԹԻՒՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ունին Վերնատուն ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ և ԿՍԿԼԵՑԱԿԱՆ հրամանատութեան ՈՒՍՈՒՑՉի պաշտօն առանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստօրիա, հարցնել Յովհաննէս Եսայեան ձեռնին:

3—8

ՎԱՐԶՈՎ է արուում 6 ՍԵՆԵԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐի Համար: Նորաշէնկատար փողոց, Իսակ ՓՈՂՈՍՆՈՎի տունն: Նոյն տանէն կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՒՂՈՒԹԻՒ մէջ տասնմէկուսի ՇՕԿՈԼԱՊ ԵՒ ԿԱԿԱՈ ՖՐԱՑ

6—20

Մախում է մի ՏՈՒՆ ԱՅԳԻՈՎ ևի ԲԱՂԿՈՎ 450 տաժ. ՀԵՃՈՒԹԻԱՄԲ. գտնում է ՊԵՐԱ, ՎՐՉԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութիւնն բան: Բացի այդ նոյն տեղը ծախում է 1000 տաժ. ՀՈՂ. միասին և մաս մաս:

3—3

Սեպտեմբերի 27-ից սկսած, ժամը 10-ից առաւօտեան, ամեն օր, բայի աւօ օրից, լինելու է ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ կօղնիական և զաստրօնոմիական ապրանքների վրա անկարող պարտապանների, Ե. և Ե. ՉԱՆԶՈՒՂԱԶՈՎՆԵՐի մատպինից, մաս մաս և ազատ դներով, չնահատութենից յետ, Գօլովինակի պրօսպեկտում գտնուած մագազինում, Մուխրանսկու տանը:

Երդուեալ հոգաբարձուներ Ա. Սաֆիանօվ, Ե. Նախուլօվ.

4—4

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարեւոր մի դիրք «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 Հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. Հատորը բովանդակում է Պրշակունեաց Հարստութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրուագ:

Բ. Հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. Հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների ժամանակագրական աղբիւրները

Վաճառվում են երեք Հատորը միասին— 3 ր.

ա. և բ. Հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. Հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների Համար 10 օրինակից աւել առնողին 10% զեղչում կը դրուի. դնելու Համար դիմել— Սէքսանդրապօլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենտրոնական գրավաճառանոցում

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երէցփոխան պ. Մեքրան Փանեանցին:

10—10

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ՏՈՒՆ ԱՂՑԻՈՎ, ԵՒ ԲԱՂԿՈՎ 450 տաժ. ՀԵՃՈՒԹԻԱՄԲ. ԳՏՆՎՈՒՄ Է ՊԵՐԱ, ՎՐՉԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութիւնն բան: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 տաժ. ՀՈՂ. միասին և մաս մաս:

3—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է ՏՈՒՆ ԱՂՑԻՈՎ, ԵՒ ԲԱՂԿՈՎ 450 տաժ. ՀԵՃՈՒԹԻԱՄԲ. ԳՏՆՎՈՒՄ Է ՊԵՐԱ, ՎՐՉԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութիւնն բան: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 տաժ. ՀՈՂ. միասին և մաս մաս:

3—3

Սեպտեմբերի 27-ից սկսած, ժամը 10-ից առաւօտեան, ամեն օր, բայի աւօ օրից, լինելու է ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ կօղնիական և զաստրօնոմիական ապրանքների վրա անկարող պարտապանների, Ե. և Ե. ՉԱՆԶՈՒՂԱԶՈՎՆԵՐի մատպինից, մաս մաս և ազատ դներով, չնահատութենից յետ, Գօլովինակի պրօսպեկտում գտնուած մագազինում, Մուխրանսկու տանը:

Երդուեալ հոգաբարձուներ Ա. Սաֆիանօվ, Ե. Նախուլօվ.

4—4

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Յայտարարութիւնները դիմում են ուղղակի
Типлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մայրենի լեզուի ուսումն։—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Գանձակից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Արեւելեան գործեր։ Նամակ Զաքակատանից։—«Մշակի» հեռագիրները։ — Յայտարարութիւններ։ — Բաց նամակ մի ձեռագիր յիշատակարանից։

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՄԸ

—

«Մշակի» հրատարակման առաջին տարուց սկսած մենք միշտ այն միտքը էինք յայտնում որ մայրենի լեզուի ուսումնասիրութիւնը ոչ թէ միայն անհրաժեշտ է որպէս յատկանիշ այն ազգութեան, որի սեփականութիւն է յիշեալ մայրենի լեզուն, բայց որ մանուկը կարող է հասնել կանոնաւոր մտաւոր զարգացման աստիճանին միայն մայրենի լեզուով տարրական ուսմունքները ընդունելով, որովհետև մայրենի լեզուն հետևանք լինելով մանուկի ցեղական, ֆիզիօլոգիական կազմուածքի, ինչ կրօնի և պատկանէր այդ մանուկը, տալի է յարմարվում նրա ուղեղի կազմակերպութեանը, ուրեմն տալի էլ նպաստում է այդ ուղեղի կանոնաւոր, բնական գործակատարութեանը, նրա ֆիզիօլոգիական կանոնաւոր զարգացմանը, քան թէ մի օտար լեզու։ Մայրենի լեզուով տանդած միտքը տալի ըմբռնելի է երեխայի ուղեղին, տալի հասկանալի է նրան, տալի նպաստում է նրա մտաւոր կանոնաւոր զարգացմանը, քան թէ օտար մի լեզուով արտայայտած նոյն միտքը։ Իսկ մանկավարժութեան նպատակը ի՞նչ է, եթէ ոչ ամեն ջանք գործ դնել կանոնաւոր, բնական կերպով զարգացնել մանուկի ուղեղը, որպէս զի նա տալի ընդունակ դառնայ, տալի պիտանի դառնայ նայ թէ իր անձի, թէ իր ազգի և թէ ամբողջ պետութեան համար։ Մեր նպատակը պէտք է լինի պատրաստել բնդունակ, զարգացած, պիտանի, օգտակար քաղաքացիներ։ Որքան հայը կամ վրացին կը զարգանան որպէս հայեր և վրացիներ, այնքան կը զարգանան մանկավարժական կէտից կանոնաւոր, բնական կերպով, այնքան նրանց ուղեղը կը մշակվի, նրանք տալի կատարեալ մարդիկ կը լինեն, ուրեմն և տալի պիտանի քաղաքացիներ կը լինեն ամբողջ պետութեան։

Մայրենի լեզուի ուսումնասիրութեան վրա ուշադրութիւն դարձնելը մենք մեզ համար նպատակ էինք դրել թէ «Մշակի» էջերում տարվայ գործունէութեան մէջ, թէ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձու եղած ժամանակ, առաջարկած լինելով պատրաստական դասատուն համար մի ծրագիր, որ ամբողջութեամբ հիմնվում էր մայրենի լեզուի ուսումնասիրութեան սկզբունքի վրա, վերջապէս նոյն միտքը մենք պաշտպանեցինք և Դումայի մէջ, երբ ձայնատուր եղած ժամանակ մեզ աջողվեցաւ առաջարկութիւն անել որ Թիֆլիսի արուեստագործական դպրոցի մէջ հիմնվեն երեք զուգընթաց դասատներ՝ միմիայն ռուսերէն, միայն հայերէն, երրորդը վրացերէն լեզուով։

Ընդ ժամանակ Դուման միաձայն ընդունեց մեր առաջարկութիւնը և ահա այժմ մայրենի լեզուի միջոցով տարրական ուսմունքները իրագործված ենք տեսնում Թիֆլիսում այս օրերս հիմնված Մէքսէյէնան արուեստագործական դպրոցին հետ միացրած դասատուն ուսումնարանի մէջ։

տեղիք ունէր, գնան գի Թիւրքն հողի վրա էինք։ Երբ հետևում էի ճանապարհի վրա որ և է գիւղի ծխի ծոյլ ծոյլ ոլոր մոլոր բարձ անալը, երևակայութիւնս էլ հետն էր բարձրանում. երբ անցնում էինք գիւղի միջով, հայի լինէր թէ թիւրքի, և տեսնում էի այն ինձ օտար օտար դէմքերը փախչող կամ փակերի տակ, որ տանիքները վրա կանգնած՝ լայն աչքերով մեզ էին նայում, ասում էի ինքնիրեն, գիւղէն հետացանք թէ չ՝ գուցէ այս գօհունդինդ մարդիկը ձի հեծնեն և հասն մեր ետևէն, վա՛յ մեզ այն ժամանակ։

«Եր առաջին օթևանը մի հայ գիւղ եղաւ։ Շատ ուշ վերջը, և շատ ժամանակ չէ, պատահեցաւ ինձ նոյն գիւղը կրկին տեսնել բայց այնտեղ չը գտայ հինգերեակ բնակիչներ։ Ինձ պատմեցին որ նոքա, արտասուքն աչքերում՝ կրակը սրբատրում, ակամայ ձեռներով իրենց պատերում և ջերմ սիրելիներու դիակներին, իրենց հայրենի գաւառները, եղել քաշուել են այն լեռան կողքը, ուր տանձի գօրաւոր յաղթող և յաղթուած. այն տկար գերեզմանի վրա պիտի բնակուիլն դնեն։ Ուրա փոխանակ տեսայ տալական աղկանց ու կանանց և նոցա տպերու լռութեան Բաղրատունեաց ջրերու մէջ։ Որտեղից ուր։

«Բայց դեռ չատացի թէ ուր էինք գնում։ Դէպի Տաճկա-Հայոց մայր կոչված քաղաքը։ Մայրս անտեղ պիտի տեսնէր իր եղբայրներն ու ազգականները. նա՝ ով գիտէ ինչ պիտի անէի. պիտի ուսանէի. ինչ և իցէ, մօրս հետն էի. և որովհետև գիւղ փոքր էի, խաւտնք ունէի միշտ իր հետը լինել։ Մի այլ օր մենք օթևանեցինք մի քրդի գիւղ։ Դիւմամբ լցվել էինք ուրախ տուներ։ Մեծ սիրով ընդունեցաւ մեզ և մեծարեցին։ Ինչպէս սիրուն շինուած էր նոցա գոմի տեղակը. երկայնագիր, պատերը շիտակ ու բարձր և ապիտակ. առաստաղը երկայնութեան վրա գոգաւոր. Սողանցուի մայր փայտի ազիւր, բարձրէն և երկայնաձգական տախտակներէն յօրինուած. տեղեակի մէկ ճակատը և միւսը՝ բարձրերում նոյնպէս տախտակամած՝ զանազան զարդարուած էին, կամ այլ և այլ գարդիով փորուած. սիրուն ու սրբատաշ շինուած էր նաև վառարանը՝ օճախը, ուր չերեքուս համար ցախի ու խոխեներու կրակը մերթ անուշ փայլփլում էր, և մերթ ճարճատելով բալասող էր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԱՂՈՒԱԾՔ ՄԻ ՁԵՌԱԳԻՐ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

Ա.

—

«Մայրս ինձ աշխարհ է բերել մի գիւղի տանիքում։ Հայրս, Վերին Բասենցի, 1823-ի չատուած եկողներէն է։ Մեր տան տանկերէն պրուած կալուածագրերէն հինը 110 տարուան է, և բոլոր գրերն ասում են թէ մեր պապերը յիշեալ գաւառում կալուածք ունեցել և հոգեւորական մարդիկ են եղել։ Մի գերդաստանական աւանդութիւն մեր առջի բաներ Թորդումում է գնում, և ասում է թէ մեր նախահամը, սրմէ այնդին այլ յիշատակ չը կայ, յոյն է եղել. թէ նա քանի մի որդի է ունեցել, և չարուստ կ լուսածքներ. թէ տանիկ իշխաններն առաջարկել են նոցա յանձն առնուլ կամ հաւատները փոխել կամ կալուածներէն զրկուիլ. թէ այդ կ՚ընը, տեսնելով որ մեծ որդիները մերժեցին հաւատուրացութիւնը, դիմում է փոքրին՝ ազաչելով որ յանձն առնու և չը զրկուի այնքան կալուածներէ. սա ևս մերժում է։ Աւանդութիւնը չի յիշում թէ Երբ է եղել այդ, և թէ այնուհետև Երբ մեր տուները դաղթական է նկել Վերին Բասենան։ Բայց մի կողմ տուչտպրութիւնը։ Այդքանն էլ որ արի, նպատակ ուրիշ էր։ Մի փոքր դերդաստանի մէջ երբեմն մի ամբողջ ազգի պատկեր կարելի է լինում տեսնել։ Օտարատեսը և բնաւորութեանց բացարձակ կամքին ձևոք խաղալիք տանուած՝ ակրութենէ հպատակ և հպատակութենէ ծառայ ենք եղել դարձած, և այդ վիճակին մէջ ևս աւելին այն է որ, թողնելով մեզ վարդներուն մեր քրտնքի արդիւնքը, ինքներս չարկուած ենք եղել վտարական գեալ ամենաւրէք՝ որ ինչ է փրկենք ամեն ինչ եղած ազգութենէն մեր հետևաները գնել և մեր յոյսը։ Աշխատի անասունին կամ երկնքի թռչունին նման մեզ տեղ տեղ հետևանք, մեզ պիտաղատար են արել այդ անողոք որոշողները։

«Իմ մտաղ մանկութեանս մէջ, հօրս յարկի տակ՝ մայրս է առաջին անգամ շրմունքս վարժեցուցել հայ այբուբենի սրբազան տառերը ճնչելուն։ Ո՞վ տղայութեանս ամենաքաղցր և ամենաանմեղ իշխատակներ։ Ամեն էր.— մօրս մատներով կարուած կաշի ցեղական, ֆիզիօլոգիական կազմուածքի, ինչ կրօնի և պատկանէր այդ մանուկը, տալի է յարմարվում նրա ուղեղի կազմակերպութեանը, ուրեմն տալի էլ նպաստում է այդ ուղեղի կանոնաւոր, բնական գործակատարութեանը, նրա ֆիզիօլոգիական կանոնաւոր զարգացմանը, քան թէ մի օտար լեզու։ Մայրենի լեզուով տանդած միտքը տալի ըմբռնելի է երեխայի ուղեղին, տալի հասկանալի է նրան, տալի նպաստում է նրա մտաւոր կանոնաւոր զարգացմանը, քան թէ օտար մի լեզուով արտայայտած նոյն միտքը։ Իսկ մանկավարժութեան նպատակը ի՞նչ է, եթէ ոչ ամեն ջանք գործ դնել կանոնաւոր, բնական կերպով զարգացնել մանուկի ուղեղը, որպէս զի նա տալի ընդունակ դառնայ, տալի պիտանի դառնայ նայ թէ իր անձի, թէ իր ազգի և թէ ամբողջ պետութեան համար։ Մեր նպատակը պէտք է լինի պատրաստել ընդունակ, զարգացած, պիտանի, օգտակար քաղաքացիներ։ Որքան հայը կամ վրացին կը զարգանան որպէս հայեր և վրացիներ, այնքան կը զարգանան մանկավարժական կէտից կանոնաւոր, բնական կերպով, այնքան նրանց ուղեղը կը մշակվի, նրանք տալի կատարեալ մարդիկ կը լինեն, ուրեմն և տալի պիտանի քաղաքացիներ կը լինեն ամբողջ պետութեան։

Մայրենի լեզուի ուսումնասիրութեան վրա ուշադրութիւն դարձնելը մենք մեզ համար նպատակ էինք դրել թէ «Մշակի» էջերում տարվայ գործունէութեան մէջ, թէ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձու եղած ժամանակ, առաջարկած լինելով պատրաստական դասատուն համար մի ծրագիր, որ ամբողջութեամբ հիմնվում էր մայրենի լեզուի ուսումնասիրութեան սկզբունքի վրա, վերջապէս նոյն միտքը մենք պաշտպանեցինք և Դումայի մէջ, երբ ձայնատուր եղած ժամանակ մեզ աջողվեցաւ առաջարկութիւն անել որ Թիֆլիսի արուեստագործական դպրոցի մէջ հիմնվեն երեք զուգընթաց դասատներ՝ միմիայն ռուսերէն, միայն հայերէն, երրորդը վրացերէն լեզուով։

Ընդ ժամանակ Դուման միաձայն ընդունեց մեր առաջարկութիւնը և ահա այժմ մայրենի լեզուի միջոցով տարրական ուսմունքները իրագործված ենք տեսնում Թիֆլիսում այս օրերս հիմնված Մէքսէյէնան արուեստագործական դպրոցին հետ միացրած դասատուն ուսումնարանի մէջ։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՏԱՐԵԿԱՆ ԿՈՄԱՏԻ

22 ապրիլի

«Ժամ» լուսի 151 տարեկան, Վահրամ Ծո-
ղոյան Ծովինարի Ծովակալ Ծովինարյանի
և վիրահայ գրականության մեծ բարե-
րար Ծովինար Ծովինարյանի թոռնուհին
և վիրահայ գրականության մեծ բարե-
րար Ծովինար Ծովինարյանի թոռնուհին

ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ԳՎԱՐԴԻԱՆ

Ծովինարյանի թոռնուհին և վիրահայ գրականության մեծ բարերար Ծովինար

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

Ս. Պետրոսեան «Ս. Պետրոսեան ամուսնացած է Ս. Ղազարեանի հետ» վերնագրով ծաղրանկարի համար։

Ս. Պետրոսեան, 28-րդ տարի ապրող գիւղացի, ամուսնացած է Ս. Ղազարեանի հետ։ Ս. Պետրոսեան ունի 2 տղայ եւ 3 աղջիկ։ Ս. Ղազարեան ունի 3 տղայ եւ 2 աղջիկ։ Ս. Պետրոսեան ունի 1 ձի, 2 եզ, 3 կով, 5 գոմէշ, 2 էշ, 10 ոչխար եւ 1 այծ։ Ս. Ղազարեան ունի 1 ձի, 1 էշ, 3 կով, 4 գոմէշ, 1 ոչխար եւ 2 այծ։ Ս. Պետրոսեան ունի 1 տուն, 1 ախոռ, 1 գոմ եւ 1 ամբար։ Ս. Ղազարեան ունի 1 տուն, 1 ախոռ եւ 1 գոմ։

Ս. Պետրոսեան ամուսնացած է Ս. Ղազարեանի հետ, որովհետեւ Ս. Պետրոսեան կ՚ուզէ ունենալ 5 տղայ եւ 5 աղջիկ, իսկ Ս. Ղազարեան ունի 3 տղայ եւ 2 աղջիկ։ Ս. Պետրոսեան կ՚ուզէ ունենալ 2 ձի, 2 էշ, 4 եզ, 6 կով, 10 գոմէշ, 2 ոչխար եւ 2 այծ։ Ս. Ղազարեան ունի 1 ձի, 1 էշ, 3 կով, 4 գոմէշ, 1 ոչխար եւ 2 այծ։ Ս. Պետրոսեան կ՚ուզէ ունենալ 2 տուն, 2 ախոռ եւ 2 գոմ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա՛ն ա ր օ ն ա կ ա ն Գ ր ա վ ա ճ ա ռ ա ն ո ց ի Հ ր ա տ ա ր ա կ ո ւ թ ի ա մ բ այս օրերս լոյս տեսան Սահմանոս առաջ քահանայ Տէր-Սահմանեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ հաւատոյ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետևեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Յակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին. 17. Յակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը:

Ա՛ղօթք վասն Թագաւորի «Խաչի քո Քրիստոս», «Այսօր կանգնեցար և Էմմաւսին ի Հօրէ,» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատմութեան իմաստին համաձայն: Նկարագրութիւն տանելու հանդէսի ու թագադրութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի տահճանուած տներին Գինը քան առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս Հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան գլուխների վերջումը առանձնապէս:

—

Ա՛մենալի տակից դուրս եկաւ և վաճառվում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Հաւատոյ» Գ. Վարձելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Р.	К.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Վահագեան Մայրենի լեզու ա. տ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. տ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. տ.	—	70.
5.	Աղայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխահ.	—	60.
7.	— Ազգային ընտանեկան աշխարհ ա. տ.	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան դասագիրք ռ. յ. Русское Слово	—	45.
11.	Ա՛յվազեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. ա.	—	40.
12.	Նկարչէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հատորակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարչաբանութեան օրինակ.	—	20.
5.	Պատասխան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վերջիշեալ գրքերի գնողները «Կենսրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջում են ստանում:

Մի մոլորված պարոն, Յովհաննէս Եաղրձեան, որ ՈՒՍՈՒՑՈՒԻՉՈՒՆ Վ.ԿԱՑԱԿԱՆ ունէին Վերափառ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԶՈՒՈՒ, ՊԱՏՄՈՒԻՉՈՒՆ և ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ երգեցողութեան ՈՒՍՈՒՑՉի պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստօրիա, Տարցնել Յովհաննէս Եաղրձեանին:

3—8

Վ.ԱՐԶՈՎ. է տրվում 6 ՍՆՆԵԱԿ ԻՈՀԱՆՆՈՅՈՎ., ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ. և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է Վ.ԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ Համար: Նօթաշէնակայա փողոց, Իսակ ՓՈՒԼԻՆՕՎԻ տուն: Դնի մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԻԱՆՈՒԻԻ մէջ տասնվեցսր ՇՕԿՕԼԱԴ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

6—20

Ժամանում է մի ՏՈՒՆ ԱՑԻՈՎ. ԵԻ ԲԱ-ԿՈՎ. 450 տաժ. մեծութեամբ. գտնվում է ՎԵՐԱ, ԱՐՉԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութեան բա: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 տաժ. ՀՈՂ. միասին և մաս մաս:

3—3

Ռ. Կ. ԵՍԿՈՒԼՕՎ.

ԵՐԻՎԱՆ. ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ յայտնում է իր կլիենտներին, որ նա փոխեց իր հին ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ և այժմ բնակվում է Երևանայա փողոցի վրա, տուն Ակկասանդր Բարատեասվի № 12:

1—3

ՎԱՐԶՈՎ. տրվում է ՁՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով Օրբէլեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, Յակոբ Դանդուրովի տան:

1—5

Վ.ԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍՅԱՆ ՕՂԻՒ գործարատիրոջ թիֆլիսում շահու յայտնում է, որ 1880 թ. յունիսի 15-ին սկսվեցին ծախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԱԲԻՆԻ: Ե՛րշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամեն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջում է անվում. Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հայկ ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑԱՐԱԿԱՆԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Գ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Յինաբաղնայա հիւրանոցի տակ, Վինատինսկու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը:

8—8 (2 շար.)

ՌՅՀԿՈՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գաւթօնակի կանանց և մանկտարտնական հիւանդ. Լիսիցկի և Գօրալչիկ ներքին հ., Քիւչարեանց խերուրգիական և աչքերի հ., Շահմարոկի վիներական և կաշու հ.

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խերուրգիական հ. Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ., Բախուտով մանկտարտնական, կանանց և երեխաների հ.

Չորեքշաբթի. Լիսիցկի ներքին հ., Շահչիի մրօքսկի վիներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւններ:

Հինգշաբթի. Գաւթօնակի մանկտարտնական և կանանց հ., Մերօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ., Քիւչարեանց սիրիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկևիչ խերուրգիական հ., Լիսիցկի ներքին հ., Բախուտով մանկտարտնական, կանանց և երեխաների հ., Շահչիի մրօքսկի և Աստուածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցկի ներքին հ.:

Առաւոտեան Օրբելեան աղքատ հիւանդանոցի բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կլորակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկտարած կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցկի:

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՄ ամեն տեսակ պատէրներ ԿՕՆՖԼԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԱՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԻՄԱՐԻ գանազան տեսակի, մաքուր սրի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԼԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կոդիտերի տպրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտապար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցեով. Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. Փոստային կօնֆլիկտ պահանջողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

19—50

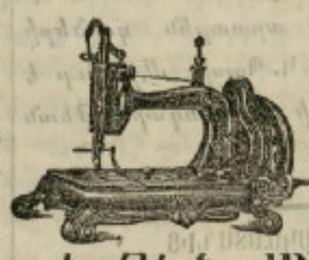
ՆՈՒՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՓԻԼԻՊՕՎԻՉԻ ԵՒ ԸՆԿԼՈՒՄՆԱՒՈՐԻ

չորս ամսվայ գործունէութեան հետևանքները: (Ընտանեաւոր լուսանկարի համար կատուցած շինութեան մէջ): Գօլօվինակի փողոց, տուն Կ. Եա. Չատալօվի, Թիֆլիսի կրկուրի մօտ: Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

9—10

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Գ. Գրիգորևանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . .	25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք)	30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

Կ. ՊՈՆՑԵՐ ՏՏՄՄՈՆՍԿԱՅԻ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՄԻՒՐԼՕՎԻ Եկող ձրի մեռվայ սեղանի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՉԸՆԵՑԱՒԹԵՄԲ ՁԱՒՐԻ և ՕՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, երեսպատկան առաջնակարգ ԳԻՄԾԵՐԸՆԿԵՐԻՑ, ամենատար ՁԵՒԻՐԻ, չափազանց էժան գներով, այսինքն: Ձևաքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

16—52

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի գիրք «Հին ուսուցածք բան ի նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատաս. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Արշակունեաց թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած դրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է.

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 ր.

ա. և բ. հատորը միասին 2 ր. 25 կ.,

բ. և գ. հատորը միասին 2 ր. 25.,

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից աւել առնողին $10^0/_0$ զիջում ևս ըստ. գնելու համար դիմել—Սէքսանդրապօլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխա—Կենտրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երիցփոխան պ. Մեքրն Փանեանցին:

10—10

Дозволено цензурою Тифлисъ, 3 Октября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 177 Հոկտեմբերի 7 (19) 1880 Հոկտեմբերի 7 (19) № 177

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Օտարազգաքաղաքացիք դիմում են տղոյին
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ոճն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր յարուցած խնդիրը։—Նէթքին տեսուչ։ Առաւելարտօնական հոգաբարձուի շրջաբերականը։ Նամակ Սղնախից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։— Արտաքին տեսողութիւն։ Բօլգարիա։ Սպանիա։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բ ա ց ա յ ի տ ա կ ա ն։ Ձրագուածք մի ձեռագիր յիշատակարանից։

ՄԵՐ ՅԱՐՈՒՑԱԾ ԽՆԴԻՐԸ

Նէթէ Թիֆլիսը առանձին համակրութեամբ չէ վերաբերվում դէպի մեր յարուցած խնդիրը, թէ հայերը ինչ կրօնի և պատկանէին պէտք է ազգութեամբ մի լինեն,—այդ մեզ շատ չէ զարմացնում և չէ վհատեցնում, որովհետև Թիֆլիսի պէս անշարժ, առաջադիմութեան թշնամի քաղաք հազիւ թէ մի ուրիշը կը գտնվի ամբողջ Կովկասում։ Բայց մենք կատարեալ վարձատրված ենք համարում մեզ, որ մեր յարուցած մտքին գաւառները համակրում են։ Ամեն օր մենք ստանում ենք բազմաթիւ թէ թղթակցութիւններ, թէ մասնաւոր նամակներ, որոնք մեծ համակրութիւն են յայտնում մեզ մեր յայտնած մտքերի համար։

Այդ նամակներից մի շատ փոքրիկ մասը ապշում են «Մշակի» մէջ և մեծ մասամբ նպատակ ունին յայտնել իրանց իսկական տեսակէտը։ Մեզ գրում են որ այդ քաղաքի Հայ-լուսաւորչականները և Հայ-աւետարանականները սկսեցին վերջին ժամանակները մեծ սիրով վերաբերվել դէպի միմեանց և հասատատ դիտաւորութիւն ունեն ձեռք ձեռքի տուած ընթանալ, միասին և համերաշխութեամբ գործել ամեն ազգային գործերում։

Վերջապէս մեր քարոզած սկզբունքները արձագանք գտան և Կ. Պօլսում։ Վաղը կը տպենք մեր լրագրի բանասիրականի բաժնում մեր Կ. Պօլսի մշտական թղթակցի, Հոկտեմի նամակը, որի մէջ նա, ուրիշ նիւթերի վրա խօսելով, յայտնում է և այն միտքը, թէ այժմ, երբ Թիւրքիայի Հայերը իրանց Հայրենիքի բարեկարգման գործի աջողվելու համար պէտք է ապաւինեն օտար պետութիւններից օգնութիւն, այսինքն կաթոլիկ, բողոքական և այլ դաւանութիւններին պատկանող ազգերից, վերին աստիճանի անքաղաքագիտութիւն է լուսաւորչականների կողմից, եթէ նրանք նոյն իսկ այդ ժամանակ սկսեն հալածել այլակրօն Հայերին, մերժել նրանց մասնակցութիւնը ազգային գործերում, հերքել նրանց իրաւունքը ազգային մասինին պատկանելու, վերջապէս գրեն յօդուածներ նրանց դէմ։ Կաթոլիկասեան Հայոց մամուլի բոլոր յօդուածները այժմ թարգմանվում են Կ. Պօլսի պետական աններում, մանաւանդ անգլիական դեսպանատան մէջ, աւելացնում է մեր թղթակիցը, և Թիֆլիսում հրատարակված թշնամական յօդուածները բողոքական և կաթոլիկ Հայերի դէմ մեծ ցաւ պատճառեցին Կ. Պօլսի Հայերին, ասում է նա։

Այդ բաւական չէ։ Հոկտեմը բերում է իր նամակի մէջ Հայաբեր Հրայտի խօսքերը, որ այժմ Կ. Պօլսում է և ասել է Կ. Պօլսի Հայ պատգամաւորութեանը, թէ Հայերը մեծ մասով լուսաւորչականներից բաղկացած լինելով, այնու ամենայնիւ չը պէտք է թշնամական կերպով վերաբերվեն դէպի իրանց ազգի փոքրամասնութիւնը, դէպի կաթոլիկ և բողոքական Հայերը, որովհետև դրանով կապացուցանեն իրանց քաղաքական անհասունութիւնը և շատ անախորժ տպաւորութիւն գործած կը լինեն Եւրոպայի վրա իրանց այդ կրօնական անհամբերողութեամբ։

Դարան մենք մեր կողմից ոչինչ չունենք աւելացնելու։ Վաղվայ համարում կը տպենք Հայկակի նամակը և կը թողնենք ընթերցողների դատողութեանը թէ որքան անքաղաքագէտ և իրանց պաշտօնին անպատրաստ, որքան յանցաւոր են այն խմբագիրները, որոնք քաղաքական գիտութեան տարրական հմտութիւններից էլ զուրկ լինելով, յանդգնում են քաղաքական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔԱՂՈՒԱԾՔ ՄԻ ՁԵՒԱԳԻՐ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

Գ.

«Որովհետև միանգամ լսել սկսար, պէտք է համբերութիւն ունենաս։ Մարդս իր տեսածովը, լսածովն ու զգացածներովն է մարդ. հոգին իր յիշատակներովն է մնանվում. միտք և գաւառութիւնը պարապ ժամերում վեր են կոչում նոյն յիշատակները իրենց թագստոցէն, և քննելով ու փորձելով օգտակարն ու պատշաճը տարբերում են իրենց։ Ներողամիտ եղիր մի օրինակ բերեմ. ձմեռը, տաք գոմում, առաւօտեան դարմանը կուշտ փորով կերած, ջուրը խմած, ականները ուռելուած չորացուած և խուշկին ցանուած, երբ պառկում էին իմ եղներս խաղաղ լռութեան մէջ և գեղեցիկ արևիկը փոքրիկ երդիկներէն ներս մտած իր անուշ ու ջերմիկ լուսովը ժպտում էր այդ անմեղութեան դադարի մէջ, անձայն քայլով մտնում էի և կոնակս մի սիւնի դէմ տուած՝ կամ մարքներէն մէկի մէջ նստած՝ ախորժում էի զուարճանալ առաքինի անասուններու երջանկութեան պատկերովը, և դիտում էի թէ ինչպէս նոքա մի խուլ գուլգուլուկ անելով իրենց խաչափողի մէջ յետ էին բերում բերածները իրենց միանգամ կերածը և որճում էին, այսինքն մտեր ծամում էին և լսթունքներովը լաւ հաւասար շաղուելով կուլ էին տալիս. արդ այդ որճմունքի ընորքն է նոցա մարմնի գիրութիւնը, գեղեցկութիւնը, ուժը։ Այդ որճն ու մարդունը նման են. հեռանքի մէջ զանազանութիւն այն է, որ կենդանին իր մարմնովն է պարարտանում, գեղեցկանում, ուժաւորվում, իսկ մարդուս՝ բնաւորութիւնն է կազմվում, զգացմունքն է դրոշմ առնում, ձգտումն է ուղղվիլն տանում։ Սիրէ ես քեզ իմ տեսածներուս, լսածներուս, զգացածներուս վրա երկար բռնում եմ, նպատակ է քեզ ցոյց տալ այն տարրերը՝ որով կազմվիլն է առել իմ բարոյական մարդս, հոգիս։ Այլապէս ինչպէս ճանաչեցնեմ քեզ իմ բանս։ Երկու զգացմունք իշխում են ինձանում. սիրում եմ իմ արիւնս, տալիս եմ իւր իշխանին. և այդ երկու զգացմունքը գոյութիւն առել և տարրացել են ինձանում՝ տեսածէս, լսածէս և զգացածէս։ Ներողութիւն, դառնանք մեր բանին։

«Թէոդոսի քաղքումն էի. դու չես տեսել այն. մի հազարեայ, շաղաղածեփ և տղմախառայ քաղաք. եթէ արտաքինէն ներքինը պիտի դատէք, դատեցէք մեծ հայսերն յաջորդող իշխաններու յատկութիւնը։ Անքան դարեր է իշխում են, երկու գետակիկ քար իրար վրա չեն դրած Արտաշէսներու և Սմբատներու երկրին մէջ, երկու ծաղիկ իրար մօտ չեն բուսուցած. շատ գեղեցիկ քարեր իրարմէ քանդած, շատ ծաղիկներ ապականած ու չորցուցած են. եթէ երբէք բարի են երևցած իրենց չըպատահներուն, այդ նոցա իրենց ինոյլ զգալու արդիւնքն է եղել. երբ ուժով են եղել, միշտ բռնաւոր են եղել, և միշտ ապականիչ։

«Մի գաղանի երկիւղ սոզոսկում էր երակներուս մէջ երբ Ալլահի աղօթատուրի բարակ ու ախոր ձայնը լսում էի և աչքերս վեր ուղղելով տեսնում էի սրածայր բարձր բարձրութեան վրա սպիտակ կապուտ մարդը, ձեռքը ծնօտին, իւր օդի մէջ ցցուած սիւնի շուրջը դանդաղ պտոյտն անելիս։ Ներս, տատն և մէկ տարեկան երեխայ, ծածուկ չարուէն շուկայէն, ուր լոյր մինուռ է, անցնում էի և աչքս ծայրով նայում էի այն կարմիր ուռպիտակ մօրուքներուն, որ իրենց բարձրայատակ խանութներու մէջ՝ թաղարի կամ մանղալի մօտ ծալուած նստած, և լայն աչքերով քննում էին ինձ, վախենում էի և շտապեցնում էի քայլս, ինչպէս մէկը՝ որ գիշերապահ սև մթոլը անց է կենում գերեզմանոցի մօտով և լարծում է թէ ուշ չիմանալու ուրուները կը չաճեին եռելէն ու կը բռնեն իրեն։ Վախենում էի նաև, երբ պատուարով անցնում էի կրպակներու առջևէն, և լիժ երեսով պատանիներ ժպտում էին՝ նայելով ինձ, Վերջապէս վախեցայ մէկ օր, որ մի նեղ փողոցով անցկենալիս, ուր այն րոպէին մարդու չոտ չը կար, յանկարծ մեծ մարդարէի թոռներէն մէկը մի դէշ դուրս պրծնելով ճանապարհս կտրեց ասելով «Եկ մեր տունն երթանք, քոյրս քեզ կուտայ»։ Աչքս այս այն կողմ դարձուցի, ոչ ոք չէր երևում. գիտէի որ փողոցի գլուխն աղբիւր կայ, և այնտեղ ջրատարներն անպակաս են. ձայն արձակելու վրա էի երբ մի պառաւուհն բացուեցաւ և մի հայ աղջկայ գլուխ երևաց, որ արևի նման գեղեցիկ թուեցաւ ինձ այն պահուն։ Գնը ափանաւ։

«Տեսածներէս մէկն ես ապգեց ինձ, բայց սա ոչ երկիւղ՝ այլ զարմանք։ Տեսայ մէկ օր է ինչպէս, բարակ և կակուղ վարսը ձեռքը, ասիկանաթեմեան մարդ էր թէ ինչ բանի՝ չը գիտեմ, առջևը խառնած մի նախիր կին, ամենք գեղեցկադէմ, ամենքն ալ նոյն հասակի, նոյն տարիքի, նոյն հասարակ հագուստներով, նոյն ոճով ծածկոցներու, վարսերնին ալ նոյն ոճով ծածկոցներու, վարսերնին էլ՝ չը դիտեմ ուր։ Մինչ այդպէս չափածոփում էին նոքա, տեսնում էի մեւս կողմում թէ ինչպէս այն կախարդող հուսկ-ներն մէկ երկուսը իրենք կախարդվում էին իրենց եղբայրներու. դողդոջ ցոյց տուած կարմիր խրձանդրներն կարմիր թաշկինակներու ծայր կապուած, և նոցա ետևից քաշվում էին դէպի անկիւնները։

«Այդպէս էի տեսնում այն մարդիկը, որ ներսում են մեր ուսերուն։

«Հայաստանի աշունը կարճ է, ձմեռն երկայն ու խիստ. երբ բուքն արձակ արձակ խլում է, երբ մաներ ու ասղի նման ծակոտող ձիւնն աչք, քիթ ու բերան լցնում է, երբ քիչէն ու բնրնէն եկած շունչը զանչելի այլափոխութեամբ բիւրեղ է գառնում և սիւնակ սիւնակ կախվում ընկուցքի ու մօրուքի վրայէն, երբ տաման հիմը քիչ է մնում աչքի մէջ ապակի կորի, կնանքը ժողովում է, գիւղի մէջ տաք գոմերում, ինչպէս պատմեցի, քաղաքի մէջ խանթում, թաղարի շուրջը, ուր ձեռները ծռում և ոտները տակը՝ փաթաթուած նըստած է արևելեան վաճառականը. իսկ անտառում ղառամ ծերուներն և պառաւ կիներ, ամօթխած և յանճախ քօղածածուկ հարսներ, գեղապանդուր և հրեշտակատեսիլ թոռները՝ ակըմբուած են մեծ թաղարի բոլորը, ուր մոխրի տակ անթեղուած կայծը իր հեշտալից ու դողդրիկ ջերմութիւնը տարածկեցնում է կենդանեների անդամներու մէջ, լծկները բացվում են գրոյցներու կամ ընտանեկան անուշ խօսակցութեան. հարսը ձաղը կամ ասեղը մատներու մէջ ունի, կամ երեկոյին, երբ բնտանիքը լրիւ է, երեսբաց կրակարանի մէջ բալուռ փայտը իր կարմիր շանթերն արձակելով ճարճատմամբ՝ շրա-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՀԱՆ ԹԱՓԱՆՑԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

ԳՐՔԵՐ

Թ. Ա.

Ինչպես հայտնի է ընթերցողներին, Վահան Թափանցյանի անվան գրադարանը հիմնադրվել է 1948 թվականին՝ նրա ծննդյան 70-ամյակի առթիվ։ Գրադարանի հիմնադրման նախաձեռնությունը պատկանում է գրողի ընկերներին, գրական ասպարեզում նրա հետ միասին առաջին քայլերն անող գրողներին, ինչպես նաև նրա հարազատներին։ Գրադարանի հիմնադրման ժամանակ նրա գրքերի թիվը հազիվ հասնում էր մի քանի հարյուրի։ Ներկայումս գրադարանի գրքերի թիվը գերազանցում է 4-ը հազարը։ Գրադարանը ունի նաև ձեռագրերի հարուստ հավաքածու։

Գրադարանի ստեղծման վերաբերյալ հրապարակված հոդվածներում և ելույթներում ընկերները նշում էին, որ Վահան Թափանցյանը ոչ միայն մեծ գրող էր, այլև հրաշալի ընկեր, ուշադիր ու հոգատար մարդ։ Նա միշտ ուրախանում էր ընկերների հաջողությունների համար, ինչպես իր սեփական հաջողությունների համար։ Նա ոչ միայն ուրախանում էր, այլև ոգևորում էր ընկերներին, նոր գործեր ստեղծելու համար։ Նա ոչ միայն ոգևորում էր, այլև օգնում էր ընկերներին, նոր գործեր ստեղծելու համար։ Նա ոչ միայն օգնում էր, այլև ուրախանում էր ընկերների հաջողությունների համար։

Գրադարանի հիմնադրման ժամանակ նրա գրքերի թիվը հազիվ հասնում էր մի քանի հարյուրի։ Ներկայումս գրադարանի գրքերի թիվը գերազանցում է 4-ը հազարը։ Գրադարանը ունի նաև ձեռագրերի հարուստ հավաքածու

տանի տեսատանջների հետևեալ անձինքներից: Ալէքսանդրապօլցի Սօլոմոն Դաւտասեանցից 50 րուբլի, ախալքալաքեցի Ստեփան Վարդանեանից 50 րուբլի, Չալալօղլեցի Սարգիս Տէր-Գրիգորեանից 25 րուբլի և ախալքալաքեցի Յարութիւն Յարութիւնեանցից 25 րուբլի:

—

Գանի մի տիրացուներ քաշանայ ձեռնադրվելու համար երկար ժամանակ աղաչելուց յետոյ հոգևոր կառավարութիւնը, տեսնում են, որ առանց յայտնի «պատճառների» տալու հրէից նպատակին չը պիտի հասնին, ուստի պարտք են վերառնում տեսակաւ փորձեր անում մի եպիսկոպոսին: Ի հարկէ արդարները իսկոյն ձեռնադրում է տանները, բայց գեռ ժողովուրդ չէ տալիս այդ նորընծաներին հովուելու համար: Նորընծայ քաշանաները տարիներով սպասում են ժողովուրդ հովուելու նշանակած տեղը ուղարկվելու համար, բայց այդ խնդիրը գեռ մնում է անկատար, իսկ պարապատէրերը նորընծաներից պահանջում են փողերը: Շատ ողորմելուց յետոյ յուսահատ դրութեան մէջ դնում են նորից արքայանին խնդրելով, որ յետ առ իրանց փողերը, որովհետև պարապատէրերը ենդում են, իսկ իրանք, եթէ կարելի է յետ կը տան արբայանից առացած քաշանայութիւնը, ու կերթան երկրագործութիւն կանեն, որով կարող են պարտքից ազատվել: Բայց արքայանը յետ առել չէ ուզում և այսպէս նորընծայ քաշանաները մնացել են շուարած:

—

Երկուշաբթի, հոկտեմբերի 13-ին լինելու է Սբ Յարութեան թատրոնում մեր հայ երաժիշտ-հեղինակի, պ. Կօրգանեանցի կենդէյթը: Երիտասարդ երաժիշտը ուսում է առել Ս. Պետերբուրգի և Լայպցիգի կոնսերվատորիաների մէջ, նա յայտնի ուսեր երաժիշտ Բուբինշտայնի աշակերտ է և ունի արդէն մի քանի գեղեցիկ հեղինակութիւններ, որոնցից «Յարութեան» և «Նօկտիւրն» յայտնի են Թիֆլիսեցիներին: Կարելի է հաստատ կարծել որ Թատրոնը լի կը լինի և մեր Թէ հայ և Թէ վրացի հասարակութիւնը կը շահագրգռի գալ Թատրոն, իր հարեւանցին, կովկասցուն, հային լսելու համար: Ինչ ասենք հանգամանքներամբ մեր հասարակութիւնը վերաբերվեց մի քանի ամիս առաջ դէպի իր հայրենակից պ. Կօրիձէ, յոյս ունենք որ նոյն հանգամանքներամբ կը վերաբերվի նա և դէպի պ. Կօրգանեան:

—

Տեղական «Կովկաս» առաջ յրագիրը նար ձև է ընդունել, հետևելով մի այլ յրագրի օրինակին, որ «Մշակի» երդունալ թշնամի է: Նա սկսել է արատապել «Մշակից» յուրթ, քաղուածներ, առանց «Մշակի» անունը յիշելու: Ինչ կասէր «Կովկաս» եթէ մենք էլ նրանից յուրթ արտատպելով առէինք. «առաջ յրագիրներից մենք մէջ կարդում ենք հետևեալը:»

—

«Գօլօս» յրագիրը նորերումս նախրել է գրելէ մի ամբողջ սիւն Պրիդոր Աբեղեանց «Սամր Քիւրքաց Հայաստանի մէջ» գերմանական բրօշիւրի քննութիւնը:

—

Ընդհանրապէսմամբ առացանք ՄՕՍԿՎԱՑՈՒՄ, Սուրինեանց քաշանայից հրատարակած գրքոյկը «Ալէքսանդր Բ. Կայսր Ռուսիոյ. 1855-1880.»

—

«Գօլօս» յրագրում կարդում ենք հետևեալ հետաքրքիր անդնահատութիւնները Ռուսաստանում հրատարակվող յրագրների մասի վրա: Ռուսաստանում հրատարակվում են 608 հատ յրագիրներ, որոնցից 417 ռուսերէն լեզուով, 54 լեհական լեզուով, 40 գերմաներէն, 10 ֆրանսերէն, 11 յատիներէն, 7 էստոնեան լեզուով, 7 հայերէն լեզուով, 3 վրացերէն, 4 Թաթերէն, 3 յատիներէն, 2 ֆիններէն, 1 հրէարէն:

Գանձակեցի պ. Միրզոյ Դէլէեանցից առացանք 3 րուբլ յօգուտ Վանի տուժեալների:

Առացանք ՓՕՓԻՑ, այնտեղի վաճառական և կոմիսիոներ պ. Պապովից մի հետագիր և մի նամակ, որով նա նուիրում է 2000 րուբլ, որ մեզ պէտք է հասնէ: Այդ գումարից 1000 րուբլ յօգուտ «Միացեալ ընկերութեան» է, իսկ 1000 յօգուտ Վանի տուժեալների:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԼԿԱՆԻԱ

—

Սօֆիայից «Polit. Corresp.» յրագրին գրում են հետևեալը սեպտեմբերի 19-իյ: Թէպէտ բոլգարական պետական միևիստրը, գիներալ Էրնրօտ, բոլոր միջոցները գործ է դրել հասարակական ապահովութիւնը պաշտպանելու համար, բայց այդ ապահովութեան համար դեռ ևս շատ բան պէտք է անել: Թէպէտ թիւրքաց խումբերի թիւը հետզհետէ փոքրանում է, բայց առանձները առաջվայ պէս յանդգնութեամբ անկարգութիւններ են անում և շատ անգամ անպատիժ են մնում: Տրնօվի նահանգի մէջ ոչինչ ապահովութիւն չը կայ: Խռամբոլ գիւղի մօտ 120 թիւրքերից բաղկացած մի խումբ երևեցաւ, ո՞ համարձակվեցաւ գիշերով յարձակվել նահանգի գլխաւոր քաղաքի վրա: Ծանրագործների գլխաւորի արտադործութիւնների շնորհիւ ուսապանների այդ խումբը վռնդվեցաւ քաղաքից և չը կարողացաւ նրան մեծ վնաս հասցնել: Ոչ ոք չէ կարող երաշխաւորել, որ խռամբը նորից չի փորձի յարձակվել քաղաքի վրա և կոպտապէս բնակիչներին: 1878 թուին, Գրիմի պատերազմի ժամանակ Ռուսաստան գաղթող բոլգարացիները այժմ վերադառնում են իրանց ազատված հայրենիքը: Ներերումս Ռուսաստանից վերադարձան Բօլգարիա 1200 ընտանիքները, որոնց այնպիսի անկեր բնակեցրին, որտեղ բոլգարական տարրը սակաս է: Այդ հանգամանքին մեծ նշանակութիւն են տալիս:

ՍՊԱՆԻԱ

—

Սպանիական յրագիրները հաղորդում են, որ Կօրտեսների (սպանիական պարլամենտի) համար լինելու ընտրութիւնները աչքի առաջ ունենալով, Կաստելար գիտաւորութիւն ունի մի ձևս ասել Ալֆոնսի ճաշկերոյթեան ժամանակ, որի նպատակը կը լինի միութիւն հաստատել Սպանիայի բոլոր ռամկապետական կուսակցութիւնների մէջ:

Սպանիական Իզաբէլլա նախկին թագուհին, ինչպէս հաղորդում են յրագիրները, պաշտօնապէս յայտնել է որ հրաժարվում է իր բոլոր անշարժ կալուածների իրաւունքից յօգուտ իր որդիների, պահելով իր համար միմիայն այդ կալուածների արդիւնքի վայելքը քանի որ ինքը կենդանի է:

Լսւում կայ, որ սպանիական կառավարութիւնը սրգելել է բանկան նահանգում երդում առել բանկան բարքառով: Այսու հետև այդ նահանգումն էլ երդումը պիտի սրվի սպանիական լեզուով:

Մադրիդից գրում են յրագիրներին, որ Սպանիան դիտաւորութիւն ունի ընդարձակել իր առևտրական յարաբերութիւնները Ասիայի հետ և այս նպատակով հետևելով եւրօպական այլ պետութիւնների օրինակին, պիտի նշանակէ Ասիայի մի քանի նշանաւոր կէտերում առևտրական հիւպատոսներին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԲԱԳԻՈՒԶ, 3 հոկտեմբերի: Ալբանական մութիւները մերժեց Բիլա-փաշայի պահանջը Դուլցինիոն յանձնելու մասին և վճռեց պաշտպանել Դուլցինիօ: Բիլա-փաշա յետ է գաշում իր զօրքերը ալբանցիների ընդդիմադրութիւնը խանգարելու նպատակով:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 հոկտեմբերի: Էդուց կոմս Լօրիս-Մէլիքով ուղևորվում է Լիվադիա: «Правит. Вѣстн.» յրագիրը հաղորդում է. «Новое Время» յրագրին առաջ է երկրորդ նախազգուշութիւն Մ ի ձ ա յ ա ն թ ո վ յօդուածի պատճառով, որ արտվեցաւ յրագրի № 1649 մէջ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 հոկտեմբերի: «Берегъ» յրագրին հաստից հետևեալ հեռագրում են հոկտեմբերի 2 իյ. Ռումելեան թագուհին անձամբ յանձնեց պարսից Թագաւոր Կայսրի սեփական ձեռքով գրած մի նամակ:

ՏՈՒՆԻՍ, 2 հոկտեմբերի: Լեվանտի յի նաւատորմի մի բաժինը վաղուց ուղևորվեցաւ Պիրէյ:

ԼՕՆԴՕՆ, 3 հոկտեմբերի: Ասում են, որ կառավարութիւնը մտադիր է դատաստանի ենթարկել Իրլանդիայի հողային ագիտացիայի առաջնորդներին, որոնք մեղադրվում են գաւադրութիւն կազմելու մէջ:

ԲԵՐԼԻՆ, 4 հոկտեմբերի: Պրուսական Սէյմը հրաւիրված է հոկտեմբերի 6-ին:

ՒԻԺԻՇ, 4 հոկտեմբերի: Զինուորական գործերի գլխաւոր հրամանատար Բօժօ-Պետրովիչ բանակ կազմեց Սուաօրինի մօտ: Բօժօ Պետրովիչ իր հետ ունի իշխանի դաշտը և բազմաթիւ կանոնաւոր զօրքեր:

ՊՐԻԶՐԵՆ, 4 հոկտեմբերի: Աւստրիական պատուաւոր Թարգմանիչը և նրա տուժեալները սեպտեմբերի 30-ին սպանվեցան տեղացիների ձեռքով: Աւստրիական հիւպատոսը Պրիզրենդի մէջ վաղզգալով յետ է կանչված իր կառավարութենից: Փետութիւն է նշանակված:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 հոկտեմբերի: «Правит. Вѣстн.» յրագիրը հաղորդում է. երէկ, հոկտեմբերի 4-ին Նորին Բարձրութիւն Թագաժառանգը, Թագաժառանգուհին իրանց երեխաներով Միխայիլ և Կսենիա Ալէքսանդրովիչներ, և կոմս Լօրիս-Մելիքով ուղևորվեցան Լիվադիա: Կոմս Լօրիս-Մելիքովի բացակայութեան ժամանակ մինիստրութեան գործերը կը կառավարէ ներքին գործերի մինիստր օգնական Կօխանօվ:

ԽԱՐԿՕՎ, 4 հոկտեմբերի: Այսօր բացվեցաւ Ռուսաստանի հարաւային մասն լեռնային արվեստաբերութիւնների հինգերորդ ժողովը:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

չը գիտեմ ուստի, թէ կարող է և տուել կանանց արդարդր բազուիր. գոյէ նոյն կանայք են առել. հաստատել չեմ համարձակուամ: Կախարդական տղեցութեամբ մի ն նոյն ժամանակ մի ուրիշ առաւել է վեր վազում մարմ մէջ. յիշում եմ յատկան Աստուածը, որ այլ և այլ կերպարանք էր մրատնում գեղեցիկ կանանց կամ դիւցազներու հետ խառնուելու, թէ ինչպէս մի օր վերը յիշուած շահագործի կերպարանքով գրկեց իր տաբերածուն և նոր մէկով ճոխացուց իր Ոլիմպոսը:

«Մեր խմատուն օձը կարող է այդ շնորհքն ունենալ երևակայողի համար: Նրա սիրատարի պատանեուհին քանի մի տարի բաղձանքով մաշելով դեռ չունի իր սիրոյ պատուղը, և այդ է պատճառ այն տեղերուն, երբ ճակատն ու վարդ այտերը մարգարիտ քրտնած և կուրծքն երևէլ վախկիկ ստով եղնում է տարն ի վեր, տուրբ մատուռի մէջ երկրպագութիւն անելու, երբ ակամայիս առուակի ափին գտարաղարդ գետնի վրա նստած իւր սիրելիներու հետ՝ իր համառօտ և սիրաժպտամ ճաշին է անում և անմոռանալի ջրով իւր տասը բաժենատնում, երբ մեղմիկ զեփիւռի շնորհ որ կանանցներու վրայէն անուշիկ բրիռամամբ գալիս է՝ իւր գողտրիկ կուրծքը կազդուրում, երբ անապակ օդի զեղատեսիլ բնութեան և բնդարձակ լուսամարտր երկնածրի շնորհքով իւր աչքերը ստացել են երկնային պայծառութիւն և հիշատ զգայմունքներու հուրը փայլիլում է այնտեղ, երբ երեկոյին ջերմիկ ջրի մէջ իւր գեղաչէն անդամները փափկացնում և ապա զով գիշերի լուսալոյս աստղերու տակ անուշացիր անիծողի քունը քաշում մի մոզական գրկախառնուածքի մէջ, կարծեմ այդ ժամանակ կարող է մի հրաշք գործել, որի հետևանքն էլ իմանալուն օձը կարող է համարուիլ:

«Քանի մի օր վերջը մեր սայլը գադնեալ ճանապհում ու գիմում էր, այնտեղէն դէպ արևմուտք գնում էինք այն ջերմուկները, *) որ կայսերական ճանապարհի վրա են. այնտեղ ագռաներու, բլգեր և էֆէնդիներու վրանները ձգուած են մի թիւն ուսուցիչութիւն ունեցող գաշտի վրա. փոքու ի մէրան և այլ գործիներն անդադար են. միևնոյն պէս խորհրդաւոր մնայական չէ սա. իւրաքանչիւր ոք ասելի խոր անդունդէն են վեր վազում, շատ սաք են, մէկը մանաւանդ՝ որի կրակը մնդմացնելու համար իւր կողքին հեղիկ բղխող սառն ական ջուրը մէջն է վազում: Ջերմուկները շինուած՝ երկու էին, մէկը մեծ և խոր, և շրջրոյր ասեղնաձաւար, և սառնաձանները բոլոր ջրի մէջ՝ քարշէն. դրա լոյլ չը գիտցողներու կամ նասիլ ուզողներու համար են, որոնք իրենց ուզած խորութեան մէջ նստիլ կարող են. կենդրոնը՝ ուր բղխում են ակունքը՝ մարդաչափէն վեր է:

«Միւսը առաջինէն փոքր էր, պարզ և ցածուն, և ասելի կանանց սեփական: Այնտեղ, դեռ մոխիր լուսէն չը բամնուած՝ գիշերշանայ, գալիս էինք. բաժոր վրիսարը ջրի երեսը լուծած էր լինում, դեռ մարդ չը կար, շանեուում էինք և լուշիկ ջերմ ակունքներու ծորը մտնում. հարցնում էի ինձէն է փրփուրը. մայրս ու միւսներն ինձ տասւ էին.— Ջերմուկի Պառաւը գիշերով վեր է երևում իւր խորերէն, մաղերը տասնով լուսնում է, փրփուրը ջրի երեսը բռնում—: Սրկումէի ջրի տակը, Պառաւ չէի գըտնում, այլ կանանց վրիպիկ ակունքները որ բռնում էի երեխայական աշխուժութեամբ:

«Սոցա տարբեր բղխում են և այլ ջերմուկներ, որոնք իրենց վրա շէնք չունեն և անպատրաստ են, միայն հետևն կայ նաև հանրային ջրի առուն բղխում. այնտեղ էլ լողանում են: Գիւղի, թէ չէ մարդում յիշողութիւնս, արևելեան կողմին՝ հիսուն հարաւ հռում է մի վճիտ գետակ, որի ջրերը կռնկի *) աչք են. իրենց աչքերում երեում են դիտողին անհոգի բնակիները՝ մանր ու խոշոր ձկները: Բարձր կարծրի վրայէն որսորդի մէկը նոր օրինակ զուարճութիւն էր անում. անխոհեմութեամբ իրենց թիկունքը արևին տալով տաղ անձայն լուռներու դիմուն հրացանով նշան էր առնում, և որսէն վերջը երբեմն տեսնում էի որ խեղճն այս անգամ սպիտակ փորն արևին արած՝ անդարձ անցնում էր կամարչն 'ի վայր...»

—Թող երթայ ոդին իւր դասը Ստեղծողի առջև վարելու. մենք առ այժմ տեսնում ենք որ մի Հզօր Օրէնք կայ, որ իշխում է: Գիտեմ որ այդ օրէնքի դէմ Հայեցողութեան Վարդապետները միշտ բողոքում են. բայց, ի դէպ, միտս է գալիս Մեծ Վարդապետի առակը, որ Աստուածաբան կոչումն է գրուած. Հարուստ պարտատէրը թողնց իւր աղքատ պարտապանի պարտքը՝ վասն զի աղաչում ու պաղատում էր. պարտապանը գնաց իւր պարտապանին ու պահանջում էր որ պարտքն Հատուցանէ. խղճալին աղաչնց ու պաղատեց որ ժամանակ տայ, բայց նա չը լսեց՝ խեղդում ու տանջում էր: Իրենից ասելի տկարի մատ հզօրի օրէնքն էր գործ դնում, այլ կանանց վրիպիկ ակունքները որ բռնում էի երեխայական աշխուժութեամբ:

«Սոցա տարբեր բղխում են և այլ ջերմուկներ, որոնք իրենց վրա շէնք չունեն և անպատրաստ են, միայն հետևն կայ նաև հանրային ջրի առուն բղխում. այնտեղ էլ լողանում են: Գիւղի, թէ չէ մարդում յիշողութիւնս, արևելեան կողմին՝ հիսուն հարաւ հռում է մի վճիտ գետակ, որի ջրերը կռնկի *) աչք են. իրենց աչքերում երեում են դիտողին անհոգի բնակիները՝ մանր ու խոշոր ձկները: Բարձր կարծրի վրայէն որսորդի մէկը նոր օրինակ զուարճութիւն էր անում. անխոհեմութեամբ իրենց թիկունքը արևին տալով տաղ անձայն լուռներու դիմուն հրացանով նշան էր առնում, և որսէն վերջը երբեմն տեսնում էի որ խեղճն այս անգամ սպիտակ փորն արևին արած՝ անդարձ անցնում էր կամարչն 'ի վայր...»

—Թող երթայ ոդին իւր դասը Ստեղծողի առջև վարելու. մենք առ այժմ տեսնում ենք որ մի Հզօր Օրէնք կայ, որ իշխում է: Գիտեմ որ այդ օրէնքի դէմ Հայեցողութեան Վարդապետները միշտ բողոքում են. բայց, ի դէպ, միտս է գալիս Մեծ Վարդապետի առակը, որ Աստուածաբան կոչումն է գրուած. Հարուստ պարտատէրը թողնց իւր աղքատ պարտապանի պարտքը՝ վասն զի աղաչում ու պաղատում էր. պարտապանը գնաց իւր պարտապանին ու պահանջում էր որ պարտքն Հատուցանէ. խղճալին աղաչնց ու պաղատեց որ ժամանակ տայ, բայց նա չը լսեց՝ խեղդում ու տանջում էր: Իրենից ասելի տկարի մատ հզօրի օրէնքն էր գործ

(Կը շարունակվի)

* Իլճա:

*) Կարդա, կռնկի. հեղինակ:

*) Թառա:

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սանփետերս. ազգ. քահանայ Տէր-Ստեփաննեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայաստանեաց եկեղեցւոյ» դասագրքի երիցորդ տպագրութիւնը հետևեալ յատկութիւնով. Համար. 11. Յակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփի բանտումը. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին. 17. Յակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը:

Ազօթք վասն Թագաւորի «Խաչի քո Քրիստոս», «Այսօր կանդնեցար և Լուսաժամին ի Հօրէ» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատճառ Թեան իմաստին: Համառօտ Նկարագրութիւն ռահվիրայի Հանդէսի ու Թուարկութիւն ի պատիւ սրբոց Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի ամէնտուն տօներու: Գինը ըստ առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս Հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ պեռնդուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Ամուլի ասկից գուրս եկաւ և վաճառվում է նոյն դրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Թուաբանութեան» Գ. Վարձելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Р.	К.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Դաւթեան Մայրենի լեզու ա. մ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. մ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. մ.	—	70.
5.	Աղայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխարհ.	—	60.
7.	— Ազգային բնաւանեկան աշխարհ ա. մ.	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու բնաւան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան դասագիրք ա. լ. Русское Слово	—	45.
11.	Ա. յվազեան Գ. Ա. Ն. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. մ.	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հատարակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայկէն վայելչագրութեան օրինակ.	—	20.
15.	Պալասանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վերոյիշեալ գրքերի գնողները Կենտրոնական դրավաճառանոցից նշանաւոր զիջումն են առնում:

Մի մոլդավեցի պարոն, Յովհաննէս Եաղճեան, որ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ունին վկհատու ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ և ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ երգեցողութեան ՈՒՍՈՒՑՉԻ պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստորիա, Տարցնել Յովհաննէս Եաղճեանին:

3—8

ՎԱՐԶՈՎ է տրվում 6 ՍԵՆեԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐԳՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար: Նոր-աշենակայա փողոց, Իսակ ՓՈՂՈՍՆՈՎԻ տուն: Կնի մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ստացվեցաւ ՇՕԿՈԼԱԴ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

7—20

Մախվում է մի ՏՈՒՆ ԱՑԳԻՈՎ ԵԻ ԲԱ-ԿՈՎ 450 սաժ. ԱԼԾութեամբ. գտնվում է ՎԵՐՈ, ԱՐՋԱՆԻ ՁԱՒ ԿՈՂՄԸ, բարձրութեան բա: Բացի այդ նոյն տեղը ծախվում է 1000 սաժ. ՀՈՂ. վիսոին և մաս մաս:

3—3

Ր. Կ. ԵՍԿՈՒԼՕՎ

ԵՐԻՎԵԱԼ ՀԱԻԱՏԱՐՄԱՏԱՐ յայտնում է իր կլիենտներին, որ նա փոխեց իր հին ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ և այժմ բնակվում է երեվանի նակայա փողոցի վրա, տուն Ակիմեանցի Բաբանասովի № 12:

2—3

ՎԱՐՁՈՎ տրվում է ՁՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով Օրբէլեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, Յակոբ Դանդուրովի տան:

2—5

Հայոց պատմութիւնը իսկական աղբիւրներից ուսումնասիրելու համար կարևոր մի դիրք «Հիւսուածք բանից նախնի պատմագրաց Հայոց» 3 հատոր, աշխատ. Կ. Կոստանեանցի:

Ա. հատորը բովանդակում է Աբշակունեաց Թագաւորութեան անկման և Վարդանանց ու Վահանեանց պատերազմների մանրամասն պատմութիւնը ժամանակակից պատմիչների խօսքերով հիւսած գրաբար:

Բ. հատորը բովանդակում է նոյն պատմութիւնը աշխարհաբար, որ ա. հատորի ճիշտ թարգմանութիւնն է:

Գ. հատորը բովանդակում է ա. և բ. հատորների համար կարևոր ծանօթութիւններ. ժամանակագրական աղիւսակներ յաւելուածներ:

Վաճառվում են երեք հատորը միասին—3 р.

ա. և բ. հատորը միասին 2 р. 25 կ.

բ. և գ. հատորը միասին 2 р. 25.

Ազգային դպրոցների համար 10 օրինակից ուել առնողին 10% զեղչում կը գրուի. գնելու համար դիմել—Ալէքսանդրապոլ—Յովսէփ աւագ քահանայ Կոստանեանցին.

Տփխիս—Կենտրոնական գրավաճառանոց:

Մոսկվա—Հայոց եկեղեցու երեցփոխան պ. Մեքսն Փանեանցին:

10—10

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻ գործարարատունը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՐ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվոցին ծախվում են ամենալաւ մարքված ՕՂԻՆԵՐ հետևեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԵՐԻՆԳ: Շիշը ամանով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին շահաւոր զիջումներ է անվում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շգիի մարքելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱ-ՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարանների մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Յինոարաշեայա հիւրանոցի տակ, Լիխաչեվակու տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը:

8—8 (2 շար.)

ՆԺՐԿԱՆՈՑ

ՀԻԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՋՈՒՑ ՅՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Դավրօնսկի կանանց և մանկարարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալևվէ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ.: Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտուրով մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շտեյմբօրսկի վէներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւններից:

Հինգշաբթի. Դավրօնսկի մանկարարձական և կանանց հ., Միրօշնիչէնկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ:

Ուրբաթ. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտուրով մանկարարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօրսկի և Աստվածատուրով ներքին և կաշու հ:

Շաբաթ. Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ:

Առաւեհարոյժ օրերի մարդիկ հիւանդանոցին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկարարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ

ПОСТУПИЛА ВЪ ПРОДАЖУ НОВАКІЯ ЯИГА.

ЗАКОНЫ

О ДУХОВНЫХЪ ЗАВѢЩАНІЯХЪ

Составилъ присяжный повѣренный Г. В. Бертгольдтъ, съ поясненіемъ текста законовъ, и съ приложеніемъ подробныхъ буквальныхъ извлеченій изъ рѣшеній гражд. кас. деп. сената, состоявшихся съ 1867 г. по 1879 г. включительно, рѣшеній Общихъ Собраній Сената и Высочайше утвержденныхъ мнѣній Госуд. Совѣта. Къ книгѣ приложены постатейный указатель и алфавиты, облегчающіе пользованіе книгою.

Цѣна 3 р. 50 к., съ пересылкою 4 руб. Книгопродавцамъ обычная уступка. Складъ книги у издателя Г. Бертгольдтъ, въ Москвѣ, на Тверской въ домѣ Хомяковыхъ бывш. Пораховщикова, кв. № 16. Иногородные могутъ обращаться во всѣ на и болѣе извѣстные книжные магазины и къ издателю; выписывающіе книгу прямо отъ г. Бертгольдтъ, за пересылку не платятъ.

1—1

Ընդունում եմ ամէն տեսակ պատէրներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒՏԱՐԻ գանազան տեսակի, մուրաբի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամէն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամէն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են գիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կօնֆէկտ պատուիրողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

20—50

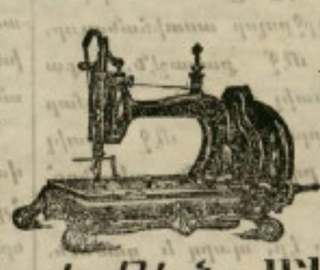
ՆՈՐ ՀԱՅՆԱԻԱՅՏ

ՖԻԼԻՊՕՎԻՉԻ ԵԻ ԸՆԿԼՈՒՄԱՅՆԱԿԱՐԻ չորս տունկայ գործունեութեան հետևանքները: (Առանձնապէս լուսանկարի համար կառուցած շինութեան մէջ): Գօլօվինակի փողոց, տուն Կ. Եա. Օրբալովի, Թիֆլիսի կլուբի մօտ: Ընդ է ամէն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

9—10

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ դասագրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (առաջուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (ը. առաջուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (դ. առաջուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Կ. ՊՕԼԻՑԵՐ ԸՏԱՐԱՆ ՄԱՔՍ ՓՈՂՈՑ տուն ՉԱՒՐԵԼՕՎԻ: Եկող ձմեռվայ սեզօնի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՎԱՃԱՌԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՉԱՒՐԻ և ՈՏՔԻ կարի ՄԵՔԱՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳԻՄՔԻ ՅԱՐԸՆԹԵՐԻՑ, ամենատար ՁԵՒԵՐԻ, չափազանց էժան գներով, այսինքն: Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

17—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 6 Октября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների — Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 178 Հոկտեմբերի 8 (20) 1880 Հոկտեմբերի 8 (20) № 178

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Գինն է տարվան 10 թուղթ, կէս տարվանը 6 թուղթ
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Յայտարարութիւնը դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ալէքսանդրապոլից: Նամակ Երևանից: Նամակ Դաշնակից: Նամակ Շամախուց: Ներքին լուրեր:— Արտաքին տեսութիւն: «Journ. de st. Petersb» լրագրի յօդուածը: «Գոլոս» լրագրի խղճահարութիւնը:— «Մշակի» հեռագրերը:—Յայտարարութիւններ:—Յանձնարարութիւն: Նամակ Թիֆլիսից:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

Սեպտեմբերի 20

Վերջին քաղաքական անցքերի ազդեցութեան շնորհիւ, Թիւրքիայի հայ ազգը կրօնական հանգամանքից փոխվեցաւ քաղաքականապէս ազգութեան, և այդ փոփոխութիւնից յետոյ նրան առօրեայ կեանքի կենսական նիղերներն և պահանջները այնքան բազմակողմանի և բազադրեալ նկարագիր առացան, որ ամեն մտածող, ինքն իրան հարց առաջարկեց՝ թէ ով պէտք է կատարէ այդ գործերը, ով պէտք է աշխատէ ընդհանուրի համար, և ո՛վ պէտք է իրականացնէ այն յոյսերը որոնցով ապրում է այժմ հայ ազգը: Եւ ամեն անգամ, մենք տեսնում ենք հասարակական գործունէութեան ասպարէզի մէջ երեք առանձին գործիչներ՝ հայ լրագրութիւնը, հայ երիտասարդութիւնը և հայ հոգևորականութիւնը:

Խօսենք հայ ազգի ամենահանդիսաժէտ մի հնդրի վերաբերութեամբ, այն է ազգութեան գաղափարի ընդհանրացնելու, և կրօնական գաղափարից ազգութեան գաղափարի փոխարինվելու վերաբերութեամբ, որովհետև այդ հարցը հայի համար կենսական խնդիրներից առաջինն է և ամենակարևորն է:

Աչքի մօտաւորապէս չորս տարի է, որ լրագրութիւնը Կովկասում, կամ աւելի լաւ է ասել «Մշակ» լրագիրը հայերի մէջ աշխատում է ժամանակից դիտութեան իրական և անհրաժեշտ խնդիրներ յառաջացնել, և ընդհանրացնել ամբոխի մէջ արտայայտելով միանգամայն այն միտքը, թէ Կովկասի հայը բնականապէս պարտաւոր է բարոյապէս օգնել Թիւրքիայի հայերին, առանց կրօնի և ազգութեան զանազանութիւն անելու:

Լրագրութիւնը մեր մէջ կատարեալ նորամուծութիւն է. մենք նրան կարդում ենք որպէս մի զուարճութիւն, մի ինքնասիրական ցոյց և լրագրութեան յայտնած մտքերը մեր մէջ գտնէ մի քանի րոպէ հետաքրքրութիւն չեն գտնում, մենք իսկոյն մոռանում ենք:

«Մշակը» ինքնապաշտպանութիւն է գործում, նա ազգակում և անդադար կրկնում է կրօնի և ազգութեան խնդիրը, նա կամենում է որ հայը հայ լինի, նա յարգում է կրօնական կռապաշտութիւնների համարումը հասարակ, նա ցանկանում է որ հայ ազգի առանձնացած կրօնական կազմակերպութիւնները կազմվին ազգային միութիւն: Գտնվում են մեզանում շատերը, որ արհամարհում են այդ գաղափարները, ասելով, թէ այդ լրագիրը կրօնախոհութիւն է կամենում: Լրագիրը առում է, թէ մեր անձնական կրքերը, զանազան կեղծ ազգասիրութիւնները, եսականութեան չար նախանձը պէտք է վերցվին մեզանից, մեր միտքը, մեր մտածմունքը այժմ պէտք է լինի ազգութեան ներկան, մեր յոյսերը պէտք է նուիրենք ազգային միութեան, եղբայրական համակրութիւնը: Բայց այդ մարդկային ամբոխի սեռամասնութիւնները չեն լինի, որովհետև լրագրի մտքերին չեն համակրում հայ երիտասարդութիւնը և հոգևորական դասը, որոնք ապրում են նոյն իսկ ժողովրդի շրջանում, և այդ պատճառով, լրագրի յայտնած մտքերը երկար ժամանակ կը մնան անգործադրելի: Լրագրութիւնը երբեմնապէս պաշտպանելով հասարակաց շահերը, կողմնակի կամ ուղղակի յանդիմանում է մի վատ առաջնորդի, մի անգործ և անպարտաճանաչ ուսուցչի, յանդիմանում երեցփոխանի, կամ մի որ և է անազնիւ հայական երևոյթ արատաւոր անձնաւորութեան: Բնական է, որ մի լրագիր յայտնէր մի հոգևորականի անազնիւ վարմունքը, գուարճական որ և է քաղաքում պատահած մի անցք, իսկոյն հոգևորական դասը կը յայտնէ իր հարդարացի բողոքը լրագրութեան դէմ, պաշտպանելով իր պատկառելի պաշտօնի պատիւը հասարակութեան առաջ, մեզ ժողովրդական արդարացի դժգոհութիւնները, պատք պէտք է ասել, որ անպակաս են հոգևորական դասի դէմ:

Լրագրութիւնը, բացի ժողովրդին օգտաւէտ մտքեր յայտնելուց, ունի և մի մեծ նշանակութիւն, այն է հասարակութեան մէջ ընդհանրացնութիւն տարածել: Բայց լրագրութիւնը մեր մէջ, դժբաղդաբար ծառայում է առանձնապէս միմնոց հակառակ կուսակցութիւններին, որոնք անվերջանալի կերպով յարձակվում են միմեանց յայտնած մտքերի դէմ:

Լրագրութիւնը մեզանում այն ժամանակ իրական օգուտ կարող կը լինի տալ եթէ նրա յայտնած մտքերը, գաղափարները, հայեացքները կը լինեն լուրջ ազգային թիրախ խորհրդածութիւններ հետևանք այն նեղ կրօնական հայեացքից, որ սերում է որանից առաջ մի յայտնի լրագրութեան շրջանում: Գուարճական թղթակցութիւնները պէտք է լինեն նրա ձայնի արձագանքը, նրա ճշմարիտ ներկայացուցիչ ժողովրդի առաջ, լրագրութեան արձագանգած գաղափարի անմիջապէս իրականացնողը, ընդհանրացնողը ամբոխի մէջ:

Լրագրութիւնը միայն այնպէս է դործնական, ընդհանուրի վերաբերութեամբ. լրագրութեանը պէտք է օգնեն բոլոր դաստիարակիչներին պահպանողը անշահասիրաբար, պաշտպանելով մարդ և նպատակի համերաշխութիւն և ձգտումների միակերպ առաջնորդութիւնը: Այն օրից, երբ «Մշակը» հասարակապէս պաշտպանեց և համակրեց ամբողջ Կովկասի հայերին, առանց կրօնի խտրութեան, նա դարձաւ ազգային լրագիր, ներառում թղթակցում ենք և մենք կաթոլիկ հայերս, և լուսաւորչականները և աւետարանականները: Կովկասի հայերի այդ առաջին միութեան և ազգային ինքնաճանաչութեան քայլ էր, որ կատարվեցաւ «Մշակի» անեղծ եղբայրական ցանկութեամբ: «Մշակը» իրաւամբ կարող է ազգային լրագիր կոչվել, երբ նա Կովկասում առաջին պաշտպան հանդիսացաւ ազգային գաղափարի, և նրա ցանկութիւնը կը պահպէ այն ճշմարիտ իրողութիւնը, որ հասասարապէս բոլոր դաստիարակների հայերը, ժամանակով կը ճանաչեն նորա պաշտպանութիւնը Ազգութեան գաղափարի:

Պետրոս Բէկպաբեան

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

Սեպտեմբերի 29

«Մշակի» մէջ շատ անգամ պարզ կերպով բացատրված էր թէ ինչ պիտի լինի գաստիարակ-

---

կատարութեան երեք մեծագոյն անհրաժեշտութիւնը՝ որ է ընդհանուր պատուոյ, խղճմտարհմի և մէթոդիկի անհրաժեշտութիւններն, խնդիր ժողովրդի դրամագլուխը փճացուցին և մեծ հարուած տուին Հայաստանի բնակիչ դրամատէրերու, որ մեծագոյնակ ունէին այս արժէքներէ, և հայ գիւղացւոց, որք շատ խըղճմտարհմ և մէթոդիկ ունէին: Հարկ է ըսել թէ ինչպիսի օրէնքներով կը կազմանդէ թիւրք կառավարութիւնը երկրին նիւթական բարգաւաճումը, գի վաճառականութիւն և արհեստ քրիստոնէից ձեռքն են. թիւրքերը չեն ուզեր որ մնան, և հայերն որք իրենց աշխատասիրութեան և ընդունակութեան գաղափարը աշխարհի առած են, այսօր ամենաթշուառ վիճակի մէջ են գտնվել: Արդ պարզ է հարցնել. ժողովուրդ մը, որ բարեբար երկիրներ ունի, վաճառականութեան յարմար տեղեր գրաւած էր ինքն, աշխատասէր, բարոյականի տէր և կարող է, բնական գրամագլուխ ունէր, և օրըստօրէ կը աղքատանայ, ուրեմն հարստանալու համար ուրիշ ինչ հոգ է: Այս մտածութիւնները առաջնորդ կրլան նոցա, որք կը գործեն, և ոչ թէ բարեր պաշտօններու հասնելու խանգը, ինչպէս կրսէ «Օսմանլի»: Պ. Զէրազ Կապրէլ քիւպի մէջ լաւ հրաչակեց ի ներկայութեան աշխարհիս մեծ անտեսագէտներու թէ «Ասիայի մէջ կը գտնուի ժողովուրդ մը, որ տակաւին արտադրելու ազատութիւն չունի և ընթերնէն մտնալու կերպիւ նպաստաւորեալ երկրի մը մէջ, որ խանձարուրքն եղած է հանճարեղ և գործունեայ ազգաց, հարստահարութիւնը կը դատապարտեն արդարոյն ի կործանումն և ըսպառումն ի սոյ:

Հայաստանի այս անտեսագիտական վիճակին լաւ արդուեցաւ պ. Պրայս, որ ի հարկին պէտք եղած բացատրութիւններն կուտայ անշուշտ խորհրդարանի մէջ: Հայ երիտասարդութեան մի քանի պատգամաւորութիւններ ներկայացան պ. Պրայսի, յայտնեցին շնորհակալութիւն այն համակրանաց համար, զոր պարոնը ցոյց տուաւ մեզ Նկատմամբ խորհրդարանի մէջ, և իրեն տեղեկացուցին ազգային մասնաւոր զորգացման վիճակը: Պ. Պրայս ի մէջ այլ յորդորներու կարատանէ նաև սա խօսքերն պատգամաւորութեան ամենէն նշանաւոր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԻՒԱՅԻՑ

—

Կ. Պոլիս, 27 սեպտեմ. 80

Աղբիւրի պատմոր մեծ մտատանջութեան մէջ էր: Սալթանի կանանոցի սև պահապանապետը մնաւ, և յաջորդը պէտք էր ընտրել և ինարկին: Եթէ տաճկաց քաղաքակրթութեան մէջ որևէ յատկացրիմած լինելին կուզէք իմանալ, այս առիթս լաւ է:—Թիւրք թերթերն կը հրատարակեն թէ ինչ մեծ դեր կը կատարէ սև պահապանապետը. Ներա բարձրապատիւ սուլթանը կուտան, տէրութեան աստիճանաւորներուն դիմաւորն է, և Շէյխ-իւլ-Իսլամէն և մեծ վեզիրէն վերջը ինքն կուգայ: Ներա կարգը շատ անգամ առնէ զօրութիւն ունի քան թէ բոլոր նախարարութեան կարգը, և առէպ Բ. Իրան որոշմանց հակառակ որոշում պրաւած է, ազդեցութեամբ սև ներքինիին: Ե սա ներքինիներ Սպրապամ ընտրուած են: Այս պետկութիւններն թիւրք թերթերն կը հաղորդեն: Կարծելը սուլթանէն վերջը Ցամկաստանի իշխանը կանանոցի պահապանն է: Ալ մտածենք թէ ինչ աստիճան յառաջադիմութեան ընդունակ է ժողովուրդ մը, ուր հասարակաց լուսաւորութեան պահապանն ան ներքինի մը շատ սարսին վիճակի մէջ կը գտնուի, յորում ամեն բարձր պաշտօնեայք ներա առջև կը խոնարհին, և դեռ կարծենք որ այսպիսի երկիր մը փրկուելու կարող է: Առաջին նախարար Սայիդ բաշա այդ փրկութեան համար կուզէ ամեն միջոց ի գործ դնել, բայց յաջողութիւն գտնելն շատ տարակուսական է: Դիւանագիտական միջոցներու չեռ միանալն իւր աշխատութիւնը մատոյ վրա կը գտնէ: Ժամանակ մը Բ. Դուռը շատ կը կաշառէր եւրոպական մամուլը, այնպէս որ Ֆուատ բաշա կըսէ եղեր թէ մեծ փոխառութիւն մ'ալ մամոյ համար պէտք է ընել: Առանց մ'է այդչափ աշխատութիւն չէին ընծայեր, այժմ Սայիդ բաշա կուզէ նորէն առջինին պէս ընել: Արէյա անուն Ֆրանսիացի գեղապետ մը, որ սուլթանին ծառայութեան մէջն էր, այս օրերս Սերօպա

խրկեցին մեծամեծ գումարներ դնելով Ներա տրամադրութեան տակ Սերօպիոյ թերթերն բարեկամ ընելու համար: Գ. Արէյա մտածեալ պատճառ երկու միջոցներու պիտի դիմէ, մին է թերթերուն պաշտպանողական յօդուածներ գրել տալ և նպաստ Տաճկաստանի, միւսն որ թերթերն այ բաւական յառաջացած են ընդդէմ Թիւրքիոյ և իրենց նեղելի չէ պաշտպանութիւն ընել, համոզել զանոնք որ երթ պաշտպանու. իւն ընեն, գէթ յարձակում ալ չընեն, և այս ալ բաւական լսուն է:—Այս կէսն մեղ համար կարևոր է. Սերօպիոյ մամուլն ընդհանրապէս մինչև հիմա մեզ համար համակրական լեզուով կը խօսէր, և կը պատեմք որ այսուհետև հասարակաց կարծիքն աւելի լուսաւորեն մեր իրողութեան համար, սակայն մեր նոցա շատ պղտոտեալ փոխարինութիւնն կընենք. չունինք նոսա մատնոր օգնութիւն մը մեղ համար: Լաւ կըլլայ եթէ քիչ մը ասոնց ուշադրութիւն ընենք:—Կ. Պոլսոյ մէջ ալ կառավարութիւնը ազէկ մը սանձեց քրիստոնեայ Թերթերն: Իսկ տեսնելով որ թիւրք Թերթերուն խիստ լեզուն բաւական վրդովում կը պատճառէ, նոցա խմբագիրներուն պատուիրեցին որ այսուհետև քիչ մը մեզմ գրին, որով քանի որ է առաջիկ լրագիրներն այնքան վայրենաբար չեն գրեր: Ամենէն շատ Օսմանլի Ֆրանքօ-թիւրք Թերթը կը ցաւի, վի հայկական խնդիրն իրեն դըբամազրկոս ըրած էր. այն թիւրքը, յորում մեղ դէմ կը գրէր, մի հատ չէր մնար. այսօր խմբագրատան մէջ անշնար է հայոց դէմ յօդուած պատրաստող Թերթին մին գտնալ, և խմբագրապետն իսկ զարմանք կը յայտնէր: Օսմանլի ողբեր կը կարդայ հայկական խնդրոյ առթիւ. վերը թէ բաւական ջըլչային կըսէ, ահագին Ռուսաց այնքան խնդիրներն Արևելից վերամնութիւնը արգելելու համար, և աշա կը սպառնան մեղ հայկական խնդիր մը ևս, զոր արհեստական կերպով կը գարձուցանեն: Բայց չենք դիտեր թէ այսու փոխանակ հայոց վիճակը բարւոքելու, աւելի կը վատթարացնեն գայն, դի նոր խնդիր մը ուրիշ բանի չը ծառայեր, բայց եթէ աւելի երկարելու այն ձգնաժամը որ կը ցանկացնէ ամենայն ազգերը բարգաւանման և հնութեան բարեկեցութեան:

«Աման մը երբ հայերն աւելի նուազ ճանչցած լինէին Եւրոպա և ոչ այնքան հարեալ այն գաղափարաց, որք այժմ ի պատուի են, և զոր արդարապէս կըրնանք կոչել՝ հարաբեր գազափարը, շատ աւելի լաւագոյն էր հայոց վիճակը: Կայսրութեան բոլոր գաներն հասարակաց թէ անշատական իրենց սահմանների մէջն էր, իրենցմէ կախում ունէ այսօր երկրին ամենէն մեծ գրամագէտներն լինել: Բայց յորմէ հետէ ցնորական գաղափարներ տիրապետեցին այս հասարակութեան երիտասարդաց մէկ մասին գաղափարաց վրա, կը տեսնենք անձեր, որք նախապատիւ կը համարին իրողել լքանել ճարտարարուեստութեան, վաճառականութեան և գանձուց օգտակար ասպարէզներն և նետուիլ քաղաքական բաղդախնդրութեանց մէջ, որ այնքան վտանգաւոր են թէ երկրին ապագային և թէ նոցա համար, և որ առ այժմ գիրենք աւելի գժբաղդ կրնեն:»

Օսմանլի խօսքերէն կը տեսնուի թէ բարձր շրջանակներու մէջ իսկ երկիւղ մը կը զգան հայկական խնդրոյ ապագային յառաջանալիք փոփոխութիւններու վրա, և անտեսագիտական չրպպրներով կուզեն դիմել պատրել: Սիթ Օսմանլըի խմբագիրներն ի մասոյ ուսումնասիրած լինելին դէպերն, պիտի տեսնէին թէ ձիշտ անտեսագիտական չարչիներն են, որ պատճառ եղան հայկական խնդիրն զօրացնելու: Առեն մը մեր հայրեր կը կարծէին թէ քրիստոնեայ և մահմետական կրօնից մէջ եղած խառնութիւնը բաւական է հայ ազգութեան պահպանութեանը, բայց այն երիտասարդութիւնը, որ քան Օսմանլիի դիտական գաղափարներու առած է ինքզինքն, բաւական տեսնկայ քաղաքական անտեսագիտութիւնը և տեսած որ միայն կրօնքը բաւական չէ ազգի մը պահպանութեան, և թէ կառավարութիւնը լաւ ըմբռնած ըլլալով այս ճշմարտութիւնը, հայ ազգի հարստութեան աղբիւրներն ցամքեցնելու ջնաստուտ էր, որով կանուխ կամ ուշ հայ ժողովուրդը ինքզինքն ազատելի կամ վճռանալու մեծ վիճակի մէջ կը տեսնէր: Հոս տեղը չէ այս նիւթին վրա երկարօրէն խօսել, ասենք որ կերթան Հայաստանը կը պարտուն, գայս իրենց աչքերովը կը տեսնեն: Իսկ Կ. Պոլսոյ մէջ ալ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

կագիրը ուշացնում է, որ այդ չբան շատ անգամ այս տեսակ անկարգութիւնների առիթ է տուել եկեղեցու բակում:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են. չը նայելով, որ այս տարվայ բերքը շատ առատ էր, բայց բախտախնդիրների մի մեծ խումբ սկսել է դիւղերում ցորեան հաւաքել ձեռը թանգ գնով վաճառելու նպատակով: Այս պատճառով ցորենի սուտարը յունկարծ 28 րուբլուց բարձրացաւ 31 րուբլի, իսկ գարու սուտարը 15-ից բարձրացաւ 18 րուբլի: Եթէ այսպէս շարունակվի անցեալ տարվայ սարսափելի թանգութիւնը կարող է կրկնվել: Գաւառապետը խիստ միջոցներ ձեռք առնց չարչիների շահախնդրութեան առաջն առնելու համար, հրամայելով շինական առեւտրականներին ստիպել չարչիներին ցորեան ամբարել թանգ գնով վաճառելու նպատակով:

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. թէ «Մարդասիրական ընկերութեան» օրիորդաց դպրոցի հոգաբարձութիւնը հրաւիրել է Թիֆլիսից մի վարժուհի, և վարժուհին հոգաբարձութեան հրաւէրի վրա յոյս դնելով, գնացել է Բագու, բայց չը նայելով, որ մի ամիս անցել է, նրան պաշտօն չեն յանձնում և խնդիր վարժուհին մնացել է մի օտար քաղաքում անգործ:

—

ԴԵՐԲԵՆԴԻՑ մեզ գրում են. այդ քաղաքի հայերը ոչինչ առաջադիմութեան նշան չեն ցոյց տալիս: Ինչպէս էին պարսից տիրապետութեան ժամանակը, նոյն անշարժութիւնը, նոյն անկրթութիւնը պահպանել են և այսօր: Այդ քաղաքում ընտանիքի մէջ մինչև այսօր տիրապետում է թաւրք լեզուն: Դպրոցներ ունեն, բայց անուանով միայն Հին և նոր սերունդը ոչինչ չեն զանազանվում միմեանցից: Բոլորի վրա տիրում է վազեմի տգիտութիւնը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԺՈՒՐՆԱԼ ԴԸ ՍԻՆ-ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԳ» ԼՐԱԳՐԻ ՑՈՒՈՒՄԸ

—

«Ժուրնալ դը Սէն-Պետերսբուրգ» բաղդի մէջ սեպտեմբերի 25-ին տպված էր հետեւեալ յօդուածը:

Լրագրները հաղորդեցին, որ Բ. Դուռը ժամանակ խնդրեց Եւրոպայի ցանկութիւններին պատասխանելու համար և այդ ժամանակը նրան տրվեցաւ: Այդ ժամանակը լրանում էր հոկտեմբերի 3-ին: Եւ ձշմարիտ Կ. Պօլսից «Բէ յտեղի» ընկերութեանը ուղարկած հեռագրի համեմատ, թիւրքական կառավարութիւնը հոկտեմբերի 4-ին ուղարկեց դեսպաններին մի դրութիւն, որով յայտնում է, թէ գիջելով Եւրոպայի ձնշմանը, մտադիր է պայմանաւորվել քննութեան ենթարկված բոլոր հարցն ի վերաբերութեամբ: Տեսնենք Բ. Դուռը ինչ է անուանել գիջանել Եւրոպայի ձնշմանը և ինչպէս է կամենում պայմանաւորվել վիճելի հարցերի վերաբերութեամբ: Ամենանշանաւոր Դուլցինիօի հարցի մասին Բ. Դուռը ասում է, որ կաշխատի համոզել պրանցիներին, որ նրանք Չերնոգորիային յանձնեն Զերնոգորիային: Այդ կը նշանակի, որ պրանցիները չեն ենթարկվում թիւրքայ կառավարութեանը և որ Բ. Դուռը կը խնդրի և կը համոզի իր հպատակներին անել այն, ինչ որ նրանք չեն կամենում անել: Այդպիսով դարձեալ բարձրանում է վարագոյրը պրանական կոմեդիայի որ վերջացած էր համարվում այն ժամանակից, երբ Բիլա-փաշա պատասխան տուեց Չերնոգորիական իշխանին: Այս դեռ բոլորը չէ. եթէ թիւրքայ կառավարութիւնը կարողանայ յաղթել իր պրանցի հպատակների անհնազանդութիւնը, Բ. Դուռը կը տայ Դուլցինիօ յայտնի պայմաններով: Ինչ պայմաններ են դրանք. եւթէ այնպիսիներ, որոնք համաձայն չեն պետութիւնների նպատակների և ցանկութիւնների հետ: Ուրեմն Բ. Դրան վերջնական պատասխանի մէջ բացի անորոշ խոստումներից ոչինչ չը կայ: Վերջապէս Բ. Դուռը խոստանում է վերանորոգութիւններ մացնել Թիւրքիայի եւրոպական մասի մէջ այն չափով, որը համեմատ կը լինի պետութեան ամբողջութեանը և եւթէ այդ գործի մէջ թիւրքայ կառավարութիւնը իրան միակ դատաւոր է համարում: Ինչ կը վերաբերի թիւրքայ արժէթղթերի տէրերին, որոնց մասին հոկտեմբերի 4-ի դրութեան մէջ Բ. Դուռը առանձին հոգատարութիւն է ցոյց տալիս, նրանց տէրերը կը հրաւիրվին իրանց ներկայացուցիչներին ուղարկել Կ. Պօլիս: Մեզ ինում է աջողութիւն ցանկանալ այդ ներկայացուցիչներին: Այժմ ինում է մի քանի խօսք ասել թիւրքայ կառավարութեան դրութեան եղրակացութեան մասին, որ հետեւեալն է. «Այդ վերանորոգութիւնների իրագործելու համար Բ. Դուռը պահանջում է, որ պետութիւնները հրաժարվին ծովային ցոյցից ու Սամառութեան և Ծաղրածութեան կողմից այդ եղրակացութիւնը, մեր կարծիքով, իսկական դիւա է: Ուրեմն Բ. Դրան կարծիքով, այն իրողութիւնը վարձատրելու համար, որ Բ. Դուռը կաշխատի համոզել պրանցիներին յանձնել Դուլցինիօ, այն իրագործելի համար, որ Թիւրքիան ուշադրութիւն չէ դարձնում Բիլլինի կոնֆերենցիայի վճռի վրա, որ Հայաստանի և եւրոպական Թիւրքիայի վերանորոգութիւնների մասին Բ. Դուռը քօղարկվում է անորոշ խոստումներով, Եւրոպան պէտք է հրաժարվի ծովային ցոյցից ու ձնշում չը գործի: Մնում է միայն հարց առաջարկել. «ո՞ւմն են կամենում յիմարացնել հանդգնած լինելով, որ Եւրոպան մտադիր չէ հետապնդվել թիւրք փաշաների հրամանների:

—

«ԴՕԼՕՍ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Դօլօս» լրագրին Կ. Պօլսից սեպտեմբերի 30-ից գրում են հետեւեալը: Սրգուլ-Համիլ բանած խելագար ընթացքը միացեալ Եւրոպայի դէմ հանելուկ է դարձել ամենքի համար: Ասում են, որ այդպիսի վարմունքի պատճառը բանական խելացի Մուսուրուս և Նուպրէդ փաշաներն են, որոնք այժմ վայելում են սուլթանի հատատարմութիւնը: Բայց այդ հանելուկը մեկնելու համար հարկաւոր է գնահատել այդ մարդկերանց ընդունակութիւնները և քննել նրանց առանձնական քաղաքական ձգտումները:

Այդ երկու մարդիկ նրանց համար են, որոնք Թիւրքիայի առաջադիմութիւնը կապված են համարում հասհմանադրականացման: Մուրադի նորից գահ բարձրանալու հետ Այդ պատճառով նրանց համար ամենանեանալու քաղաքականութիւնը այն է, որ ամենակարճ ձանապարհով անխելք Աբդուլ-Համիդին կոլատա կը պատճառի: Մեր ասածները ապացուցանելու համար կը յիշենք այդ մարդկանց մօտաւոր անցեալը որոնք հեռաւոր էին վերոյիշեալ ձգտումներին իրանց կեանքը վտանգի ենթարկելով:

Երեի դեռ ամենքը յիշում են, որ Մուրադ V-ին գահընկեց անելուց և Բեշիկտաշի պալատի մէջ կալանաւորելուց յետոյ, խստութեամբ պահպանված կալանաւորի մօտ գնացը ձեռքին ներս ընկաւ Ալի-Սուաւի-էֆէնդին և 60 համամիանների օգնութեամբ կամենում էր ազատել Մուրադին և տանել Սկուտարիի ափերը, որտեղ նրան սպասում էին Մուրադի անունով խրատված սուլթանի զաւարդիայի երկու բատալիօն զօրքեր: Մուրադին նորից գահ բարձրացնելու փորձը չաջողվեցաւ և թէ Ալի-Սուաւի-էֆէնդին և թէ նրա համամիանները նոյն տեղը ջարդվեցան, բայց գործը դրանով չը վերջացաւ: Ալի-Սուաւիին միայն գործիք համարելով, սկսեցին փնտռել իսկական մեղաւորներին, որոնք Նուպրէդ և Մուսուրուս փաշաներն էին: Երկուսն էլ ենթարկվեցան գաղտնի դատարանին, որի նախագահը դատարաններից «ամենագնիւը» Միդհատ-փաշան էր: Միտհատ-փաշա հատատարիմ մնաց թիւրքայ դատարանի աւանդութիւններին և երկու մեղադրվածներն էլ «չարաչար բամբասած» յայտնվեցան:

Ահա այդ «բամբասած» բարեկամները միացել են այժմ պետական կառավարութեան գլխի մօտ և փոխանակ միայն Աբդուլ-Համիդի վիճակը վճռելու, նրա հետ միասին անգունդն են գլորում և պետութիւնը: Սուլթանի ապահովութեան պաշտպան և իր աթոռի թշնամի Օսման-փաշային փոխարինելով, Նուպրէդ-փաշա հատատացնում է սուլթանին, որ նա կարող է իր ժողովրդի հատատարմութեան վրա վստահ լինել միայն այն դէպքում, երբ կը պաշտպանի մահմետականների առաջնորդի արժանաւորութիւնը: Այդ մտքորութեան մէջ սուլթանին պահելու համար խորամանկ չերքէզը վկայ է բերում Մուսուրուս-փաշային, որին իբր թէ եւրոպական քաղաքականութիւնը աւելի լաւ յայտնի է, քան թէ իրանց եւրոպացիներին: Իսկ Մուսուրուս-փաշա անդադար կրկնում է. «Սրտվում եմ իմ տիրոջ դէմ, որ եւրոպացի դեսպանները այնպիսի ժողովուրդ են, որ երբէք «աննշան» գեսվուրների պատճառով պատերազմ չեն սկսի»: Սրանից յետոյ միթէ սուլթանը իրաւունք չունի յանձնել և Եւրոպայի հետ բարձրից խօսել Բայց դուք կը տեսնէք, թէ ի՞նչ կանեն իրանց «տիրոջը» նրա սիժմեան երկու «խնամարկ ծառաները», որոնք յարմար րոպէ կը գտնեն սուլթանին խելագար յայտնելու համար:

Այս բոլորից երեում է, թէ Եւրոպան ի՞նչպէս առորացնում է իր տրժանաւորութիւնը և ի՞նչպէս անպատասում է իրան դիմող ժողովուրդներին, թողլ տալով իրան հետ կատակ խաղալ երկու բաղդախնդիրներին, որոնք ընդհանուր եւրոպական քաղաքականութեան օգնութեամբ կամենում են իրանց անձնական նպատակներին հասնել:

Թիւրքիան ոչ թէ միայն պատերին, այլ և ներքին գործերի մէջ հետեւում է այդ խելագար քաղաքականութեանը Ոչ մի ապդութիւն չը մնաց, որի վրա չը յարձակվեր կառավարութենից հրահանգներ ստացող թիւրքայ պաշտօնական մամուլը: Մամուլին օգնում են կառավարիչները: Օրինակ, նորութեան պատրիարք Ներսէսը արգարացնելու միտիարից հրաւէր է ստանում այլ և գործ չը գնել «էրմենիստան» բառը իր պաշտօնական թղթերի մէջ:

Այդ դրութիւնը գերմանական գեսպան կոմս Հացֆելդտին ուղարկելուց յետոյ պատրիարք Ներսէսը յանձնեց իր լրագրի խմբագրին գնահատել այդ գօկումենտը ըստ արժանոյն: Միւս օրը «Մասխա» լրագրի մէջ տպվեցաւ մինիստրի կարգադրութիւնը խմբագրութեան հետևեալ ծանօթութեան հետ. «Ի դուր չէ ասում առածը, թէ երբ այծի մէջքը քար կը գայ, նա իր մէջքը դոնեա հովի փայտով կը քորի: Այդ ակնարկութիւնը բաւական հասկանալի է, որովհետև եւրոպական նաւատորմը կանգնած է թիւրքայ ափերի մօտ նոյնպէս և «էրմենիստանի» շահերը պաշտպանելու համար, որի ոչնչացնելը պահանջում է արդարութեան մինիստրը:

Իր խորհրդատուներին անձնատուր եղած, այնուամենայնիւ, ինչպէս ասում են, սուլթանը երբեմն երբեմն գործերի դրութեան վրա խելացի կերպով է նայում: Օրինակ նրբանոյից մեկին սուլթանը նորերում նկատեց, որ չերնոգորցիների հետ գործը պէտք է վերջացնել, ինչպէս խելագար (դելի) ժողովուրդի հետ Նուպրէդ-փաշա պատասխանեց, որ այդ ոչինչ նշանակութիւն չունի, քանի որ ինքն էլ դելի-Նուպրէդ է կոչվում: Ահա այսպիսի սրամտութիւններով են դրաղեցնում ոդորմելի Աբդուլ-Համիդին այնպիսի բոպէներում, երբ վճռվում է ոչ թէ միայն նրա, այլ և Օսմանեան պետութեան բոլոր ժառանգների վիճակը:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻԱՑԱԾ ԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 6 հոկտեմբերի: «Standart» լրագրին հետագրում են Ամէնքից. յունական կառավարութիւնը մտադիր է դիմել պետութիւններին մի շրջաբերականով, որի մէջ կը յայտնի, որ եթէ յունական խնդիրը վերջնականապէս չի լուծվի յայտնի ժամանակամիջոցի ընթացքում, նա ստիպված կը լինի դրաւել իրան վիճակված նահանգները:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 6 հոկտեմբերի: Պատրիարք Հասունը կուզևորվի Հռոմ պապից կաթոլիկական գլխարկ ընդունելու համար: Հասունը կը մնայ Հռոմի մէջ:

ԲԵՐԼԻՆ, 6 հոկտեմբերի: Գերմանական բանկը $5^1/_2\%$ պարտատուրհակների տոկոսը պակասեցրեց մինչև $4^1/_2$:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենսաթոշակաւոր Գրաւաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սահմանուս առաջ քահանայ Տէր-Սահակեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հայաստանեաց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետևեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Յակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եղիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին. 17. Յակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը:

Աղօթք վասն թագաւորի «Խաչի քո Քրիստոս», «Աչքդ կանգնեցաւ և էջմիածին ի» և «Աստուածածին կոյս» երգերը դասաւորված են իրանց տեղերում պատճառ թեան համապատասխան: Հաշիւ շարականները

№ 179 Հոկտեմբերի 9 (21) 1880 Հոկտեմբերի 9 (21) № 179

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարինը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում պրկում են միմիայն խմբագրատանը մէջ:

Յասցէագրագրերը դիմում են այսպէս՝
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և սուրբ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրապարակից բառին 2 կոպէկ:

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թանգութեան մասին:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ալէքսանդրապօլից: Նամակ Բագուից: Նկարին լուսին:—Արտաքին տեսութիւն: Հոլանդ լրագրի ինքնակրութիւնը: Անգլիա: Նամակ Գաբակատանից:—Վիշակին հետազօտութիւններ:—Յայտարարութիւններ:—Բանասիրական: Բաղուածք մի ձեռագրի յիշատակարանից:

ԹԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գուցէ ամբողջ Եուրոպան նում ոչ մի քաղաք չը կայ, որի մէջ կեանքը այնքան թանգ լինէր, որքան Թիֆլիսում: Եւ դարմանալին այն է, որ թանգութիւնը այստեղ վերաբերում է ոչ թէ միայն շռայլութեան առարկաներին, այսպէս-ասած ինքնից բերվող ապրանքներին կամ նիւթերին, որոնք չեն արդիւնաբերվում, բայց նոյն իսկ երկրիս ամենահարկաւոր արդիւնքները, ամենօրեայ, կենսական պահանջ ներկայացնող միերքները աստիկ թանգ են այստեղ: Միսը, կաթը, հացը, հաւը, բանջարեղէնները,—բոլորը աստիկ թանգ է և դրեթէ անմատչելի է միջին կարողութեան տէր բնակչին, ուր միայ չըբաւարներին:

Քաղաքային վարչութիւնը առնէն չանք և անում տակաւ նրանակելու առաջին, ամենասան հրաժեշտ պիտոյքի վրա,—բայց դժբաղդաբար այդ ոչինչ չէ օգնում և առնողը դարձեալ տակայի գնից բարձր է առնում ամեն նիւթերը:

Թիֆլիսը ընդարձակող գիւղերը շատ աղքատ և դրեթէ ոչնչ չարդիւնաբերող գիւղեր են: Գիւղական տնտեսութիւնը քաղաքին մօտակայ գիւղերում ծոյլ է և սեփական ինիցիատիվից զուրկ է արդիւնաբերութեան ոլորտի մէջ: Բացի սորանից գիւղերը և քաղաքը կապված չեն յարմար ճանապարհներով: Մի խօսքով գիւղական արդիւնաբերութեան չափը չէ համապատասխանում քաղաքի առօրեայ կենսական պահանջի չափին:

Մենք միշտ ասել ենք և դարձեալ կը կրկնենք որ կամ մեր քաղաքային վարչութիւնը պէտք է հիմնի մի գիւղական արդիւնաբերող ընկերութիւն, որպէս զի գիւղական արդիւնքները կարողանային անմիջապէս գիւղերից հասցրած լինել քաղաք, կամ պէտք է կազմվի կապիտալիստների մի արդիւնաբերող բաժանորդական ընկերութիւն նոյն նպատակով: Մեր գիւղական ագդաբնակութիւնը չունի իր սեփական ինիցիատիվը, պէտք է նրան արուեստական միջոցներով դուրս բերել թմրած դրութիւնից: Եթէ ոչ, թանգութիւնը դեռ երկար ժամանակ կը տիրէ մեզանում: Դա հրէշաւոր երեւոյթ չէ, որ Ընդհանրապէս այս մի հարուստ երկրում առաջին հարկաւորութեան բնական միերքները այնքան թանգ են, քան թէ Եուսաստանի հեռու հիւսիսում անգամ և կեանքը Թիֆլիսում, այդ պատճառով, աւելի թանգ է քան թէ Ս. Պետերբուրգում և Մոսկվայում: Այդ բանի վրա միթէ մենք չենք մտածում:

Գ. Ա.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՒԱԾՔ ՄԻ ՁԵՌԱԳԻՐ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

Գ.

«Ճանապարհորդիս մէջ, էլ ասկար երեւոյթ չէի համարում, երբ հալչցոյն ընկնում էր և երիկուն դարում էր իւր ծոցէն գոյն հանել, բայլում էին գոմի դռները, եզը իւր տալը, իւր այդ կարծր անիւները Թոզան՝ մլաւոլ դուրս էր վազում, խնդագասուար առջիկ անում և մերթ գառալով ձեռի ընկած՝ եղջիւրները հով էր հանում դէպի երիկուն, փուշ անում. այդ ժամանակ իմ ձեռքը տրվում էր բարակ և հակուտ մատներու կառավարն էի դառնում. իմ իշխանութեանս ներքոյ նոգա գնում էին ջուրն՝ ու յետ գալիս, քշվում էին այս և այն կողմ ձեռու մէջ որ ինձը խանձ երեին, բացուին. գերան էին քաշում. դառարի սայլին էին լծվում և կակուղ ձեռ մէջ սայլը պտրտեցնում: Ցանքի համար ամեն բան պատրաստ է. արօրն ու խոզը, փոկն ու գնեփը, սարկտոն ու կառնորիսը, լուծն ու վիրն, սանին ու սանեակն, մանկևուն ու տափանը՝ իրենց ինձերով, իրենց պարոյներով. սէրտերը սերմն օրհնել է: Լուսոյ Աստղը ծագում է, հողագործը Թոզնում է իւր անասնոց ջերմիկ անկողինը. բոլոր տունը, բացի շատ փոքրիկներն, ոտքի վրա է. ամեն բան սարքի ու կարգի է դրվում. սայլը լօրիսում ու չծում են, սերմը վրէն են դնում, նաև առաւօտեան սկրատը և օրուայ խմելու ջուրը կժերով կամ փայլերով, և ուղեւոր խառը: Արօրները ձգում են լծերու վրա և մաները օրօրվում են օդի մէջ, հանդոյց սան չորս հինգ մանր, մէջտեղ երկուս կամ երեքը, աղքատի մէկը. ցանքսորը գնում է արտը: Սերմանաց-ները տէր բնատնկին, ուր մնայ չը-քաւորներին:

Քաղաքային վարչութիւնը ամեն ջանք և անում տակաւ նրանակելու առաջին, ամենասան հրաժեշտ պիտոյքի վրա,—բայց դժբաղդաբար էս այդ ոչինչ չէ օգնում և առնողը դարձեալ տակայի գնից բարձր է առնում ամեն նիւթերը:

Թիֆլիսը ընդարձակող գիւղերը շատ աղքատ և դրեթէ ոչնչ չարդիւնաբերող գիւղեր են: Գիւղական տնտեսութիւնը քաղաքին մօտակայ գիւղերում ծոյլ է և սեփական ինիցիատիվից զուրկ է արդիւնաբերութեան ոլորտի մէջ: Բացի սորանից գիւղերը և քաղաքը կապված չեն յարմար ճանապարհներով: Մի խօսքով գիւղական արդիւնաբերութեան չափը չէ համապատասխանում քաղաքի առօրեայ կենսական պահանջի չափին:

Մենք միշտ ասել ենք և դարձեալ կը կրկնենք որ կամ մեր քաղաքային վարչութիւնը պէտք է հիմնի մի գիւղական արդիւնաբերող ընկերութիւն, որպէս զի գիւղական արդիւնքները կարողանային անմիջապէս գիւղերից հասցրած լինել քաղաք, կամ պէտք է կազմվի կապիտալիստների մի արդիւնաբերող բաժանորդական ընկերութիւն նոյն նպատակով: Մեր գիւղական ագդաբնակութիւնը չունի իր սեփական ինիցիատիվը, պէտք է նրան արուեստական միջոցներով դուրս բերել թմրած դրութիւնից: Եթէ ոչ, թանգութիւնը դեռ երկար ժամանակ կը տիրէ մեզանում: Դա հրէշաւոր երեւոյթ չէ, որ Ընդհանրապէս այս մի հարուստ երկրում առաջին հարկաւորութեան բնական միերքները այնքան թանգ են, քան թէ Եուսաստանի հեռու հիւսիսում անգամ և կեանքը Թիֆլիսում, այդ պատճառով, աւելի թանգ է քան թէ Ս. Պետերբուրգում և Մոսկվայում: Այդ բանի վրա միթէ մենք չենք մտածում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

Սեպտեմբերի 22

Կովկասում հայ երիտասարդութիւնը գտնում են քաղաքներում անպտուղ չէ: Հայ երիտասարդութիւնը մի պաշտելի զգայնութեամբ, դա է ազգային բարոյական միութեան սկզբունքը: Երիտասարդութիւնը երբէք ապրում է ուսուցչութեամբ, նա համակրում է կրթութեան գործին բոլոր դաստիարակներին պատկանող հայերի մէջ, առանց խտրութեան: Գիւղական երիտասարդութեան ամենաչերմ ազգասիրական գործի օրինակ և վկայ կարող է լինել այն համակրական գործը, որ լրագրութիւնը առաջարկեց՝ Թիւրքաց Հայաստանի սովեալների վերաբերութեամբ:

Կան ի հարկէ դէպքեր, երբ գիւղական երիտասարդութիւնը չէ համակնում իր նշանակութիւնը, բայց դա մի բացառական երեւոյթ է: Բայց ամեն մի նորութիւն, ամեն մի թարմ, ժամանակից ազատ համոզմունք հակառակութիւն է գրտնում հոգևորականների կողմից, լինէին նրանք լուսաւորչականներ թէ կաթոլիկներ:

Կան հազարաւոր իրողութիւններ, որոնք ցոյց են տալիս, որ երիտասարդական խումբը կամեցել է որ և է բարի նպատակով գործ կատարել, բայց այդ նրա ջանքերի հակառակողը և արգելողը եղել է հոգևորականը:

Հոգևորական դասի անզգայ կեանքը դէպի ազգային գործը ապացուցված իրողութիւն է, որ կը խոստովանեն և լուսաւորչական և կաթոլիկ հայերը: Ներկայ ժամանակում մենք ի հարկէ մեծ գործողութիւն կարող էինք յուսալ հոգևորական դասից, բայց զժբաղդաբար, նրանց մուսուր զարգացողութեան շրջանը առանձնապէս կենտրոնացած է մի յայտնի գաղափարի մէջ, որի համար ազգային միութիւնը ամենաներգաստակար իրողութիւնն է: Այդ նոցա չափազանց եսական յատկանիշը, և

Fonds A.R.A.M

մոլեռանդ բնաւորութիւն է: Սրիտաապրութիւնը աշխատում է այն, գիտակցաբար և ուղիղ նպատակայարմար ճանապարհով, բայց հոգևորական դասը, կոչնական կերպով վնասում է այդ գործին, որպէս զի ժողովրդի ինքնաճանաչողութիւնը չը պարթևի, և յանկարծակի չը պահանջէ Երանից այն հաշիւը, որը նա իրաւունք ունի պահանջելու:

Կան, ի հարկէ բացառութիւններ, և այդ բացառութիւնն կազմող հոգևորականք, իրաւամբ կարող են առաջնորդ կոչվելու, և հոգևոր և մարդկային ճանապարհի մէջ: Հոգևորական դասից ազգը պահանջում է շատ իրաւացի և չափաւոր գործողութիւն, այն է աշակերտութիւն երիտասարդական խմբին: Մի քաղաքական և իրաւախոհական խօսք, մի անկեղծ ազգասիրական արտայայտութիւն, մի ճշմարիտ հոգևոր խօսք, իբ հրապարակ Աստուծոյ խօսքին համեմատ եղբայր էք, և աղղութեամբ մի:» Հոգևոր առաջնորդի նպատակը պէտք է լինի խաղաղութիւնը, և եղբայրական սէրը, որը պէտք է ներշնչէ նա ազգային մարմնի մէջ: Այն ժամանակ հոգևոր դասակարգը կը լինի կատարեալ անդամ պատուելի քրիստոնէական ժողովի մէջ, և նախանձախնդիր անդամ ազգային միացեալ գերդաստանի մէջ: Հետո չէ ժամանակը, հետո չէ վերջնական բոպէն, երբ ժողովուրդը կը զարդանայ ինքնաճանաչութեամբ և այն ժամանակ, հնչում չի լինի ուղղել անցեալ սխալը:

Այժմ հայը կարօտ է, ոչ թէ անդորձ և լուկ անուամբ հայերի, այլ կատարեալ գործողների, և Կովկասի հայը պէտք է ցոյց տայ թէ նա արժան է հայութեանը, արժան է բարոյապէս պաշտպան լինել իր ընկճած եղբայրների: Եւ այդ քայլը մեզանում կարելի կը լինի անել կրօնական նեղբողոքութեամբ և անկեղծ եղբայրական զգացմունքով:

Պետրոս Եկպուրեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

22 սեպտեմբերի

Վանի առաջնորդների օգտին հանգանակել եմ բարեկամներից 50 ր. 40 կ.: Փոստի ծախքը 40 կոպ. գրս գալով, ուղարկում եմ Ձեզ մնացածը և խնդրեմ ընդունել, տպելով նուիրատու անձանց անունները «Մշակի» էջերում:

Վասիլ Թաչատուրեանց 3 ր. 20 կ., Վանեա Գակավբեանց 2 ր., Կարապետ Մանուկեանց 2 ր., Զաւտա Գրիգորեանց 1 ր. 50 կ., Сергѣй Тарасовъ 2 р., Նիկողայ Խանէլեանց 1 ր., Захаръ Бабеловъ 1 р., Թէոս Վասիլեանց 2 ր., Խաչակ Պարունեանց 3 ր., Զաքարայ Հայրունեանց 1 ր. 20 կ., Մարտիրոս Տէր Մատթէոսեանց 1 ր., Միխայէլ Տէր-Պօղոսեանց 1 ր., Զաւտա Նալբանդեանց 1 ր., Константинъ Статевъ 1 р., Խաչակ Սարգիսեանց 1 ր., Ստեփան Մազմանով 1 ր., Մէլիք Մուրադեանց 1 ր., Александръ Стрѣевъ 50 կ. Նիկողայ Ալախանեանց 1 ր., Պօղոս Հայրապետեանց 50 կ. Աւետիս Բաղիրեանց 1 ր. Սարգիս Ստեփանեանց 50 կ., Օհանջան Շահկիտանեանց 2 ր., Թարխան Տէր-Մանուէլեանց 1 ր. Ալէքսանդր Յովհաննէց 1 ր., Ներսէս Կարապետեանց 1 ր., Սողոմոն Սողոմոնեանց 1 ր., Յարութիւն աղդասարեանց 50 կ., Սէրգէյ Մուրադեանց 1 ր., Զաւտա Ղևոնտեանց 2 ր., Ալլահվերդի Եդիեանց 1 ր., Սամուէլ Համբարցումեանց 1 ր., Համբարձում Տիրոցեանց 1 ր., Միքայէլ Եսայեանց 1 ր., Միքայէլ Առաքսմեանց 1 ր., Յովսէփ Խաչատրովեանց 1 ր., Մարտիրոս Մանուկեանց 1 ր., Յովակիմ Մուրադեանց 1 ր., Եաքար Թումայեանց 50 կ., Աւագէլ Ազաբաբեանց 1 ր., Յակոբ Յարութիւնեանց 50 կ., Պօղոս Հայումեանց 1 ր., Գիւլամբար Սանասարեանց 50 կ.: Ընդամենը 50 րուբլ:

Ղուկաս Խաչատուրեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սառցանք ՓՕՓԻՒՑ ս. Կարապետ Պօպովից 2000 րուբլ, որից կէսը յօգուտ «Միացեալ ընկերութեան», կէսն էլ յօգուտ Վանի տուեալների: Այդ գումարը տառցանք Մուհանեանց եղբայրների ձեռքով Թիֆլիսում:

Հոկտեմբերի 4-ին, առաւօտեան ժամը 6-ին, ՀԱՒԱՍԱՐԻ տուրը Մենաս կոչված թաղում, փողոցի մէջ, աւազակները բռնելով մի մրգավաճառի, կամենում են խեղդել Նրան և կողոպտել: Պատահմամբ ճանապարհով անցնում է մի տիրացու, աւազակները տեսնելով Նրան փախչում են, տանելով իրանց հետ մրգավաճառի քամարը և ժամացոյցը: Մրգավաճառը վիրաւորված է:

ՅԻՆՎԱԼԻՑ մեզ հաղորդում են, թէ այնտեղ և Շըվինդիս գիւղերում սաստիկ կարկուտ է եկել և մեծ վնասներ է պատճառել: Շըվինդիսում մեզ տուն կործանվել է կարկտից առաջ եկած հեղեղից:

Մեզ հաղորդում են, թէ ալ. Սարուխանեցը մըտադիր է ՀԱՒԼՍԲԱՐՈՒՄ նուիրատուիններ հաւաքել յօգուտ Վանի տուեալների: Ժողովուրդը խիստ համակրութեամբ է վերաբերվում դէպի պ. Սարուխանեցի ձեռնարկութիւնը:

Հոկտեմբերի 5-ին մի քանի երիտասարդներ Նաւակի վրա գիշեր ժամանակ քէֆ են անելիս եղել, պարեելով Կուր գետի վրա: Նրանցից մի քանիսը հարբում են, և միմեանց հետ կռւելով, ընկնում են գետի մէջ և խեղդվում:

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ հաղորդում են. հոգևոր ուսումնարանի այժմեան հոգաբարձութիւնը շատ աշխատում է, որ ընկած ուսումնարանը կրկին վերականգնեցնէ. վարձված են ուսուցիչներ և վարժուհի բաւարար առաջնիներով. դասատութիւնը սկսվել է:

ՄԵՂՐԻ գիւղից մեզ գրում են. չը նայելով, որ այս գիւղը բաւմաթիւ գիւղերի կենտրոն է համարվում, բայց ոչ մի դպրոց չունի: Մի տիրացու միայն հաւաքել է իր շուրջը մի քանի երեխաներ և Նրանց հետ ոչ այնքան պարապում է, որքան զբաղեցնում է իր անձային գործերով: Գիւղն ունի դպրոցի հիմնելու, բայց չունի մի առաջնորդ, որ Նրան ցոյց տար, թէ ինչ ձևով և ինչ միջոցներով պէտք էր հիմնել դպրոցը: Եւ այս ամենը այն ժամանակ, երբ Մեղրիի գաւառում են թեմական տեսչի այցելութիւնները, բայց թեմական տեսուչները այդպիսի խոլ տեղերում ոտք չեն կոխում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ԴՕԼՕՍ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երզրումից «Դօլօս» լրագրին գրում են հետևեալը սեպտեմբերի 23-ից:

Ինչպէս երևում է, Թիւրքերի երախտագիտութեան զգացմունքը երբէք չի կորցնի իր բացասական յատկութիւնները. ուժերի մեծահոգութեան շնորհիւ ահա երկու տարի է, ինչ Թիւրքերը օգտում են քաղում վատելու և շինութիւնների վայրից Սոպանլուխի անտառից, որ ուժերին է անցել: Մինչդեռ ուսաց հպատակների նամակները չեն հասնում Ռուսաստան և, ինչպիսի բռնադատութիւն էլ ունենան նրանք, մի և նոյն է, բանվում են Թիւրքաց փոստի մէջ և ոչնչացվում Թղթակցութիւնների հետ այդպէս անողորմ վարվելու առաջը կարելի է առնել միայն այստեղի ուսաց հիւպատոսի շնորհիւ, որ ժամանակ առ ժամանակ ուշադրութիւն է դարձնում Սարիկամիշ մի առանձին մարդ ուսաց փոստը բերելու համար: Ահա այդ մարդը ազատում է մեզ Թիւրքաց պաշտօնից, մեր նամակները ամբողջութեամբ ուսաց փոստատոնը յանձնելով: Թիւրքերը նոյնքան շնորհակալ գտնվեցան դէպի ուսները և այն դերիների վերաբերութեամբ, որոնք անցեալ պատերազմի ժամանակ մի քանի տեղ բռնվեցան: Խաղաղութիւնը հաստատելուց յետոյ յայտնվեցաւ, որ բոլոր ուս գերիները կատորվեցան «Հայրենիքի կարօտից»:

Մեր նամակների վիճակին են ենթարկվում նոյնպէս և Ռուսաստանից մեզ ուղարկված Թղթակցութիւնները. Թէ ուսաց և Թէ հայոց պարբերական բոլոր հրատարակութիւնները, բոլոր մանաւոր նամակները, որոնք հիւպատոսի Թղթատարի ձեռքը չեն ընկնում, հէնց որ անցնում են Թիւրքաց սահմանը, բռնվում են սահմանների պահապանների և, իբրև հեշտութեամբ այրվող նիւթ, գործ են ածվում կաճիէ եփելու համար: Այժմ հարց է ծագում, Թէ միջազգային որ իրաւունքի վրա է հիմնվում բարեկամ կառավարութեան հպատակների պաշտպված դրութեան մէջ պահելը:

Որովհետև Թիւրք-ուսական մանաժողը դեռ և չէ որոշել սահմանադիծը և որովհետև կանոնաւոր յարաբերութիւններ չեն հաստատված երկու կողմերի պահպան կենտրոնատեղիների մէջ, բաւական շատ անկարգութիւններ են կատարվում: Սրա պատճառը այն է, որ երկու կողմերի գործակատարները ժամանակաւոր և անորոշ պարտաւորութիւններ ունենալով, ամեն տեսակ անկարգութիւն միմեանց վրա են գցում: Ուրեմն շատ ցանկալի է, որ շուտով կանոնաւորվին սահմանները և այնպիսի մարդիկ կանգնեցնեն, որոնք պիտանի լինեն սահմանական պահապանների պարտաւորութիւնները կատարելու համար:

Նոյնքան որոշ և խիստ կանոններ պէտք է ստեղծել հողատէրերի համար, որովհետև Թիւրքերից շատերը ուսաց սահմաններից Թիւրքիա գաղթելով և չը կամենալով իրանց հողերը էժան գնով ծախել, իրանց հողերի համար առանձին կատավարիչներ են նշանակում էր շատ դէմս. արկածի էլ տպատում, ուստի փոքրիկ չատս միշտ աչքիս առջև էի պահում. մերի ընդ մերի կարճիկ ուղեկով շունս մատս կանչում և այդպէս ներսն միշտ արիւնն բռնում պարագայի կարևորութիւնը տեսնում էր որ ընկերներս իրարից անբաժան մնանք այդպիսի ժամերում. ինչքան էր լինում մեր գուարճութիւնը երբ ուելի վտանգաւորին տպատած ժամանակներս յանկարծ տատանայ Թէղորան*) էր ձեռն այտ. այն կողմ փարատելով աչքերս երևում, կամ երկչոտ լապտերակը (նապաստակ) ոտքերս տկէն պրծնելով լեղապատառ փախչում տատիկ արագութեամբ և ականջներովը խայտառակուած: Բըրդոտ չատ երդուեալ թշնամին ուշ ուշ էր երևում ցածր տեղերում, բայց երևում, մշուշն տակը երին օգնական առած: Փորի վրա տապիկ պառկում է խոզանի մէջ կամ քարերու, և սպատում է շատի իրեն մերձենալուն. երբ բոլշն յարմար է գտնում, տողալով յառաջ է մատչում և որսի կամ բկէն է բռնում, կամ՝ եթէ տպիտակնք կայ տատիկ արագութեամբ գործը կատարելու կալուզ տեղէն է խածում, դմակէն եմ ուզում ասել: Ասուր մէկը շատն փորը յետ էի ձգացել. նատած խօսում էի ընկերներուս հետ. շունս էլ կողքիս, գլուխը թաթերու վրա դրած քուն ու արթուն էր մէկ էլ տեսայ ոչխարը խրատ. դռոշ տալով մի կողմ. աչքերս լայն՝ գիտում էի, բան չէի տեսնում, բայց եթէ մէկ ոչխարի ականջ յետ յետ ձգուիլը մինչ ինքը ճապկռում էր յառաջ երթալ յետի ոտները ծալուում էին, մինչ առջևիններու վրա շիտակ՝ խեղճը աշխատում էր միւս զէպի ընկերները քաշուիլ. հուսկ մի պոչ օդի մէջ խաղաց, որ և զգայուց ինձ գող ինշամու ներկայութիւնը. ես վազեցի, և յարձակուելու յորդորը

*) Թորամանկ աղուէսը:

գլխու. միջներէս մէկը նատած, միւսներս բոլորնիս իր շուրջը, ոմն փորի վրա երկնցած ու դնչերս ձեռքերուս մէջ առած ու աչքերս նատողի վրա ամկած, ոմն էլ կողքի ընկած ու մէկ ձեռքի վրա գլխներս դրած, ոմն էլ կանգնած, փայտը առջևը իրրև նեցուկ զարկած, այնոր ծայրին ձեռները դրած ու ձեռներուս վրա կուրծքը չանպչեցուցած, ամենքս աչք ու ականջ եղած՝ մեր ընկերոջ շրթներէն, այսպէս ասեմ, կախուած մնում էինք: Նա պատմում էր մեզ օձերու թագաւորութիւնը, նոր բանակ կազմելները, աշխարհէ աշխարհ իրար կռիւ երթալը, թագաւոր կամ թագուհի օձի կռիւի դաշտը արշաւի ժամանակ կամ հանած չինելն ու շինելը՝ որովհետև հպատակ օձեր են նորա կառքը կազմողները և քաշողները, կռիւի ետևից խողած խորափոր հետքերն ու փոշամանը, ինշամիներու իրար տուած տպակալի կռիւն ու ջարդը՝ ուր գլխները գլխատրապէս նոցա երկթիղ լեզուն է եղել, յետոյ ձորերու միջէն արեան հեղեղի գոչալով թաւալուիլն ու գնալը...: Պատմողը հարազատ էր. տում էր թէ մշեցի կամ վանեցի կամ ես ինչ գիտեմ ինչ երկրացի մի մարդ է տեսած եղել այդ անցքը: Մի ուրիշ ընկեր առջինի տեղն անցնելով հետաքրքիր էր անում ջաղաքացիական պատերազմներու գիւղական արարքները: Մի երրորդը զրոյց էր անում թէ ինչպէս այս անուն պատերը այն ինչ տեսարկի կամ քարափի մօտ մի տալ քարի վրա (ներեցէք պէտք է ասեմ) շունչ ու նատել քրիստոս է արել և լսել է որ քարի տակէն ձայն է գալիս. այն քարի տակ խազինա գտնված է եղել թագաւոր: Լոյս աշխարհի ու մութ աշխարհի հետքներուն վերջ կայ: Բայց ոչխարը մեզ կանչում էր. գնում էինք: Ձեմ մոռանում թէ ինչպէս ժայռ, ձորակ, օձ, անյայտ գանձ, պատառ, դև՝ իրար հետ վազում էին մեր երևակայութեան մէջ:

(Կը շարունակվի)

Fonds A.R.A.M

նակում, որոնք չեն հոգում հողերը մշակելու մասին և պարապ նստած են, ապասելով հողերի գնի թանգանալուն, որ յետոյ ծախեն նրանց։ Այդ հանգամանքը անկասկած վատ է ազդում երկրի տնտեսական դրութեան վրա, որովհետև հողերը անմշակ են մնում։

Միւս կողմից ի նկատի ունենալով Եւրոպայի միջամտութիւնը հայոց խնդիրը լուծելու համար, ռուսահպատակ հայերից շատերը ցանկանում են անշարժ կալուածքներ ձեռք բերել Ռուսաստանի սահմաններին մօտ եղած Թիւրքաց Հայաստանի մէջ, որ անկասկած Ռուսաստանի համար քաղաքական կողմից շատ օգտաւէտ է։ Մինչդեռ Թիւրքաց կառավարութիւնը, չը կամենալով, որ իր երկրի մէջ ռուս հպատակները լինեն, աշխատում է Հայաստանից գաղթած թիւրքերին անգլիացի գաղթականներով փոխարինել։ Այդ նպատակին հասնելու համար Թիւրքաց կառավարութիւնը մի կողմից արգելքներ է դնում, որ ռուսահպատակները կալուածներ գնեն, իսկ միւս կողմից Լօնդոնի մէջ եղած իր դեսպանի օգնութեամբ պայմանաւորւում է անգլիացի հողատէրերի հետ։ Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, թէ ռուսները որքան են ցանկանում Ազբիւռնի շէկ գաւակների հաւասարութիւնը, ուրնմն Հայաստանի հիւպատոսները կողմնակերպելու ժամանակ հարկաւոր է նոր կանոններ մշակել ռուսահպատակների իրաւունքները ապահովելու համար։

Որովհետև խօսեցինք Թիւրքերի Հայաստանից Փոքր-Ասիայի խոլքերը գաղթելու մասին, կը նկատենք, որ այդ գաղթականութիւնը կապված է մի քանի ծիծաղելի դէպքերի հետ։ Օրինակ հայերը նկատելով Թիւրքերի ձգտումը գաղթել Հայաստանից, լուր են տարածում, որ քրիստոնեայ նահանգապետ նշանակելուց յետոյ իրանք թողութիւն կը խնդրեն խոզեր պահել և նրանց մորթել։ Հէշտ է երևակայել մահմեդական սարսափը ամեն բան ուտող այդ չորքոտանիի անունը լսելու ժամանակ։ Միւս բանը, որով հայերը վախեցնում են Մահմեդի որդկերանցը, եկեղեցիների զանգակներն են։ Մի քանի հայեր ինձ հաւատացնում էին, որ բաւական է, Հայաստանի Թիւրքաբնակ քաղաքներից մէկի մէջ մի զանգակ բերել և զանգահարել, իսկոյն այդ քաղաքը կը թողնեն բոլոր մօլլաները և նրանց հետևորդները։ Այդ պատճառով անպատմելի պատմում են Թիւրքերին, որ Մօսկվայի մէջ ահագին զանգակներ են շինում և Եւրոպայի և միւս քաղաքների համար և հէնց որ քրիստոնեայ նահանգապետ կը նշանակվի այդ զանգակները Հայաստան կը բերվին։

Սպանդուխի անտառը Ռուսաստանին անցնելուց յետոյ վաճառվայրի այնպիսի պատկառելի է զգացվում, որ օղիի գործատունները գաղարեցրին իրանց աշխատանքները, որովհետև վաճառվայրը չափազանց Թանգ էր։ Նաև Թի արգիլնաբերելը շատ դժուար է, Թէպէտ Հասան-Ղալայի շրջակայքները լիքն են նաև Թով։ Դրա պատճառը այն է, որ եթէ կանոնաւոր բնակութիւն կազմվի նաև Թի արդիւնաբերելու համար, նա տուգված կը լինի իր դուռների կէսը ընծայել զանազան փաշաներին և Թիւրք պաշտօնեաներին։ Արհեստական անտառի տնկելը, խարրերդցի հայերի նման, որոնք բացատապէս դիտդործութեամբ են զբաղվում, նոյնպէս դժուար է, որովհետև Էրզրումի նահանգի օդը և հողը անձեռնտու պայմաններ են ներկայացնում այդ գործի համար։

Ահա այսպիսով քրիստոնեայ ազգաբնակութեան բոլոր օգտաւէտ ձեռնարկութիւնները և աշխատանքները, անցեալ գարերի նման, անպտուղ են մնում վարչութեան և կառավարիչների կամայականութեան պատճառով, որոնք ազգաբնակութիւնը կեղեքում են համարում, այն պայմանով միայն, որ այդ կողմ մինչև անգամ չը հասնի կարկառուն կերակրի մասին մտածել։

ԱՆԳԼԻԱ.

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։ Անգլիան պատրաստվում է ռազմական միջոցներ գործադրել Թիւրքիայի դէմ։ Դրա մասին Գօրտոմուսից հաղորդում են հետևեալ լուրերը։ Ռազմական ուղարկվում է «օդնական» բեռնակիր նաւ, որի վրա պէտք է միշտ գօրքեր լինեն։ Այդ նաւով կուղարկվի 50 ածուխ պատրաստական պաշարներ և 54 Վեսլինգի միաբանօք։ Բացի այս Լօնդոնից հեռագրում են, որ Ծովակալ Սէյմուր հրաման ստացաւ իր կառավարութիւնից՝ բանակցել իւրաքանչիւր պետութեան նաւերի հրամանատարների հետ առանձին առանձին և երևի այդ բանակցութիւնների ժամանակ անգլիական Ծովակալը կը հաղորդի միւսներին այն նոր հրամանները, որ նա ստացել է իր կառավարութենից։

Անգլիական պատասխան կուսակցութեան լրագիրներից մէկը, որ միջոց ունի հաստատ տեղեկութիւններ ստանալ, հաղորդում է մի քանի լուրեր, որոնք հաստատում են վերոյիշեալը։ Այդ լրագիրը պնդում է, որ պետութիւնների մէջ կատարեալ և վերջնական համաձայնութիւն է կայացել Թիւրքիայի դէմ սահմանական միջոցներ գործադրելու մասին և որ Էդէյեան ծովի մէջ Թշնամական գործողութիւններ կը սկսվին։ Պետութիւնների վճռի իրագործելը կը յանձնվի ոչ Թէ ամբողջ միացեալ նաւատորմին, այլ գոնեա երեք պետութիւնների նաւերին, որոնց ազգութեան մասին ոչինչ տեղեկութիւններ դեռ ևս չը կան և որոնք կը գործեն իբրև Եւրոպայի հաւատարմատարներ։

Միևնոյն ժամանակ Յետխինէյից հաղորդում են, որ Վերնօգօրիական կառավարութիւնը մտադիր է ամենակարճ ժամանակամիջոցի մէջ պատերազմ սկսել Թիւրքիայի դէմ։ Այդ հանգամանքը շատ հասկանալի է։ Եթէ Էգէեան ծովի մէջ կերևան «Ելոքսպայի ընտրած նաւերը, Վերնօգօրցիները գործ կունենան Թիւրքաց այն զօրքերի հետ միայն, որոնք արդէն Ալբանիայի մէջ են, որովհետև Թիւրքաց կառավարութիւնը անկարող կը լինի օգնական զօրքեր հասցնել Փոքր-Ասիայից։

Այսպիսով արևելեան գործերը հասնում են վճռողական րոպէին։ Եթէ սուլթանը և նրա կառավարութիւնը իր ժամանակին խելքի չեն գայ, նրանք ստոփիկ կը պատժվին այն յանդգնութեան համար, որով վարվեցին Եւրոպայի հետ։ Մանաւանդ նշանաւոր է «հաւատարմատար» նաւերի ուղարկելը Էգէյեան ծովը, որոնք անկասկած որոշ և վերջնականապէս վճռված գործողութիւններին նախագիծ կունենան։ Այնու հետև ոչ մի փորձ չի աջողվի Եւրոպական համաձայնութիւնը խանգարելու համար։ Բ. Դուռը այնուհետև գործ կունենայ նոր կազմակերպված պատերազմական նաւատորմի հետ և որովհետև նաւատորմի հրամանատարը անկասկած անգլիացի Ծովակալ կը լինի, կարելի է նախապէս ասել, Թէ ինչ հետևանքներ կունենան արևելեան գործերը, որոնց վճռելու համար անգլիական կառավարութիւնը միտրալիօզներ և գօրքեր է ուղարկում Միջերկրական ծովը։

ՆԱՄԱԿ ԳԱՐՍԿԱՑԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 20 սեպտեմ.

Սօմուխ-Բուլախի քրդերի ապստամբութեան արմատը պէտք է որոնել շատ խոր թաղնված մի ծածուկ դաւադրութեան մէջ, որի հեղինակութիւնը, անտարակոյս, պէտք է վերաբերել Թիւրքիային։

Մի քանի ամիս առաջ Կ. Պոլսում գտնվում էր պարոն Սօմուխ-Բուլախ քաղաքից մի քուրդ ազնուական, Համզա-աղա անունով, որը Մահզուռների ցեղապետն էր։ Նրան պաշում էին Կ. Պոլսում իբրև կայսեռւոր, բայց ինչ էր նրա յանցանքը, ինչ բանի համար էր բերված նա,— ոչ ոք չը գիտէր։ Այսքանը միայն յայտնի էր, որ Համզա-աղան յարաբերութիւն ունէր Թիւրքաց բարձր շրջանների հետ և յաճախ տեսնվում էր առաջին վէզիրի հետ։

Երբ Բերլինի վերջին կոնգրէսից յետոյ հայկական հարցը անցաւ Ռուսաստանի և Վերնօգօրիայի հարցերի կարգում, այդ ժամանակ Համզա-աղան մի հրաշքով յայտնվեցաւ Սօմուխ-Բուլախ քաղաքում։ Նա սկսեց, ի հարկէ ծածկաբար, դրգռել պարապատակ քուրդ ցեղապետներին մասնակցել մի ընդհանուր քրդական ապստամբութեան, որ պատրաստվում էր Թիւրքաց սահմանակից հողի վրա Եէյխ-Իբադուլլահի առաջնորդութեամբ։ Եւ այսպիսով, Պարսկաստանի և Թիւրքիայի սահմանակից քրդերը միախառնվելով, պիտի կազմէին մի ահագին զօրաբիւռ, որի նպատակը պէտք է լինէր արշաւանք գործել դէպի Հայաստան։

Բայց հանգամանքները դործին ուրիշ տեսակ ձև և ընթացք տուցին։

Համզա-աղային ապստամբական պատրաստութիւնները չէին կարող ծածուկ մնալ Սօմուխ-Բուլախի Շահզադէի արքայական նահանգապետի ուշադրութիւնից։ Նա կանչել է տալիս իր մօտ Համզա-աղային, և դնելով նրա առջև մի շղթայ, ասում է. «դու մեր կառավարութեան առջև յանցաւոր ես, վեր առ այդ շղթան և քո ձեռքով անցկացրու քո պատանոցը»։ Շահզադէի անզգոյշ վարմունքը խոչոր պատժվում է։ Համզա-աղան փոխանակ հնազանդվելու նրա հրամանին, մերկացնում է սուրը, և դուրս պրծնելով Շահզադէի տեղեակից, ասում է, իմ պարանոցը պարսկական շղթային չի համբերի»....Մերձաւորներից ոչ ոք չէ համարձակվում բռնել ստահակին։ Շահզադէի դրացը կանչնում երկու պահապան սարվազները կամենում են արգելել նրա փախուստը, բայց երկուսն էլ ընկնում են քրդի սրի տակ։

Մինչև այդ անցքը Համզա-աղան արդէն կարողացել էր յաջողացնել գործը, միաբանելով իր հետ տեղային մի քանի նշանաւոր քուրդ աղնուականներին, որոնց հետ մի քանի հազար ղինեալ ձիաւորներով անցնում են պարսից սահմանը և խմբվում են Թիւրքաց հողի վրա։ Այնտեղ պարսկական քուրդ ապստամբները միանում են Եէյխ-Իբադուլլահի վաղուց արդէն պատրաստած Թիւրքական քուրդ ապստամբների հետ։ Եէյխ-Իբադուլլահը ապստամբների ընդհանուր հրամանատարութիւնը յանձնում է իր Եէյխ-Զադդ որդուն և յիշեալ Համզա-աղային։ Ապստամբները թւով մինչև 5,000, բաժանված մասին ղինված Մարտինի հրացաններով, անցնում են Թիւրքաց սահմանից դէպի Պարսկաստան։ Նրանց առաջին գործը լինում է յարձակվել Սօմուխ-Բուլախ գիւղաքաղաքի վրա, որին առանց ընդդիմադրութեան տիրում են, որովհետև պարսիկները այդ կողմերում զօրք չունէին։

Երբ այդ լուրը հասնում է Առրպատականի մարքաղաքը, Թաւրիզ, տեղային պարսից կառավարութիւնը խիստ արշամարշանքով է վերաբերվում դէպի քրդերի շարժումը, համարելով այն ռուսական ապստամբութիւններից մէկը, որ քրդերը համարեա ամեն տարի գործում են Թիւրք ու պարսկական սահմանի գծի վրա։ Այդ պատճառով քրդերին զսպելու համար պարսից կողմից ուղարկվում է խիստ անշուշտ Թուով հեծելազօր և մի քանի թնդանօթներ միայն, որոնք ճանապարհների վատութեան և ամեն տեղ կամուրջներ չը լինելու պատճառով, մինչև հասնելը, Թշնամին արդէն անցած է լինում Սօմուխ-Բուլախ քաղաքը և անցած է լինում Բենաթի գետաւը։ Այստեղ քրդերը և պարսիկները հանդիպում են միմեանց։ Պարսիկները լաւ պատրաստված չը լինելով, և Թուով համեմատաբար փոքր լինելով, յաղթվում են։ Ոգևորված այդ յաջողութեամբ, քրդերը սկսում են իրանց արշաւանքը առաջ տանել դէպի Մարագայ, որ այնտեղից անցնելն հարուստ Թաւրիզ կողոպտելու։

Թաւրիզի վախտրըմն (որ Շահի թագաժառանգն է) նոր է հասկանում, որ քրդերի արշաւանքը կատակ չէ, պէտք է լուրջ ձեռնարկութիւնների դիմել նրանց զսպելու համար։ Նորից ուղարկվում են բաւական մեծ Թուով հեծեալ և հետևակ զօրք։ Թէև հետևանքը տակաւին յայտնի չէ, բայց տարակոյս չը կայ, որ պարսիկները վերջապէս կը ջարդեն քրդերին, գժբաղդաբար մի քանի գաւառներ նրանցից աւերակ դառնալուց....

Այդ ապստամբութեան գլխաւորը, ինչպէս յիշեցի Եէյխ-Իբադուլլահն է, մի ֆանատիկոս հոգևորական, որ ամբողջ քանի տարի է անպատիժ կերպով աւերում է Հայաստանի արևելեան գաւառները։ Դա մի յարմար գործիք է Թիւրքիայի ձեռքում ամեն տեսակ եղեռնագործութիւնների համար։ Թէ ինչ յարգանք է վայելում այդ հոգևոր առաջնորդը քուրդ ցեղերի կողմից, բաւական է այն փաստը միայն յիշել, որ այն օրը, երբ Եէյխը բաղ-

Նէրք է դնում, քրդերը բաղնիքի ջուրը որպէս սրբութիւն բաժանում են իրանց մէջ և վարդաջուրի փոխարէն սրսկում են իրանց մօրուքի վրա։

Քրիստոնեաների այդ դաշինքը ամեն տեսակ չարագործութիւններ կատարած է հայերի և տարբերութիւնների վերաբերութեամբ։ Մի քանի տարի առաջ նա ատերեց մի հոյակապ և շէն վանք նրա քարերը իր տան շինութեանը գործածելու համար։ Այդ վանքի գաւիթում ներսորականները տէրտէրականները կռիւ էին բռնել իրանց պատերազմներին և եպիսկոպոսներին, նրանց գագաղների մէջ դնելով մի մի հատոր, մագաղաթի վրա գրված, Աստուածաշունչ գիրք։ Նա քանդել տուեց բոլոր գերեզմանները, գագաղները այրեց, տարր գրքերի չնա մնաց։ Մի և նոյն Եէյխ-Իբադուլլահն էր, որ ռուս Թիւրքական պատերազմի ժամանակ Արտահի և Ալաշկերտի գաւառները անպատմելի գազանութիւններ գործեց, Հինգ-վեց հայերին կոտորել տուեց, Բարդուզիմէոս առաքելի տարուստ վանքը կողոպտեց և առաքելի տարբ շիրիմը քանդել տուեց։ Եւ այդ բոլորի փոխարէն տասնեակ շքանշաններ, մեծամեծ պարգևներ Սուլտանից, տասնեակ եւրոպական զէնքեր և դինուորից վայրենի քրդերին։

Այստեղ զանազան կերպով են բացատրում շէյխ այժմեան ապստամբութիւնները պարսից հողի վրա։ Ոմանք ասում են, Թիւրքաց կառավարութիւնը, տեսնելով Բերլինի դաշնագրի գօրութեամբ Ղօթուրը տալ Պարսկաստանին, այժմ կամենում է քրդերի ձեռքով յետ խլել եթէ ոչ Ղօթուրը, գոնէ պարսից այն գաւառները, որ բնակեցրած են քրդերով, որպիսիքն են Սօմուխ-Բուլախի և Սինէյն։ Ոմանք ասում են, Եէյխի արշաւանքը պատրաստված էր Թիւրքաց Հայաստանի համար, բայց նա ցանկալով, որ Պարսկաստանի քրդերն էլ միանան Թիւրքիայի քրդերի հետ, աշխատեց պարսից քրդերի մէջ ապստամբութիւն յարուցանել, որովհետև փորձով գիտէր, որ Պարսից կառավարութիւնը Թոյլ չի տայ իր հպատակ քրդերին անցկենալ Թիւրքաց հողի վրա և Հայաստանում աւերմունք գործել *)։

Թէ այսպէս Թէ այնպէս, ամեն նշաններից երևում է, որ այս բոլոր գործողութիւնների մէջ խառն է Թիւրքիայի ձեռքը, եթէ ոչ, ով պիտի զինուորէր աղքատ քրդերին եւրոպական ընտիր զէնքերով, որտեղից և ինչ միջոցով ստացան այդ զէնքերը։ Բացի դրանից, Եէյխ-Իբադուլլահը յայտնի է, որպէս Թիւրքաց կառավարութեան մի լաւ գործիք և իր ծառայութիւններով շարունակ քանի տարի ապացուցել է այդ։

Ծարակոյս չը կայ, որ Պարսից կառավարութիւնը քրդերին զսպելուց յետոյ, նրանց բոլոր վրնասների և անկարգութիւնների մասին պատասխանատուութիւն կը պահանջէ Թիւրքիայից և այդ առիթ կը տայ դիւանագիտական մի նոր բանակցութեան արևելքի վերաբերութեամբ։

Թիւրքական Հայաստանը կը շահվի դրանից։ Եւրոպան գուցէ այժմ կը հաճարէ, Թէ ինչ են կրել խեղճ հայերը վայրենի քրդերից, որոնք յանդգնում են մինչև անգամ Պարսկաստանի նման մի հզօր պետութեան գաւառները անպատիժ գործել իրանց բարբարոսական ապստամբութիւններով։

*) Ռուս-Թիւրքական պատերազմի ժամանակ պարսից կառավարութիւնը ամեն միջոցներ գործ էր դնում, որ արգելէ իր հպատակ քրդերին անցկենալ Թիւրքաց հողի վրա, և միանալով Թիւրքահպատակ իրանց ցեղակիցների հետ, պատերազմել ռուսների դէմ։ Նրանք որ գաղանի կերպով անցան, վերջը սաստիկ պատժվեցան կառավարութիւնից։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ
ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 Հոկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. երկրորդ 92 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 82 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 217 ր. 50 կ., երկրորդ 212 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր. երկրորդ 90 ր. 87 կ., երրորդ 90 ր. 62 կ., ասկի 8 ր. 12 կ., Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 23,12 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 205 մարկ, 75 պֆ., փարիզի վրա 255 Ֆրանկ 50 սանտ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սահմանուռս ուսուց քահանայ Տէր-Սահմանեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հայաստանեաց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Յակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին. 17. Յակոբի Եգիպտոս տեղափոխուիլը:

Աղօթք վասն Թագաւորի «Խաչի քո Քրիստոս», «Աւետարան խնամոց» և «Հօրէ» շարականները դասաւորուած են իրանց տեղերում պատմու Թեան խմատին համաձայն: Նկարագրութիւն ոսնալուսյի Հանդէսի ու Թուարկութիւն ի պատիւ սրբոց Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի տահմանուած ծեսերի: Գինը ըստ առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս Հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան դրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառւում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Թուաբանութեան» Գ. Վարձելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Ր.	կ.
1.	Փոլովրզական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Դաւթեան Մայրենի լեզու ա. մ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. մ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. մ.	—	70.
5.	Ագայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխար.	—	60.
7.	— Ազգային բնաւանեկան աշխարհ ա. մ.	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու բնաւն. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան գասագիրք ռ. լ. Русское Слово	—	45.
11.	Ագլաղեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք Հ. լեզուի մ. ա.	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն Հատարակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարչաշարադրութեան օրինակ.	—	20.
5.	Պալասանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Երկրորդական դրքերի գնողները «Կենտրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են առնում:

Մի մշտավճի պարոն, Յովհաննէս Եսայեան, որ ՈՒՍՈՒՑՈՒԻԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ անունն վերհատուց ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԻԹԵԱՆ և ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ հրգեցողութեան ՈՒՍՈՒՑՉԻ պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կենսատօրիա, Հարցնել Յովհաննէս Եսայեանին:

4—8

ՎԱՐՁՈՎ է տրւում 6 ՍԵՆեԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանուանք յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար: Նօթաշէնակայա փողոց, Խակ ՓՈՒՂԻՆՕՎԻ առուն: Ինչ մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ տասդվեցաւ ՇՕԿՈԼԱԴ ԵՒ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

9—20

Մախտում է մի ՏՈՒՆ ԱՑԻՒՈՎ, ԵՒ ԲԱԼԿՈՎ. 450 սաժ. մեծութեամբ. դանւում է ՎԵՐԱ, ԱՐՁԱՆԻ ՁԱԽ ԿՈՂՄԸ, բարձրութեան բան: Բացի այդ նա ... սաժ. ՀՈՂ. միասին և մաս մաս:

3—3

Բ. Կ. ԵՍԿՈՎՕՎ.

ԵՐԿՎԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ յայտնում է իր կլիենտներին, որ նա փոխեց իր հին ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ և այժմ բնակվում է Երեվանսկայա փողոցի վրա, տուն Ակիմանդր Բարատնասովի № 12:

2—3

ՎԱՐՁՈՎ տրվում է ՁՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով Օրբէլեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, Ցակոբ Դանդուրովի տանը:

ՎԼԱԴԻԿՕԳԿԱՍՏԱՆ ՕՂԻՒ գործարատպահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ՇԱՈՒՒ յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվեցին ծախվել ամենալաւ մարքված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԼՄԱՐԻՆԳ: Շիշը ամենով արժէ 45 կ., առանց ամանի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց ամանի 20 կ., կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին նշանաւոր զիջողութիւն է անում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Պ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որը արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Մխալսկիան կամուրջի վրա, Ցնոսարնայա հիւանոցի տակ, Լիխտենհոֆու տանը, վաճառվում արձանի դիմացը: 8—8 (2 շաբ.)

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՕՐԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Գաւրօնակի կանոնց և ժանկարարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շաւեմ բօրակի վեներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ.. Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շաւէմբօրակի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրով կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Գաւրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիրիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուաով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շաւէմբօրակի և Աստուածատուրով ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգեր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Աստիճարոյժ Օրբելեան աղքատ հիւանդներին քժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տունը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը քժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Քժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ:

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՕԿՏՕՐ ԵԱԿՈՒԲՕՎԻՉ շաբաթական է ընդունել վեներական և մի-ջիլիստիական հիւանդներին ընդունել երեքշաբթի օրերը առաւօտեան 11 ժամից մինչև 2 ժամը գիշերվինակի փողոց, Մուխրանովառուն: 2—6

Դուրս եկաւ մամուլի տակից «Մանկական ձայնագրեալ երգարան» խմբագրութեամբ Սղնիկ քահանայի: Հրատարակութեամբ Զ. Գրիգորեանցի: Ընդունուած է Նախարանի գպրանոցում և Թիֆլիսի վիրաբուժի բարձրագոյն ծրագրով լինելու պարտաւոր ուսումնարանների: Վաճառվում է բոլոր ուսումնարաններում: Վաճառվում է բացառապէս Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում. գինն է 40 կ. դրամով աձողներին գիջումն կը լինի: 2—10

Ֆ. Կ ՋԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ կից Մխիթարովսկաց փողոց Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ: Ամենայն օր ընդունվում են առաւօտեան 1 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վիներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդներ: 2—6

Ընդունում եմ ամէն տեսակ պատուէրներ ԿՈՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԼԻՕՁՆԻ, ՍՈՒՒԹԱՐԻ գոնատան տեսակի, մոտքաթի, և բնաւոր տեսակ ՖՐՈՒՏՕՎԻ ԿՈՆՖԻԿՏԻ, և ամէն տեսակ կոնդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամէն ճշտութեամբ, և խոստանում եմ կարող են դրվել ինձ հետևեալ հասցեով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կոնֆիկտ պատուիրողների ճանապարհածախսը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Համբարձումեանց.

22—50

ՆՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ՖԻԼԻՊՈՎԻՉԻ ԵՒ ԸՆԿԼՈՒՏՆԵՐԻ չորս ամսվայ գործունէութեան հետևանքները. (Առանձնապէս լուսանկարի համար կառուցած շինութեան մէջ): Գիշերվինակի փողոց, տուն Կ. Ա. Չուբալովի, Թիֆլիսի կլուխի մօտ: Բաց է ամեն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 7 ժամը:

10—10

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառութիւններում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գասագրքերը.

1. Ազգային Բնաւանեկան աշխարհագ և Այբբենարան (առաջին ուսմունք և բնթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը աւսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (առաջին ուսմունք և բնթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. առաջին ուսմունք և բնթերցմունք (դ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

ՓԱՐՕՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին: Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իւր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով, նոյն ձևով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսօր:

ՓԱՐՕՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց բնաւորութիւնն կը մնան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ:

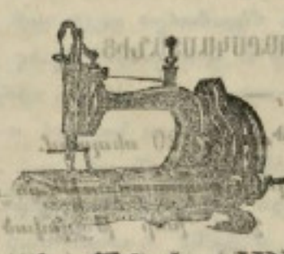
Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 ռուբլի կանխիկ վճարելիս: Բաժանորդագրութիւնն ընդունվում է այս հետևեալ հասցէով: Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Его Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменіи“ Софьѣ Мсеріанцъ.

Ուսուցիչներ և Հայք կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուիրի գործակատար մօտ, և ի Տփղիս՝ Կենդրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում, և ի Կիևաստ՝ Պ. Աղաթ Թումանեանցի մօտ:

ԵԹԷ «ՓԱՐՕՍԻ» 1880 ամի պատուիրի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար՝ մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՍԵՐԵԱՆՑ

1—10

Կ. ՊԱՆՑԵՐ, ՏՏԱՄՏՆ-ՍԿՉՅԱՑ ՓՈՂՈՑ տուն ՕՄՈՒՐԶԱՕՎԻ: Ունի ճ մեծագոյն ձևերով մեքենայ ձեզօնի համար առաջարկում եմ պատուիրի հաս

րակութեանը ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁՈՒԹԻՒ և ՈՏՔԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳԻՐՔԻ ՇՐՋԱՆԱՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ, չափագանց էժան գներով, այսինքն Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

19—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 8 Октября 1880 г.

Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 180 Հոկտեմբերի 10 (22) 1880 Հոկտեմբերի 10 (22) № 180

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Բաժանորդագրութիւն ընդունվում է ամեն ժամանակ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայ ուսանողութիւնը մայրաքաղաքներում։— Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Շամախուց։ Ներքին լուրեր։— Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։— «Մշակի» խնդրիները։— Յայտարարութիւններ։ —Բանասիրական։ Բաղուածք մի ձեռագիր յիշատակարանից։

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՄ

Հայ ուսանողութեան քանի մի ներկայնները գնում են Մոսկվա կամ Ս. Պետերբուրգ և նրանք միշտ վերադառնում են նոյն նեղ-հայեաց, անզարգացած, ինքնուրոյն մտածողութեանը անընդունակ, հասարակութեան մակերևոյթի տակ մտաւորապէս և բարոյապէս ընկնող անձնաւորութիւններ։

Ինչ է այդ անմիխիթար երեւոյթի պատճառը։ Մեր կարծիքով պատճառն այն է որ հայ ուսանողութիւնը անկարող է լինում մայրաքաղաքներում ազատապէս զարգանալու, որովհետև հէնց որ մի նոր ուսանող գալիս է, նա իսկոյն ենթարկվում է հինների ազդեցութեանը, իսկ հիններն էլ մէջ կայ մի այնպիսի խմոր, որ մոցրած է եղել այս կամ այն պաշտած քուրմի աշխատութեամբ։ Իւրաքանչիւր մայրաքաղաքի հայ հասարակութեան մէջ կայ մի որ և է հայ քուրմ, որ բռնատիրապէս բարձում է իրան շրջապատող ուսանողների վրա իր նեղ, սահմանափակ, հնացած, փտած, եղուկ տակտիկան, անարգելու հայոց-քները, չէ թոյլ տալիս որ երիտասարդ ուսանողը անհատապէս զարգանայ, այլ մտածի, ինչպէս ինքն է մտածում, նայի աշխարհի վրա ոչ թէ իր սեփական աչքերով, այլ ուրիշի աչքերով, չը զարգանայ սեփական փորձով, այլ ընդունի պատրաստ, ասանդական գաղափարները, արդէն կազմված հայեաց-քները, չը կանգնի իր սեփական ոտների վրա, այլ փոքրիկ մանուկի պէս սանձելով կապված մնայ դայեակ....

Քուրմը, ուսանողների նեղ-հայեաց առաջնորդը լինում է կամ հին ուսանողներից, կամ մայրաքաղաքում ծառայող և այնտեղ միշտ ապրող հայ պաշտօնեաներից։ Հէնց որ ուսանողը գալիս է, նա պարտաւորութիւն է համարում ներկայանալ այդ սեռակ քուրմին,—և ահա նա իսկոյն ընկնում է նրա ազդեցութեան տակ.... Ընտրած քուրմը ամենից արդէն սկսում է գնեղիկ դասատուութիւնը. բամբասանք, թերահաւատութիւն դէպի ընկերները,ատելութիւն դէպի այլակրօն արիւնակիցները, փտած, հնացած, աւանդական դաղափարների անպայման պաշտելը, նիհիլական, դրամական գործին շողոքորթելը, կեղծաւորութիւնը,—ահա այն դպրոցը, որի մէջ կրթվում է ուսանողը աւելի շատ, քան թէ համալսարանի, ուսանողութեան շրջանի և մայրաքաղաքի հասարակութեան մէջ։

Դիցուք քուրմը ատում է այս կամ այն ուղղութիւնը, ասենք ատում է «Մշակի» լրագրի ուղղութիւնը,—և երիտասարդ ուսանողի բարոյական պարտաւորութիւնը, նրա դոյութեան անհրաժեշտ պայման է դառնում քուրմի ներկայութեամբ ամեն օր ծաղրել «Մշակը», դորանով զուարճացնել նրան, ամեն յարմար դէպքում յարձակվել աւանդի ուղղութեան դէմ, ծիծաղել նրա վրա կրկնելով «երևի սա էլ «Մշակն» է կարդացել» և այլն.... Քուրմը ուրախանում, խնդում է, նրա սրտին «դղ է քսվում», ուսանողը հաճելի է նրան ծաղրելով իրան աւելի կուլտուրական։

Ամենք մի ժամանակ մեր սեփական ականջներով լսած ենք հետևեալ բարոյական դասատուութիւնը, որ տրվում էր քուրմի բնթրանից երիտասարդ ուսանողին. «երբ որ մէկին կամենում էք ծիսաս հասցնել, պէտք է նրա հետ բարեկամանաք, նրա սիրտը մտնէք, աշխատէք նրա սրտակից բարեկամ դառնալ, և այսպիսով նրան փոս փորէք։» Ընտիր ուսանողը սկզբից զայրանում է և ակամայ բացականչում։ «Դայց դա անազնուութիւն է, պարոն։» — «Այո՛, անազնուութիւն է, պատասխան է տալիս քուրմը, բայց աշխարհիս բանը այսպէս է։»

Ուսանողը փոքր առ փոքր ենթարկվում է այդ անազնիւ ուղղութեանը։

Քուրմը շատ անգամ ինքն հարուստ մարդ չէ, բայց մի որ և է կրէտոսի մտերիմն է, նրա առաջնորդն է, նրա խորհրդատու է, նրա աջ ձեռքն է։ Նա գրաւում է աղքատ ուսանողին, խոստանալով նրան նիւթական օգնութիւն ուրիշի քսակից, հարուստ վաշխառուի կողմից, այսպիսով իրան աւելի կուլտուրական դարձնելով։

Ուսանողը փոքր առ փոքր ենթարկվում է այդ անազնիւ ուղղութեանը։

Քուրմը շատ անգամ ինքն հարուստ մարդ չէ, բայց մի որ և է կրէտոսի մտերիմն է, նրա առաջնորդն է, նրա խորհրդատու է, նրա աջ ձեռքն է։ Նա գրաւում է աղքատ ուսանողին, խոստանալով նրան նիւթական օգնութիւն ուրիշի քսակից, հարուստ վաշխառուի կողմից, այսպիսով իրան աւելի կուլտուրական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲԱՂՈՒԱԾՔ ՄԻ ՁԵՌԱԳԻՐ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ

Հէյի մեր հայրենիքի ձմեռը։ Սիրում էի այն ժողովուրդի կեանքը. այժմ աւելի քաղցր է ինձ իր յիշատակը, որովհետև այժմ մանուկ օրուան տեսածը մտածելով ու քննելով ըմբռնում եմ թէ այդ կեանքն էլ մի աւելի հնագոյն և աւելի սրիալական կեանքի աղօտ յիշատակութիւնն է եղած եղել։ Այո, իր գաշտը, իր աշնան սերմը, ուսախ և գալ գալնան յոյսը, բարերար Հէյին աւանդ տալով որ տածէ ու խնամէ և պաշպանէ ցուրտ Հիւսիսի փչմունքներէն, Հայ գիւղացին կողքին ընկած՝ չորս հինգ ամիս հանդստանում է։ Այդ պարապութեան երկայն ու անդորրաւէտ ժամերում, երբ տաք դոմում, անասնոց խաղաղաւէտ դազարի մէջ քէֆ ընկած իր թաղիքներու վրա՝ ձեռքը ծնօտին մտածում է մի կախարդական վերացութեան մէջ մեր գաշտի գիւղացիները, նոր յիշատակներ կամնց կամաց գլուխները վեր են առնում իրենց ալքերէն, զգենում են իրենց գրաւիչ կերպարանքները՝ և իրենց բոլոր հմայքներով պատճառած երևում են նորա աչքին. այստեղ գարով ու առուտուրով յղփացած՝ կանդնել է կարմիր ձին ու սանձն աշխարհի երկաթէն է ծամռուած, կարծես փշրել է ուզում. այնտեղ ապիտակ կամ պիսակն է կանգնած՝ ոտերն ու գեղեցիկ անդամներովը, մեծ մեծ աչքերէն կրակ է թափում, ու քաւամած բաշը քամի տալիս՝ գլուխն անդադրում շրուշակը շրշունչ է անում. մէւս անդ Սևը՝ աչքն արիւնուռշ, քիթը ծխաշունչ՝ ոտ ասես գոյզ հնոց է վառուած՝ կասկարմիր կրակով, անշամբեր ոտով գետինն է դոփում։ Կողը վերցնում է գիւղացիս, շիւ կամ նրսում է. արևին է նայում, օրնոր պատի վրա նորան ժամի տասը կամ տասնմէկին է գոյց տալիս։

—Ծոյ,— կանչում է,— ձին թամքէ. փոկերը պինդ պոչն քաշիս. հանգստանէ, լաւ. իմայնար։— Ինքը մտնում է տուն, կոխիկ հագնում ու ամրանում է հարսի կամ քրոջ օգնութեամբ. բուխարի փափախը, կամ հասարակ գառնէնին ձեռովը թափ է տալիս, ծայրը ներս զարկում այս կամ այն ձեով, վոքր ինչ աջու ականջի վրա թեք գլուխն է դնում՝ քթիկը սրտում. պեխերն ոլորում և մի քառորդ ժամ չանչած՝ կարիճը ձիու վրա է, մականն ու ճոկանը ձեռքում։ Գալին կերած ու մաքի անկինէն լոյն եղած երիւարը զգում է թէ չէ իր վերնակի ոտը աւտոմատով դնելը՝ էլ չէ ոտատում, թըռչում է. խաղում է փռալով և փռնչելով, ու սանձր կոծելով։ Գիւղի եղրում, դաշտի վրա, երկու բանակ եղած կանգնած են թուով քսան և աւելի ձիաւոր. իրարից մի նետընկէց հեռու կը լինին։ Բարձր գոմերու ու ամերու տանիքներու վրա խռնուած են մարդիկ, արք ու կանայք, ազատ տղէք ու աղջիկ մօտիկ գանուող խոտի դիզանու վրա անգամ չտւարաշ տղէք բազմած են հանդիսատես։ Կատարուղը Ջերիճն է. կարծեմ մեր պապերու մականախաղը։ Ադատ աղջիկներու և նոր հարսներու սիրտը դող է ընում, եթէ մրցողներու մէջ է իրենց սրտի սիրելին. մրդոյի ուշքն ու միտքն էլ ուցա վրա է. իրեն է կանչում բոլոր ճարպկութիւնն ու արիւնութիւնը, իր համար աշխարհի հաւատար է իր գողտր սիրոյի գաղտնի դրուատը։ Գնում է մէկ խմբէն մի ձիաւոր՝ թեթև խթելով իր անդրուարը և ձիէնը պատառելոյ. նոր Գէօռղլի, որ փորձում է ծնկաչոր ձեի ականջն փոշի հանել, ինչպէս նա տղմատ արտէն էր հանում, ուր գիտմամբ մի քանի օր ջուր էր կապել տուել. և որդան եթէ մտնենայինք ու ձիու սմրակներէն օդի մէջ նետուած կտորները գնէինք, կը տեսնէինք որ քարի պէս այնպուցած կտորի մէկ երեսը հողով բռնուած է։ Այնքան մտնում էր հանդիպակաց խմբին՝ որ մականն արձակելով հասցնել կարողանայ ուղած մարդուն, նետելը, ձախու ձեռքէն ճօկանն աջու մէջ առնելը. ձիու գլուխը ոլորելը և բաշի վրա կորանալը, չը ասելը, մի գոյզ աստղատնիգ հրեղէն կենդանու կղերուն հաղցնելը և ձեի փոխորկի մէջ խառնուիլը մի գործ է. եռանդն շանթի արագութեամբ պրծել գալու է հակառակորդը՝ ծնկներու մէջ ոզմելով հուժկու ձին, որ որքան իր վրա ամուր գասուած է լինում իր սիրը՝ ինքն այնքան աւելի ուժ ու թև է առնում. մականը, մէջտեղէն բռնած, գլխու վերև խաղցնում է օդի մէջ կորիճ ձիաւորը, չայ չայ դոռալով. երբ բաւական մօտենում է առջևէն փախչողին, նետի նման սուրացնում է իր ձեռքէն գլխդը ուսախ՝ լերդի մէջ տեղը նշան առած. սա, որ աչքը միշտ դէպի ետև ունի զարձուցած և աջը օդի մէջ պատրաստ կամ ճօկանով շեղեցնում է հարուածը իր դէմ դրած նպատակէն, կամ աջովը կամ երբեմն խակ, եթէ շատ աջողակ է, ճօկանի կեռովը բռնում է այն օդաչու գէները, կամ ձիու փորի տակ մանելով թողնում է որ անասունի դիմաց վերևէն վազով անցնի, կամ վերջապէս եթէ իր ձին թռչուն է ու թշնամուինը հասնել կարող չէ նորան, զուր կը նետէ ախոյանը շատ անգամ իր երկաթածայր գաւազանը օդի մէջ. կամ շատ շատ ձիու գաւակին կը հասնի, կամ կկրկնի ու ձեի մէջ կը ցցուի խայտառակուած։ Իսկ եթէ այդ հնարներէն ոչ մէկը չաջողի առջևինին, այն ժամանակ աշագին գիմացով կընդունի գաւազանի բութ ծայրը իր պառկին. կարող է երբեմն պատահիլ որ աչքերը մթնանին, շունչը չանգստանի ու ասպատանդները թողած՝ փռուի ձեի վրա. Տէր մի արասցէ՝ եթէ յանկարծակի ականջկոթին դիպչի փայտը, սև մութը յաւիտեան կը պատէ նորան. Բայց արդար ու խազազաւէտ դիւղացին զգոյշ է. այդպիսի դառնութեամբ չի աւարտիլ իր ուրախալից հանդէսը. խիբէն մէկ հազիւ թէ լսուի այդօրինակ պատահար։ Վերջապէս երբ հալածողը արձակում պրծնում է իր մականը

Fonds A.R.A.M

պիտով անենկատելի կերպով բա-
րոյապէս կապում է նրան, պայ-
մանն է դնում նրան կուրօրէն
կերպով հետևել իր ուղղութեանը
և այդ հնազանդութեան փոխա-
րէն նիւթական օգնութիւն սր-
տանալ, գնալ կատարելագործ-
վել արտասահմանում, և այլն....

Ահայց վայ այն ուսանողին, որ
մի ժամանակ խնամակալութեան
տակ է եղել, իսկ յետոյ յան-
կարծ ազատվել է այդ ճնշող,
բթացնող, անբարոյականացնող
խնամակալութիւնից,—նրան կը
հալածէ քուրմը ամեն տեսակ
ներելի և աններելի միջոցներով,
անանուն, յիշոյներով լի նա-
մակներ կուղարկվեն նրան քա-
ղաքային փոստով, մատնութիւն-
ներ կը լինեն ուսանողի վրա իր
պրօֆէսօրներին, որ երիտասար-
դը վատանգաւոր մարդ է, մատ-
նութիւններ կը լինեն կառավա-
րութեանը, և այլն....Ոչն ա-
պստամբ համոզված, խնամա-
կալութիւնից դուրս եկած ու-
սանողին քուրմը այլ ևս հան-
դիստ չի թողնի. մայր, հայր,
բնատնիք, անձնական կեանք,
ամեն բան առարկայ կը դառ-
նայ նրա բամբասող, ամեն բան
արատաւորող լեզուի: Այդ բոլորը
մենք ինքներս փորձով տեսանք:

Հասակ առած ուսանողնե-
րը այնպիսի խնամակալութեան
տակ են գտնվում, որ իրաւունք
ունեն կարդալ Հայերէն կամ
ռուսերէն լեզուով միայն այն
գիրքը, լրագիրը, կամ ամսագի-
րը, որ ներանց թոյլ է տալիս
իրանց քուրմը: Մի լրագիր, որի
ուղղութեան դէմ է քուրմը,—

թէև ինքն միշտ կարդում է,դրված
էլ չը լինելով,—նա խստիւ արգե-
լում է և ուսանողին կարդալ:

Ահա ինչ դրութեան մէջ է
գտնվում մայրաքաղաքների հայ
ուսանողութեան մեծ մասը: Ե-
րեսոյ ինչ զարմանալու բան կայ
որ ուսանողը վերադառնում է իր
հայրենիքը նոյն անզարգացած,
նոյն նեղհայեաց, նոյն անգործ,
նոյն թշնամի ամեն նորութեան.
ամեն առաջադիմութեան, նոյն
անտգնիս, նոյն միջնադարեան
գաղափարներով լի:

Ահա հասարակական ասպարէզ
է մտնում, պատկվում է, զաւակ-
ների հայր է լինում,—բայց իր
ամբողջ կեանքը մնում է հին
խնամակալութեան ներգործու-
թեանը ենթարկված: Կեանքի
դժուար հանգամանքներում նա
չունի իր սեփական աշխարհայե-
ցողութիւն, իր սեփական հա-
մոզմունք, և այս կամ այն վրձ-
ռողական քայլն անելու համար,
այդ հասակ առած, գրեթէ
ալևոր մանուկը, տարէնը մի
քանի անգամ Թիֆլիսից նա-
մակ է գրում Մոսկվա կամ Պե-
տերբուրգ, նայելով թէ որտեղ
է իր քուրմը, որպէս զի խոր-
հուրդ հարցնի նրանից թէ ինչ-
պէս վարվի կեանքի այս կամ
այն հանգամանքում, և ստացած
խորհուրդին համեմատ գործի....

Ահա ինչ է մեր ինտելիգեն-
ցիայի մեծ մասը: Նա բաղկա-
ցած չէ ինքնուրոյն, անկախ մը-
տածող, անհատապէս զարգա-
ցած անձերից, այլ մինչև իրանց
մահը մի որ և է մոլի և խա-
րար անճնաւորութեան խնամա-

կալութեան տակ մնացող կոյր,
ոչինչ ինքնուրոյնութիւն չունե-
ցող, ուրիշների, թուլիակի պէս
անգիր սերտած բառեր կրկնող
գործիքներից:

Դժբաղդութիւնն այն է, որ
ուսանողը վերադառնալով հայ-
րենիքը գտնում է և Թիֆլի-
սում և Ընդրկովկասի այլ մեծ
քաղաքներից մի քանիների մէջ
մի մի այդ տեսակ, բայց աւելի
մանր քուրմեր, որոնք մայրաքա-
ղաքների քուրմերի ագէնտներ են,
նոյն մոլի, խաւար անճնաւորու-
թիւններ, նոյն գեանապոր, գղուելի
անասունները, որոնց փտած գա-
ղափարներին լոյս աշխարհը վր-
նասում է:

Զարմանալին այն է որ այդ
մարդիկ իրանք, առհասարակ,
յիմար, ապէտ անճնաւորու-
թիւններ են, բայց գիտեն ազ-
դել երիտասարդութեան վրա
խորհրդաւոր, երկմտանի, անորոշ,
անհասկանալի բառերով: Ասրա-
նից մի բան, մի խորհուրդ ես
հարցնում,—նա հին յունական
փիթիա այի պէս մի առածով կը
պատասխանի քեզ, կամ կէս խօսք,
չը վերջացած պարբերութիւն
կարատասանի և խորհրդաւոր կեր-
պով կը լռի, հասկացնելով քեզ
որ հարկաւոր ժամանակ ինքն
կը խօսի այդ մասին, երբ բա-
ւական տեղեկութիւններ կը հա-
ւաքի, իսկ այժմ ժամանակ չէ....
Եւ այդպիսով մարդը միշտ են-
թարկված է մնում այդ խելօք
յիմարների հեղինակութեան դիւ-
թական ազդեցութեանը:

Այժմ մեզ գրում են Մոսկ-
վայից և Պետերբուրգից որ հայ

ուսանողութեան մեծ մասը սկը-
սել է վերջապէս ազատվել այդ
տեսակ քրմերի ազդեցութիւնից:
Շնորհաւորում ենք ուսանողու-
թեանը որ վերջապէս փոքր առ
փոքր դուրս կը գայ յիմարների
անբարոյականացնող խնամակա-
լութիւնից: Այսպիսով յոյս կա-
րող ենք ունենալ որ ուսանողների
հետևեալ սերունդը աւելի ինք-
նուրոյն կերպով զարգացած, ա-
ւելի բարոյական և ազնիւ կը
լինի:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

Հոկտեմբերի 1-ին

Շամախուց հաղորդած հայ-լուսաւորչականների և հայ-աւետարանականների միաբեան վերաբերմամբ նրանց բարոյական և կրօնական զարգացման և առաջադիմութեան աստիճանի մասին տեղեկութիւնները «Մշակի» 149 համարում առանձին-համակրութեամբ կարդացվեցան այստեղ: Ճշդութեան անաչառ հայեացքը, անկողմնապահ և ճշմարտասէր դիտողութիւնը ապացոյն արժանի է գովութեան: Ցանկալի էր, որ ամեն մի թղթակից ուշադրութեամբ և հաղիս գուրս գար ժողովրդի կարօտութիւնները և նրա, ցաւերը այսպէս ճշտութեամբ և կարեկցութեամբ նկարագրելու և հրապարակաւ յանդիմանելու նրա ներկայացուցիչների և հոգևոր գործիչների անգործունէութիւնը և վատ կողմերը, որպէս զի դէթ սրանով հնար լինէր զարթուցանել այս խաւարում քնածներին:

Շամախու հայ-լուսաւորչականները և հայ-աւետարանականները սիրով են վարվում միմեանց հետ և հաւատաս դիտաւորութիւն ունեն ամեն ազգային գործերում համերաշխ կերպով գործելու:

Շամախու ժողովուրդը քնած չէ, նա զգում է կարօտութիւն հոգևոր կերակուրի, մտաւոր կրթութեան և բարոյական զարգացման, բայց ասոցանից շատերը իրանց հոգևոր հովիւների մի քանիների շնորհիւ չը գտնելով իրանց մայրենի եկեղեցում այն, ինչ որ ցանկանում են, դժբաղդաբար

վրա յարձակուղը. պատահմամբ մօտն էլի գնաւմ ուներան, որին հանդիպելու էր Թուրայի հարուածը. նա մարմնի մի հապճեպ շարժուածքով փախաւ ոտից, և Թուրայի ծայրը առաւ իմ գլխարիկս կաշիէ պաշպանակին՝ որ ականջս վրա էր. պարոի պէս կորից կաշին ու մի եռանկիւն բաց արաւ պաշպանակի վրա: Վայ, եթէ գիտէիր գլուխս, մեռած էի. եթէ աչքիս, հիմա մէկը չէի ունենայ: Սոսկալի են այդ հարուածները. ուր որ դիպչին շատ անգամ մարմինն այնտեղ պոլար պոլար կապուտնում է, արիւնը մէջը խեղդուում է:»

—Բայց ինչու խաղերու այդ վտանգը,—հարցուցի, խօսքը կարելով:

Որովհետև վտանգն է միայն, կամ աւելի ճիշդ ասելով ցաւն է այդ տեսակ խաղերուն գլխ ոտքը. աւելի ոգով ես կպչում խաղին, ուր մի բան կորցնում կամ վատանում ես, մի ցաւ կամ հեշտութիւն զգում ես. կմրճ, ուր կիրքդ զարթնում ու գործում է: Փորով խազացողները այդ բանը լաւ են հասկանում: Մեր դիւղացին բան չի կորցնում. ցաւը կանցնի ու կը մոռացուի, իսկ մարմինը կը զեղուի այնպէս ու չարքաշ կը տեսորի: Զեղուածութիւն ու չարքաշու իւն այս յեղելուկ կեանքի մէջ ամեն քայլափոխի մեղ հարկաւոր կը լինեն:

«Զբօսանականերէն մէկն ասեմ, ուր անվնաս հեշտութիւնը դիւթում է խաղացողին. այն է ճոճելիկ*) խաղը: Տատերկքէն մինչև տատեանց տարեկան աղջիկներ իրենց ընկեր ու ընտանի տղոց հետ խազում են այս կէտորից յետոյ կամ երեկոյ այս ինչենց տանը: Այդ գնալ ու գալու մէջ մի տատելի հրապոյր կայ՝ որ հարբեցնում է պատանի աղջկայ սիրտը. բարձրանալու, ի նեղու և դարձեալ բարձրանալու ժամանակ՝ շարժմամբն ու փէշերով

*) Ճոճելիկ, ճոճանակ. կայ նաև ճոճք՝ ուր ծրծքան երեխայք են օրօրուում ճոճուելով:

հանած քամու մէջ գեղեցիկ ծամերը ծաւալ ծաւալ խաղում են, լիակուրծ ծծած օդովը ուռուցիկ լանջն եկեղ է անում իր ձեռակար կրծկալի տակ՝ որ պաշտպան դուռն է երկու մոդական աշխարհներու, այտերն այն արագ շարժման մէկ յատկութեամբը լցուած ու կարմրած են, աչքերուն մը տեսակ զմայլմունք է եկել՝ որով աղօտ է տեսնում իր շուրջն եղածները. երկու ձեռով ամուր բռնել է չուանները երկու կողմանէ. մէկ գլուխն է հասնում մեծ ու բարձր ատն ատիրին, մէկ՝ ոտները հանդիպակաց գերաններուն զարկում, ճոյլ ուրախանալով: Երդքի վրա երկնցուցած գերան հատ ձողը կամ թաւը, որի վրայից այս ուրիշ կողմէն կախվում իջնում է՝ մինչև ատ յատակին մօտիկ երկայն չուանը, ինքն էլ երբեմն շարժման թափին զգում է և ճռռոցներ հանում: Ետևը կանգնած մի եռարիւն պատանի կամ մի այլ աղջիկ հոլնում, հրում է, ճոճուղին՝ երբեմն երբեմն: Գող են պատանու աչքերը. վարպետ ու արիւն է նաև աղջիկը, և չի թողնում որ սիրելի աւազակի աչքերը ծր և է բան կարողանան աւարել իրանից: Երկուսի սրտի մէջն էլ մի բոց կայ, մի իշտ. բայց երկուսն էլ անմեղ են ու տուրբ: Բայց աղջամղջի հետ՝ երդքի վրա դարած՝ արդարև դողի պէս ներքև նայում են ուրիշ աւազակներ, որոնք չամարձակութիւն չունեն տուն մտնելու՝ սերձաւոր կամ ընտանի չը լինելով. երբեմն զուարճասէր չարութեամբ շարժում են թաւը կամ վեր են բարձրացնում և ապա վայր են թողնում իւր տեղը և պատում են ճոճելիկի վրայ նստող աղջկայ լերդին որ ձիչ է հանում չամեստարար, և երբեմն էլ աչքերը վերցնելով հզորը խեղդէ ձեղի» տալիս է մի անպատիճ շեշտով ուր վէրքի չետ գանգատ է և սպեղանին: Ծոքա այլ աւազակներ են, ներող եղիր ատելիանս, դոցա թուսկանի մէջ լու է ընկել. այդ խլրտուն արիւն ունեցողները ծանր են տրա կամ նորա աղջկայ վրա, ասել է՝ սիրահարուել են. և այլակատնդիր, այս և այն տանքի՝

ուր խազն է լինում՝ երգեցկալը վերցնելով որոնում են գողտուկ իրենց սիրուհին, թէ կը տեսնեն արդեօք. կամ, ինչպէս ասացի, տատանութիւն են անում:

«Այս խազերէն դուրս նոյն մի այլ զբաղմունքի յիշատակ գրուած է միտքս: Երբ ձրագները վառվում են, կամ մեր լեզուով ձրագկապոցն, ամեն մարդ գնում է իւր ուզած օտէն: Մէկի օտայում տեսնում էք ժողոված են լրկամիա և ծաներտարոյ մարդիկ. նոցա խօսակցութեան նիւթն է ըստ այնմ ժամանակի և իրենց շրջանի խնդիրներն են քննվում ու դատվում, լսած կարևոր լուրերն են իրար հաղորդում, և երբեմն իսկ ատաւածաբանական խնդիրներ են մէջ բերվում, նոյն ուտումնական. գիտուք դու գիտուն ես համարած ու մէջերը նոտած ես. տարիքն առած մի յարդելի մարդ հարցնում է քեզ. «Թուրքերն էլ յարքայութիւն կերթան.» կամ մի ուրիշը քէ «Ողորդ է որ արևը կայնուկ է ու երկիրս է պտրտուղը:» Խօսակցութեանը նիւկայ են և երբեմն իսկ մատնակից՝ հատակներն առած անցած կատայք, որոնց թէչիկը (րոքը) միշտ ձեռքերումն է և մանում են. մէջեռմը անտես կանգնած ու լըսում են նոյն երբեմն ատտերոջ հարսներն ու աղջկները. այնտեղ են նոյն ջահիլ տղէքը, տան ու դրացի ծառաները, եթէ հետաքրքրութիւն ունին և ուզում են մարդավարի խօսակցութեան ատենջ դնել: Գնացէք մի այլ օտա. այնտեղ կը տեսնիք ջահելջուհեներ, թեթև մարդիկ. սեղմ լցուած են, ատում ու լսում, հրուհրտում ու քրտքրտում են, խաղում են, իրար վրայէն ու չուխի փոշին են թափ տալիս, հնքնաթ են ատում, խաղ են կանչում, փող են փչում, տազ ածող ունին, օյին հանող ունին, դիմատաժուկ մարդիկ զանազան խաղարուեստներով ամենայն կերպ զուարճութիւն կը տարածեն օտատորը. ով չի ուզում ներս մտնել, կամ օտար լինելով հնարէն վախենում է որ ներս երթայ, նա օտի երդիքը ու-

շիկ բաց է արել ու ներս է նայում կամ ականջը դէմ է դրել որ լսէ թէ ինչ են խօսում, բայց ներսէն մի ազդարարութիւն սոխպում է նորան երդիքը կալնել և հեռանալ: Երիքը, որ ծանր օտաներու սեփականութիւնն է և երեկոյի մի բաժին իրեն է պրատում, այստեղ ևս մուտք ունի. միայն այնտը է թեթև լինի, հեքեաթանման. օրինակ Հրբաշիկ երիքը կամ Սրբոց վարքը, և որոնք սոցա պէս են: Ես, որ արդէն ինչ գիրք ձեռքս ընկնէր վարժ կարդում էի և կարդացողի համբաւ ունէի, օտաներում կարդում էի և ժողովքն ամենայն լռութեամբ և ուշադրութեամբ լինէ մտիկ էր անում, երբեմն էլ մի բացագանչութեամբ իր ճաշակը կամ խորհուրդը յայտնում. սրբերն հիացնում, սրթափարչարները խորշեցնում էին, խայտառակուած սատանաները ծիծաղեցնում: Ուրեմն մեր քննութեան նիւթերն էին Սուրբ և հրաշք, Չար և մոլեպարտութիւն, Սատանայ և կործանումն: Շատ անգամ մի Ալէքսիանոս մեզ լաց է բերել, մի Աբբայ Մարկոս զարմանք, և երբեմն մի յիմար սատանայ ծիծաղ. օրինակ ամենագիտունդ քահանան թիւ պատարագ է անում և սարկաւագն յանկարծ ծիծաղում. երբ յետոյ ատենդատնում չարչարում են պատճառը, սարկաւագն ասում է թէ «մի սատանայ սեղանի ետև նստած գրում էր ժամատրներու մեղքերը. երբ թուղթը լցուաւ ու էլ տեղ չը կար գրելու, սատանէն նորա մէկ ծայրը սատաններու՝ միւսը մատներու մէջ ատած՝ քաշում էր որ երկնցնայ, յանկարծ թուղթը պատռաւ և վարպետորդու գլուխը շրխկ դիպաւ պատին»: Ողորմելին իւր սատանայ տեղովը խազք ու խաղատակ է լինում: Մենք այդ կարդալով ծիծաղում էինք բոլոր քանչ, քանչ. բայց և հատատում էինք: Չարմանալի է թէ ինչպէս այն մեծ մարդիկը, որ մեր լեզուն վերածեցան և մեր պատմութիւնը՝ Նէնիկներով և Թորնեցիներով, որ մեզ Հայկազեան բառարանները տուին, Հայր Աբէղեի Քերականութիւնը

Fonds A.R.A.M

դիմում են օտար եկեղեցի, և այսպէս մեր Հայաստանեաց եկեղեցին օրըստօրէ դատարկվում է և մեր ուսումնարանները բնակիչ են:

Ցետադիմութիւնը ակա իսկ պատճառ, որ հայ-լուսաւորչականները մեծ բազմութեամբ յաճախում են աւետարանականաց եկեղեցին:

Ցոյս ունենք, որ մեր Վեհափառ Հայրապետը իր հայրախնամ ուշադրութիւնը կը դարձնէ Ետմխուռ ժողովրդի խղճալի վիճակի վրա և ազատէ նրանց այդ վտանգաւոր գրութիւնից: Աւելորդ չենք համարում հրապարակաւ յայտնել մեր առ ի սրտէ գոհունակութիւնը «Մշակի» խմբագրին, որ ազգասիրաբար խմբագման է հանձնառում հրատարակելու մեր բարոյական ցաւերը և կաթողութիւնները իր լրագրի միջոցով:

Այս համառօտ գրութիւնը, որ Ետմխու առհասարակ հայերի՝ թէ լուսաւորչականների և թէ աւետարանականների սրտի ճիշտ արձագանքն է, խոնարհաբար խնդրում ենք բարեհաճել տեղի տալ նրան Ձեր պատուական լրագրի էջերում:

***

ՆԵՐԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ջորքշարթի, ամսոյ 8-ին ԹԻՖԼԻՍ ժամանեց Մոսկվայի Հնագիտական ընկերութեան նախագահ կոմս Ուվարովը: Գատուկի Հնագէտը Թիֆլիսից կուղեւորվի Անիի, Մրէնի և Բագարանի Հնութիւնները հետազօտելու, յետոյ Արմաւիրի մէջ փորվածքներ անել կը սայ: Լսում ենք, որ առաջիկայ 1881 թւի Թիֆլիսում կազմվելու Հնագէտների ժողովի նախագահը կը լինի նոյն իսկ կոմս Ուվարովը:

—

Մեզ հաղորդում են, ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ Շաւքորհացոց եկեղեցին ձեռացել է առանց երեցփոխանի և գտնվում է աւագ քահանայի հոգաբարձութեան ներքոյ. ժողովուրդը անտարբեր է, ամենևին ուշադրութիւն չէ դարձնում եկեղեցու համար երեցփոխան նշանակելու վրա:

—

«Կավկաս» լրագիրը լսել է որ Նորին Բարձրութիւն, Կովկասեան Փոխարքան թոյլ է տուել պ. Ա. Կարապետովին հրատարակելու Թիֆլիսում մի նոր առաւօտ շաբաթաթերթ «Сухумские Новости» (Դատաստանական կարգեր») վերնագրով:

—

Մի երիտասարդ, ընտանեքի տէր մարդ հայ օֆիցեր, որ զինուորական դպրոցում ուսում է առարել, խնդրում է մեզ յայտնել որ ընդունում է իր բնակարանում աշակերտներին, պատրաստում

և Հայկ Դիւցազներ, Զամչեան Եռաշաւորը և Խճճեանի Հնախօսութիւնքը. որ մեզ Հոմերոս բերին, Սոփոկլ և Եւռմոսթէն. որ մեզ Վիրգիլիոս բերին և Պիկերոն և Տակիտոս. որ մեզ Ռասին բերին և Բոսիւէ և Ֆէնէլոն. Միլտոն տուին մեզ և վերջապէս հին և նոր մեծ ազգաց բանաստեղծներու ու ամեն կարգի գիտնականներու ճաշակը մատակարարիցին մեզ ինչպէս այդ մեծ մարդիկը փորկապած և գնացին մուրացին բերին ոտրոնցի ու աննշան և անպէտ Աղտիտներ, Աչքբուխանոններ, երևակայան հրաշքներ, միամիտ ստահակներ որ ուրիշի մեղքերն են գրում և իրենց գլուխը պատռում, յիշողութիւնները կարճ և խելքերը պակաս ստահակներ՝ որ պարզամիտ գիւղացու առջև անդամ խայտառակվում են: Մենք հաւատում էինք այդպիսի բաներու, որովհետև այն դրքերը, որ մենք կարդում էինք գիտնալու ծարաւում կամ բարեպաշտութեան սիրով, մեզ հաւատացնում էին, և ինչպէս կարող էինք չը հաւատալ դրքի մէջ գրուածին: Այդ դրքերը մեզ հոգևոր մնուդ էին տալիս, մեր անտառնորդ կամ աւելի ճիշդ՝ տգէտ առաջնորդով մոլորուած երևակայութեան մէջ եղջերաւոր ու գոչաւոր ստահակներ բազմացնում. ես, երբ մանրն էր և ուզում էի ախոռէ, դուրս գալ, ոչ թէ բնական կերպով երես դէպի դուռն էի գնում, այլ բամակս. որովհետև կարծում էի թէ ստահակն էնուէս գալիս են և շալակս կը թռչին. ուստի, որպէս զի յանկարծ չը բռնուիմ, երես դէպի ախոռի խորն էի անում՝ որտեղից կարծում էի թէ այն սևերը կուգան, և մտքումս անդադար այս ու այն սուրբն էի օգնութեան կանչում և կուրծքս խաչակնքում: Ես, ճշմարիտ, բնութեամբ անվախ էի. կարող էի ոտք, տեղս մեռնիմ գերեզմաններին երթալ ու յետ գալ բայց ինչ կուխ էի անում երևակայութեանս հետ Տէր իմ Աստուած: Այո, մեր կարդացած դրքերը ստահակներով, սրբերով ու գժոխքով լիքն էին, ինչպէս և մեր հեքեաթները գևերով, քաջերով ու

Լ ներանց միջնակարգ գպրոցների ստորին դասարանների համար և կրկնում է նրանց հետ դասերը: Հասցէն կարելի է իմանալ «Մշակի» խմբագրատան և Բերէնդուսի դրատառատանոցում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ թղթակցութիւնը Փարիզից: Ֆրանսիայի մէջ մինիստրական վերջին դժուարութիւնները պատճառողները չը հասան իրանց նպատակին: Այլ ևս ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ Ֆրէյսինէ ստիպված էր թողնել իր պաշտօնը որովհետև նա համաձայն չէր Գամբետտայի հետ Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութեան վերաբերութեամբ: Պատգամաւորների նախագահի կարծիքով Ֆրէյսինէն այնչափ հեռանդով չէր պաշտպանում Թունաստանի շահերը Արևելքի մէջ, ինչպէս Գամբետտան էր ցանկանում: Այսպիսով մինիստրական դժուարութիւններ առաջացան և Ֆրէյսինէի հրաժարվելուց յետոյ, Բարտելեմի Սէնիլէր ստացաւ արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը: Քանի որ Գամբետտան յաջողով հանդիսացաւ, ուրեմն Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութիւնը այն ուղղութիւնը պէտք է ստանար, որը ցանկալի կը լինէր Գամբետտայի համար, բայց իրակա նապէս բոլորովին հակառակը պատահեց: Փոփոխութիւնը ճշմարիտ է կատարվեցաւ, բայց բոլորովին հակառակ կողմը: Ֆրէյսինէի յաջորդը աւելի զգոյշ և խաղաղասէր է քան թէ իր նախորդը: Մինիստրների առաջին խորհուրդներից մեկի ժամանակ վճռեաւ հեռագրել Ֆրանսիական նաւատորմի հրամանատար ծովակալ Լաժոնկիէրին, որ ներան ուած նախկին հրահանգները յետ են առնվում և որ նա ոչ մի թշնամական քայլ չանէ Թիւրքիայի դէմ, մինչև որ նոր հրահանգներ էր ստանայ: Դրանից յետոյ ուղարկված հրահանգները պատուիրում էին ծովակալ Լաժոնկիէրին անտարբեր ցնայ, եթէ Նաւատորմը սկսէ ռմբակոծել Թուլոնիս և

մութ աշխարհով. քայց վերջիններում՝ գները, թէև չար, մեզ չէին վախեցնում. գնը չէր որ երազում կամ մութ տեղում թուքս բերնումս չորացնում էր, այլ՝ սատանէն. քաջերը մեզ ասում էին թէ իրենց գլխուն շատ պատահարներ են եկած եղել, և իրենք խելքով ու քաջութեամբ իրենց անձը պաշտպանել ու ամենէն ազատուել են. ազատել են նաև վիշապի բերնէն մի կոյս աղջիկ, ազատել են գևերու ճանկերէն մարդ արարածներ և իրենց քաջութեան փոխարէն մի արծիւի կամ մի սպիտակ իսի վրա նստած՝ մութ աշխարհէն լոյս աշխարհն են եկել. իսկ սրբերը մեզ ասում էին թէ իրենք ծաղել իրենց հօր տունը հետացել, քաշուել են անապատներ, ձգնութիւն են արել, ծոմ են պահել, խոտ են՝ կերել, սատանաներու հետ են կռուել՝ որոնք երևցել են իրենց այլ և այլ կերպարանքներով և շատ անգամ կենդ կերպարանքով (խէղճ սրբեր), և վերջապէս բոլոր կեանքերը աղօթքով անցնելէն վերջը մի քարանձաւում կամ որ և է անկիւնում առանց շատ անգամ մի ոտքամարդու երես տեսնելու մնալ են և անմահութիւնն շատ է բուրել իրենցից: Իսկ եթէ նոցանից մէկը սխալմամբ մի կենդ դիրկ ընկած՝ գլորուել է դժոխք, էլ ոչ մի զօրութիւն նորան այն տեղից դուրս բերել կարող չէ:

«Մեր ժողովուրդը գիտնալու ծարաւը խիստ շատ ունի. բայց մեր աւագերդ տէրերը (խօսքս հոտուոտ քահանաներու վրա է) թէև կարդալ գիտեն, գարձեալ տգէտ են. և տգիտաբար անջուշտ հաց խնդրող որդուն քար են տալիս, և ձուկ խնդրողին՝ օձ. գժբաղդաբար քարն ու օձն էլ առատութեամբ կայ՝ հաց ու ձկան կերպարանքով:

«Երբ բանական գիշեր էր անցնում և մրափն իջնում էր օտարի մէջ ու ոմանց գլիներն ուսերու վրա ծանրացած՝ խոնարհում էին կրծոց վրա որ ժողովուրդը տանձ ծախել է կոչում, և ճրագի պատրոյգն էլ սկսում էր ճրթ ճրթ ձայն հանել և լոյսն առկայծել, ընթերցումը դագրում էր, ժողովը չը մասնակցել յարձակմանը ալբանական այդ քաղաքի վրա:

Բօշիօր իր լրագրի մէջ ծաղրում է այդ կարգադրութիւնները ասելով, որ գրանք այնպիսի նշանակութիւն ունեն, որ Ֆրանսիական նաւերը հանգստութեամբ ներմուծվին Թնդանօթաձգութեանը ամրոցի կողմից, իսկ իրանք չը համարձակվին նրանց պատասխանել: Բայց նա, որ ճանաչում է Ֆրանսիական հասարակութեան այժմեան տրամադրութիւնը, գիտէ, որ նոր մինիստրութիւնը ուրիշ կերպ չէր կարող վարվել: Զը նայելով, որ Գամբետտայի օրգան «Էպուբլիկ-Ֆրանսէզ» լրագիրը պատերազմական ոգով լի յօդուածներ է տպում, հասարակական կարծիքը խաղաղութիւն է պահանջում և իւրաքանչիւր մինիստրութիւն, որ պատերազմական մտադրութիւններ կունենայ, անպատճառ կընկնի: Բացի այդ Ֆրանսիացիների մեծամասնութիւնը չէ հաւանում Դուլցինիօն ռմբակոծելու միտքը՝ այդ քաղաքը չերնօգօրցիներին յանձնելու նպատակով:

Ֆրանսիացիներից շատերին անմասչելի են դիպլոմատիական լայն մտածութիւնները: Սահպղական միջոցները Թիւրքիայի դէմ նրանք այրանցիների իրաւունքների բռնաբարութիւն են համարում, իսկ այդպիսի բռնաբարութիւնից վրդովվում է Ֆրանսիացիների ասպետական ոգին: Ներկայումս Ֆրանսիացիները խնդապէս համակրում են միայն ալբանցիներին: Ֆրանսիացիները չափազանց համակրում են ալբանցիների հայրենասէր ընդդիմադրութեանը միացեալ Եւրոպային, չը նայելով, որ նրանց մեծամասնութիւնը ալբանցի անունը առաջին անգամն է լսում:

Ինչ կը վերաբերի Թունաստանին, նա երբէք չէ վայելել Ֆրանսիացիների համակրութիւնը: Իսկ այն ժամանակից, որ հասարակութիւնը նկատեց, թէ Գամբետտայի դիտաւորութիւնը՝ խաղալ Ֆրանսիային եւրոպական պատերազմի մէջ այդ երկրի պատճառով, Թունաստանը Ֆրանսիացիների համար առելի դարձաւ: Գամբետտայի վարմունքը վատ հետևանքներ ունեցաւ նոյնպէս և նրա բարեկամների համար: Ա յս հանգամանքը անհրաժեշտ է ի նկատի ունենալ որովհետև սրանից պարզ երևում է, որ Ֆրանսիան չէզոք կը մնայ, ինչպիսի գժուարութիւններ էլ պատահեն Արևելքի մէջ: Եթէ ճշմարիտ է այն լուրը, որ Գլադստոն մտադիր է յոյներ անել Գարգանելեան նեղուցի մէջ, որպէս զի ստիպէ Թիւրքիային իրագործել Բերլինի պաշտպանի վճիռները Թունաստանի, Զերնօգօրիայի և Հայաստանի վերաբերութեամբ, կարելի է մի բան հասատ նախագուշակել. Ֆրանսիան ոչնչով չի մասնակցի այդպիսի յոյսին:

Գլադստոնին և նրա քաղաքականութեանը Ֆրանսիացիները շատ քիչ են համակրում: Ֆրանսիացիների մեծամասնութիւնը չէ կարող ներել Գլադստոնին նրա անտարբերութիւնը 1870 թուականին, Ֆրանս-գերմանական պատերազմի ժամանակ: Բացի այդ Ֆրանսիական քաղաքական շրջանները հաւատացած են, որ Գերմանիան Արևելքի մէջ երկրների դեր է խաղում, որ նա դրգռում է Թիւրքիային յամառել և չը կատարել իր վրա առած պարտականութիւնները: Այդ հանգամանքն էլ աւելի է տալիս Ֆրանսիական կառավարութեանը խաղաղասէր քաղաքականութեանը հետևել և միշտ զգոյշ լինել:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 Հոկտեմբերի: «Պրավիտելստվենի Վեստնիկ» լրագիրը հաղորդում է. Թաղաժառանգը և Թաղաժառանգուհին լրանց որդկերանց Միխայլ և Կսենիի Ալէքսանդրովիչների հետ աջողութեամբ Հասան Վիվադիա Թագաւոր Կայսրը հանդիպեց Նրանց Նաւահանգստի մօտ: «Օսմսիա» լրագրի հաւատով ծախվելը սրգելված է: Հրատարակված է Բարձրագոյն հրաման մի քանի նահանգները հետազօտելու համար ժամանակաւորապէս նշանակված սենատօրների լիազօրների մասին:

Խմբագիր—հրատարակող ԴՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

բանակում էի հարցուս, մեզմ ժպտացաւ կարմրած երեսով: Մեր պատերս պախարան հրաշալի աղօթքը մինիմալիզմն էր բերում ներան, թէ յանկարծ յուսահատ էր գարձնելիք փառքին... չիմացայ: Ցարգեցի երկիւղածութեամբ ներա ոտներտիան աննման բոլշն, և չերկրորդեցի հարցուս:

—Ոգորիալէ երեսիդ, գանէ—գարձաւ ներա ինձ, որ մեր շինականն անգամ այսօր ուսման համար ունեցած ջերմ եռանդով քերում է իր ճակատէն այն գրոշմը, որ Թորնեայի հայերն երբեմն գրած էր այնտեղ (գուցէ ոչ շատ իրաւունքով), անուանանելէր կոչելով հայ ազգը. եթէ բնազդումը լարող է բանական առաջնորդ և գուշակ հանդիսանալ, ապա ուրեմն ժողովրդին մի գատարկ օր գալ գալիք: Այս աւուր հայրն ասում է. կարդան, որդի, որ մարդ դառնաս. մինչ մի ժամանակ գերերով սովորական գարձած խօսքն էր յեղեղում թէ կարդայ վարդապետ պիտի լինի իր տղէն: Անշուշտ չին վարժապետը միայն վարդապետացու կամ սէրաէլացու էր պատրաստում, որոնց իրենք միայն հերիք էին իրենց պարզ ժամանակի ուսանքն պէտքը լցնելու համար, և իրենք թիւն է Թարկ էր որ չափաւոր լինէր: Ապա թէ ոչ՝ անանուն ճգտաւորներուն նման նորա իրենց երդի քաղցրութեամբը ապրել չէին կարողանայ, որ գովելով ասում է մեր Եղիշէն: Իսկ նոր վարժապետը գպրի կեանքիս և բազմապատկած ժամանակիս մէջ իւր բնիկ շանճարով ապրելու յարմար մարդ է պատրաստում, ուսուցանելով նորան թիւը և տալով տեսանելի աշխարհի գիտութիւնը: Այս ուսումը ամենին կարևոր է: Ժողովուրդն զգում է այդ՝ և ցանկանում է որ իւր որդին կարդայ ու մարդ դառնայ:

Գ.

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սուխումեում աւագ քահանայ Տէր-Սուքիասեանցի աշխատասիրած «Ակզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հառատոյ Հայոց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Ցակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Ցովսէփը բանտում. 13. Ցովսէփի փառքը. 14. Ցովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Ցովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Ցովսէփին. 17. Ցակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւը:

Աղօթք վասն Թագաւորի «Թագ բո Ֆրիստոս», «Հայր կանդնեցար և Լջմիածինն ի Հօրէ» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատմո Թեան խմասին Համաձայն: Նկարագրութիւն ոսնալուայի Հանդէսի ու Թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած ածների: Գինը ըստ առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Երջապէս Հայցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Մամուլի սակից դուրս եկաւ և վաճառվում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Թուաբանութեան» Գ. Վարձելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

			Բ.	Կ.
1.	Ժողովրդական այրբենարան	. . . . .	—	5.
2.	Տէր-Դաւթեան Մայրենի լեզու ա. տ.	. . . . .	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. տ.	. . . . .	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. տ.	. . . . .	—	70.
5.	Աղայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	. . . . .	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխարհ.	. . . . .	—	60.
7.	— Ազգային ընտանեկան աշխարհ ա. տ.	. . . . .	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	. . . . .	—	70.
9.	— Ազգ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	. . . . .	—	45.
10.	Տէր-Դաւթեան դասագիրք ո. լ. Русское Слово	. . . . .	—	45.
11.	Ա.յվազեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. ա.	. . . . .	—	40.
12.	Սղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	. . . . .	1.	—
13.	— Նոյն հասարակ կազմի վրա	. . . . .	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայկէն վայելչագրութեան օրինակ.	. . . . .	—	20.
15.	Պալասանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	. . . . .	—	50.

Երոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենտրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են առնում:

Մի մոլդավեցի պարոն, Ցովհաննէս Նազարեան, որ ՈՒՍՈՒՑՈՒԹԵԱՆ Վ.ԿԱՑԱԿԱՆ ունէին Վ.Հափտա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ և ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ երգեցողութեան ՈՒՍՈՒՑՉի պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստօրիա, Հարցնել Ցովհաննէս Նազարեանին:

5—8

ՎԱՐԶՈՎ է տրվում 6 ՍԵՆեԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ Համար: Նօթաշէնսկայա փողոց, Իսակ ՓՈՒՂԻՆՕՎԻ տունը: Ինի մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ տապակվեցաւ ՇՕԿՕԼԱԴ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

9—20

Մինչև առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը ՇՈՒՇԻ քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ԻՍԱՖԻԻ «ԽՆԾԻԸ» անունով վիպասանութիւնը: Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա: Իւրաքանչիւր գրքի գինը կանխավ ըստ ժամանակի գրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի: Իսկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ: Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱԲԵԼ Դ. ԱՊՐԻՍԵԱՆՑ

1—10

ՎԱՐԶՈՎ տրվում է ՁՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով, Օրբէլեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, ցակոբ Դանդուրովի տան:

ՓԱՐՈՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ եռամսեայ պատկերազարդ Հանդէսն կը հրատարակուի ՝ի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Ցունուարին, Ապրիլին, Ցուլիսին և Հոկտեմբերին: Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով, նոյն ձևով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսօր:

ՓԱՐՈՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ պատկերազարդ Հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց ընտրութիւնն կը ձևան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ: Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, Հանդերձ առաքմամբ, է 3 ռուբլի կանխիկ վճարելի: ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ Հասցէն այս է. Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменіи“ Софьѣ Мсеріанцъ.

Ռուսաստանի Հայք կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ՚ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուելի գործակալաց մօտ, և մ ՚ի Տփխիս՝ Կենդրոնական և Ջ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում, և Կ՚Պոլսոյ՝ Պ. Աբգար Դուրմիշեանցի մօտ:

ԵԹԷ ՓԱՐՈՍԻ 1880 ամի պատուելի բաժանորդքն բարեհաճէին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ Համար՝ մեր Հանդիսի Հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՍԵՐԵԱՆՑ

2—10

ՎԱՀԱԳԻԿՕՎԿԱՍԵԱՆ ՕՂԻՒ գործարանատիրութիւնը յայտնում է, որ 1880 թ. յուլիսի 15-ին սկսվեցին ձախվել ամենալաւ մաքրված ՕՂԻՆԵՐ հետեւեալ անուններով. ՍԵՂԱՆԻ, ԲՐԻՆՁԻ և ԲՈՒԿՄԵՐԻՆԻ: Շիշը համառով արժէ 45 կ., առանց համառի 38 կ., կէս շիշը 25 կ., առանց համառի 20 կ., կ., ամէն այլ տեսակ օղիներ առանձին ցուցակ ունեն: Մեծ քանակութեամբ առնողներին շաբաթական պիջուին է անվում: Օղիները պատրաստված են ամենալաւ հացի ՍՊԻՐՏԻՑ շոգիի մաքրելու օգնութեամբ և իրան յատկութեամբ ՄԱՑՐԱՔԱՂԱՔԻ ամենալաւ գործարաններից մէջ պատրաստվածներից վատ չեն: Գ. պ. գնողների ուշադրութիւնը դարձնում ենք առաջարկած նիւթի վրա, որի արժանաւորութեան համար գործարանը պատասխանատու է: Օղիների պահեստը գտնվում է Միքայէլեան կամուրջի վրա, Ցենտրալնայա հիւրանոցի տակ, Վխտանգովի տանը, Վօրօնցովի արձանի դիմացը:

8—8 (2 շաբ.)

ՒԻՐԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Սրկոշաբթի. Գավրօնսկի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտեմբօրսկի վէներական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ. Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Կրիգոր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Թախտամով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շտեյմբօրսկի վէներական և կաշու հ., Ասատուրօվ կանանց հիւանդութիւններու:

Հինգշաբթի. Գավրօնսկի մանկաբարձական և կանանց հ., Միրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Թախտամով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտեյմբօրսկի և Ասատուրօվ ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգոր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաւօտեան օրերի խառնաժամերին հիւանդները բժշկանոցի առմանով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՕԿՏՕՐ ԵԱԿՈՒԲՕՎԻՉ շաբաթական է ընդունել վէներական են սիֆիլիստիական հիւանդներին ընդունել երեքշաբթի օրերը առաւօտեան 11 ժամից մինչև 2 ժամը Գօլօվինսկի փողոց, Մուխրանովսուն: 3—6

Դուրս եկաւ մամուլի սակից «Մանկական ձայնագրեալ երգարան» խմբագրութեամբ Նշանիկ քահանայի Արքնկեանց: Հրատարակութեամբ Ջ. Գրիգորեանցի: Ընդունած է Նէրսէսեան դպրանոցում և Թէմական վերատեսչի բարեհաճութեամբ Տրփխի բոլոր ուսումնարաններում: Վաճառվում է բացառապէս Ջ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում. գինն է 40 կ., պատմարով առնողներին պիջուին կը լինի: 3—10

Ֆ. Կ ՋԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻԽԱՑԼՕՎՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ: Ամենայն օրը ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վէներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ: 3—6

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատէրներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԾՆԻ, ՍՈՒՒՕՐԻ զանազան տեսակի, մուրաբի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտապար, ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կօնֆէկտ պատուէրների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում.

Մ. Ախինեանց.

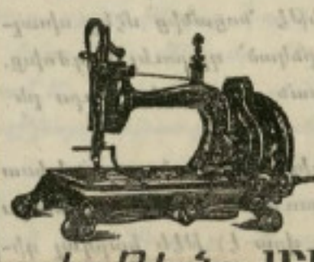
23—50

«ՆՈՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ ԵԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ» ԱՌԻՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ հրաւիրում է 1-ին և 2-դ կարգի փայ ունեցողներին շնորհ բերել գլխաւոր գրասենեակը ընկերութեան իսկական փայերը ստանալու համար ժամանակաւոր վկայականների տեղ: Գրասենեակը զբաղեցնում է Սրեւանսկայա հրապարակի վրա, Զակևու տանը բաց է ամենայն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ տօներին առաւօտեան 9—11 ժամը:

1—3

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Ջ. Գրիգորեանցի դրախանութիներում Ս. Մանդինեանի հետեւեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհ և Այրբենարան (առաւրուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Կ. ՊՈՆՅԵՐ ՏՏԱՄԱՆ ՍԿԱՅԻ ՓՈՂՈՑ տան ՉԱՒՏԵԼՕՎԻ: Եկող ճ մեռվայ սեղանի համար առարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵԾ ՀԱՆԱՐՈՒԹԻՒՄՆ ՁԵՒԻ և ՕՏԻ կաբի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ, չափազանց ԼԺԱՆ գներով, այսինքն Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

20—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 9 Октября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 182 Հոկտեմբերի 14 (26) 1880 Հոկտեմբերի 14 (26) № 182

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Օտարքաղաքացիք պիտի ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և ածո օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունւում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարւում են
հրատարակչից բառին 2 կոպէկ։

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքներ։— Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Մոսկուայից։ Ներքին ուրիշ։— Արտաքին տեսութիւն։ Արեւելեան գործեր։ Թիւրքիա։— «Մշակի» հեռագիրներ։— Յայտարարութիւններ։— Բանասիրական։ Նամակ Ախալցխայից։

ՔՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱԾՄՈՒՆՔՆԵՐ

—

Պարսկաստանից սարսափելի լուրեր են գալիս։ Մենք ունենք համբագրութեան մէջ այդ երկրից ստացած նամակներ, որոնց հեղինակը ցաւագին ծանօթացնում է մեզ այժմ կարճ կերպով կրած պատմութիւնը նամակների մէջ նկարագրված անցքերը։

Պարսկաստանի Սովուկ-Բուլաղ, Միանդաաբ, Խոյ և Մարագա գաւառները տիրել են քիւրդերը Հէյդարլուների առաջնորդութեամբ։ Քիւրդերը, ասում են, թուով 100,000 են, բոլորն էլ լաւ զինաւորված են մարտինի հրացաններով, ունեն և մի քանի թնդանօթներ։

Այն տեղ, որտեղ անցնում են այդ բարբարոսները, նրանք աւերում, այրում են գիւղեր և քաղաքներ, որի են անցնում բոլոր բնակիչներին, ոչ մինի կեանքն անգամ չը խնայելով։ Եւ Հայերը և թէ պարսիկները նրանց կատաղութեան զոհ են դառնում։ Ով որ չը կարողացաւ փախչել, նա մահվան է դատապարտված։ Քիւրդերը նոյն ատեղորմ կատաղութեամբ վերաբերվում են դէպի պարսիկները, որքան և դէպի Հայերը, որովհետև պարսիկները շի՛ա աղանդին պատկանած լինելով, սի՛ունի աղանդի քիւրդերը նրանց իրանց անճնական թշնամի են համարում։

Պատմում են որ Միանդաբի մէջ, մի քանի հազար հոգի մահմետականներից պատսպարվել էին մի մզկիթի մէջ, բայց քիւրդերը չը յարգեցին նրանց սուրբ տաճարն անգամ, շրջապատեցին մզկիթի շինութիւնը ցախով, խոտով և յարդով, կրակ տուեցին այդ մզկիթին և այրեցին այդպիսով թէ շինութիւնը և թէ նրա մէջ պատսպարված ժողովուրդը։ Ասորեստանի մէջ, դժբաղդաբար պարսից զօրքը չը կայ, բոլոր զօրքերն էլ այժմ Խորասանումն են, որ Աիալ-Տիկի սահմանակից երկիր է։ Մինչև որ զօրքերը կը հասնեն, կարող է արդէն ուշ լինել, որովհետև քիւրդերը այժմ Թաւրիզից երկու օրվայ ճանապարհի վրա են։ Թաւրիզին մեծ վտանգ է սպասնում, ժողովուրդը թէ քրիստոնեայ և թէ մահմետական փախել և փակվել է Թաւրիզի մէջ։

Այդ բարբարոս շարժումը ցոյց է տալիս որ քրդական ամբիոնը արդէն կազմվել է, որովհետև, ինչպէս ասում են այդ ասպետական քիւրդերի մէջ կան ոչ թէ միայն պարսից, բայց և թիւրքաց քիւրդերը։

Հէյդարլուն յայտնել է իրան անկախ իշխան, խալիֆա իր տիրած երկիրների վրա։ Հաստատում են որ այդ շարժումը դրդված է թիւրքաց կառավարութենից, նրա ծրագիրը պատրաստված է Կ. Պօլսում։ Նէ ձշմարիտ, ո՞րտեղից քիւրդերը կունենային այդքան թուով կատարելագործված մարտինիի հրացաններ և միևչև անգամ թնդանօթներ....

Ուրեմն եթէ իսկապէս քրդական միութիւնը արդէն կազմվել է և եթէ թիւրքաց կառավարութիւնն է դրդել Հէյդարլուին նախ յարձակվել Պարսկաստանի վրա, այդ նա արել է նրա համար, որ երբ քիւրդերը կանցնեն թիւրքաց սահմանը և կը սկսեն Հայաստանը աւերել և նրա բնակիչներին կոտորել, Թաւրիզ կը կարողանայ Եւրոպային պատասխանել՝ ես չը գիտեմ այդ ինչ քիւրդեր են, դրանք իմ հպատակ քիւրդերը չեն, դրանք Պարսկաստանից են անցել, ես այժ չունեմ նրանց գլխին»։

Թ. Պաւլը Հայաստանում բէֆօրմներ մտցնելու համար չորս ամիս ժամանակ է պահանջել Եւրոպայից։ Այդ չորս ամսվայ ընթացքում նա ժամանակ կը վատահի, քիւրդերը կաւերեն Հայաստանը, կսպանեն բոլոր Հայերին,—և ահա այն ժամանակ Հայոց խնդիրը ինքն իրան կը վճռվի, որովհետև թիւրքաց Հայաստանի Հայերը բոլորն էլ ջնջված կը լինեն։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՑԻՑ

—

3 հոկտեմբերի

Ի զուր է հոգում «Մեղուի» պ. խմբագիրը իր լրագրի 71 համարում ցոյց տալ, որ «Մշակում» տպած Պ. առտպրութեամբ յօդուածով ես գըրգռել եմ ատում Յաճախ-Հայերին, միայն Հոգացնից արիւն պահանջելու և նոցա ներկան և ապագան խաղի տանելու» Պապատկով։

Իմ խօսքին աւելի տուեց «Մեղուի» 71 համարում ցոյց տուած առաջնորդող յօդուածը, ուր ոչ խմբագիրը այնպէս լիովին հաւատ է ընծայում, Թիւրքիայի խարդախ և նենգաւոր քաղաքակա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ

—

1 հոկտեմբերի

Տեսնելով որ «Մշակ» լրագրի գլխաւոր նպատակն է ընդհանուր ազգի օրգան լինել, նրա լուսաւորութեան, յառաջադիմութեան, միութեան և սիրոյ վրա խօսել աւանդ խորհելան կ՚ընի, ես կամեցայ Ախալցխա քաղաքի չին մասնում, Ռուսաստան թագի մէջ բնակվող հայ կաթոլիկների մասին տեղեկութիւն տալ։ «Մշակի» համարներից մինում աւագին անգամ տեղի ունեցաւ «Հայ-կաթոլիկ» տառագրութեամբ մի յօդուած, որը բաւականին արձագանք գտաւ մեր հասարակութեան մէջ։ Ցիշեալ կաթոլիկները այժմ բոլորովին լեզուն կորուսել են։ Նա այս անգամ չուզենալով երկարացնել նամակս, կաշխատեմ ծանօթացնել ընթերցողներին մեր եղբարց ներկայի և անցեալին հետ։

Ինչպէս Մովսէս Խորենացին գրում է, Ախալցխան Տայք կամ Տայոց աշխարհ կը կոչվէր հայոց պայազատութեան ժամանակ։ Այդ երկրի հայ-կաթոլիկ բնակիչներից շատերը իրանց լեզուն կորուսել են և գուցէ բոլորովին կորուսի, եթէ այժմեան ուղղութիւնը շարունակին մեր հոգևոր պատուելիները, որոնք ծնած և շաղախված են միջնադարեան հոգւով և մկրտված պրօպագանդայի աւազանում։ Մեր պատուելի և վերապատուելի հայրերը չեն ուզում որ մենք կաթոլիկ հայերս զանազանենք ազգ և կրօն բառերը. նոքա միշտ բարոզում են, թէ վատիկանը հաւատացեց մեր պապի անսխալականութիւնը. ով կունենայ յարակցութիւն հայ-լուսաւորչականների հետ, նա կենդանի կրի քաւարանում չարաչար տանջանքներից։ Օրինակ, մի կաթոլիկ կնքահայր էր եղած մի հայ լուսաւորչականի երեխային. մեր յարգելի ալր Պ.... բանադրից նրան, որ երկու ամիս եկեղեցի ներս չը մտնէ ձայնաւոր պատարագ մատուցանելու ժամանակ։ Աւելորդ համարելով նկարագրել մեր փրատած կղերին, որը մինչև անգամ իր կենդանի մարմնի լեզուն չէ խմանում, և բացի թուրքակի նման սերտած շրթականից ուրիշ ոչինչ չը գիտէ, որը չէ թոյլ տալիս ամբոխին խօսել հանդէս,—կամենամ եմ ակնարկ ձգել սեր բնիկ Տայեցու անցեալի վրա։ Սկզբում կաթոլիկութիւնը հաստատվեցաւ Տայոց աշխարհում Ունիթորների ժամանակ, ինչպէս կասկածն մեզ մեր պապերը և մամերը և վկայ է այն հոյակապ սուրբ Յովհաննէս եկեղեցու արձանագրութիւնը, որը շինված է հինգերորդ դարու վերջերում և վեցերորդի սկզբներում։ Ա եկեղեցին ունիթորների ժամանակ իր ծուխն էտ անցաւ կաթոլիկ բաշտոնեաների ձեռքը, և մինչև այժմ անխափան մնալով, թէ լեզուն և թէ արարողութիւնը կաթոլիկ ազգային եկեղեցու կերպ ունէ։ Ինչպէս կը պատմվի մի անտեղեակ պատմչի բերնով, երբ խլեցին ունիթորները հայերի ձեռքից սուրբ Յովհաննէս եկեղեցին, այդ ժամանակից սկսեալ, հայերը իրանց

անուններից մկուն մէջ սկսան կատարել իրանց արօթքը, որը կոչվում էր Ժամ տուն։ Անցան տարիներ, դարեր, մի օր լուսաւորչական հայ հինգ մկը կորցնում է իր ոչխարը. երբ գնում է փրնտռելու, մտնում է անտառի խորքում, յանկարծ աչքին գիպչում է մի հոյակապ վանք։ Որի շինածն էր արդեօք այդ վանքը, որ միաբանութիւնն էին պատկանում այն խզերը,—ոչ ոք չը գիտէր։ Ինչպէս վկայում է իր «Նշմարք հայկական» հրատարակութեան մէջ հար Ալիշանեանը, և որի յիշատակագիրը ևս մնացած է մինչև հիմայ այդ Ներսէս Շինող կաթողիկոսի կատարած վանքն էր, որ գտնվեցաւ իր բոլոր զարդերով։ Այն ժամանակ հայերը ունեցան իրանց համար եկեղեցի, բայց այս էլ եղաւ առիթ մեծ խռովութիւնների, կրօնքով և համոզմամբ բաժանված, միացեղ ազգի մէջ։ Սրկպատակութիւնները յայտնի կը լինեն, թէ երևակայենք այն ժամանակվայ կղերականութիւնը թէ լուսաւորչական և թէ կաթոլիկ եկեղեցականների մէջ։ Հայը, որ մինչև հիմա չէ կարող որոշել ազգ և կրօն բառերի տարբերութիւնը, այն ժամանակ ի՛ տարկէ աւելի ևս մոլեռանդութեան մէջ կը լինէր։ Մեք վճատ, ժամանակը կը ցաւցնէ....

Խռովութիւնները օրէցօր կը շատանան նորատիպ վանքի մասին և կաթոլիկները կը կացուցանեն փաշային և լուսաւորչականներից կը խլեն վանքը։ Լուսաւորչականները ուղղակի Կարմիր վանքի Վանաքօր կը դիմեն (տաճկաց տիրապետութեան ժամանակ Ախալցխայի վիճակը Կարմիր Վանքի

իրաւասութեան տակ է եղել), որի միջնորդութեամբ Թագաւորից ֆերմէն են բերել տալիս և այդպիսով կաթոլիկներից ետ առնում վանքը։ Այս ժամանակներումս միայն երկու հարիւր տուն չամ լուսաւորչական մնացած կը լինեն, որոնք ուժից և կարողութիւնից ընկած, և կաթոլիկ հոգևորականների ձեռքից դեռ չազատված, թուրքերի հալածանքներին և իրանց սեպհական եղբարց առնութիւններին չը դիմանալով, նրանցից շատերը կը գաղթեն և շատերը կանցնեն կաթոլիկ եկեղեցու գիրկը։ Սորանով չը բաւականանալով կաթոլիկ հոգևորականները կը կաշառեն փաշային, ենիչարիներին, որոնք մեզանից 100 տարի առաջ կրկին խլելով հայերի ձեռից վանքը, յանձնում են կաթոլիկներին։ Պապիս հայրը կը պատմէ եղել շօրս, թէ սուրբ Յարութեան օրը, երբ պատարագից կիզվի Յովհաննէս վարդապետը, երկու զավազ կը կտրեն նրա գլուխը և կը գրաւեն վանքը, որը կոչվում էր տեղականների լեզուով Կօկօլա Սաղտարի (Սիվի քիլիսա), որի մէջ մինչև հիմա կատարվում է հայերէն ժամերգութիւն։ Վատ հետևանք ունեցաւ այդ յափշտակութիւնը, որովհետև կաթոլիկ հայերը աւելի բռնացան լուսաւորչականների վրա, որոնք թուով 10—20 անգամ քիչ էին։ Կաթոլիկները կաշառում էին չաուշներին և ենիչարներին և չարչարել էին տալիս հայ լուսաւորականներին։ Աձա կաթոլիկ կղերի խաղցած դերերը տարիից 100 տարի առաջ։ Այնուհետև սակաւացած հայ լուսաւորչականները շինում են սուրբ Աստիածնայ եկեղեցին Դէրէ Մաչա կոչված թա

Fonds A.R.A.M

Նուխեանը: Մինչդեռ բոլոր լուսաւոր աշխարհը, հակառնալով և ճանաչելով տաճկի նենգութիւնը և խաթեթայութիւնը, իր բոլոր ջանքն է գործ դնում կարգի բերել նրա անկարգ և խառնակ ազգութիւնը, և մինչև այսօր բացի յիմար կամակորութենից ոչինչ չէ տեսել ու լսել—դեռևում է Փիլիպում մի հայ լրագիր, որ առ ոչինչ համարելով Եւրոպայի բողոքները ու սպառնալիքը պաշտպան է հանդիսանում խարդախ և կրօնամոլ Թիւրքիային, ճանաչելով նրան արդարասէր և եղբայրասէր, որ միշտ պատրաստ է «պաշտպան հանդիսանալ հայերի իրաւացի գոյութիւնը», պատրաստ է կատարել իր հաւատարիմ հպատակ գեներալ-նէրի արդարացի պահանջները, պատրաստ է իր բերնի թիքից էլ կարել հային տալ. Թիւրքիան պատրաստ է ազատութիւն էլ շնորհել, ինքնավարութիւն էլ տալ և ես ինչ գիտեմ էլ ինչ պատրաստ չէ անել հայի համար—որովհետև այս բոլորը օգուտ է նոյն իսկ Օսմանեան պետութեան և երկրի. ապահովութեան և զարգացման» «Մեղու, № 61»:

Զարմանալի միամտութիւն. Թիւրքիային ինչ փոյթ երկրի զարգացումը, Թիւրքիայի պէտք է թէ «Հայը ապագայում մեծ դեր ունի իսպառնալու ազգերի քաղաքակրթութեան համար» «Մեղու, № 71». Նրան շատ հարկաւոր է, թէ «Հայը արժանաւոր ազգ է», ունեցել է փառաւոր անցեալ, ունի հարուստ գրականութիւն, որ գրաւում է Եւրոպայի ականաւոր գիտնականների ուշադրութիւնը: Սրթէ Թիւրքիան իր ազատ կամքով թոյլ կը տայ, որ մի ազգային աշխարհ, ինչպէս Մեծն Հայքն է, բաժանվի, հետևաբար իր անմիջական ազդեցութենից. միթէ նա կուզենայ իր ձեռքով նպաստել այնպիսի խնդացի և տոկուն ժողովրդի քաղաքական և տնտեսական զարգացմանը, որ մի քանի տասնեակ տարիներից յետոյ այդ ահռելի ժողովուրդը սպառնայ նոյն իսկ Օսմանեան պետութեան բոլոր արևելեան նահանգների գոյութեանը: Միթէ այս մոլորութիւնը չէ միշտ և հանապազ Թիւրքիայի պետական անձանց ջանքն է եղել ճնշել հային, ետևել նրան ամենայն մի քայլափոխում և դուրանի միջնորդութեամբ ջնջել հայի և Հայաստանի անունը աշխարհի երեսից: Այս է եղել Թիւրքիայի դարաւոր քաղաքականութիւնը դէպի հայերը և միայն այս վերջին 4—5 տարվայ մէջ պէտք է նա փոխվի:

«Մեղուի» պ. խմբագիրը ասում է, որ մենք տեղեկութիւն չունենք տաճկա-հայերի վրա և միայն ոգևորված տաճկի լրագիրներին «[illegible] թղթակցութիւններով—գրում ենք և գրգռում ժողովուրդը: Նախ պ. խմբագիրը յիշում աղբիւրների հաղորդած լուրերը անշինն է համարում և ասում, թող ուրեմն ինքն բարեհաճի ասելի ստոյգ և չիմնաւոր տեղեկութիւններ հաղորդել մեզ, խոգրէ, հրատարակէ—մենք ուրախութեամբ կը կարդանք նրանց: Բայց սրա փոխանակ, նա այնպիսի երկիմի ընթացք է բռնել տաճկահայերի շարժման խնդրում, որ միայն տարակուսանքի մէջ է ձգում նոյն հասարակութիւնը. մէկ՝ անփոփոխ ապատում է «Մշակի» հղումից ստացած հետաքրքրական հայերի կոտորածի մասին, մէկ էլ ասում է թէ ոչինչը չը կայ. մէկ՝ հրատարակում է «Голосъ»-ի գեղեցիկ թղթակցութիւնների ամբողջ շարքը և նրանց հետ միասին հայերի շարժումը հաստատող հաւաստիացներ, մէկ—էլ անուանարկ անել կամենալով այդ թղթակցութիւնները, «կարկատած» է կոչում նրանց «ով գիտէ Ռուսաստանի որ քունջուպռաճախում.» այսպիսի վարմունքը առ նուազը անպատեհութիւն է: Բացի դրանից՝ ինչու էր պէտք «Մեղուի» պ. խմբագիրը իմ նամակի անձիմի ու սարսափ ձգել տաճկահայերի վրա և ինչպէս քնարեր խրատներով թմրեցնել նրանց զարթեցող ինքնաճանաչութիւնը, քանի որ այդ ինքնաճանաչութեան արդիւնքը, բաւական իրտիւն ու դղրդիւն ձգելով Թուրք կառավարիչների մէջ, և աւելի դրաւելով Եվրոպայի համակրութիւնը և ուշադրութիւնը, կարող է զգալի կերպով նպաստել «Հայկական խնդրի» յօգուտ հայերի վճռվելուն: Վերջապէս երբ ամենայն օր տեսնում ենք Թիւրքիայի դաւադրութիւնները, երբ քրդերի դաշնակցութիւն՝ Osmanli-ի ասելով մի «ձի հնձէք»ի է ապատում, երբ Հայաստան բառը չընդունում են պաշտօնական գործածութիւնից, երբ խլում են Ս. Պատրիարքի դարաւոր իրաւունքները և լոյս ցերեկով սպանում են մի դաշնի հարուածով վերջ դնել նրա կեանքին—այսպիսի ճգնաժամին մի հայ լրագիր—հատարակական օրգան խոհեմ համբերութիւն և միայն խոհեմ համբերութիւն պէտք է քարոզէ, թէ հետաքրքրութիւն, անյապաղ պատրաստութիւն, անհրաժեշտ օժանդակութիւն, քաջալերութիւն...

Եւ ինչու է յանդիմանում մեզ «Մեղուի» պ. խմբագիրը երբեմն ու բարակ քարոզներ և անեղի խորհուրդներ մեր գլխին կարդալով. միայն նրա համար, որ մենք հաւատ չենք ընծայում Թիւրքիայի խաղաղ քաղաքականութեանը և մեծ կարևորութիւն տալով Վասպուրականում կատարվող անցքին, հրատիրում ենք մեր հայրենակիցների խորին ուշադրութիւնը դրա վրա....Ինչ պէտք է ասած, որ մենք «Մեղուի» պ. խմբագրի պէս միամիտ չենք, որ մենք այնպիսի անհաւատութիւն չունենք դէպի Թիւրքիան և երբէք չենք ապաւում արտաքին որևէ բարեհոգութիւն. միթէ որա համար հարկաւոր էր մեր համոզմունքը հեղգոր շահերի դէմ անհաւատարմութիւն անուանել: Մենք համոզված ենք, որ տաճկահայը ինքն պէտք է հոգայ իր ապագայի վրա, ինքն պահանջէ իր մարդկային իրաւունքները ոչ իբրև ստրուկ ստրուկը պահանջմունք չունի այլ իբրև մի ազատ ժողովուրդ, որ ընդունակ է կրթվելու և իշխելու. իսկ իշխող ազգը պէտք է ունենայ բացի բարոյականից և ֆիզիքական այն, որ միայն մրցման մէջ կերևի.... Այս է մեր համոզմունքը և այս իսկ մղերն էինք հաղորդում մեր նամակում («Մշակ» հ. 157), որ առիթ տուել «Մեղուի» պ. խմբագրին յանուն կեղծով յայտնվել մեզ և «Մշակի» վրա և վատ գաղափար համարել նրանց տաճկահայերի ապագայի համար....

Բայց մինչդեռ «Մեղուի» պ. խմբագիրը պարապում է մի կողմից Թիւրքաց անկեղծութիւնը և արդարադատութիւնը հաչակելով, միւս կողմից համբերութիւն քարոզելով—միւս հայ լրագիրը—«Մշակը», ինչպէս և միշտ, տաճկահայերի փրկութեան գործի գործօն մշակն է դարձել: Այսուհետև տպվում է մի շարք ոգևորիչ նամակներ մեր տաճկահայ եղբայրներից թշուառ վիճակը հոգալու վերաբերմամբ. այսուհետև սկսում են երևիլ առաջին նուէրները հայ գպրոցների և հայ առաքելական Ջուղայի համար. այսուհետև շարունակ հրատարակվում են նոր լուրեր և տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանում կատարվող անցքերի մասին, և պէտք է յուսալ, որ չենց այսուհետև կը սկսեն թափվել (անցեալ տարիների պէս) առատ նուէրներ տաճկահայերի բարոյական պէտքերի համար մի արդարև պատասխանութիւն, որ բոլոր հայերը անհապաղ պէտք է կատարեն, եթէ կամենն մի օր հանդատացած տեսնել իրենց ստրուկ հայրենակիցներին բարբարոսների ատամների ճիրից:

Բ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են Սևանի անապատից (Զեղչայ) որ այնտեղ վանահայր Կարապետ վարդապետ Թիւրլիւլեանը իր ջանասիրութեամբ մեծ արդիւնքներ է տալիս վանքին և օրէ օր աւելացնում է եկամուտը: Նա մեծ խնայողութեամբ գործ է դրեում վանքի եկամուտը և շինում է կալուածքներ, ինչպէս Ջրագաց, ածեր, այգեստան այլն: և Հայր սուրբը իր անշահասիրութեամբ գրաւել է ամբողջ մխիթարեանները և տեղական ժողովրդեան:

—

Ստացանք ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ այդ քաղաքում հիմնված «Հեմական արհեստի սիրողների» ընկերութեան կանոնագրութիւնը:

—

Ս. Պետերբուրգի ֆրանսիական «Ժուրնալ դը Սէն-Պետերսբուրգ» խօսելով Գիտող Արքեոլոգ բրօշիւրի մասին «Սովը Թիւրքաց Հայաստանում» կարճառօտ կերպով ծանօթացնում է իր ընթերցողներին բրօշիւրի ամբողջ բովանդակութեան հետ:

—

Ղազախ գաւառի օթի գիւղից մեզ դումեն, որ անասունների դողութիւնները յաճախ են կրկնվում այնտեղ: Բացի սրանից նորից սկսել են կրակ տալ խոտի և ցորենի դէզերին: Նախերում սրագործներ այրեցին երկու դիւղացու խոտի դէզերը: Խեղճերը շատ նեղ դրութեան մէջ են, որովհետև նրանց ձմեռվայ պաշարը կենդանիների համար ոչնչացրած է: Վնասը հասնում է 400 րուբլ դումարի:

—

Հաւլաբարի ուսումնարանը շատ ոգևորվելի դրութեան մէջ է: Հրատիրում ենք Թեմական վերատեսուչ պ. Գ. Բարխուդարեանցի ուշադրութիւնը այդ ուսումնարանի վրա:

—

Սեպտեմբերի 20-ին Հաւլաբարում աշխատեցին յոգուտ Վանի տուժածների մի հայոց երեկոյացուցմունք տալ, բայց այդ ներկայացումն չկարողացաւ մի քանի երիտասարդների ինտրիգների պատճառով:

—

Ստացանք 15 րուբլ ժիժիկ Ալէքսանդր Տէր-Յարութիւնեանից յօգուտ Վանի տուժածների:

—

Թեմական տեսուչ Գ. Բարխուդարեանց խնդրում է մեզ յայտնել հետևեալը: «Ազգային ընդհանուր ուսուցչական ժողովի համար կազմված տրեմտական յանձնաժողովի առաջին նիստը նշանակված է ամսիս 15-ին, չորեքշաբթի օր, երեկոյեան 8 ժամին, պ. Վաչարամ Մոլլաեֆեանցի բնակարանում, իշխան Ադոլֆեանի տանը, որի մասին պատիւ ունիմ յայտնել յանձնաժողովի մեծապատիւ անդամներին:»

—

Ստացանք յօգուտ Կ. Պոլսի «Միացեալ ընկերութեան» 10 րուբլ Դրիդոր Եագուբեան Թօփալարեանից, որ խոստացում է ամեն տարի նոյն նպատակին անել յօգուտ յիշեալ ընկերութեան:

—

Մի երիտասարդ խնդրում է մեզ յայտնել որ ցանկանում է պարապել երեկոյեանները մանուկ կանտօրներում և տալիս է հաշտապատճեան և պրոգի պատրաստական դասեր: Հասցէն իմանալ Էնֆիաճեանցի դրատանը:

—

Մեզ պատմում են հետևեալը: Թիւրքաց Հայաստանի մէջ սովը սկսելու ժամանակ Բնաարաքիայի հայերը հաւաքեցին 1000 րուբլից աւելի և ուղարկեցին այդ գումարը մայրաքաղաքի մի հարուստ և ազգասէր հային, որպէս դի սա հասնի ուր հարկն է: Կրետսը իրանից փոքր ինչ փող աւելացնելով այդ գումարին, ուղարկեց յօգուտ տուժածների, որպէս թէ ամբողջ գումարը իր գրպանից նուիրած լինէր և հաչակել տուեց իր անունը տանն և հինգ լրագիրներում:

—

«Մշակի» բաժանորդների թիւը դարձեալ աւելացաւ: Այժմ մենք ունենք բացի հասուլ ծախվողներից 1025 բաժանորդ և աւելացնելով այդ թիւին մի 60 հատ օրական ծախվող համարներ, կունենանք ընդամենը 1085 բաժանորդ: Ուրեմն միայն 15 հատ է պակաս որ 1100 բաժանորդ պատնայ:

—

Մեզ գրում են ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ: Այստեղ դեռ կան այնպիսի հաւատարմոտ ծնողներ, որոնք չը հարցնելով իրանց աղջկայ կամքը, բռնի ամուսնացնում են նրան մի երիտասարդի հետ, որին նա բոլորովին չէ սիրում: Նորերումս այդ տեսակ դէպք կրկնվել է. առանց օրիորդին հարցնելու նրա ծնողները նշանել են նրան մի երիտասարդի հետ, որին նա չէ սիրում, այն ինչ մերժել են ամուսնացնել նրան այն երիտասարդի հետ, որին օրիորդը վաղուց ճանաչում էր և սիրում էր: Խեղճ օրիորդը սաստիկ հիւանդացել է և գուշ կարող է դառնալ իր ծնողների կամայականութեան:

յանկարծ ձայն տարածվեցաւ, թէ մի վարդապետ և քահանայ են սկսել, որ կաթոլիկաց սկզբունքները գոցեն: Ց շնալ վարդապետի անունն էր Թաթէոս Միքայէլեանց և քահանային Գրիգոր Տէր-Ահարոնեանց, մտաւոր մակաբուծներ: Այս վերջինը գաղթականն էր այլոց հետ եկած: Կարապետ արք-եպիսկոպոսի առաջնորդութեամբ և մի ժամանակ Ախալքալաքայ և Ախալցխայի դատաւորում վարում էր հոգևոր իշխանութեան դործակատարի պաշտօն: Սրանց մասին ընդարձակ պատմում է Բէռնէ Ռեան. Առաջին վարժապետը իր պատմութեան մէջ: Ցնդհային փաշան իրագործեց յիշեալ անձանց ցնդհանուր Տէր-Գրիգոր գոցեց մեր եկեղեցիները և մեր քահանաները ուղարկվեցան Պոլիս: Պարս պատմում էր թէ այդ տարին կաթոլիկները զատկին կարմիր ձուի տեղ սև ձու ներկեցին: Անցաւ մի տարի, բացվեցաւ 1826 թուականին ռուս-տաճկական պատերազմը և Ախալցխան անցաւ ռուսաց ձեռքը: Կաթոլիկները խնդրեցին ռուսաց կառավարութիւնից և թոյլտուութիւն ստացան կաթոլիկ քահանաների վերադարձման մասին բանց տեղերը: Այդ ժամանակից սկսվեցան փոքր առ փոքր դադարել մեր խռովութիւնները հայ-լուսաւորչականների հետ: Պատերազմը վերջանալիս մեր քահանաները վերադարձան Ախալցխայ: Հայ լուսաւորչականները արդէն շատ քայքայել էին, որով հետև Աճարացիք 1828—27 թուականին եկան ապաւինեցին Ախալցխան, այդ ժամանակ հայ-լուսաւորչականները կորցուցին այն ֆէրմանը, որ կը հաստատէր, թէ Սիվի քիլիսան պատկանում

հայ-լուսաւորչականներին: Նրանք գաղթեցին Քարթայիս, Կարս, Ախալքալաք: Երբ Տաճկաստանից գաղթականները եկան Ախալցխայում, այնտեղ կար միայն 42 տուն բնակիչ: Կը պատմվի թէ, երբ մեր պատուելիները վերադարձան այնուհետև այլ դիրք բռնեցին, այն է «ճանապարհ խափ» խաչ եօլի կոչված արարողութիւնը սկսան ընել վրացերէն լեզուով: Մինչև հայր Եսայի (Միխ. ախ.) և ծայրագոյն վարդապետ Գաղոս Շահխաթեանցի Ախալցխայ գալը, վրաց լեզուն սիրաբանում էր դրանց առաջին ջանքը եղաւ տպագրել ամբոխի մէջ մայրենի լեզուն: Այս ժամանակներում Ալէքսանդրապօլից ժամանեց Ախալցխայ մի երիտասարդ արեւագ Աղէքսանդր Արարատեան, միսիթարեան ուխտից, որը իր դաստիարակութիւնը ստացած էր հայր Եսայիի մօտ և տպագ հայր Սիրեմ Սիմեոնեանցի մօտ: Այդ աշխոյժ երիտասարդն մէջ կը տեսնէր մի ծածկված ազգասիրական ոգի: Երբ հայոց գաղթականները հաստատ Ախալցխայ Կարապետ արքեպիսկոպոսի և այսպէս կոչվեցաւ Նրանց մէջ բարեկամութիւն, մէկդի ձգացին առաջվայ տեղի ունեցած խռովութիւնները: Այս եպիսկոպոսի առաջնորդութեամբ կատարվեցաւ և հայ կաթոլիկների գաղթակ նոմիները: Այժմ պէտք է վերադառնանք մերին լեզուն, որովհետև գաղթականները եկան Ախալցխայ, այդ ժամանակ հայ-լուսաւորչականները կորցուցին այն ֆէրմանը, որ կը հաստատէր, թէ Սիվի քիլիսան պատկանում

Fonds A.R.A.M

ղի գլխում և Ախալցխի ստորոտում: Այս եկեղեցի մինչև հիմա ունի գոյութիւն: Կաթոլիկ հոգևորականները իրանց վերջին փորձն են փորձում ջնջել հայ լուսաւորչականներին, և սրա համար դրաւում են մի քահանայ Սահակ անունով, որին յանձնված էր հայ ժողովուրդը: Այս քահանայ հակառելով դէպի կաթոլիկութիւն, ցարութեան ընթացքին դիմերը (խմում) փոխանակ յիշելու Ղուկաս կաթողիկոսին, կը յիշէ Հռոմայ պապին պատարագի ժամանակ: Բոլոր ժողովրդականք դուրս կելնեն, և խորհուրդ ընելով, մի մարդ կուգարկեն Ղուկաս կաթողիկոսի մօտ և գրով եղելութեան մասին տեղեկութիւն կը խնդրեն: Մինչև Սահակի պահանջվիլը էջմիածին, Սահակը ամեն չարութիւն ի գործ կը դնէ: Վերջապէս նա կը կանչվի էջմիածին, կարգալոյծ կը լինի, կրկին կը վերադարձվի իր կարգը, իսկ ճանապարհին կը մտնեն, դաւադները կը ծաղրեն: Սրան հայ լուսաւորչականները կանուանեն եղել «Ջիբ-Սահակ»: Այս ժամանակներս մի Կիրակոս անուն գպիր շատ վնասներ հասոյց լուսաւորչական հայերին, որի ժամանակից մի երդի կտորը աւելորդ չեմ համարում դնել այստեղ: «Ծառանկները կխուռելեն Սիարենց փուռը (մինչև հիմա) կայ: Մեղ մարիկ կինեն խոտ ծուռը ծուռը: Թագոսին ծեծեցին մեր ժամին գուռը: Ամեն Աստուածածին մեզ խմատա արա (օգնիր): Այս ժողովրդական երգից պարզ երևում է, որ մնծամնծ հալածանքներ կը կրեն հայ-լուսաւորչականները կաթոլիկներից:

Այս իրողութիւններուն վրա աւելորդ համարելով երկար դրել, կը դարձնամ դէպի մի այլ շնաւոր կէտ, որը լաւ չէ պարզված մինչև հիմա: Երբ Ս.միածնայ կաթողիկոսները պարսիկների դէմ խնդրում էին օգնութիւն ռուսներից, այդ լսելով հայ-կաթոլիկ կղերը, կը դիմէ տալթանին և կասէ, թէ հայերի կաթողիկոսը կը դրէ ռուսաց որ պատերազմ բանայ թուրքաց դէմ: Այս անսակ շատ ամբաստանութիւններից տալթանը զայրացած, կոչում է հայոց պատրիարքին: Նա գնում է և ճանապարհին չանդիպում է Ցարութիւն Պեզճեան էֆէնդիին, որ լսած էր ամբաստանութեան մասին: Սուլթանը ասում է պատրիարքին, թէ դուք մի կաթողիկոս ունէք, որը թշնամութիւններ կանէ մեզ, ասելով ռուսաց, որ պատերազմ բանայ մեր դէմ: Այդ ժամանակ Ցարութիւն Պեզճեան էֆէնդին կասէ թագաւորին. վեհափառ սուլթան, այդ ձեզ սխալ են հասկացուցել: Այդ այն հայերի գործն է, որոնք բաժանված են մեր եկեղեցուց, մեզ ոխերիմ թշնամի են և իրենց կը կոչեն կաթոլիկ: Թագաւորը տեղեկանալով թէ ովք կառավարում կաթոլիկներին, կանչել է տալիս նրանց հոգևորականներին և հրամայում է նոցա եկեղեցիները դոցել: Իրօք ալ կատարվեցաւ: Հրամանակներ հանեցին և յանձնվեցան լուսաւորչական վարդապետներին, դործակատար քահանաներին, և նրանք պատելով ամեն քաղաք և գիւղ, սկսան դոցել եկեղեցիները: Ինձ յայտնի չէ թէ ինչպէս վերջացաւ այդ գործը, միայն յայտնի է, ինչպէս ինձ պատմում էր իմ պապը, թէ Աւագ Հինգշաբթի օրը, երբ ժամերգութիւն էր լինում,

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԻՒԼԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

«Դեյլի Նէյուս» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը գրում է հեռևեալը Հոկտեմբերի 6-ից.

Բ. Դրան վերջին դրութիւնը յանձնժողովի պետութիւնների պետերին երկուշաբթի, Հոկտեմբերի 4-ին։ Ամենքը հաւատացած են, որ գործը դիւանագիտի ձգձգում է և որ սուլթանն է պատճառը այժմեան անորոշ դրութեան։ Սուլթանը հաւատացած է, որ եւրոպական համաձայնութիւնը երկարատև չէ կարող լինել և որ նրան խանգարելու համար հարկաւոր է միայն ժամանակ վաստակել։ Մինիստրների խորհուրդի ժամանակ Մահմուդ-Նեդիմ-փաշա առաջարկեց վերջ դնել Դուլցինիօ բերող այդ առաջարկութիւնը չընդունելու այն հիման վրա, որ պետութիւնները դրանով չեն բաւականանայ և չերնոգօրիական հարցը վերջացնելուց յետոյ, դարձեալ ծովային ցոյց կանեն առաջ յօգուտ Ջունաատանի և յետոյ յօգուտ Հայաստանի։ Այդ պատճառով ամենից լաւ է չերնոգօրիական հարցի լուծումը որքան կարելի է ուշացնել։ Թիւրքիայի մէջ հասարակական կարծիք չը կայ, բայց ամենամեծ ազդեցութիւն ունեցող թիւրքերը, որոնք համարձակվում են գործերի ուժմեան դրութեան վրա խօսել, նրանք անպայման պահանջում են սուլթանի բռնած ընթացքը, որը նրանց կարծիքով թիւրքաց կայսերութեան դոյութիւնը վտանգի է ենթարկում։ Մենք ոչինչ տեղեկութիւն չենք առանում, թէ Թիւրքիայի առհմնականներից դուրս ինչ է կատարում։ Վերջին չորս օրերի ընթացքում մենք ոչ մի քաղաքական հետազօտութիւն չենք առացել։ Դրանից եզրակացնում ենք, թէ Եւրոպայի մէջ այնպիսի մի բան է կատարվում, որ Բ. Դուռը կամենում է ծածկել իր հպատակներից։ Այսօր ամենը այն կարծիքի են, որ սուլթանի ընդդիմադրութիւնը երկու հետևանքներ կունենայ. կամ նա կը խոնարհվի Եւրոպայի կամքի առաջ, կամ գահընկէց կը լինի։ Սա շատ կարելի է, որ վերջինը կատարվի նոյն իսկ թիւրք վաշխանների ձեռքով։ Այս վերջինները լաւ տեսնում են, որ Թիւրքիայի գոյութիւնը վտանգի է ենթարկված և հարց են տալիս ինչից է, որ իրանց տուած խորհուրդները, քանի որ փորը ի շատ լրանք ծառայ վանքը օրհնում։ Հաշտութեանցը վճարել իրենց արդիւնքը քանի կենդանի էր. իսկ երջանկայիշատակ Ներսէս կաթողիկոսի վախճանից ի յետոյ մինչև հիմա էլ կաթողիկոսները չեն վճարում։ Բաւական համարելով այսքանը մեր անցեալի մասին, գանում եմ մի քանի օրով մեր նեկայ վիճակին։ Ես քաջալերում է «Մշակի» յայտնած այն ազգօգուտ միտքը, թէ նրա էջերը բաց են բոլոր հայերի առջև անխտիր ինչ դաւանութեան և պատկանելիս։ Ինչպէս Գօդոս առաքեալը, նկնդնում մանն առում է, թէ «չիք խտիր ոչ հրէի և ոչ հեթանոսի, ոչ ծառայի և ոչ ազատի, ոչ արսէն և ոչ իգի, զի ամենեքեան դուք մի էք ի Քրիստոս Յիսուս»։ Մենք բոլորն էլ հայկայ ցեղից ենք, մեր բոլորիս հայրերն էլ առաջ են եկած Հայկից։ Մեր հայրերը մի ժամանակ հեթանոսներ էին, յետոյ լուսաւորչական եղան, հիմի էլ ժամանակի հանգամանքները դարձրին նրանց կաթոլիկութեան մէջ, և ով գիտէ, մի ժամանակից յետոյ մենք բոլորս էլ կը դարձանենք, և մի սերտ մի հոգի կը լինենք, բոլոր հայերս, թէ լուսաւորչական, թէ բողոքական, թէ կաթոլիկ, և թէ մահմետական։ Ամեն սիրունք արդեւաւորներ կունենայ, չնայած մարդիկ կը սիալեն։ Հանգամանքով, սակայն «Մշակը» պէտք է չը շեղվի իր ուղղութիւնից, պէտք է գործէ, ի նկատի առնելով ասացածս։

Երկու խօսք էլ մեր Շաշդուլեանց ուսումնարանի մասին և վերջացնեմ նամակս։ Այսանդ Սիոնի ակնկրթության խօսքը աւելորդ չեմ համարում յիշել «զուգութիւն է մայր բարեաց, անզուգութիւն ծնող նեղ են եւրոպական քաղաքականութեան հետ, մերժում են, մինչդեռ պապական տատեղեանների և զանազան շրջանների խորհրդները ընդունում են։ Թիւրքաց բանակները նորից սկսեցին յարձակվել Գլատովոյի վրա, ճարտարված այն յոյսի առթիվ, որ Ռ. անպատեհական պատասխանը թող է շատով հաւատքի, «Վակիթ» լրագիրը ասում է, որ Գլատովոն մատիր է դարձեալ հաւատութիւնը առանալ և նրանից կրկին խնդրել։ Բայց այդ բանը Գլատովոյին չի աջողվի, որով հետև, ինչպէս յայտնի է, «Վակիթ» լրագրին պարտաւորը փոխանակ հաւանելու Գլատովոյի արտաքին քաղաքականութիւնը և նրան կրկին բացատրելու, առաջին միխտրից հաշիւ կը պահանջի նրա գործունէութեան համար։ «Որոշ ձին ծանոթ անձինք հաւատացնում են, ասում է «Վակիթ» լրագիրը, որ մի ամսից յետոյ Գլատովոն կը գրկվի առաջին միխտրի պաշտօնից, ազատվում կուսակցութեան անդամները կարձակվին պարլամենտից, իսկ ունգարացիները կապատամբվին Թիւրքիան պաշտպանելու համար։»

Տէյլիից «Նիւ Ֆրայ Պրես» լրագրին գրում են Հոկտեմբերի 7-ից։ Երէկվանից միջազգային ն աւատրմը խորհուրդ է դրել Տէյլօ Ծոցի մէջ։ Նրէկ հասաւ Կատտարօ Ժոխապտ Սէյմուր և երկար խորհրդակցելուց յետոյ չերնոգօրիական հատատարմատարի հետ, մի նամակ ուղարկից Ցեռնիէ և պատասխանը առան պուց յետոյ ուղևորվեցաւ Տէյլօ։ Ծովապետը հրաւիրեց չերնոգօրիական թագաժառանգին, ուր տարեկան Դանիլօ-Ալէքսանդրին, որ նա պղտկէ միջազգային նաւատորմը Սկուտարիի մահմետական բոլոր ազդարարութիւնները հրամայած է գինուորվիլ։ Ամեն օր Դուլցինիօ ապատամբներ են գալիս։ Երէկ նկան 300 ալբանցիներ։ Բիպաշա հաւաքում է զինուրներ, պատերազմական պաշարներ և ռազմանաւեր։ Սեպտեմբերի 30 ին Կ. Պօլսից հասան այսօր մօտ երեք հարիւր կանոնաւոր զօրքեր և 49 արկղ Մարտինի հրացաններ։ Սկուտարիի մէջ ւզած անգլիական բոլոր հպատակները ուղևորվել են Անտիվարի։

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։

«Դուլցինիօն խաղաղ ճանապարհով Չերնոգօրիայ է միացրած։ Ալբանացիները, որոնք ուզում էին պատերազմել, ցրվեցան։ Ալբանացիների առաջնորդները ուզում են, որ Դուլցինիօն նորից Թիւրքիային տրվի։ Ալբանացիները ասում են, որ եթէ Դուլցինիօն Թիւրքիային տրվի, նրանք կը պատերազմեն։ Ալբանացիները ասում են, որ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. ՊՈԼՍԻ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ այս օրերս լոյս տեսան Սուխումսոյ ուսագ քահանայ Տէր-Սուխիանեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայաստանեաց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յատկութիւններով. Համար. 11. Ցակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13. Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Յովսէփին. 17. Ցակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը:

Աղօթք վասն Թագաւորի «Ասաչի քո Քրիստոս», «Այսօր կանդնեցար. և Էջմիածնին ի Հօրէն» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատմութեան իմաստին համաձայն: Նկարագրութիւն ոտնալուսայ հանդէսի ու թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած ծեսերի: Գինը լոսո առաջինն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառւում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք թուաբանութեան» Գ. Վարձկեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Ր.	Կ.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Վէմեան Մայրենի լեզու ա. մ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. մ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. մ.	—	70.
5.	Աղայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխահ.	—	60.
7.	— Ազգային բնաւանեկան աշխարհ ա. մ.	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու բնաւան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան դասագիրք ռ. լ. Русское Слово	—	45.
11.	Աչմազեան Գ. Ա. Ն. Նախակրթանք Հ. լեզուի մ. ա.	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հասարակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարչաբանութեան օրինակ	—	20.
15.	Պապասեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վերոյիշեալ գրքերի գնողները «Կնտրօնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են ստանում:

Մի մօրդավեցի պարոն, Յովհաննէս Եաղըձեան, որ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ուներն վերջապէս ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ և ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ գրքեցողութեան ՈՒՍՈՒՑՉԻ պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստորիա, հարցնել Յովհաննէս Սաղըձեանին:

7—8

ՎԱՐՁՈՎ է տրւում 6 ՍԵՆԵԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար: Նօթաշէնակայա փողոց, Խաչ ՓՈՒՂԻՆՕՎԻ տուն: Կնի մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ տաղտկացաւ ՇՕԿՕԼԱԴ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

11—20

ՄԻՆՉև տարեվերջ 1881 թիւ յունվար ամիսը ՇՈՒՇԻ քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ԲԱՖՖԻՒ «ԽՆԴԻՐԸ» անունով վիպասանութիւնը: Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա: Իւրաքանչիւր գրքի գինը կանխապէս բաժանորդ գրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի: Իսկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ: Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱԲԵԼ Դ. ԱՓՐԵՍԵԱՆՑ

3—10

ՎԱՐՁՈՎ տրւում է ՉՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով Օրբէլեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, ցակոբ Դանիելբեկի տան:

ՓԱՐՈՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին: Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով, նոյն ձևով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսօր:

ՓԱՐՈՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ պատկերազարդ հանդէսի նպատակն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց բնորոշութիւնն կը ձևան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ:

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 ռուբլի կանխիկ վճարելու մտրագրութեան հասցէն այս է. Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменіи“ Софьѣ Мсеріанцъ.

Ռուսաստանի Հայք կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուելի գործակալաց մօտ, եւս և ի Տփխիս՝ կենդրոնական և Ջ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում, և ի Կարևան՝ Պ. Աբգար Գուլամիրեանցի մօտ:

ԵՒՀ «ՓԱՐՈՍԻ» 1880 ամի պատուելի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար՝ մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՍԵՐԵԱՆՑ

4—10

ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ տղաժարդկերաց, կանանց և երեխաների ԿԱՍՏՈՐԻ ՇԼԵԱՊԱՆԵՐ են ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ և այլ նորաձև ապրանքներ արտաքսժամեայ նորաձև ապրանքների պահեստի մէջ, որ գտնվում է ԴԻՎՕՐՑՕՎԱՑԱ փողոցի վրա ՍԱՐԱՋԵՎԻ ԵՒ ԾՕՎԵԱՆՕՎԻ տների վերին ցարկի մէջ Դիրքիդովի վարշավեան ռուեամանների խանութի վերը: ՄՈՒՏՔԸ ԲԱԳԻՑ: Տղամարդկերաց ՇԼԵԱՊԱՆԵՐ 2 ր. 55 կ-ից և աւելի Թանգ:

Մերօն Գուլասպեանց

2—10

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ ԵՆ անձնակազած Ի. և Ե. Զանջուղազով վաճառականների ՊԱՐՏԱՏԷՐՆԵՐ Թիֆլիսի Նահանգական դատարանի դահլիճը Հոկտեմբերի 19-ին, առաւօտեան 11 ժամին, ԽՆԴՐԱԿԱՆՆԵՐ ԸՆՏՐԵԼՈՒ համար Զանջուղազովի գործերի մասին ՄՐՑՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ նշանակելու համար:

Երդվեալ հոգաբարձ. } Ա. Աստպանով / Բ. Եակուլով

2—8

ԽԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ

Երկուշաբթի. Դավրօնակի կանանց և մանկաբարձական հիւանդ. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շահմբօրօկի վինէրական և կաշու հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ.. Մխրօշնիչենկօ ներքին, ծծքային և երեխաների հ., Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Շահմբօրօկի վինէրական և կաշու հ., Ասատուռօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Դավրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Մխրօշնիչենկօ ներքին, կրծքային և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիրտքիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Լիսիցեվ ներքին հ., Բախտուռով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շահմբօրօկի և Ասատուռօվ ներքին և կաշու հ.:

Շաբաթ. Կրիգէր ներքին և երեխաների հ., Լիսիցեվ ներքին հ.:

Առաւելարոյժ Օբրեխա աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է իր տանը ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտօր Լիսիցեվ

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՕԿՏՕՐ ԵԱԿՈՒԲՕՎԻՉ շաբաթական է ընդունել վէներական եւ սիֆիլիտական հիւանդներին ընդունել երեքշաբթի օրերը առաւօտեան 11 ժամից մինչև 2 ժամը: Գօրովինակի փողոց, Մուխրանական տունը: 4—6

Դուրս եկաւ մամուլի տակից «Մանկական ձայնագրեալ երգարան» խմբագրութեամբ Եղնիկ քահանայի Լըզնկեանցը: Հրատարակութեամբ Զ. Գրիգորեանցի: Ընդունուած է Ն. մխիթարեան դպրանոցում և թեմական վերատեսչի բարեհաճութեամբ Տըփխիս բոլոր ուսումնարաններում: Վաճառւում է բոլոր առաջնորդարաններում. գինն է 40 կ., դուռմարով առնողներին զիջումն կը լինի: 5—10

Ֆ. Կ ԶԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻԹՑԼՕՎՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ 8. ԿՕՏՐԻՆԻ ԱՄԵՆԱՅՆ օրը ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒՄ ԵՆ առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երկ. խոյական, ջղային, վէներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ: 5—6

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուիրներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԱՐՕԻՆԻ, ՍՈՒՒԹԱՐԻ գանազան տեսակի, մատրաց և ընծոր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կ ղեխերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով, Въ Тифлисѣ, МАРГИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ.

փոստային կօնֆիկտ պատուիրների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

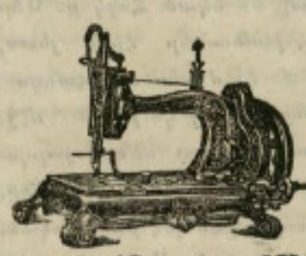
2—50

«ԵՂՈՒՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ» ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ հրատարակում է 1-ին և 2-դ կարգի փայ ունեցողներին ընդհ բերել դիմաւոր դրամագլխակը ընկերութեան իսկական փոյթերը առնելու համար ժամանակաւոր վկայականների տեղ: Դրամագլխակը դրամով է երեւանակայա հաշտարակի վրա, Զակկու տանը բաց է ամենայն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ տօներին առաւօտեան 9—11 ժամը:

2—3

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի դրախանութիւններում Ս. Մանդինեանի հետևեալ դասագրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհ և Այբբենարան (առաջարկ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (առաջարկ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. առաջարկ ուսմունք և ընթերցմունք (դ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Կ. ՊՈԼՍԻ ԱՏԱՄԱՆՏԱՑ ՍԿԶԲՏ ՓՐԿՈՑ տուն ՉՄՈՒՐԼՕՎԻ ԵԿՈՂ ձր մեռվայ սեղանի համար առաջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՉԵՒԻ և ՈՏՔԻ կարի ՄԵՔԱՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՑ, ամենանոր ՁԵՒԻ, չափազանց էժան գներով, այսինքն Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

2—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 13 Октября 1880 г.

Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների

Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 183 Հոկտեմբերի 15 (27) 1880 Հոկտեմբերի 15 (27) № 183

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտ. բաժինն ընդունվում է ամեն ժամ:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն: Նամակ Շուշուց Նամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր:— Արտաքին տեսութիւն: Թիւրքիա: Յունաստան: Նամակ Գարակատանից:— «Մշակի» հեռագրներ: Յայտարարութիւններ:— Ֆելիետօն:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

1 հոկտեմբերի

Մեզ հայը այսօր մասամբ ծանօթ է Եւրոպայի նշանաւոր առևտրական շրջաններում, այդ մասին ի հարկէ, առաւելապէս պարտաւոր ենք վաճառականութեանը: Զարգացման գլխաւոր ոյժը հայերին տուել է վաճառականութիւնը. իսկ ուրանից այդ՝ և կը տեսնես, որ հայը ամենաիշատ մի ազգ է աշխարհիս երեսին: Հայը արդարև մեծ ձգտումն ունի գէպի վաճառականութիւն, հայը ճարպիկ է առևտրի մէջ. նա այդ առթիւ ծանուում է իր հայրենիքը, թողնում է իր տուները, իր ընտանիքը, և տարիներով թափառում է հեռու երկրներում: Նա ամեն միջոց գործ է դնում միայ վաստակելու համար, այո, նա դիմում է և ամենաստոր միջոցներին անգամ: Ես չեմ խօսում ընդհանուր հայ վաճառականների վրա, բայց խայտառակներին յաճախ և գրեթէ ամեն տեղ պատահելով, ինձ առիթ է տալիս այդպէս մտածելու: Այդքան նոյն խարդախութիւններ, նոյն անազնուութիւնների պատճառով չէ, որ այսօր հայ վաճառականի վարկը կորած է Եւրոպայի շրջանակներում: Արդեօք նրանց պատճառով չէ, որ այսօր եւրոպացին հայի ճակատին «խարդախ» անունը կպցնելու առիթ է ունենում: Մենք եւրոպացուց ապրանք առնելու ժամանակ շատ անգամ չենք ուզում տեսնել, քննել նրա ապրանքը, բաւական համարելով, որ նա չի խաբիլ: Բայց այդպէս չէ վարվում եւրոպացին հայի հետ, երբ պատահում է այդ վերջինից մի որ և իցէ մէկը գնել: Մենք ունենք մատաքսի գործարաններ, որոնց արդիւնաբերած մատաքսը վաճառվում է դիմատրապէս Ֆրանսիայում: Բայց չը նայելով որ ֆրանսիացին կրկին և կրկին անգամ մի և նոյն հայի գործարանից գալիս եկած մատաքս է գնում, նա գարձեալ հաւատ չէ ընծայում դրան, նա չէ գնում, մինչև կատարելապէս վերահաւատ չէ լինում բոլոր ապրանքի որպիսութեանը: Ինչու,— որովհետև նա շատ անգամ պատահել է ամենաստոր խարէութեան:

Հայ վաճառականը, առևտուր սկսածին պէս, իր ունեցածից մի երեք անգամ աւելի գումար զոհում է անձնասիրութիւնից դարտը աննելով սկսում է մեծ արարքներ անել: Առանց վերջը մտածելու անհաշիւ, սկսում շռայլաբար վատնել ալ ու ձախ: Այդպէս շարունակում է նա մի քանի տարի, շուտ է տալիս իր անկարգ գործերի անիւը, վերջը պարտքերը տեսնելով իր անյաջող ընթացքը, ձեռքը գնում փողը տակով է անում և յայտնում է իրան բոլորովին անկարող և անանկացած: Նա վերջացնում է իր պարտքերը րուբլուն 15 20 կոպէկ վճարելով: Նա դառնում է պատճառ շատ ընտանիքների թշուառութեան, իսկ իրը ուրախ բանականանում է նրանով, որ կարողացաւ մի յայտնի գումար ծածուկ տակով աննել: Այդպիսի դէպքերում հայ վաճառականները պատճառներ չեն, և չէնց շատ ժամանակ չէ որ մի քանիսը տեղի ունեցան մեր մի քանի քաղաքներում: Տեսնում ես, կազմվեց հայերի մէջ մի ընկերութիւն, որ սկսում է մեծ գործեր ունենալ թէ Եւրոպայի և թէ Ասիայի նշանաւոր քաղաքներում: Ընկերներից մէկը, լինելով աւելի ճարպիկ, կաշառում է իր հաշուապահին և ընկերութիւնից աշխատում գումարներ է կլանում: Մի այդպիսի խաղ նորերում մի թիֆլիսական պարոն խաղացել էր իր ընկերների հետ, ինչպէս վերջը յայտնվեց:

Նոյնպէս է վարվում և հայ գործակատարը, պրիկաշչիկը: Նա իրաւունք ստացածին պէս, գրեթէ նոյնի ուրիշ տեղեր ապրանք առնելու, մի երկու այնքան էլ ինքն է վերադիր անում և ներկայացնում տիրոջը: Այսպէս վարվում է նա շատ տարիներ, մինչև վերջապէս տեսնում է, որ յայտնվում են իր ներգործութիւնները, այնուհետև նա չհամարձակում է իր տիրոջից և քիչ ժամանակից յետոյ յայտնվում է առևտրական ասպարէզում մի քանի տասնեակ հազարներով.... Նրա հազը չէ, թէ իր տէրը վճարեց. նա դեռ ուրախ է այդ մասին, նա դեռ ծիծաղում է խեղճ վաճառականի միամտութեան վրա...

Կրկնում եմ, այդպիսի խայտառակ դէպքեր հայ վաճառականների և գործակատարների մէջ սակաւ չեն: Առաջինը գոնէ չամարձակ յայտնվում է մէկ վրա, և խլում է նրանից իր ունեցածը: Նոյն առաջակութիւնը անում է և մեր վաճառականը միայն անձայն, գաղտնի, և աւելի ստոր միջոցներով.

Վաճառականը պէտք է ունենայ իր մաքուր հաշուի մատեանները, որից զուրկ են հայ վաճառականների մեծ մասը:

Անձնական շահերը պաշտպանելու համար ձեռք առնել աններելի և միանգամայն զզուելի միջոցներ —օրինակ, խանութը ապաշխռել և ապաշխռութեան փողը առանալու նպատակով նրան փոքր ապրանքով այրել, այրելով նրա հետ նաև դրացի խանութներ, որոնց տէրերը իրենց ապրուստի օրական պարէնը նոյն խանութներում եկածներին են հայթայթում—այդ ոչ թէ խղճի, այլ մարդկութեան ընդդէմ է:

Քաղ հասկանանք վերջապէս մեր վաճառականները, որ երբ ներկայ ժամանակում ամեն տեղ խօսվում է հայերի մասին, նրանց «խարդախ» գործերը վերաբերում են ընդհանուր հայ ժողովրդին:

Աբէլ Ապրեսեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 5 հոկտեմ.

1874 թիւն «Մշակի» և «Մեղուի» մէջ, հոգևորականութեան և կօմսոպօլիտութեան վերաբերութեամբ ծագած պօլեմիկայի ժամանակ, ես երկու լրագրերից ևս հատուածներ հանելով, ապացուցել էի, թէ երկու լրագիրների հայեացքները մէկ են և թէ «Մեղուն» աւելորդ տեղն է պնդում, որպէս թէ «Մշակը», հակապետական դիրք է բռնել, և այդ հատուածները երկու նամակների մէջ ամփոփելով Ախալքալաքից ուղարկել էի «Մշակին» մինը Աշխարհական ոմն» և միւսը «Հոգևորական ոմն» ստորագրութեամբ, որոնք տպվեցան «Մշակի» նոյն տարվայ 22 և 27 N. №-ի մէջ: «Մեղուն», ինչպէս այժմ, այն ժամանակին ևս իմ նամակների վերաբերութեամբ մեղադրելով «Մշակին» մինչև որտից չը սկսենք նրա վրա յարձակվել:

Մենք իսկապէս շատ վատ ծառայութիւն արինք մեր յայտնի դերասան Աղամեանցին որ չը շարունակեցինք նրա վրա յարձակվել: Բաւական կը լինի եթէ այժմ մի քանի անգամ սաստիկ դիմենք Մնակեանին, ասելիք որ նրա ձայնը սաստիկ դուրեկան է, նրա մանիէրները զարմանալի շնորհալի են. խաղը բազմակողմանի է,— և գրագ կարող եմ գալ, որ Մնակեանը կընկնէր և Աղամեանը կը բարձրանար: Ափսոս որ ես անձամբ պատ'ու չունեմ ծանօթ լինել ալ. Աղամեանի հետ, եթէ ոչ, տեսնելով որ թատերական կոմիտէտը այլ ևս նրանում դերեր չէ տալիս նրան, ինչտայտել է նրա հետ և կամենում է Մնակեանին նրանից բարձր դասել, ես անպատճառ կառաջարկէի նրան դրագ գալ ինձ հետ, կամ մեծ գումարով, կամ խնդրելով նրան որ նա, լաւ նկարիչ լինելով, ինձ համար մի դեղեցիկ պատկեր նկարի, օրինակ Աեիի աւերակների պատկերը, որ նա նորերում, ինչպէս լսում եմ այցելել է,—ասում եմ գրագ կը գայի նրա հետ, որ բաւական է եթէ «Մշակը» մի երկու անգամ անողորմ կերպով յարձակվի նրա վրա, որպէս զի նա զարձեալ Թիֆլիսի հասարակութեան սիրելին դառնայ: Նոյնպէս մենք խոստանում ենք, որ վատ ծառայութիւն ենք արել մեր հեղինակ Սունդուկեանցին, որ անզգայ և անկեղծ կերպով գովել ենք նրա պիէսաները: Բաւական է մեզ ասել որ «Քանդած օջախը» անմիտ պիէսա է, «Գլպօ» մի գրօշ չարժէ,— և հատատացած կացէք որ միւս հինգշաբթի օր փոխանակ «Լօնդոնի Աշտարակի» մշտական խմբի կօմիտէտը անպատճառ կը տայ Սունդուկեանցի պիէսաներից մինը....

* * *

Երբ որ մի ամբողջ հասարակութիւն դէնված է մի մարդու դէմ, պարզ է որ հասարակութիւնն է արդար, իսկ այն մէկ մարդն է անպիտան: Մթթէ ամբողջ հասարակութիւնը կարող է սխալվել,— ոչ երբէք:

Մի ամբողջ հասարակութիւն մոռացել է իր մայրենի լեզուն, արշամարշանքով է վերաբերվում դէպի իր ազգութիւնը, արգելում է իր զաւակներին հայերէն սովորել,— ուրեմն շատ լաւ է անում, իրաւունք ունի այդպէս վարվել...Յանկարծ

ՏԵԼԻԵՏՕՆ

Ինչի երկար ժամանակ չէի գրում: —Միակ միտք հանգիստ լինելու: —«Մեղու Հայաստանի»: Յարոյ և Իւնիուս: —Համալ և նրա աշխատակցութիւնը: —Ամերիկանեանց: «Մշակինն» բարեկամ լինելու վտանգը: —Սունդուկեանց և նրա պիէսաները: —«Մշակինն» թշնամանալու օգուտը: —Ադամեան և Մնակեան: —Ամբողջ հասարակութիւնն և մի մարդ: Հետևողներից բաղկացած ազգը և մի ինքնակար անձնաւորութիւնն: Մայրենի լեզու և օտարական: —Կրօն և ազգութիւն:— Մի անկիրթ հայ-բողոքական և մի կրթված հայ-լուսաւորչական: —Մի Թիֆլիսեցի մայր: Հայ խմբագիրներ և գրողներ: Երեք նոր գիտեր: Երևան, Վաղարշապատ և Թիֆլիս: —Մտքերը և տաժողմունքները փոխելու նոր միջոց: Աղաւոտիւտ հայը և խաւարասէր հայը: Անգլիացի միսիոնարը և արիւնի փոխելը: Միսսըր Բրայս և «Համլէտ»: Վրաց և հայոց մշտական խումբերը: —Կրօսի Նամակը: Իմ աւելուածս: Երկու երեսի անձնաւորութիւններ:

—

«Մշակի» ներկայ համարը ձեռքն առնելով, ընթերցողը անպատճառ կը զարմանայ. նա կը բաց անի թերթը և կը տեսնի Ասիացու ֆելիետօնը: Ակամայ ընթերցողը ինքն իրան հարց կառաջարկի. ինչ է պատճառը, որ Ասիացին այդքան երկար ժամանակ չէր գրում....

Բայց որովհետև այդ հարցը կը մնայ առանց պատասխանի, եթէ ես ինքս չը պատասխանեմ. ուրեմն ահա պատասխանում եմ:

Ես կամենում էի մի քանի ամիս հանգստանալ և այդ պատճառով չէի գրում: Հանգստութիւնը դրա մէջ չէ, որ «Մշակի» աշխատակիցը չէ աշխատում, այլ դրա մէջն է, որ նրա անունը չէ երևում լրագրի էջերի մէջ.... «Մշակի» աշխատակիցը միայն այն ժամանակ հանգստութիւն է վայելում, երբ նրա անունը չէ երևում «Մշակի» մէջ. այն ժամանակ նրան հանգիստ են թողնում:

Աւելորդ ենք որ և է մարդ հանգիստ, անվրդով կեանք էր վարում, լաւ մարդ էր, կամ վատ մարդ էր, դա մի և նոյն է, նրան ոչ ոք ձեռք չէր տալիս, ոչ ոք չէր անհանգստացնում: Բայց ես նոր որ սկսեց «Մշակի» մէջ աշխատակցել, իսկոյն նրա վրա սկսում են յարձակվել, էլ շունչ քաշել չեն թողնում.... Նրա ամեն քայլ, որ առաջ շատ դեղեցիկ, գովելի, անվնաս, ազնիւ էր,— «Մշակի» մէջ աշխատակցել սկսելուց յետոյ, դառնում է տգեղ, պախարակելի, վնասակար, անազնիւ....

«Մեղուն» մէկ համար չէր թողնում որ ինձ չը հայհոյի, ինչ ասես յիշոցներ ինձ վրա թափի, քանի որ ես աշխատակցում էի «Մշակինն»: Բայց չէնց որ երկուսն էլ հեռացան «Մշակից» ու մինը պարզ սկսեց աշխատակցել նոյն «Մեղուի» մէջ որ թուք ու մուր էր քսում նրա երեսին,—իսկոյն երկուսն էլ լաւացան, դարձան օրինաւոր մարդիկ, անպիտան գրողներից դարձան գերազանց գրողներ.... Նոյն իր գարդակացութիւ, սուտ դիպլոմաւոր անուանված անձի յօդուածները «Մեղուն» փառաւորապէս տպում է իր էջերի մէջ:

Ուրիշ օրինակ: «Մշակի» մէջ գրում էր Համալը: Այն ժամանակ «Մեղուն» գրեթէ մի համար չէր թողնում որ Համալին չը խայտառակէ: Համալը հեռացաւ խմբագրութենից,— և ահա նա լաւ մարդ դարձաւ: «Մեղուն» հաւատացում է որ Աւիր անհանց շատ անպիտան մարդ է, հայութիւնը ատում է, հայ եկեղեցուց որսեր է անում, գառնապետ գալ է և այլն: Բայց ինչի նա նոյը չէր ատում Ամիրխանեանցի մասին, նախ քան նա աշխատակիցը «Մշակի» մէջ: Նա, խե, դադանից առաջ էլ վատ մարդ էր. իր գործունէութիւնը երկար ժամանակ է արդէն որ վարում է.... Բայց ոչ, նա շատ օրինաւոր, անվնաս մարդ էր, քանի որ «Մշակի» մէջ չէր աշխատակցում և միայն այժմ անպիտան դարձաւ: Թող Ամիրխանեանց հեռանայ «Մշակից», ոչինչ չը գրի մեր լրագրում,— և ահա նա կրկին օրինաւոր, անվնաս մարդ կը դառնայ, և մինչև անգամ նրա այդ վարմունքի պատճառով բոլոր մնացած հայ ազատամտականները «Մեղուի» կարծիքով օգտակար մարդիկ կը դառնան, նրա սիրելի եղբայրներ կանուանվին:

Հարկաւոր էլ չէ անպատճառ «Մշակին» աշխատակից լինել, բաւական է նոյն իսկ Գրիգոր Արծրունու բարեկամ լինել՝ ամենաանմեղ հայհոյանքների արժանանալու համար: Նոյն բանը չէր անում «Մեղուն» Սունդուկեանցի, Ջոշկանի վերաբերութեամբ, քանի որ նրանք Գրիգոր Արծրունու բարեկամներ էին յիշում.... Հանգիստ կեանք վայելելու, հայհոյանքից ազատ լինելու համար բաւական է Թիֆլիսում Գրիգոր Արծրունու հետ ծանօթ չը լինել, բայց մանաւանդ չաշխատակցել և չը թղթակցել «Մշակին» մէջ: Եւ կարծում էր որ օրինակ «Մեղուն» յարձակվում է այն մարդիկների գազափարների դէմ, որոնք «Մշակինն» մտածեն,— ոչ. այդ դեռ հասկանալի կը լինէր. «Մշակին» ուղղակիան դէմ լինելով, բնական է նրա աշխատակիցների գաղափարների դէմ լինել....Բայց ոչ, այդ տեսակների ոչ թէ գաղափարները, այլ ամեն բան վատ է լինում. անձնական կեանքը, մտաւոր կարողութիւնը, անկեղծ զգացմունքները, ընտանիքը, մինչև անգամ նրանց դէմքը, երեսի դծագրութիւնը.... Եւ չէնց որ հետևում են «Մեղուին», մի դիւթական զօրութեամբ ամեն բան իսկոյն փոխվում, լաւանում է նրանց մտ. դէմքն էլ գեղեցկանում է, մազերի գոյնն էլ փոխվում....

Ուրիշ կողմից բաւական է որ «Մշակը» մէկի որ և է պակասութիւնը գոյ տայ,— և իսկոյն այդ մարդը դառնում է ամենաժողովրդական մարդ Թիֆլիսի հայ հասարակութեան մէջ: Բայց չէնց որ դադարեցինք նրա վրա յարձակվել, — և նա խեղճը ընկնում է, ընկնում է և այլ ևս չէ վեր կենում, մինչև որ նորից չը սկսենք նրա վրա յարձակվել:

Մենք իսկապէս շատ վատ ծառայութիւն արինք մեր յայտնի դերասան Աղամեանցին որ չը շարունակեցինք նրա վրա յարձակվել: Բաւական կը լինի եթէ այժմ մի քանի անգամ սաստիկ դիմենք Մնակեանին, ասելիք որ նրա ձայնը սաստիկ դուրեկան է, նրա մանիէրները զարմանալի շնորհալի են. խաղը բազմակողմանի է,— և գրագ կարող եմ գալ, որ Մնակեանը կընկնէր և Աղամեանը կը բարձրանար: Ափսոս որ ես անձամբ պատ'ու չունեմ ծանօթ լինել ալ. Աղամեանի հետ, եթէ ոչ, տեսնելով որ թատերական կոմիտէտը այլ ևս նրանում դերեր չէ տալիս նրան, ինչտայտել է նրա հետ և կամենում է Մնակեանին նրանից բարձր դասել, ես անպատճառ կառաջարկէի նրան դրագ գալ ինձ հետ, կամ մեծ գումարով, կամ խնդրելով նրան որ նա, լաւ նկարիչ լինելով, ինձ համար մի դեղեցիկ պատկեր նկարի, օրինակ Աեիի աւերակների պատկերը, որ նա նորերում, ինչպէս լսում եմ այցելել է,—ասում եմ գրագ կը գայի նրա հետ, որ բաւական է եթէ «Մշակը» մի երկու անգամ անողորմ կերպով յարձակվի նրա վրա, որպէս զի նա զարձեալ Թիֆլիսի հասարակութեան սիրելին դառնայ: Նոյնպէս մենք խոստանում ենք, որ վատ ծառայութիւն ենք արել մեր հեղինակ Սունդուկեանցին, որ անզգայ և անկեղծ կերպով գովել ենք նրա պիէսաները: Բաւական է մեզ ասել որ «Քանդած օջախը» անմիտ պիէսա է, «Գլպօ» մի գրօշ չարժէ,— և հատատացած կացէք որ միւս հինգշաբթի օր փոխանակ «Լօնդոնի Աշտարակի» մշտական խմբի կօմիտէտը անպատճառ կը տայ Սունդուկեանցի պիէսաներից մինը....

* * *

Երբ որ մի ամբողջ հասարակութիւն դէնված է մի մարդու դէմ, պարզ է որ հասարակութիւնն է արդար, իսկ այն մէկ մարդն է անպիտան: Մթթէ ամբողջ հասարակութիւնը կարող է սխալվել,— ոչ երբէք:

Մի ամբողջ հասարակութիւն մոռացել է իր մայրենի լեզուն, արշամարշանքով է վերաբերվում դէպի իր ազգութիւնը, արգելում է իր զաւակներին հայերէն սովորել,— ուրեմն շատ լաւ է անում, իրաւունք ունի այդպէս վարվել...Յանկարծ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Ամանորյա ծաղիկներ

Նոր տարվան 11-րդ շաբաթ օրը, երեկոյան ժամը 6-ին, Ազգային ժողովի դահլիճում տեղի կունենա Ազգային ժողովի նախագահ Գ. Ալամդարյանի ամանորյա ընդունելությունը։

Ընդունելության ներկաները կունենան հնարավորություն ծանոթանալու ազգային ժողովի նորընտիր անդամներին։

Ընդունելության ներկաները կունենան հնարավորություն ծանոթանալու ազգային ժողովի նորընտիր անդամներին։

Ընդունելության ներկաները կունենան հնարավորություն ծանոթանալու ազգային ժողովի նորընտիր անդամներին։

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Ամանորյա ծաղիկներ

Նոր տարվան 11-րդ շաբաթ օրը, երեկոյան ժամը 6-ին, Ազգային ժողովի դահլիճում տեղի կունենա Ազգային ժողովի նախագահ Գ. Ալամդարյանի ամանորյա ընդունելությունը։

Ընդունելության ներկաները կունենան հնարավորություն ծանոթանալու ազգային ժողովի նորընտիր անդամներին։

Ընդունելության ներկաները կունենան հնարավորություն ծանոթանալու ազգային ժողովի նորընտիր անդամներին։

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Ամանորյա ծաղիկներ

Նոր տարվան 11-րդ շաբաթ օրը, երեկոյան ժամը 6-ին, Ազգային ժողովի դահլիճում տեղի կունենա Ազգային ժողովի նախագահ Գ. Ալամդարյանի ամանորյա ընդունելությունը։

Ընդունելության ներկաները կունենան հնարավորություն ծանոթանալու ազգային ժողովի նորընտիր անդամներին։

Ընդունելության ներկաները կունենան հնարավորություն ծանոթանալու ազգային ժողովի նորընտիր անդամներին։

Fonds A.R.A.M

«ՄՇԱԿ» ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀՈՒՆՎԱՐԻ 12 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՀԱՄԱՐ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԲՐԱՑԱԿԱՆ

ՀՂՈՒՄ «ՄՇԱԿԻ»

ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԳԱՆԳԱՏԱՊԵՏ

Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ

Ինչպես հայտնի է, Ռուսաստանի հայ մամուլը ներկայումս գտնվում է ծանր դրության մեջ։ Ամեն օր նրա դեմ նոր հարվածներ են հասցվում։ Ամեն օր նրա դեմ նոր հալածանքներ են սկսվում։ Ամեն օր նրա դեմ նոր հարձակումներ են կատարվում։ Ամեն օր նրա դեմ նոր զրպարտություններ են հնարվում։ Ամեն օր նրա դեմ նոր սադրանքներ են կազմակերպվում։ Ամեն օր նրա դեմ նոր դավեր են նյութվում։ Ամեն օր նրա դեմ նոր ոտնձգություններ են գործադր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենսաթօնական Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սահմանոս աւագ քահանայ Տէր-Սահմանեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայաստանեաց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յաւելուածներով. Համար. 11. Ցակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Ցովսէփը բանտում. 13. Ցովսէփի փառքը. 14. Ցովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Ցովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ճանաչեցին Ցովսէփին. 17. Ցակոբի Եգիպտոս տեղափոխութիւնը:

Աղօթք վասն թագաւորի «Թագի քո Քրիստոս», «Այսօր կանգնեցար և էջմիածինն ի Հօրէ» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատմութեան իմաստին համաձայն: Նկարագրութիւն ոռնալուսի հանգէսի ու թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած տօներին: Գինը ըստ առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ գեռեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան դրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Մանուկի տակից դուրս եկաւ և վաճառւում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք թուաբանութեան» Գ. Վարձելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Ր.	Կ.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Դաւթեան Մայրենի լեզու ա. տ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. տ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. տ.	—	70.
5.	Ագայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանգինեան Նահապետական և Հայր. աշխահ.	—	60.
7.	— Ազգային ընտանեկան աշխարհ ա. տ.	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան գասագիրք ռ. լ. Русское Слово	—	45.
11.	Այվազեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք հ. լեզուի մ. տ.	—	40.
12.	Եղիշէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն հատարակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարելագրութեան օրինակ.	—	20.
5.	Պալասանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վերոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենսաթօնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են առնում:

ՍՏԱՑՎԱԾ են տղամարդկերանց, կանանց և երեխաների ԿԱՍՏՕՐԻ ՇԱԼԱՊԱՆԵՐ են ԴԻՄԱՐԿՆԵՐ և այլ նորաձև ապրանքներ արտասահմանի նորաձև ապրանքների պահեստի մէջ, որ գտնվում է ԴԻ.ՕՐՑՕՎԱՑԱ փողոցի վրա ՍԱՐԱԶԵՎԻ եւ ԾՕՎԵԱՆՕՎԻ տանը ՎԵՐԻՆ ՑԱՐԿԻ մէջ Գիրգիդովի վարչական ոստիկանների խանութի վերը: ՄՈՒՏՔԸ ԲԱԳԻՑ: Տղամարդկերանց ՇԱԼԱՊԱՆԵՐ 2 ր. 55 կ-ից և աւելի թանգ:

Մերօն Գալաստեանց

3—10

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ են անանկացած Ի. և Ե. Զանջուղազովի վաճառականների ՊԱՐՏԱՏԷՐԵՐԸ: Թիֆլիսի Նահանգական դատարանի դահլիճը Հոկտեմբերի 19-ին, առաւօտեան 11 ժամին, ԽՆԱՄԱԿԱԼՆԵՐ ԸՆՏՐԵԼՈՒ համար Զանջուղազովի գործերի մասին ՄՐՑՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ նշանակելու համար:

Երդվեալ հոգաբարձ. } Ա. Ստեփանով
} Բ. Եակուլով

3—8

Մի մոլդավեցի պարոն, Ցովհաննէս Սազդեան, որ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՑԱԿԱՆ ունին վկայական ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ և ԱԿՊՂՑԱԿԱՆ երկեցողութեան ՈՒՍՈՒՑԻ պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայ կօնսիստօրիա, հարցնել Ցովհաննէս Սազդեանին:

7—8

ՎԱՐԶՈՎ է արժէմ 6 ՍԵՆԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար: Նօթաշէնսկայա փողոց, Իսակ ՓՈՒՂԻՆՕՎԻ տունն: Դնի մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2—2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ սատկեցաւ ՇՕԿՕԼԱԴ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՖԱՑ

12—20

Մինչև առաջիկայ 1881 Թիւ յունվար ամիսը ՇՈՒԲԻ քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ԲԱՖՖԻՒ «ԽՆԴՐՔ» անունով վիպասանութիւնը: Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա: Իւրաքանչիւր գրքի գինը կանխավ է բաժանորդ գրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի: Իսկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ: Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱԲՆ. Դ. ԱԳՐԻՍԵԱՆՑ

3—10

ՎԱՐԶՈՎ տրվում է ՁՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով Օրբէլեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, ցակոբ Դանդուրովի տան:

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՕԿՏՕՐ ԵԱԿՈՒԲՕՎԻՉ չարտնակում է ընդունել վէներականների ին սիֆիլիտիկական հիւանդներին ընդունելի ժամերը առաւօտեան 11 ժամից մինչև 2 ժամը դօրվէնսկի փողոց, Մուխրանսկու տունը:

5—6

Դուրս եկաւ մամուլի տակից «Մանկան ձայնագրեալ երգարան» խմբագրութեամբ Սղնիկ քահանայի Բրնկեանց: Հրատարակութեամբ Զ. Թրխգրեանցի: Ընդունուած է Նախարարութեան գպրանոցում և թեմական վերատեսչի բարեհաճութեամբ Տրփխի բոլոր ուսումնարաններում: Վաճառվում է բացառապէս Զ. Թրխգրեանցի «Մովկաւան գրավաճառանոցում. գինն է 40 կ., գումարով առնողներին կիջուցի կը լինի:

5—10

Ֆ. կ ՋԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ կից ՄԻԽԱՑԼՕՎՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐՈՆԻ ԱՄԵՆԱՅՆ օրը ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ են առաւօտեան 1 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վէներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ:

5—6

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատէրներ ԿՕՆՖԵԿՏՆԵՐԻ, ՊԱՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ գնեցած տեսակի, մաքրի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԵԿՏԻ, և ամեն տեսակ կոնդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետևեալ հասցէով. Въ Тифлисѣ, МАРГИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կօնֆէկտ պատուիրողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Հախինապարեանց.

26—50

«ԵԴՈՐ ԿԱՍՈՒՄՕՎ ԵԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ» ԱՒԻՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ հրաւիրում է 1-ին և 2-դ կարգի վայ ուսանողներին ընդունել գիշերաւոր գրասենեակը ընկերութեան իսկական փոյերը ստանալու համար ժամադրեալ վկայականների տեղ: Գրասենեակը գրասենեակում է երեւանակայա հրապարակի վրա, Զակերու տանը բաց է ամենայն օր առաւօտեան 9 ժամից մինչև 2, իսկ տօներին առաւօտեան 9—11 ժամը:

3—3

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենսաթօնական և Զ. Թրխգրեանցի գրավաճառութիւններում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գասագրքերը.

1.	Ազգային Ընտանեկան աշխարհ և Այբբենարան (ա. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . .	25 կ.
2.	Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ)	75 կ.
3.	Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք)	30 կ.
4.	Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն)	65 կ.

ՓԱՐՈՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին: Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով, նոյն ձևով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսօր:

ՓԱՐՈՍ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց ընտրութիւնն կը մնան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ:

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 ռուբլի կանխիկ վճարելի խմբագրութեան հասցէն այս է. Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменіи“ Софьѣ Мсеріанцъ.

Ուսումնասէր Հայք կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ՚ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուելի գործակատար մօտ, և ա. ՚ի Տփխիս՝ կենդրոնական և Զ. Թրխգրեանցի գրավաճառանոցներում, և յԵրեւան՝ Պ. Արզար Եուլամիրեանցի մօտ:

Եթէ «ՓԱՐՈՍԻ» 1880 ամի պատուելի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար՝ մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:

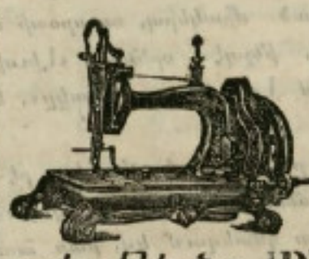
ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՍԵՐԵԱՆՑ

5—10

ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ՅԱՅՏՆԵԼ Թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանը մանաւանդ ԹԻՒՐՔԱՑ ԸՆԿԱՆՆ ԽՕՍԼՈՒՍՏ սիրողներին, որ ներկայ ամսվայ մէջ ժխտասոի մեր ԳԻՄՕՆԸՆԻ մէջ ստացված են Թիւրքիայից ԸՄՊՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆ յատկութիւնների ԽՕՍԼՈՒՍՏՆԵՐ, այսինքն՝ ԵՆԻՉԻՕ ԿՅՕՒՏԿ, ՊԵՐՄՈՒՉԸՆ ԸՆԿՈՒՅԿ, ՀՈՒՄՈՒՆ, ԸՆՖԻՆ և ԱՊՐԱՈՆ ամենաբարձր տեսակից: Յիշեալ ժխտասոներից միայն ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԱՆՆԵՐԻ համար կը պատրաստվին ԳԻՆԸ 1 ՖՈՒՆՏԻ համար առաջին ՎԱՑՔ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ 4, 5, 6, 8, 10 և 12 ր., մի ֆունտ ԸՄՊՈՕՆԻ ԽՕՍԼՈՒՍՏԸ արժէ 3, 4 և 5 ր., պ.պ. գնողներին խնդրում եմ իրանց ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐՈՎ ԴԻՄԵԼ ժխտասոի իմ ԽԸՆԱՒՈՒԹՔ, որ գտնվում է ԴՎՕՐՑՕՎՑԱՑ փողոցի վրա, ԸՐՆՈՒՒՆՆԻ տանը № 1: ՕՏԸՐԸՐԸՂՆԵՐՑԻ պարոններին խնդրում եմ պատուէրները ՆԸՄԸԿՆԵՐՈՎ և ՓՈՂ ուղարկել պատուէրների համեմատ: Պատուէրները անյապաղ կը կատարվեն և կուղարկվեն առաջին ՓՕՍՏՅՈՎ:

Գործարանատէր Ն. ՅՕՋԸՐԴՅԸՆՑ

I—3 (2)

Կ. ՊԱՆՑԵՐ, ԱՏԱՄԱՆՏՍԿՑԱ ՓՈՂՈՑ տուն ՉՄԻՒՐԼՕՎԻ: Նկող ձը մեւակայ սեզօնի համար առա ջարկում եմ պատուէրի հատա

կութեանը ՄԵԾ ՉՈՒՆԵՑՈՒԹԵՄԲ ՁԵՒԻ և ՕՏՐԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳԻՄՈՒԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ, ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ, չափազանց էժան գներով, այսինքն Ձեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

13—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 14 Октября 1880 г. Տպարան եղբայրք Պատկանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 184 Հոկտեմբերի 17 (29) 1880 Հոկտեմբերի 17 (29) № 184

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բիճիխում պրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Յատուկ նամակները դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայերը և քիւրդերը։— Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Գօրուց։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Ֆրանսիա։ Անգլիա։ Նամակ Գարակատանից։—«Մշակի» հեռագրեր։—Յայտարարութիւններ։

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ՔԻՒՐԴԵՐԸ

Դարերով ապրում են թիւրքաց Հայերը քիւրդերի հետ մի երկրում,—և մինչև այժմ ոչինչ բարոյական ներգործութիւն չը կարողացան ունենալ այդ վայրենի ցեղի վրա։ Դարերով քրիստոնեայ այդ միակ ազգը Ասիայում ապրում է բարբարոսների մէջ և մինչև այժմ ոչինչ բարոյական ներգործութիւն չը կարողացաւ ունենալ իրան շրջապատող բարբարոսների վրա։

Երբ քիւրդերը վրնաւորվում են, սկսում են յարձակվել Հայերի վրա, սկսում են աւերել նրանց դիւղերն ու քաղաքները, սկսում են կոտորել Հայ ազգաբնակութիւներ,—Հայերը սկսում են աղաղակել, բողոքել....

Իսկ երբ խաղաղ ժամանակ է գալիս, Հայերը դարձեալ ոչինչ ջանք չեն անում քրիստոնէութիւնը և քաղաքակրթութիւնը տարածելու իրանց ճրնշողների մէջ, որպէս զի քաղաքակրթեն նրանց, մեղմացնեն նրանց բարքը ու վարքը և այսպիսով ապագայում ապահովացնեն իրանց սեփական խաղաղ գոյութիւնը։

Այդը ունի մի մեծ պակասութիւն. նա չը գիտէ ներգործել իրան շրջապատող ցեղերի վրա, այլ ընդհակառակն ինքն է ենթարկվում իր հարևանների ազդեցութեանը, որքան ատոր էլ լինէին նրանք իրանց ժառանգ գարգացմամբ։ Այդոց ազգութիւնը անընդունակ հանդիսացաւ Հայացնել քիւրդ բարբարոս աւազակներին, Հայոց քրիստոնէութիւնը անընդունակ եղաւ դարերի ընթացքում միսիօնարական ոգով աւետարանի լոյսը տարածել իրան շրջապատող, իրան ճնշող, իրան հարստահարող, իրան անպատուող, իր ազգութիւնը քանդող վայրենիների մէջ....

Եւ ահա սրա հետևանքը։ Քիւրդը մնաց նոյն բարբարոս աւազակը, նոյն անզսպելի վայրենի գազանը, ինչ որ էր մի քանի դար սրանից առաջ։ Քրիստոնէութիւնը, այդ զօրեղ քաղաքակրթիչ ոյժը, կորցրեց իր նշանակութիւնը Հայոց ազգի ձեռքում։

Այոց ամբողջ հոգու հպատակ սարուկ էր. նա թիւրքանում էր թիւրքերի մէջ, քրդանում էր քիւրդերի մէջ։

Աղեւորականութիւնը նեղհայեաց, մոլեռանդ էր, նա բոլորովին զուրկ էր քրիստոնէական պրօպագանդայի ոգուց, նա պիղծ էր համարում մօտենալ մահմեդականին, ընդունել նրա զաւակներին իր դպրոցի մէջ, պիղծ էր համարում աւետարանի ճշմարտութիւնը քիւրդին բացատրելու։

Ուրևէ դասը եսական և շահասէր էր։ Նա իր ոսկու քաշների վրա նստած, անտարբեր էր մնում դէպի ազգի ցաւերը։

Եւ իսկապէս մենք ի՞նչ իրաւունք ունենք վրդովել, որ Եւրոպան արհամարհանքով է վերաբերվում դէպի մի քրիստոնէական ազգութիւն, որ դարերի ընթացքում չը կարողացաւ հոգալ իր մասին, չը կարողացաւ ինքն իր համար աւելի բարւոք ապագայ ստեղծել, անընդունակ լինելով բարոյապէս ներգործել, քրիստոնէութիւնն ու աւետարանը տարածելով իրան շրջապատող բարբարոս վայրենիների մէջ....

Ոչինչ չենն արել և ամեն անգամ գողում են, երբ մի հարիւր քիւրդ վեր են կենում, միանում, զինվորվում են և սկսում են կոտորել անճնապաշտպանութեան զգացմունքից զուրկ այդ ողորմելի ազգութիւնը։

Խաղաղ ժամանակ, դարերի ընթացքում, քրիստոնէութեան լոյսը տարածել վայրենիների մէջ,—դա անճնապաշտպանութեան նշան կը լինէր։ Այդոց Հայը իր ամբողջ պատմութեան մէջ ազգային ինքնաճանաչութեան զգացմունքից զուրկ լինելով, զուրկ էր միշտ և անճնապաշտպանութեան զգացմունքից։

Կորերում կարդացինք լրագիրների մէջ, որ Թագաւոր Կայսրը թոյլ է տուել Ռուսաստանում կազմելու մի ռուսադաւան միսիօնարական ընկերութիւն։

Գոնէ օրինակ առնէինք ուրիշներից։ Իսկապէս յիսուն, քսան և հինգ տարի սրանից առաջ պէտք է այդ մասին մտածէինք։ Այդ լաւ է ուշ, քան թէ երբէք։ Գոնէ հիմա մտածէինք կազմել մի Հայկական միսիօնարական ընկերութիւն, որ նպատակ ունենար Հայոց լեզուով քրիստոնէութեան լոյսը տարածել Փոքր-Ասիայի և Հայաստանի վայրենի ցեղերի մէջ։

Միշտ Եւրոպայի վա յոյս դնել, թէ նա կօգնի թիւրքաց Հայաստանին,—դա ցնորք է։ Պէտք է Հայերը իրանք իրանց օգնեն։ Իսկ ուրիշ ի՞նչ միջոց կայ զսպելու զանազան արիւնարբու Իբադուլլահ շէյխերին, Խալիլբէգերին և նրանց նման մոլեռանդ գազան ամբոխը, եթէ ոչ քրիստոնէութիւնը նրանց մէջ տարածելով։

Այդ տեսակ Հայոց միսիօնարական ընկերութեան կազմելը Էջմիածնի, Հայոց լուսաւորչական եկեղեցու կենտրօնի, պարտաւորութիւնը կը լինէր,—բայց մենք վաղուց է արդէն ոչինչ յոյս չունենք և չենք կարող ունենալ դէպի ազգային շահերը աւետարբեր Էջմիածնից։

Դուք վրդովվում էք բողոքականների մասին, թէ նրանք միսիոնարութիւն են անում։ Այդ ո՞վ է մեղաւոր որ դուք նոյնը չէք անում, ո՞վ էր արգելում Էջմիածնին փոխանակ դարերով անգործ մնալ, կազմել լուսաւորչական եկեղեցուց մի միսիօնարական ընկերութիւն, աստիճ մրցութիւն անել բողոքականութեան ու կաթօլիկութեանը և տարածել լուսաւորչական եկեղեցու ճեռքով աւետարանը Հայաստանի վայրենի ցեղերի մէջ։

Դարձեալ մենք յոյս չունենք որ Էջմիածինը գոնէ այժմ կը հասկանայ իր պարտաւորութիւնը։ Այդ եթէ քրիստոնէութիւնը, աւետարանը և նրա միջոցով ուսում չը տարածվի գազան քիւրդերի մէջ, Հայերը թիւրքաց Հայաստանում միշտ զոհ կը լինեն քիւրդերի բարբարոսութեան։

Եթէ մի ազգ ինքն չէ կամենում անհետանալ ուրիշից կլանվելով, նա պէտք է աշխատի ուրիշին կլանել։

Այդ եթէ լուսաւորչական եկեղեցու Հոգևորականութիւնը ոչինչ չէ անում, ինչի նոյն եկեղեցուն պատկանած աշխարհականները չենն կազմում մի Հայոց միսիօնարական ընկերութիւն, լուսաւորչական կրօնը քիւրդ բարբարոսների մէջ տարածելու համար, կամ գոնէ, ինչպէս մենք մի քանի անգամ առաջարկեցինք, Թուսաստանի սահմաններում բնակվող քիւրդերի և Հայ մահմեդականների մէջ....

Այդ տանք որ մենք էլ նոյնքան ոյժ և գումէ աւելի էլ ունենք, քան թէ Հայ-բողոքականները, որ մենք նրանց յաղթել կարող ենք այդ ասպարէզի մէջ։ Եթէ ոչ դարդակ գանգատներով ու Հայհոյանքներով բողոքականների դէմ բան չի դառնայ....

Գ. Ա.

ՍԵՐՖԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԳՕՐՈՒՑ

Սեպտեմբերի 20

Սեպտեմբերի 16-ին Գօրու յաջորդը, Գրիգոր Գառնակերեանց վարդապետը մեկնեցաւ այստեղից դէպի Հին-Նախիջևան։ Հայր սուրբը նախ քան Թողնի մեր քաղաքը, ուր երկու տարի մնաց, մի քարող Կարգաց սուրբ Աստուածածնի եկեղեցում կիրակի օրը Ս. Խաչի վերացման տօնին, իր հրաժեշտ ժողովրդին։ Բազմութիւնը բաւականին շատ էր. քարոզիչը խօսում էր Հայերէն, բայց որովհետև Գօրու Հայերը չենն հասկանում իրանց մայրենի լեզուն այդ պատճառով քարոզը Թարգմանում էր վրացերէն լեզուով Սղիշ քահանայ Տէր-Սահակեանցը։ Թարգմանութիւնը այնպէս էր, որ ունկնդիրները նոյնքան հասկանում էին Թարգմանողի խօսքերը, որքան նոյն իսկ վարդապետի քարոզը։

Վարոզիչը հազար ու մէկ անգամ կրկնելով մի և նոյն բանը, անդադար յայտնում էր այն միտքը, թէ Քրիստոսի աշխարհ գալու պատճառը ոչ այլ ինչ էր եթէ ոչ մարդկանց սատանայի ձեռքից փրկելը. իրաւ մարդիկ հեռանալով Ս. Աւետարանի խօսքերին փրկվեցան շատ չարիքներից, բայց ինչպէս երևում է մեր ծխական երկաթ դպրոցների անմխիթար դրութիւնից, դեռ մնացել են շատ սատանաներ, որոնց ձեռներից դեռ ևս ազատված չենք, և յայտնի չ Թէ երբ պիտի ազատվենք։ – Քարոզիչը խօսում էր ոգևորված և յիշում էր ժողովրդականներին, որ նա Թէև բաժանվում է, Հեռանում է նրանցից, բայց երբէք մոռանալու չ Նրանց, վասն դի նրանց մօտ հաց է կերել, մի բաժակ սառ ջուր է խմել, պէտում էր քարոզիչը, օէր և յարգանք է վայելել Ումից,—յայտնի չէ.....

Հայր սուրբը Թող ապահով լինի. մենք ևս նմանապէս մոռանալու չենք նորան երբէք։ Եւ ինչպէս կարող ենք մոռանալ. ով որ կը մտնի Ս. Աստուածածնի եկեղեցու գաւիթը և կը տեսնի մեր քանդված երկսեռ դպրոցները, ով որ կը տեսնի նրանց աւերակները, նա անմիջապէս կը յիշէ անխոնջ վաստակ ու քաջագործութիւնը Հ. Գառնակերեանցի. այդպիսի հետքերը շատ չեն ջնջվում և չեն մոռացվում։

Ցանկալի է որ և նախիջևանցիների դպրոցները չը քանդվեն այնպէս, ինչպէս դժբաղդաբար քանդվեցան մեր դպրոցները. Հայր Գառնակերեանցին կը ցանկանամ խաղաղիք չը դառնալ մի քանի չարամիտ մարդկանց, որոնք անպակաս գտանվում են ոչ թէ միայն Գօրում, այլ և ամենայն տեղ։

***

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԴՐԻՆ

—

Թուղխ, 28 սեպտեմ.

Ձեր «Մշակ» լրագրի 152 համարում Թուղխից մի պարոն յարձակվելով մեր քաղաքի գործակալ Գէորգ քահանայ Բէգլեանցի վրա՝ շօշափում է նրա պատիւը: Անծանօթ մարդն անգամ ուշադրութիւն կը դարձնէ այն գրուածքի վրա, ամեն մէկ պարբերութեան մէջ կը նկատէ մարդկային խղճմտանքից դուրս կիրք և թշնամութիւն: Ուստի անծանօթ ընթերցողների կարծիքները փարատելու համար, պարտք ենք համարում քանի մի խօսքով արդարութիւնը վերականգնել: Մենք իրրև մեր քաղաքի բոլոր հանգամանքներին տեղեակ, խոստովանում ենք, որ հայր Բէգլեանցը երբէք չէ հաստատաբանում և չէ կողոպտում իր ժողովրդին ամէնքի պահանջներով. նա երբէք չէ թողել մինակ առանց ինաղելու, և երեխայքը առանց մկրտելու, հետևաբար և ոչ ոք չէ դիմել մեզանից օտար եկեղեցին պսակվելու, իրանց երեխայքը այնտեղ մկրտել տալու և մեռելները օտարազգի քահանային ինաղել տալու. նա ոչ արբեցող է և ոչ ինուղի խաղացող, ուստի և մեր ժողովրդից ոչինչ դանգատ չէ եղել նրա վրա. այլ ընդհակառակն արժանապատիւ հայրը ինքը գոլով ներսիսեան դպրոցի ուսումնարան 1867 թուի յառաջադէմ աշակերտներից մինը իր աղնիւ բնաւորութեամբ, վարք ու բարքով և հաճախացողութեամբ ժամանակի յարմար արժանաւոր հոգևորականներից մինը լինելով, սիրելի է բոլոր ժողովրդին, մանաւանդ նորա համար, որ նա չը բաւականանալով անցեալ գաւառական արքունի ուսումնարանում հայոց լեզուի և կրօնի գաստատութեամբ, մարտի մէկից 1879 թուին մեր նկեղեցու սեռեակում սկսեց զինի ճաշու պարապել մեր գաւակաց հետ և կրկնել տալ տեղիս գաւառական ուսումնարանում իր աւանդած դասերը, որով, ինչպէս նկատում ենք, ցոյց տուեց մեծ յառաջադիմութիւն մայրենի լեզուն ուսուցանելով: Նաև տեսնելով տեղիս գաւառական օրիորդաց ուսումնարանում հայոց լեզուի և կրօնաուսուցչի պակասութիւնը, այնտեղ ևս յանձնառու եղաւ ձրի շարունակելու իր ուսուցչութեան պաշտօնը, որ մինչև յայսօր ևս շարունակում է անընդհատ: Սորա յառաջադիմութիւնները տեսնելով վերոյիշեալ ուսումնարանի տեսուչը և հոգաբարձուք սեպտեմբեր ամսին 1879 թուի, խնդիրքով դիմեցին Հանդուցեալ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսին, որ վերոյիշեալ քահանային վարձատրէ: Բայց հանգուցեալ սրբազանը, նորին ծայութիւնը պատճառ բերելով, թողել է առանց վարձատրութեան: Մենք կարծում ենք, այսչափ աշխատաւոր քահանայի պատուի շօշափողը կամ պէտք է անծանօթ լինի արժանապատիւ վերոյիշեալ քահանայի հետ, կամ թէ չէ թշնամութիւնից և առերեսութիւնից ստիպված պէտք է լինի պ. յօդուածագիրը հայր Բէգլեանցի պատիւը շօշափելու համար: Բայց մենք կը դանկանայինք, որ ամեն տեղ Բէգլեանցների նման քահանաներ ունենայինք: Բայց ինչ որ կը վերաբերի Գօրու յաջող Գրիգոր վարդապետ Գաւառակերեանցին, որովհետև հայր սուրբը մի քանի անգամ այցելել է մեզ, մխիթարելով մեզ իր հայրական խրատներով և քարոզներով, որա համար մենք երբ որ լսեցինք Գաւառակերեանցի հրաժարական տալը, մենք ինքներս կայացրինք ինդիր և դիմեցինք Վեհափառ Հայրապետին, որ նորան չարձակէ մեր վիճակի յաջորդութիւնից: Իսկ եթէ Գօրու ժողովուրդը կամենում է կամ չէ կամենում պահել իր յաջորդին, այդ մեզ յայտնի չէ: Մինչ միայն Գօրու համար են յաջորդներ....Ա. այժմ այսչափ բաւական է, այսուհետև թող պ. յօդուածագիրը որչափ կամենայ գանգատվէ հայր Բէգլեանցների վերաբերութեամբ

Իսկականի վրա առարկելին, հայերէն լեզուով Դուշխի քաղաքապետ Արտէմ Մարտիրոսեանց, Սիմոն Ախմահանց, ռուսերէն լեզուով Սարգիս Փանեանց և վրացերէն լեզուով երեսուն և վեց առարգրութիւններ:

ՆՈՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այս տարուայ ուսուց «Военный Сборникъ» կոչվող պետերբուրգեան ամսաթերթի մէջ տպվում է մի շարք յօդուածների, որոնց վերնագիրն է. «Մի տարի ձրու վրա: Սպայակոյտի օֆիցերի յիշողութիւնները 1877 և 1878 թուերին Հայաստանում եղած պատերազմի մասին: Ն Շենգէր: (Г...ъ : кон.. Воспоминанія офицера генеральнаго штаба о войнѣ въ Арменіи 1877 и 1878. І.

Шенгеръ.) Այս աշխատութեան մէջ հայազգի գործերի մասին մեծ հիացմունքով է խօսում, իսկ սեպտեմբեր ամսվայ համարից արդէն սկսում է գրնեալ Լազարեվի քաջութիւնների և տրած կարգադրութիւնների նկարագրութիւնը նրա Ղարսը առնելու ժամանակ: Յօդուածի մանրագէտ հեղինակը դժուարանում է իրան հաշիւ տալ այն յանդուգն վատաշուք եան համար, որը յայտնում էր միշտ հայազգի գիւղացը պատերազմի ամբողջ ընթացքում: Իսկ Ղարսի վրա յարձակվելու կրկնորդ համաձայնատար գնեցրը այնչափ ոգեորված էր յաղթութեան յուսով, որ երբ, մինչև յարձակումը սկսվիլը պատում էր Ղարսի շուրջը զօրքերի դասաւորութեան վերաքննութեամբ, փոխանակ սովորական բարևի, նա ասում էր զօրքին. «շնորհաւորում եմ ձեր յաղթութիւնը.» Պ. Շենգէր մեծ գովասանքով է խօսում և հայազգի գեներալ Ալխազովի քաջութեան վրա, որին երկրորդ տեղն է տալիս Լազարեվից յետոյ Ղարսի յարձակման մէջ մասնակից եղած բոլոր գեներալների մէջ:

—

Մեծ բաւականութեամբ ենք նկատում Ս Պետերբուրգի ռուս մամուլի մէջ յայտնվող միաձայնութեան համակրութիւնը հայոց խնդրի վերաբերութեամբ, որի վրա խօսում են գրեթէ ամենքը չը նայելով իրանց ուղղութեան և գոյնի տարբերութեան: Մինչդեռ այդ երևոյթը ամենևին չէ նշմարվում Մօսկվայի մամուլի մէջ: Ժամանակ չէ արդեօք Մօսկվայի հայ ուսանողներին ուշադրութիւն դարձնել այս հանգամանքի վրա, որի պատասխանատուները միայն նոքա կարող են լինել հայ հասարակութեան առաջ:

—

«Մշակի» № 163 Շուշու նամակի մէջ մի սխալ է մտել. պ. գաւառապետը գիւղերում դպրոցներ բաց անել տալու համար պահանջում է իւրաքանչիւր գիւղի հասարակութիւնից դպրոցի անունով ոչ թէ 100 րուբլի, այլ 700 րուբլի:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. անցեալ շաբաթ պատահի սպանող չարագործները կալանաւորվեցան. դրանք ոչ թէ աւազակներ կամ օտար մարդիկ են եղել, այլ սպանվող պատահի կոզակ ընկերներն են, որոնք լսելով, թէ նա իր ծնողներից փող է ստացել, սպանեցին նրան կողոպտելու նպատակով:

—

Երեսում է, որ այժմ Էջմիածինը իր վիճակները կառավարելու մի ուրիշ միջոց է գտել, ամենևին առաջնորդներ չը նշանակել, իսկ առաջնորդների ազդիկը ինքն ստանալ և վիճակները թողնել անտէր: Թիֆլիսի և Խերսէթի աշագին վիճակը առաջնորդ չունի: Ղարաբաղի թէմի համար բաւական ժամանակ է առաջնորդ է նշանակվ ած. նրան պահում են Էջմիածնում, իսկ ազդիկը ստացվում է: Գոնէ թող Էջմիածինը մտածէ, թէ Ղարաբաղի վիճակում ընչեր են կատարվում գիւղական դրամագլուխների վերաբերութեամբ և շատպէ այդ թէմը առանց առաջնորդի չը թողնել:

—

Մեզ իմացնում են յայտնել որ այս օրերս գալու է ԹԻՖԼԻՍ, մեզ մօտ կօնչէրտներ տալու համար ռուս յայտնի ջութակ ածող Մօսկվայի Կաճառվատորիայի նախկին պրոֆէսօր Ա. Ի. Բրօդսկի, Մօսկվայի Կօնսէրվատորիայի ուսումնասարա աշակերտուհու, օրիորդ Ե. Միասօեդովի հետ, որ պիանօի վրա ածող է:

—

Հոկտեմբերի 20-ին լինելու է Կենդանիների հովանաւորութեան ԹԻՖԼԻՍԻ ընկերութեան ընդհանուր ժողովը: Նիստը սկսվելու է 7½ ժամին երեկոյեան: Ընկերութեան անդամները հրաւիրվում են շնորհ բերել Գիւղատնտեսական ընկերութեան բնակարանը, Ալէքսանդրեան այգին, Բարիատինսկի փողոցի վրա: Մասնաւոր անձինքն էլ մուտք ունեն:

—

Լսում ենք որ յայտնի հայ նկարիչ Կ. Այվազովսկի վրդոված լինելով «Գօլոս» լրագրում Կ. Գօլոսից հաղորդած այն տեղեկութեան մասին, որ նա իր պատկերասանդէսը Թէոդոսիայում օրշնելու համար յոյն քահանային էր հրաւիրել, մի քանի անգամ դիմել է Էջմիածին իր հաւատարիմ որդիական զգացմունքները, յայտնելով և ցոյց տալով իրան միշտ հաւատացած զաւակ եկեղեցու: Անհրաժեշտ տպաւորեալ որ կարելի է լինել հարազատ զաւակ եկեղեցու և մի և նոյն ժամանակ ոչինչ նշանակութիւն չը տալ ազգութեան գաղափարին, այն է որ նոյն երեսելի նկարիչը, որ իր ապրուստի համար, ինչպէս ասում են, աւելի քան վաթսուն հազար րուբլ տարեկան ծախս է անում, հազիւ համաձայնվեց 25 րուբլ նուիրել Թիւրքաց Հայաստանի սովատանջների օգտին, այն էլ հայ քահանայի հազար աղաչանքներին զիջելով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները Կ. Պօլսից: Մինչև անգամ ռուս-թիւրքական վերջին պատերազմի ակսվելու ժամանակ թիւրքաց մինիստրները այնքան եռանդով չէին գործում, ինչպէս այժմ, ամբողջ զիշերներ նստելով կամ պալատի մէջ անցկացնելով և միմեանց հետ խորհրդակցելով: Յաւակցելով կառավարների դրութեանը, որոնք ամբողջ զիշերներ իրանց պարտականութիւնները սպասելով անց են կացնում պալատի առաջը, սուլթանը հրամայեց ներքինի իւրաքանչիւրին երեքական ոսկի ընծայել «Ահա այսպէս է մեր փադիշահը, պարծենում են թիւրքերը, նրա ողորմութեանը արժանանում են մինչև անգամ մինիստրական ծառաները»: Ճշմարիտ շատ ողորմած է թիւրքերի փադիշահը, որի միլիոնատէր հպատակները տարիների ընթացքում տանջանքներից և հարատահարութիւններից կտորվում են:

Թէպէտ պատասխանատու մինիստրները մի կողմից բոլոր ջանքերը գործ են դնում պետութիւնը ազատելու համար, միւս կողմից սուլթանի անպատասխանատու կառավարիչները բոլոր միջոցներով աշխատում են անպտուղը գլորել թէ Աբդուլ-Համիդին և թէ նրա պետութիւնը: Այդ բոլորը ի հարկէ անում են անգիտակցաբար, կրքից կուրացած, բայց այդ բոլորի նպատակը թիւրքիայի կորուստն է:

Զարմանալի է, որ այդ խարդախութիւնների գործողները բոլորն էլ չերքէզների ազգից են և այդ հանգամանքը մեկնվում է նրանով, որ սուլթան Հարեմի մէջ առաջ-նակարգ տեղ են բռնում երկու չերքէզ գեղեցկուհիներ՝ Ազիլէ-կադին և Կիամիլէ-կադին: Սեղայի այդ կենդանի զարդերը երկու պետական երջանկութիւններ ունեն, որոնց միջնորդութեամբ հրամանագրեր են ստանում պետական չերքէզ ինդրիգանտներից սուլթանի վրա հարիւր որ կերպով ազդելու համար:

Եարտնակութեան Ա թագուհին հաշւում է լեռնաբնակ այն չերքէզներին, որոնք պատճառ են լինում միևնոյն բոլոր դժուարութիւններին, պահպանելով իրանց ապրելակերպութիւնը, սուլթանին խաղալիք են դարձնում: Ինչ աւազակ նախապետ էլ հնարէն մինիստրները, գործողութեան ինչ տեսակ պրօգրամ էլ ներկայացնեն իրանց սիրոջը, սրեի մայր մտնելուց յետոյ հէնց որ սուլթանը անցնում է կանանոցը իր մխիթարիչ հրեշտակների մօտ, ինչպէս հարկն է նախապատրաստված Ազիլէ և Կիամիլէ այդ պրօգրամները ներթարգմում են ամենամանրամասն քննութեան, ի հարկէ խանգարելու նպատակով: Սուլթանը իր երկու հրեշտակներից նոր մտքեր առնելուց յետոյ վերադառնում է իր գրասենեակը ասելով. «կեցցեն իմ առաջնորդները, ի՞նչպէս է, որ դուք հասարակ կանայք, այդպիսի հանճարեղ մտքեր էք յայտնում» և դրանից յետոյ սուլթանը յայտնում է մեծ վեզիրին, որ մինչ սարների խոտհարքի վճիռը ոչինչ բանի պէտք չէ: Ուրեմն զարմանալի չէ, որ սուլթանը ամենայն օր փոխում է իր մինիստրներին, ամենայն ժամ նոր կարգադրութիւն է անում, որոնք այնքան գաղտնի են, որ հետզ հետէ լսում են Եւրոպայի և Թիւրքիայի փոխադրած յարաբերութիւնները և որոնց նպատակն է խափանել այն դահը, որի վրա կպատրաստված Մուրադի շահերի հակառակ բազմած է Աբդուլ-Համիդը: Դժուար չէ նախատեսելու, թէ ինչ հետևանքներ կունենան այդպիսի կարդերը Աբդուլ-Համիդի համար, որին հիմիկուց արդէն անուանում են «Աբդուլ-Համիդ» (խելագար-Համիդ)

Երկրի առաջը փորը ի շահ պատասխանատու լինելով և տեսնելով, որ իրանց գործողութիւնները անպօգուտ են Հարեմական քաղաքականութեան առաջ, Սայիդ-փաշա և նրա ընկերները վճռել են մինիստրական խորհրդները շարունակել ամբողջ զիշերներ, որպէս զի խանգարեն սուլթանի տեսութիւնը չէրքէզուհի սատանաների հետ, որոնք շար ոգիների նման Թիւրքիային անդունդն են գլորում: Խեղճ մինիստրները յոյս ունեն գոնեա այդ ճանապարհով սուլթանի քաղաքականութիւնը փորը ի շատէ միոք տալ:

Քաղաքական այդ արբեցողութիւնը իր ազդեցութեան համար ստոր համարելով Ալբիոնի հպարտ որդի պ. Գօշէնն, ասում են, խնդրել է իր կառավարութենից արձակել իրան յատկութիւններ ունենալուց խափանակ մարդկերանց հետ, որոնք ոչ լօգիկա և ոչ պատիւ են ճանաչում: Հաւատացնում են, որ բրիտանական դեսպանի խնդիրքը ընդունված է և նա շուտով Անգլիա կուղղորդի այնտեղ մի ազ նշանաւոր պաշտօն ստանալու համար: Ո՞վ է խանգում գնալ պ. Գօշէնի յաջորդն էլ նրա տեսակէտից կը նայի գործին, նոյնպէս կը շտապի հետևանալ պ. Գօլսից և այդպիսով անգլիական կառավարութիւնը այնպէս կը վարվի սուլթանի հետ, ինչպէս մի տարի առաջ նա վարվեցաւ եգիպտական խէդիվ Իսմայիլ-փաշայի հետ: Այս հանգամանքը պէտք է ի նկատի առնեն Աբդուլ-Համիդը և նրա խորհրդատուները, մանաւանդ այժմ, երբ միւս պետութիւններն էլ ստիպված կը լինեն պաշտպանել Անգլիայի քայլերը:

Քանի որ ձմեռը մօտենում է, սուլթանը աւելի յանդուգն է վարվում Եւրոպայի հետ: Այդ հանգամանքը անսպասելի չէր, որովհետև սարերի մէջ որպէս ձիւն է եկել, ուրեմն էսապիոյի և Էպիրոսի մէջ ահման ների անցկացնելը և Հայաստանի մէջ վերանորոգութիւնների մտցնելը անկարելի է, որովհետև այդ երկիրների մէջ ձմեռնց խիստ ձմեռ է լինում: Չ'ինօգօրիան էլ Թիւրքիայի շնորհիւ մեծ բարիքների չի հանդիպի, որովհետև մինչև Դուլցինիօի գրաւելը չինօգօրիական զօրքերը բաւական կը չարչարվեն ցրտերից, վատ եղանակներից և մեծ թիւով կը ջարդվեն ապստամբ ալբանցիներից:

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Փարիզից «Նացիօնալ Յայտնդ» լրագրին հեռագրում են հոկտեմբերի 8-ից. Արտաքին գործերի մինիստր, Բարտելեմի Սենտ-Իլեր այսօր հայտարգից մինիստրների խորհուրդին Անգլիայի այն առաջարկութիւնները, որոնց մասին արդէն երկու օր շարունակ պետութիւնները բանակցում են միմեանց հետ: Աւստրիական դեսպան Կոմս Բէյստ և դերմանական դեսպան Ֆօն-Արթօվ ց այսօր երկար ժամանակ խորհրդակցում էին միմեանց հետ: Նրանք երկուսը միասին և յետոյ անգլիական դեսպան լորդ Լայօնս ինացին արտաքին գործերի մինիստրութիւնը: Ֆրանսիական լրագիրների մեծամասնութիւնը այն կարծիքի է, որ ի նկատի ունենալով Անգլիայի առաջարկութիւնները, անհրաժեշտ է դուռ տալ ազգային ժողովները Հոկտեմբերի

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

12-ից նոյն լուսնի 2 տարուան ընթացքում ամենայն ոք, որ կարող է ներկայանալ ինձ, թող ներկայանայ։

Ամեն ոք, որ կարծում է, թէ ինձանից ինչ-որ գումար է պարտական, թող գայ ինձ մօտ և ստանայ։

Ես ոչ ոքի չեմ պարտական։

Ես ոչ ոքի չեմ վճարելու։

Ես ոչ ոքի չեմ ճանաչում։

Ես ոչ ոքի չեմ ճանաչելու։

Ես ոչ ոքի չեմ ճանաչելու։

Ես ոչ ոքի չեմ ճանաչելու

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կենտրոնական Գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ այս օրերս լոյս տեսան Սանփետերբուրգ աւագ քահանայ Տէր-Ստեփաննեանցի աշխատասիրած «Սկզբունք քրիստոնէական ուղղափառ Հաւատոյ Հայաստանեաց եկեղեցւոյ» դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը հետեւեալ յաւելուածներով. համար. 11. Ճակոբ Նահապետի որդիքը. 12. Յովսէփը բանտում. 13 Յովսէփի փառքը. 14. Յովսէփի եղբայրները գալիս են Եգիպտոս. 15. Յովսէփի եղբայրների երկրորդ գալուստը Եգիպտոս, 16. Թէ ինչպէս եղբայրները ձանաչեցին Յովսէփին. 17. Ճակոբի Եգիպտոս տեղափոխուիլը:

Աղօթք վասն թագաւորի «Քաջի քո Քրիստոս», «Այսօր կանգնեցաւ» և Էջմիածինն ի Հօրէն» շարականները դասաւորված են իրանց տեղերում պատմութեան իմաստին համաձայն: Նկարագրու թիւն ռանալուայի Հանդէսի ու թուարկութիւն ի պատիւ սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչի սահմանուած տօներու: Գինը քսա առաջնոյն 50 կոպէկ է:

Վերջապէս Հարցմունքները, որոնք առաջին տպագրութեան մէջ զետեղուած էին իւրաքանչիւր յօդուածի ներքոյ, այժմ ամփոփուեցան գրքերի վերջումը առանձնապէս:

—

Մամուլի տակից դուրս եկաւ և վաճառւում է նոյն գրավաճառանոցում «Նոր դասագիրք Թուաբանութեան Գ. Վարժելեանի, գինն է 70 կոպէկ:

—

		Ր.	կ.
1.	Ժողովրդական այբբենարան	—	5.
2.	Տէր-Վահրդեան Մայրենի լեզու ա. տ.	—	35.
3.	— — Մայրենի լեզու բ. տ.	—	40.
4.	— — Մայրենի լեզու գ. և դ. տ.	—	70.
5.	Աղայեանց ուսումն Մայրենի լեզուի	—	15.
6.	Ս. Մանդինեան Նահապետական և Հայր. աշխահ.	—	60.
7.	— Ազգային ընտանեկան աշխարհ ա. տ.	—	25.
8.	— — Դիւցազանց. աշխարհ	—	30.
9.	— Ազգ. ու ընտան. աշխարհ ուսուցչաց ձեռնարկ	—	70.
10.	Տէր-Դաւթեան դասագիրք ռ. լ. Русское Слово	—	45.
11.	Այվազեան Գ. Ա. Ե. Նախակրթանք Հ. լեզուի մ. տ.	—	40.
12.	Սղոչէ, պատմութիւն Վարդանանց	1.	—
13.	— Նոյն Հատարակ կազմի վրա	—	20.
14.	Տէր-Սարգսեան Հայերէն վարչչագրութեան օրինակ.	—	20.
5.	Պալասանեան Քերականութիւն Մայրենի լեզուի	—	50.

Վերոյիշեալ գրքերի գնողները «Կենտրոնական գրավաճառանոցից» նշանաւոր զիջումն են ստանում:

ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի ի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին: Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իւր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով, նոյն ձևով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսօր:

ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց բնորոշութիւնն կը մնան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ:

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 ռուբլի կանխիկ վճարելի: Խմբագրութեան հասցէն այս է. *Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменіи“ Софьѣ Мсеріанцъ.*

Ռուսաստանի Հայք կարող են բաժանորդ դրուիլ բաց ի խմբագրուվ Լեհէն՝ նաև ներկայ ամի պատուելի դործակալաց մօտ, և և ի Տփխիս՝ Կենդրոնական և Զ. Գրիգորեանցի դրավաճառանոցներում, և յԵրևան՝ Պ. Աբգար Դուլամիրեանցի մօտ:

Եթէ «ՓԱՐՈՍԻ» 1880 ամի պատուելի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար՝ մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՍԵՐԵԱՆՑ

6—10

ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ՅԱՅՏՆԵԼ Թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանը մանաւանդ ԹԻՒՐՔԱՑ ՌՆԿԱՒՆ ԾԻԿՈՅՏԸ սիրողներին, որ ներկայ ամսոյս մէջ ծխախոտի մեր ԳԻՐԾԱՐԱՆԻ մէջ ստացած են Թիւրքիայից ԱՄԵՆԱՐՄԱՐՁՐ յատկութիւնների ԾԻԿԻՈՏՆԵՐ այսինքն՝ ԷՆԻՉԻՕ ԿՉՕՐՒԿ, ՊԵՐՄԻՉԱՆ ՌՆԱՄԱՆ, ՀՈՒՄԱՆ, ՌՆՁԻՐ և ՍԱՄՍՈՆ ամենաթարմ տեսակից: Յիշեալ ծխախոտներից միայն ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԱՆՆԵՐԻ համար կը պատրաստվեն ԳԻՆԸ 1 ՖՈՒՆՏԻ համար առաջին ՎԱՆԱ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ 4, 5, 6, 8, 10 և 12 ր., մի Ֆունտ ՍԱՄՍՈՆԻ ԾԻԿԻՈՏԸ արժէ 3, 4 և 5 ր., պ.պ. գնողներին խնդրում եմ իրանց ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԵՐՈՎ ԳԻՄԵԼ ծխախոտի իմ ԽԱՆՈՒԹԻՆ, որ գտնվում է ԴԱՎԻԹՕՎՑԻ փողոցի վրա, ԱՐԾՐՈՒՆՈՒՄ տանը № 1: ՕՏԱՐԱՐԱՆԱՐԱՆՑԻ պարոններին խնդրում եմ պատուէրները ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ և ՓՈՂ ուղարկել պատուէրների Համեմատ: Պատուէրները անյապաղ կը կատարվեն և կուղարկվեն առաջին ՓՈՍՏՅՈՎ:

Գործարանատէր Ն. ՌՕԶԱՐՈՎԵՑՑ

2—3 (2)

ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ տպատարդկերանց, կանանց և երեխաների ԿԱՍՏՈՐԻ ՇԱԼԱՊԱՇՆԵՐ են ԴԱԼԽԱՐԿՆԵՐ և այլ նորաձև ապրանքներ արտաքաղաքների նորաձև ապրանքների պահեստի մէջ, որդ ունենում է ԴԱՎՈՐՑՕՎՑԱՑ փողոցի վրա ՍԱՐԱՋԵՎԻ են ԾՕՎԵԱՆՕՎԻ տանը վերին ՅԱՐԿԻ մէջ Գրիգորովի վարչավեան ռոճամանների խանութի վերը: ՄՈՒՏՔԸ ԲԱԳԻՑ: Տղամարդկերանց ՇԱԼԱՊԱՇՆԵՐ 2 ր. 55 կ-ից և աւելի թանգ:

Մերօն Գուլազանց

4—10

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ ԵՆ անանկացած Ի. և Ե. Զանջուղազով վաճառականների ՊԱՐՏԱԶԷՐԵՐԸ Թիֆլիսի Նահանգական դատարանի դահլիճը Հոկտեմբերի 19-ին, առաւօտեան 11 ժամին, ԽՆԱՄԱԿԱԼՆԵՐ ԸՆՏՐԵԼՈՒ համար Զանջուղազովի գործերի մասին ՄՐՑՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ նշանակելու համար:

Երդվեալ հոգաբարձ. Ա. Սաեպանով
Բ. Եակուլով

4—8

Մի մօղդավեցի պարոն, ցովհաննէս Սաղըձեան, որ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ունին ՎԵՀափառ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ և ՍԿՉԲՆԱԿԱՆ երդեցողութեան ՈՒՍՈՒՑԻՉ պաշտօն ստանալ: Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստորիա, հարցնել Յովհաննէս Սաղըձեանին:

8—8

ՎԱՐՁՈՎ է տրվում 6 ՍԵՆԵԱԿ ԽՈՀԱՆՈՑՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով: Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար: Նօրաշէնսկայա փողոց, Խակ ՓՈՒՂԻՆՕՎԻ տունն: Ինի մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ:

2 2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ստացվեցաւ ՇՕԿՈԼԱԴ ՍԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

12—20

Մինչև առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը ՇՈՒՇԻ քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ԲԱՖՖԻՒ «ԽՆՆԹՔ» անունով վիպասանութիւնը: Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրայ: Իւրաքանչիւր գրքի գինը կանխաւ ապէս բաժանորդ գրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի: Իսկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ: Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱԲԵԼ Դ. ԱՊՐԵՍԵԱՆՑ

3—10

ՎԱՐՁՈՎ տրվում է ՁՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով Օրբելեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, Ճակոբ Դանդուրովի տան:

ՄԻԱՑՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐՈՎ ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ Հրապարակի վրա, առևտրական բանկի տակ, Զուբալովի տանը Տ. ԼՄՄԱՑԻ խանութի մէջ Ծախվում են զանազան ԱՐՏԻՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ իրանց տեսակով միակ ԺԱՄԱՑՈՑԻ ՇՐՂԱԹԱՆԵՐ ամերիկական ԿՐԻՍՏՕՐԻՑ, որոնք կարողացել ենք մրցել ոսկու հետ մեծապէս արժանաւորութեամբ: Այդ կարմիր շրջանները, որոնց մենք կամենում ենք տարածել ամբողջ աշխարհի մէջ իրանց գնից աւելի էժան ծախվում մեր բոլոր ներկայացուցիչների մօտ: Գինը 1 ր. 50 կ. և 2 ր.: Որպէս զի ամենքը օգտուն քաղեն այդ դէպքից, իւրաքանչիւր գնող առանում է ընծայ ՄԻ ԱՐԿՂԻԿ շապկի ԿՕՃԱԿՆԵՐՈՎ, կամ կանացի ԲՐՕՇԿԱ և ՕՂՆԵՐ: Առևտուրը տեւում է առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 6 ժամը

1—2

ԲԺՇԿԱԿԱՆՈՒ ԹԵԱՆ ԴՕԿՏՕՐ ԵԱԿՈՒԲՕՎԻՉ շաբաթական մէ ընդունել վէներական են ՍԻՖԻԼԻՍԻԿԱՆ հիւանդներին ընդունել երեքշաբթի օրերը առաւօտեան 11 ժամից մինչև 2 ժամը: Գօլովինսկի փողոց, Մուխրանական տուն:

6—6

Դուրս եկաւ մամուլի տակից «Մանկական ձայնագրեալ երգարան» խմբագրութեամբ Սղնիկ քահանայի Արծկեանց: Հրատարակութեամբ Զ. Գրիգորեանցի: Ընդունուած է Ներքին գործոց Վարչութեան դպրոցների բարեհաճութեամբ Տրփխիսի բոլոր ուսումնարաններում: Վաճառվում է բացառապէս Զ. Գրիգորեանցի «Նովկասեան գրավաճառանոցում. գինն է 40 կ. դուրսթով առնողներին զիջումն կը լինի:

6—10

Ֆ. Կ ՋԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ կից մի-ի ՅԼՕՎՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ Ամենայն օրը ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վէներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ:

5—6

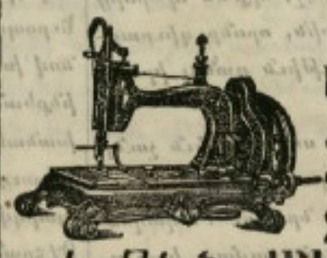
Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատէրներ ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԱՐՕԺՆԻ, ՄՈՒՖԼՈՒՐԻ գանազան տեսակի, մարաբի, և ըստեր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվին ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով. Въ Тифлисѣ, МАРГИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ. МАГАЗИНЪ ВАРШ ВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստային կօնֆիզկա պատուիրողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Ախինազարեանց.

27—50

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառութիւններում Ս. Մանդինեանի հետեւեալ դասագրքեր.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ա. տարւոյ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարւոյ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և Հայրենի աշխարհ (գ. տարւոյ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Կ. ՊՈՆՅԵՐ, ԸՏԱՐԱՆՈՒՄ ՍՊԱՅԱ ՓՈՂՈՑ տունն ՉԱՄՈՒՐԼՕՎԻ: Եկող ձր մեռվայ սեղանի համար առա ջարկում եմ պատուելի հասա

բակութեանը ՄԵՆՔ ՉԸՆԿՈՒԹԵԼՈՎ ՉԵԽՈՒԻ և ՕՏՉԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳԻՄՈՐԸՆՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՉԵԽԻԻ, չափազանց ԷԺԱՆ գներով, այսինքն Չեռքի մեքենաներ 12—5 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

13—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 15 Октября 1880 г. Տպարան եղբայրք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 185 Հոկտեմբերի 18 (30) 1880 Հոկտեմբերի 18 (30) № 185

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Ստորագրողները գիտեմ են տղրակի
Տիխլուս. Редакція „Мшакъ“.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ուսուցչական ժողովներ— Ներքին տեսութիւն: Նամակ Եուշուց: Նամակ Արմաւիրից: Նամակ Երևանից: Նամակ Խմբագրին: Արտաքին տեսութիւն: Թիւրքիա: Ֆրանսիա: Աբեղեան գործեր: Նամակ Պարսկաստանից «Մշակի» հեռագիրներ: Յայտարարութիւններ:

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

I

Ա յս ամառը Թիֆլիսում հայոց ուսուցիչների և մի ուսուցչուհու փոքրիկ ընդհանում մի վերին աստիճանի համակրելի և անհրաժեշտ հարց բարձրացաւ և մասամբ մինչև անգամ իրագործվեց դա՝ ուսուցչական ժողովների հարց է:

Ինչպես «Մշակի» ընթերցողներին արդէն յայտնի է այսուհետև Թիֆլիսում՝ ամեն տարի լինելու են հայոց ուսուցիչների և ուսուցչուհիների ընդհանուր ժողովներ:

Յաւակի կը լինի, եթէ այդ գործն էլ, ինչպէս ամեն մի արևկած գեղեցիկ (և ոչ գեղեցիկ սկսված) գործ, մեր դեկավարների ընորհիւ չը հասնի իր նպատակին:

Բայց ի՞նչու հայիս շատ անգամ շատ գործ չէ յաջողվում, կը հարցնեն մեզ:

Մի քանի պայմաններից մէկն էլ, և մեր կարծիքով ամենագլխաւորը, այն է, որ մենք, հայերս, սովորութիւն չունենք նախապատրաստվելու մի նոր գործ սկսելու և առաջ տանելու համար. դեռ բէպէտուար չը կազմած, դերասաններին ենք հրաւիրում, մեր հասարակութեան, ազգի պահանջներ չհամացած և ուղղութիւն չորոշած և դորա համեմատ աշխատակիցներ չորոնած, սկսում ենք ամսագիրներ և գաւառական թերթեր հրատարակել, առաջուց չը մտացած այս կամ այն ընկերութեան նպատակի վրա, նախապէս չը կշռած թէ ի՞նչ տեսակ մարդիկ են հարկաւոր մեզ այդ նպատակը արդարացնելու համար և ո՞րք են մեզանում, որոնք կարող էին օգտակար լինել, գալիս ենք ընդհանուր ժողովներին և հէնց առաջին աչքի դաշնողին ենք բնտրում և այլն և այլն:

Մենք միայն աչքի առաջ ունենք, որ առանց պրամական միջոցների գործ չէ կարելի կատարել և մեր բոլոր նախապատրաստութիւնները ջրի անկվում են միմիայն նրանց որոնելով: Գործնական բէպէտուար չունենք, աշխատում ենք աքսնէմիների ծանանկներ ձախել, գեռ լսպերի ամսագրի նիւթի, բոմանդակութեան, ուղղութեան վրա չենք մտածել, առորացրմներին ենք որսում և այլն: Մենք մոռանում ենք, որ գրամը գործ չէ, դա միայն մի միջոց է, որով գործ պէտք է կատարվի, իսկ նա երբէք չի կատարվի, եթէ լաւ սկսված չէ: Գործը լաւ սկսելու և առաջ տանելու համար միայն դրամ բաւական չէ—հարկաւոր են ուրիշ տեսակ նախապատրաստութիւններ:

Մի նոր գործ մեզանում բաղկում է կարծես միայն նորա համար, որ ուրիշ ազգեր վաղուց այդ իրագործել են և ոչ նորա համար, որ դա մեզ անհրաժեշտ է, որ դորանից կարող է կախված լինել մեր յառաջդիմաբերութիւնը, մեր ազգի ապագան:

Ուրեմն եթէ մենք չենք ուզում միայն կապիկութիւն անել, եթէ իրաւ մենք ցանկանում ենք, որ մեզանում մի քանի իրագործվի ոչ անուանն համար, այլ մեզ օգուտ տալու, մենք այնպէս չը պէտք է սկսենք մի նոր գործ, ինչպէս մինչև այժմ ենք սկսել. մեղ հարկաւոր է, առաջ անենք նախապատրաստվելը:

Միրզա

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՈՒՇՈՒՑ

— 11 Հոկտեմբերի

Արդէն յայտնի է, որ Անդրէաս եպիսկոպոսը հոգևոր իշխանութիւնից նշանակվեցաւ Եուշու առաջնորդ, սակայն հօրինարդում է վեներտրին, ուրնմն ամրողջ կէս տարի է անցել այդ նշանակած օրից, բայց դեռ ևս Եուշին առանց յաջորդի է և նրա հարիւրաւոր գործերը առանց զնհափարի: Հոգևոր կառավարութիւնն կոզմից այսպիսի սխալ ընթացքը ինչ ի՞ նկատի առնելի, որ ապագայում մեծամեծ հարիւրների և դժուարութիւնների պատճառ կանդիպի: Այդ գործերը, որոնց վճիռը այսօրից վաղն է ձգվում, ապագայում տարիների հարիւրանք պիտի պահանջեն: Ուսումնարանի կառավարական խճճված և հակասական խնդիրը, գեղերում դպրոցներ բանալու դժուարութիւնները և տեսակ տեսակ արգելքները՝ սրանք այնպիսի մի խնդիրներ են և օրական արգելք, որոնց անուշադիր մոդնելը համարեա թէ կնանքի և մասնաւ նշանակութիւն ունեն Եուշու թեմի համար, և իւրաքանչիւր իսկոյն անգկացրած բացէն դուրս և անդառնալի կորուստ պատճառէ այդ հարցերին:

Եթէ Անդրէաս եպիսկոպոսը իրրև տեսուչ կարող է ճեմարանին, նա իրրև առաջնորդ տասնապատիկ աւելի անհրաժեշտ է Եուշու թեմին: Գուցէ նրա տեսչութիւնից այնքան շուտ չտնենայ ճեմարանը, որքան նրա կամ մի այլ հմուտ, աչալուրջ ու եռանդուն հովվի թացակայութիւնից, տասնապատիկ պիտի վնասվի Եուշին և իր վիճակը:

Եթէ Անդրէաս եպիսկոպոսը անհրաժեշտ է ճեմարանի համար, ուրեմն թող Եուշու համար նշանակվի մի ուրիշը: Եուշին կարօտ է առաջնորդի, Անդրէաս եպիսկոպոսը չի վնաս, մի այլը վնաս, միայն Եուշու վիճակը առանար մի հմուտ, արթուն և եռանդուտ հովիւ:

Եւ վերջապէս հոգևոր իշխանութեան կողմից անհրաժեշտութիւն էլ է, որ մի վիճակ հոգայ իր բացակայ առաջնորդի մասին, որից դեռ մի մի կորնկի չափ հոգացողութիւն չէ տեսել և ոչ էլ յոյս ունի թէ այդ տեսակ ընթացքից (այսինքն նրա բացակայութեան ժամանակ պիտի մի քնթն օգնութիւն առնուայ, բացի ինասը:

Եթէ իրաւ Եուշու հոգևոր էջմիածնի սրտին մօտիկ է, թող վերջնիս շտապել փոխել իր այդ տեսակ անտեղի կարգադրութիւնը, որով և մի մեծ բարիք հասցրած կը լինի Եուշու վիճակին, փրկելով նրան սպառնող մեծամեծ վտանգներից:

***

ՆԱՄԱԿ ԱՐՄԻԱՆՍԿԻՑ

— Հոկտեմբերի 4-ին

Թէև ձեր պատուական «Մշակ» լրագրին ցարդ ոչ բաժանորդ եմ և ոչ թղթակից, անհամբերանքիս այստեղ իմ ընկերներիս միջոցով ստացված բոլոր համարները անհրաժեշտ կեմ թղթած: Կարդալով միշտ մեր ամենից յարգված պատուական լրագիրը, և տեղեկանալով տարաբաղդ Թիւրքաց Հայաստանի անմխիթար դրութեան մասին, չը կարողացանք անտարբեր մնալ, այլ աջակցութեամբ տեղւոյս բարեկիրթ Օգանեանիս Հայրունի քահանայի, որ մի համառօտ և ազգասիրական եռանդով լի ծանուցումով այս օրերս եկեղեցու բեմից հրապարեց տեղւոյս բարեպաշտ հասարակութիւնը մասնակցելու ազգային գործին, բաց արիներ մի սորագրութիւն յօգուտ սովելոց և միանալի շրջագայելով մեր համայնքատոգ անել ը, ժողովեցինք ընդամենը 169 րուբլի 35 կոպէկ, որ թէև մի չնչին գումար է, այնուամենայնիւ նայելով ժողովրդոց սակաւ թուին, չափաւոր է և անկեղծ սրտից բղխած. այս գումարից բաց հանելով մի րուբլի 35 կոպ. ճանապարհածախս. մնացեալ 168 րուբլին ուղարկելով ձեզ այդ գրոյս հետ, խնդրում եմ, յարգոյ խմբագիր, բարեհաճէք հասուցանել լուր պատկանելոյն, տպագրելով միանգամայն ներքոյս անունները պատուական «Մշակիդ» էջերում ի միամտութիւն և ի խրախոյս ինքեանց և այլոց:

Օպհեան Մկրտիչ 10 ր., Պ յեան եղբարք 10 ր., Աբեանեան եղբարք 10 ր., Նալչաճեան Ստեփան 5 ր., Տապախեան Յովսէփ 5 ր., Քարաքաշեան Մկրտիչ 5 ր., Տաւկոնեան Յովհաննէս 5 ր. Մելքոնեան Պաղտասար ր., Մատուկեան Մարտիրոս 5 ր., Աբրահամեան Պօղոս 5 ր., Ալիխթոփեան եղբարք 5 ր., Յակոբեան Սիմէոն 5 ր., Զալիբեան Սարգիս 3 ր., Հալաճեան Անդրէաս 3 ր., Հալաճեան Սրբուհի 3 ր., Ղազարեան Մերօն 3 ր., Մելքոնեան Մարիամ 3 ր., Մաշտոտեան Գասպար 3 ր., Հալաճեան Յովհաննէս 3 ր., Օպհեան Ալէքսանդրա 3 ր., Նալչաճեան Լուսէզէն 3 ր., Խարիտոնէ Խոճայ 3 ր., Թոռոզեան Յովհաննէս 2 ր., Ռեզնիքեան Գէորգ 2 ր., Տալտապանեան Լուսապատն 2 ր., Տապախեան Ադամ 2 ր., Օպհեան Մինաս 2 ր., Մալումեան Ներսէս 2 ր., Նալչաճեան Յովհաննէս 2 ր., Ղազարեան Կարապետ 2 ր., Խշմանեան Խաչուկ 2 ր., Մալումեան Գաբրիէլ 2 ր., Բախալեան Լուսեզէն 2 ր., Տապախեան Նիկողայոս 2 ր., Բախալեան Մինաս 2 ր., Ճիւնճիւղեան Քերով 2 ր., Նալչաճեան Գէորգ 1 ր., Քելոմեան Մելքոն 1 ր., Միխրլեան Սղիտաքէպ 1 ր., Թոռոզեան Յովհէփ 1 ր., Ճիւնճիւղեան Մկրտիչ 1 ր., Ստամպօլցեան Սարգիս 1 ր., Տափախեան Խաչուկ 1 ր., Սօղլայեան Պապուճան 1 ր., Ոսկերչեան Գէորգ 1 ր., Խլեպնիքեան Պօղոս 1 ր., Մալումեան Լուսեզէն 1 ր., Նալչաճեան Մելքոն 1 ր., Նալչաճեան Մանուկ 1 ր., Նազճեան Աստուածատուր 1 ր., Մալումեան Սարգիս 1 ր., Լաչինեան Ստեփանոս 1 ր., Петро Бѣлоевичъ 1 р., Վարդանեան Աբրահամ 1 ր. Մարտիրոսեան Մարտիրոս 1 ր., Տօղինեան Մելքոն 1 ր., Թօմիրճեան Մինաս 1 ր., Георгій Христофоровъ 1 р., Խոճեան Սերովբէ 1 ր., Христофоръ Михайловъ 1 р., Ժեմչուկեան Մարտիրոս 1 ր., Պայեան Աւետիք 1 ր., Мееръ Фишердъ 1 р., Спиридонъ Король 1 р., Василій Точачевскій 1 р., Алексѣй Колеченко 1 р., Мееръ Яковлевичъ 1 р., Петръ Ивановичъ 1 р., Պուռնազեան Յակովբ 1 ր., Ռեզնիքեան Յովհաննէս 1 ր., Մելքոնեան Գրիգոր 50 կ., Պօղոսեան Գէորգ 50 կ., Филиппъ Корольковъ 50 к., Քարաքաշեան Գրիգոր 50 կ., Семенъ (грузинъ) 25 к., Նաճիեան Յովակիմ 10 կ.: Ընդամէնը 169 ր. 35 կ.: Ճանապարհածախսը բաց հանելով, մնաց 168 ր.:

Գրիգոր Ալիխթոփեանց

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

— Հոկտեմբերի 6

Ցրտերն սկսվում են: Այգինները քաղվում են. բերքը միջակ է, գինին կարող է քիաւ լինել, որովհետև օրերը զով անցան, խաղողը լաւ չը հասաւ, թէև սովորականից երկու շաբաթ ուշ է քաղվում:

Խղի պուդը 18—20 րուբլի է և չէ էլ ճարվում. պաների պուդը 9 րուբլի է, ուրեմն շաքարից թանգ է: Ցորենի խալվարը (30 պուդը) 45—55-ի մէջ է խաղում. ցորենագործները չեն ծախում, որ ժամանակով աւելի թանգ ծախեն: Կենտրօնական գիւղերում շտեմարաններ են շինվել, բայց ապահովութեան մասին պատասխանատու չեմ: Նախանգապետը առաջարկում է քաղաքիս մէջ էլ շտեմարան շինել, բայց չեմ կարծում, որ քաղաքային վարչութիւնը համաձայնվի: Այդ մասին նիստ կայացաւ, բայց խնդիրն անորոշ մնաց: Քաղաքումս օրական 20 խալվար ցորեն է սպառվում. ուրեմն ամառայ մէջ 600 խալվար. տարին կերթայ 7200 խալվար. 50 րուբլիով հաշուած՝ կը լինի 360,000 րուբլի. միացրած սորա հետ և միւս կարևոր ծախսերը՝ գուցէ լինէր մօտ 70,000 րուբլի: Եթէ այս գումարի $^1/_3$ մասն անգամ քաւ լինէր, այնու ամենայնիւ քաղաքը չէր կարող ճարել. իսկ երբ ճարէր էլ և սկսէր նաշանգիցս գնել, աչագին թանգութիւն կը ձգէր ազգ նաշանդի և իր շրջակայ նաշանդների մէջ. այս միտքը յայտնեց իրաւասու պ. Վասիլ Եղիազարեանցն էլ և միւս իրաւասուները համաձայնվեցան: Հարկաւոր էր ունենալ ուրեմն մօտ 100,000 րուբլի և այդ գումարով դրից ցորեն բերել տալ և թանգութիւն չէր լինի: Բայց այդ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԼՈՒՐԵՐ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻՑ

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ. Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների կառավարությունը ստիպված է եղել ընդունել Ռուսաստանի հրամանը, որով արգելվում է ռուսական նավերին մտնել ամերիկյան նավահանգիստներ։ Ռուսական նավերը կարող են մտնել միայն ծանր հիվանդների համար։ Ռուսական նավերի հրամանատարները պարտավոր են ամերիկյան նավահանգիստներում ներկայացնել իրենց նավերի ամբողջ ուղեգիրը։ Ռուսական նավերի հրամանատարները պարտավոր են ամերիկյան նավահանգիստներում ներկայացնել իրենց նավերի ամբողջ ուղեգիրը։

Ֆրանսիա. Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի նախագահ Գրեվին հրաժարական է տվել։ Նրա հրաժարականի պատճառը եղել է այն, որ նրա փեսան՝ Վիլսոնը, կաշառք է վերցրել։ Վիլսոնը ստիպված է եղել հրաժարական տալ։ Ֆրանսիայի նախագահ է ընտրվել Մակ-Մահոնը։

Անգլիա. Անգլիայի խորհրդարանի ընտրությունները ավարտվել են։ Ընտրվել են 652 պատգամավորներ։ Նրանցից 353 պատգամավորներ պատկանում են պահպանողական կուսակցությանը, 253 պատգամավորներ՝ ազատական կուսակցությանը, 21 պատգամավոր՝ իռլանդական կուսակցությանը։ Ընտրվել են նաև 25 անկախ պատգամավորներ։

Ռուսաստանում ընտրությունները կատարվել են 1873 թվականի հունվարի 1-ից մինչև մարտի 15-ը։ Ընտրվել են 1000 պատգամավորներ, որոնցից 500 պատգամավորներ ընտրվել են քաղաքներից, 500 պատգամավորներ՝ գյուղերից։ Ընտրությունները կատարվել են ընդհանուր, հավասար, ուղղակի և գաղտնի քվեարկությամբ։ Ընտրվել են 18 տարեկանից բարձր տղամարդիկ։ Ընտրվել են նաև կանայք։ Ընտրվել են նաև զինվորականներ։ Ընտրվել են նաև հոգևորականներ։ Ընտրվել են նաև գյուղացիներ։ Ընտրվել են նաև բանվորներ։ Ընտրվել են նաև ուսանողներ։ Ընտրվել են նաև ուսուցիչներ։ Ընտրվել են նաև գրողներ։ Ընտրվել են նաև նկարիչներ։ Ընտրվել են նաև երաժիշտներ։ Ընտրվել են նաև դերասաններ։ Ընտրվել են նաև ճարտարապետներ։ Ընտրվել են նաև գիտնականներ։ Ընտրվել են նաև բժիշկներ։ Ընտրվել են նաև ինժեներներ։ Ընտրվել են նաև տնտեսագետներ։ Ընտրվել են նաև իրավաբաններ։ Ընտրվել են նաև պատմաբաններ։ Ընտրվել են նաև փիլիսոփաներ։ Ընտրվել են նաև լեզվաբաններ։ Ընտրվել են նաև մաթեմատիկոսներ։ Ընտրվել են նաև ֆիզիկոսներ։ Ընտրվել են նաև քիմիկոսներ։ Ընտրվել են նաև կենսաբաններ։ Ընտրվել են նաև աստղագետներ։ Ընտրվել են նաև երկրաբաններ։ Ընտրվել են նաև մետեորոլոգներ։ Ընտրվել են նաև ճարտարագետներ։ Ընտրվել են նաև ագրոնոմներ։ Ընտրվել են նաև անտառագետներ։ Ընտրվել են նաև ձկնաբաններ։ Ընտրվել են նաև թռչնաբաններ։ Ընտրվել են նաև կենդանաբաններ։ Ընտրվել են նաև միջատաբաններ։ Ընտրվել են նաև ծաղկաբաններ։ Ընտրվել են նաև բուսաբաններ։ Ընտրվել են նաև հանքաբաններ։ Ընտրվել են նաև քարաբաններ։ Ընտրվել են նաև հողագետներ։ Ընտրվել են նաև ջրագետներ։ Ընտրվել են նաև օդագետներ։ Ընտրվել են նաև լուսագետներ։ Ընտրվել են նաև ձայնագետներ։ Ընտրվել են նաև ռադիոագետներ։ Ընտրվել են նաև էլեկտրագետներ։ Ընտրվել են նաև մագնիսագետներ։ Ընտրվել են նաև գրավիտացիոնագետներ։ Ընտրվել են նաև ատոմագետներ։ Ընտրվել են նաև մոլեկուլագետներ։ Ընտրվել են նաև էլեկտրոնագետներ։ Ընտրվել են նաև պրոտոնագետներ։ Ընտրվել են նաև նեյտրոնագետներ։ Ընտրվել են նաև քվարկագետներ։ Ընտրվել են նաև գլյուոնագետներ։ Ընտրվել են նաև ֆոտոնագետներ։ Ընտրվել են նաև գրավիտոնագետներ։ Ընտրվել են նաև հիգսյան բոզոնագետներ։ Ընտրվել են նաև սև խոռոչագետներ։ Ընտրվել են նաև սպիտակ թզուկագետներ։ Ընտրվել են նաև նեյտրոնային աստղագետներ։ Ընտրվել են նաև պուլսարագետներ։ Ընտրվել են նաև քվազարագետներ։ Ընտրվել են նաև գալակտիկագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերագետներ։ Ընտրվել են նաև մետագալակտիկագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ճառագայթագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական փոշեգետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական գազագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մագնիսագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական էլեկտրագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ռադիոագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ձայնագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական լուսագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ջերմագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ցրտագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական խոնավագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական չորագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական քամագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական անձրևագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ձյունագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական կարկտագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մառախլապատագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ամպագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ծիածանագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական արևագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական լուսնագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական աստղագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մոլորակագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական գիսաստղագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական աստերոիդագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մետեորագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական երկնաքարագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական փոշեգետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական գազագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մագնիսագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական էլեկտրագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ռադիոագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ձայնագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական լուսագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ջերմագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ցրտագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական խոնավագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական չորագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական քամագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական անձրևագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ձյունագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական կարկտագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մառախլապատագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ամպագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական ծիածանագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական արևագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական լուսնագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական աստղագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մոլորակագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական գիսաստղագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական աստերոիդագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական մետեորագետներ։ Ընտրվել են նաև տիեզերական երկնաքարագետներ։

Ընտրվել է 169 պատգամավոր։ Մնացած 7 տեղամասերի ընտրությունները հետաձգվել են մինչև հունվարի 7-ը։

ՂՎԻԵՈՒԺՈՎ ԿՈՒՐՈՐ

Վոլոգդա

Վոլոգդայի նահանգում շատ են ճանապարհները։ Ամռանը ճանապարհները ցեխոտ են, ձմռանը՝ ձյունոտ։ Ամռանը ճանապարհները անանցանելի են դառնում

«Սաանդարտ» լրագրին հոկտեմբերի 15-ից հաղորդում են, որ Թիւրքերը ընկզմում են Զմիւռնիայի նաւահանգստի մէջ օրտպէղներ, որպէս զի ընդդիմադրեն միացեալ նաւատորմին մանել Զմիւռնիայի նաւահանգիստը, եթէ պետութիւնները այդպիսի կարգադրութիւն անեն։ Կառավարութիւնները քննում են այն հարցը, թէ Գուլջինիօի յանձնելը Չերնոգորիային արդեօք կարելի է հարցի բաւականացուցիչ վճիռ համարել, որպէս զի կարելի լինի արձակել միացեալ նաւատորմը։ Թիւրքաց շրջաբերականի յանգուցն բովանդակութիւնը գուցէ կր խանգարէ նաւատորմի յետ կանչելուն, որովհետև ուրիշ կերպ նաւատորմի յետ կանչելը այնպէս կարելի էր մեկնել, իբր թէ Աւրօպան վախեցաւ Բ. Դրան սպառնալիքներից։ Թիւրքաց վերջին երկու շրջաբերականների յանգուցն խմբագրութիւնը վերաբերում են Մուսուրուս-փաշային, որ հաւատացնում է սուլթանին, իբր թէ պահպանողական կուսակցութիւնը Անգլիայի մէջ աւելի զօրեղ է, քան թէ ազատամիտ կուսակցութիւնը։

Կ. Պօլսից «Պօլիտ. Կօրրես» լրագրին դրում են հոկտեմբերի 12-ից։ Չերնոգորիական հարցի պատճառով պատահած վերջին դժուարութիւնները կարող են դասեր համարվել թէ Թիւրքիայի և թէ ամբողջ աշխարհի համար։ Բ. Դուռը կարող էր նկատել, թէ ո՞ր կողմն էր տալիս բարեկամական և անշահասէր խորհուրդներ։ Դեռ հոկտեմբերի 9-ին գործերի դրութիւնը չափազանց խճճված էր և խաղաղութեանը վտանգ էր սպասում։ Անգլիական կառավարութեան զգոյշութիւնը, որ վերաբերված էր Բ. Դրան բռնած ընթացքից, առիթ էր տալիս ենթադրելու, որ Անգլիան ռազմական միջոցներ կը գործադրէ։ Լօնդօնի մի պիրոզ տղամարդութիւնը երևում էր այն առաջարկութիւններից, որ անգլիական կառավարութիւնը անում էր միւս պետութիւններին։ Հարցը նրանումն էր, արդեօք պետութիւնները կընդունէին Անգլիայի այդ առաջարկութիւնները եթէ Բ. Դուռը շարունակէր իր յամառութիւնը, պետութիւնները տրիպված կը լինէին Անգլիայի հետ համաձայնութեամբ գործել։ Անգլիական դեսպանատնից սպառնալիքներ արձակվեցան Թիւրքաց արտաքին գործերի մինիստր Ասիմ-փաշային։ Այդ պատճառով Ասիմ-փաշա իր օգնական Արտին Դադեանի հետ այցելեց բոլոր վեց պետութիւնների դեսպաններին։ Բ. Դրանը յայտնի էր, որ աւստրիական, գերմանական և փրանսիական կառավարութիւնները մտադիր չեն անփոփոխ ընդունել Անգլիայի առաջարկութիւնները։ Մի և նոյն ժամանակ այս երեք պետութիւնները առաջարկում էին Բ. Դրանը, որ սա ամեն կերպ աշխատի դժուարութիւնների առաջն առնել և հնարաւոր զիջումներ անելու Բ. Դուռը գոնեա որևէ դիմում պէտք է անէր, որ եւրոպական պետութիւններից մի քանիսը իրան պաշտպանէին։ Դեսպանական դեսպանը յայտնեց Թիւրքաց կառավարութեանը, որ եթէ Դուլջինիօ յանձնվի Չերնոգորիային, պետութիւնները ի նկատի կառնեն այդ հանգամանքը և միւս հարցերի վճռելու ժամանակ շատ չեն պահանջիլ։ Այդ խորհուրդը անկասկած ծնաց և մինչև անգամ դրա պատճառով սուլթանը բարկացաւ։ Մի և նոյն խորհուրդը տուեց Թիւրքաց կառավարութեանը մի այլ հարևան պետութեան ներկայացուցչ։ Այս անգամ Բ. Դուռը աւելի խելացի կերպով վարվեցաւ։ Ռիզա-փաշա հրաման ստացաւ իր դօրքերը դուրս բերել Գուլջինիօից։ Այդ լուրը Կ. Պօլսի մէջ ուրախութեամբ ընդունվեցաւ։ Այնուամենայնիւ անգլիական դեսպան պարոն Գօշէն հաւատացնում էր, որ Թիւրքիայի այդ դիմումը չափազանց աննշան և ծիծաղելի է և որ հարկաւոր է ասիպտական միջոցներ գործադրել։ Բ. Դուռը շարունակում է իր պատրաստութիւնները։ Զինուորական մինիստրի հրամանով ամբողջ Թիւրքիայի սինիստրները հրաւիրված են Ռումելիայում բացի այդ Թիւրքաց կառավարութիւնը պատրաստել է 600 օրտղեդ բնկղմել Թիւրքաց Նաւահանգ ստների մէջ։ Ամբողջ բանակները կանչված են Համարվում Նաւահանգիստները պաշտպանելու համար։ Թէ ևս արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Հոյ Աբդին Գադեան բարեխղճարար էս կատարում իր պաշտօնը, այնուամենայնիւ երևի նա կարձակվի Ծառայութենից։ Հաւատացնում են, որ պ. Գօշէն անհամբերութեամբ սպասում է, որ իր կառավարութիւնը արձակէ Իրան զեսպանի պաշտօնից և ինքը թողնէ Կ. Պօլիս։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 4 հոկտեմ.

Այսօր ապատվում է մեր քաղաքում Սադրխամը, ժողովուրդը ընդ առաջ գնաց։ Նախ այդ առաջին վէզիրը այժմ նշանակված է Ատրպատականի ընդհանուր կառավարիչ և Նորին Մեծութեան Թագաժառանգի օգնական, որը Թաւրիզում է նստում։ Ամէն մարդ յոյս դրած է Սադրխամի վրա, թէ նա կը գայ և վերջ կը դնի քրդերի անկարգութիւններին, որով ամբողջ Ատրպատականը սարսափի մէջ է գտնվում։ Ցնծանենք /նչ կը լինի։

Եաէր առաւիկ բարկացած է քրդերի Ծորպատականում կատարած բարբարոսութիւնների մասին։ Պատմում են, Նորին Մեծութիւնը մի սպառնալի հեռագիր է ուղղել Մագուի Ագի-խանին որդի Թէյմուր-աղային, որը համարեա վասալական իշխան է հայոց հին Արտազ գաւառում. Հեռագրի բովանդակութիւնը այս է. «Լսում լինի այն ցաւը, որ մեր կառավարութիւնից ստում ես դու Եէյխ-Իբրագուլլահի նման մի քարդ իմ երկիրը քարուքանդ է անում, իսկ դու աչքերդ բաց-բաց նայում ես....» Հեռագիրը վերջանում է այս խոսքերով. «Եաեան օրվայ մէջ կամ քո գլուխը պիտի ուղարկես Թէհրան, կամ Եէյխ-Իբրագուլլահի գլուխը....Այդ երկու գլուխներից արդեօք որը պիտի տրվի Թէհրան,— այժմ դժուար է վճռել։

Պարթիների ինքնահրութիւնը սաստիկ չխրատած է քրդերի անօրինակ յարձակումներից և նրանց գտած յաջողութիւններից։ Միանգամայն հայ և պարսիկ բնակիչների կատրածը և մի քանի հազար հոգի մէյիդի մէջ այրելը այնքան չը զայրացրեց պարթիևներին, որքան կատաղեցրեց նրանց, լսելով, որ քրդերը կորել են տէրային հովտական գլուխը, մուշտէյիդի, գլուխը։ Այդ արդէն յայտնի ցոյց էր պարթիևների կրօնական զգացմունքը վիրաւորելու համար։ Սուննիի Եէյխը կորել է տալիս Եիւսէյիի մուշտէյիդի գլուխը։

Բայց ժողովրդի բարկութիւնը այնքան նպատակի կարող հասցնել, քանի որ նրա ձեռքում զէնք չը կայ։ Այդ դէպքում ինքը կառավարութիւնը պէտք է պատժէ քրդերի անզգամութիւնը։ Դըժբախտաբար կառավարութեան զօրքերը այժմ Ատրպատականում բաղդատիլն կենտրօնացած չեն։ Թաւրիզից ուղարկվեցին քրդերի դէմ Էչմիադզին, որը տարաբ իր հետ 12,000-ի չափ հետևակ և հեծելազօր։ Նա ունի իր հետ թնդանօթներ և մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք։ Բայց տակաւին մի նշանաւոր գործողութիւն չի կատարվել, որովհետև դեռ թշնամուն չի հանդիպել։ Թէհրանից ուղարկված է քրդերի դէմ արքայազն Համզա-Միրզան (Հէշմաթ-Դօվլա) 20,0 ի զօրքով, բայց ճանապարհի երկարութեան պատճառով դեռ չէ հասած։ Արբայազնի զօրքերի մէջ գտնվում են մի քանի եւրօպացի օֆիցէրներ, և ուստ պօլկովնիկ Պամանտօվիչը, որից մի քանի տարի առաջ Եաէրը բերել էր տուած իր վիրաւորներին կրթելու համար։ Այդ զօրքերը գալիս են Համադանի և Քրմանշահի վրայով։

Մագուից գնում է քրդերի դէմ, Խոյ և Սալմաստ գաւառների վրայով, Լի-խանի որդի Թէյմուր աղան իր քաջ ձիաւորներով և հետևակներով։ Քրդերը ոչ մէյից այնքան երկիւղ չունեն, որքան Թէյմուր-աղայից, որից շատ անգամ ծանր հարուածներ են ստացել։

Ուրմիում մեծ պատրաստութիւններ է տեսնում քրդերի դէմ Իգբալ Դօվլան, որը 10,0 0 զինուորների զօրապետ է։ Նա դիմադրում է, բացի իր զօրքերից, Թէ քաղաքի և Թէ գաւառի բնակիչներին։

Մինչ պարթից կողմից աշագին չժեր են ուզարկվում քրդերի դէմ, Եէյխ-Իբրագուլլահը, կարծես, արշամարշում է այդ բուռը։ Դեռ մի քանի օր առաջ նա հրատարակել էր յանդուգն շրջաբերական, Թէ ասվեն մի երիվեր, որ չի խոնարհվի մարգարէի նոր խալիֆայի գրօշին, արի և կրակի ճարակ կը դառնայ....Պարթից Սօվուկ-Բուլախ քաղաքը արդէն նշանակված է որպէս մայրաքաղաք քրդական այդ ցնորամիտ պետութեան։ Եէյխ-Իբրագուլլահը իր գաշը գրել է Գօգ-մէչիդի կապոյտ մզկիթի մէջ։ Նա իր հրատակները, որոնց Թիւը, որպէս տեղեկանում են, չանանում է 70,0 0-ի, բաժանել է երկու մասն. մի մասին առաջնորդում է Եէյխի երէց որդին, միւս մասին Եէյխի կրտսեր որդին։ Քրդերի նշանաւոր ցեղապետերը զրանց հրամանի ներքոյ զօրապետների պաշտօն են կատարում։

Իմ նախընթաց նամակում յայտնել էի, որ Եէյխ-Իբրագուլլահի կրտսեր որդին ապստամբեց Ուրմիոյ լճակի արևելեան-հիւսիսային գաւառները, որպիսի են՝ Սօվուկ-Բուլախ, Բիջար, Միանդաբ և Մարաղայ, որտեղից մի երկու օրվայ ճանապարհ է մինչև Թաւրիզ։ Այժմ լսում ենք, որ Եէյխի միւս որդին, երէց, ապստամբել է Ուրմիոյ լճակի հարաւային գաւառները, որպիսի են՝ Սուլդուզ, Ուշնի, Բարանդուզ և Ուրմի գաւառի մի մասը, որտեղից որ անցնում են այդ նոր մանգօղները իրանց հետից թողնում են արիւն, կրակ և աւերմունք։ Ցիշեալ գաւառների հայ, ասօրի, հրէայ, և պարսիկ բնակիչների մեծ մասը կոտորած են։ Քաղդէացիների մի մասը սիրամ է տիրած երկիրների վրա, բանելով ամեն դիրքերը, իսկ միւս մասը տեղափոխում է յափշտակած աւարը և կոտորածը դէպի Թիւրքիա։ Կողոպտում են բնակիչների շապիկից սկսած մինչև նրանց անասունները և տնային կարասիքը։ Կոտորում են առանց խնայելու սեռի և հասակի։

Քրդերի ապստամբութիւնների ժամանակ մեծ ջնաս հասաւ Պարսկաստանի հայ վաճառականներին, որոնք Սօվուկ-Բուլախում աշագին գործեր ունէին։ Պէտք է ասած, որ այդ փոքրիկ քաղաքը միակ քաղաքն է ամբողջ Պարսկաստանում, ո կարելի է քրդաբնակ կոչել։ Այստեղ շատ տիրժամանակներից յետոյ բնակվում էին քուրդ ազնուականներ, որոնք տէր էին ընդարձակ կալուածքների և գիւղերի։ Կորցնելով նախնական կենաքի պարզ ձևերը, երբ այդ ազնուականները ընդունեցին պարսկական շռայլութիւնը, չեղչեաէ սկսեցին աղքատանալ և ծանրաբեռնվել պարտքերով։ Նրանց կալուածքները և գիւղերը անցան հայ վաճառականների ձեռքը, որոնց պարապմունքներից մէկն էլ այն էր՝ քուրդ ազնուականներին առկոսով փող տալ։ Այդ վաճառականներից շատերը թէև Թաւրիզում են բնակվում, բայց ռուսաց և անգլիացոց հպատակներ են։ Ը գիտեմ, Թաւրիզի ռուսաց և անգլիական հիւպատոսները ինչ միջոցներ կընդունեն պաշտպանելու իրանց հպատակների շահերը, որ այժմ վտանգի է ենթարկված։ Տարակոյս չը կայ, որ նրանք կը տիրեն Սօվուկ-Բուլախին, հայ վաճառականները կը զրկվեն իրանց գիւղերից։ Նրանց շատերը փախան հէնց այն ժամանակ, երբ լսեցին Թէ քրդերը պէտք է յարձակում գործեն այդ քաղաքի վրա։ Մէկը նաղարբէկեան եղբայրներից գերի է ընկած քրդերի ձեռքը. այդ եղբայրները ունեն Սօվուկ Բուլախում աշագին քանակութեամբ կալուածքներ, գիւղեր և անասուններ։

Իմ անցեալ նամակներում ես ակնարկել էի այն բացասական ճշմարտութեան վրա, Թէ քրդերի այժմեան շարժումը Թելադրված է Թիւրքաց կառավարութիւնից, Եւրօպային ցոյց տալու համար մի բարբարոսական զօրութիւն, որին կ Պօլսի մահմեդական մասնը աշխատում է կոչել քրդական միութիւն։ Այժմ բոլորովին ստուգվում է այդ ենթադրութիւնը ականատեսների խոսքերով, որոնք պատմում են, Եէյխ-Իբրագուլլահի հրամանի տակ գտնված 70,000 հոգին բոլորն քրդեր չեն, այլ մի մասը Թուրքեր են, գուցէ Թուրք գինուորներ. միայն քրդի ձեով հագնված։ Այս տեսակ խառնուրդ քրդական միութիւն կազմելը Բ. Դրան խորագէտ քաղաքականութեան վերջին փորձերից մէկը պէտք է համարել։

Եթէ Թիւրքաց կառավարութիւնը ինքը մասնակից չը լինէր քրդական այդ շարժմանը, նա կարող էր շատ հեշտութեամբ արգիլել։ Սրևէակայ ցիք, ինչպէս կարելի է հաւատալ, որ 70,000 հոգի, ընկեալ Ամերիից և Նէչրիից որոնք Մուսուլի և հին Նինուէի մերձակայքումն են) արշաւանք են գործում դէպի Պարսկաստան, Թիւրքաց երկրների վրայով, և Թիւրք կառավարութիւնը այդ մասին ոչինչ տեղեկութիւն չունի։ Եթէ նա գիտէր, բայց այնքան ուժ չունէր, որ կարողանար արգիլել քրդերի արշաւանքը դէպի մի հարևան և բարեկամ պետութիւն, կարող էր նախապէս զգուշացնել պարսից կառավարութեանը, որ իրանց սահմանների վրա զօրքեր դնէին, որպէս զի քրդերը նրանց անպատրաստ վիճակի մէջ չը գտնէին։

Տարակոյս չը կայ, որ պարսից կառավարութիւնը ջարդելով քրդերին, կը վռնդէ իր երկրից, և մի և նոյն ժամանակ եւրոպական պետութիւնների առանձին առջև կը մերկացնէ Թիւրքիայի բոլոր խարդախութիւնները, պահանջելով, որպէս պատերազմական տուգանք, այն աշագին ծախսերը, որ քրդերը հասցրին Պարսկաստանին։

Դատապարտելին այն չէ, որ քուրդը բարբարոսութիւն է գործում,—դատապարտելին այն է, որ Թիւրքիան մեծացնում է իր մէջ այս տեսակ գազաններ և ինքը արհեստական կերպով աւելի բորբոքում է, աւելի խրախուսում է նրանց վայրենութիւնը։ Դեռ ևս ևւրօպան աշխատում է պահպանել մի այսպիսի հրէշաւոր պետութիւն....

***

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 հոկտեմբերի։ Բանակցութիւնները Զինաստանի հետ շարունակվում են Ս. Պետերբուրգի մէջ։ Նրանք վերջանում են Բիւցով յաձախ այցելում է Ցզէնցին։ «Նօվօստի» լրագիրը լսել է, որ Լիվադիայի մէջ եղած խորհուրդի ժամանակ հաւանութիւն են տուացել կոմս Լօրիս-Մելիքովի վից նախագիծները, որոնք վերաբերում են պետական վարչութեան և մամուլի գանազան վերաբերութիւններին։

ԴՈՒԲԼԻՆ, 14 հոկտեմբերի։ Ֆօրստեր հրաժարական տուաց, չը համակրելով իրլանդական հոդային միութեան առաջնորդների դատաստանական հալածանքներին։

ԼՕՆԴՕՆ, 16 հոկտեմբերի Ֆօրստերի հրաժարվելու մասին տարածված լուրը հերքվում է։

ԲԱԳՈՒԶԱ, 16 հոկտեմբերի։ Թիւրքաց հաւատարմատար, որ տանում էր հրովարտակ, որով Գուլջինիօի բնակիչները հրաւիրվում էին չընդդիմանալ Գուլջինիօի յանձնելուն, սպանված է։ Անգլիական նաւատորմի Թիւրը հասցրած է 18 նաւերի։

ՀՈՄՄ, 16 հոկ եմբերի։ Պատգամաւորների ժողովը հրաւիրված է հաւաքվել Նոյեմբերի 3-ին։

ՍՕՖԻԱ 15 հոկտեմբերի։ Այսօր բացվեցաւ բօլգարական ազգային ժողովը։ Ի խանի բացակայութեան պատճառով գահական ճառը կարդաց մինիստր-նախագահ Ցանկօվ։ Ճառը խաղաղասէր է և շնորհակալութիւն է յայտնում Ռուսաստանին։

ԲԵՐԼԻՆ, 16 հոկտեմբերի։ Այսօր բացվեցաւ պրուսական սէյմը։ Միացեալ խորհուրդը հաւանութիւն տուեց այն առաջարկութեանը, որ սօցիալիստներին վերաբերելու օրէնքի հիման վրա հասարակական հանգստութիւնը խանգարող անձանց արգելվի մնալ Համբուրգի, Ալտոնի, Վանդսբեկի, Պինեբերգի, Լաուենբերգի և նրանց շրջականների մէջ։ Այդ վճիռը այժ կունենայ մի տարի շարունակ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 հոկտեմբերի։ «Նօվօե Վրեմիա» լրագիրը հաղորդում է, որ կոմս Լօրիս-Մելիքօվ Լիվադիայից ուղևորվեցաւ։

ՊԵՇՏ, 15 հոկտեմբերի։ Գայ Ֆերլէ յայտնեց պատգամաւորներին, որ Գերմանիայի և Աւստրիայի դաշնակցութիւնը անսասան է։ Աւստրիան մտադիր չէ Սերբիային զիջումներ անել։

ՐՆԳԻՐԱԴ, 15 հոկտեմբերի։ Մինիստրական գործունէութիւնները շարունակվում են։ «Նաօկ» լրագիրը հրաւիրում է բոլոր կուսակ-

Fonds A.R.A.M

յուխթասներին միանալ և ընդդիմադրել Աստրխայի ձգտումներին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 Հոկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 37 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 217 ր. 50 կ., երկրորդ 212 ր., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր., 75 կ. երկրորդ 90 ր. 75 կ., երրորդ 90 ր. 62 կ., ոսկի 8 ր. 16 կ., Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,09 պէնս, ոսկեայ 100 ր. Համբուրգի վրա 205 մարկ, 75 պֆ.։

Խմբագիր—հրատարակող ԴՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ПОСТУПИЛИ ВЪ ПРОДАЖУ СЛѢДУЮЩІЯ КНИГИ:

Практическая Технологія, руководство къ химическому, механическому, техническому и ремесленному труду, съ приложеніемъ новѣйшихъ открытій, изобрѣтеній Усовершенствованій и ихъ примѣненій къ практикѣ. Настольная справочная книга для инженеровъ архитекторовъ техниковъ, машинистовъ, фабрикантовъ, промышленныхъ ремесленныхъ заведеній и школъ, съ рисунками. Составилъ технологъ А. Соколовскій, ц. 5 р. съ пересылк.

Самолеченіе Болѣзней книга о разумныхъ и цѣлесообразныхъ способахъ и средствахъ къ возстановленію потеряннаго и разстроеннаго здоровья. Сохраненіе здоровья при тѣлесной дѣятельности и энергическомъ трудѣ. Полное здоровье при удовлетвореніи естественныхъ потребностей и различныхъ удовольствій (страстей). Леченіе болѣзней цѣлебными свойствами природы и разумнымъ образомъ жизни. Сочиненіе Практическаго Врача К. Дубровина, ц. 5 р. съ пересылк.

Бракъ и безбрачіе во всѣхъ половыхъ и моральныхъ проявленіяхъ съ самыми любопытными историческими и медицинскими подробностями о взаимныхъ отношеніяхъ мужчины и женщины начиная съ глубокой древности и до настоящаго времени Гигіена Физіологія, Философія брака и безбрачія, сочиненіе доктора Медицины ДЕБЭ, въ 4 част. изданіе 2-е, ц. 4 р. съ пересылк.

Мужское Безсиліе или неспособность къ брачному сожитію потеря семенныя страданія, зараженія, хилость происходящія отъ злоупотребленія вредными лекарствами, сперматоррея и половое безсиліе радикальное леченіе этой болѣзни, Сочиненіе доктора А. Шиллинга, ц. 2 р. съ пересылк.

Сладострастіе и Истощеніе общедоступное изложеніе всѣхъ средствъ для совершеннаго излеченія венерической болѣзни, во всѣхъ ея видахъ и проявленіяхъ, остановленіе плодородія, леченіе безплодія, возрожденіе утраченныхъ физическихъ силъ, леченіе безсилія, отстраненіе пагубной привычки къ рукоблудію, леченіе Онанизма, рецептъ лекарствъ для домашняго приготовленія кровоочистительные противовенерическіе декокты возбуждающіе и укрѣпляющіе напитки, сочиненіе доктора медицины и профессора П. Сорокина, изданіе 2-е, ц. 3 р. съ пересылк.

Будьте Здоровы и лечитесь сами, когда нѣтъ врача, или самоучитель сельскаго леченія, составилъ докторъ медицины. Бенедиктовъ, ч. I болѣзни лихорадочныя, ц. 4 р. съ пересылк.

Врачъ, Совѣтникъ и руководитель для супруговъ и вообще для молодыхъ людей, составилъ докторъ Вейсъ, ц. 2 р. съ пересылк.

Наставленіе по новѣйшимъ наблюденіямъ для тѣхъ, которые въ брачномъ состояніи остаются безъ дѣтными, сочиненіе доктора Медицины А. Вебера, ц. 1 р. съ перес.

Врачъ секретныхъ болѣзней сочиненіе доктора Альберта, ц. 1 р. съ пересылк.

Зубной Врачъ или искусство сохранять и лечить зубы а также и предохранять отъ порчи составленіе Эскилъ, ц. 1 р. съ пересылк.

Міръ Половыхъ Страстей брачныя и безбрачныя наслажденія со всѣми ихъ послѣдствіями чрезвычайно интересные и разнообразные разсказы о половой жизни мужчины и женщины Сочиненіе доктора Гильденбрандта ц. 4 р. 50 коп. съ пересылк.

Распознованіе Венерическихъ Болѣзней у женщинъ и дѣтей, составилъ докторъ Медицины Тарновскій, съ приложеніемъ атласа раскрашенныхъ рисунковъ, ц. 5 р. съ пересылк.

Объ Онанизмѣ и Безсиліи и средствахъ снова возставлять и укрѣплять здоровье разстроенное онанизмомъ и безсиліемъ, сочиненіе доктора Медицины А. Браунъ изданіе 2-е, ц. 1 р. 50 коп. съ пересылк.

О Зачатіи и Зарожденіи Младенцевъ, объ укрѣпленіи ослабившихъ мужскихъ членовъ и объ излеченіи отъ онанизма какъ мужчинъ такъ и женщинъ, сочиненіе полезное и понятное для всякаго кто только желаетъ вполнѣ постигнуть эти важные предметы, сочиненіе доктора Медицины и Профессора Парижскаго Университета Моріеля де Рюбомпра, изданіе 3-е, ц. 1 р. 50 коп. съ пересылк.

Нѣтъ Болѣе Геморроя, изслѣдованіе о причинѣ и причинахъ геморроидальной болѣзни съ показаніемъ излеченія въ короткое время доктора Маккензи, ц. 1 р. съ пере.

Съ требованіями Г.г. иногородніе благоволятъ обращаться исключительно на имя Христофора Ивановича Петрова, С. Петербургъ и Фонтанкѣ, 6 изъ Англійскаго проспекта, домъ № 143, кв. № 16.

ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ԱՇԱՏՆԵԼ Թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանը մանաւանդ ԹԻՒՐՔԱՑ ԸՆԿԱՒՆ ԾԽԱԻՈՏԸ սիրողներին, որ ներկայ ամռայ մէջ ծխախոտի մեր ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ մէջ ստացած են Թիւրքիայից ԸՄՊԵՀՄԲԶԻ յատկութիւնների ԾԽԱԻՈՏՆԵՐ, այսինքն՝ ԵՆԻՋԻՕ ԿԻՕՒՏԿ, ՊԵՐՄԻՋԱՆ ՐՈՄԱՐ, ՀՈՒՄԱՐ, ՐԵՖԻԼ և ՍԱՄՍՈՒՆ ամենաարժէք տեսակից։ Միշեալ ծխախոտներից միայն ՊԱՏՒԻՐԱԿԱՆՆԵՐԻ համար կը պատրաստուին ԳԻՆԸ 1 ՓՈՒՆԴԻ համար առաջին ՎԱՃ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ 4, 5, 6, 8, 10 և 12 ր., մի ՓՈՒՆԴ ՍԱՄՍՈՒՆԻ ԾԽԱԻՈՏԸ արժէ 3, 4 և 5 ր., պ.պ. գնողներին խնդրում եմ իրանց ՊԱՏՒԻՐԱՏՆԵՐՈՎ ԳԻՄԵԼ ծխախոտի իմ ԽԱՆՈՒԹԸ, որ գտնվում է ԳԻՒՐՅՈՎԱՅԻՍ փողոցի վրա, ԸՐԾՈՒՆՈՒՆԻ տանը № 1։ ՕՏԱՐԱԳԱՑԻՆԵՐԻՑ պարոններին խնդրում եմ պատուէրներ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ և ՓՈՂ ուղարկել պատուէրների համեմատ։ Պատուէրները անյապաղ կը կատարուին և կուղարկուին առաջին ՓՕՍՏՈՎ։

Պատրաստուածէր Ն. ՈՍՋԵՐՈՎԵՆՑ

2—3 (2)

ՍՏԱՑՎԱԾ են տզամարդկերանց, կանանց և երեխաների ԿԱՍՏՈՐԻ ՇԱՆԱԳԱՆԵՐ են ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ և այլ նորաձև ապրանքներ արտասահմանի նորաձև ապրանքների պահեստի մէջ, որ ուղղուած է ԴԱՎՈՐՅՈՎԱՑԱ փողոցի վրա ՍԱՐԱՋԵՎԻ եի ՅՕՎԵԱՆՕՎԻ տանը ՎԵՐԻՆ ՑԱՐԿԻ մէջ Գերդպրոցի վարչական ատենատների խանութի վերը։ ՄՈՒՏՔԸ ԲԱԺԻՑ։ Տզամարդկերանց ՇԱՆԱԳԱՆԵՐ 2 ր. 55 կ.ից և աւելի Թանգ։

Մերօն Գալաչեանց

5—10

ՀՐԱՒԻՐՎՈՒՄ են անձնակացած Ի. և Ե. Զանջուղազովի վաճառականների ԳԱՐՏԱՏՈՒՐԸՐ Թիֆլիսի Նահանգական գատարանի պահլիճը Հոկտեմբերի 19-ին, առաւօտեան 11 ժամին, ԽՆԱՄԱԿԱԼՆԵՐ ԸՆՏՐԵԼՈՒ համար Զանջուղազովի գործերի մասին ՄՐՑՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ նշանակելու համար։

Երդվեալ հոգաբարձ. } Ա. Ստեփանով
} Բ. Եակուբով

5—8

Մի մոլդաւիցի պարոն, ծովհաննէս Սաղբենան, որ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ անունն վերհափսա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՑ, ցանկանում է ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ և ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ երգեցողութեան ՈՒՍՈՒՑՉԻ պաշտօն ստանալ։ Հասցէն. Թիֆլիսի Հայոց կօնսիստօրիա, հարցնել Յովհաննէս Եագըձեանին։

8—8

ՎԱՐՁՈՎ է արված 6 ՍԵՆԱԿ ԽՈՀԱՆՈՅՈՎ, ՆԵՐՔՆԱՏՆՈՎ և այլ յարմարութիւններով։ Մանաւանդ յարմար է ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար։ Նօթաշէնակայում փողոց, Խասկ ՓՈՒՂԻՆՕՎԻ տունն։ Դէմ մասին կարելի է նոյն տեղը տեղեկանալ։

2 2

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ տասվեցայ ՇՕԿՕԼԱԴ ԵԻ ԿԱԿԱՕ ՖՐԱՑ

13—20

Մինչև առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը ՇՈՒՇԻ քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ԲԱՖՖԻԻ «ԽՆԹՐԸ» անունով վիպասանութիւնը։ Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր Թղթի վրա։ Իւրաքանչիւր գրքի գինը կանխապէս բաժանորդ գրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի։ Իսկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ։ Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱԲԵԼ Դ. ԱՊՐԵՍԵԱՆՑ

4—10

ՎԱՐՁՈՎ տրվում է ՁՈՐՍ սենեակից բաղկացած մի բնակարան, խոհանոցով և ներքնատնով Օրբէլեանների փողոցի վրա № 4, ներքին յարկում, ճակոյ Դանդուրօվի տան։

ՄԻԱՑՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ՕՐՈՎ. ՕՐԵԻԱՆԱՆՑ հրատարակչի վրա, առևտրական բանկի տակ Զուբալօվի տանը Տ. ԷՄՄԱՑԻ խանութի մէջ ծախվում են զանազան ԱՐՒԻՒՆԱՔԻՆ ՈՒԹԻՒՆԵՐ իրանց տեսակով միակ ՀԱՄԱՑՈՑԻՒ ՇՐՋԱԹԱՆԵՐ ամերիկական ԿԻՒՍՏՕՐԻՑ, որոնք կառնեք մրցել ոսկու հետ մեասպի արժանապատուութեամբ։ Այդ կարմիր շղթանները որոնց մէնք կամենում ենք տարածել աշխարհի մէջ իրանց գնից աւելի էժան ծախվում են մեր բոլոր ներկայ տուգիչների մօտ Գինը 1 ր. 50 կ. և 2 ր.։ Որպէս զի ամենքը օգուտ քաղեն այդ դէպքից, իւրաքանչիւր գնող առանում է ընծայ ՄԻ ԱՐԿՂԻԿ շապկի կօճականերով, կամ կանացի ԲՐՕՇԿԱ և ՕՂՆԻ։ Առևտուրը տեւում է առաւօտեան 9 ժամից մինչև երեկոյեան 6 ժամը։

1—2

ԹԺՇԿԱԿԱՆՈՒԹԱՆ ԴՕԿՏՕՐ ԵԱԿՈՒԲՕՎԻՉ շարունակում է ընդունել Վ. ՆԵՐՍԵԿԱՆ եի Սբ. ՅԵԼԻՍԻ կան հիւանդներին ընդունել երեք շաբթի օրերը առաւօտեան 11 ժամից մինչև 2 ժամը գօրավարական փողոց, Մուխրանովի տունը։

6—6

Դուքս հինա մամուլի տակից «Մանկան ձայնագրեալ երգարան» խմբագրութեամբ Գնիկ քահանայի Բյունկանց հրատարակութեամբ Զ. Գրիգորեանցի։ Ընդունած է նախշեան դպրոցում և թեմական վերատեսչի բարեհաճութեամբ ծրփ. խմբի բոլոր ուսումնարաններում։ Վաճառվում է բացառապէս Զ. Գրիգորեանցի վոխ կանան գրավաճառանոցում. գինն է 40 կ. դուսրով առնողներին զիջումն կը լինի։

6—10

Ֆ. Կ ԶԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ կից Մ. Ի ՑԼՕՎՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ։ Ամենայն օր ԸՆԻՒՆՎՈՒՄ ԵՆ առաւօտեան 1 ժ. մից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երիտասարդական, ջղային, վէներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ։

5—6

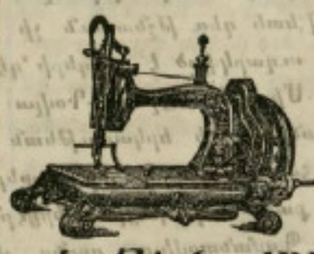
Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատէրնի, ԿՕՆՖԻԿՏՆԵՐԻ, ՊԱՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ պանակի տեսակի, մոդաբի, և ընդհանր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎ ԿՕՆՖԻԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով։ Պատուէրները կը կատարվին ամեն հնարաւորութեամբ, և խոստանում ցանկացողը կարող են գինը ինձ հետևելու ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Հախնազարեանց.

28—50

Դուքս նկան մամուլի տակից և վաճառվում են Կենտրոնական և Զ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանդինեանի հետևեալ գասագրքերը.

1. Ազգային Ընտանեկան աշխարհք և Այբբենարան (ս. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . 25 կ.
2. Նոյնը ուսուցիչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.
3. Ազգային Դիւցազնական աշխարհ (ս. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.
4. Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարուայ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

Կ. ՊՈՆՅԵՐ, ԱՏԱՄԱՆ-ՍԿԱՅԻ ՓՈՂՈՑ տան ՉԱՄՈՒՐԼՕՎԻ։ Կիսող ձը մեռվայ սեզոնի համար առած Ջարկում եմ պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՉԵՆԳԱՄՈՒԹԵԱՄԲ ՉԱԼՈՒԻ և ՈՏՉԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, ներքսական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ, ամենանոր ՉԱԼԵՐԻ, չափազանց ԼԺԱՆ գներով, այսինքն Չալի մեքենաներ 12—5 րուբլ։ Ոտքի 50—80 րուբլ։

15—52

Дозволено цензурою Тифлисъ, 17 Октября 1880 г. Տպարան եղբարք Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ

Fonds A.R.A.M

№ 189 Հոկտեմբերի 28 (Նոյեմբերի 9) 1880 Հոկտեմբերի 28 (Նոյեմբերի 9) № 189

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 թուղթ. կէս տարվանը 6 թուղթ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Ձրի լրագիր չի ուղարկվում և ոչ մի հրատարակութեան մէջ:
Ստացողները պարտական են տալու իրանց հասցէն:
Տեղեակ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 մամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութեան գինը նստում է տողը լրագրով:
Յայտարարութիւնները մինչեւ վճռում են
թղթատանչէր բաւին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր ընթերցողներին.—Նկատի ունենալով: Նամակ խմբագրին: Նամակ կամաւորին: Նիքրին լուրեր: —Արտաքին տեսութիւն: Բարենորոգմանց գործերը: Ցրանսիա: Աւստրօ-Վենգարիա: Թիւրքիա մամուլը: Նամակ գարձակատեղից:—«Մշակի» տեղադիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ՄԵՐ ԹՈՒԹԱԿՑԱԿԱՆԸ

Մեր գաւառական քաղաքներում ամեն մարդ միանգամ ճանաչում է, բոլորն գիտեն միմեանց դրութիւնը, միմեանց մասին կարծութիւնը, միմեանց հասարակական յարաբերութիւնները:

Երբ գաւառական քաղաքում բնակվող մի մարդ սկսում է թղթակցել մի հայոց լրագրին, նրա համաքաղաքացիները առանց դժուարութեան գիտեն լրագրի համարը, որի մէջ կայ իրանց քաղաքի վերաբերութեամբ նամակը, նախ և առաջ ուշադրութիւն են դարձնում նամակի առարկութեան վրա և յետոյ նոյն իսկ թղթակցութեան բովանդակութեան վրա: Ոչ թէ նամակի բովանդակութիւնն է հետաքրքրում նրանց, ոչ թէ թղթակցութեան մէջ յայտնված ճիշդ կամ անճիշդ տեղեկութիւնները են գրաւում գաւառական ընթերցողին, բայց թղթակցութիւնը աւելի մեծ կամ պակաս գին ունի նրա աչքում, նայելով թէ ով է թղթակցութեան հեղինակը:

Եթէ գաւառական թղթակիցը մի նշանաւոր մարդ է, դիւրք ուներ անձնաւորութիւն է գաւառական քաղաքում,—նրա գրվածքի մէջ յայտնած մտքերը, որքան էլ թերի լինէին, մեծ նշանակութիւն կունենան գաւառական հասարակութեան վրա: Հայց եթէ գրողը մի փոքրիկ անձնաւորութիւն է, գաւառական դրպրոցի մի ուսուցիչ է, նահանգական գաւառների փոքրիկ պաշտօնեայ է, վաճառականի գործակատար է,—թղթակցութիւնը կորցնում է իր հեղինակութիւնը գաւառական ընթերցողի աչքում: Ինչ ո՞ւմ մարդ է, որ համարձակվում է լրագրին թղթակցել

ասում է, ընթերցողը, ինչ նրան շատ յաւ ենք ճանաչում նրա հետ խելքից ինչ կարող է դուրս գալ....

Եւ հասարակութեան մէջ անշան դիրք ունեցող մարդը, որքան էլ գեղեցիկ մտքեր յայտնէ իր թղթակցութեան մէջ, որքան էլ անհերքելի ճշմարտութիւններ լցնէ իր գրուածքը, նրա խօսքերը նշանակութիւն չունեն, որովհետև նա ինքն աննշան մարդ է իր գաւառական քաղաքում:

Հարկաւոր է վերջապէս տեսնել մեր հասարակութիւնը նայել յօդուածների բովանդակութեան վրա անաչառ կերպով, քննել թղթակցութեան մէջ յայտնված իրողութիւնները, փաստերը, կշռել գրուածքի ճշմարտութիւնը, կամ ստութիւնը, առանց աչքի առաջն ունենալու թէ ով է գրուածքի հեղինակը:

Իսկ դրա համար ամենից լաւ է եթէ թղթակիցները չեն տպագրի իրանց իսկական ազգանունները:

Գ. Ն.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 18 հոկտեմբերի

Ինչքան որ շարունակում եմ ձեր «Մշակ» լրագրի գործերը կարդալ, նոյնքան աւելի համակրում եմ նրա յօդուածներին, նրա գործակցութիւններին եւ նրա ընդարձակ ընթացքին եւ ազդեցութեանը: Ես այս խօսքերը արտասանում եմ ոչ իբր շողոքորթութիւն, այլ իբրեւ իմ ազգը սիրող եւ իմ արիւնակիցների յառաջադիմութեանը խնդակից լինող մի հայ, որ իր ազգի վերակենդանութեան գաղջ գործը կատարվելիս տեսնելով, կարծրը հրճուանօք լցվում, սիրտը ուրախ ուրախ գործում ու երակները բաբախում են, եւ յայտնում եմ ձեզ իմ խորին շնորհակալութիւնը, իմ անկեղծ յարգանքը, իմ արտի ղազմանց նուէրը:

Ոչ իբրեւ դեռահաս տղայ՝ յափշտակված վայրկենական երեւակայութեան զգացմունքից, ոչ էլ իբրեւ մի անփորձ գեղջուկ՝ որ իր չը տեսած երեւոյթները տեսնելով զմայլվի, այլ փորը ի շառէ հին եւ նոր ազգաց պատմութիւնից տեղեակ լինելով պարզօրէն եւ պարարտութեամբ գատելով անձին պարտք եմ համարել այս դժուար բայլն անել եւ իմ անմեղական զգացմունքը հրապարակ հանելով ձեզ շնորհակալութիւն եւ երախտագիտութիւն նուիրել:

Հայրենասիրութեան անարատ խանդովը բորբոքված ալեւոր Խորենացու *«ողբամ զքեզ հայոց աշխարհ»* արտասուալոր ողբից յետոյ, մին էլ այսօր ենք հարապատ հայու բերանից անկեղծ կրիտիկա լսում: կրիտիկան, որքան էլ լեղի եւ սուր լիներ, որքան էլ նա Քափանցէր մեր արտի խորքերը եւ ցնցէր մեր զգացմունքները, նա մեզ պետք է տային, նա մեզ համար պարտական շանս է: Անցեալ պրեցէր, վկայեցէր անկրկնելի գէմ. յանդիմանեցէր, ըմպելցէր հնացած անժամանակ սովորութիւնները, մարտահրաւիրէր փուճ ու Քամբար ձեւերի դէմ որքան էլ շողշողուն լինէին նորանոր. սերմանեցէր մեզանում բարդարութիւնի սղոցց մէջ փոխնիփոխ սկզբունքները, խնամեցէր, պատպանեցէր նորածոտ ծլորչները. բայց երբեցէր ամեն լրատունք եւ ոչնչեն արդարութեան. ապրանք չէ: Քաջ եղէր:

Ձեր կրիտիկայից, մեր արդար բնութագրութիւններից ազգը օրինակ է առնում: Գուր զգայնում էր անիրաւութեան, ստութեան եւ վատութեան դէմ. ահա երիտասարդ սերունդը սկսել է զգալով գրել գատերի, մոլիների եւ մօլութեանց դէմ: Մեռած է այն ազգը, որ ոչ իրաւիրիտիկա կարող է անել, ոչ իրան քննել ու գատել անաչառապէս եւ ոչ էլ արդար գատաստան լսել. իսկ անողիտան մարդիկ չունեն հանդգնութիւններ: Բայց մեր ազգը, մեր երիտասարդ սերունդը սկսել է ինքն իրան քննել, իրան դէմ եղած քննադատութիւնը ժուժկալութեամբ լսել եւ հանգամանք կտալել:

Ահա դա մեզ համար բաւական որիտուր եւ քաջալերական վարձ: Շարունակեցէք անվեհեր եւ կեցցէք:

Vir novus

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒՆ

Թիֆլիս, 24 հոկտեմբերի

Ուզարկում եմ ձեզ 25 թուղթ յօդուտ Հայաստանի սուգածներին հետեւեալ անձերից հաւաքած: Գ. Միքիմեանի 1 ր. 8. Խուզասեան 1 ր., Թէյմուրազեան 1 ր., Քամկեանց 50 կ., 8. Տէր-Միրաքեան 1 ր. 20 կ., Զինկարեան 50 կ., Ա. Պիլիկեան 50 կ., Թադրանուհեան 1 ր., Բաբաեանան 50 կ., Տ. Լիսիցեան 1 ր., Գ. Տէր-Պետրոսեան 1 ր., Վարդանեան 50 կ., Ալիխանեան 1 ր., Տէր-Գաբրիէան 2 ր., Ե. Սահակեանց 30 կ., Տ. Ն. Եղիազարեան 1 ր., Տ. Ս. Կազարեան 1 ր., Բ. Եղիազարեան 1 ր., Ա. Խաչատեան 1 ր., Ն Ն 3 ր. Փարամոզեան 50 կ., Լ. եւ Պ. Եղիազարեան 3 ր. 30 կ., Ս. Տէր-Գրիգորեան 1 ր.: Ընդ ամենը 25 ր.:

Մի ուսանող բժշկական ուսումնարանի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԲԵՐ

Հինգշաբթի օր, հոկտեմբերի 30-ին պ. Ա. Գ. Բրօդկի տալու է իր երկրորդ եւ վերջին հօնցերտը Արծրունու Քատրօնում, մասնակցութեամբ Դէկարս եւ Միսսեզեօզա օպերոյների եւ պ. Լօպից երգչի: Տամասկները ծախվում են պ. Լանկօֆ երաժշտական մագազինում:

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են որ նորեկում բացվեցաւ Ա. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ համալսարանի մէջ ռուսական ընթերցարան:

Այս օրերս հրատարակվեցաւ առաջաց «Փալանգա» ծաղրական լրագրի յայտարարութիւնը: Թերթը կը լինի շաբաթական եւ կը հրատարակվի կիրակի օրերը: Բաժանորդագները կը նկարի պետերսան նկարիչը: Բաժանորդագրութիւնը կը սկսվի յունվարից, իսկ ներկայ տարվայ այս վերջին ամիս ու կէսը համարները հատով կը ծախվեն: Առաջին համարը նոյեմբերին կը հրատարակվի: Թերթի խմբագիրը պ. Ց. Փիլօեվն է:

Մի ուսանող բնական գիտութեանց

«Մշակը» անցնելով Պետերբուրգեան տպարանը, դեռ մեծ մասամբ շարվում է խոշոր տառերով: Շուտով պատրաստ կը լինեն եւ մանր տառեր, որոնցով միշտ շարվում էին Պետերբուրգեան եւ այն ժամանակ «Մշակը» կրկին իր առաջվայ տեսքը կստանայ:

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ մի պարոն ծախում է Ֆոտոպսիխական մի մեքենայ, Շտէնգելի ապարատ օբյեկտիվ, որ հանում է 31×41 սանտիմէտր մեծութեամբ խմբեր (պրուպաներ). շինութիւնն-

Ա յդ թղթակից «Մշակը» ունի արդէն 1100 բաժանորդ: Աւորագրութիւնը շարունակվում է: Այժմ ընդունում է բաժանորդագրութիւնը հինգ ամսով մինչեւ յունվար ամիսը: Բայց նոյեմբերից սկսած կարելի է արդէն դրկիլ եւ 1881 Ցի համար: Մեր լրագրի գինը նոյն է մնում եւ ելիալ 1881 Ցի համար:

ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ մեզ գրում են, որ իբր թէ սր առաջիկայ 1881 Յունին կը հրատարակվի Աժակովայում նոյն գրքով ալ Ս. Պետերբուրգի մի բոլոր ուսանողական կեանքից: Գիրքը, ասում են, բաղկացած կը լինի 300 երեսից աւելի:

Մեզ գրում են Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ որ «Մշակի» 180 համարի առաջնորդող յօդուածը «Մոսկովսկիե վեդոմոստի» վերնագրով, որտեղ խօսում էր մեր դրօշմանրի մասին, մեծ հանգրութեամբ ընդունվեցաւ հայ ուսանողութեան:

Մեզ գրում են ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ «Ուսանողութիւնը արդէն պատրաստվում է տալու մի ներկայացում: Տալու են «Սէր եւ Դահապաշտպանութիւն» պիէսան: Ներկայացմանը մասնակցելու է մի շնորհալի հայուհի, որքոր երեւոյթեանից, որին ուսանողութիւնը չէ կարող չը յայտնել իր խորին շնորհակալութիւնը:»

Ուրբաթ օր, հոկտեմբերի 24-ին, վրաց սիրողները, որոնց գլուխ կայն թիֆլիսի վրաց հասարակութեան ամենայայտնի ազգանունների ներկայացուցիչները, տաւեցին վրաց լեզուով բարեգործական նպատակով մի ներկայացում: Ազբրունու Քատրօնում: Խաղում էին առաջին անգամ «Ա. վկայաներ» Ասֆալէէ Էրիտօվի նոր պիէսան: Թատրօնը կատարելապէս մի էր: Պիէսան տեղական կեանքից է վեր առած: Հերոսներից մինը մի վրաց իշխան է, իսկ միւսը մի ազվօկատ, որ յանձն է առել պաշտպանել իշխանի գործերը, իսկ վերջը այնպէս խարում է իր կլիենտ իշխանին, որ իշխանի ամբողջ կալուածքը ազվօկատի ձեռքն է անցնում: Ասում են որ պիս պատմած մի իրողութիւն է մի վրաց իշխանի եւ մեր ազվօկատներից մինի մասին:

ԵՐՏԵՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆՑ ՆՈՐ ԳՐՔԵՐԻ

Ակաւասիկ Ն. Վրան Ծանուցագրին *«Հայաբնակ գաւառաց մէջ ի գործ դրեւելիք բարենորոգմանց»* վերաբերեալ մասին ամբողջ թղթակցութիւնը.

«Հայաբնակ կառավարութիւնը Պետերսի դաշնագրով յանձն առած էր *Հայաբնակ գաւառաց մէջ տեղական պիտոյից պահանջած բարենորոգութիւնները անյապաղ գործադրել: Ձերբէսաց եւ Վրդաց դէմ Հայոց Հանդստութիւնն եւ ապահովութիւնն երաշխաւորել, եւ այս նկատմամբ ձեռք առնելիք միջոցները պարբերաբար Ծանուցանել տէրութեանց, որք անոնց գործադրութեան վրայ Հսկելու իրաւունք պիտի ունենային:*

«Հայաբնակ կառավարութիւնը, խաղաղութեան կնքուժէն յետոյ, *Հայաբնակ գաւառաց քննիչներ ղրկեց, եւ քանի մը տեղերու ոստիկանութիւնն անմիջապէս մինչեւ առաջնան բարենորոգելու ձեռնարկեց. բայց պէտք եղած բարենորոգութիւնները դեռ ամբողջապէս ի գործ դնել չը կարենալուն*

Fonds A.R.A.M

պատճառաւ, պաշնադիրը կնքող ազգութեանց այդ նկատմամբ մինչև ցարդ բան մը չէր ծանուցած։ Իսկ այժմ կայսերական կառավարութիւնն այս մասին Պէյքըր փաշայի և այլ պաշտօնեաներու ձեռամբ պէտք եղած քննութիւնները ամբողջացուցած լինելով, որոշած է հետեւեալ բարենորոգութիւնները ի գործ դնել.

„Ա.—Ժողովրդեան ապահովութիւնն երաշխաւորելու համար Կարնոյ, Վանայ, Խաղէշի և Տիարպէքիրի նահանգաց մէջ դատարանք առաւել ևս պիտի բարենորոգին և լաւագոյն կազմակերպութիւն մը պիտի առնուին։ Մինչեր մ'այս գործին համար պիտի նշանակուի։

„Բ.—Կայսերական կառավարութիւնը տէրութիւններէն խնդրուելիք երաշխաւորութեան տրուելուն թուականէն հաշուելով երեք ամսուան պայմանաժամու մէջ, յիշեալ նահանգաց ներքին խաղաղութեան պահպանութիւնը բաւական լինելիք ոստիկան զինուորութիւնն (Ժանտարմա) և ոստիկանութիւնը (Փոլիս) պիտի կազմէ։

„Գ.—Ոստիկանութեան Վալի պէյլի կոչուած մեծ հրամանատարները պատերազմական նախարարութենէն պիտի անուանին. իսկ ոստիկանութեան միւս սպայք, մանաւանդ կանոնագրոյն համեմատ, Վալի Մէձլիսի կոչուած խորհուրդներէն պիտի ընտրուին, և կառավարչաց առաջարկով պատերազմական նախարարութենէն պիտի անուանուին։ Կառավարչք բնականաբար արտօնութիւն պիտի ունենան ոստիկանական զօրութիւնը նահանգին մէջ իրենց ուզած տեղերը գործածել, և երբ անկարող Վալի պէյերուն և ուրիշ սպայից պաշտօնանկութիւնը խնդրեն, պատերազմական նախարարութիւնը պիտի ընդունի նոցա խընդիրքը“։

«Դ.—Նահիկներու (զիւղախումբ) կազմութեան համար Ն. Գրան (Ազգային փաշային) յուլիս 5 թուականաւ ծանուցագրոյն մէջ բացատրուած դրութիւնը՝ կայսերական կառավարութեան շահուց համաձայն կերպիւ չորս ամսուան պայմանաժամի մէջ ի գործ պիտի դրուի։

„Ե.—Վ ներյիշեալ նահանգաց մէջ, մաքսատուրքն, անուղղակի տուրքերը, հետագրատան և թղթատարութեան հասոյթները ի բաց առեալ, ժողովուրդէն նախ իւրաքանչիւր նահանգի պաշտօնատարաց ամսականներն և ուրիշ վարչական կարևոր ծախքերը պիտի հոգուին։ Մնացած հասոյթէն 100-ին 10-ը հատարակային կրթութեան և հանրօգուտ շինութեանց պիտի յատկացուի, իսկ 100-ին 90-ը Կ. Պոլիս պիտի դրկուի»

„Զ.—Նահանգային պաշտօնատարաց մէջ դատական պաշտօնատարաց ընտրութիւնն և անուանումը մանաւանդ կանոնագրոյն համեմատ ի գործ պիտի դրուի։ Քաղաքային պաշտօնատարաց ընտրութիւնն և անուանումը կառավարչաց առաջարկութեան վրայ կայսերական Իրատէով պիտի կատարուի։ Այդ Մութէասըրիֆներէ (կառավարիչ), Տէֆթէրտարներէ (հաշուակալ) և Մէքթուպճիներէ (առաջին քարտուղար) զատ միւս պաշտօնատարաց փոփոխումն և նշանակումը, մանաւանդ կանոնագրոյն սահմանին մէջ, կառավարչաց ձեռնհասութեան կը վերաբերի։ Յիշեալ նահանգաց մէջ պաշտօն վարելիք անձանց լոկ կարողութիւնն ու պարկեշտութիւնն ի նկատ պիտի առնուին, և Պերլինի դաշնագրին 62-րդ յօդուածին և ազգութեան ներկայ օրինաց համեմատ, այդ հանգամանքներն ունեցող ամէն կարգի հպատակներէ պաշտօնատարներ պիտի տնուանին։

„Է.—Նահանգային պաշտօնատարաց մէջ դատական պաշտօնատարաց ընտրութիւնն և անուանումը մանաւանդ կանոնագրոյն համեմատ ի գործ պիտի դրուի։ Քաղաքային պաշտօնատարաց ընտրութիւնն և անուանումը կառավարչաց առաջարկութեան վրայ կայսերական Իրատէով պիտի կատարուի։ Այդ Մութէասըրիֆներէ (կառավարիչ), Տէֆթէրտարներէ (հաշուակալ) և Մէքթուպճիներէ (առաջին քարտուղար) զատ միւս պաշտօնատարաց փոփոխումն և նշանակումը, մանաւանդ կանոնագրոյն սահմանին մէջ, կառավարչաց ձեռնհասութեան կը վերաբերի։ Յիշեալ նահանգաց մէջ պաշտօն վարելիք անձանց լոկ կարողութիւնն ու պարկեշտութիւնն ի նկատ պիտի առնուին, և Պերլինի դաշնագրին 62-րդ յօդուածին և ազգութեան ներկայ օրինաց համեմատ, այդ հանգամանքներն ունեցող ամէն կարգի հպատակներէ պաշտօնատարներ պիտի տնուանին։

„Ը.—Նահիկներու (զիւղախումբ) կազմութեան համար Ն. Գրան (Ազգային փաշային) յուլիս 5 թուականաւ ծանուցագրոյն մէջ բացատրուած դրութիւնը՝ կայսերական կառավարութեան շահուց համաձայն կերպիւ չորս ամսուան պայմանաժամի մէջ ի գործ պիտի դրուի։

„Թ.—Ազգութեան համար Ն. Գրան (Ազգային փաշային) յուլիս 5 թուականաւ ծանուցագրոյն մէջ բացատրուած դրութիւնը՝ կայսերական կառավարութեան շահուց համաձայն կերպիւ չորս ամսուան պայմանաժամի մէջ ի գործ պիտի դրուի։

„Ժ.—Ազգութեանց

ցած ՝այասանի հին թագաւորութեան քեկորներն՝ այսօր Ռուսիոյ, Պարսկաստանի և Թուրքիոյ մէջ բաժնուած են. Ռուսիա վերջին պատերազմին մէջ անոր մի մասն ալ կորզեց։

"Ընդարձակութիւնն ամենուն համար ալ հաւասար պէտք է լինի. այս է մեր սկզբունքը։ Եթէ զեղծմունք և կեղեքմունք կան, թող զգրկին. անկէ լաւագոյն բան չը կայ։ Հնարհակալ կը լինիմք նոցա, որք անկեղծապէս կը փափաքին մեր վերածնութեան, և ամեն զեղծմունց ջնջումը միայն կը խնդրեն, որ գաւառին մէջ որ լինի։ Ոչյց երբէք չը պիտի հաւանիմք որ բարենորոգման պատրուակաւ մեր երկիրը բաժանի։ Այս այնպիսի կէտ մ'է, զոր մեր բարեկամք երբէք մոռնալու չեն մեզ տուած խրատներուն մէջ։ Արձնմէ ոչ ոք կրնայ մեզ դէմ բարկանալ այն պատճառաւ թէ մեր ինքնապահպանութիւնը չնմք ուզեր»

(Մասն)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԵՑ

—

Թաւրիզ, 11 հոկտեմբերի

Զրդերի արշաւանքը օրըստօրէ աւելի ընդարձակվում է, աւելի սարսափելի կերպարանք է առանում։ Նրանք առանձին խումբերով տարածվել են այժմ Ուրմիի լճակը շրջապատող բոլոր գաւառներում։ Իմ նախընթաց նամակներում հաղորդել էի Սօվուխ-Բուլախ, Խնուխ, Միանդաբ և Մարազայ գաւառների բարբարոսութիւնների մասին,—այժմ զրդերը անցել են Ուրմիի, Սալմաստայ և Գունէյ յատանի գաւառները, և որպէս հաւատացնում են, թալանել են մինչև 200 գիւղեր։ Ընարը կրել են տալիս տեղային ժողովրդին, իրանց չը ծանրաբեռնելու համար. և կողոպտված գիւղացին իր սայլերով իր կայքը տանում է, անց է կացնում Թիւրքաց Հողի վրա, միայն թէ նրա կեանքին խնայէին։

Զրդերի արշաւանքի մէջ բացի Թիւրքիոյ կառավարութեան խորամանկ քաղաքականութիւնից, նկատվում է և մի անխուսափելի անտեսական անհրաժեշտութիւն։ Թիւրքական ՝այասանի անցեալ ձմեռվայ սովի ժամանակ, յայտնի է, թէ ինչ տառապանքներ կրեցին զրդերը քաղցածութիւնից, նրանք վաճառեցին բոլորը, ինչ որ ունէին և տուեցին հացի. այսուամենայնիւ ամենաճիշտ ազբիւրներից տաս վում է, որ մօտ 80 հազար զրդեր սովամահ եղան։ Այս ձմեռ սպառում էր զրդերին մի և նոյն վիճակը։ Նոյն վարուցանք չունեցող, վայրենի քոլոր առաջիկայ ձմեռվայ համար ոչինչ պատրաստութիւն չունէր. պէտք էր մի հնարքով ապրել, պէտք էր մի կողմից պաշար ձեռք բերել։ Եւ ահա հնդկեց նման թափվեցան Պարսկաստան և սկսեցին կողոպտել այդ երկրի հարուստ գաւառները։

Մենք միշտ սոփրած էինք տեսնել, որ քոլոր ասպատակները դաշտերից քշում, տանում էին անասուններ, և եթէ բնակութիւնների մէջ էին մնում, յափշտակում էին անոյշ թէթև, բայց սրժէք ունեցող իրնդհնաները։ Իսկ այժմ ընդհակառակն ենք տեսնում. քրդերը աւելի մեծ նշանակութիւն են տալիս ցորեանի, ալիւրի, բրինձի և այլ ուտելեղէնների։ Այդ սոված գայլերին հաց է հարկաւոր։ Մի՞թէ ինքը Թիւրքիան չը պատրաստեց այդ դաղանները, սովորեցնելով նրանց ապրել օտարների աշխատաւոր երկրագործի հաշիւով...։ Գուցէ քրդերը յատաջիկայ ձմեռը սովից չը մեռնելու համար, կը կողոպտէին Թիւրքաց ՝այասանի քրիստոնեաներին, բայց նրանց մօտ էլ հացի մեծ քանակութիւն չը կար։ Պարսկաստանի այս տարվայ յաջող հունձքը քաշից քրդերին պէտի Ընարպատականի գաւառները։ Ինչորոյին պժուար չէ նախագուշակել, որ այդ կողոպտված գաւառներում շատերը այլ սով կը սկսի տալ։ Ներկրագործ գիւղացին քաղցած կը մնայ, իսկ քուրդը նրա աշխատութեան արդիւնքը կը տանէ Թիւրքիա և այս ձմեռ կը սկսէ հանգիստ վայելել։

Զրդերին զսպելը, կամ նրանց ասպատակութիւնների առաջը առնելը պարտից կառավարութեանը մեծ դժուարութիւնների մէջ է ձգել, գլխաւորապէս այն պատճառով, որ քրդերը կանոնաւոր պատերազմ չեն մղում, այլ որպէս աւազակների խմբեր, տարածվել են գանագան գաւառներում։ Մի տեղում ջարդում են նրանց, մի տեղից հալածում են նրանց, յանկարծ յայտնվում են մի այլ տեղ, ուր բոլորովին չէին սպասում։ Մեծ քաղաքներին չեն մօտենում։ իրանց միշտ հեռու են պահում գաշտերից, ընտրում են լեռնային անմատչելի տեղերը, ուր կանոնաւոր զօրքերի անցնելու համար մեծ դժուարութիւններ կան։

Պարսկաստանի քրդերի դէմ անպատրաստ դտնվելը պէտք է վերաբերել երկու գլխաւոր պատճառների. անցլիացիների Ղանիսատանի հետ ունեցած կռիւները և այն միտքը, որի մասին շատ անգամ խօսվում էր, թէ ՝ևրանը պէտք է ազ Պարսկաստանին, հրապուրելով այդ պատրաստութեանը, հարկադրելով նրան բաւական զօրք պահել ազդանական սահմանների վրա. երկրորդ պատճառն այն է, որ ռուսների Հիւսիսթէքիում ունեցած արշաւանքների ատիթով պարսիկները այժմ 35 հազար զօրք են պահում Ազթերբաջանում և Խորասանի մէջ։ Այս հանդամանքները ուշադրութեան առնելով, հարկաւոր էր, որ ռուսները և անգլիացիք օդնէին Պարսկաստանին, երբ նրանց պատճառով Ընդպատականը այժմ ճնացել է աւանց զօրքերի։ Եթէ քրդերի այժմեան շարժումը լինէր լոկ քրդական ասպատակութիւն, ինչպէս միշտ եղել է, պարսիկներին շատ հեշտ էր ջարդել նրանց. բայց այստեղ նկատվում է Թիւրքաց կառավարութեան դաղանի օժանդակութիւնը և նրա խորին քաղաքականութիւնը, որ քրդերի ձեռքով կամենում է պատժել պարսիկներին։ Ինչով Պարսկաստանը արժանացաւ այդ պատժին, —շատ դիւրին է պարզել, եթէ ի նկատի առնենք վերջին երկու, երեք տարիների քաղաքական անցքերը։ Ռուսները պատերազմ ունեցան Թիւրքիոյ հետ, իսկ պարսիկները, փոխանակ մահմեդական Թիւրքերին օդնելու, հակվեցան դէպի քրիստոնեայ պետութիւնները կողմը։ Ռուսները այժմ պատերազմ ունին Թիւրքիստանի մահմեդականների հետ, պարսիկները դարձեալ չեն օդնում նրանց, դարձեալ համակրում են ռուսաց յաղթութիւններին։ Ընդհակառակը կռիւներ ունեն մահմեդական ազգութիւնների հետ, իսկ պարսիկները չեն օդնում նրանց և դարձեալ նպաստում են քրիստոնեայ անգլիացիներին։

Ի հարկէ, մահմեդական պարսիկների այդ տեսակ հակումը դէպի քրիստոնեայ պետութիւնները չէր կարող շատ ախորժելի լինել Թիւրքիային, որը դեռ ներկայ տարվայ սկզբում երազում էր կազմել մի համաշխարհական իսլամական միութիւն աշխարհի բոլոր դաւուների դէմ, և այդ իսկ նպատակով Ա. Պօլսից ուղարկվեցան տալիսի և շէյխ-ուլ-իսլամի շրջաբերականների միլիոնաւոր օրինակները դէպի երկրագործի բոլոր ծայրերը, ուր կային Մուհամմէդի հետևողներ։ Այդ պարսկաստանը միշտ իրան հեռու է պահել Ա. Դրան ինտրիգանների։ Պարսիկները իրանց շնայ ազանդով նոյնքան հակառակ են սուննի թիւրքերին, որքան կռապաշտներին և քրիստոնեաներին։

Օգուտ քաղելով անցեալ ձմեռվայ սովից և քրդերի այս տարվայ քաղցածութիւնից, Թիւրքիային շատ հեշտ էր զինուորել քրդերին, Թոյլ տալ նրանց կողոպտել պարսից գաւառները և դլանով յայտնել իր վրէժխնդրութիւնը։ Ընդհակառակ դինուորեց նա քրդերին ռուսաց պատերազմի ժամանակ, երբ Թոյլ տուեց նրանց ասպատակել ՝այասանի գաւառները, արիւնով և կրակով ծածկել ՝ևրանը։ Պահպանել մի այսպիսի վայրենի ժողովուրդ, որպէս քրդերն են, և կերակրել նրանց ասպատակութիւններով, — այդ կարող է անել Թիւրքիայի նման մի աւազակ պետութիւն միայն, որ յանդգնում է իրան քաղաքակիրթ պետութիւնների կարդում դնել։

Ընդհանրի արքունիքը Թէհրանի Թիւրքաց դեսպանի հետ այն բանակցութեան մէջ է, թէ քրդերին ջարդելուց յետոյ ասպատակ չը կայ, որ նրանք կը փախչին դէպի Թիւրքիա, որտեղից եկած են, —արդեօք Թիւրքաց կառավարութիւնը Թոյլ կը տա՞յ պարսիկներին անցնել Թիւրքաց հողի վրա և յետ խլել նրանց տարած աւարը ու կողոպուտը,—և եթէ այդ կարգելվի, արդեօք Թիւրքաց կառավարութիւնը կա՞նէ բոլոր պատասխանատուութիւնը իր վրա, քրդերին պատժելու և Պարսկաստանի կրած վնասները բաւականութիւն տալու համար։ Թէ ի՞նչով կը վերջանան այդ բանակցութիւնները,—այժմ դժուար է որոշել, միայն այսքանը կարելի է յուսալ, որ պարսիկները շուտով կը մոռանան իրանց երկերը այդ աւազակների, իսկ ինչ որ վերաբերում է կողոպտված ժողովրդին, շատ սիրել է, որ այս ձմեռ նրանք հացի խնդիր կարող են ապրել, ուստի բավական դիւղացիների մօտ աւելը ոչինչ չէ մնացել, բոլորը յափշտակվեցաւ, բոլոր տարվեցաւ դէպի Թիւրքիա։ Ուստի այդ էլ Ընդպատականի ժողովուրդը անցեալ տարվայ սովի ժամանակ բոլորովին ադքատացել էր. այս Թշուառութեան վրա աւելացան քրդերի այս տարվայ ասպատակութիւնները։

Վերջացնելով նամակս, աւելորդ չեմ համարում շարադրութիւն տալ Թիւրքիոյ և մի ուրիշ քաղաքագիտութեան վրա, որից դուս գոնէ կարող է ժամանակաւորապէս շահվել։ Այժմ Թիւրքաց ՝այասանը նեմ կազմվում է հայերի և մահմեդականների նոր վիճակագրութիւն։ Մահմեդականների մի խոշոր մեծամասնութիւն ցոյց տալու համար Թիւրքաց կառավարութիւնը աշխատում է գործ դնել ամեն հնարներ։ Տարակոյս չը կայ, երբ պարսիկները կը վռնտուն իրանց երկրից քրդերին, նրանց հետ կը փախչին դէպի Թիւրքիա և պարսկահպատակ քրդերը, որոնք ասպատակութեան էին իրանց կառավարութեան դէմ և այդ բոլորին Թիւրքաց վիճակագրները կը հաշվին, որպէս իրանց հպատակներ։

* * *

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 հոկտեմբերի։ Ընթացք, հոկտեմբերի 25-ին հասան Ս. Պետերբուրգ մինիստր Արտրոմ և Ֆրանսիական դեսպան Շանդի։

ԼՕՆԴՈՆ, 25 հոկտեմբերի։ Ջրանցքի նաւատորմը հրաման ստացաւ ուղևորվել երեքշաբթի դէպի իրլանդական ափերը։ Իրլանդական կալուածական միութիւնը մի շրջաբերական հրատարակեց, որով հրաւիրում է ժողովրդին նուիրատուութիւններ տալ պաշտպանողական դումար կազմելու համար։

ԹԻՒՐԻՆ, 24 հոկտեմբերի։ Ընդուն Պադէր Թոդից քիւրդերին։

ՖԻԼԻՊՊՕՊՕԼ, 25 հոկտեմբերի։ Ընթացք յայտնված է Տ. Ակօրլեվային ընտանիների դատավճիռը. երկու չերնօգորցիներ դատապարտված են մահուան պատժի, մի մահկանացի տաժանակիր աշխատանքների 12 տարի ժամանակով, Ուզատիսի եղբայրը բանտարկութեան 16 տարով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 հոկտեմբերի։ Կառավարչական հաղորդութիւն. հոկտեմբերի 23-ին կոմս Լորիս-Մելիքով, Սկոբելեվ, Բաթալ և Պալտեև սկզբնական խորհուրդ ունէին տալդրական օրէնքները վերաքննելու մասին։ ՝ևռևելով խորհուրդը, որին կը մասնակցին առանձին խորհուրդի բոլոր անդամները, կը կայանայ հնարևելյան շաբաթվայ մէջ։ Գլխաւոր ինտենդանտութիւնը տալիս է քաղաքին 35,000 կուլ (ջուալ) ալիւր, այն պայմանով, որ քաղաքը 1881 թուի յուլիսին վերադարձնէ բոլորը։ Ուման 30000 բուբլու կրնդհատ բաց սրաւ հաց գնելու համար։ „Берегъ" լրագիրը տպել է քաղաքական յանցաւորների հնարևել ադգանունները, որոնց գործը այսօր է քննվում. 1) ազնուական Ալէքսանդր Ալիատկովսկի 2) Ալեքսիմիր Գրիգո, 3) Նիկոլայ Ռուխ, 4) Ռուվիչ, 5) Օկլադսկի, 6) Զուբկովսկի 7) Շիրաև, 8) Տիմօֆեև, 9) Մարտինովսկի, 10) Սօբիևանսկի 11) Զունդելևիչ, 12) Յուկերման, 13) Պրիսնակով, 14) Եվգինիա Ֆիգներ, 15) Գոզջկուհի Գրեպաշնովա, 16) Սօֆիա Իվանովա։

ԸՆԴՀՈՒՍՕՎԱ, 24 հոկտեմբերի։ Գնդվիշ-փաշա երեք բատալիօն զօրքերով հասաւ Մեռուվի և սկսեց բանակցել պարանական միութեան երեք առաջնորդների հետ, հրաւիրելով նրանց ենթարկվել սուլթանի կամքին։ Ընդանցիները յոյս ունեն, որ Գնդվիշ-փաշա չերնօգորցիների թշնամի լինելով կարգելի Դուլցինիո դիջնելուն։

ՓԵՐՈՒ, 24 հոկտեմբերի։ Լիմից և Պանամից հոգևոր միաբանութիւններին արտաքսելու ժամանակ կառավարութիւնը պատահեց Աւելի ժամանակ մի մարդ է սպանված։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 հոկտեմբերի։ Պրժեվալսկի հեռագրում է Ուրգայից հոկտեմբերի 20-ից. Ներկայ դարուն քին և ամառը հեռավոր Ցենտրալ Ասիան վերին խաւն-խէյլ և Աուկուսոր լճի ափերը։ Ընդհանուր Շւազանից և միջին Գօբիից Ուրգա։ Ճանապարհորդութիւնը վերջացած է։ Ընդամենը անցել է 7,200 վերստ։ Գիտական հարստահատ հետաքննութիւնները առաջ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱԼԻՇԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԵՐԱՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եռամեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի ի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին։ Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իւր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով։ Նոյն ձեւով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսօր։

ՓԵՐԱՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ազգութիւնն, ապագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց բնորոշութիւնն կը մնան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ։

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 րուբլի կանխիկ վճարելի։ Խմբագրութեան հասցէն այս է. *Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменій“ Софьѣ Мсеріанцъ.*

Որուսաստանի Հայք կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութենէն նաև հերիայ ամի պատուիրի գործակալաց մօտ, ևս և ի Տփխիս՝ Կիւտարեանի և Օ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում, և Ախլեան՝ Պ. Էդգար Գուլամիրեանցի մօտ։

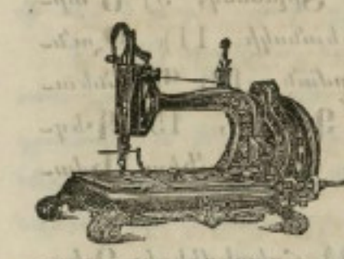
Ետէ «ՓԵՐԱՍԻ» 1880 ամի պատուիրի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1-81 տարւոյ համար մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՈՒՐԵԱՆՑ

8—10

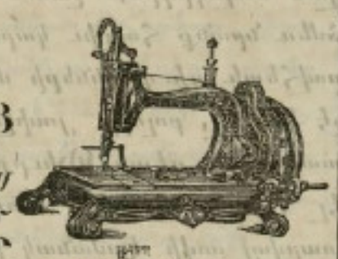
ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ՅԱՅՏՆԵԼ թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանը, մանաւանդ ԹԻՒՐՔԱՅ ՐՆԿԱՆ ՆԱԽԻՄՈՏ ախրոյներին, որ ներկայ ամառուայ մէջ ծխախոտի մեր ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ մէջ առացած են թիւրքիայից ԱՄԵՆԱԼԱՒՐՋ յատկութիւններ ՆԱԽԻՄՈՏՆԵՐ, այսինքն ԵՆԻՋԻՈ ԿԱՀԱ ԲԱԿ, ՊԵՐՈՒՋԱՆ ՐԱՄՄԱՆ, ՀՈՒՄԱՆ, ՐԱՖԻՍ և ՍԱՄՍՈՆ առանձնապէս տեսակից։ Յիշեալ ծխախոտներից միայն ՊԱՏՈՒԻՐՈՂՆԵՐԻ համար կը պատրաստուին։ ԳԻՆԸ 1 ՖՈՒՆՏԻ համար ՎԱՃԱ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ 4, 5, 6, 8, 10 և 12 բ., մի ֆունտ ՍԱՄՍՈՆԻ ԾԽԱԽՈՏԸ արժէ 3, 4 և 5 բ., պ. պ. գնողներին խնդրում եմ իրանց ՊԱՏՈՒԻՐՈՂՆԵՐՈՎ, ԳԻՄԱԼ ծխախոտի իմ ԽԱՆՈՒԹԸ, որ գտնւում է ԴԻՎՕՐՑՈՎՆՅԷ փողոցի վրա, ԷՐՆԴՐՈՒՆՈՒ տանը № 1։ ՕՏԼԸՆԴՐՈՒՆԵՐԻՆ պարոններին խնդրում եմ պատուէրներ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ և ՓՈՂ ուղարկել պատուէրների համեմատ։ Պատուէրները անյապաղ կը կատարուին և կուղարկուին առաջին ՓՈՍՏԱՅՈՎ։

Գործակատար Ն. ՌՈՉՈՐՈՎՆԵՆՑ

Կ. ՊԱՆՑԵՐ

ԷՏՄՐՆՈՍԿՅՅԷ ՓՈՂՈՑ

տան Օ. Ռուբալովի։ Եկող ձմեռուայ սեզօնի համար առաջարկում են պատուէրի հասարակութեանը ՄԵՆՕՐԱՑԻՈՆԵՐՄԱՆ ՉԻՆՈՒԻ և ՕՏՐԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳԻՄՈՐԸՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՉԻՆԻՒԻ չափագանց էժան գնով, այիսինքն Չուքի մեքենաներ 12—15 րուբլ։ Ոտքի 50—80 րուբլ։

18—52

ՕՐԱՑՈՑՑ
1881 թ.

Ո. Ց. Տէր-Աբրահամեանցի, գինն է 15 կոպէկով։

Վաճառւում է Օ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում Տփխիս։

3—20

Յ. Կ. ՉԱՄԼԻՆՑԻՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԵՒԱՑԼՕՎ ՍԿԱՍՑ ՓՂՈՑՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ։ Ամենայն օրը ընդունելութիւն են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը նոքքին, երեխայական, ջղային, վիներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները։

6—6

Դուրս եկան մամուլի տակից և վաճառւում են Կենտրոնական և Օ. Գրիգորեանցի գրախանութներում Ս. Մանկիեանցի հետևեալ գրուածքները.

1) Ընդհանուր Ընտանեկան աշխարհ և Հայրենասիրութիւն (ս. տարեւոյ ուսմունք և ընթերցմունք) . 25 կ.

2) Նոյնը ուսուցչների համար բացատրութիւններով հանդերձ) . . . . . 75 կ.

3) Ընդհանուր Դիւցազնական աշխարհ (բ. տարեւոյ ուսմունք և ընթերցմունք) . . . . . 30 կ.

4) Նահապետական և հայրենի աշխարհ (գ. տարեւոյ ուսմունք և ընթերցմունք (բ. տպագրութիւն) . . . . . 65 կ.

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Официальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указателя и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесять коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ, въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эриванѣ—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 2.

Մինչև առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը ՇՈՒՇԻ քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ԹԱՆԱՅԻ «ԱՆՈՒՇ» անունով վիպասանութիւնը։ Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա։ Նրա քանչելի գրքի գինը կանխապէս բաժանորդ գրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի։ Սակ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ։ Գ. պ. բաժանորդները իոդ բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱԲԵԼ Դ. ԱՊՐԵՍԵԱՆՑ

5—10

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ ուսում է առացել Փարիզում և Լօնդօնում, տալիս է ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուների դասեր։ Հասցէն Սապէրնայա փողոց, № 37։

2—6

Ծախվում է մի ԿՏՈՐ ՀՈՂ 400 քառակուսի սաժէն կամ գեթ երկրորդ անցքի մօտ, իւրաքանչիւր սաժէնը 25 րուբլով։ Հասցէն Մխայլովսկայա փողոցի վրա, Գուրզէնբէկովի տանը, № 5։

2—5

ՌՈՒՍԻՆԻ ՆԱՒԱՐԱՆԻ ՐՆԿԱՒՈՆ է ներկայ տարվայ հոկտեմբերի 15-ից, Սալալակի, Գանձակայա փողոց, տ. Գօնչարովայի խանութից վերև, կնեազ Ռևրուխովի տանը №№ 2 և 3։ Ընդունում կարելի է առանձ մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպէս բօռօնդեր, գօլօվնոներ, գանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և դրանց պատկանելիք նոյն տեղը կարելի է գտնել գանազան նկարներով դրապներ, կաստօրև թաւիշ (մախմար)։ Ընդունվում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ։ Գները ամենաչափաւոր են։

1—10

ՎԵՐԺՈՒՒՆԻ ՕՐՈՒՑԱՒԻՉՔ ԴԻՄՈՒՄ Է փետուրով և պատրաստում է երեխաներին բոլոր օրուան հագուստները հասցէն կարելի է իմանալ ԼՆՑԻՒՆՈՎԱՆՑՅԷՑ գրավաճառանոցի մէջ։

1—3

Դուրս եկաւ մամուլի տակից «Մանկան ձայնադրելու երգարան» խմբագրութեամբ Նիկոլ քահանայի Երզնկեանցի։ Հրատարակութեամբ Օ. Գրիգորեանցի։ Ընդունուած է Ներսիսեան դպրոցում և թեմական վիրատեսչի բարեհաճութեամբ Տփխիսի բոլոր ուսումնարաններում։ Վաճառվում է բացառապէս Օ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում։ գինն է 40 կ., գումարով առնողներին զեղջումն կը լինի։

7—10

ՍՏԱՑՎԱԾ են տղամարդկերանց, կանանց և երեխաների ԿԱՇՏՕՐԻ ՇԱԼԱՊԱՆԵՐ են ԳԼԽԻՐՆԵՐ և այլ նորաձև ապրանքներ արտասահմանի նորաձև պահեստի մէջ, որ գտնվում է ԴԵԼՈՐՅՕՎՍԿՈՒՆ փողոցի վրա ՍԱՐԱՉԵՎԻ են ՊՕՎԱՆՆՕՎԻ տանը վերին յարկի մէջ, Վիրգինովի ամենամեծ ռատամանների խանութի վերևը։ ՄԱՆՏՈ ԲԱԳԴԱՍ։ Տղամարդկերանց շալապանը 2 բ. 55 կ-ից և աւելի թանգ։

Մերոն Գալստեանց

6—10

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 27 Октября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 190 Հոկտեմբերի 29 (Նոյեմբերի 10) 1880 Հոկտեմբերի 29 (Նոյեմբերի 10) № 190

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարինը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Ցտարարատարացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ժամով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դատմեալ սուվ:—Ն ե ր բ ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: Նամակ Սուխումից: Նամակ Ջուլֆայից: Նամակ վարդապետից: Ներքին լուրեր:—Ա ր տ ա ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: Աւստրօ-Ունգարիա: Սպի ափիճով սպրուեանն մնոյին: Գիտրսկաստան: «Դէյլի-Նիւուս» լրագրի ջգուշգութիւնը:—«Մշակի» հետադիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ԴԱՐՁԵԱԼ ՍՈՎ.

Մենք լուրեր ենք ստանում Կ. Պօլսից, նոյն իսկ սովերից բնաւոր կենսաբանական մանաւանդ ժողովից, որ սովր Թիւրքաց Հայաստանում դարձեալ ստոյգ կանում է: Մեզ խնդրում են հրաւիրել մեր ազգայիններին նիւթական օգնութիւն հասցնել Թիւրքաց Հայերին:

Նոյն լուրը կարդում ենք և անգլիական «Դէյլի-Նիւուս» լրագրում: Անգլիական լուրերը ասում է, որ եթէ այս ձմեռը օգնութիւն չը հասցնվի Թիւրքաց Հայաստանին, սովի միջոցով աւելի մեծ կոտորած կարող է լինել Հայաստանում, քան Թէ մինչև անցած տարի է եղել: Լրագիրը պնդում է որ Կարինի ռուսաց հիւպատոս Օբերմիլլերի հաղորդած լուրերը, իբր Թէ այլ եւս սով չը կայ Հայաստանում, սխալ է: Ընդհակառակն սովը ստոյգացել է և ամենք կարծում են որ մասամբ նոյն իսկ սովն է պատճառ որ քիւրդերը Հայաստանի մէջ կերակուր չը գտնելու պատճառով, արշաւել են դէպի Պարսկաստան:

Մենք լսում ենք որ Կ. Պօլսի Ներսէս պատրիարքը դիմել է նամակներով դէպի Թիֆլիսեցի մի քանի անուանի և հարուստ հայեր, խնդրելով որ կազմեն մի մասնաժողով և փողեր հաւաքեն մեզ մօտ Թիւրքաց Հայաստանի խղճալի դրութեանը օգնութիւն հասցնելու համար:

Յուսանք, որ պարոնները ճշմարիտ կը կազմեն մի մասնաժողով և եռանդուտ կերպով կը հանգանակեն մի գումար որ և կուղարկեն կենսաբնական մասնաժողովին:

Մենք էլ, մեր կողմից շարունակենք հաւաքել նուէրները յօգուտ սովածների:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՍՈՒԽՈՒՄԻՑ

22 հոկտեմբերի

Հրեաները կրկին խումբ խումբ վերադառնում են այստեղ, իրանց գաղթականութեան դառն բաժակը մինչև վերջին կաթիլը գարդակելուց յետոյ, բոլորովին մերկ, թշուառ, աղքատ, մաշված և գրեթէ կէս մահք դարձած հիւանդութիւնից և պնդաւորապէս քաղցածութիւնից: Ինչ և իցէ, դրանք սոացան իրանց արժանի պատիժը, ցիր ու ցան եղան, երկու տարուց աւելի Թափառեցին Թիւրքիայի զանազան մասերումը և վերջը վերադարձան, ինչպէս ծոյլ և անընդունակ ժողովուրդ, որը տոկոր լինելով իր հայրենիքում բնութեան պարգևած առատ բնքերովը մնաւնդ առանալ առանց աշխատութեան, երևի, չը կարողացան մշտական բնակութիւն հաստատել Թիւրքիայում, ուր իհարկէ ֆիզիկական ծանր աշխատութեամբ պէտք էր ձեռք բերել իր ապրուստը: Ուշադրութեան արժանի է այն, որ այս վերադարձող արխաղների բազմութեան իգական սեռի միջից բացակայ են գեղեցկուհիները, որոնք, երևում է, բոնի կերպով հարճ են գնացել Թիւրք էֆէնդիներին կամ, իրանք արխազները են վաճառել չքաւորութիւնից ըտիպված: Ակզբում, ինչպէս յայտնի է, Սուխումի ու Խաֆուումի կառավարութիւնները, իրանց յայտնի պատճառներով, չէին ընդունում եկողներին և յետ էին ուղարկում: Նա ահագին խմբեր զանազան առաջաւոր նաւերի և նաւակների վրա, Սև ծովում, տարաբերվում էին մի սահմանից դէպի մի այլ սահման դիմելով, և վերջը եթէ Փոխարքայի ողորմած մարդասիրութիւնից անյայտ Ճոյլին,*) գուցէ վճռակված էր դրանց ծովի յատակում յատկանական հայրենիք ժառանգելու: Մօտաւոր 4-ին շոգենաւով մօտ 20 ընտանիք Խաֆուումից Սուխում եկող արխազները, Սուխումի ափերը հեռուից տեսնելով, մեծ ուրախութիւն էին արտայայտում, ասելով «Փառք Աստուծոյ, որ դարձեալ արժանանում ենք այն հողին, որի մէջ ամիսովում են մեր նախահայրց ոսկորները»: Նէ, ի հարկէ, այդ տեսակ վայրենի ժողովրդի համար մի այլ կլիմայի տակ ապրելը մահ է, իսկ Սուխումի գեաւառը կարող է միայն պահպանել դրանց կեանքը, որովհետև այստեղ նրանց ապրուստը ամեն բանով հոգում է և արտադրում է ինքը բնութիւնը, ոչինչ աշխատանք չը պատճառելով դրանց, ինչպէս

*) Ինչպէս պատմում են, սատիկ արդելված է արխազների տոհմապետներին ու աղնուականներին վերադարձնելու բացի ամենահասարակ ժողովուրդը, որին ինաւոտի են անում, եւ այդ նրանց տալիս կը տայ խաղաղ կեանքին ընտելանալու:

են՝ խաղողը, մեծ քանակութեամբ խնձորը, տանձը, նուռը, ընկոյզը, կաղինը, մեղրը և շատ տեսակ մրգեղէններ և բանջարեղէններ անտառներում, բացի սիմինդրից (кукуруза), որը ցանում էին այնքան, որքանով հացի կերակրվում էին իրանք: Աբբանից մի քանի տարի առաջ հացի արտադրվում էր այստեղից մինչև 20,000 պուդ սիմինդր, բայց Սուխումի գաւառի ահագին տարածութիւնից, եթէ ժամանակով հողագործութիւնը անցնի գործունեայ ժողովուրդների ձեռքը, իւրաքանչիւր տարի կարելի է միայն սիմինդր արտադրել տասի քան կէս միլիոն պուդ, որովհետև կլիմայի բարենպաստ ազդեցութեան ներքոյ և հողի արգասաւորութեան շնորհով մի հատիկ սիմինդրից 1200—1500 հատիկ սիմինդր է ստացվում միջին թուով:

Աբդարև, մարդ չէ կարողանում առնասարտութեամբ նայել այդ վերադարձող թշուառ արխազների վրա, որոնք ամեն բան ապառած, և իրանց մեծ մասը կորցրած պատերազմում կամ գաղթելու ժամանակ, այժմ հիւանդութիւնից ու չքաւորութիւնից ստիպված, կրկին վերադառնում են այստեղ: Բայց արդիօք դրանք այստեղ մարդկօրէն ապրել կը սովորին, արդեօք խրատվեցին այս վերջին պատերազմից կրած անտանելի տանջանքներից,— այդ ապագան ցոյց կը տայ: Բայց այժմ հարկաւոր է հարցնել քաղաքի մէջ խափռող ծեր մուրացականներից, Թէ ինչպէս էիք ապրում Տաճկաստանում և ինչպէս ընդունեցին ձեզ տաճիկները, և կամ ինչպէս հաց համար կրկին գալիս էք այստեղ: Նրանք պատասխանում են, Թէ «մենք տաճիկներից շատ գոհ մնացինք, մեզ պահում, կերակրում ու պատում էին, իսկ վերադառնում ենք նրա համար, որ մեր պապերը այստեղ մեռան, մենք էլ ցանկանում ենք այստեղ մեռնել»: Այս պատասխանից կարելի է եզրակացնել Թէ մինչև որ աստիճան հայրենասիրութեան գաղափարը փառ է այս տեսակ վայրենի ցեղի մէջ: Այժմ այդ վերադարձող արխազներին կառավարութիւնը չէ Թոյլ տալիս իրանց նախկին տեղերում գետնվել, ինչպէս որ պատերազմից առաջ ցիր ու ցան կերպով անտառների մէջ ապրում էին, այլ սրանց համար բնակութեան տեղ նշանակված է Գուդաուտա, Սուխումից մօտ 40 վերստ հեռաւորութեան վրա, յատկացնելով դրանց մշակութեան համար հողեր, ուր կարող են օրինաւոր նաւար կերպով և մի տեղում ամիսովված ապրել:

Վերջին պատերազմից յետոյ գաղթել են այստեղ նաև 25 գերմանացի ընտանիքներ, որոնց յատկացրած են եղել Սուխումից 3 վերստ հեռաւորութեան վրա բաւական ընդարձակ հողեր մօտ 2000 դեսիատին խլօնիա հաստատելու համար: Դրանք եղել են, ինչպէս պատմում են, այստեղ վաղուցվանից ապրող գերմանացիների, առաջին կրօնամոլ և կոյր նախապաշարմունքներ, որոնք սուբբ գիրքը գիրքը գիշեր ցերեկ ձեռքից վայր չը դնելով, ամեն անաջողութիւն երկնքից տրված են համարել: Օրինակ, անցեալ ձմեռ, ինչպէս ամեն տեղ, նոյնպէս և այստեղ սաստիկ ցուրտ է եղել, իսկ արանք, չը նայելով որ հարուստ են, և չը նայելով որ կառավարութիւնը օգնում է եղել կարելի եղածին չափ, բայց ամբողջ ձմեռը բաց երկնքի տակ են ապրել Թէև իրանց շուրս կողմում շինութեան համար անտառ կայ, չեն մտածել օգտվել իրանց համար գոնէ ժամանակաւոր խրճիթներ շինելու, և այս պատճառով ենթարկվելով տենդի և զանազան հիւանդութեանց, և իրանց ունեցած նիւթական կարողութիւնը սպառելով, մի մասը ցրվում է գնացած կողմեր, մի մասը մեռնում է և մի մասն էլ յետին աղքատութեան մէջ վերադառնում է այնտեղ, որտեղից որ եկել էր: Այդ գաղթականներից մնացել է մէկ ընտանիք յիշեալ կօլօնիայում, որը բաղկանում է երեք հոգուց այր կին և 5 տարեկան փոքրիկ աղջիկ, որոնց տուիք ունեցայ տեսնել, և որոնք չը նայելով որ մօտ տարի ու կէս է ապրում են այդտեղ, գարձեալ չունեն մի օրինաւոր խրճիթ անձրևներից և ցրտից պաշտպանվելու համար: Այդ կօլօնիայի համար այժմ սպասում են նոր գաղթականներին Վերմանիայից:

Սուխումի նոր գաղթականութեան ամենամեծ մասը կազմում են յոյները, որոնք հետզհետէ շարունակ գալիս են Տաճկաստանից: Փոքր առ փոքր գաղթում են այստեղ առուներ և բօլգարներ, նաև հայեր Այաստանից, առաջին անգամ 25 ընտանիք, բայց նոր էլև եկել են մօտ 150 ընտանիք, որոնք բնակութեան համար ընտրել են Պեցունդա գետակից սկբուզ կոչված տեղը Սուխումից 60 վերստ հեռու: Այս վերջին 150 ընտանիքը, ինչպէս երևում է «Մշակի» 166 համարում «Գօլօս» լրագրից արտատպած յօդուածում յիշված 300 հոգուց բազկացած խումբն է, որոնցից 6 հոգի վերաւորվածներ այստեղի զինւորական հիւանդանոցում խնամվում են: Արանցից մէկը 50 տարեկան, հսկայակազմ մարդ է, որը 5 մեծ մեծ վէրքեր ունի ըստացած կողոպտող լազ չարագործներից, և որը, ինչպէս պատմում են, միակ է եղել նաւի մէջ գօրաւոր պատերազմողը: Թէպէտև ես անձամբ առիթ չեմ ունեցել հաստատ տեղեկութիւններ առանալ, բայց յիշեալ վիրաւորվածներին սկզբում բժշկական օգնութիւններ հասցնող բժշկի օգնականը պատմում էր ինձ հետևեալը, որ հայերը Տրապիզոնում նաւը վարձում են, որ նրանց բերի Պեցունդա (երևի նախապէս ընտրած են եղել այդտեղը, որտեղ միտք ունեն գլխաւորապէս հողագործութեամբ պարապել), նաւատիրոջը վճարելով կանխիկ վարձը: Այդ Տրապիզոնում նաւավար լազը, դուրս գալուց առաջ խանգնում է մի քանի իրա նման չարագործներին, որ իրան դիմաւորեն ծովում հայերին կողոպտելու համար: Եւ երբ նաւը ցամաքից բաւական հեռանում է դէպի ծովը, այստեղ 12 զինաւորված ծովապատակներ յարձակվում են նաւի վրա և սկսում են նախ հրացանաձգութիւն անել հայերի վրա ու յետոյ թափվել նաւի մէջ ու սկսել կողոպտուր: Խարեբախտաբար անզէնք հայերի միջից մի քանի կորիչներ փորձում են ատազակներին

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ

Հրատարակվում է ամեն շաբաթ օրերում։ Գինը տարեկան 22-րդ։ Ընդունվում է միայն տարեսկզբին։ Գինը մեկ համարի 3 կոպեկ։ Հասցե՝ Տփղիս, Տ. Ա. Մելիք-Ադամովի տպարանը։

Ա. Ա. Մելիք-Ադամով

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

---

14 հոկտեմբերի

Ընդհանուր ուշադրության առարկա է եղել այս օրերում Ռուսաստանի մամուլում Ռուսաստանի ներքին քաղաքական դրության մասին տարածված լուրը, թե Ռուսաստանի կառավարությունը մտադիր է ներկայացնել Ռուսաստանի Պետական խորհրդին մի նոր օրինագիծ, որով Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարին իրավունք է տրվելու ամեն տեղ, ուր որ նա կհամարի անհրաժեշտ, ստեղծել հատուկ հանձնաժողովներ, որոնք պիտի քննեն ամեն տեսակ բողոքներ և դատեն ամեն տեսակ հանցանքներ, որոնք կարող են ուղղակի կամ անուղղակի կերպով վնասել պետական շահերին։ Այդ հանձնաժողովների որոշումները պիտի լինեն վերջնական և ենթակա չեն լինելու ոչ մի վերանայման։ Այդ հանձնաժողովների անդամները պիտի նշանակվեն կառավարության կողմից։ Ասում են, թե այդ օրինագիծը պիտի ներկայացվի Պետական խորհրդին նոյեմբերի 16-ին։

Հանգամանքները, որոնց մեջ գտնվում է Ռուսաստանը, ինչպես նաև այն ընդհանուր ոգին, որ տիրում է Ռուսաստանի կառավարական շրջանակներում, ամենևին չեն հուսադրում, որ այդ օրինագիծը կարող է ընդունվել Պետական խորհրդի կողմից։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Ս. Ա. Մելիք-Ադամով

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԵՐ

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԵՐ

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԵՐ

Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։ Ռուսաստանի կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում է ամրացնել ինքնակալական իշխանությունը, ամենևին չի կարող համակրել այն գաղափարին, որ ներկայացնում է այդ օրինագիծը։

Fonds A.R.A.M

1880 №—190

ՊՐԱՆՑ

3

ՄԻԱՅՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ԹԱՏԵՐ

Երեկո տեսայ Միքեր Պետրոսեանի խաղը։ Ես ինձ համար կարծիք չունիմ այդ մասին, որովհետև ես ոչ մի կերպ չեմ կարող դատել թատրոնի մասին, որ ինձ ծանոթ չէ։ Ես միայն կարող եմ ասել, թե ինչ տպաւորութիւն ինձի վրայ թողուց խաղը։ Ես ուրախ եմ, որ ունինք մեր ազգային թատրոն, որ կարող է ազգի մտաւոր զարգացման մեծ գործիք լինել։ Ես ուրախ եմ, որ ունինք մեր ազգային դերասանները, որոնք կարող են ազգի ներկայ վիճակը ներկայացն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԱՐԶՈՒ ՀԱՅԱՏՈՏԵՆԻ եռամեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի ի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին։ Ամբողջ տարին կը պարունակէ իւր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով նոյն ձեւով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսմ։

ՓԱՐԶՈՒ ՀԱՅԱՏՈՏԵՆԻ պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց ընտրութիւնն կը ձեան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ։

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 րուբլի կանխիկ վճարելի։ Խմբագրութեան հասցէն այս է. *Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Малкъ Арменій“ Софьѣ Мсеріанцъ.*

Առաւտանի՝ հայր կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուելի գործակալաց մօտ, եւս և ի Տփխիս՝ Կենտրոնական և Ք. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում, և յԱլեքսան՝ Պ. Աբգար Գուլամիրեանցի մօտ։

Ամէն «ՓԱՐԶՈՒՆ» 1880 ամի պատուելի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՈՒՐԱՏԱՆՑ

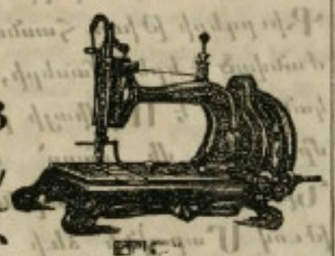
9—10

ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ԱՇԱՏՆԵԼ, թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանը, մանաւանդ **ԹԻՒՐԲԱՅՐՆԱԿԱՆ ՆԽԱԿԱՈՏԸ** սիրողներին, որ ներկայ ամռայ մէջ ձխախոտի մեր **ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ** մէջ առացված են **ԹԻՒՐՔԻԱյԻՑ ԱՄԵՆԱՐՎԱՐՁՐ** յատկութեանների **ՆԽԱԿԱՈՏՆԵՐ**, այսինքն՝ **ԼՆՒՋՈ ԿԻՕ ԲԻՒԿ, ՊԵՐԱՒՋԱՆ ՌՈՍՄԱՆ, ՀՈՒՄԱ, ՌԱՖԻԱ և ՍՊՄԱՈՆ** ամենաարժէք տեսակից։ Միշեալ ձխախոտներից միայն **ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԱՆՆԵՐԻ** համար կը պատրաստվին։ **ԳԻՆԸ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԱՆՆԵՐԻՆ** 1 **ՖԱՒՆՏԻ** համար **Վ ԼՒՑ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ** 4, 5, 6, 8, 10 և 12 **Ր.**, մի **ՓԱՒՆԴ ՍՊՄԱՈՆԻ ԾԽԱԽՈՏԸ** արժէ 3, 4 և 5 **Ր.**, ապ. պ. գնողներին խնդրում եմ իրանց **ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԱՆՆԵՐՈՎ ԴԻՄԵԼ** ձխախոտի իմ **ԽԱՆՈՒԹԸ**, որ գտնվում է **ԳՎ. ՕՐԾՈՎԵՑԻ** փողոցի վրա, **ԸՐԾՈՒՆԻՆՈՒ** տանը **№ 1։ ՕՏՑՈՎԵՑԻ ԱՐՏՈՒՆԱՒՈՐՈՒՑԻ** պատուականներին խնդրում եմ պատուէրներ **ՆԱՄԱԿԱՆԵՒՈՎ** և **ՓՈՂ** ուղարկել պատուէրների համեմատ։ Պատուէրները անյապաղ կը կատարվեն և կուղարկվեն առաջին **ՓՈՍՏՅՈՎ**։

Գործարանատէր Ն. ՐՕՉՈՐՈՎԵՑՑ

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԱՐԱՆՈՒԿԱՑԱՐ ՓՈՂՈՑ

տուն **Ք. Ռուբալովի**։ Նկոլ ձմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում են պատուէրի հասարակութեանը **ՄԱՆՕ ՎՐԱՆԿԱՒՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԻՒՐԻ և ՈՍՏՐԻ** կարի **ՄԵՔԵՆԱՆԵՆԻ**, եւրոպական առաջնակարգ **ԳԻՐՔԸՐԸՆՆԵՐԻՑ** ամենանոր **ՁԵՒԵՐԻ** չափազանց էժան գներով, այսինքն **Ձեռքի մեքենաներ** 12—15 րուբլ։ **Ոտքի** 50—80 րուբլ։

19—52

ՕՐԱՑՈՑՑ 1881 Թ.

Ո. Ց. Տէր-Աբրամեանցի, գինն է 15 կոպէկով։

Վաճառվում է Քաղաքաց Գրիգորեանցի «Ազգասեր» գրավաճառանոցում Տփխիս։

3—20

Ց. Կ. ՋԱՄԱԼԻՆՍԿԻՒ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻՆԱՑԼՕՎՍԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ։ Ամենայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վէներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ

6—6

Ներքևանաի, ասկու և արծաթի իրեղէնների **ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍՈՎԻ ԽԱՆՈՒԹԸ** և **ԸՐՀԱՍՏԱՆԱՑԸ** կամ Թօխիշեվսկայա փողոցի անկիւնից Ամեանակի բազարի վրա տեղափոխած է Վորոշիլովսկայա փողոցը **ԸՐՆՕՐՈՒՆԻՆՈՒ** տանը։ Իրեղէններ գնելու, պատուէրներ տալու և իրեղէնները նորոգելու համար խնդրում եմ պիտի իմ խանութը։ Նոյն տեղը ստացված է մեծ քանակութեամբ ոսկի, արծաթի և բրիլեանտի իրեղէններ և ժամացոյցներ։ Գները չափազանց էժան են։

Մ. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍՈՎ.

1—3 (2)

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Официальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесять коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 2.

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ ուսում է առացել Փարիզում և Լօնդօնում, տալիս է ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուների դասեր։ Հասցէն Ս. Պետրոսյան փողոց, № 37։

3—6

Ծախվում է **ՄԻ ԿՏՈՐ ՀՈՐԻ** 400 քառակուսի սաժէն կուր գետի երկրորդ անցքի մօտ, իւրաքանչիւր սաժէնը 25 րուբլով։ Հարցնել **Մխայլովսկայա** փողոցի վրա, Գուրգենբէկովի տանը, № 5։

3—5

ՌԻՐԻՆԻ ՆՈՐԱՁԵՒ ՐՈՍՄԱՆ ԲԱՑՎԱԾ է ներկայ տարվայ հոկտեմբերի 15-ից, Սօլօլակի, Գանովսկայա փողոց, ս. Գեօրգեւսկայի խանութից վերև, կնեազ Ռուրութօվի տանը №№ 2 և 3։ Ընդունում կարելի է առանձ մեծ քանակութեամբ կոշանց և երեխանների նորաձև հագուստներ, ինչպէս բօտօնները, գօլօմօնները, զանազան տեսակի պալտօները և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկները և նրանց պատականելիք։ Նոյն տեղը կարելի է գտնել զանազան նկարները դրապներ, կաստօրև թաւիշ (մախմատ)։ Ընդունվում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ։ Գները ամենաչափաւոր են։

1—10

ՎԱՐԺՈՒՀԻ ԲՕՒՕՎԱԿԱՆ ԴԱՍԱՏՈՒ է փետրուար և պատրաստում է երեխաներին բոլոր ուսումնարանների համար։ Հասցէն կարելի է իմանալ **ԼՆՑԻՆՈՎԵՑՑԻ** գրավաճառանոցի մէջ։

2—3

Ուրիշ ուսում մտնելի տակից **Մանկական** ձայնագրեալ երգարան խմբագրութեամբ Նգիդիկ քահանայի Երզնկացւոյ։ Հրատարակութեամբ **Ք.** Գրիգորեանցի։ Ընդունուած է Ներսիսեան գպրանոցում և Թեմական վերատեսչի բարեհաճու թեամբ Տփխիսի բոլոր ուսումնարաններում։ Ազատուած է բացառապէս **Ք.** Գրիգորեանցի «Ազգասեր» գրավաճառանոցում, դինն է 40 կ., գումարով առնողներին զիջում կը լինի։

8—10

ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ տղամարդկերանց, կանանց և երեխաների ԿԱՄՈՐԻ ՇԱԼԱՊՆԵՐ են գլխարկներ և այլ նորաձև ապրանքներ արտասահմանի նորաձև պահեստի մէջ, որ գտնվում է ԴԱՎՈՐՈՎԱՑԻ փողոցի վրա ՍԱՐԱՋԵՎԻ տան ՆՈՎԱԿՈՎԻ տանը վերին ՅԱՐԿԻ մէջ, Գիրգորովի վարշամների խանութի վերևը։ ՄՈՒՏՔԸ ԲԱՑ Է։ Տղամարդկերանց ՇԱԼԱՊՆԵՐ 2 ր. 55 կ-ից և աւելի թանգ։

Մերոն Դադապեանց

7—10

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 28 Октября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 191 Հոկտեմբերի 30 (Նոյեմբերի 11) 1880 Հոկտեմբերի 30 (Նոյեմբերի 11) № 191

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Տարաբաստիկների համար չենք ենթադրում:
Տիֆլիս. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցներ եւ Էջմիածին:—Ներքին տեսութիւն: Երկու խոսք: Նամակ Շուշուց: Նամակ Ցարի գինից: Նամակ Կարսից: Նամակ Ղզլարից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Թիւրքիա:—«Մշակի» հեռագիրները:—Յայտարարութիւններ:

ԴՊՐՈՑՆԵՐ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

—

Մեր ազգային ուսումնարանների գործը ամբողջ դարերի ընթացքում եղել է եւ մինչեւ այսօր էլ է մեր հոգեւորականների ձեռքում: Եկեղեցին եւ դպրոցը մեր մէջ սերտ կապերով են եղել կապված իրար հետ. շինվել է եկեղեցի, նրա կից հիմնվել է դպրոց: Մեր ուսումնարանները, լինելով այսպիսի հանգամանքների մէջ, անկասկած կարող էին նախանձելի դրութեան հասնել, եթէ այդ ուսումնարանների առաջնորդները, մեր հոգեւորականները, փոքր ի շատէ գործածած անձինք լինէին:

Էջմիածինը օրըստօրէ աւելացնելով ազէտ հոգեւորականների թիւը, ուղարկելով այդպիսիներին հայաբնակ տեղերը ժողովրդին հովուելու, դրանց ձեռքն էր գցում ազգային բարոյական եւ մտաւոր կրթութեան գործը:

Մի քահանայ, ինքն թէ բարոյական եւ թէ մտաւոր կրթութիւնից զուրկ լինելով, մինչեւ անգամ հաղիւ հաղ կարդալ իմանալով, բաց է անում դպրոց, հաւաքում է մանուկներին, ամբողջ տարիներ է պահում նրանց իր ուսումնարանում, որովհետեւ մի կողմից նրանցից իւրաքանչիւրը տեր հօրը տարեկան մի քանի րուբլի եկամուտ է տալիս եւ միւս կողմից հարկաւոր եկած ժամանակին էլ տէրտէրի կամ տիրացուի ընտանեկան ծառայութիւններ է կատարում: Տէր-Հայրը ինքն սուրբ գիրք հազիւ է կարդում եւ իր դասատուութիւնը սկսում է նոյն իսկ սուրբ գրքից. ի՞նչ անէ ողորմելին, որ նա ուրիշ գրքերի դոյութեան մասին հասկացողութիւն անգամ չունի: Ուր որ նայէիք, ամեն տեղ մի եւ նոյն տխրալի երեւոյթներն էին կրկնվում եւ կարող ենք խոստովանել, որ մինչեւ այսօր էլ կան շատ եւ շատ տեղեր, ոչ թէ ընկած գիւղերում, այլ մինչեւ անգամ քաղաքներում, որտեղ այս տեսակ երեւոյթները դեռ տեղի ունեն:

Ահա այս տեսակ մանկավարժները իրենց շուրջն խեղճ երեխաները փոխանակ ուսում առանալու, փոխանակ զարգանալու, ամբողջ տարիների ընթացքում սիստեմատիապէս բթանում էին:

Ազգասէր ոչինչ չէր խոստանում եւ բացի վերջնական կորուստից չէր կարող խոստանալ, եթէ ազգային մտաւոր եւ բարոյական զարգացման մէջ չը սկսէին մտաւորականները. մի կողմից ստեղծվեց մեզանում մտաւորականները, միւս կողմից աշխարհականները, փոքր ի շատէ ծանօթանալով ժամանակակից պահանջների հետ, ուսման հետ, ձեռք են սկսում հոգեւորականներին ուսումնարանների գործերը առաջ տանելու համար: Ենց այդ օրից, կարելի է ասել, սկսում է հայերի վերածնելու թիւրը, յառաջանում է յոյս:

Թէեւ այս բոլորից էլ չենք կարող պարծենալ մեր դպրոցներով, բայց այնու ամենայնիւ չենք կարող չը խոստովանել, որ կայ մի առանձին ձգտումն նրանց բարելաւելու համար: Մեր դպրոցները դեռ գուցէ շատ շատ տարիներ լինեն անմիխիթար դրութեան մէջ, մինչեւ մեր երիտասարդութիւնը չը դադարի ամբողջ գնդերով դիմել դէպի իրաւաբանութիւն, բժշկականութիւն ուսանելը եւ մանկավարժութեան վրա ամենեւին ուշադրութիւն չը դարձնի, իսկ Էջմիածինը իր կողմից չը դադարի աճեցնել անպատրաստ հոգեւորականների թիւրը, որոնք բնականապէս ժողովրդի, մանաւանդ գիւղերում, համարեա մի հատ դաստիարակիչներ են:

Այս տարի, ինչպէս լրագիրները մեզ հաղորդեցին, Էջմիածինը արաւ մի համակրելի քայլ դէպի առաջ, նա իր հաշւով ուղարկեց իր ուսում առացած վարդապետներից մինին արտասահմանի մանկավարժութեան մէջ կատարելագործվելու: Այս լուրը, իրրեւ մի նշոյլ, որ Էջմիածինը սկսում է արթնանալ իր խոր քնից, ուրախութիւն պատճառեց շատերին, բայց մի միշտ յետադէմ թերթը այս դէպքումն էլ չամաչեց աղաղակել դրա դէմ: ,,Ի՞նչ հարկաւոր էր ի դուր տեղ փողեր ծախսել, ասում էր վերոյիշեալ թերթը. այն ուսումն էլ բաւական էր, ինչ ստացել էր վարդապետը...'' եւ այլն:

Մենք համոզված ենք, որ Էջմիածինը եթէ արել է մի այդպիսի քայլ, ուշադրութիւն չի դարձնի այդ տեսակ յանդիմանութիւնների վրա եւ փոխանակ իր հոգեւորականներին տուփը ձեռքին ուղարկելու եւ նրանց ամեն հայարնակ քաղաքներ ուղարկելու հանգանակութիւն անելու համար, այս տեղեան իր սրբազան պարտաւորութիւնն կը համարի հոգեւորականութեան մտաւոր զարգացման նպաստելը:

Յայտնի է, որ առաջիկայ տարուայ ամառը լինելու են հայոց ուսուցչական ժողովներ: Եպիսկոպոսական նպաստակով կազմած մանաւանդ ժողովին անկարելի է նիւթական միջոցներ գտնել ամեն եպարքոս ուսուցչ Թիֆլիս գալու եւ մի երկու ամիս այսպիսի թանգ քաղաքում ապրելու համար:

Իսկ մնում ուսումնարանդ մեր այն հոգեւորականների համար, որոնք գրաւած են զանազան պետերում եւ մանկավարժութեան վրա մինչեւին պատրաստ չունենալով, ուսուցչական պաշտօններ են վարում, այդ տեսակ ուսուցչական ժողովներին ներկայ գտնվելը մենք ոչ թէ միայն օգտաւէտ, այլ մի անպատմայն անհրաժեշտ ենք համարում:

Էջմիածինը բազմացրել է այդ ուսուցիչների թիւը, նա սխալ է գործել թող դոնէ այժմ, երբ միջոց է տրվում նրան իր սխալը փոքր ի շատէ ուղղելու, իր գէմքը ուրիշ կողմ չը դարձնի. նա պարտական է ազգի առաջ միջոցներ որոնել եւ ամեն կերպիւ աշխատել, որ հոգեւորական-ներ-ուսուցիչներն եւ ներկայ գտնվեն ուսուցչական ժողովներին: Նրանք այստեղ կարող են զգալի առանձ առհասարակ ուսումնարանի պահանջների վրա, կը լսեն օրինակելի դասեր եւ այլն, մի խօսքով, այստեղ կարող են փոքր ինչ կրթվել:

Թող Էջմիածինը, եթէ ուրիշ միջոցների չէ կամենում կամ չէ կարող դիմել իր ուսեալ հոգեւորականների ճարտարութիւնը այս անգամ գործ դնէ այդ նպատակի համար. կարող ենք հաւատացնել նրան, որ սա հազար անգամ աւելի կարեւոր է, քան Էջմիածնի ձեմարանի ենթարանը:

Միրզա

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

—

Զարմանալի է, թէ մեր հասարակութիւնը ո՛րքան փոքր է ըմբռնում իր ազգի լուսաւորութեան գործը, ո՛րքան անտարբեր է դէպի ամենայն ձեռնարկութիւն, որ ազգային է: Ա՛յդ հանգամանքն աչքի առաջ ունենալով համարձակ կարող ենք ասել, որ Թիֆլիսում հասարակութիւն չը կայ. միայն մի քանի անհատներ կան, որոնք խնդքի ու փողի ներկայացուցիչ համարվելով ամեն հասարակական գործերի մէջ ևս ցոյց են տալիս իրանց մարդկային ամենափոքրոգութիւնը եւ ամենոգութիւնը: Մի եւ նոյն անձինք, որոնք մի անգամ՝ գիտութեամբ, թէ անգիտութեամբ, կամայ, թէ ակամայ ընտրվել են մի ընկերական ձեռնարկութեան մէջ՝ միշտ էլ երեւում են ուրիշ բոլոր նմանօրինակ գործերում: Արդեօք, մի առանձին աստուածային ազգեցութեամբ են առհմանված նոքա, որ ո՛չ մի ժամանակ եւ ո՛չ մի տեղ վերը նշելի չեն: Ասկայս ցաւալի երեւոյթը մեր հասարակութեան մտաւոր անշարժութեան տխուր հետեւանքն է:

Ընդհ. չը գնանք: Մարտի 19-ին Ներսիսեան ազգային հոգեւոր դպրոցի համար պէտք է ընտրվի նոր հոգաբարձութիւն: 5-ին կոնսիստորիայի միջնորդութեամբ ամեն հայոց եկեղեցիներում ծանուցուեց եւ դաս, որ նոցանից իւրաքանչիւրը իր ժողովրդի միջից երեք պատգամաւոր ընտրի: Բոլորն մեծ մասամբ պատգամաւորների ընտրութիւնը կայացած է: Ասոց ի՛նչպէս են ընտրվել նոքա. ինչպէս են ընտրվել այն անձինք, որոնցից եւ որոնց ձեռքով պէտք է ընտրվեն հայոց միակ ազգային դպրոցի վերակացուները...: Մտածելն անգամ ցաւալի է: Ասօսք չը կայ, որ անկասկած բացառութիւններ կը լինեն: Ասոց, որքան մեզ յայտնի է, մեծ մասամբ չեն ընտրված, ինչպէս հարկն է: Մարտի 5-ին առաջ կամ առաջ համարվող քահանաները պէտք է յայտնէին իրանց ժողովրդին՝ ընտրելու մասին: Ասկայն՝ ո՞վ չը գիտէ, որ մեր քահանաներից՝ ինչպէս ամեն ազգային գործերում, նոյնպէս եւ այս գործում, կախված է շատ բան—թէ՛ յառաջադիմութիւն եւ թէ՛ յետադիմութիւն, թէ՛ լոյս եւ թէ՛ խաւար: Ասոց ո՞վ է էն աղբը, որ բանի էն խաչը: Քահանան պէտք է Աստուծոյ խօսքը քարոզել լինի: Ասոց առօրեայ քարոզութիւնը մեր քահանաների համար մեծ-պաս է: Գալիս է խիտան մեծ պասը եւ նոքա սկսում են քարոզել: Նիւթագրում են սատանայի չարագործութիւնը, հրեշտակի բարեգործութիւնը, դժոխքի սարսափը, մաղէ կամուրջը, կրակէ կարասը, մեր Հայրապետների ու սրբերի ճգնաւորական կեանքը եւ այլ այդպիսի բովանդակութիւն ունեցող անբովանդակ փիլիսոփայութիւններ, որոնցով ժողովրդին մի քայլ յառաջ տանելու փոխանակ դեռ մի քանի քայլ էլ յետ են տանում: Ընդհ., բա-

Fonds A.R.A.M

ցառուեթիւն կայ. բայց անձրեւի կաթիլը ծովի մէջ անհետանում է։

Իսկ մի այսպիսի նշանաւոր դէպքում, երբ իւրաքանչիւր քահանայ մեծ պատասխանատուեթիւն ունի կատարելու. երբ նա պէտք է բացատրի իր ժողովրդին նախ՝ ազգութեան գաղափարը, ապա նորա միակ դրօշակի բարձր նշանակութիւնը առաւել հասկացողութեան համար. երբ նա պէտք է բացատրի ժողովրդին, թէ պետութիւնը կրթված, գործունեայ և դպրանոցի դէմը իրանց ձեռքը առնող հոգաբարձուներ են հարկաւոր դպրանոցին. երբ պէտք է հասկացնի, որ այդպիսի հոգաբարձուներ ընտրելու համար էլ հարկաւոր են բանիմաց և դպրոցական գործին ի մօտուստ ծանօթութիւն ունեցող անձինք,—ահա՛ մի այսպիսի ծանր ժամանակ, նոքա մեծ մասամբ բաւականանում են միայն մի քանի համառօտ խօսքերով ծանուցանել ժողովրդին, թէ. «Ներսիսեան գըպրոցին հոգաբարձուներ են հարկաւոր. ուրեմն ընտրեցէ՛ք ձեր միջից երեք պատգամաւոր, որ գնան ու հոգաբարձուք ընտրեն»։

Ասանն այն է, որ՝ ինչպէս լսել ենք մի քանի քահանաներից, արդէն նոյն օրն և եթէ եկեղեցում ներկայ գտնված մի քանի անձինքներից ընտրել են պատգամաւորները։ Բայց ինչո՞ւ ամիս 19-ին լինելու հոգաբարձական ընտրութեան մասին 5-ին են ծանուցանում, երբ նոքա նոյն օրն և եթէ պէտք է պատգամաւոր ընտրեն։ Չէ՞ որ 14 օր առաջ ժամանակն այն նպատակով է միայն, որ որքան կարելի է, լաւ մտածված լինի ընտրվելը, որպէս զի ընտրվելի անձինք լինեն այնպիսիք, որոնք յիրաւի կարող են արդարացնել իրանց ընտրող ժողովրդի յոյսերը։

Իսկ Զատիկը սովորութիւն եկեղեցում միևնոյն անգամ առիթով համարելով ժողովրդին առաջարկել այդ ընտրութիւնը՝ իրանք երկու քահանաներն են ընտրում իրանց ցանկացած անձանց։ Արդեօք, ժողովուրդն իրանք են։ Ուրիշ ենք լսում։ Պատգամաւորներից մէկը՝ մի քիշմիշ ծախող հաստատված վաճառական է, որ մեր երէց փոխանակ հաշուեառութեան օրը վարդապետին ապարդուն հայր սուբբ Ջանն ասելով էր դիմում։

Գուցէ, ընթերցողը կարծում է, որ մենք մեզ ընտրելու համար ենք խօսում։ Ո՛չ այդպէս էլ կարծի։ Մենք ամենայն իրաւամբ կարող ենք պահանջել, որ քիշմիշ ծախողի փոխանակ մեզ ընտրուն։ Եթէ ժամանորին կարելի է ընտրել, ինչո՞ւ չի կարելի ընտրել մեզ, որ ոչ միայն ներկայ եկեղեցու ժամանակ, այլ և ծուխ ենք ու եբէց փոխան՝ թէպէտ այդ վերջին ասիաղոսով մենք չենք պարծենում։ Մենք այդպիսի ընտրութիւն՝ թէ՛ քահանայից և թէ՛ ժողովրդի կողմից ընտրուելու ամենայն անկասկած ենք համարում։ Ասելիքս բան է, եթէ յարմարաւոր անձ չունենալու պատճառով լինէին այդպէս անելիս. բայց երբ կայ, ինչ հարկն է ստիպում այդպէս վարվիլ, եթէ խաւսք կիրքն ու կոյր նախանձը չեն գլխաւոր դեր կատարողները։ Իսկ մեր պատգամաւոր ընտրվելու ցանկութիւնը ոչ թէ այն պատճառով է, որ Ներսիսեան դպրանոցումն էլ հոգաբարձու ընտրվինք, որ մեր մտքումն անգամ չէ կարող անցնել այլ այն է, որ մեր եկեղեցին էլ կարողանայ տալ այնպիսի անձինք, որոնք կարող են այն օրինաւոր պատգամաւորների շարքումը դասվիլ, որոնց անձնաւորութիւնը կարող է երաշխաւոր լինել յաւ հոգաբարձութիւն ընտրելու մասին՝ հեռաւ ամենայն ինաւսկար կրքերից։ Ուրիշ ոչինչ։

Ց. Նազարեանց

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Հոկտեմբերի 18

Մարդկութեան կեանքի մէջ Թաֆթիֆի Թոմասեվիչներից պակաս չենք։ Նոյնպիսի հրեշաւոր երևոյթներ յաճախ պատահել են, և կը պատահին ամենայն ազգի շրջաններում, որոնք իրանց պահպանակելի կրքերին յագուրդ տալու նպատակաւ ամենայն անպէսիս և կեղտաւ միջոցներ ազատօրէն գործ են դնում, միայն թէ նպատակ հասած լինեն իրանք։ Ըր նայելով որ շատ անգամ ընդհանուրի ինտերեսները անմեղ զոհեր են դառնում իրենց կեղտաւ կապրիզներին, այնուամենայնիւ ոչինչ նշանակութիւն չունի նրանց համար ընդհանուրը, մինչդեռ անձնական շահ են նշմարում ընդհանուրի ոչնչութեան մէջ։

Այս տեսակ մարդկանց ճիշդ տիպարն է ներկայացնում այսօր մեր տէօզդի «Մեղուն», որին շատ տանելի է ներկայիս պահանջը, որին շատ անհամելի է ըմբռնել դատ ճշմարտութեան սկզբունքը, որը չէ կամենում համոզվել որ ազգայնութեան գոյութեան նեցուկ տարրն է հայրենիքը և լեզուն, որը վերջապէս չէ ուզում եկեղեցու շորս պատերից դուրս հայ ճանապարհ։

«Մեղու» ինքնահաւանութիւնը ծայրայեղութեան է հասնում։ Խմբագիրը իրանից գատ բոլորին ատելական համոզմունքից զուրկ, բնական հակացողութիւնից ազգատ և ազատ գատողութիւնից խորթ է համարում։ Ահա՛ ինքնահաւանութեան նոզկալի պատկերը։

Ասյց եա էլ կասեմ որ «Մեղուի» բոլոր արտայայտած գաղափարները, գրած յօդուածները և ծուռտումուռ պատողութեամբ ու անտրոշ եղրակացութեամբ մրոտած թղթերի տարածելը, հեռանալ է իր սահմանափակ քահանայական և իր վաճառի շահամոլութեան։ Շահամոլութիւն և բախտախնդրութիւն ասելով՝ պէտք է ազատացանել փաստերով։ «Մեղուն» ինչ վաստութիւն նշմարեց «Մշակի» յայտնած նպատակի մէջ, որն էր՝ չը հալածել ու չատել այլազգաւ ան հային, որ նա այսքան ձիգ պաշտօնական խնդիր չունեցը։ Ինչու՞ եէ «Մշակի» երդվեալ թշնամին է, բայց այսպիսի օգտակար միտք, մեր կարծիքով առիթ չը պէտք է տար «Մեղուին» իր սահմանափակ հակակրութեան ծոյլը թափել։

«Մեղուի» խմբագիրը այս ըստ բնականնին արդիւնաւէտ քարոզը ծուռտումուռ մեկնելով իրան ձեռքում մի գործիք չունել ուզեց։ Իր սրտի դառնախորհուրդ գործարանի հալածումն մի բրիչ կազմեց, և նրանով կամեցաւ քակել ու արտաքսել ամբոխի յետադէմ գլուխների առելութեան քարերը, որով կարողանայ քարկոծել «Մշակի» խմբագրին, կարծելով որ այդպիսով իր թերթի տարածմանը նպաստաւորած կը լինէ։ Այդ զարշապատի մէջ անշարժ տիրող կրօնամոլութեան սմբնոլորտին զոհված մի քանի իր նման ֆանատիկոսների համակրական ցոյցերը «Մեղուի» եռանդը արծարծեցին, և սկսեց դա խօսել օլիմպիական բարձրութիւնից։ Ազգութիւն, հայրենիք, ցեղ, ամբողջութիւն և այլն ուղեց հասկացնել որ պարիսակվում են եկեղեցու չոր ու ցամաք պատերի մէջ։ Էֆ-էֆ-էրիմ լաւ աստուածաբանական հանճար է.... Վախտագաշարված պատերի համակրութիւնը վայելելու, և «Մշակի» յարգը թարմ պահելու մտադրութեամբ «Մեղուն» ամենակոխ անելու պատրուակով, ամենատաղնիւ և ազգակործան միջոցների է դիմել, այն աստիճան դիւրահաւատ լինելով որ կարծում է թէ ամբողջութիւնը անպայման հպատակվելու է մի բախտախնդրի հեղինակութեանը, որին շատ խորթ է թվում ըմբռնել կենդանի կեանքի բարօրութեանը նպաստիչ սկզբունքներ։ Ահա՛ այս երևոյթը ուրեմն բախտախնդրութիւն չէ, ի՞նչ է։

Նա ինձ թոյլ եմ տալիս «Մեղուին» մի հաճելի առաջարկութիւն անել։ Թող նա փաստերով ապացուցանէ որ այժմեան մահմեդական պարսիկները բուն պարսիկներ չեն։ Որ նրանք կորցնելով իրենց զբաղաշատկան օրէնքը և սրա հետևակ մոգերին իրանց առաքելութեամբը, և փոխարէնը ընդունելով Աբրահայի մարգարէի վարդապետութիւնը և նրա քարոզած Ալլահը, արդեօք նրանով պարսկականութիւնը կորցրին, և պատուաւոր հազարական ազգութեանը կոճղեցին։ Պարսկական ազգային ինքնուրոյն յատկութիւնը, նրա առանձնացող արմատական տարրը և ազգութեան հիմնական պայմանները կո՞ւլ գնացին կրօնական նոր վարդապետութեան լաբիրինթոսներին։ Թէ ազգութիւնը ընդունելով խղճի համոզմանքի առաջինից տարբեր երկրորդ առարկան, ինչ կրկին նոյն ազգութիւնը, ինչ որ էր յառաջ, իր ազգային սահմանացուցիչ յատկանիշներով, որպիսին է հայրենիքը, լեզուն և ցեղը։ Արեւմի թող «Մեղուն» հաճելայ այս հարցը փճռել և այնու յետոյ, դու, երրորդը և չորրորդն էլ իրեն կընկատանք, որպէս զի աւելի դիւրութեամբ քարկոծ անէ «Մշակի» խմբագրին, որ սա կրօնի նշանակութիւնը ազգութեան նշանակութիւնից տարբեր գաղափար ընդունելով ազգի տունն է քանդում։

Յամառութեան չափազանցութիւնը մեր կարծիքով անզգայութեան և մեռելութեան նշան է։ «Մեղուի» խառնաշփոթ սկզբունքները ժամանակի սրընթաց հոսանքի անխնայ ձնշողութեան տակ զավթվով և մաքրվելով կուզվին անշուշտ. նա ժամանակով կը համաձայնվի որ իր ներկայ վարդապետութիւնը լոկ կրօնամոլների համակրութիւնը դէպի ինքը քարշելու մտքի ծնունդ է միայն, որ իր ներկայ ուղղութիւնը որսորդական բազմագունի ծածանող այն գործիքն է, որով որսորդները թռչունների աչքերը շլացնելով դիւրութիւն են ունենում մօտաւոր մահացնել նրանց։ Սակայն ցաւալի է որ մինչ այն ժամանակը անօգուտ թղթեր է մրոտելու, գուցէ և շատերի ֆանատիկոսութիւնը կը զրգռէ, որից տխուր հետևանքներ կարող են առաջանալ։

Ցաւալի է և այն ժողովրդի վիճակը, որի բարոյականութեան և մտաւոր կրթութեանը ներկայացուցիչ հանդիսանալ են նկրտում յանգուգն Պետրոսներ-Պիլիբոսներ, Սուբ-Աբեր-Սալասարիներ (ըստ «Մեղուի» յատուկ դիալեկտի) իրենց նեղխած-փըստած ազգասիրութեամբ։

Ս. Մոյակ

ՆԱՄԱԿ ՅԱՐԻՑԻՆԻՑ

—

22 հոկտեմբերի

Մենք՝ Յարիցինի լուսաւորչական հայերի փոքրիկ խումբը, որ հեռու ենք ազգի կենտրոնից, անհամբերութեամբ համարում ենք վարկեանները, մէ երբ կը ստանանք մեր հայկական պարբերական Ներսիսը, որոնցից իր քաղցը մէկ մխիթարական լուր մեր ազգային ներկայ վիճակից, բայց մեր յոյսը մեծ մասամբ փուչ է անցնում. ժամանակակից անհրաժեշտ հարցերի քննատատութեան փոխարէն կարդում ենք կրօնական խնդրի մասին վիճաբանութիւն։ Երբ մարդը նայում է «Մեղուի» կողմից բռնած ընթացքի վրա, չը գիտէ ինչ մտածէ։ Ակամայ մարդը մտաբերում է այն կամակոր երեխային, որ ամեն տեսակ անպատճառ եւ պատիժ առանում է իր ուսուցչից, բայց այնու ամենայնիւ չէ կրկնում այն քառը, որի համար ստիպում է նորան ուսուցիչը։ Այսպիսի արարք ճշմարիտ է, որ մեզանից ամեն մէկը մեր կեանքի մանկութեան օրերի մէջ— ոչ առանց բացառութեան—ունեցել ենք. ասկայն եկել են օրեր, որ զղջացել ենք մեր կամակորութեան համար։ Իսկ «Մեղուն», որ այժմ երեխայ չէ, այլ կատարեալ չափահաս մարդ պէտք է լինի—այժմ արդէն բսանեերորդ տարեկան է—տակաւին երեխայական կամակորութիւնը չէ ցանկանում ջոգնելու եւ չէ գըզջում ոչ իր անցեալի վրա եւ ոչ էլ ներկայի ու ապագայի մասին մտածում։ Կամակորութիւն չէ արդեօք տեղ տալ մի այնպիսի անհատի նամակին, որպիսին է պ. Սարգիս Ղազարեան Նաղարեանց։ Գուցէ Նաղարեանցը մինչ չը գիտէ, որ ոչ մի լրագրի բաժանորդագրութեան փողը յետ չէ տրվում։ Բայց պ. Նաղարեանցը եթէ չկամենում կարդալ «Մշակը»,— որովհետև յատուկ դարի նոր գաղափարները նրա հնամոլ գաղափարների համար անմարսելի են,—խնդրենք ջոգնի մնայ առանց կարդալու եւ եկող տարի այլ եւս չը գրվի, ճանաչացած լինի, որ նրա կորուստը բնաւ զգալի չի լինի ոչ «Մշակի» եւ ոչ այլոց։ Հրատիրում ենք պարոնին մէկ անգամ կամակորութեան գրգռմունքը մի կողմը դնած կարդալ «Մշակի» № 181 առաջնորդող յօդուածը «վերջ չը կայ»։ Արդեօք դորան է համարում դէպի անդունդ պտրող գաղափարը։ Միամիտները մի՞շտ շատ վատահութեամբ են խօսում եւ պարոնն էլ արտասանում է նամակի վերջում, որ «Մեղուն» բաշ պաշտպան է ազգի շահերին։ Գուցէ պ. Ղազարեանցը խօսի միայն իր համար առանց ազգին խառնելու. մենք կարծրում ենք որ «Մեղուի» ներհներից, որպէս որում է պ. Գալուստ Հայկակը, քարտմանում են եւրոպացոց լեզուներով. յայնժամ այդ նրանց յիշած ազգի դրութիւնը ինչ կը լինի, ոչ ապաքէն եւ նոքա տանիկներից ոչինչ բարձր տեղ կունենան։ Եւ տակաւին «բաշ պաշտպան ազգային շահերին» տիտղոսը բարեհաճում են «Մեղուին» առատապէս տալ։ Բայց մեզ անհատականապէս է մինչեւ այժմ «Մեղուի» ազգային պաշտպանողութիւնը ինչի մէջն է արտայայտվել։ Եթէ դնում է ազգային գաղափարների պաշտպանութիւնը «Մեղուի» յետամնաց գաղափարների մէջ,—պէտք է ասեմ՝ սաստիկ սխալվում է։

Խօսելով համարձակապէս ազգի ամբող ջութեան կողմից. մենք վստահութեամբ ասում ենք, որ նոր սերունդը նոր գաղափարներ է սպասում լուսաւոր դարի առաջնորդներից, միանգամայն ուշք չը գարձնելով ոմանց պատւական մաշված խօսքերին։

Ազատ Ջախմախատեանց

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

—

Հոկտեմբերի 22

Անցյս 19-ին տեղիս հոգեւոր ուսումնարանի դահլիճում ուսուցչական խումբը տուեց մի ներկայացում հայերէն լեզուով յօգուտ դպրոցի։ Ներկայացրին «Դատաստան փստոս դրաման։ Ներկայացումն անպատճառ լաւ անցաւ եւ մեծ տպաւորութիւն արեց ժողովրդի վրա, որ մեծ բազմութեամբ լցրել էր դահլիճը։ Ինձ պատահեց Թիֆլիսում տեսնել այդ դրամայի մշտական խմբի ներկայացումներից մէկում, եւ պէտք է խոստովանեմ, որ բացի բեմական շրջութիւնից, որ անշուշտ Թիֆլիսի Ամատային Քառատրոնը, սիրողների խմբի խաղը շատ փոքր տարբերութիւն ունէր դերասանների խաղից։ պ. բժ. Դանկսաեանցը, որ խաղում էր Լեվիտկի եւ Գիւրեսկի դերերը, ցոյց տուեց կատարեալ բեմական քանդար, մանաւանդ Լեվիտկի դերում։ գարնի խաղը համարձակ կարող եմ ասել պատիւ կը բերէր ոչ միայն սիրողին, այլ եւ մի ճշմարիտ դերասանին։ Մեւս ներկայացնողներից արժանի են ամեն ցոյնատնաց պ. պ. բժ. Ղազազեանցը, Գրիգորեանցը, Ստամբոլցեանցը, Աւետաբեանցը եւ Տիգրանեանցը։ Կանանց երերը կատարում էին տ. Ղազազեանցը եւ օր. Ալանէ-Ջանցը։ Տիկինը բաւականին յոյս էր իր դերում, իսկ օրիորդին կը ցանկայինք աւելի զգացմունք։

Կարսի հասարակութեանը մնում է միայն շնորհակալ լինել ուսուցչական խմբից, որ է եւ Ջատերաբերաց խումբը։

Բացի զուարճութեանց, որ առանում է ժողովուրդը Ջատրոնից, վերջին։ նկատուտները գնում են յօգուտ ուսումնարանի եւ ինչպէս լսում ենք, խումբը կանելու է մօտաւոր ընթացքում տալ 10 ներկայացումն, որոնցից առ նուազն կը մնայ ուսումնարանի համար 1000 րուբլ։ Ի նկատի առնելով տեղիս երկաթեա դպրոցների աննախանձելի նիւթական միջոցները, չը նայելով դուրմարը աւելորդ չի լինի ուսումնարանի համար։ Ասա ենրը ամեն, որ սկսվել է ուսումը, իսկ հոգաբարձութիւնը դեռ եւս միջոցներ է որոնում ուսումնարանի

Fonds A.R.A.M

քիւժէտը լիացնելու, եւ ի Քիւս միջոցների վեռեղել է Քատրօնի եկամուտները: Ուրեմն ժողովրդին մնում է միայն աջակից լինել ազնիւ երիտասարդներին, իսկ նրանք, ինչպէս ցոյց տուեց վերջին ներկայացումը, ամեն ձիգն Քսիում են՝ որ ներկայացումներն աջող անցնեն, ուրեմն եւ մեծ եկամուտներ բերեն: Ով որ մօտ տեսել է խմբի աշխատանքը, նա չիրաւի կը զարմանայ անդամների անձնանուիրութեանը:

Խօսելով խմբի անդամների մասին, չեմ կարող առանձին չը յիշել երկուսին առանձին: Սրանք են երկու բժիշկ պ. պ. Գ. Գասկաճեանցը եւ Ա. Ղազազեանցը: Զը նայելով որ իրանք պրաղված են տրբուհական ծառայութեամբ, հանգստութեան, ծառայութիւնից ազատ մի քանի ժամերը լիակատար նուիրել են ուսումնարաններին: Բացի աշխատութիւնից Քատրօնական գործում, պ. Ղազազեանցը ամա տարուց աւելի կատարում է ձրիաբար տեսչի պաշտօնը եւ այս ուսումնական տարվայ սկզբից յանձն է առել բնական պատմութեան ձրի դասատութիւնը, նոյնպէս եւ պ. Գասկաճեանցը կարս իր եկած օրից (մարտ ամսից), ձրիաբար ռուսաց լեզուի դասատութիւնն է յանձն առել: Այդ փորը աշխատութիւն չէ, եւ հասարակութիւնը պէտք է իմ սրտէ շնորհակալ լինի յիշեալ ազնիւ անձանց, նրանց օգտաւէտ գործունէութեան համար:

Կ ա ր ս ե ց ի

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼԱՐԻՑ

—

Հոկտեմբերի 16

Ղզլարի երիտասարդաց մէջ յոյցատ մի ազնիւ միտք. օգնել վանայ հայերին, որոնք սովից տանջվում են: Առօրագրութիւնը դեռ շարունակվում է. իսկ ինչ որ կանխիկ ստացվել է, ընդ ամէն ուղարկում եմ ձեզ խնդրելով, որ՝ ի միասնութիւն նուիրատուց տպագրէք նոցա անունները: Ահա նուիրատուները: Աստուածատուր Կամկաճեանց 10 ր., Ոմն 3 ր., Մարգ. Ագինեան 1 ր. 50 կ., Հեղինէ Ադիլեան 1 ր. 50 կ., Գ. Ղանդարեան 1 ր., Մարեալ Փատակեղեանց 50 կ., Գասպար Ալեքսիանոս 1 ր., Ստեփան Մանվելեան 3 ր., Մկրտիչ Ջանջպազեանց 1 ր., Աւաք Թանդիեան 1 ր., Ստեփ. Միրզով 3 ր., Նիկ. Աֆտանդիլեան 3 ր., Ոսկան Քալանթար 10 ր., Տոք. Խաչատկեան 2 ր., Նաչ. Յունգոլեան 2 ր., Ղանդարեան 2 ր., Պոլսեան 1 ր., Նաչ. Տարտեան 1 ր., Սուլթանեան 1 ր., Մակարով 1 ր., Յով. Ստեփանեան 2 ր., Յարութիւնով 1 ր., Գնտ. Մահտեսեան 3 ր., Դրիղ. Ֆաբրիկեան 50 կ., Ոմն 1 ր., Օհան Բալասան 1 ր., Մի հայ 5 ր.: Ընդամենը 63 ռուբլի: Մի ռուբլի պահվում է փոստի ծախքի համար:

Սարգիս Փատակեղեանց

ՆԱՄԱԿ ԱՄԲԱՂԻՑ

—

Թիֆլիս, 28 հոկտեմբերի

Կարդալով մեր պատուական լրագրի մէջ Քրուստաղայնոցս ներկայ սովի դրութիւնը, մենք մի քանի ուսանողներս հաւաքեցինք երեսուն րուբլի տասն կօպէկ, (30 ր. 10 կ.). որը խնդրում ենք բաբենաձէր հասցնել վանայ սովալներին, տպագրելով մեր լրագրի մէջ նուիրատուաց անունները. Մ. Ս. Թատրմանց 3 ր., Ն. Մատինեանց 3. ր., Մի ոմն 1 ր., Արշակ Ճշմարիտեան 1 ր., Նիկողայոս Աւագեան 1 ր., Մարգար Ջաբարեան 1 ր., Յովհաննէս Աւագեանց 1 ր., Կարապետեան 50 կ., Պապուլեանց 1 ր., Աւագեանց 1 ր., Ոմն 1 ր., Աբշակ Ադամեան 3 ր., Ա. Ակորեան 1 ր., Ոմն 1 ր., Լեւոն Ղուլիեանց 1 ր., Գ. Վարդապետեանց 1 ր., Օհանջանեանց երկու եղբայրք 2 ր., Յովհաննէս Աբելեան 1 ր., Միրաքեանց 1 ր., Кингерлинскій Магаметанинъ 1 ր., Վիրաբէդեանց 1 ր., Յովսեփեանց 1 ր., Խոտրովեանց 1 ր., Բաղչեանց 60 կ., ընդամենը 30 ր. 10 կ.:

Ուսանողների խումբը

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Մշակի» բաժանորդագրութիւնը եկող 1881 Թի համար արդէն սկսվել է, մի քանիները արդէն գրվում են: «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլ է: Ամեն տարի յունվարի 1-ից մենք երկու շաբաթ շարունակ լրագիր չէինք հրատարակում, բայց եթէ այս տարի ստորագրութիւնը վաղ սկսվի, օրինակ նոյեմբեր ամսից արդէն կը դրվեն, մենք կարող ենք պակասեցնել ժամանակամիջոցը եւ փոխանակ երկու շաբաթվայ միայն մի շ ա բ ա թ չը հրատարակել մեր լրագիրը տան օրերին:

—

Չին-Ղախիջեանի գաւառի Ազա գիւղից մեզ գրում են: «Օրերումս պ. Ս. մեզանում ցորեն էր ժողովում գանձակ գիւղի համար, որ Հոլոդովկայից դէպի արեւելք հինգ վերստ հեռաւորութեամբ է գտնվում: Ցուեցինք 10 պատ, բայց զարմանում ենք ով սէտ է ուտէ այդ ցորենը եւ ինչ նպատակով է ժողովվում այդ մթերքը»:

—

ՕՐԴՈՒԲԱԹԻՑ մեզ գրում են, որ այժմ այդ քաղաքում զանազան հիւանդութիւններ են տիրում: Թէեւ քաղաքային բժիշկ չունի Օրդուբաթը, բայց պինուրական բժիշկ պ. Փ. բարեխղճաբար է կատարում իր գործը եւ չէ խնայում ոչ օրին իր օգտակար խորհրդները:

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏ-ից մեզ գրում են, որ նորերումս այդ քաղաքում մի հայ կին իր ծննդական ցաւերից ազատվելով, պարզեւեց իր ամուսնուն մի անգամից երեք զաւակ, այն է մի աղջիկ եւ երկու տղայ: Երեք մանուկն էլ կենդանի եւ առոյգ են:

—

Օրերումս ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ հաշտարար դատարանում, ինչպէս մեզ հաղորդում են, վճռվից հետեւեալ գործը: Անցեալ տարի գաւառապետը նահանգապետի հրամանով կալանաւորել էր մի Քուրդին, որպէս միջնորդ փոխադրին, բայց դատարանը արդարացրեց կալանաւորվածին, որովհետեւ մեղադրվածը կարողացաւ հաստատել զօրաւոր փաստերով իր պարկեշտանացի հայտնի լինելը: Այժմ, ինչպէս լսվում է, Քուրդին է տալով ուղարկելու են հայրենիքը:

—

ՇԱՒՇԱՒ պ. Աբէլ Աղբալեանց, որ մեր Քաղաքիցն է, խնդրում է մեզ յայտնել հետեւեալը: «Շատերը այստեղ կարծում են, որ Շուշու գպրոցում շատ տարի եւ Ես էյ ընդունելու լաւրեան եմ հաղորդել, այդ պատճառով եմ պարտաւորութիւն եմ համարում յայտնել, որ լուր հաղորդողը ես չեմ»:

—

Հոկտեմբերի 27-ին, ԹԻՖԼԻՍԻ երկրորդ բաժնի հաշտարար դատարանում քննվում էր նախկին ցեմզօր բօզայօվի եւ «Тифлисск. Вѣстникъ» լրագրի նախկին խմբագիր իշխան կոնստանտին Ալէքսանդրեան Բէհբուդովի գործը: Իշխան Բէհբուդովը մեղադրվում էր Բօզայէվից այն բանի մէջ, որ նա Ցէնզուրական կոմիտետին իր տուած բացատրութեան մէջ վիրաւորել էր Բօզայէվին: Հաշտարար դատաւորը մեղադրող գտաւ իշխան Բէհբուդովին եւ դատապարտեց նրան 100 ռուբլ տուգանքի, իսկ եթէ անկարող լինի տուգանքը վճարել, հաւատպահպանի մէջ երեք շաբաթով բանտարկութեան դատապարտեց

ԸՐՏՈՒԹԻՒՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Կ. Պօլսից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հոկտեմբերի 23-ից հետեւեալը: Թէկկայի մէջ կատարվող բանակցութիւնների դանդաղ ընթացքը ճշմարիտ է այս առեղ ոչ ոքի չէ զարմացնում, բայց այնուամենայնիւ ամենքի վրա ծանր տպաւորութիւն է գործում: Խանակցութիւնները կատարվում են Ընդհանուր դեսպանների եւ Թիւրքիայի նկատմամբ կատարեալ վստահութեամբ: Թէկկայի մէջ կատարվող բանակցութիւնների մասին Թիւրքիայի դէմ սահմանադրական միջոցներ գործ դնել, եթէ այս անգամ էլ դիպլոմատիայի աշխատանքները անպտուղ մնան: Թիւրքաց լրագրներն էլ չեն խնայում ոչ Ընգլիային եւ ոչ Գաւնաստանին: Օրերումս «Թերջըմանի Հագիգաթ» հետեւեալ նկատողութիւնն արաւ. «Եթէ մենք միայն Գաւնաստանի հետ գործ կունենանք, Ալլահը մեծ է, իսկ եթէ Գաւնաստանի եւ Գլադստօնի հետ, Ալլահը այնուամենայնիւ մեծ կը մնայ»: Նորերումս ամերիկեան դեսպան բարօն Ալիջէ այցելեց սուլթանին եւ ասաց նրան, որ դատարկ բառերը եւ խոստումները ոչինչ նշանակութիւն չունեն եւ որ Թրօպան անհամբերութեամբ սպասում է արագ եւ վճռական գործողութիւնների: Սուլթանը յայտնեց, որ ինքն էլ անհրաժեշտ է համարում, որ հարցը շուտով վճռվի եւ աւելացրեց, որ նա կարող է միայն խաղաղութեամբ գործել եւ երբէք չի համաձայնի ալբանցիների դէմ սահմանադրական միջոցներ գործադրել: Սուլթանը մի եւ նոյն ժամանակ յայտնեց, որ Գուլչինիօի հարցի վճռելուց յետոյ իսկոյն հանգիստ կը թողնին եւ որ պետութիւնները շուտով չեն պահանջ վիճելի միւս հարցերի վճռելը: Սայիդ-փաշայի գործերը, ինչպէս երեւում է, դեռ լաւ են դնում: Նայց եթէ Գուլչինիօն բնակիչ չերնոգորցիների ձեռքը, երեւի նա հրաժարական կը տանայ, իբրեւ մի միջոց, որի պաշտպանութեան ժամանակ Թիւրքիան միշտ անյաջողութեան է հանդիպում: Իսկոյն լուր տարածվեցաւ, որ ատտորիական դեսպանը, ի նկատի առնելով գործերի ծանր դրութիւնը, խնդրեց արտաքին գործերի մինիստր Ասսիմ-փաշայից եւ Սայիդ-փաշայից խաղաղութեամբ վերջացնել չերնոգորական հարցը: Նրկու մինիստրներն էլ խոստացան կատարել դեսպանի խնդիրքը:

"République Française" լրագրին Ցենիհէհից հեռագրում են հոկտեմբերի 27-ից, Ռօժօ Պետրովիչ առաջարկեց Իշլա-փաշային տեսնվել միմեանց հետ հոկտեմբերի 28-ին: Այդ առաջարկութեանը Իշլա-փաշա դեռ ևս պատասխան չէ տուել: Մի եւ նոյն ժամանակ յայտնի է, որ Իշլա-փաշա պատրաստվում է ընդդիմադրել չերնոգորցիներին: Նորերումս լուր տարածվեցաւ, որ Չերնոգորիան կենտրոնացնում է Սկուտարիի մօտ իր բոլոր պատերազմական ոյժերը: Իսկ Իշլա-փաշա հրամայեց պատրաստվել չերնոգորցիներին հանդիպելու համար: Եթէ պետութիւնները վճռողական մի քայլ չեն անի, կամ չեն ուզարկի իրանց ներկայացուցիչներին բանակցութիւններին մասնակցելու համար, դժուար է գուշակել, որ գործը ի՞նչպիսի հետեւանք կունենայ:

"Polit. Corresp." լրագիրը Ներլինից հոկտեմբերի 21-ից տացել է հետեւեալ թղթակցութիւնը, որին լրագիրը առանձին նշանակութիւն է տալիս: Գուլչինիօի գործը դեռ ևս վճռված չէ: Պարզի է պնդել, որ այդ գործը առաջ չէ գնացել Ռ. Դրան հոկտեմբերի 10-ի յայտնութիւնից յետոյ, որ մեծ ուրախութիւն պատճառեց: Հոկտեմբերի 10-ին եղած տրամադրութեան մէջ այժմ մի զանազանութիւն է նկատվում: Նրօպան սկսում է անհամբերութեամբ նայել նայնպէս եւ Չերնոգորիայի վրա: Նթէ Թիւրքիան կը կատարի իր խոստումը եւ կը յանձնի Գուլչինիօ առանց պատերազմի, այս դէպքում Նրօպան չի պաշտպանի Չերնոգորիայի այն պահանջը, որ Թիւրք զօրքերը ապահովվեն չերնոգորցիների յարձակմունքից: Նրօպան պահանջում է միայն, որ Գուլչինիօն անցնի Չերնոգորիայի ձեռքը, իսկ այնուհետեւ նա չի հետաքրքրվի՝ արդեօք այդ քաղաքը կը մնայ չերնոգորցիներին, թէ ոչ: Կասկած չունի է կազմում՝ որ հարկ միայն Ռուսաստանը: Թիւրքաց քայքայվող պետութեանը ազատութիւն է տրվում Թող Ռ. Գուրը մի փոքր հաւատարիմ մնայ իր խոստումներին, մի փոքր հաւատարութեամբ եւ գիտակցաբար վարվի եւ Նրօպան երկար ժամանակ նրանից ոչինչ չի պահանջի: Նա կարող է յաւատացել թէ յունական եւ թէ հայկական խնդիրները եւ եթէ օգուտ կը քաղի Նրօպայի լուսաւորից եւ մի քանի բարեկարութիւններ կը մտցնի երկրի մէջ, Ռ. Գուրը կարող է հաւատացած լինել, որ դեռ ևս նրա գոյութիւնը շատ տարիներ կը տևի: Նրօպական բոլոր պետութիւնները առանիկ ցանկանում են թողնել արեւելեան խնդիրը եւ մի այլ հարցով զբաղվել: Եթէ արեւելեան խնդիրը չէ վերջանում, դրա պատճառը Թիւրք ատրճանաւորների կամակորութիւնը եւ կուրութիւնն է: Չէնց որ Գուլչինիօի խնդիրը կը վերջանայ, Նրօպան այլ ևս չի հետեւի Գլադստօնի քաղաքականութեանը: Գուցէ յետոյ պետութիւնները առանձին կը գործեն, բայց դա էլ կախված է Ռ. Գանից, որ կամ չէ նկատում իր ատաջութեան միջոցները, կամ չէ կարողանում նրանցից օգուտ քաղել:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԵԳՐԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 հոկտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 75 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 92 ր. 87 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 218 ր., երկրորդ 212 ր., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 75 կ., երկրորդ 90 ր. 87 կ., երրորդ 90 ր. 50 կ., սակի 8 ր. 13 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24½ պէնս, առաջց 100 րուբլ Ամբուրգի վրա արժէ 206 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 257 Ֆր.

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒՂՈՒՄ ԱՐՇԱԿԻՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԱՐԱՁ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի ի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին։ Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իւր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով՝ նոյն ձեւով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչեւ յայսմ։

ՓԱՐԱՁ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց քնարութիւնն կը մնան անփոփոխ ինչպէս էին մինչեւ յայժմ։

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 րուբլի կանխիկ վճարելի Խմբագրութեան հասցէն այս է. *Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменій“ Софьѣ Мсеріанцъ.*

Որուսոտանէ ուղիղ կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուելի գործակալաց մօտ, եւս և ի Տփխիս՝ Կենարանական և Օ. Կրիգորեանցի գրավաճառանոցներում, և Ախլեան Գ. Աբգար Գուլամիրեանցի մօտ։

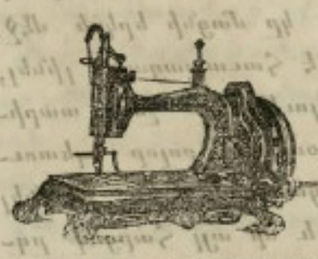
Եթէ «ՓԱՐԱՁ»ի 1880 ամի պատանիի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահոված կը լինի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՈՍԿԻՔ ՄՈՒՐԱՏՆԱՑ

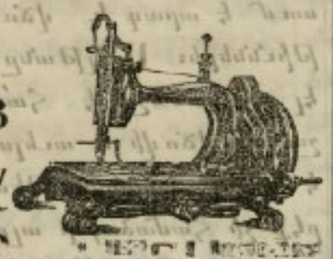
10—10

ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ԱՇԱՏՆԵԼ, ԹԻՓԼԻՍԻ յարգելի հասարակութեանը, մանաւանդ ԹԻՒՐՔԱՅՆԱՆԱՑՆ ՆԱԽԱՀՈՏ, սիրողներին, որ ներկայ ամսոյս մէջ ձեռնարկեր եմ ԳԻՄՆԱՋԻՈՒՄ մէջ ստացած եմ ԹԻՒՐՔԻԱԿԻՑ ԱՄԵՆԱՄԱՐԶԱՐ յատկութիւններով ՆԱԽԱՀԱՏՆԵԼ, պարզն՝ ԵՆԻՋԻՈ ԿԱՀՈՒԿ, ՊԵՐՈՒՋԱՆ ՌԱՄՄԱ, ՀՈՒՄԱ, ՌԱՖԻԱ և ԱՇՄԱՈՒՆ ամենատարբեր տեսակից։ Ձիշտ ձեռնարկներից միայն ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԱՆԵՐԻ համար կը պատրաստուին։ ԳԻՆԸ 1 ՖԻՒՆՏԻ համար վճռ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ 4, 5, 6, 8, 10 և 12 ր., մի ֆունտ ԱՇՄԱՈՒՆԻ ՁԽԱԽՈՏԸ արժէ 3, 4 և 5 ր., ապ. պ. գնողներին ինդրում եմ իրանց ՊԱՏՈՒԻՐՆԵՐՈՎ, ԳԻՄԱԾ ձխախոտի իմ ԽԱՆՈՒԹԸ, որ գտնւում է ԳՎՕՐՑՈՎ ՁՈՐՑԻ վրայ, ԵՐՕՒՍԻՆՈՒ տանը № 1։ ՕՏՔԸՆԴՐՈՒԸ ԸՆԴՑԻ պարոններին ինդրում եմ պատուէրներ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ և ՓՈՂ ուղարկել պատուէրների համեմատ։ Պատուէրները անյապաղ կը կատարուին և կուղարկուին առաջին ՓՈՍՏՈՎ։

Գործարանատէր Ն. ՐՕՉՈՐՈՎՆԵՑ

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԾՄԸՆՍԿՑԸ ՓՈՂՈՑ

առն ՕՐԲԱԼՈՎի։ Նկող ձմեռուայ սեզօնի համար առաջարկուում են պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՕ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՉԱՓՈՎ և ՈՏՔԻ կարի ՄԵՔԱՆՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳԻՄՈՎՐԵՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ չափագրից էժան գներով, այսինքն՝ Ձեռքի մեքենաներ 12—15 րուբլ։ Ոտքի 50—80 րուբլ

20—52

ՕՐԱՑՈՑ 1881 թ.

ՈՒՑ Տէր-Ըղրամեանցի, գինն է 15 կոպէկով։

Վաճառւում է Օ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում Տփխիս։

7—20

Յ. Կ. ՉԱՄԼԻՆՍԿԻ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻՆԱՍՅԱՆՑ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ։ Սմինդան օրը ՐՆԴՈՒՆԴՈՒՄ են առաւօտեան 11 ժամից մինչեւ երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երիտասարդ, ջղային, վնասական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ

4—6

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ ուսում է ստացել Փարիզում և Լօնդօնում, տալիս է ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուների դասեր։ Հասցէն Ստեփանոսեան փողոց, № 37։

4—6

Ծախվում է ՄԻ ՏԱՌ ՀՈՂ, 400 քառակուսի սաժէն նայ գետի ներկրտի անցքի մօտ, իւրաքանչիւր սաժէնը 25 րուբլով։ Հարցնել Մխայլովսկայա փողոցի վրա, Գուրգենբէկովի տանը, № 5։

4—5

ՌԵՏՒՆԻ ՆՈՐԱՁԵՒ ՐԱՉՔԸ ՐՈՒՑՎԱԾ է ներկայ տարւայ հոկտեմբերի 15-ից, Սօլօլակի, Գառնովսկայա փողոց, տ. Գօնչարօվայի խանութից վերև, հնաոճ Ռեթուճովի տանը №№ 2 և 3։ Ընդունում կարելի է առանց մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպէս թօռնդեր, դօլմաններ, զանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկաներ։ Նոյն տեղը կարելի է գտնել զանազան դեկաբների դրապներ, կատօր և թաւիշ (մախմար)։ Ընդունւում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ։ Գները ամենաչափաւոր են։

2—10

ՎԵՐԺՈՒՒՇԻ ԲՕԴՈՉԵՒՒՉ ԳԻՇԵՐ կ փնտռում և պատրաստում է եւրոպական երեխաների բոլոր ուսումնարանների համար։ Հասցէն կարելի է իմանալ Ներսիսեան դպրոցում։

3—3

Մինչեւ առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը շուներ քաղաքում կը ապագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ՊԱՏՄԱԿԱՆ անունով վիպասանութիւնը։ Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա։ Իւրաքանչիւր գրքի գինը կանխապէս բաժանորդագրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի։ Իսկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ։ Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АЙРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.—

Հրատարակիչ ԱԲԵԼ Դ. ԱՂԱՔՍԵԱՆՑ

7—10

Դուրս եկաւ մամուլի տակից «Մանկան ձայնադրական երգարան» խմբագրութեամբ Երգիկ քահանայի Երզնկացու։ Հրատարակութեամբ Օ. Գրիգորեանցի։ Ընդունուած է Ներսիսեան դպրոցում և թեմական վիրատեսչի բարեհաճութեամբ Տփխիսի բոլոր ուսումնարաններում։ Վաճառվում է բացառապէս Օ. Գրիգորեանցի «Կովկասեան գրավաճառանոցում. գինն է 40 կ., դուրսերով առնողներին զեղչութիւն կը լինի։

9—10

ՍՏԱՑՎԱԾ են ապամարդկերանց, կանանց և երեխաների ԿԱՈՑԻ ՇԱՊԿՆԵՐ են գլխարկ և այլ նորաձև ապրանքներ արտասահմանի նորաձև պահեստի մէջ, որ գտնվում է ԳՎՕՐՑՈՎԱՑՈՑ փողոցի վրա ՍԱՐԱՋԵՎԻ են ՅՕՎԵՆՈՎԻ տանը վերին ՇՈՒԿԻ մէջ, դիրքից զօվ վարշավեան առնտանիների խանութի վերևը։ ՄՈՒՏՔԸ ԲԱՑԻ։ Տպամարդկերանց ՇԱՊԿՆԵՐ 2 ր. 55 կ-ից և աւելի թանգ։

Մերան Գալստեանց

8—10

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесятъ коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. П. Карабеговымъ, въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 2.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 29 Октября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 192 Հոկտեմբերի 31 (Նոյեմբերի 12) 1880 Հոկտեմբերի 31 (Նոյեմբերի 12) № 192

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում պրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Տեղեակ պահում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Բաժանորդագինն ընդունվում է տարին կիսով:

Բաժանորդների համար գնում են իւրաքանչիւր տողի 2 կոպէկ:

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДУНИ
ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ
МАГАЗИНЫ
ВЪ ОБОРУДОВАННОМЪ ВИДѢ
ВЪ ЗАРѢЧЬЕ ПРИЛЕЖАЩІЕ
ХАНЕНІЯХЪ
1—10

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն: Դամակ Թէլեթից: Դամակ Հին-Նախիջեւանից: Դամակ Բագուից: Դամակ Վլադիքաւկասից: Դամակ Ախալցխայից: Դամակ Դէրբենդից: Դամակ Խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: «Ռօլոշ» լրագրի Ցղծակցութիւնը: պարսկաստան: Դամակ Թիւրքիայից:—«Մշակի» հետադիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՄԱԿ ԹԷԼԵԱՒԻՑ

13 Հոկտեմբերի

Ընութիւնից հարուստ Կախեթը, կարծես, դառապարտված է միշտ անշարժ մնալու: Ժողովուրդը գանգատ է թէ նիւթական և թէ մտաւորական աղքատութեան մէջ: Չկայ տեղ չը կայ ոչ օրինաւոր առուտուր և ոչ մրցումն: Վաղաքը տարուց տարի դառնալիս է հարուստ բնակիչներից և մնում են միայն աղքատները: Վերջը ի՞նչ պէտք է լինի՝ չը գիտենք: Մտաւորական կողմից էլ բոլորովին անշարժ է: Թէլեանցիք բացի մեր դպրոցներից, ուրիշ բարձրագոյն դպրոց չը գիտեն: Կայտեղ գոք չէք կարող գտնել մի տեղացի համալսարանական երիտասարդ, մի հասկացող զարդացած մարդ: Թէլեանցին սովորելով վճռակրէն գրել կարդալը, նա արդէն գիտնական է համարվում, սակայն արշինով չափելը, նա հմտա ու ճարպիկ վաճառական է: Կայտեղ ամենեւին ուշադրութիւն չեն դարձնում քաղաքիս աւազակութիւնների վրա: Կայ տարի երեք տասնեակներն է փնտրել, այժմ գնաց երրորդի մօտ:

Կախեթցին չեն Թէլեանի հայոց նկեղեցիները. սուրբ Կատարածնայ Ռուբէնն եկեղեցին քանդվում է,—փող չը կայ, աչեր չը կայ: Նրա քահանաներից ս. Մ. Ժողովրդեան այնպէս է դժվարվել, որ էլ ոչ ոք եկեղեցի չի մտնում: Փոխանակ իր սուրբ պաշտօնը կատարելու՝ գաւիթդարբասի նեռից է ընկած, ամեն օր նստած է սուդում, փնտռում է կլիէնտներին և ապօրէնութեամբ է պարապում: իսկ ոտն և կիրակի օրերը գամրը ձեռքին Կայտանի ձուկն է որսում: Մյուս եկեղեցին Զվարթնոցն է, կամ Ռօտրգն է, կամ Ռօմրա: Այս չորս քահանայ ունի. մինը նրանցից շատ ծեր է, ցերեկով քնած է, իսկ գիշերով ժամ է տալիս, այն էլ կէսը ձնապարհին է տալիս, այնպէս որ, երբ ժամի պլանը հասնում է, ժամը արդէն ութ տասած է լինում: Ուրուօրայ ժամի երեքին գալիս են միւս քահանաները, գանգ են տալիս և ժամկոչից իմանում են, որ գիշերով դուռ է բերած ժամը: Կայ եկեղեցին ժողովրդեան համար չէ շինած, այլ քահանաների համար, որովհետև մինչև ժողովրդի գալը քահանաները ժամը աւարտում են: Մինչև ժողովուրդը կը հասնի եկեղեցի, տէր-Ռ. արդէն կէնտրանում միս է գնում: Որովհետև խոստակցութիւնը քահանաների վրա է, ուստի մի քանի խօսք էլ նուիրենք Վլէվսցիխաւ տէր-Ներսէս Կայ մտիկ ժամանակներում այդ գիւղում էի, այդ տեղ մի մարդ գանգատվեցաւ ինձ առլով ,,մեռ 8-ը տարի է ես նշանված եմ, իմ նշանածից ունեմ երեք որդի, բայց այդ ուսուս տէրտէրը չէ պսակում, որովհետև ես 6 ր. եմ տալի, իսկ նա 10 է ուզում: Կայ մի խելօք մարդ լինելով չեմ կարող 10 րուբլի տալ ու այսպէս ծնացել եմ տարիներս: Այ հարստահարութիւն չէ՞: Ուր համարձակվում են այդպիսի քահանաներին խօշ, փիլօն և այլ պարգևներ առաջարկել: Մի՞թէ այդպիսի նվերին պէտք է քաջալերել: Կայ Վլէվցիխոյ գիւղում ամսոյս 10-ին իշ. Գ. Ըրզումիևսկին դաշոյնը խրելով իր փորի մէջ, ապանեց իրան: Պատճառը ասում են այն է եղել, որ Սղնախի հաշ. դատարանում գործ է ունեցել և տանուլ է տուել:

Կախեթցի

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

15 Հոկտեմբերի

Ռուսաց և պարսից պատերազմից յետոյ մի քանի տուն Հայ բնակիչներ գաղթելով Սալմաստի գաւառից, այժմ բնակվում են Նախիջեւանի գաւառի Գզնութի գիւղում, որոց թիւը հասնում է մինչև երկու հարիւր տուն: Գիւղս մեծ է ծառատոյներից, ժողովուրդը պարապում է մեծ մասամբ երկրագործութեամբ, և յատարութիւն գնալով, հազիւ հաղ կարողանում են իրենց տարուան ապրուստը ձարել: Ունեն մի հասարակ պատերով շինած, փայտաշէն եկեղեցի, որի կառուցից, անձրև գալու ժամանակ ամեն կողմից կաթկթում է: ուստի երեք տասնեակներ և երեք քահանայք: սոցանից մէկը գառամեալ է, իսկ երկուսը երեք կամ չորս տարուան նորընծաներ են: Սոցանից մէկը յարգելով Մահմեդի դրած նղովքին, բոլորովին գործ չէ տանում գինի կամ օղի, իսկ միւսն է խոբէն քահանայ Մալխասեանց:

Այս տարի մայիս ամսին եկաւ այս գիւղը Երեւանի նահանգի թեմական տեսուչ պ. Պաւշեանցը, որը Վեհափառ Կաթողիկոսի հրամանով սկսեց ժողովրդին քարոզել մի ուսումնարանի շինելման մասին, և ժողովրդի համաձայնութեամբ ընտրուց երեք հոգաբարձուներ և ուսումնարանի վերատեսուչ նշանակվեց Հայր Խօրէն Մալխասեանցը: Ասում որ պ. Պաւշեանցը չէր հասկացել Հայր Խորէնի պահասութիւնը, կամ օրինաց հակառակ հոգի, հատատ հայհոյելը և ջուր բռնելու միջոցին ժողովրդի հետ կռուելը: Հայր Խորէնին ինչ էր փոյթ ուսումնարանը կամ տեսչութիւնը, սորա համար թող հասատատուն լինին գիւղատուները: Կան երկու կամ երեք երեխայք նրա տան մէջ, որ սովորում են 5 կամ 6 տարիների ընթացքում հազիւ թէ վանկերով կարդալ, որովհետև, տնաքը տէր հօր կողումն կամն են քշել, իսկ ձմեռը գոմում տաւարների տակը մնրբել և նոցա ապրը բատմայ պցել: Հայր Խորէնի ի՞նչ գործն է դպրոցի տեսչութիւնը:

Կայսու ամենայնիւ, Հայր Խորէնը բաւական ճարպիկ և խորամանկ է, նա նմանում է Հաշտարակի Վարդիթառեանց տէր-Ակիլքահանին, որին տատանի չաքաճ են անուանում: Նա ժողովրդի կամ մեծամեծների սրտերը գիտէ իրան գրաւելով, կամեցաւ Երնջակու գետին մերթ դառնալ: Թէև այդ խորհուրդն ինաց անկատար, բայց մերթընթեան փոխարէն գործակալութեան պաշտօն ստացաւ, որի պատճառով նախիջեւանցի մահտեսի ստոյին մի քանի ձի ընծայ տարաւ, և արժանապատիւ անդամոյը, հոգևոր կառավարութեան ամեն միջին հինգ պուդ լաւ ապխտակած հաստ կովկոտացու ցորեն տուաւ:

Երբ որ գարուն սկսում է հայր Խորէնի գործերն էլ սկսում են. ամեն առաւօտ վաղ, տէր Հօր սովորութիւնն է այս, տեսէք Օհաննէս Մաշկօին, Շէյթօին (այսպէս է անուն տալիս իր եղներին) լծել և գիւղի որ և է մի կողմի ուրիշներին պատկանող արտերը ինքնագլուխ վարել կամ ջրբելը: Ով կը համարձակվի նրա երկայնակոհ բահի հարուածին արժանանալ. այն ինչ կը տեսնէ իր գլուխը երկու կտոր էլած. ո՞վ կարող է հակառակել նրան: Գիւղի դպրերին էլ նա է. գործակալութիւնն էլ որ ստացաւ այն էլ ասելի: Ասւական է որ մի երկու անձինք իրար հետ կռուեցին, խաղայն կը պիտին տէր հօրը, նա խաղայն կը պատրաստէ երկուսի համար էլ քան արժանոյն խնդիրներ, մէկին շինական գառապարտը կուզակէ, իսկ միւսին հաշտարար գառապարտը, և որ կողմից որ ասելի պարգև ստացաւ, նորա համար մինչև անգամ փառաբան էլ կը գառնայ, բայց վայն նկել է միւս կողմին: Այսպէս էլ միշտ գիւղի մէջ միշտ խառնաիուխթիւններ է գրգռում, հոգևորական վկաներ ընտրում, նոցա հաստատութեան թերթերը գրում, և որոնց մի անգամն էլ ինքն է ևգած, որովհետև քանի տարի է գիւղի գըբագրութիւնն ինքն էր անում:

Հայր Խորէնի արժանաւորութեան մասին վերոյիշեալ գործերում և իր աշխատութեան մասին Գզնութեայ երեք ուսումնարանների համար, երեխ աւագ քահանայութեան և խոտոյ փիլոնի իրաւունք կր ատանոյ օրհնութեան թղթով:

***

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

16 Հոկտեմբերի

Ինչքան լուր ինչան մի յայտնի ճշմարտութիւն է, որ գառատական ժողովրդի դժնդիկ, անիրերի և միանդամայն խառատ մեծամասնութիւնը, զարկ լինելով ինքնուրոյն յառաջագիմութեան ընդունակութիւնից, մեծ կարօտութիւն ունի մանաւանդ զարդացած անհատների աջակցութեան, իր կեանքը ժամանակակից պահանջներին համեմատ յառաջադիմելու համար: Այդ պատճառով ամեն մի գառատական քաղաքի զարդացած և լուսաւորված անհատները, որոնք կազմում են ժողովրդի, այդպէս ասած, ինտելիգենտ դասը, հետևարար պարտաւոր են բարի, ազնիւ և անշահասէր նպատակով ազդել խառատ ամբոխի վրա, աշխատել տալ նրան ժամանակակից պահանջներին հասնելու ուղղութիւն, ջանալ՝ ազնցնել հին նախապաշարմունքները, որոնց մէջ նա գտնվելով ընթացքում անշարժ ապրելով, կրում է այսօր զանազան տեսակ վնասակար յատկութիւններ: Այդ է ահա Բագուի զարգացած անհատների գլխաւոր բարեգործական

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ազատութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնավարութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կառավարութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն վարչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն դատաստանի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ոստիկանութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն զինուորութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն հարկահանութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ֆինանսների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կրթութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն առևտրի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն արդիւնաբերութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գիւղատնտեսութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ճանապարհների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն փոստի եւ հեռագրի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գրականութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն մամուլի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գիտութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն արուեստների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ճարտարապետութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն քանդակագործութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն նկարչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն երաժշտութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն թատրոնի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կրօնի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն եկեղեցու։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն հոգեւորականութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ամուսնութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ընտանիքի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն դպրոցների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ուսումնարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն համալսարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ակադեմիաների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գրադարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն թանգարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ընկերութիւնների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն միութիւնների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կուսակցութիւնների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային ժողովների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային խորհուրդների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային ներկայացուցչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային ներկայացուցիչների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական ժողովների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական խորհուրդների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական ներկայացուցչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական ներկայացուցիչների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական պատգամաւորների։

Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ազատութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնավարութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կառավարութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն վարչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն դատաստանի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ոստիկանութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն զինուորութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն հարկահանութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ֆինանսների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կրթութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն առևտրի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն արդիւնաբերութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գիւղատնտեսութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ճանապարհների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն փոստի եւ հեռագրի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գրականութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն մամուլի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գիտութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն արուեստների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ճարտարապետութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն քանդակագործութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն նկարչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն երաժշտութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն թատրոնի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կրօնի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն եկեղեցու։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն հոգեւորականութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ամուսնութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ընտանիքի։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն դպրոցների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ուսումնարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն համալսարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ակադեմիաների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն գրադարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն թանգարանների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ընկերութիւնների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն միութիւնների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն կուսակցութիւնների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային ժողովների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային խորհուրդների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային ներկայացուցչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային ներկայացուցիչների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական ժողովների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական խորհուրդների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական ներկայացուցչութեան։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական ներկայացուցիչների։ Ի՞նչ կարիք ունի Հայաստանը ինքնուրոյն ազգային պատգամաւորական պատգամաւորների։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՎԱՆՈՑ

«ՊՈՍՓՈՐ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ստանձնած ենք հրատարակել հետեւեալ նամակը:

Պատիւ ունինք ձեզ յայտնելու, որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մէջ հաստատուած հայ գաղթականութեան մեծ մասը, որ մինչեւ այսօր ստացած է «Պոսփոր» լրագրի թղթակցութիւնները, ուրախութեամբ կ՚ընդունի անոր վերջին թղթակցութեան մէջ հրատարակուած այն ծանուցումը, թէ ան այլեւս պիտի չհրատարակուի:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՎԱՆՈՑ

«ՊՈՍՓՈՐ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ստանձնած ենք հրատարակել հետեւեալ նամակը:

Պատիւ ունինք ձեզ յայտնելու, որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մէջ հաստատուած հայ գաղթականութեան մեծ մասը, որ մինչեւ այսօր ստացած է «Պոսփոր» լրագրի թղթակցութիւնները, ուրախութեամբ կ՚ընդունի անոր վերջին թղթակցութեան մէջ հրատարակուած այն ծանուցումը, թէ ան այլեւս պիտի չհրատարակուի:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

ԴԱՏԱՐԱՆԱՅԻՆ

Fonds A.R.A.M

ԴԱՏԱՐԱՆԱՅԻՆ

«ՊՈՍՓՈՐ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ստանձնած ենք հրատարակել հետեւեալ նամակը:

Պատիւ ունինք ձեզ յայտնելու, որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու մէջ հաստատուած հայ գաղթականութեան մեծ մասը, որ մինչեւ այսօր ստացած է «Պոսփոր» լրագրի թղթակցութիւնները, ուրախութեամբ կ՚ընդունի անոր վերջին թղթակցութեան մէջ հրատարակուած այն ծանուցումը, թէ ան այլեւս պիտի չհրատարակուի:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ստանայ 1500 օրինակ «Պոսփոր», ոչ միայն չի կրնար հանդուրժել անոր ներկայ ընթացքը, այլ եւ կը համարի զայն իբրեւ ամօթ մը ազգին համար: Ամերիկայի հայ գաղթականութիւնը, որ ամէն տարի կը ղրկէ 100,000 դոլար եւ աւելի Թուրքիոյ մէջ իր հարազատներուն, կը կարծէ, որ իր ղրկած դրամին մեծ մասը կը յափշտակուի Թուրքիոյ կառավարութեան կողմէ, որ ան կը գործածէ զայն հայերուն դէմ, իրենց ազգային ոգին ջլատելու եւ զանոնք թրքացնելու համար:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի ի 1881 թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին։ Նորա իւրաքանչիւր տետրը կը պարունակէ իւր մէջ 3—4 քառածալ թերթ 12—16 պատկերներով։ Նոյն ձեւով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչև յայսօր։

ՓԱՐՈՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, ազգագրութեան գիտնական բնոյթն և պատկերաց բնորոշութիւնն կը մնան անփոփոխ ինչպէս էին մինչև յայժմ։

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, է 5 թուրլի կանխիկ վճարելի։ Խմբագրութեան հասցէն այս է. *Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова, Его Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменій“ Софьѣ Мсеріанцъ.*

Յուսաստանի հայեր կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուիրէ գործակալաց մօտ, եւս և ի Տփխիս՝ Կիւտրենեան և Օ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներուն, և Էրզրում՝ Գ. Ալբար Գուլամիրեանցի մօտ։

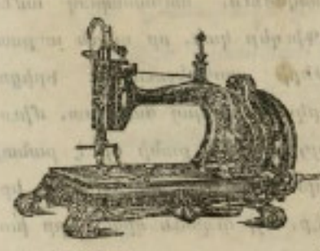
Նիւթ «ՓԱՐՈՍԻ» 1880 ամի պատուիրէ բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 տարւոյ համար մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ՍՈՓԻԱ ՄՈՒՐԱՏՈՎԱ

10—10

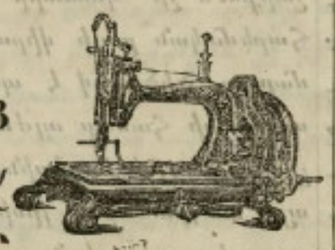
ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ՅԱՅՏՆԵԼ, թէ ի թարգման Հասարակութեանը, մանաւանդ **ԹԻՒՐՔԱՅՈՆԱԿԱՆ ԾԻԽԻՈՒՆ** սիրողներին, որ ներկայ ամսոյս մէջ ծխախոտի մեր **ԳԻՐՔԸՆԻ** մէջ առացած են թուրքիայից **ԱՄԵՆԱՀԱՐՈՒՀԻ** յատկութիւնների **ԾԻԽԻՈՒՆՆԵՐ**, այսինքն՝ **ԵՆԻՉԻՕ ԿԻՕ ԲԼԿ, ՊԵՐՈՒՉԱՆ ՌՈՄՄԱ, ՀՈՒՄԱ, ՌԱՖԻԱ** և **ՍՄԻՐՈՆ** ամենաարժէր տեսակից։ Յիշեալ ծխախոտներից միայն **ՊԱՏՈՒԻՐՈՂՆԵՐԻ** համար կը պատրաստուին։ **ԳԻՆԸ 1 ՖՈՒՆՏԻ** համար վճռ **ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ 4, 5, 6, 8, 10** և 12 ր., մի ֆունտ **ՍՄԻՐՈՆԻ ԾԻԽԻՈՒՆԸ** արժէ 3, 4 և 5 ր., պ. պ. գնողներին խնդրւում եմ իրանց **ՊԱՏՈՒԻՐՈՂՆԵՐՈՎ, ԳԻՄԵԼ** ծխախոտի իմ **ԽԱՆՈՒԹԸ**, որ գտնւում է **ԳՎ. ՕՐՑՈՎ ՑՈՂՈՑԻ** վրայ, **ԷՐՕՐՈՒՆԻՈՒ** տանը **№ 1։ ՕՏՐ ՐՈՒՔՈՎ ՐՈՒՑԻ** պարոններին խնդրւում եմ պատուէրներ **ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ** և **ՓՈՂ** ուղարկել պատուէրների համեմատ։ Պատուէրները անյապաղ կը կատարւեն և կուղարկւեն առաջին **ՓՈՍՏՅՈՎ**։

Գործարանատէր ՆՈՀՐԱԲԵԱՆՑ

Կ. ՊԱՆՑԵՐ

ՏՏԵՄԸՆՏՈՒԿԱՑԸ ՓՈՂՈՑ

տուն **Ջուբալովի**։ Եկող ձմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում են պատուելի հասարակութեանը **ՄԵՆՔ ՎՐՆԵՍԱՊԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԻՒՐԻ և ՈՏՔԻ** կարի **ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ**, եւթօպատկան առաջնակարգ **ԳԻՐՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ** ամենանոր **ՁԵՒԵՐԻ** չափագնից **ԼԻՆԻՆ** գներով, այսինքն՝ **Ձեռքի** մեքենաներ 12—15 րուբլ։ Ոտքի 50—80 րուբլ։

20—52

ՕՐԱՑՈՑ 1881 Թ.

Ու. Ց. Տէր-Աբրահամեանցի, գինն է 15 կոպէկով։

Վաճառւում է Ջաքարեա Գրիգորեանցի «Ազիկասեան գրավաճառանոցում Տփխիս։

7—20

Ֆ. Կ. ՋԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻՆՍՅԼՕՎՍԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ։ Ամենայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վիներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները

4—6

Երեւանայ, ոսկւ և արծաթի իրերէնների **ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍՈՎԻ ԽԱՆՈՒԹԸ** և **ՐՐՔԱՀԱՍՏՈՑԸ** կը տեղափոխուի Երեւանայ փողոցի անկիւնից Երեւանայի բազարի վրա տեղափոխուած է Դրվօրցովայա փողոցը **ԷՐՕՐՈՒՆԻՈՒ** տանը։ Իրեղէններ գնելու, պատուէրներ տալու և իրեղէնները նորոգելու համար խնդրւում եմ դիմել իմ խանութը։ Նոյն տեղը տացված է մեծ քանակութեամբ ոսկէ, արծաթէ և բրիլեանտի իրեղէններ և ժամացոյցներ։ Գները չափազանց էժան են։

Մ. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍՈՎ

2—3 (2)

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы, имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и наслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Официальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесятъ коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 2.

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ ուսում է առացել Փարիզում և Լօնդօնում, տալիս է ֆրանսերէն և անգլերէն լեզուների դասեր։ Հասցէն Ս. Պետրոյ փողոց, № 37։

5—6

Ծախվում է մի **ԱՏՈՐ ՀՈՂ** 400 քառակուսի սաժէն Այս գիտի երկրորդ անցք է մօտ, իւրաքանչիւր սաժէնը 25 րուբլով։ Հարցնել **Մ. Խաչատրովի** հակայա փողոցի վրա, Գուրգենբէկովի տանը, № 5։

5—5

ՌԻԲԻՆԻ ՆՈՐԱՁԵՒ ՐԱՏՈՒՂԸ է ներկայ տարւոյ հոկտեմբերի 15-ից, Սալօլակի, Գանձակայա փողոց, տ. Գօնչարօվայի խանութից վերև, հինայ Ռեբրովի տանը №№ 2 և 3։ Ընդունում է տառնալ մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկանելիք։ Նոյն տեղը կարելի է գտնել զանազան նկարների գրաստներ, կաստօրև թաւիշ (մախմար)։ Ընդունվում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ։ Գները ամենաչափաւորներն։

3—10

ՎԱՐԺՈՒՀԻ ՐՕՊՕՎԻՉԸ ԳԻՇԵՐ է փնտռում և պատրաստում է երեխաներին բոլոր ուսումնարանների համար։ Հասցէն կարելի է իմանալ **ԼՆՑԻՒՆՈՎՆԵՐԻ** գրավաճառանոցի մէջ։

3—3

Մինչև առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը շուտ քաղաքում կը ապագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի բացատրութիւն անունով վիպասանութիւնը։ Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա։ Իւրաքանչիւր գրքի գինը կանխապէս բաժանորդ գրվողների համար նշանակվում է 1 րուբլի։ Սակ ապագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ։ Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АЙРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԱԲԵԼ Գ. ԱՅՐԻՍԵԱՆՑ

8—10

Գուրա Եկաւ մասին լրի տակից «Մանկան ձայնագրեալ երգարան» խմբագրութեամբ Եղիկ քահանայի Երզնկեանցի հրատարակութեամբ Օ. Գրիգորեանցի։ Ընդունուած է Ներսիսեան դպրանոցում և թեմական վիրատեսչի բարեհաճութեամբ Տփխիս բոլոր ուսումնարաններում։ Վաճառվում է բացառապէս Օ. Գրիգորեանցի «Ազիկասեան գրավաճառանոցում, գինն է 40 կ., գումարով առնողներին զիջում կը լինի։

10—10

ՍՏԱՑՎԱԾ են տղամարդկերանց, կանանց և երեխաների ԿԱՇՏՕՐԻ ՇԱԼԱՊԱՆԵՐ են Գլեկոր և այլ նորաձև ապրանքներ տրուսահմանի նորաձև պահեստի մէջ, որ գտնվում է ԴՎՈՐՑՈՎԱՑԻ փողոցի վրա ՍԱՐԱՋԵՎԻ են ՅՕՎԱՆՆՕՎԻ տանը ՎԵՐԻՆ ՅԱՐԿԻ մէջ, Գիրգորեանցի վարշավեան առնամանների խանութի վերևը։ ՄՈՒՏՔԸ ԲԱԳԻՆ։ Տղամարդկերանց ՇԱԼԱՊԱՆԵՐ 2 ր. 55 կ-ից և աւելի թանգ։

Մերսն Գուլասպանց

9—10

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 30 Октября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 193 Նոյեմբերի 1 (13) 1880 Նոյեմբերի 1 (13) № 193

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուայնը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Ընդունում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Յասցէագրելոյ հարկաւ են ուղղել
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութեան գինը նախնական է տողն ի տող

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
երրորդական բաժին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայ ուսանողութեան բրնաւորշաւութիւնը:—Ն ը ր ի ն տեսութիւն: Հայոց Ցաւերն: Նամակ Ախալցխայից: Նամակ Խրապրնի: Ներքին լուրեր:—Ա ր տ ա ք ի ն տեսութիւն: Գերմանիա: Թիւրքիա—«Մշակի» հն ադիրներ:—Յայտարարութիւններ:

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ԿՐՄԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

—

«Մշակը» հէնց նոր խօսեց մայրաքաղաքներում կրթվող հայ ուսանողների քրմնապաշտութեան վրայ: Այդ այնպիսի վիճք այնքան բնական է և յատուկ հայ ուսանողի բնաւորութեանը, որ անկարելի է երկու խօսք չասել այդ անճոռնի երևոյթի մասին:

Այդ մանուկը մեծանում է մի հրեշաւոր բնաւանիքի մէջ, որտեղ մուշտին, մորակը, տուբ ու թիմբրոցը դաստիարակութեան գլխաւոր ձիակօրներն են համարւում: Գուցէ ամէն բնաւանիք չէ նեղմտութեան ոգով, բայց չը կայ հայ բնաւանիք, որի մէջ չը տիրապետէ բարբարոսութիւնը մի ուրիշ, աւելի զգաւելի ձևով: Օր ժամագրած ու հոգեմաղ վարվոլութեան ձևով, մեր ճղճղան և դնչուական անկիրթ բնաւորութեամբ, սրտանորա, մանող-դնացողի կոպիտ ու ատոլացնող ձևերով:

Ի՞նչ է յիրաւի Թիֆլիսի և գաւառների հայ կինը առհասարակ. նա կամ բոշայի բարքով, բայց արտաքին կեղծ հանգստութեամբ ծածկված մի զգաւելի ապրած է, կամ թէ կոպիտ ու գրասանման մի էգ, որից այնչափ հեռու է ազատ հոգին, որչափ նուրբ զգացմունքը, նոյնչափ նորան խորթ է վայելուչ վարվոլութիւնը, որչափ մարդամոյել ու աղնուացնող յարաբերութիւնները: Այդ կինը գլխաւորապէս ամօթխած է թմրոցի ու տգիտութեան երկիւղից, մեղմ է և խոնարհ միայն իրան ճնշող ուժի առաջ, այլ խիստ է, կծու ու բիրտ իրանից կախված թոյլ էակի հետ, վատորոյ և նա բնաւ ընդունակ չէ ներշնչել իր որդու մէջ անկախ բնաւորութիւն, ազատ և զարգացող միտք ու վեհ յատկութիւններ: Գուցէ մեզ ասեն թէ մայրաքաղաքների հայ ուսանողները բոլորն էլ կովկասեցի չեն, բայց միթէ մեծ տարբերութիւն կայ կովկասեցի հայի և այն հայի մէջ, որը ապրում է Կովկասից դուրս:

Այսպիսի բնաւանիքում ապրելուն ասակ այլակերպված հայ մանուկը մնում է ուսումնարանում: Ինչ պայմանների մէջ է մնում նա և ինչպէս բնաւանում: Նա անպատրաստ է, նա չղկլած է, մտքով ու մարմնով ասրկանում է, նա տանջվում է, նա թուլանում է իր բնաւնի մեծ ոմիւնից, վատորոյ կամ յուսահատված ձգտում է իր պարապմունքը դիմանալի միջնի դասատուներից ազատում, կամ թէ մի կերպ ատատում է իր ընթացքը և ուղղակի մայրաքաղաքները ուսումը շարունակելու համար:

Այսպէս նա դաստիարակում է, ըստ երևոյթին, բոլորովին վայելուչ զրկը ունեցող մարդ, որովհետև կրում է բարձրագոյն ճեմարանները մտնում լուրերից մէկի անունը, որով վաղը նա արդէն լիակատարութիւնք քաղաքացի պիտի համարվի: Բայց հնարի՞ն է արդեօք մի հրաշագործ ու դերբնական եղանակով կերպարանափոխել, վերածնել տալ, ուղղել, վերականգնեցնել, հէնց մի փոքր բարեկերպել այն հոգին, այն միտքը, որոնք մինչև քսան և երեք տարեկան հասակը արդէն բնկճվել են, մոշվել, ջարդվել, ոեղմվել ու ստորվել բնաւանեկան սպանիչ և խեղդամահ բարոյական ազդեցութեան տակ:

Ահա այս տեսակ անհատներ են կազմում մեծ մասամբ այն կենտրոնները, որ ասվում է «Հայկական ապագայ ինտելլիգենցիա»:

Ի՞նչ էք պահանջում դուք այսպիսիներից. ինքնուրոյն գո՞ծ, անկախ համոզմո՞ւնք, ազատ բնաւորութիւն, առողջ ու սուր դատողո՞ւթիւն, ակկին կտրօրէն չենթարկվե՞լ, նորա հետ վիճե՞լ և իր սեփական կարծիքները ունե՞նալ... բայց ո՞րտեղից, ի՞նչ ազբիւրից... Այսոքոյ բնաւ դարմանալի չէ, որ որ և իցէ մի հնչէն, սուտ ու թշուառ մարդու քրմութիւնը եղել է միշտ հայ ուսանողութեան անհրաժեշտ պահանջը...

Այժմ ասում են թէ մայրաքաղաքից հայ ուսանողութիւնը ազատ է դուրս գալ, յետ կանգնել քսրմի ժանտահոտ ու ապականիչ ազդեցութիւնից: Ի հարկէ երկու չարիքներից միշտ փոքրագոյնն է նախապատուելի, բայց նոյնպէս հարկաւոր է մոածել թէ ի՞նչ ասել է հայ ուսանողի անկախութիւնը, երբ նա մինչև չափահաս տարիքը եղել է մտքով ու հոգով մի կատարեալ աստուածատուր, չէ իմացել ինչ ասել է ապրել իր խելքով, ծիծաղել իր կամքով, խօսել իր Հանդիստ ու բնական տրամաբանութեան մէջ, պտծել ինքնուրոյն համոզմունքով և անօրինել իր կամքը իր սեփական որոշմամբ: Հայ ուսանողը, որը չունի մի որ և իցէ քաղաքական, պետական նպատակ, որի համար նա պիտի անյուշ ներկայացնէ մի աւելի ողորմելի տիպ. նա պիտի երկրպագէ այսօր այս ուղղութեանը, վաղը մի ուրիշին, այսօր պիտի շատ խելացի և գործնական կարծէ այն, ինչ վաղը երեսգական և ժամանակի պիտի ծիծաղի նրան. այսօր մեծարարանք պիտի իրեհատոյ և չը գիտէ թէ ինչ ճրագներով ու ի՞նչ տէօրիաններից պատրաստել, իսկ վաղը փոքրանոյ և ընկնի ամենանուեղ և սահմանափակ ինտելէկտների եռուից. այսօր պիտի հերքէ ու չը ճանաչէ ամենապարզ հեղինակութիւնները, իսկ վաղը պաշտէ ու համբուրէ առաջին պատահածի գրշակալները: Վերջապէս այսպիսի այսօր նա կը պատկանի ինտելիգենտ դասակարգին, իսկ վաղը չինովնիկի, պրիկաշչիկ, կամ ամենամեծ շրջանին....

Ահա ինչ է այն ուսանողութիւնը, ի հարկէ իսօսք չէ կարող լինել բացառութիւնների մասին, —որի վրա դնում է ազգը իր ապագայի յոյսը. ահա՛ այն շրջանը, որի վրա նայելիս նոյնչափ վիրատրվում է մտքում վայելուչ զգացմունքը, որչափ և ցաւում է նրա սիրտը... Ա՛ն որ պետ շատ ուեբունեղներ պիտի անցնեն, դեռ շատ կատղեր պիտի փոխվեն, մինչև որ ազգը տեղիք ունենայ իր մասին որ և իցէ դասակարգից էական արդիւնքներ սպասել: Ա՛ն որ բաւական հետաքրքրական է, որ հէնց այսպիսիներից է բաղկացած այն դիպլոմատ ու ներկայացուցչական դասակարգը, որոնք մինչև ակնոցվելը ծնում են միշտ բթամտած դիմակոպիտ, մինչդեռ ամենասահմանափակ կերպով ցանկութիւն են յայտնում լինել ժողովրդի առաջնորդ և դաստիարակի քարտուղիչ: Այո, այս կատրող է միայն Հայոց մէջ լինել...

Այս մի քանի տողերով դեռ մենք շատ քիչ ասեցինք հայ ուսանողութեան ոչնչութիւնը իր բովանդակութեամբ ներկայացնելու համար:

Գաս. Եղոյեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

—

Օրամանալի բնաւորութիւն ունեն մեր հասարակութեան մէջ դերծող համարվող անձինք, ուզում եմ ասել, եւրոպական ձևով սասած՝ ինտելիգենցիա կոչված մասը հասարակութեան: Լրագրութիւնը գարձնել խաղալիք և հասարակութեանը համրել մի գրասա, որին կարելի է ամէն բան բարձել ահա նրանց դաստիարակը: Ամէն մի մարդ, որ գրիչ շարժել գիտէ, գոյ է և անցել է մի ուսումնարանի միջով, տեսել է նաև համալսարանի երես, դասնում է եւրեւելի հրապարակախոս, հասարական հարցերի վճռող: Մի երիտասարդ, որ չը գիտէ թատրոնի բուն նշանակութիւնը, անգամ դերասանութեան հետ ծանօթութիւն չունի, այլ մի քանի խօսք միմեանց հետից կապել գիտէ, միայն գրիչ շարժել գիտէ, բայց և ունի մի օր և է սատր նպատակ, նա դասնում է թատրոնի քննութիւն գրող՝ բհցենզէնտ: Ամէն մի հարցում եւրեւան գալ և որոշումներ անել հասարակութեան առաջև, վճիռներ կարդալ, պէտք է անել այն անձը մեր հասարակութիւնից, որ գոնե տեղեկութիւն ունի, համակցողութիւն ունի իր գասած առարկայի վրա, եթէ չասենք թէ նա պէտք է մասնագէտ լինի: Ի միջի այլոց մի քանի եւրոպական բառեր խառնել, չէ նշանակում թէ քիչ ծանօթ ես, տեղեակ ես այդ բաներին: Մեր ընդունում ենք, որ լրագրութիւնը հասարակական ամրիծն է, հեռատես և մարդ պէտք է խիստ անկողմնապահ լինի իր ընտրած հարցում, պէտք է գասե հասարակութեան պատիւը պահելով և լրագրութեան արժանաւորութիւնը գնահատելով: Հակառակ դիպուածում կը նշանակէ նա ծաղրում է հասարակութեանը և իրան նրանից շատ բարձր գասելով կամենում է իր կարծիքը ընդհանուրի կարծիքի տեղ ընդունել տալ և հասարակութեանը իր հաճոյքին խաղալիք գարձնել: Տարօրագարար, շատ ցաւելով պէտք է ասած, որ մեր հասարակութեան ինտելիգենցիան վարակված է այդ ախտով և չը հասկանալով իրանց պաշտօնը, քանի որում նրանք ազգի գեկավարներն են համարվում, խիստ ծուռ ընթացք են տալիս գործին իրանց այդ սխալ հրապարակախոսութեամբ: Խօսքս մանաւորում: Հայտնի է, որ սեպտեմբերի 4-ից հայոց գերասանական մշտական խումբը սկսեց իր ներկայացումները Ամերային թատրոնում և մինչև այսօր ներկայացրած պիեսաները իրանց քննադատութիւններով ապվել են «Մեղու» մէջ: Ընդհատ տարվոյ բհցենզիա գրողը Խունիան էր, որ յայտնի է և մեզ ինչ տեսակ բհցենզիաներ էր գրում: Ընդհատը անցել է, նրա վրա խօսելը աւելորդ է: Խնդիրը յայտնից, որ այս տարի բհցենզիա չի գրվում: Այժմ «Մեղու» մէջ գուրս են եկել մի քանի բհցենզիաներ՝ Ոսոսլ և ***: Ոսոսլի գրուածքի ձևից և նրա լեզուի ոճից պարզ երևում է, որ դա նոյն Խունիան է, հասասա այս այս-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

լինում և գնում է դաս տալու միւս ուսումնարանում, վաղն էլ երկրորդում և այլն։ Ամբողջով անցնում տարուայ ուսումնական ընդհանուր բացակայ էր եղած 196 անգամ։ Մեր տեսուչը, գիտցած եղէք, որ հիւանդ դառ մարդ չէ։ Ուսուցչից ցուցակում միշտ պահպանէր էր տարագրում. ,,բացակայ էի ժամացոյցների յետամնացութեան պատճառաւ,, Կամ մինչև այսօր կանոնաւոր դաս չէ սկսած այդ ուսումնարաններում։ Ընթացքային ուսումնարանների մի գլխաւոր պակասութիւնն էլ այն է, որ նոքա չունեն մշտական վերակացուներ և վերակացուհիներ։ Այս պատճառով Նոր-Աշխալոյս ուսումնարանում միշտ լինում են մեծամեծ անկարգութիւններ։ Ապշեցութիւնը մինչ ցարդ չէ յայտնած, որ վերակացուհիները պարտական են մինչև բոլոր դասերի վերջը մնալ ուսումնարանում։ այդ պատճառաւ նոքա օրական մի կամ երկու ժամ գալիս են ուսումնարան, մնում են և յետոյ գնում են միմեանց տուն սուրճ խմելու, կամ դերձակի մօտ ,,նոր-մոդնի,, շորեր կարել տալու, կամ փողոցները մարդ ման գալու և մարդկանց վրա ծիծաղելու։ Նոցա ուսումնարանից հեռանալը լինում է մեծամեծ անկարգութիւնների պատճառ։ Աշակերտուհիները սկսում են միմեանց ծեծել, վայր գցել, գետնի վրայ տանել և փոշի բարձրացնել, նստարանները տաշել և որոնք որ դասերը չեն պատրաստած՝ տուն փախչել։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մայրաքաղաքի մէջ բնակվող մի հայ այրի տիկին, որին հանգուցեալ մարդը Քոզել է մի հարուստ գրադարան, որ մանուածէտներ դնահատել էին 10,000 րուբլի գումարի արժողութեամբ, դիմում է մայրաքաղաքի բոլոր մինին, խնդրելով նրան, որ նա աշխատի այդ գրադարանը ծախել իր մի բարեկամ հարուստ վաշխառուի վրա։ Գործը խոստանում է։ Մի քանի օրից յետոյ բոլորը գալիս է այրի տիկնոջ մօտ, խօսում է տատից դարից, յետոյ վեր կենալով եւ գնալը վեր առնելով, անվոգ կերպով ժպիտը երեսին առում է։ Վա՛խ, մոռացայ պատմելու տալ մեր հանգուցեալ ամուսնու դրադարանի մասին։ Բարեկամս պէտք չունի դրքերի մէջ, մանաւանդ որ մեր մարդու Քոզված դրքերն էլ անպէտք դրքեր են, բայց նա էլ անպատճառ կամենում էր ծախել. նա կարող է մնչ 600 րուբլ առաջարկել մեր դրադարանի համար։ Լաւ շահ է. 600 րուբլ ծախսել եւ գտատակել 9.400 րուբլ։

—

Մեզ հաղորդում են ՄԵՆ-ՂԱՐԱԳԼԻՍԻՑ, որ հին անուանապետը վերջապէս գնաց Ղարաբլիսից. նրան յաջորդեց մի ուրիշը, որի գործունէութեան մասին մեր Քղմակիցը խոստանում է դրել մեզ իր ժամանակին։

—

ՄԵՆ-ՂԱՐԱԳԼԻՍԻՑ մեզ գրում են։ «Ժողովրդի ցանկութեամբ նոյեմբերմս ընտրվեցաւ Ղարաբլիսի տանուտէր պ. Ե. Ղարամեանցը, որ մինչեւ նոր տարին կը մնայ իր պաշտօնի մէջ։ Ցոյս ունենք, որ նոր ընտրվածը բարեխղճաբար կը կատարի իր յանձնաւած պարտականութիւնը»։

—

Մեզ հաղորդում են ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ, որ այժմ այդ քաղաքի նոր կառուցված մանուածր Քատրոնում ներկայացումներ է տալիս առաջաց դերասանական մի խումբ, պ. Լիբրիովի-Դերկոչի առաջնորդութեամբ։ Խումբը տալիս է եւ առաջց դրամներ եւ օպերետներ։ Լաւում ենք, որ պ. Լիբրիովի դիտաւորութիւն ունի մի երկու ներկայացումն տալ եւ Թիֆլիսում։

—

ՇՈՒՇԻՑ մեզ գրում են։ «Այս օրերս հասու այստեղ Բրիտանական Աստուածաշնչի ընկերութեան մի գրածախ եւ սկսել է ծախել այստեղ այլ եւ այլ լեզուներով կինոների լեզուով տպագրված աւետարաններ։ Աւետարանը արժէ շատ արժան, այն է 20 կոպէկից սկսած մինչեւ 1 րուբլ։ Ռուսերէն եւ Քուրքերէն լեզուով աւետարանը սաստիկ շատ է առնվում, այն ինչ հայերէնը գրեթէ չէ առնվում։ Հայերը ասում են, Եէ մե դա հայերէն աշխարհարար լեզուով դրված աւետարան է, Եէ դա շատ հասկանալի լեզուով է տպագրված, բայց դա բրիտանէական աւետարանը չէ, այլ հերձանոսների աւետարան է, որ Քրիստոսից առաջ է գրված։ Ամենից լաւ ապացոյց որ այդ աւետարանը Քրիստոսի աւետարանը չէ, այն է, որ այդ դրքերը գրաբար լեզուով չեն գրված եւ Էջմիածնում չեն տպված, այլ Լօնդոնում։ Անիւ ամենայնիւ մի հոգ մարդ վատահացել էր առնել այդ տեսակ դրքերից մէկը, բայց յետոյ նրան համոզեցին, որ գոնէ դնս լուսաւորչական բանականի մօտ եւ օրինել տայ ու ետքը ջրով սրսկել տայ այդ գրքոյկը։

—

Պ. Նահապետ Ալպատեանց Ղարաբլիսից խնդրում է մեզ տպել հետեւեալը։ «Կարդալով «Մշակի» մէջ, որ մի ազուէցի պարոն Մարտիրոս Ախմաղարեանց աջոդութեամբ բժշկում է սօլիտեր ասված ձիճուից, դիմեցի նրան եւ ընդունեցի նրա ուղարկած դեղը յունիսի 25 ին։ Ահա անցաւ երեք ամիս եւ ես կատարելապէս բժշկվեցայ այդ ցաւից, այն ինչ, երբ բժիշկներին էի դիմում, ժամանակաւորապէս միայն ազատվում էի ձիճուից եւ նոր երկու տարից յետոյ նորից երեւում էր։ Պարտաւորութիւն եմ համարում հրապարակապէս շնորհակալութիւն յայտնել պ. Ախմաղարեանցին։»

ԸՐՏՐՒԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՐՄԱՆԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները։ Մի քանի բացառական հանգամանքների շնորհիւ պրուսական ազգային ժողովի ներկայ տարվայ բացումը աւելի հետաքրքիր է, քան թէ անցեալ տարիներինը։ Նախ ամենայնիւ գահական ճառին, որով այս տարի բացվեցաւ պրուսական ազգային ժողովը, դիտմամբ շատ ու ցամաք բովանդակութիւն էր տուած և այդ իրողութիւնը համապատասխան է կառավարութեան շահերին, որովհետև պարլամենտը այնպիսի մի ժամանակ է բացվում, երբ ընդդիմադրական կուսակցութիւնները շատ զգոյշ են։

Պրուսական գահական ճառը գործնական բնաւորութիւն ունի։ Նախ ճառի վրա հիմնվելով կընենք պարլամենտական ներկայ տարվայ գործունէութիւնը, այդ գործունէութիւնը նուիրված կը լինի զանազան օրէնագրական, կուսակցական բնաւորութիւն չունեցող աշխատանքների և այդ աշխատանքները այնպէս պէտք է կատարվին, որ նրանցից մէկը նոյն իսկ հետաքրքրութիւն առաջացնէ մի կուսակցութիւնից, միւսը պէտք է հակառակ կուսակցութեան շահերի համեմատ լինի և առաջինի անբարեացակամութեան պատճառ։ Այսպիսի դէր պէտք է կատարէ պրուսական կառավարութիւնը, որովհետև քաղաքական կուսակցութիւնները ներկայումս այնպիսի մանր խումբերի են բաժանված, որ անկարելի է մի մեծամասնութիւն կազմել, որը կամ ընդդիմադրէ կառավարութեանը, կամ պաշտպանէ նրա առաջարկութիւնները։ Կառավարութիւնը առիթված է իւրաքանչիւր կուսակցութիւնից պաշտպանութիւն ընդունել, առանց պահպանելու, նայելով թէ քննվող գործը աջողացնելու համար որ կուսակցութեան պաշտպանութիւնն է հարկաւոր։ Այսպիսի դրութիւնը չափազանց ծանր է և գրա պատճառը ինքը գերմանական կառավարութիւնն է, որ բացարձակ յայտնում է իր հակակրութիւնը դէպի սահմանադրական սկզբունքները։

Պրուսական գահական ճառի երկու կէտերը շատ նշանաւոր են։ Նրանցից՝ նրա մէջ ասված է, որ Գերմանիայի կայսերական եկող տարվայ բիւջէի ճնացորդից Պրուսիային ճնում է 14 միլիոն մարկ։ Այդ ճնացորդը այն իրողութեան հետեւանքն է, որ անցեալ տարի կայսերութեան մէջ շատ նոր աուրքեր դրվեցին։ Այդ 14 միլիոն մարկի օգնութեամբ պրուսական կառավարութիւնը յոյս ունի ոչ միայն հատատացնել Պրուսիայի եկամտաբերները և ծախսերի թիւը, այլ և երկրի ուզղակի հարկերի քանակութիւնը փոքրացնել։ Այդ բանին ապատում էր իշխան Բիսմարկ, երբ առաջարկից ֆինանսական վերանորոգութիւնները։ Տեսանում են նոր քաղաքականութիւնը, որին այժմ հետևում է գերմանական կառավարութիւնը, գահական ճառի նշանաւոր միւս կէտն է։ Պրուսական ժողովրդական ներկայացուցիչները հրաւիրվում են օգնել այդ նոր քաղաքականութեանը, թէպետ այդ նոր քաղաքականութեան հիմունքները, բացի մաքսային աուրքերի վերանորոգութիւններից, միւսները ոչքին յայտնի չեն։

Այդ բոլորովին նոր ֆինանսական և արտաքին քաղաքականութիւնը, որ ոչինչ կապ չունի ոչ թէ միայն անտեսական դիտութեան հետ, այլ և մինչև այժմ յայտնի սկիզբների հետ, շափազանց հետաքրքիր է Գերմանիայի ժամանակակից կեանքի մէջ։ Իշխան Բիսմարկը անազատելի կերպով սկսեց պրազվել պետական կառավարութեան այնպիսի մի բաժնով, որ մինչև այժմ նրա համար բոլորովին օտար է եղել և բացի այդ գործին բոլորովին նոր ուղղութիւն է տալիս։ Նրա նախագիծների շատերը, մանաւանդ սօցիալական և մշակների հարցերին վերաբերեալները ոչ աքին յայտնի չեն և ընդհանուրի հետաքրքրութեան առարկայ են դարձել։ Յանկնալով լուծել գերմանական օրակարգ ֆինանսական և անտեսական խնդիրները, միևնոյն ժամանակ իշխան Բիսմարկ ձգտում է այժմեան կուսակցութիւնների աւերմունքների վրա մի օրէնդ և միատեսակ անդամներից բաղկացած կառավարչական կուսակցութիւն կազմել։ Այս տեսակէտից գործին նայելով, պրուսական ազգային ժողովի նիստերը այժմ շատ հետաքրքիր կը լինեն։

Պրուսական ժողովի նախկին կուսակցութիւնները բաժանվել են և իւրաքանչիւր կուսակցութիւն մի քանի առանձին, միմեանց թշնամի խումբեր է կազմել։ Այդ խումբերն էլ այժմ փոքրում են միանալ և մի զօրեղ ընդդիմադրական կուսակցութիւն պատնալ։ Ընդդիմադրականները յոյս ունեն, որ շատ պահպանողականներ նրանց կողմը կանցնեն։ Այժմ Բերլինի մէջ դրա մասին շատ են խօսում և ամենքը այն նզրակացութեան են հանում, որ իշխան Բիսմարկ կը խանգարի կուսակցութիւնների միութեանը։

Պրուսիայի և Գերմանիայի մէջ չափազանց մեծ է օրական ներքին այն հարցերի թիւը, որոնք վճռի են սպասում։ Պրուսական ազգային ժողովի ապագայ նիստերից կերևայ, թէ ի՞նչպէս կը գործի իշխան Բիսմարկ այդ հարցերը լուծելու ժամանակ։ Աչքիօք գործել կը սկսի բաժանել նրան հակառակ կուսակցութիւնները, թէ անտեսական և սօցիալական ամենանշանաւոր խնդիրները լուծելու ժամանակ նա կը կազմի կառավարչական մի ուժեղ կուսակցութիւն։

—

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

«Հայոց պատրիարքը և Խարբերդցին Դուբը» վերնագրով «Ծէլի—Նիուս անգլիական լրագիրը գրում է։

,,Մի քանի օր առաջ մենք հաղորդեցինք որ Հայոց Ա. Պօլսի պատրիարքը դիտաւորութիւն ունի բողոքելու Խարբերդի Վրան այն առաջարկութեան դէմ, որով Դուբը պահանջում է նրանից որ ,,Հայաստան,, անունը այլ ևս չը գործածէ պաշտօնական գրագրութեան մէջ, և որ այլ ևս նա պիտի չը ճանաչվի իբրև ներկայացուցիչ Հայոց գանգատների։ Մենք հիմա տեղեկութիւն ենք առացել, որ պատրիարքը իր բողոքագիրը ուղարկել է Վրան։ ,,Հայաստան,, բառի նկատմամբ պատրիարքն ասում է թէ Հայերի համար դա մի անկարելի բան է ուրանալ իրանց Հայրենիքի այն անունը որը ընդունված է թէ պատմութեան, թէ աշխարհագրութեան կողմանէ. նա յայտնում է միանգամայն թէ աներաւութիւն կը լինէր զրկել իր ազգին այն իր իրաւունքից իր երկիրը նորա բուն անունով կոչել, մինչդեռ մի և նոյն իրաւունքը տրուած է երկու մուսուլման ցեղերի Քիւրդիստան և Լազիստան կոչված և այնպէս էլ ընդունված է Եարէր։ Վրանից, ըստ որում քիւրդերը և լազերը խաւսիներ են։ Պատրիարքը յիշեցնում է Վրբանը, թէ պատրիարքարանը շատ օգուտ էր բերում նոյն իսկ Վրանը ազգը հաւատարիմ պահելով դէպի սուլթանը և նորան խրատելով որ եղած օրէնքները յարգէ։ Նա ուշադրութիւն է հրաւիրում այն իրողութեան վրա, որ մինչև ուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ նա (գեր. Ներսէս) խրատից Հայերին դէնք չը բարձրացնել Տաճկաստանի դէմ, մտածելով թէ նոքա կարող կը լինեն խաղաղ միջոցներով հասնել իրանց փափաքած բարենորոգութիւններին—և սա մի այնպիսի ծառայութիւն էր, որը սուլթանը շատ գնահատելով նորան հրաւիրեց արքունիքը և իբրև իր երախտագիտութեան նշան տուաւ նորան (պատրիարքին) Օսմանին շքանշանի առաջին աստիճանը և խոստացաւ որ Հայերի հաւատարմութիւնը պիտի վարձատրվի էական բարենորոգութիւններով Հայաստանում։ Պատրիարքը աւելացնում է որ այս խոստմանց հակառակ ոչ մի բան եղած չէ նորանց կատարելու համար և թէ Հայաստանի վիճակը հիմա առաւել ևս վատ է, քան առաջ. և այն նոյն ծանրութիւնը որ պատերազմի ժամանակին այն աստիճան գնահատվում էր, հիմա այնքան մոռացվել է որ Ն. Վսուբ միջոցում է նորան (պատրիարքին) ճանաչել իբրև գլուխ Հայոց ազգի։ Պատրիարքը վերջացնում է ասելով Իբրև, որ եթէ Ա. Պօլսի պատրիարքը դադարի Հայերի և տաճկաց կառավարութեան մէջ իբրև միջնորդող անձ գործելուց, այն ժամանակ իր ազգակիցները պիտի ստիպվին իրանց դնել մի օտար երկրում բնակվող պատրիարքի իրաւասութեան տակ ու մի օտար պետութեան միջնորդութիւնը պռնել. և այն ժամանակ Ն. Վսուբը ինքը կը լինի այդ օտար պաշտպանութեան հետևանաց պատճառ եղած։ Այսպիսի բովանդակութիւն ունի այն յանդուգն և հայրենասէր բողոքը։ Ն. Վսուբը պատասխանեց նա առնելով «Հայաստան» բառը գործածելու արգիլքը, և որ պատրիարքը պիտի շարունակէ իր առաքելական գործողութիւնները։ Պատրիարքին թղթատարված է շարունակել իր յարաբերութիւնները Ն. Վրան հետ իբրև հայ ազգի ներկայացուցիչ։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳՐԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՕԴԻՍՍԱ, 29 հոկտեմբերի։ Օդեսայի գլխաւոր-նահանգապետի կարգադրութեամբ ,,Правда,, լրագրի հրատարակութիւնը պատարեցված է։

ԼՕՆԴՈՆ 29 հոկտեմբերի։ Լօնդոնի լօրդ մերի տուած բանկետի ժամանակ Գլադստոնի ասած ճառը շափազանց խաղաղասէր էր։ Ճառը վերջացնելու ժամանակ Գլադստոն յայտնեց, որ իսկոյն ստացված հեռագրի մէջ սուլթանը յոյս է յայտնում, որ Գուլդհիսից ստացված լուրերը շատ բարեկանացուցիչ կը լինեն։

ՕՂԵՐԻՈՆ, 30 հոկտեմբերի։ Հոկտեմբերի 28-ին այստեղ պատահած երկրաշարժը երեք միլիոնի չափ պատճառեց։ Այդ գումարից կէս միլիոն չափ կրել են հիմնադիները։ Այսօր առաւօտ գտնվել մի քանի հարուածներ եղան։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓԱՐԱՁ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ *եռամսեայ պատկերազարդ հանդէսն կը հրատարակուի ի* 1881 *թուականին չորս անգամ, այն է՝ Յունուարին, Ապրիլին, Յուլիսին և Հոկտեմբերին. Նորա խրատական տեսքը կը պարունակէ իւր մէջ* 3—4 *քառածալ թերթ* 12—16 *պատկերներով. Նոյն ձեւով, ինչպէս հրատարակուեցաւ մինչեւ ցայսօր:*

ՓԱՐԱՁ ԼՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ *պատկերազարդ հանդիսի նիւթն, ուղղութիւնն, տպագրութեան գեղեցկութիւնն և պատկերաց ընտրութիւնն կը մնան անփոփոխ ինչպէս էին մինչեւ ցայժմ:*

Տարեկան բաժանորդագրութեան գինն, հանդերձ առաքմամբ, 5 *րուբլի կանխիկ վճարելի: Խմբագրութեան հասցէն այս է. Москва, Меньшикова башня, домъ Милованова. Ея Превосходительству Издательницѣ армянскаго журнала „Маякъ Арменіи“ Софьѣ Мсеріанцъ.*

Պատուիրութիւնք կարող են բաժանորդ գրուիլ բաց ի խմբագրութենէն՝ նաև ներկայ ամի պատուիրի գործակալաց մօտ, եւս և ի Տփխիս՝ Կենտրոնական և Օ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում, և Ալեքսան՝ Պ. Աբգար Գասպարիանցի մօտ:

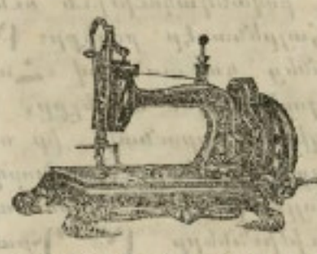
Նկատ «ՓԱՐԱՁԻՆ»: 1880 ամի պատուիրի բաժանորդքն բարեհաճին նորոգել իւրեանց բաժանորդագրութիւնը և առաջիկայ 1881 *տարւոյ համար՝ մեր հանդիսի հրատարակութիւնն ապահովուած կը լինի:*

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂ ՕՀԱՆ ՄՈՒՐԱՏԱՆՑ

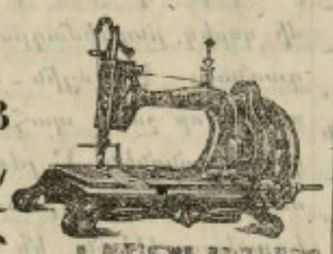
10—10

ՊԱՏԻՒ ՈՒՆԻՄ ԱՇԱԿՆԵԼ *Թիֆլիսի յարգելի հասարակութեանը, մանաւանդ* **ԹԻՒՐՔԱՑ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕԽԼԻՈՒՆԻ** *պրոմներին, որ ներկայ ամռան մէջ ծխախոտի մեր* **ԳԻՐՔԱՐԱՆԻ** *մէջ առուգած են Թիւրքիոյ* **ԸՄՊՆԵՐՎԱԾՔ** *յատկութիւններով* **ԾԽԱԽՈՏՆԵՐ**, *այսինքն՝* **ԵՆԻՋԻՈ ԿԱՕԲԻՆ, ՊԵՐԻՒԶԱՆ ՐԱՄՄԱՆ, ՀՈՒՄԱ, ՐԱՖԻՄ** *և* **ՍԱՄՍՈՆ** *առնարարձր տեսակից: Զիշտ ծխախոտներից միայն* **ՊԱՏՈՒԻՐՈՂՆԵՐԻ** *համար կը պատրաստուին:* **ԳԻՆԸ 1 ՖՈՒՆՏԻ** *համար* **վճց ՏԵՍԱԿՆԵՐԻՑ** 4, 5, 6, 8, 10 *և* 12 *թ., մի փունջ* **ՍԱՄՍՈՆԻ ԾԽԱԽՈՏԸ** *արժէ* 3, 4 *և* 5 *թ., ապ. պիտիներին խնդրում եմ իրանց* **ՊԱՏՈՒԻՐՆԵՐՈՎ, ԳԻՄԱԼ** *ծխախոտի իմ* **ԽԱՆՈՒԹԸ**, *որ գտնւում է* **ԳՎՕՐԳՕՎՆՅԱՆ** *փողոցի վրայ,* **ԸՐՇՈՒՆԱՆՑ** *տանը* № 1: **ՕՏԸՐՆԵՐՍ ԱՐՁԱՆԻ ԱՊՐՈՒՆՆԵՐԻՆ** *խնդրում եմ պատուէրներ նամակներով, և* **ՓՈՍ** *ուղարկել պատուէրների համեմատ: Պատուէրները անյապաղ կը կատարուին և կուղարկուին առաջին* **ՓՈՍՏՈՎ:**

Գործարանատէր **Ն. ՐՕՉՈՐՉԵՆՑ**

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԱՐԱՆՈՒԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ

տան **Ջուբալովի:** *Նկատ ձեռավոր սեզօնի համար առաջարկում են պատուէրի հատարակութեանը* **ՄԵՆՔ ՎՐԸՆԿԱՒԻՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԻՒ և ՕՏՔԻ** *կարի* **ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ**, *եւրոպական առաջնակարգ* **ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ** *ամենանոր* **ՁԵՒԵՐՈՎ** *չափազանց* **ԷԺԱՆ** *գներով, այսինքն՝* **Ձեռքի մեքենաներ** 12—15 *րուբլ: Ոտքի* 50—80 *րուբլ:*

21—52

ՕՐԱՑՈՑ 1881 Թ.

Ո. Յ. ՏԷՐ-ՎԱՐԱՄԵԱՆՑԻ, *գինն է* 15 *կոպէկով:*

Վաճառվում է Օրաքարեա Գրիգորեանցի «Ռուկասեան» գրավաճառանոցում **Տփխիս:**

8—20

Ֆ. Կ. ՋԱՄԱԼԻՆՈՒՄԻ ԳԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻՆԱՑԼՈՎ-ՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ: Մինչեայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 *ժամից մինչև երեկոյեան* 5 *ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վիներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները.*

5—6

Ղրիմեանաի, ռսկու և արծաթի իրերէն ների **ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ ԽԱՆՈՒԹԸ** *և* **ԸՐՃԱՍՏՈՒՈՅՔ** *կաթոլիկեական փողոցի անկիւնից Ամեանակի բազարի վրա տեղափոխած է Գլվօրգօվայա փողոցը* **ԸՐՇՈՒՆԱՆՑ** *տանը: Իրերէններ գնելու, պատուէրներ ասելու և իրերէնները նորոգելու համար խնդրում եմ դիմել իմ խանութը: Նոյն տեղը ստացված է մեծ քանակութեամբ ոսկի, արծաթի և բրիլեանտի իրերէններ և ժամացոյցներ:*

Մ. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

3—3 (2)

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы, имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Официальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движеніи по службѣ, судебные указатели и резолюціи по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесятъ коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи—въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 2.

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, *որ ուսում է առացել Փարիզում և Լօնդօնում, տալիս է ֆրանսերէն և անգլերէն լեզուների դասեր: Հասցէն Սապէրնայա փողց, №* 37:

6—6

Ծախվում է մի ԿՏՈՐ ՀՈՂ, 400 *քառակուսի սաժէն կլոր գետի եզերքում, իւրաքանչիւր սաժէնը* 25 *րուբլով: Հարցնել Մի խայլօվ կայա փողոցի վրա, Գուրգենբէկովի տանը, №* 5:

5—5

ՌՈՒԼԻՆԻ ՀԱՄԲԱՒԱՏԱ ՐԱՁՄԱՐ ՐԱՁՎԱԾ *է ներկայ տարւոյ հոկտեմբերի* 15-*ից, Աղօլակի, Գանձակայա փողց, տ. Գօնչարօվայի խանութից վերև, կնեազ Կերթեօվի տանը №№* 2 *և* 3: *Ընդունէ կարելի է առանձին մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպէս բօռօնդներ, դօլմաններ, գանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկաներ: Նոյն տեղը կարելի է գտնել գանազան նկարների պրատներ, կատօռներ և թաւիշ (մախմար):* *Ընդունվում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ: Գները ամենաչափաւոր են:*

4—10

ՎԱՐԺՈՒՀԻ ՕԴՈՒԱԾՔԱԳԳԵՍՏ *է փնտռում և պատրաստում է հրեխաների բոլոր ուսուցմանների համար: Հասցէն կարելի է իմանալ* **ԼՈՒՃԻԿՈՎԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ** *գրավաճառանոցի մէջ:*

4—3

ԲՆ ԳԱԼԵՐԵՑ ԱՐՁԱՐԱՆԻ

ՏՐՎՈՒՄ ԵՆ ԻՋԱՐԱՎԱՃԱՌ

ԸՐՕՐՈՒՆԱՅԻ ԳԻՂԱՋԻՐՔՈՒՄ

վարձով տրվում են

ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ

2—10

Անանկացած ջանգիվաշով հղբայրների գործերի համար նշանակված **ՍԻՏՈՒԱՑԻՈՆ** *վարչութեան կարգադրութեամբ, ջանջուլագովների մեծ խանութի մէջ, Գօլօվինսկայա հրապարակի վրա* **ՄԻՐԻՄԱՆՕՎԻ** *տանը ապրանքները կը ծախվեն, նոյնպէս չուգունի վարարանոցներ հասով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան* 10 *ժամից մինչև* 2 *և երեկոյեան* 5—8 *ժամը:*

Խնամակալ պ. Լերենցեան:

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 31 Октября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 195 Նոյեմբերի 5 (17) 1880 Նոյեմբերի 5 (17) № 195

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Բոլոր բաժանորդագրութիւնները ընդունվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Ոտարաբաղարացիք գիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն ժամում։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողի 2 կոպէկ։

ԿՈՎԿԱՍԵՏՆ ՊՐԻԿԱԶԸ ՄԵԾ Իշխան Փոխասլքայի թոյլատուութեամբ 1880 թուականի Նոյեմբերի 1-ից մուտքերին տալիս է հետևեալ %։

1) Ընժամանակ մուտքերին այսինքն մինչև պահանջելը. 4%
2) Մէկ, երկու և երեք տարով 4½%
3) Չորս և հինգ տարով 5%
4) Վեցից մինչև տասերկու տարով 5½%
5) Տասերկու տարուց աւելի 6%

Պրիկազը ընդունում է մուտքեր Ոտաստանի բոլոր տեղերից, վարչական հիմնարկութիւններից, պաշտօնեաներից և մասնաւոր անձինքներից, վանքերից, եկեղեցիներից, քաղաքային և գիւղական հասարակութիւններից։ Մուտքերը ընդունվում են նոյնպէս և փոստով ուղարկված մի յայտարարութեան հետ հասարակ թղթի վրա։ Ընժամանակ մուտքերը մասնաւոր անձինքներից ընդունվում են 50 ր. ոչ պակաս, իսկ կառավարութիւններից 30 ր. ոչ պակաս իւրաքանչիւր անգամ։ Ժամանակաւոր մուտքերը այլապէս չեն ընդունվում, եթէ ոչ գումարատիպով, կամ մուտքը յանձնողի անունով, իսկ անժամանակ մուտքերը կարող են լինել կամ անանուն, կամ մոգնողի անունով։ Մուտքերը ցանկացողներին նոյն օրը կը վերադարձնվին։ Աւելի մանրամասն պայմանները մուտքերը ընդունելու և վերադարձնելու մասին յայտնված են 941 յօդ. XIII բաժնի հրատարակութիւն 1857 թ. և 1863 թ. կանոնադրութեան Կովկասեան Պրիկազի։

1—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նէքրին տեսուչ իւն։ Նամակ երեւանից։ Նամակ Շամախուց։ Նամակ Ախտալանից։ Նամակ Շուշուց։ Նամակ Գանձակից։ Նամակ Թօրուց։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Ֆրանսիա։ Պարկատան։ Արեւելեան գործեր։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

24-ին հոկտեմբերի

Երևանի քաղաքային խորհրդարանի իրաւասութիւններից մէկը քաղաքում զիմնազիայի բացման հարցի վրա խօսելիս՝ շատ իրաւացի կերպով նկատեց, որ այդ հարցը այն նշանաւոր հարցերից մէկն է, որի նմանը հազիւ կարողանայ պատահել խորհրդարանին վճռելու իրաքանչիւր տասը տարուց յետոյ։

Խօսենք այդ անհրաժեշտ խնդրի վրա։

Այս առիթ եմ ունեցել յայտնելու «Մշակի» միջոցով, որ դեռ ևս անցեալ տարվայ հոկտեմբեր ամսում, այսինքն սրանից ուղիղ մի տարի առաջ, խորհրդարանը վճռել էր տալ գիմնազիայի շինութեան համար քաղաքապատկան այն դատարկ հողը, ուր պէտք է շինվէր կաթոլիկների եկեղեցին, աստիճանատանից բարձր, Ղատաֆեվկի փողոցի վրա։ Այս տարվայ մարտի 20-ին եղած նստում, խորհրդարանը, առնից առնելով կրկին խորհրդածելու այդ հարցի մասին, որոշեց խնդրել լուսաւորութեան մինիստրութիւնից, որ Թիֆլիս տրվի քաղաքին գիմնազիայի հետ միասին բաց անել և բժշկական ուսումնարանի զուգընթաց դասարաններ, որովհետև ժողովուրդը աւելի մեծ պահանջ է զգում այս վերջինիս։ Տեղւոյս պրոգիմնազիայի վերատեսուչ պ. Ա. Ինօզեմցեվն այս վերջին օրերում դարձեալ առիթ առնելով գիմնազիայի բացման հարցը արծարծելուն, բայց դժբախտաբար խորհրդարանի նստերը չեն կայանում որ կարողանանք հաղորդել, թէ ի՞նչ եզրակացութեան է գալու նա այդ խնդրի վերաբերութեամբ։ Պ. Ա. Ինօզեմցեվը յայտնելով, որ Կովկասեան շրջանի հոգաբարձուն քաղաքի նուիրած հողը շատ սակաւ է համարում գիմնազիայի շինութեան համար, խնդրում է խորհրդարանին աւելացնել այդ հողի վրա նրան կից եղած պ. Ղազրանեանցի հողը, իսկ եթէ այդ չի յաջողվի, այն ժամանակ մի ուսանձին ընդարձակ տեղ որոշել Երևանի հին բերդում։ Ներկայիքը բոլորովին համաձայն է այն մտքի հետ, որ գիմնազիան բերդում լինելով, աշակերտների առողջութիւնը վնաս կարող է բերել, որովհետև քաղաքի կէնտրոնից շատ հեռու ընկած կը լինի, և ուսանողները պարապատրված կը լինեն մանաւանդ ձմեռվայ ցրտերին տասնաւոր ցխոտ ու կեղտոտ փողոցներով երթևեկութիւն անել դասեր լսելու համար։ Ընդհանուր կարծիքը այն է, որ գիմնազիան բերդում լինելով, ամենամեծ դժուարութիւնները կը ներկայացնի քաղաքային խորհրդարանի համար, որ նա ստիպված կը լինի ամենամեծ ծախքեր անել ոչ միայն գիմնազիայի շինութեան համար, այլև ամբողջ բերդի կանոնաւոր կերպով լուսաւորելու համար։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների առողջութեանը, ապա ամենևին չի կարելի ասել, որ բերդում գտնվող գիմնազիան ուրիշ տեղերում գտնվող գիմնազիաներից աւելի վատ պայմանների մէջ կը գտնվի։ Ընդհակառակն, ամենամեծ ուշադրութիւն է դարձրել կառավարութիւնը, որ գիմնազիաները լինեն ամենաառողջարար տեղերում։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների հոգևոր պէտքերին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ հոգատարութիւն։ Ամեն կիրակի և տօն օրերում նրանք պարտաւոր են լինել եկեղեցում, որ գտնվում է գիմնազիայի մօտ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ֆիզիկական զարգացման, ապա նրանց համար կայ մարմնամարզարան, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ուսման համար անհրաժեշտ գրքերին, ապա նրանց համար կայ գրադարան, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների հանգստի ժամանակին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ հանգստի ժամանակ, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների սննդին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ սնունդ, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների հագուստին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ հագուստ, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների կենցաղին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ կենցաղ, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ընկերական հարաբերութիւններին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ընկերական հարաբերութիւն, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ազատ ժամանակին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ազատ ժամանակ, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակրթութեանը, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակրթութիւն, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակառավարմանը, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակառավարում, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակազմակերպմանը, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակազմակերպում, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակրթական աշխատանքին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակրթական աշխատանք, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակրթական արդիւնքներին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակրթական արդիւնք, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակրթական ապագային, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակրթական ապագա, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակրթական անցեալին, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակրթական անցեալ, որ գտնվում է գիմնազիայի մէջ։ Ինչ վերաբերում է ուսանողների ինքնակրթական ներկային, ապա նրանց համար կայ ամենամեծ ինքնակրթական ներկա

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԵՐԵՆ ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉԻ

21 հոկտեմբերի

Ուրեմն, Աստուածաշունչը ինչպես որ կայ, այնպես ալ ընդունելի է մեզ համար, ինչպես որ կայ, այնպես ալ հաւատալի է մեզ համար, ինչպես որ կայ, այնպես ալ ամենայն հաւատքով պէտք է ընդունինք զայն, ինչպես որ կայ, այնպես ալ ամենայն հաւատքով պէտք է հաւատանք անոր, ինչպես որ կայ, այնպես ալ ամենայն հաւատքով պէտք է հնազանդինք անոր։ Ասիկա ամենէն նշանաւոր կէտն է, որ կը պատկանի Աստուածաշունչին

կարող են դառնալ միայն երաժշտական անհնարին տգիտութեան եւ աննեղելի ծաշակի: Ցոյս ունենք, որ զգաստանան այսուհետեւ մեր պատուական օրիոր ներբ եւ մեծին իսպառ անախորժ եւ սխալանքներով ականջ զգուացնող ծիծեռնակները, առնուելով ներբ մէջ, ծիծաղական շարժմունքներով եւրոպացուհեաց ներկայութեան, հետեւել. հռանում են մերնոյսերաց, առանց գրացման, «КОГДА-ОЪ ОНЪ ЗНАЛЪ» եւ այլն ոռ մանաներ, որպէս զի ծափահարութեամբ արժանանան, եւ յիրաւի էլ արժանանում են, բայց այն հանդիսատեսներ կոյմից միայն, որոց զմայլումը առաւել կը վերարերի երգչուհւոյ կիսաբաց եւ բոթծրաթեթե կուրծքին, քան թէ նոցա ծայնից սրանչելացը: Երգն ու երաժշտութիւնը մարդկան սրտի ուրախութեան եւ տրտմութեան արձագանգն են,—լսուն են, եւ եթէ անիկայ կընդունողներ թէ մտաց լեզուն ազգային սիրտ, ոչ սպարէզն մեր երգն էլ ազգային, արուեստական, եւ այ օտար պիտի լինի:

—

ԹԻՓԼԻՍԻ քաղաքային վարչութիւնը յայտնում է հետեւեալ տակաւ առաջին հարկաւորութեան մերքերների վրա, նոյեմբերի 1-ից մինչեւ 1 դեկտեմբերի ներկայ 1880 Ա.թ: Թուած հացը ցորենի ալիւրից 1 տեսակի. փունջը 6 կօպէկ, կրունկայատակից փունջը $5^1/_2$ կ. խառն ցորենի ալիւրի փունջը $4^1/_2$ կ.. Ջորների մէջ Ջրած հացը 1 տեսակի փունջը $6^1/_2$ կ., երկրորդ 5 կ.. տնտեսական հացը, լաւաշներ, խառն ցորենի եւ կրունկայատակի աւելորդ 1 տեսակ $7^1/_2$ կ.. 2-որդ 6 կ.. 3-որդ $5^1/_2$ կ. տաւարի մսի փունջը առաջին տեսակի 8 կ., երկրորդ 7 կ., ֆիլէյ 14 կ.. ոչխարի մսի փունջը 9 կ., այծինը 7 կ., խոզինը առաջին տեսակի 10 կ.. երկրորդ 8 կօպէկ: Այդ տակաւն չէ տարածվում դիւղական արդիւնաբերողների վրա, որոնք ծախում են իրանց արդիւնքները Թիֆլիսի հրապարակների եւ վաճառանոցների վրա:

—

Նոյեմբերի 1-ին, շաբաթ օր, ԹԻՓԼԻՍՈՒՄ գալի եղաւ ժամը 11-ին երեկոյեան երկրաշարժի մի հարուած:

—

ՇԱՄԱԽԻՒՒՆ մեզ գրում են որ հոկտեմբերի 10-ին ժամը 1 ու 40 րոպէին կէսօրից յետոյ գալի եղաւ երկրաշարժի մի հարուած: Խոպարում մի երեխայ եւ մի մշակ մնացել են մի շինուածեան փլուածքի տակ: Մի քանի տներ վնասվել են:

—

Մեզ հաւատացնում են, որ նոյեմբերի 3-ին Թիֆլիսի հայոց մշտական խմբի ներսում պ. Սաֆրազեանց հրաժարական է տուել:

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Ս. Պետերբուրգից հայոց լեզուի պրոֆէսօր պ. Պատկանեանի մի նոր բրոշիւրը ռուսերէն լեզուով «Объ Археологической цѣнности фотографическаго альбома Арменіи, работы Курчіанца» (գ. Քիւրչեանի Հայաստանի ֆոտոգրաֆիական ալբոմի հնագիտական նշանակութեան մասին): Դիրքը տպած է Ս. Պետերբուրգում, ներկայ 1880 Ա.թին:

—

Լսում ենք, որ Թիֆլիսի հայոց Ներսիսեանական ընկերութիւնը դիտաւորութիւն ունի շուտով հրատարակելու Գամառ-Քաթիպայի քոյոր բանաստեղծութիւնները, հնդինակի պատկերով:

—

Գօշիբուա նկարչների ցիրկը կրկին եկաւ ԹԻՓԼԻՍ Թիֆլիսեցիները ամեն րան մոռացան, հայոց Քաւերօն օպէրա, վայ Քաւերօն, բրօլսկու կօնցէրտներ,—եւ լցնում են ցիրկը. ձիերի վրա պար եկող աղջիկներին եւ կլօուններին տեսնելու համար:

ԸՐՏԵՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Փարիզից լրագիրներին գրում են հետեւեալը հոկտեմբերի 30-ից: Աւրդէն չորս օր է, ինչ հաւաքականութիւնը սպասում է կառավարիչների եւ դեմինիկանների վանքերի փակելուն: Աւրեջ օրերով ամբոխը լցնում է փողոցները այդ վանքերի առջեւ, պոլիցիան դժուարութեամբ է կարողանում կարգ պահպանել: Այդ ինչ է պատճառը, որ կառավարութիւնը օրից օր յետաձգում է այդ վանքերի փակելը, քանի որ նա վերջնականապէս վճռել է իրագործել մարտի հրամանները: Վեն տեղ միաբանութիւնները վաղուց արել են պաշտպանական պատրաստութիւններ: Մենոյն է, առանց յարձակմանքի, առանց դռները կոտրելու եւ այլ գործադրելու գործը շի վերջանայ եւ եթէ վարչութիւնը որոշեն ակսել է դիմել այդպիսի միջոցների, անհրաժեշտ է նրա դանդաղութիւնը այս դէպքում:

Ամռուի այն փոքրաթիւ մասը, որ պաշտպանում է մարտի հրամանների կատարելը, հասկացնում է հասարակութեանը, որ կառավարութիւնը, յետաձգելով գործը, կամենում է հանգստացնել հոգեոր միաբանութիւններին, որպէս զի միջոց ապ պօլիցիային մտնել վանքերը առանց արգելքների հանդիպելու: Նարնաբիանների վանքը փակելու ժամանակ այդպիսի խորամանկութիւնը ճշմարիտ աջողվեցաւ: Պօլիցիան կանները մտան վանքը, ցոյց տալով իրը թէ կամենում են ազօթել և իրանց պաշտօնական նշանները միայն այն ժամանակ ցոյց տուին, երբ արդէն վանահօրը տեսան: Հաւատի թէ այդպիսի խորամանկութիւնը աջողվի այս անգամ և բացի այդ մի կառավարութեան համար անվայել է դիմել այդպիսի միջոցների:

Նահապէտ կառավարութեան դանդաղ գործելու պատճառները բոլորովին այլ են: Մինիստրութեան մէջ մեծ անհամաձայնութիւններ կան մարտի հրամանների կատարելու մասին, որովհետեւ գաւառներ դեռ չէ յայտնել իր կարծիքը նրանց իրագործութեան մասին: Ֆվրէ Ֆերրի, որ առաջ էլ ընդդէմ էր ներքին գործերի մինիստր Պօնտանի մտադրութիւններին, վերջին ժամանակները աւելի էլ յամառութեամբ սկսեց պահանջել, որ հոգեոր միաբանութիւնների աքսորելը յետաձգվի: Մի ժամանակ մինչեւ անգամ լուր տարածվեցաւ, որ Պօնտան մտադիր է հրաժարական տալ: Այդ Գամբետտան շուտով վերջ դրից մինիստրութեան տատանմանքին: Սրա բարեկամ Ֆլօկէին յանձնվեցաւ մի ճառ արտասանել Ալենսի մէջ, որ խիստ յարձակում էր մինիստրութեան վրա մարտի հրամանների իրագործման ուշացնելու պատճառով: Ամբողջ ճառը մինիստրական նախագծի ձև ունէր և ամենքի համար հասկանալի էր, թէ Գամբետտա կամենում է նոյն կատակը խաղալ Ֆերրիի հետ, ինչ որ մի քանի ժամանակ առաջ նա խաղաց Ֆրէյսինէի հետ, ստիպելով այս վերջինին հրաժարական տալ:

Մեծ վեզիր Ֆերրի հասկացաւ փափաշահ Գամբետտայի յանկութիւնը և շտապով հնազանդվեցաւ պատգամաւորների ժողովի ամենագօր նախագահ Գամբետտայի կամքին: Մինիստրը շտապեց այցելել Գամբետտային և այդ տեսութեան հետեւանքն այն էր, որ մինիստրների խորհուրդը վճռեց հոգեոր միաբանութիւնների գործը վերջացնել մինչեւ նոյեմբերի 9-ը, երբ պէտք է դումարվի պատգամաւորների ժողովը:

Վանքերը փակելու ժամանակ մի քանի տեղ հաւաքված ամբոխը թողնելով չէզոք ընդդիմադրութիւնը, հակառակվում էր վարչութեանը: Կանայք աչքի էին ընկնում իրանց կատաղութեամբ: Նրանք չէին բաւականանում արտաքսված հոգեորականների ոտքերի տակ ծաղիկներ թափելով և նրանց առաջ ծունկ չոքելով, այլ սկսցին ժանդարմների վրա ջուր ածել, քարեր ձգել նրանց վրա և ամենավերջին փողոցային ֆիշոցներ տալ: Ինների մէջ բարձր դասակարգին պատկանող մի տիկին իր արեւակալը ջարդեց պրիֆեկտի մէջքի վրա. Վիճիեի մէջ մի ուրիշ տիկին պօլիցիական գործակատարին բաւական ծանր ապտակ տուեց: Այս քաղաքի մէջ հասարակ կանոյք գնում էին պրէֆեկտի եաեղից նրան յիշոցներ տալով և երբ հասան արմատական «Reveil du Midi» լրագրի խմբագրատանը, փորձեցին քանդել տպարանը: Ձիաւոր ժանդարմները հազիւ կարողացան ցրվել այդ կանանցը: Մարաելի մէջ արտաքսված բենեդիկտինները դեռ տասնօրեայ գուբս եկան փողոցը և հրաժարեցրին եկեղեցւոյ վարչութեան բոլոր անդամներին, որոնք մասնակցում էին հոգեորականների աքսորմանը: Նոյն քաղաքի մէջ կապուցինների վանքի դռներից վռնտուեը կատարեցին:

Մարաելի մէջ դոմինիկանների վանքի առաջ ամբոխը կամենում էր յարձակվել վանքի վրա: Այս անգամ պօլիցիականները ստիպված էին պաշտպանել հոգեորականներին և վանքի մօտ պահապան պոստներ կանգնեցնել:

Պրօկուրօրները շարունակ հրաժարականներ են տալիս, իսկ արդարութեան մինիստրը չէ ընդունում նրանց հրաժարականները, այլ ուղղակի արձակում է ծառայութիւնից:

Ասում են, որ պապը մի նամակ է գրել Վիրեր արքեպիսկոպոսին, որով նա բողոքում է մարտի հրամանների կատարելու դէմ: Այդ նամակը երեւի շուտով կը տպագրվի: Պապական նունրակը Փարիզում թողնում է իր տեղը, որ և երեւի ազատ կը մնայ, մինչեւ Ֆրանսիական կառավարութիւնը դնապան կը նշանակէ պապի մօտ:

Վասն որ Ֆլօկէ Ալենսի մէջ ասած իր ճառով ցոյց է տալիս իր դիտաւորութիւնը մինիստրի պաշտօն ընդունել, Ալենսաս բացարձակ ձգտում է Գամբետտայի տեղը բռնել:

—

ԳԱՐԱԿԱՍՏԱՆ

—

Լօնդօնի մէջ հրատարակվող «Standard» լրագրին հեռագրում են Թէհրանից հոկտեմբերի 31-ից քիւրդերի ապստամբութեան մասին: Պարսկական գօրքերի պետ հրամանատար Խիշմեզ—Գօվլա Թէհրանի գօրաբաժնի և տատրիական օֆիցերների հետ երէկ հասաւ Խոյար, որ գանվում է Գերուսի նահանգի մէջ: Ուրմիայից եկած փախստականները հաղորդեցին գեներալ պ. Խոանին Թաւրիզում, որ շէյխ Ութայդուլլահ առաջարկից Ուրմիայի ամերիկացի միսիոնարներին իրանց տան վրա ամերիկական գրօշակ բարձրացնել, որպէս զի թշնամին կարողանայ նկատել այդ շինութիւնը և ձեռք չբերայ կատարելու ժամանակ: Նոյեմբերի 1-ից հեռագրում են: Ասում էր լուրերն են տարածված, որոնք ապացուցանում են, թէ քիւրդերի ապստամբութիւնը կատարեալ անաջողութեան է հանդիպում: Ուրմիայի զօրապետ Խոյար—Գօվլա Թայմուր—փաշա-խանի զօրքերի հետ յարձակվեցաւ պաշարող քիւրդերի վրա և ջարդից նրանց: Վիւրդերը մեծ կորուստներ կրելուց յետոյ փախան դէպի սահմանը և դատարկեցին Ուրմիայի նահանգը: Սուջբուլաղի նահանգը պաշտող քիւրդերի առաջնորդները անձնատուր եղան Մարաղայի մօտ բանակով կանգնած Թաւրիզի զօրքերի հրամանատար Էխտիամ—Սուլթանէին և նրանից ներողութիւն են խնդրել: Վիւրդերը գատարկեցին Սուջբուլաղ քաղաքը:

Նոյն լրագրին Թէհրանից նոյեմբերի 1-ից հեռագրում են քիւրդերի ապստամբութեան մասին: Հոկտեմբերի 28-ին Ուրմիան պաշարող քիւրդերը շէյխ Ութայդուլլահի որդի Պաշիրի առաջնորդութեամբ պիշեր ժամանակ յարձակվեցին քաղաքի վրա, բայց մեծ կորուստներով յետ մղվեցան քաղաքային գօրքերից: Անգլիական գլխաւոր հիւպատոս պ. Ջրքօա գուբս եկաւ Ուրմիայից և վերադառնում է Թաւրիզ Սուջբուլաղի և Մարաղայի ճանապարհով: Սրանից կարելի է եզրակացնել, որ գեռ մի քանի օր առաջ քիւրդերի ձեռքին եղած այդ նահանգների մէջ հանգստութիւնը վերականգնած է:

—

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԻՐԵՐ.

—

Լօնդօնից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հոկտեմբերի 22-ից: Ասում են, որ յունական կառավարութիւնը դիմել է անգլիական միջնորդութեանը չափազանց կարեւոր առաջարկութիւններով: Յունական կառավարութիւնը յիշեցնում է, որ Վերլինի կոնգրեսների կայացած Անգլիայի առաջարկութեամբ, որ այժմեան կառավարութեան անդամներից շատերը խոստացան Յունաստանին օգնել նոր նահանգները գրաւելու ժամանակ և այդ խոստումների պատճառով արած պատերազմական պատրաստութիւնները Յունաստանին պրեմէ կորստաբեր հասցրին: Անգլիական կառավարութիւնից խնդրվում է ազատել Յունաստանին այն դժուարութիւններից, որ պատճառեցին պատերազմական պետութիւնները և խնդրել միջոցներ գործադրել Վերլինի կոնգրեսների վճիռները իրագործելու համար: Այդ առաջարկութիւնները մղորեցրին անգլիական կառավարութեանը: Վերջացան թէպէտ հետաքրքրված է յունական խնդրով, բայց չէ կամենում Անգլիայի անունով նոր պարտականութիւններ վերցնել և մտադիր է իր ցանկութեան համեմատ գործել և այնպիսի ժամանակ, որ ինքը յարմար կը գտնի: Իսկապէս Գոլշինիի գործն էլ դեռ վերջացած չէ և պ. Գոշինի ուած տեղեկութիւններից երեւում է, որ այդ քաղաքը Հերնօզորիային յանձնելուց յետոյ, գարձել նոր դժուարութիւններ կատարեցան և այդ հարցը դեռ ևս երկար ժամանակ անվճիռ կը մնայ: Վերեւեան գործերի անորոշ դրութիւնը ստիպում է անգլիական կառավարութեանը գգուշանալ, ուրեմն Յունաստանին առած պատասխանը այնպէս կը լինի կազմված, որ Անգլիան նոր պարտականութիւններ չընդունի: Վյսաեղի կառավարչական շրջանները հաստատված են, որ Թիւրքիայի քայքայումը ժամանակակից հարց է դարձել: Ժամանակ չէ ուրեմն, որ կառավարչական շրջանները քննում են օտարօտի նախագիծները Թիւրքիայի վերաբերութեամբ:

«ՄՇԱԿԻՒ» ՀԱՒԱՏԻՒՄՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 նոյեմբերի: Պաշտօնապէս հաղորդված է, Պետերբուրգի նահանգի դաւարդիայի ժամանակաւոր հրամանատարը գինուորական գատարանի վճիռը 16 յանցաւորների մասին հաստատեց: Ռուխ և Ջուրկովսկի գատապարտվածներին 20 տարիների փոխարէն 15 տարով ենթարկել առժանակիր աշխատանքների: Գատապարտ Պոլյակը բարեհաճեց հրամայել Շլիսելբուրգի, Տիխվինի և Օկլատսկու մահուան պատիժը փոխել և ենթարկել նրանց առժանակիր աշխատանքների անժամանակ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ

ВЪ ТИФЛИСѢ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА

„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ-же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ.

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ	8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ	4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ	8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ	5 р. — к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатаніе они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій и Горсмѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), **«Наслѣдственнаго поэта», Ак. Церетели.** Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

Редакторъ-издатель **Ив. Питоевъ.**

2—10

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесятъ коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 4.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ կայսերական ընկերութեան շէրամապահութեան մասնաժողովից: Խորհրդոյն հաստատած կանոնագրութեան հիման վրա **Մոսկվայի** մէջ 1881 թուականի մայիսի 15-ին կը լինի համային ռուսական **արդիւնաբերական հանդէս:** Այդ հանդէսի գիւղատնտեսական բաժնի մէջ առանձին տեղ կունենան շերամապահութեան վերաբերեալ առարկաները: Շերամապահութեան էկսպօնէնտներին հրաւիրելը յանձնված է **Մոսկվայի** շերամապահական **Մասնաժողովին,** որը նրանց և մասնաժողովի անդամների մէջ համաձայնութիւն կայացնելու համար առանձին յանձնաժողով նշանակեց:

Այս հանգամանքը ի նկատի ունենալով 1881 թուականի **հանդէսի** շերամապահական բաժինը կազմող մասնաժողովը դիմում է բոլոր շերամապահներին և **Մասնաժողովի** անդամներին, խնդրելով **մասնակցել գոյութիւն** և **հասցնել** մայրենի արդիւնաբերութեան շերամապահութեան վերաբերեալ առարկաներ:

Պ.պ. էկսպօնէնտները եւ մասնաժողովի անդամները, որոնք ցանկանում են ներկայացնել հանդիսին շերամապահութեան վերաբերեալ առարկաներ, թող բարեհաճեն այդ մասին **ծանուցանել** մինչև **դեկտեմբերի** 1-ը 1880 թուականի, հասցնելով իրանց **յայտարարութիւնները Մոսկվա,** Պօլիտեխնիկական մուզէյ, շերամապահական մասնաժողովի քարտուղար **Վ. Լ. Իմ. Լեվինսկոյ** անունով: Իսկ առարկաների ուղարկելը կը սկսվի 1881 թուականի **մարտի** 1-ին եւ կը շարունակվի մինչև **ապրիլի** 15-ը:

Ուղարկված յայտարարութիւնների մէջ էկսպօնէնտները պէտք է նշանակեն. 1) ուղարկված առարկայի **անունը,** 2) քանակութիւնը, թիւը, ծանրութիւնը կամ չափը, 3) հարկաւոր **տարածութիւնը** հանդիսի մէջ քառակուսի սաժէնների յատակի կամ պատի վրա եւ 4) էկսպօնէնտի **ստորագրութիւնը** եւ մանրամասն **հասցէն:** 1881 թուականի համային ռուսական հանդիսի շերամահական բաժնի մանրամասն պրօգրամը ուղարկվում է բոլոր ցանկացողներին անվարձ:

1—4 (3)

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ ուսում է ստացել **Փարիզում և Լօնդօնում,** տալիս է ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուների դասեր: **Հասցէն Սապէրնայա փողց, № 37:**

6—6

Ծախվում է մի հին ՀՈՒՐ 400 քառակուսի սաժէն **մեծ** գետի երկրորդ **ա ն ց ք ի մօտ,** իւրաքանչիւր **սաժէնը** 25 **րուբլով: Հարցնել Մ ի ս ա յ ե վ ս կ այ ա** փողոցի վրա, **Գուրգէնբէկովի** տանը, № 5:

5—5

ՎԵՐԻՆԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԲԱՂԱՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ է ներկայ տարվայ հոկտեմբերի 15-ից, **Սալօլակի,** Գանձակայա փողոց, ս. Գէորգեանց **եկեղեցուց** վերև, հին **Ներսիսովի** տանը №№ 2 և 3: Այդտեղ կարելի է տանել մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպես բուռնոսներ, գլխարկներ, զանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկանելիք **նոյն** տեղը կարելի է գտնել զանազան նկարների դրապներ, կաստօրև թաւիշ (մախմար): Ընդունվում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ: Գները ամենաչափաւոր են:

5—10

ՎԱՐԺՈՒՀԻ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՊԸՏԻ փնտռում և պատրաստում է բերդաներին բոլոր **ուսումնարանների** համար: **Հասցէն** կարելի է իմանալ **ԼՆՖԻՐՆԱԼՆԱՅԻՆ** գրավաճառանոցի մէջ:

3—4

Մինչև առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը շինվելիք քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի **ԲԱՅՑԱ** անունով վիպասանութիւնը: Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա: Ներքանչիւր գրքի գինը **կանխապէս բաժանորդագրվողների** համար նշանակվում է 1 րուբլի: Իսկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ: Պ.պ. բաժանորդագրները **թող** բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այդ հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АЙРЕСЯНЦУ. Въ конторѣ АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱԲԵԼ Դ. ԱՅՐԵՍՅԱՆՑ

10—10

ՎԵՐԻՆԻ ՆՈՐԱՇԷՆ ԲԱՂԱՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ է ներկայ տարվայ հոկտեմբերի 15-ից, **Սալօլակի,** Գանձակայա փողոց, ս. Գէորգեանց **եկեղեցուց** վերև, հին **Ներսիսովի** տանը №№ 2 և 3: Այդտեղ կարելի է տանել մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպես բուռնոսներ, գլխարկներ, զանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկանելիք **նոյն** տեղը կարելի է գտնել զանազան նկարների դրապներ, կաստօրև թաւիշ (մախմար): Ընդունվում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ: Գները ամենաչափաւոր են:

5—10

ՕՐԱՑՈՑՔ 1881 թ.

Ս. Յ. Տէր-Աբրահամեանցի, դինն է 15 կոպէկով:

Վաճառվում է Ղաբաբեա Կրիգորեանցի «Մոսկվասկան պրավաճառանոցում Տփխիս:

9—20

Ֆ. Կ. ՋԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻՆԱՅԼՕՎՍԿԱՑ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՈՏՐԻՆԻ: Ամենայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վիներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները:

6—6

Ս Ր Բ Ո Ց Ա Ն Ա Ր Ա Կ Ե Լ Ո Ց Ե Ց Ի Ա Ց Ս. Աստուածածնայ **Ս Ա Ն Ա Հ Ի Ն** Ս. Խաչ **Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ի Ն** Ս. Գրիգոր **Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ի Ն** Ս. Գէորգ **Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ի Ն** Ս. Սարգիս **Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ի Ն** Ս. Նշան **Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ի Ն** Ս. Աստուածածին

№ 196 Նոյեմբերի 6 (18) 1880 Նոյեմբերի 6 (18) № 196

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Յասարակագրութիք դիմում են ուղղակի
Տիբլիս. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԿՈՎԿԱՍԻԱՆ ՊՐԻԿԱԶԸ ՄԱՆԾ Իշխան Փոխարքայի

Թոյլատուութեամբ 1880 *թուականի Նոյեմբերի 1-ից մուտքերին տալիս է հետեւեալ* % :

1) Ընժամանակ մուտքերին այսինքն մինչև պահանջելը. 4%
2) Մէկ, երկու և երեք տարով 4½%
3) Հոգս և հինգ տարով 5%
4) Վեցից մինչև տասերկու տարով 5½%
5) Տասերկու տարուց աւելի 6%

Պրիկազը ընդունում է մուտքեր Կուասսանի բոլոր տեղերից, վարչական հիմնարկութիւններից, պաշտօնեաներից և մասնաւոր անձինքներից, վանքերից, եկեղեցիներից, քաղաքային և գիւղական հասարակութիւններից: Մուտքերը ընդունվում են նոյնպէս և փոստով ուղարկված մի յայտարարութեան հետ հասարակ թղթի վրա: Ընժամանակ մուտքերը մասնաւոր անձինքներից ընդունվում են 50 ր. ոչ պակաս, իսկ կառավարութիւնից 30 ր. ոչ պակաս իւրաքանչիւր անգամ: Ժամանակաւոր մուտքերը այլապէս չեն ընդունվում, եթէ ոչ դումարատիրոջ, կամ մուտքը յանձնողի անունով, իսկ անժամանակ մուտքերը կարող են լինել կամ անանուն, կամ մոդնողի անունով: Մուտքերը ցանկացողներին նոյն օրը կը վերադարձնվեն: Աւելի մանրամասն պայմանները մուտքերը ընդունելու և վերադարձնելու մասին յայտնված են 941 յօգ. XIII բաժնի հրատարակութիւն 1857 թ. և 1863 թ. կանոնադրութեան Կովկասեան Պրիկազի:

2—3

ՐՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ջաջողվեցաւ:—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Բագուից: Նամակ Մոզրաստոյից: Նամակ եկատերինոդարից:—Արտաքին տեսութիւն: Ազգային ներքին վիճակը: Արտաքին մուրճին: Բօլգարիա:—«Մշակի» հետագրերը:—Յայտարարութիւններ:

ՉԱՋՈՂՎԵՑԱՒ

Թիւրքիան սխալվեց իր հաշիւների մէջ. նրան չաջողվեցաւ ունենալ իր ասիական նահանգների մօտ մի անկախ Քիւրդիստան: Ինչպէս հաղորդում են, քիւրդերը, որոնք ապստամբեցան Պարսկաստանում, այժմ սաստիկ ջարդվում են պարսիկ զօրքերից:

Նրանց թիւրքիայի նպաստակը հետեւեալն էր:

Որովհետև Ջէրնօգօրիայի և Յունաստանի խնդրից յետոյ վաղ թէ ուշ պէտք է յարուցվի և Հայաստանի խնդիրը, Թիւրքիան մտածեց որ լաւ է ունենալ մի անկախ, զօրեղ Քիւրդիստան, որի վայրենի բնակիչները հարկաւոր ժամանակ արշաւանքներ գործէին Հայաստանի վրա, աւերէին այդ երկիրը և այդպիսով, երբ Եւրոպան կը սկսի խօսել Հայաստանի վրա, Թիւրքիան կը պատասխանի որ այլ ևս Հայաստանում Հայեր չը կան: Այդ որովհետև այդ տեսակ քրդական երկիր անյարմար և Եւրոպայի աչքում կասկածաւոր կերևար կազմել նոյն իսկ ասիական Թիւրքիայի սահմանների մէջ, Ռ. Պատը մտածեց այդ քրդական միութեան կենտրոնը կազմել իր սահմաններից դուրս, Պարսկաստանում, որտեղից բարբարոս քրդերին հեշտ կը լինի միշտ արշաւանքներ գործել Հայաստանի վրա:

Այժմ հակառակը պատահեց. քրդերը ոչ թէ միայն ջարդվել են, բայց և շէյխ Իբրահիմը վտանգի մէջն է գտնվում պարսիկների ձեռքը պերի ընկնելու:

Այդպիսով Թիւրքիայ Հայաստանը երկար ժամանակ ապահովված կը լինի քիւրդերի հարբահարութիւններից, որովհետև Պարսկաստանի մէջ ապստամբված և այժմ ջարդված քիւրդերի մեծ մասը Թիւրքիայ Հայաստանից եկած քրդեր էին:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

25 հոկտեմբերի

Մեր լրագրութեան մէջ եթէ ո՛չ ամենևին, գոնէ շատ քիչ են պատահում յօդուածներ առհասարակ մշակների դրութեան առթիւ: Մինչև անցեալ տարի և, եթէ չեմ սխալվում, այս տարվայ սկզբում «Մշակի» էջերում երևեցան մի քանի յօդուածներ Մօսկվայից գրված, որոնց հեղինակը, պ. Ն. Աբելեանցը, հասարակութեան ուշադրութիւնը դարձնելով Մօսկվայի մշակ դասի անտեսանելի դրութեան վրա, առաջարկել էր մինչև անգամ հիմնել Մօսկվայի դանագան քաղաքներում այնպիսի ընկերութիւններ, որոնց նպատակը լիներ մշակների դոնէ անտեսական դրութեան բարւոքումն: Այդ, գժբաղդաբար այդ կարևոր առաջարկութիւնը մնաց ինչպէս ասում են «ձայն բարբառոյ յանապատի», նա՛ արձագանք չը գտաւ ո՛չ հասարակութեան և ո՛չ էլ պէտք է խոստովանած, հայ լրագրութեան կողմից: Իսկ պ. Աբելեանցը երևի յուսահատվելով, դադարեց իրան լսելութեան: Սակայն մի այդպիսի կարևոր հարցով զբաղվելը անհրաժեշտ է, եթէ աչքի առաջ առնենք մշակների, մանաւանդ գաւառական քաղաքներում բանող մշակների ներկայ սարսափելի վիճակը: Ընդ դիտեմ գուցէ ուրիշ տեղ, ուրիշ քաղաքներում մշակ դասի կեանքը բարւոք է, բայց Բագուի մշակների կեանքը կարելի է ամենագառն և ողբալի համարել: Բաղուի Ընդկովկասի այդ, եթէ չեմ սխալվում, առաջին արդիւնաբերող քաղաքի մէջ այժմ կենտրոնացած է մեծ քանակութիւն մշակների, որոնք մեծ մասամբ բանում են նաւթային գործարաններում, իսկ փոքր մասամբ բեռնակիրներ են: Մարդ քարացած սիրտ պէտք է ունենայ որ անտարբեր մնայ անասելով վշաերը, տանջանքները, այն հալածանքը, որ կրում են գործարաններում բանող մշակները իրանց թշուառ գոյութիւնը շարունակելու համար: Այդ գործարաններում մշակների բանելու համար նշանակված չէ մի որոշ ժամանակ: Այն այնպիսի գործարաններ, որոնց տէրերը իրանց շահերի համար անգթութեամբ ստիպում են նրանց գործել օրը 20 ժամ, մինչդեռ եւրոպական գործարաններում մշակները բանում են օրական ոչ աւելի քան 10 ժամ և դեռ այդ էլ շատ է համարվում: Օրական քան ժամ գործելով և ապրելով խոնաւ բնակարաններում, կեղտկոտելով անընդունակ կեղտաբնութով, մշակը, ի հարկէ, մի կարճ միջոցում կարող է կորցնել իր առողջութիւնը և այդ այդպէս էլ պատահում է: Նայեցէք առաջին օրը, երբ նա ոտ է դնում գործարանը, որքան առողջ և գուարթ է նրա դէմքը, որքան վստահ նրա քայլուածքը, բայց նայեցէք թէ նա որքան փոխվել է երկու կամ երեք ամիս գործարանում բանելուց յետոյ: Նրա երեսը իր առաջվայ գուարթութիւնը, կարմրութիւնը կորցրել է արդէն, նրա աչքերը խորն են ընկել, երեսի ոսկորները դուրս են ցցվել: Նայց նա այդ բոլորի փոխարէն ի՛նչ վարձ է ստանում գործարանատիրոջից, ոչինչ, ամենաչնչին վարձ, ամենայն maximum 16 մանէթ, իսկ minimum 10 մանէթ, այն էլ հազար տեսակ արհամարհանքների, հայհոյանքների և շատ ժամանակ թակի ու ծեծի հետ: Այ՛ դ այն մշակին, որը համարձակվել է իր տիրոջ հրամանից դէթ մազի չափ շեղվել այդպիսի դէպքերում. նա խոհեմութիւն կանի եթէ չերևայ, եթէ ոչ գործարանատիրոջ կամ նրա հաւատարիմ գործակատարի անձնական լեզուն չի գազարի հազար ու մի անվայել ու կեղտոտ հայհոյանքներով վիրաւորել ոչ միայն նրա անձնասիրութիւնը, այլ և նրա անմեղ ընտանիքը, ծնողները և մինչև անգամ նրա մեռելներին ևս չի խնայի: Գործարանում հրդեհ է պատահում, մշակին են մեղադրում, գործարանում մէկ բան է կորչում, մշակն է գողութեան կասկածանքի տակ ընկնում, վերջապէս ամենայն մի քայլում, ամենքի յանցանքի համար մշակն է պատասխանատու, նա է ենթարկվում հալածանքի: Նմանպէս են վարվում այդ անբարոյ և վիանգաւոր թըշվառ արարածների հետ անխտիր թէ հայ, թէ թուրք և թէ ռուս գործարանատէրերը: Այ մշակը առաջին դէպքում կարծում է թէ նա կարող է ապահով լինել հայ գործարանատիրոջ մօտ, բայց նա չարաչար սխալված է համարում իրան, երբ տեսնում է, որ իր արիւնակիցը ևս այնպէս կոշտ, կոպիտ և անխիղճ է վարվում, ինչպէս գուցէ չէր վարվի նրա հետ այլազգին: Այդ չէ. Թո՛ղ մշակը հարստահարվի, Թո՛ղ նրա թշուառ կեանքը մաշվի, միայն թէ իր տիրոջ անչափ անդուկը հարստութիւնով լցնելու համար գիշեր ու ցերեկ, ժամանակ ու անժամանակ գործէ: Փոյթ չէ գործարանատէրին, թէ նրա մշակները բնակվում են այնպիսի բնակարաններում, ուր միայն խոզերը կարող են բնակվել, փոյթ չէ թէ նրանք հիւանդանում են, դէղ չեն ճարում և այլն: Այդպիսի բանների համար մտածել, գուսը ցաւացնել չը գիտէ մեր գործարանատէրը, որովհետև նա իր պարտքը կատարած է համարում ամսական մշակների երեսին մի քանի մանէթ շպրտելով, այն էլ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԻՑՔԵՐ

20 Հոկտեմբերի

Ա՛շխ, մեր Հ[illegible]ն ազգ[illegible]ն, ո՛չ ոք ունի ինչ ասելիք, որ մեր ազգային պատմության մեջ ոչ մի տեղ չունենայ իր ուրույն նշանակությունը, ոչ մի դեպք չունենայ իր ուրույն գունագեղությունը, ոչ մի դեմք չունենայ իր ուրույն գծագրությունը։ Ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր պատմության մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային կյանքի մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային բնավորության մեջ, ամեն ինչ ունի իր ուրույն գունագեղությունը, իր ուրույն գծագրությունը։ Ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային կյանքի մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային բնավորության մեջ, ամեն ինչ ունի իր ուրույն գունագեղությունը, իր ուրույն գծագրությունը։ Ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային կյանքի մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային բնավորության մեջ, ամեն ինչ ունի իր ուրույն գունագեղությունը, իր ուրույն գծագրությունը։

Ա՛խ, մեր Հ[illegible]ն ազգ[illegible]ն, ո՛չ ոք ունի ինչ ասելիք, որ մեր ազգային պատմության մեջ ոչ մի տեղ չունենայ իր ուրույն նշանակությունը, ոչ մի դեպք չունենայ իր ուրույն գունագեղությունը, ոչ մի դեմք չունենայ իր ուրույն գծագրությունը։ Ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային կյանքի մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային բնավորության մեջ, ամեն ինչ ունի իր ուրույն գունագեղությունը, իր ուրույն գծագրությունը։ Ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային կյանքի մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային բնավորության մեջ, ամեն ինչ ունի իր ուրույն գունագեղությունը, իր ուրույն գծագրությունը։

Ա՛խ, մեր Հ[illegible]ն ազգ[illegible]ն, ո՛չ ոք ունի ինչ ասելիք, որ մեր ազգային պատմության մեջ ոչ մի տեղ չունենայ իր ուրույն նշանակությունը, ոչ մի դեպք չունենայ իր ուրույն գունագեղությունը, ոչ մի դեմք չունենայ իր ուրույն գծագրությունը։ Ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային կյանքի մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային բնավորության մեջ, ամեն ինչ ունի իր ուրույն գունագեղությունը, իր ուրույն գծագրությունը։ Ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային կյանքի մեջ, ամեն ինչ, ինչ որ կա մեր ազգային բնավորության մեջ, ամեն ինչ ունի իր ուրույն գունագեղությունը, իր ուրույն գծագրությունը։

21 Հոկտեմբերի

ԱՆԱՐԽԻԱ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ստամբուլ 1 Նոյեմբերի

Ասում են, թէ Ռուսիոյ դեսպանը Ա. Պորտայի մէջ յայտնել է, որ Ռուսիա չի ընդունիլ Ռումելիոյ ընդհանուր կուսակալ նշանակուած Սաւֆեթ փաշան։

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

Հայաստանի պատմության հարցերը, որոնք այնքան կենսական նշանակություն ունեն հայ ժողովրդի համար, միշտ էլ գրավել են մեր ուշադրությունը։ Մենք ամեն առիթով անդրադարձել ենք այդ հարցերին, որովհետև համոզված ենք, որ մեր ներկան ու ապագան անքակտելի կապերով կապված են մեր անցյալի հետ։ Ներկայիս ազգային-ազատագրական շարժումը, որ ծավալվել է Թուրքիայի հայկական նահանգներում, ամենից առաջ հենվում է մեր պատմական անցյալի վրա։ Ազգային գիտակցության զարթոնքը, որ տեղի է ունեցել հայ ժողովրդի մեջ, ամենից առաջ արտահայտվել է նրանում, որ հայ ժողովուրդը սկսել է ուսումնասիրել իր անցյալը, իր պատմությունը։ Ինչպես հայտնի է, հայ ժողովրդի պատմությունը ուսումնասիրելու գործում մեծ դեր են խաղացել հայ գիտնականները։ Նրանք հրատարակել են հայ պատմիչների մեծ մասը, գրել են հայ ժողովրդի պատմության վերաբերյալ մի շարք աշխատություններ։ Սակայն հայ գիտնականների աշխատությունները, որոնք գրված են հայերեն լեզվով, հասանելի չեն եղել ընթերցող լայն զանգվածներին։ Այդ պատճառով էլ հայ ժողովրդի պատմության հարցերը մնացել են հայ ինտելիգենտների սեփականությունը։ Ժողովրդի լայն զանգվածները, որոնք չեն տիրապետում հայերեն գրականությանը, ոչինչ չեն իմացել իրենց անցյալի մասին։ Ուստի հասկանալի է, որ հայ ժողովրդի պատմության հարցերը ներկայացնելու համար անհրաժեշտ է եղել գրել ռուսերեն լեզվով։ Ռուսերեն լեզվով գրված հայ պատմության մասին աշխատությունները հասանելի են դարձել ռուս ընթերցողին, որ հետաքրքրվում է Հայաստանի անցյալով։

Հայ ժողովրդի պատմության հարցերը ռուսերեն լեզվով ներկայացնելու գործում մեծ դեր է խաղացել Մ. Աբեղյանի «Պատմություն հայ ժողովրդի» գիրքը, որ հրատարակվել է 1896 թվականին։ Այդ գրքի հեղինակը ցարական կառավարության հալածանքների պատճառով ստիպված է եղել հեռանալ Հայաստանից և ապրել արտասահմանում։ Նա ապրել է Լեհաստանում, Գերմանիայում, Շվեյցարիայում, Ֆրանսիայում, Անգլիայում, Բելգիայում, Հոլանդիայում, Իտալիայում, Ավստրիայում, Ռումինիայում, Բուլղարիայում, Սերբիայում, Հունգարիայում, Ռուսաստանում և Ամերիկայում։ Նա ուսումնասիրել է հայ ժողովրդի պատմությունը ոչ միայն հայերեն, այլև ռուսերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, անգլերեն, իտալերեն, լեհերեն, հունգարերեն, սերբերեն, ռումիներեն, բուլղարերեն, հոլանդերեն, ամերիկերեն և այլ լեզուներով գրված աղբյուրներից։ Մ. Աբեղյանի գրքի առաջին հատորը ներկայացնում է հայ ժողովրդի պատմությունը մինչև 1500 թվականը։ Գրքի երկրորդ հատորը, որ հրատարակվել է 1903 թվականին, ներկայացնում է հայ ժողովրդի պատմությունը 1500 թվականից մինչև 1800 թվականը։ Մ. Աբեղյանի գրքի երրորդ հատորը, որ հրատարակվել է 1913 թվականին, ներկայացնում է հայ ժողովրդի պատմությունը 1800 թվականից մինչև 1878 թվականը։ Մ. Աբեղյանի գրքի չորրորդ հատորը, որ հրատարակվել է 1917 թվականին, ներկայացնում է հայ ժողովրդի պատմությունը 1878 թվականից մինչև 1914 թվականը։

Մ. Աբեղյանի գրքերը հայ ժողովրդի պատմության հարցերը ռուսերեն լեզվով ներկայացնելու գործում մեծ դեր են խաղացել։ Սակայն այդ գրքերը ունեն նաև մի շարք թերություններ։ Նախ և առաջ պետք է նշել, որ Մ. Աբեղյանի գրքերը ունեն գիտական ծանոթագրություններ, որոնք մեծ դժվարություններ են ստեղծում ընթերցողի համար։ Ընթերցողը, որ կարդում է Մ. Աբեղյանի գրքերը, չի կարող ստուգել հեղինակի ասածները, որովհետև նա չունի այն աղբյուրները, որոնցից օգտվել է հեղինակը։ Մ. Աբեղյանի գրքերի մյուս թերությունն այն է, որ նրանք ունեն ոչ միայն գիտական, այլև գեղարվեստական նշանակություն։ Մ. Աբեղյանի գրքերը ունեն մեծ գրական արժանիքներ, սակայն դրանք ունեն նաև մի շարք թերություններ։ Մ. Աբեղյանի գրքերը ունեն մեծ գրական արժանիքներ, սակայն դրանք ունեն նաև մի շարք թերություններ։

Մ. Աբեղյանի գրքերի թերությունները հասկանալի են դառնում, եթե հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ նրանք գրվել են ցարական կառավարության հալածանքների պայմաններում։ Մ. Աբեղյանը ստիպված է եղել գրել այնպես, որ ցարական գրաքննությունը չկարողանա գտնել նրա գրքերում հակակառավարական միտումներ։ Այդ պատճառով էլ նա ստիպված է եղել խուսափել հայ ժողովրդի պատմության մի շարք հարցերից, որոնք ցարական կառավարության տեսակետից վտանգավոր էին։ Մ. Աբեղյանի գրքերի մյուս թերությունն այն է, որ նրանք գրվել են ցարական կառավարության հալածանքների պայմաններում։ Մ. Աբեղյանը ստիպված է եղել գրել այնպես, որ ցարական գրաքննությունը չկարողանա գտնել նրա գրքերում հակակառավարական միտումներ։ Այդ պատճառով էլ նա ստիպված է եղել խուսափել հայ ժողովրդի պատմության մի շարք հարցերից, որոնք ցարական կառավարության տեսակետից վտանգավոր էին։

Մ. Աբեղյանի գրքերի թերությունները հասկանալի են դառնում, եթե հաշվի առնենք այն հանգամանքը

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ

ВЪ ТИФЛИСѢ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА

„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ-же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ..... 8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ..... 4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца..... 2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ..... 8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ..... 5 р. — к.
„ 3 мѣсяца..... 2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатанію они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій и Горсмѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), **«Наслѣдственнаго поэта», Ак. Церетели.** Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

Редакторъ-издатель **Ив. Питоевъ.**

3—10

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движеніи по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесять коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 5.

ՀՐԱՀԻՐ ՄՕՍԿՎԱՑԻ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒՆ *կայսերական ընկերութեան շ ի ր ա մ ա պ ա հ ո ւ թ ե ա ն մասնաժողովից՝ Խարթագոյն հաստատուած կանոնադրութեան հիման վրա Մօսկվայի մէջ 1881 թուականի մայիսի 15-ին կը լինի համոյն ռուսական ա ր ք ե ւ ն ա գ ո ր ծ ա կ ա ն հ ա ն դ է ս ։ Հանդէսի գիւղատնտեսական բաժնի մէջ առանձին տեղ կունենան շ ի ր ա մ ա պ ա հ ո ւ թ ե ա ն վերաբերեալ առարկաները։ Ընդհանրապահութեան էկսպօնէնտներին հրաւիրելը յանձնուած է Մօսկվայի շերամապահական Մասնաժողովին, որը նրանց և մասնաժողովի անդամների մէջ համաձայնութիւն կայացնելու համար առանձին յանձնաժողով նշանակեց։*

Ընդ հանդամանքը ի նկատի ունենալով 1881 թուականի հ ա ն դ է ս ի շերամապահական բաժինը կազմող մասնաժողովը դ իմ ո ւ մ է բոլոր շերամապահներին և Մասնաժողովի անդամներին, խնդրելով մ ա ս ն ա կ ց ե լ դ ո ր ծ ի ն և հ ա ս ց ն ե լ մայրենի արդիւնաբերութեան շերամապահութեան վերաբերեալ առարկաներ։

Պ.պ. էկսպօնէնտները եւ մասնաժողովի անդամները, որոնք ցանկանում են ներկայացնել հանդիսին շերամապահութեան վերաբերեալ առարկաներ, խնդրւում են այդ մասին վ ա ղ օ ր օ ք յ ա յ տ ն ե լ մինչև դ է կ տ ե մ բ ե ր ի 1-ը 1880 թուականի, հասցնելով իրանց յ ա յ տ ա բ ե ր ո ւ թ իւ ն ն ե ր ը Մօսկվա, Պօլիտեխնիկական մուզէյ, շերամապահական մասնաժողովի քարտուղար Վ. Լ. Դմ. Լ ե վ ի ն ս կ ո ւ անունով։ Իսկ առարկաների ուղարկելը կը սկսվի 1881 թուականի մ ա ր տ ի 1-ին եւ կը շարունակվի մինչև ա պ ր ի լ ի 15-ը։

Ուղարկված յայտաբերութիւնների մէջ էկսպօնէնտները պէտք է նշանակեն. 1) ուղարկված առարկայի ա ն ո ւ ն ը, 2) քանակութիւնը, թիւը, ծանրութիւնը կամ չափը, 3) հարկաւոր տ ա բ ա ծ ո ւ թ իւ ն ը հանդիսի մէջ քառակուսի արշինների չափով յատակի կամ պատի վրա եւ 4) էկսպօնէնտի սեփականութիւնը եւ մականունը հ ա ս ց է ն։ 1881 թուականի համոյն ռուսական հանդիսի շերամապահական բաժնի մանրամասն պրօգրամը ուղարկվում է բոլոր ցանկացողներին անվճար։

2—4 (3)

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ ուսում է առել Փարիզում և Լօնդօնում, տալիս է ֆրանսերէն և անգլիերէն լեզուների դասեր։ Հասցէն Սապէրնայա փողց, № 37։

6—6

ՀԱՇԻՒՊԱՀՈՒԹԻՒՆ *իմացող մի երիտասարդ պաշտօն է փնտռում գրասենեակների, կամ բանկերի մէջ, համաձայն է նոյնպէս Թիֆլիսից դուրս գնալ։ Հարցնել Թիֆլիսի կալուածական բանկի մէջ Խ. Պ. Խաչատուրեանից։*

1—3 (2)

ՌԻՐԼԻՆԻ ՆՈՒՐԱՁԻԻ ԲԱՆՁԱՐ ԲԱՑՎԱԾ *է ներկայ տարւայ հոկտեմբերի 15-ից, Սալալակի, Գանձակայա փողց, տ. Գօնչարովայի խանութից վերև, հնեազ Խերութօվի տանը №№ 2 և 3։ Ընդհուպ կարելի է ստանալ մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպէս բօռօնդներ, դօլմաններ, զանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկանելիք։ Նոյն տեղը կարելի է դտնել զանազան նկարների գրապներ, կաստօրև թաւիշ (մահմուդ)։ Ընդունվում են նոյնպէս ամէն տեսակ պատուէրներ։ Գները մեներաչափ են։*

6—10

ՎԱՐԺՈՒՀԻ ՕԳՆՕՒԱՎԻՃ ԳՈՍՏԻ *է փնտռում և պատրաստում է երեխաներին բոլոր ուսուցմունքների համար։ Հասցէն կարելի է իմանալ Ենգիճէնէլճենցի գրավաճառանոցի մէջ։*

4—4

Մինչև առաջիկայ 1881 թիւ յունվար ամիսը շուճէի քաղաքում կը տպագրվի և առանձին գրքով լոյս կը տեսնի ԳԱՆԻԵԼ ՀԱՒՈՒՆԻ անունով վիպասանութիւնը։ Տպագրութիւնը կը լինի գեղեցիկ և մաքուր թղթի վրա։ Ստացողների գրքի գինը կ ա ն խ ա պ է ս բաժանորդագրողների համար նշանակվում է 1 րուբլի։ Սկ տպագրութիւնից յետոյ գնողների համար գինը կը բարձրանայ։ Պ. պ. բաժանորդները թող բարեհաճեն իրանց վճարը ուղարկել այս հասցէով. Шуша. АВЕЛЬЮ ДАВИДОВИЧУ АПРЕСЯНЦУ. Въ контору АРУНЯНЦА.

Հրատարակիչ ԱՒԵԼ Դ. ԱՊՐԷՍԵԱՆՑ

10 —10

ՕՐԱՑՈՑՑ 1881 թ.

Ո. Յ. Տէր-Ընդրամեանցի, գինն է 15 կոպէկով։

Վաճառվում է Օղաքաղաքում Գրիգոր Ենանցի «Մոսկաեան դրավաճառանոցում Տփխիս։

10—20

Ֆ. Կ. ՋԱՄԼԻՆՍԿԻՒ ԳԵՂԱՑԱՆ ԿԻՑ ՄԻՒԱՅԼՕՎՍԿԱՑԱՆ ՓՈՂՑՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ։ Ամէնայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վիներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները։

6—6

Ընթերցանաի, ոսկու և արծաթի իրերէնների ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂԱՕՍԵՆՑ ԽԱՆՈՒԹԸ և ԸՐՃԵՈՑՏՆԵՈՒՑԸ գտնվում է Թօխիչեսկայա փողցի անկիւնից Էրմանսկի բազարի վրա տեղափոխված է Դ ր վ օ ր ց օ վ ա յ ա փողցը ԸՐՃԵՈՒՆԵՈՒ տանը։ Իրերէններ գնելու, պատուէրներ տալու և իրերէնները նորոգելու համար խնդրւում եմ դիմել իմ խանութը։ Նոյն տեղը տացված է մեծ քանակութեամբ ոսկէ, արծաթէ և բրիլեանտի իրերէններ և ժամացոյցներ։

Մ. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂԱՕՍԵՆՑ

3—3 (2)

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

ВЪ ОБЩЕСТВЕННОМЪ ЗДАНІИ

вдоль улицы

ХАНСКІЯ БАНИ

5—10

Անհետացած ՉԱՆՉՈՒՂԱՉՈՎ եղբայրների գործերի համար նշանակված ՄՐՑՈՂԱՊԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵՆՆ կարգադրութեամբ, ջանջուղազովների մեծ խանութի մէջ, Գօլօվինսկայա հրապարակի վրա ՄԵՐՄԱՆՈՎԻ ՏԱՆԸ ապրանքներ կը ծախվեն, նոյնպէս չուխաների ՎԱՐԱԳԱՆՆԵՐ հասով և մեծ քանակութեամբ ամէնայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը։

Խնամակալ պ. Լերխիանի։

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 5 Ноября 1880 года. Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 198 Նոյեմբերի 8 (20) 1880 Նոյեմբերի 8 (20) № 198

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն redակցության մէջ.

Ստորագրողները չեմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

redակտորը ընդունում է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տոն օրերից)

Հայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ժամում:

Հայտարարութիւնների համար վճարում են
երեսանեցը բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գաղափարական միստիցիզմ.—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Ղուբայից: Նամակ Վաղարշապատից: Նամակ Շուշուց: Հոռոմ Հռոմիից: Նամակ Ամերիկից: Նամակ Թիֆլիսից: Նամակ Գորիից: Նամակ Պարակատունից:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Հայտարարութիւններ:

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՄԻՍՏԻՑԻԶՄ

Ո՛րքան օգտաւէտ է ամբոխի մտաւոր և բարոյական զարգացման համար կրօնական զգացմունքը, երբ այդ զգացմունքը խելացի և չափաւոր է, այնքան նա ձեռնակար է դառնում, երբ հանում է ծայրայեղութիւններ: Այդ տեսակ ծայրայեղութիւնը հասցրած կրօնական զգացմունքը անուանում է միստիցիզմ:

Միստիցիզմ ուրանում է ներկայ կեանքը, հրաժարվում է այդ աշխարհից և զրկողութիւնների ու մահվան մէջ միայն տեսնում է փրկութիւն. նա հերքում է մարդկային առաջադիմութիւնը, հերքում է գիտութիւնը: Միջին դարերում միստիցիզմ ծնեցրել է մարմնի տանջանքներ ապագայ կեանքը ժառանգելու համար, ծնեցրել է ինկվիզիցիա, իսկ ներկայ դարում նա ծնեցրել է Ռուսաստանում սկօպցի անուանված այլանդակ աղանդը:

Միստիցիզմին հասցրած կրօնական զգացմունքը հասցնում է մարդուն մինչև խելագարութիւն: Աստուծուն դուրեկան լինելու համար մարդը սկսում է ամեն բանից հրաժարվել այդ կեանքի մէջ, սկսում է իր մարմինը տանջել: Միջին դարերի ֆրանսիական միստիցիզմի պատմութիւնը մեզ ներկայացնում է այնպիսի խելագար անձնաւորութիւններ, ինչպէս օրինակ Մարի Ալակոկ կոյսը, որ կարծում էր Աստուծուն հաճելի լինելու և դրախտին արժանանալու՝ հիւանդների ժայռիքաջը խմելով....

Ներքուստ ռուս առաքանդաւոր գրող Նէմիրովիչ—Դանչենկոի հրատարակված նկարագրիները ռուս վանքերի ծանօթացնում են մեզ ռուսաց միստիցիզմի հետ: Վանքը հոգու փրկութեան տեղն է ամբոխի համար. վանքին, սրբեմն Աստուծուն հաճելի լինելու նպատակով ամեն բան ներելի է: Մինչև անգամ յանցանքը ներելի է և Աստուծուն դուրեկան է, եթէ յանցանքը գործելուց յետոյ յանցաւորը մի քան է նուիրում վանքին: Հեղինակը պատմում է մեզ որ կօլակների մի հարիւրապետ մեծ ճանապարհի վրա մի հարուստ կնոջ սպանելուց և նրան կողոպտելուց յետոյ, նուիրում է իր կողոպտած մի քանի հոգար րուբլ Սօլովէցկի վանքին, ինքն իր համար ոչինչ չը պահելով կողոպտածից, և հաւատացած է որ այնուհետև իր հոգին գնալու է դրախտը:

Խաւար ամբոխի մէջ միստիցիզմ, մինչև խելագարութեանը հասցրած կրօնական զգացմունքը բացատրելի է: Այլ ինչպէս բացատրել նոյն այլանդակ զգացմունքը կրթված, լուսաւորված, ամբոխի առաջնորդ իրանց համարող, զրականութեան, մտաւոր կեանքի մէջ մեծ հաղինակութիւն ունեցող անձինքների մէջ, եթէ ոչ մտաւոր հիւանդութեամբ: Եւ դա անհերքելի իրողութիւն է, որ այժմ ռուսաց զրականութիւնը և մտածուի մի մասն սկսում է ենթարկվել միստիցիզմի վարդապետութեանը, շնորհով երկու նշանաւոր անձնաւորութիւնների, այն է Ակսակովի և Դոստոեվսկու:

Այդ երկու հեղինակների վարդապետութեան հիմնական միտքն այն է, որ Պետրոս Մեծի վերանորոգութիւնները վնասել են Ռուսաստանին, որ եւրոպական ժամանակակից դիտութիւնը ամեն տեսակ անբարոյականութեան աղբիւրն է, որ Եւրոպան հնացել փտել է, որ Ռուսաստանը սկսած է վերանորոգի Եւրոպային, բայց ոչ թէ նրանից առացած դիտութիւնը իր մէջ առաջացնելով, ոչ, այլ վերադառնալով սկզբնական, նահապետական ազգային կեանքին: Այդ միտքի մէջն են տեսնում նրանք այդ նահապետական ազգային կեանքը, — այն բանի մէջ, որ ամենքս անտանում ենք ժողովրդի տգիտութիւն, նախապաշարմունք, անտիրապետութիւն....

Իր փրկարար վարդապետութիւնը տարածելու համար Ակսակով հիմնել է նոյնիսկ «Русь» շաբաթական թերթը, իսկ Դոստոեվսկի, որ առաջ յայտնի էր իր դեղեցիկ և խելացի բովանդակով, հասել է այժմ այն աստիճան խելագարութեան, որ իր «Գրագամատով եղբայրներ» բովանդի մէջ խօսակցել տալով բովանդի հերոսին սատանայի հետ, կատարելապէս արտայայտութիւն և թարգման է դառնում խաւար ժողովրդի անտիրապետութեան: Ուսումը, դիտութիւնը, եւրոպական կեանքը—ամեն բան յրրութիւն, սատանայական գործ է Դոստոեվսկու կարծիքով: Ռուսաց մամուլի ծանր օրգաններ, ինչպէս «Вѣстникъ Европы» «Слово» և այլն, անկեղծ կերպով խորհուրդ են տալիս Դոստոեվսկու բարեկամներին հոգալ հեղինակի մտային առողջութեան մասին:

Այդ բաւական չէ: Դոստոեվսկի իր վերջին բրոշիւրներում ցեխ է գցում ռուսաց ամբողջ ինտելիգենցիայի երեսին, մատնութիւն է անում ամեն լուսաւորված մարդու վրա, ոչ թէ միայն ազդակործան, բայց և կառավարութեանը ցնծութեամբ ցոյց տալով ամեն մի մարդուն, որ արևմտեան լուսաւորութեան կուսակից է:

Ծայրայեղութեանը հասցրած ամեն մի համոզմունք, idée fixe ասված բանը, միշտ մեռ է խեղաթիւրութեան: Այդպէս և կրօնական զգացմունքի մէջ ծայրայեղութեանը հասած մարդիկ, միստիկները, որոնք հերքում են այս աշխարհը, լոյսը, ուսումը, առաջադիմութիւնը, դիտութեան մէջ տեսնում են միմիայն անբարոյականութիւն, — նրանք ապատոլիական սուբյեկտներ են:

Եթէ խղճմտաւոր կերպով թարկենք նրանց անձը բժշկական խիստ քննութեանը, կը համոզվենք, որ նրանք խելագարներ են:

Ռուսաց այժմեան գրականութիւնը դժբաղդաբար ունի այս թոպչիս երեք այդ տեսակ ներկայացուցիչներ Դոստոեվսկի, Ակսակով և Կատկով, որոնց խելագարութիւնը կարելի է անտեսանել քաղաքական միտքի:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՂՈՒԲԱՅԻՑ

Հոկտեմբերի 25

Ղուբայի գաւառի մէջ գողութիւններ, աւազակութիւններ այնքան են տարածվել, որ անկարելի է լինում առանց մի որ և իցէ միջոցի հանդիպելու համել մի գիւղ, կամ քաղաք: Առաւելապէս ցրված են լինում աւազակների բազմաթիւ խմբեր Ղուսարի և Դերբենդի ճանապարհների վրա, որտեղ օր ցերեկով գրեթէ ամեն օր պատահում են գողութիւններ և մարդասպանութիւններ: Ընդհակառակ շաբաթ Ղուսարի ճանապարհի վրա կողոպտել էին մի հրէայի, որի 300 րուբլին վերցրել և իրան սպանել էին, կողոպտել էին մի ուս կնոջ, որին անամօթաբար բռնաբարել էին, խլել էին մի սղոցածից 20 բ., որը հեռագիրներ բերելիս է եղել Հիւանեան պօլկից, առել էին մէկ հայից 30 բ.,—համարեա ամեն օր այդ ճանապարհի վրա կրկնվում են այդպիսի աւազակութիւններ: Ղուսարի մէջ, որտեղ Հիւանեան պօլկը մշտնջենաւոր շտաբ կվարտիրա է ունենում, սկսած էին հեռագրական սպպարատ մտցնել, բայց աւազակների երկիւղից դադարեցրած են գործերը: Եթէ ասեմ ատիկանութիւնը թոյլ է և հսկող չէ, կը սխալվեմ, պատճառ որ նա իր ունեցած բոլոր ոյժերը գործ է գնում աւազակներին կալանաւորելու համար: Արեկ գաւառապետ օգնական Ալաբեկ Շահնազարովը Մարշրուտով գիւղում մի տան մէջ, 4 աւազակներին կալանաւորելու ժամանակ, կատաղի կռիւ է բարձրանում, որի մէջ երկու ուս կազակ ծանր վիրաւորվում են. կազակները սրիւնաքամ են եղած և կարելի է, որ կը մեռնեն: Աւազակներից մէկը փախել է, իսկ ձիացածներին կալանաւորած բերեցին քաղաքը:

Մի ուրիշ դժբաղդութիւն այս թոպչիս տիրել է Ղուբայի վաճառականներին. բոլորն էլ համարեա մնանկութեան նշանին

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

1 Նոյեմբերի

Ծանոթացնենք մեր ընթերցողները մեր նոր ձեռնարկին, որ ստացել է «Նոր Հայաստան» անունը։ Ինչպես ամենքին յայտնի է, մեր հին ամսագիրը՝ «Արձագանք», որ ութ տարի գոյութիւն ունեցաւ, ստիպուած եղաւ դադարել իր հրատարակութիւնը, որովհետև նրա ընթերցողների թիւը չափազանց քիչ էր։ Ամսագրի ծանր պարտքերը, որ նա ստացել էր իր հրատարակութեան ընթացքում, ստիպեցին նրան դադարել։ Ինչպիսի՞ պատճառներ էին, որ «Արձագանքի» ընթերցողների թիւը այդքան քիչ էր։ Ինչո՞ւ հայ հասարակութիւնը չէր ուզում կարդալ մի ամսագիր, որ ամեն կերպով ջանում էր հետևել եւրոպական գրականութեան ընթացքին, ծանօթացնել հայ ընթերցողներին եւրոպական լաւագոյն գրողների հետ, ինչպէս նաև ծանօթացնել եւրոպական հասարակական կեանքի հետ

ԸՐՏԵՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԻՒՐՔԻԱ

Ա. Պոլսից «Polit. Corresp.» լրագիրն գրում են նոյեմբերի 2-ից. Թէ ինչպէս անցքերը հոգում է պահպանել իր անձեռնմխելիութիւնը, թէ մինչև ո՛ր աստիճան ձգտում է անձամբ քննել նշանաւոր հարցերը, կարելի է իմանալ հետևեալ փաստերից: Ընդ ժամանակից ինչ Դերվիշ-փաշային հրամայված է ուղևորվել Սկուտարի և ընդունել այդ նահանգի գլխաւոր նահանգապետի պաշտօնը, միայն պետութիւնը մինիստրին թոյլ է տուած հետևեալ պայմանները ունենալ Դերվիշ-փաշայի հետ: Պալատի մէջ միայն սուլթանը իրաւունք ունի հեծելիներ ուղարկել Սկուտարի և Դուլցինոյի պաշտօնեաներին, մինչև անգամ Սայիդ-փաշային արգելված է այդ գործի մէջ խառնուիլ: Ընդունելութեամբ կամենում է վերջացնել Դուլցինոյի հարցը և Դերվիշ-փաշային ամենաորոշ հրահանգներ է տուել: Հէնց որ Դերվիշ-փաշա նշանակած անդր կը հասնի, նա աշխատելիքամբ կը կատարի սուլթանի տուած յանձնարարութիւնը: Դուլցինոյի հարցի վերջանալուց յետոյ երևի Թիւրքիայի մէջ մինիստրական զեղուրթիւններ կը պատահին: Սայիդ-փաշային երևի կը փոխարինէ Մահմուդ-Նեդիմ-փաշա, կամ մի այլ պետական մարդ, որ աւելի լաւ է հասկանում ժամանակակից պահանջները: Սայիդ-փաշայի սխալներից մէկն էլ այն է, որ նա Թելգրաֆից «Թէլջիմանի-ախպարի» լրագրին մի յօդուած, որ իր վրա դարձրեց Ա. Պոլսի մէջ եղած բոլոր քաղաքագէտների ուշադրութիւնը: Ընդ յօդուածը «Մի դեսպանի անբաւականութիւնները» վերնագրով նկարագրում էր պ. Վօշենի Ս. Պրսից ուղած հաղորդութիւնները և գանգատները: Թէպէտ պ. Վօշենի անունը չը կայ յօդուածների մէջ, բայց ամենքը հասկանում են, որ խօսքը նրա մասին է: Յօդուածի հեղինակը սաստիկ է դեսպանին գանգատվում «փոքր Սայիդի» վրա, որին չէ կարելի փոխել, կուսակից դարձնել կամ կաշառել: Ինչ չէր կարող անել սուլթանը, ասված է յօդուածի մէջ, եթէ նա ունենար գոնեա մի տասնեակ Սայիդներ: Յօդուածի շարունակութեան մէջ փառաբանվում է սուլթանի հանճարը, հայրենասիրութիւնը և քաղաքագիտութիւնը, որի օգնութեամբ նա կարողացաւ իր կողմը քաշել մինչև անգամ իշխան Խամարկին և Գերմանիայի Թիւրքիայի դաշնակից դարձնել: «Սուլթանը, ասված է յօդուածի շարունակութեան մէջ, իր շուրջը հաւաքեց օսմանեան բոլոր ժողովուրդներին և շրջապատից իրան ալբանական և քիւրդ պահակներով: Նրա միութիւնները ստեղծված են սուլթանից և նրանց պատճառով հեռագիրը պալատի մէջ միշտ ցերեկ գործում է»: Յօդուածի մէջ դեսպանը խառնվածքում է, որ Եւրոպայի մէջ ոչ մի դիպլոմատ չը կայ, որ Թիւրքերը աւելի քաղաքագէտներ են և որ սուլթանը և Սայիդ-փաշա Թիւրքիայի համար բարօրութիւն են պատրաստում: Յայտնի չէ արդեօք անգլիական դեսպանատունը գանգատվից այդ յօդուածի պատճառով, թէ ոչ, միայն նոյն օրը, երբ հրատարակվեցաւ այդ յօդուածը, «Թէրջիման-ի-ախիկաթ» լրագրի հրատարակութիւնը արգելվեցաւ անորոշ ժամանակով: Ինչի այդ յօդուածից Սայիդ-փաշա վնասից իրան, յարձակվելով այնպիսի բարձրաստիճան անձանց վրա, որոնք թէպէտ հեռու են Ս. Պօլսից, բայց սուլթանի վրա մեծ ազդեցութիւն ունեն: Ինչպէս երևում է, այդ փոքրիկ մարդը, բայց մեծ խաբեբան, շուտով կրնկներ: Հոկտեմբերի 31-ին Թիւրքաց մինիստրների խորհուրդը հրկար ժամանակ քննում էր Դուլցինոյի և Յունաստանի խնդիրները: Յունական հարցը վերջին ժամանակները չափազանց անհանգստացնում է Թիւրք պետական մարդկանց: Թիւրքաց կառավարութիւնը կասկածում է, որ Ուսաստանը և Անգլիան միմեանց մէջ համաձայնութիւն են կայացրել Յունաստանի պահանջները պաշտպանելու համար: Հաւատացնում են, որ պ. Վօշեն յայտնել է Ս. Պրսաը, թէ անգլիական կառավարութիւնը մտադիր է մի քանի զրահակիր նաւեր ուղարկել յունական ափերի մօտ այդ երկրի նաւահանգիստները Թիւրքաց նաւատորմի յարձակմունքներից պաշտպանելու համար: Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ միւս պետութիւնները չեն միանայ Ուսաստանի և Անգլիայի հետ և չեն պաշտպանի Յունաստանի պահանջները, որոնք ապատնեում են Իւրօպայի խաղաղութիւնը: Սուլթանը չափազանց պատասում է դեսպանական դեսպաններին. դրանից եզրակացնում են, որ Թիւրքիայի և Գերմանիայի մէջ հաստատվել են բարեկամական յարաբերութիւններ:

ՆՇԱՆԱԿ ԳՈՐԾԱԳԵՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 25 հոկտեմբերի

Քրդերի մասին առացված նոր տեղեկութիւնները պարսից վերաբերութեամբ բաւական նպաստաւոր են: Թիւրքիայի հնարած քրդական միութիւնը յիշեցնում է մի անկենդան դիակ, որ երկարատևութեամբ կանչներով բոպէական շարժուձևեր է գործում, կեանքի նշաններ է ցոյց տալիս, իսկ յանկարծ կրկին դիակնանում է և այնուհետև սկսում է լուծվիլ, քայքայվիլ... Քանի որ պարսիկ զօրքերը դեռ հասած չէին, այդ վայրենիները բարբարոսաբար կոտորում էին, այրում էին և ամեն ինչ յափշտակում էին, բայց հէնց որ պարսից զօրքերը հասան, նրանց միութիւնը քայքայվեցաւ, խումբերը ցրվեցան, և պարսից գինուորների ձեռքը ընկածը սրից անցաւ:

Ակնյայտ, որ այդ վայրենիների մէջ միութիւն անհնարին է, որ նրանց չէ կապում որ և իցէ բարոյական կամ քաղաքական զգացմունք—շատ պարզ անանձնացաւ վերջին օրերում, երբ ուժեղ նշանաւոր ցեղապետներ, որպիսիներ էին՝ Գազը-աղա, Խանարաբայ-խան, Թոդեցին Հէյդարլուի դաշնակիցները, իրանց խումբերով միացան պարսից զօրքերի հետ: Հէյդարլուի մէջ Թոդեցին բազմաթիւ դիակներ: Հէյդարլուի այգին և նրա մէջ գանվող գեղեցիկ ապարանքը, որ հէնց իրան էր պատկանում: Մի քանի րոպէի մէջ այգին և ապարանքը աւերակ դարձան, և ճնճղիկները ծածկվեցան քրդերի դիակներով: Քանի օրից յետոյ Սալմաստից այնտեղ հասաւ մագազի Թէյմուր-աղան 7000 հոգով և քրդերին խափան ոչնչացրին: Ուրմու գաւառից Հէյդարլուն փախաւ մի քանի հոգով միայն, ահագին կորուստ կրելուց յետոյ: Հիմա անմիա Ֆանաթիկոսը, որ երևակայում էր քրդերի թագաւոր լինել, այժմ միայն նման մի ծակ է օրնում թագչելու համար, բայց չէ գտնում: Պարսից զօրքերին հրամայված է հետամուտ լինել քրդերին, եթէ նրանք թիւրքաց սահմանը անցնելու ևս լինին: Եթէ թիւրքաց կառավարութիւնը կարգելէ պարսիկներին իր երկիրը մտնել, կամ թէ, չի թողնի Հէյդարլուհին և չի յանձնի պարսիկների ձեռքը,—շատ հաւանական է, որ դրանից յետոյ կը ծագի մի թիւրքա-պարսկական պատերազմը:

Լրագիրների մէջ կարդում ենք, որ Ուսաստանը հրամայել է Էրզրումի և Վանի զօրքերին շտապել քրդերի ապստամբութիւնը զսպելու համար: Ուսական միջամտութիւնը պէտք է լինել այս տեսակ հրամաններին հաւատալու համար, և պարսիկները շուտով խաբվող չեն: Թիւրքաց զօրքերը դուրս գալու անունով կը գան քրդերի ապստամբութիւնը աւելի զրդռելու և նրանց աւելի ուժ տալու համար: Դա աւելի հաւանական է: Եթէ Թիւրքիան նպատակ ունենար քրդերին զսպելու, այդ կարող էր անել վեց ամիս առաջ, երբ ինքը շատ լաւ նկատում էր այդ վայրենիների շարժուձևերը: Բայց ի՞նչու չը զսպեց, ի՞նչու ինքը աւելի վատից նրանց կատաղութիւնը և օգնեց թէ գէնքով և թէ հմուտ զօրավարներով: Էյժմ Պարսկաստանի 5—6 գաւառները աւերակ դառնալուց յետոյ, ահագին վնասներից յետոյ, քրդերի ջարդուփշուր լինելուց յետոյ, Թիւրքիան կամենում է զսպել քրդերին: Ինչպէ՞ս կարելի է նշանակում Թիւրքիայի մտքով զսպել քիւրդերին, այդ հարցը պարզելու համար մենք կը բերենք մի օրինակ: Նոյն մի քանի տարի առաջ մի և նոյն այդ Հէյդարլուհը ապստամբեց Թիւրքաց Էրզրումի Ղրաք գաւառը և ոչնչացրեց մօտ յիսուն հայարնակ գիւղեր, այն ժամանակ Վանի անգլիական և ուսական հիւպատոսները այդ անցքը յայտնեցին Ա. Պոլիս: Ս. Դռանից հեռագրեցին Վանի Ասմիհ-փաշային, որ անվիջապէս զօրք ուղարկէ Ղրաք Հէյդարլուհին «զսպելու» համար: Թիւրքաց զօրքերը այնքան ժամանակ յետաձգվեցան, մինչև Հէյդարլուն իր գործը աւարտեց: Յետոյ փաշան հեռագրեց Ա. Պոլիս, թէ հրկրի մէջ խաղաղութիւն է տիրում, ոչինչ չը կայ.... Էյժմ Թիւրքիան մի և նոյն խաղն է խաղում Պարսկաստանի հետ. այնքան սպասից, մինչև քրդերը գնացին, ոչնչացրին պարսից մի քանի գաւառները, այժմ երբ նրանք կատում է, որ քրդերը յաղթվեցան, զօրք է ուղարկում նրանց «զսպելու» համար... դրան կասեն հարսանիքից յետոյ գուռնայ ածել...

Հէյդարլուհը այժմ չորս կողմից շրջապատված է պարսից զօրքերով, մեծ ձյուն կայ, որ նրան ձերբակալին: Հէյդարլուի պատիժը անտարակոյս կը վերջանայ նրա գլխատումով: Պարսից կառավարութիւնը, որպէս տեղեկանում ենք, դիտաւորութիւն ունի այս անգամ բոլորովին այլ կերպով վարվիլ քրդերի հետ. նա պիտի քրդերին տեղափոխէ և ցրվէ իր պետութեան ամենահեռաւոր և խուլ անկիւններում, որպէս զի նրանք միւսանգամ միանալով, այսպիսի անկարգութիւնները չը գործեն: Թիւրքաց սահմանի դէմ վրա, դէպի պարսից կողմը, սկսել Մագուից մինչև Սինէ և Քրմանշահ գետեղված էր քրդերի բազական խիտ ժողովրդարնակութիւն. այժմ կառավարութիւնը կամենում է քանդել այդ աւազակների բոյները, ցրվել նրանց և այդ միակ միջոցն է պարսից գաւառները նրանց ապստամբութիւններից ազատ պահելու համար: Երբ այդ ձեռնարկութիւնը կը կատարվի, առաջին չը կայ, որ Թիւրքաց Հայաստանը նոյնպէս կազատվի իր վտանգաւոր գրացիներից, և այնուհետև Թիւրքիան այլ ևս չէ կարող յոյս դնել պարսից քրդերի վրա, իր երեւակայական քրդական միութիւնը իրագործելու համար:

Քրդերի աքշատանքի ժամանակ, ինչպէս Շորպատականի բոլոր քաղաքները, այնպէս էլ Թաւրիզը անտարբեր չը մնաց թշնամու դէմ ինքնապաշտպանութեան պատրաստութիւններ անելու: Քաղաքիս հայ բնակիչները կատարեցին մի նշանաւոր գործ, իրանց մէջ հանգանակութեամբ հաւաքեցին մօտ 400 թուման, և հայոց թաղը կատարելապէս ամրացրին, գլխաւոր փողոցների մուտքերի վրա մի մի դարվազ (մեծ դուռն) շինել տալով, և ամրոցի քանդված տեղերը նորոգելով: Ու որովհետև հայոց թաղը բոլորովին առանձնացած է պարսիկների թաղերից, յիշեալ ամրութիւններից յետոյ, նա բոլորովին անմատչելի դիրք սացաւ: Քաղաքիս պարսիկները, հայերից օրինակ առնելով, նոյնպէս ամրացրին իրանց թաղերը:

Վերջացնում եմ նամակս, մի նոր լուր ևս հաղորդելով մեր քաղաքից. այս օրերում սպանվեցաւ Սէյիդ-Թաղի անունով նշանաւոր աւազակապետը, որ մի քանի խմբերի գլխաւոր էր: Դա նոյն եղեռնագործն է, որ երկու ամիս առաջ սպանեց մի քանի և երեսի աւազակապետի, որ իրան Ընդուլ-շահ էր կոչում: Այս վերջինը թէև նոյնպէս աւազակ էր և առանձին խումբերի գլուխ, բայց անէր կատարեալ հերոսական յատկութիւններ. անցեալ ձմեռ-վայ սովի ժամանակ նա կերակրեց մի ամբողջ թաղ, ուր բնակվում էր ինքը: Նմեն օր իր խմբերի ներկայացուցիչներից մէկին ուղարկում էր նա այս և այն հարուստ հաջու մօտ և պահանջում էր մի նշանաւոր գումար. հաջին սպասված էր տալ, որովհետև, հակառակ դէպքում, աւազակների թագաւորը Ընդուլ-շահը կարել կը տար նրա գլուխը: Առացած գումարները նա բաժանում էր իր թաղի աղքատներին:

* * *

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 նոյեմբերի: «Правит. Вѣстн.» լրագրի մէջ ապրած է Լիվադիայից հաղորդված հեռագիրը, Թագաւոր Պայորը բարեհաճեց ընդունել այսօր հասած Նօվիկօվին և Կարապինեան հետևակ գունդի զօրախաղը կատարեց:

ՓԱՐԻԶ, 6 նոյեմբերի: «La Commune» լրագրի խմբագիրը և գիներալ Ալիզեր իրանց բացակայութեան ժամանակ դատապարտվեցին 15 ամսական կալանաւորութեան և 2000 Ֆրանկ տուգանքի իւրաքանչիւրը Նիւկօվօվի մարդասպանական փորձը գովելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 նոյեմբերի: Տպագրական օրէնքները վերաքննող մասնաժողովը առաջին խորհուրդի ժամանակ յանց մայրաքաղաքի մամուլի ներկայացուցիչների կարծիքները, որոնք ցանկութիւն յայտնեցին, որ վարչական պատիժները փոխվին և տպագրական յանցանքները դատաստանական հիմնարկութիւնների քննութեանը ենթարկվին: Էյսօր, նոյեմբերի 6-ին Պարսք վերջնելու օրվայ առթիւ դաշնի կոմս Լօրիս-Մելիքով շատ հնարհաւորութիւններ և բազմաթիւ հեռագիրներ սացաւ Ուսաստանի բոլոր կողմերից:

խմբագիր—հրատարակիչ ԴԻՒԴՈՒՔ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ
ВЪ ТИФЛИСѢ
ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА
„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ-же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ.

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ ..... 8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ ..... 4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца ..... 2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ ..... 8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ ..... 5 р. — к.
„ 3 мѣсяца ..... 2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатаніе они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій и Горесмѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), «**Наслѣдственнаго поэта**», **Ак. Церетели.** Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

Редакторъ-издатель **Ив. Питоевъ.**

5—10

ОБЪ ИЗДАНІИ
въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала
„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюціи по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предыдущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесять коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 6.

ՓՈՂՓՈՒԱ ԿՂԶԱՅՐՆԵՐԻ ՅԻՐԿԻ ՄԱՆ ՇԱԲԱԹ ՕՐՎԱՆԻՑ, ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 7-ԻՑ ԿԸ ԲԱՑՎԻ ՊԱՐՄԱԿԱՆ, ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՅԱՅՏՆԻ Լ. ՕՆՈՂՈՆ Վ. ՆԱՏԱԼԻՆԳ ՄՈՒԶԷՈՒՄ, ՈՐ ԿՈՒՆԵՆԱՅ ԵՐԵՔ ԲԱԺԻՆՆԵՐ, ՈՐՈՆՑ ՄԷՋ ԿԱՆ 1000-ԻՑ ԱՒԵԼԻ ՄԱՆԿ ԵՐԵՒԷԼԻ ՊԱՐԱԿԵՐՆԵՐ ԵՒ ՆՐԱՆՑԻՑ 50 ԲՆԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ: Մ ՈՒՏՔԻ ԳԻՆՆ Է 40 Կ., ԿԱՐԵԱԼ ԲԱՑԱՏԱՐՈՂ ԿԱՏԱԼՕԳԸ ԱՐԺԷ 10 Կ.: ՆԵՐԽԱՆԻՒՔԸ ՄՆԱՑՈՒՄ ԵՆ ՄԻԱՅՆ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆՆԵՐՔԸ ԵՒ ՄՈՒՏՔԻ ՀԱՄԱՐ ՎՃԱՐՈՒՄ ԵՆ ԿԷՍ ԳԻՆԸ: ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՀՐՆՈՂ Ա. ՀԱԿՅՄՈՂ:

1—5

ՀԱՐԻՒՐ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ կայսերական բնիկ-բուհեան շ ե բ ա մ ա պ ա հ ո ւ թ ե ա ն մանաւժողովից՝ Խարթպոյն հաստատուած կանոնագրութեան հիման վրա Մ ոսկվայի մէջ 1881 թուականի մայիսի 15-ին կը լինի հանդէս ուսումնական ա ր գ ի ւ ն ա ր ե ւ ա կ ա ն - ա ր հ ե ս տ ա կ ա ն հ ա ն դ է ս: Այդ հանդէսի գիւղատնտեսական բաժնի մէջ ասանձին տեղ կունենան շ ե բ ա մ ա պ ա հ ո ւ թ ե ա ն վերաբերեալ առարկաները: Շ ենքամասհոգութեան էկսպօնէնտներին հրաւիրելը յանձնուած է Մ ոսկվայի շենքամասպահական Մ ասնաժողովին, որը նրանց և մասնաժողովի անդամների մէջ համաձայնութիւն կայացնելու համար առանձին յանձնաժողով նշանակեց:

Այս հանդամանքը ի նկատի ունենալով 1881 թուականի հ ա ն դ է ս ի շենքամասպահական բաժինը կազմող մասնաժողովը պ ի տ ո ւ մ է բոլոր շենքամասպահներին և Մ ասնաժողովի անդամներին, խնդրելով մ ա ս ն ա կ ց ե լ գ ո ր ծ ի ն և հ ա ս ց ն ե լ մայրենի արդիւնաբերութեան շենքամասպահութեան վերաբերեալ առարկաներ:

Պ.պ. էկսպօնէնտները և մասնաժողովի անդամները, որոնք ցանկանում են ներկայացնել հանդիսին շենքամասպահութեան վերաբերեալ առարկաներ, թող բարեհաճեն այդ մասին վ ա ղ օ ր օ ք յ ա յ տ ն ե լ մինչև դ ե կ ա ե մ բ ե ր ի 1-ը 1880 թուականի, հաստատելով իրանց յ ա յ տ ա ր ա ր ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ը Մոսկվա, Պօլիտեխնիկական մուզէյ, շենքամասպահական մասնաժողովի քարտուղար Վ. Լ. Դմ. Լ ե վ ի ն ա կ ո ւ անունով: Նոյն առարկաների ուղարկելը կը սկսվի 1881 թուականի մ ա յ ի ս ի 1-ին և կը շարունակվի մինչև ա պ ր ի լ ի 15-ը:

Ուղարկուած յայտարարութիւնների մէջ էկսպօնէնտները պէտք է նշանակեն. 1) ուղարկուած առարկայի ա ն ո ւ ն ը, 2) քանակութիւնը, ծանրութիւնը կամ չափը, 3) հարկաւոր տ ա ր ա ծ ո ւ թ ի ւ ն ը հանդիսի մէջ քառակուսի սաժէնիներով յատակի կամ պատի վրա և 4) էկսպօնէնտի տարողութիւնը և մանրամասն հ ա ս ց է ն: 1881 թուականի հանդէս ուսումնական հանդիսի շենքամասպահական բաժնի մանրամասն պրոգրամը ուղարկվում է բոլոր ցանկացողներին անվճար:

4—4 (3)

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԵՒ ԸՐՖԱԲՏԿՈՒԹԻՒՆ կրթութեանը նպաստող ընկերութեան խորհուրդը յայտնում է, որ 1880 թուի նոյեմբերի 9-ին Ալէքսանդրեան այդիի մէջ լինելու է ԸՆԴԵՐԻ յօգուտ Մխայէլեան երկաթուղու ուսումնարանի մէջ սովորող աշակերտների: Սկիզբն է 12 ժամին: Այդիի մուտքի գինը 1 րուբլի է: Մուտքի համար մի տոմսակ վերցնողը ձրիաբար ստանում է Ալէգրիի 3 տոմսակներ: Ալէգրիի տոմսակի գինը 20 կօպեկ է:

2—2

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹ ՍԻՆՋՈՒՄՈՎ

Շ ատերը փնտռում են այնպիսի անձանց, որոնք էժան գնով խ ո ր հ ո ւ ր դ ն ե ր տային, թղթեր գրէին և մ ի ջ ո ց ք ե ր վ ա ր չ ա կ ա ն, ք ա ղ ա ք ա յ ի ն, քրէական, է կ ա ս փ ա կ ա ն գործերի համար պ ա տ ա ս տ ա ն ա կ ա ն և վ ա ր չ ա կ ա ն հիմնարկութիւնների մէջ: Հոգաբարձական հաշիւներ կազմել, հինգել լրագրական թղթակցութիւնները: Կազմել կատարների նախագիծներ, պատասխանել հարցապիտներ, պայմանագրեր: Ձանկացողները շաբաթուր գնով կարող են դիմել ինձ անձամբ, իսկ օտարաքաղաքացիք փոստով հետևեալ հասցէով. Մոսկվայ փողոց, արձանի եռակը, տուն № 17, մուտքը հայկունի գիմացը, կամ Կիև յարօք նոտարիուսի գրասենեակի միջնորդութեամբ:

1—3

Անհետացած ՋԱՆՋՈՒՂԱԶՈՎ երկրագործների համար նշանակված ՄՐՑՈՒՆԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐԱՆ կարգադրութեամբ, Ջանջուղազօվների մէջ խռովութի մէջ, Դալմինակայա հրապարակի վրա ՄԻՒՄԱՆՕՎԻ ՏՈՒՆԸ ապրանքներ կը ծախվեն, նոյնպէս չուգունի ՎԱՐԱԶՈՒՆՆԵՐ հատով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը:

Խնամակալ պ. Երեմինակի:

ՕՐԱՑՈՑ 1881 Թ.

Ո. Ց. Տէր-Ղրիամեանցի, գինն է 15 կոպեկով:

Պատուիրում է Ջաքարիա Գրիգորեանցի «Ոսկեհատեան գրավաճառանոցում Տփխիս:

12—20

Ֆ. Կ. ՉԱՄԼԻՆՍԿԻՒ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻՆՉԻՎՕՎՍԿԱՑ ՓՈՂՈՑ 8. ԿՕՏՐԻՆԻ: Ամէնայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, փիներեան և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները:

6—6

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ
ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ
МАГАЗИНЫ
ВЪ ОЧЕРЕДНОМЪ ПОСѢЩЕНІИ
вырѣзомъ отрѣзаемъ
ЮВЕЛІРНЫЕ
7—10

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 7 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարւոյնը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով

Թիֆլիսում դրւում են միմիայն խմբագրատան մէջ,
Գտարարարարացիք դիմում են ոգզակի.
Տեղաւոր. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւնն ընդունւում է ամեն թղթակ:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչով ենք նպաստում—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Նիժից. Նամակ Երեւանից. Նամակ Կարսից. Նամակ Սուրամից. Նամակ Վլադիկաւկասից. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Նամակ Փարիզից.—«Մշակի» հեռագրերը.—Յայտարարութիւններ.

ԻՆՉՈՎ ԵՆՔ ՆՊԱՍՏՈՒՄ

Մեր Համակրական աշխատակից Գրիգոր Ալիքոզեան, երբ ամեն շաբաթւայ Ս. Պետերբուրգի ռուս մամուլի մէջ աշխատակցելուց յետոյ, ինչպէս լսում ենք, դիտաւորութիւն ունի շուտով ուղեւորել Կ. Պօլիս, որտեղից, յոյս ունենք, նա կը շարունակի իր աշխատակցութիւնը ուս լրագիրներում աւելի էլ եռանդուն կերպով: Որովհետեւ այս երեք ամսւայ ընթացքում մեր միւս աշխատակցի մատուցած ծանօթութիւնը Թիւրքաց Հայերի դրութեան մասին նշանաւոր էր, որ հազիւ թէ մի որ եւ է ժամանակ, մի Հայ մարդ մատուցած լինէր իր ազգին այդքան կարճ միջոցում, այնչափ շատ խօսել տալով օտար մամուլը Հայերի մասին,—այդ պատճառով մենք վարձատրված ենք համարում մեզ այն յուսով համար, որ մեր աշխատակիցը պահել է երեք ամսւայ ժամանակամիջոցում „Մշակի“ էջերի մէջ:

Ընդդէմ մի ճնշուած ազի մէջ, երբ օտար լրագրութեան ձայնը և համակրութիւնը անհրաժեշտ էին Հայոց գործի համար, մանաւանդ երբ չունենք դեռ ոչ մի օտար լեզուով հրատարակվող մի Հայոց օրգան, այսպիսի ճգնաժամի մէջ, ասում ենք, մեր աշխատակցի ռուս մամուլին տուած բացատրութիւնները Հայերի մասին և մայրաքաղաքի մամուլի էջերում նրա տրած յօդուածները մեծ ազդեցութիւն են ունեցել Հայոց խնդրի վերաբերութեամբ, կարողացան փոխարինել այն, ինչ կարող էր անել մի առանձին Հայոց օրգան օտար լեզուով:

Ասացինք ինչով ենք վարձատրում, կամ ինչով ենք քաջալերում մեր աշխատակիցը, այժմ մենք Հայերս, այս տեսակ մանաւանդ անձանց Հայրենասիրութիւնը չենք նպատակ գումել ինքնիշխանութեան:

Մի՞թէ մենք այժմ չենք Համոզվել որ սէտք է ամեն ճիգ թափենք ծանօթացնելու եւրոպական Հասարակական կարծիքը Հայոց ազգի հետ: Եթէ այդպէս է, ուրեմն երկուսից մին պէտք է անենք. կամ պէտք է հիմնենք մի Հայոց օրգան օտար լեզուով, կամ գոնէ մարդիկների մի խումբ կազմենք, նիւթական միջոցներ ձեռք բերենք և այդ խումբի Հաշուով ապահովենք Եւրոպայում, Կ. Պօլսում, կամ Էջմիածնում մի բնդունակ մարդուն, որ անդադար թղթակցէր Հայերի մասին ուսաց, Ֆրանսիական կամ գերմանական լրագիրներին:

Այդ թղթակցութիւնները կը լինէին կամ բոլորովին ձրի, կամ շատ չնչին գնով, որի փոխարէն Հայ թղթակիցը կարող էր աւելի ստոյգ և մանրամասն կերպով խօսել Հայերի մասին և պաշտպանել թիւրքաց Հայերի գործը: Բացի այդ, կապված չը լինելով առանձին պայմաններով ոչ մի խմբագրութեան հետ, Հայ թղթակիցը կարող էր մի քանի լրագիրների մէջ փոփոխակի աշխատակցել, որով Հայոց խնդիրը աւելի կարճարժէր և աւելի կը դրաւէր մեծամասնութեան ուշադրութիւնը:

Այսպէս կարելի էր գործել ամբողջ եւրոպական մամուլի մէջ:

Եւ չը պէտք է մոռանանք, որ այդ տեսակ խումբ կազմելու Համար որ իր Հաշուով, մի թղթակից պահէր Կ. Պօլսում, Եւրոպայում, կամ Էջմիածնում, բոլորովին Հարկաւոր չէին լինի մեծ միջոցներ, բոլորովին Հարկաւոր էր դիմել մեր Հարուստներին. բաւական է եթէ կազմվի միջին կարողութեան տէր, ինտելիգենտ յիսային պատկանող անձերից մի խումբ, որպէս դի մեր առաջադրութիւնը գլուխ գայ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՆԻԺԻՑ

24 Նոյեմբերի

Նոխա ուսումնարանների մասին է միայն մի „Հոգոց“ ասելը: Ընդհակառակն, երբ մեր Ժողովուրդը նոյ Հոգաբարձութիւնը ընտրեց, անմնելով ուսումնարանների նիւթական պակասութիւնները, մի Հանդգրուի պարտաւորվեցաւ իւրաքանչիւր տարի 600 րուբլի նոր արդիւնք յատկացնել նրանց, և մի և նոյն ժամանակ խնդրագրով դիմեց Ա. Կ. Կաթողիկոսին, որ ուսումնարանի և նկեղեցու թիւնիների արդիւնքն ու նկեղեցական վաղերի առկան էլ բարեհաճի յատկացնել նոյն ուսումնարաններին: Այս իրողութիւնը յատկացաւ նրանից, որ նոր Հոգաբարձուք ընտրութեան ժամանակը յայտնելին թէ՝ եթէ Հասարակութիւնը այժմեանից չաշխատի նպատակ արդիւնքների աղբիւր բանալ և օգնել Հոգաբարձութեանը, այն ժամանակ սա անկարող պէտք է լինի գործը առաջ տանել մինչև գոյացու նշած միջոցներով, ուստի և առանց այդ պայմանների չի Համաձայնվի կատարել այդ պաշտօնը, մանաւանդ որ այս վերջինների վրա նախորդ Հոգաբարձութիւնը 600 րուբլու չափ պարտք էլ է թողել առանց կանոնաւոր Հաշուառութեան: Յունվար ամիսը մօտ է և դեռ ուսուցիչներ չը կան, չը կայ և դրամական միջոց. ուսումնարանները բնկած են և օր բսոօրէ աշակերտները ցրվում են: Այժմ, ո՛չ միայն առանց դրամական միջոցի, այլ և 600 ր. պարտք ունենալով, նորընտիր Հոգաբարձութիւնը պէտք է սկսէ իրանց գործունէութիւնը: Երկրորդ օրն է, Հնների ժամանակից մնացած երկք չորս ամիսների ռոճիկները չտրամադրած ուսուցիչները պահանջում են նորերից: Օրանք դրութիւն է: Բացի այդ դեռ զլխաւոր առարկաների ուսուցիչներ էլ չը կան, պէտք է նորերը վարձել: Ահա այսպիսի վիճակի մէջ նորընտիր Հոգաբարձութիւնը մտան ուսումնարանի գործերին, երկք ամսւայ ընթացքում կարողացան վճարել և ուսուցիչների առաջվանից մնացած ռոճիկները, և մնացեալ արտաքին պարտքերը: Ենց առաջին օրից Հոգաբարձութիւնը յայտնեց քննութիւնները բաւականացուցիչ կերպով անցան: Մինչև այդ ժամանակը Հոգեւոր կառավարութիւնը մի կոպէկ սրբագրամ անգամ չը Հասցրեց Հոգաբարձութիւնը՝ ոչ քաղաքից և ոչ գիւղերից, թէև մեր ուսումնարանների ամենանշանաւոր և Հասարակութիւնը ապրիւրը բաղկացած է այդ գրամներից: Այդ Հանգամանքից ստիպված ուսումնարանները 200 ր. փոխառութեան ենթարկվեցան՝ ուսուցիչների ձեռագրի ռոճիկները լրացնելու Համար: Տեղական յաջորդի գործը այս ուղղութեամբ ձգձգելը տեսնելով՝ Հոգաբարձութիւնը ամեն օր սպասում էին նրան մինչև այն ապառիկ ճեռագրերը և ժողովել շուտով, որպէս զի իր ժամանակին Հոգացվի ուսուցիչների վարձը: Իսկ սա միշտ և պայծառած կերպով յայտնում էր թէ՝ այլ և ոչ Նոխա և ոչ գիւղական ուսումնարանների Հետ գործ չունի—նա Հրաժարված է արդէն բոլոր ուսումնարանական պաշտօններից (թէև ոչ մի անգամ պաշտօնական Հրաժարական չը ներկայացրեց ոչոքի): Վերջը գործերից յայտնի եղաւ, որ Հայոց յաջորդը աթոռապատական փոխերից փոքր ինչ վայելել էր և Պարտրապի կոնսիստորիան մի յանդիմանական պրուածքի Հետ պարտաւորեցրել էր կառավարութիւնը, որ Հայոց Գրիգորիսի ռոճիկի կէսը ամեն ամիս կարի Էջմիածնին բաժանութիւն տալու Համար: Արդին վարդապետը՝ „նոսովելով՝ կոնսիստորիայից՝ վրէժխնդիր էր լինում ուսումնարաններից: Պէտք է ի նկատի ունենալ և այն, որ այս վարդապետը կառավարում էր և—է թեմի տեսչի օգնականի պաշտօնը: Արբադրամների Համար յայտնվեցաւ Հոգևոր կառավարութիւնը, նա էլ ոչինչ ուշադրութիւն չը դարձրեց: Այնուհետև ապառիկ սրբագրամների ցուցակի Հետ՝ Հաղորդագրութեամբ և Հեռագրերով բողոքներ ուղարկվեցան թեմի վիրատեսչին և կոնսիստորիային վերջապես այդպիսի վարմունքի Համար, բայց ոչինչ եղաւ չունեցան այդ գրվածքները: Յաջորդի կողմից եկեղեցապատական տուրքների Համար Ա. Կ. Կաթողիկոսին Հեռագրվեցաւ, ուր յայտնված էր թէ՝ առանց այդ տուրքների ուսումնարանները պէտք է փակած Համարել, բայց մինչև ցայսօր բացատական պատասխան էլ չը ստացվեցաւ: Իսկի այսպիսի վիճակում թեմի վիրատեսչն էլ յուլիսի սկիզբներից շաբաթական գրում է՝ այսօր կը դամ, վաղը կը դամ, բայց դեռ մինչև ցայսօր նա էլ ձմեռնադարին մնաց: Այդ բոլորը տեսնելով՝ ժողովուրդն էլ ծառաւ: Հոգաբարձութիւնը՝ ամեն կողմից յուսահատված, քանի քանի անգամ ժողովի հրաւիրեց Հասարակութիւնը, յիշեցնելով որ սա պէտք է կատարե իր խոստումը 600 ր. վերադրութեամբ, բայց ոչ մի անգամ ժողով չը կայացաւ: Միայն վերջի անգամը բոլորովին զուտ ժողովրդականներից ուսումնարանի գոհիճազմը կազմվեցաւ մի ժողով, ուր Հոգաբարձութիւնը՝ բացատրելով նրան ուսումնարանների անտանգիով դրութիւնը, խնդրեց օգնել և չը թողլ ասել, որ մեր քաղաքի մի Հատիկ ազգային հիմնարկութիւնն էլ կործանվի: Ժինդը յօժարութեամբ յանձն առան

Ի դասարան Հովսեփ Հովսեփյանցը եւ աշակերտները ներկայացրին Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։ Ապա Ա. Տեր-Գրիգորյանցը կարդաց Ռ. Պատկանյանի կենսագրությունը։ Ներկայացրին նաեւ Ռ. Պատկանյանի դիմանկարը։ Ապա Ա. Տեր-Գրիգորյանցը կարդաց Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։ Ապա Հովսեփ Հովսեփյանցը եւ աշակերտները ներկայացրին Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։

Ի դասարան Հովսեփ Հովսեփյանցը եւ աշակերտները ներկայացրին Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։ Ապա Ա. Տեր-Գրիգորյանցը կարդաց Ռ. Պատկանյանի կենսագրությունը։ Ներկայացրին նաեւ Ռ. Պատկանյանի դիմանկարը։ Ապա Ա. Տեր-Գրիգորյանցը կարդաց Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։ Ապա Հովսեփ Հովսեփյանցը եւ աշակերտները ներկայացրին Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։

Ի դասարան Հովսեփ Հովսեփյանցը եւ աշակերտները ներկայացրին Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։ Ապա Ա. Տեր-Գրիգորյանցը կարդաց Ռ. Պատկանյանի կենսագրությունը։ Ներկայացրին նաեւ Ռ. Պատկանյանի դիմանկարը։ Ապա Ա. Տեր-Գրիգորյանցը կարդաց Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։ Ապա Հովսեփ Հովսեփյանցը եւ աշակերտները ներկայացրին Ռ. Պատկանյանի «Ծաղիկ» երգը։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՏԱՐԱԾՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՆ

18-ին նախարարների օրերին էր ինչ-որ պատճառով հրավիրվել խորհրդակցություն, որին մասնակցում էին նաև նահանգապետ Ա. Ա. Ռեուտովը, ոստիկանապետ Ա. Ա. Ռեուտովը, ոստիկանապետ Ա. Ա. Ռեուտովը, ոստիկան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ

ВЪ ТИФЛИСѢ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА

„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ.

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ	8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ	4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ	8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ	5 р. — к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатанію они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій** и **Горсимѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), **Наслѣдственнаго поэта, Ак. Церетели.** Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

Редакторъ-издатель **Ив. Питоевъ.**

6—10

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы, имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Официальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движеніи по службѣ, судебные указатели и резолюціи по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесятъ коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи—въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 7.

Պօգֆիւռա եղբայրների ձիրկի մօտ շաբաթ օրվանից, նոյեմբերի 7-ից կը բացվի պատմական, աշխարհին յայտնի Լօնդօնի Վեսա-Ֆէռմ դուդէռմ, որ կունենայ երեք բաժիններ, որոնց մէջ կան 1000-ից աւելի մեծ եւ փոքր կենդանիներ եւ նրանցից 50 բնական մեծութեամբ: Մուտքի գինն է 40 կ., կատարեալ բացատրող կատալոգը արժէ 10 կ: Երեխաները մանում են միայն տրհետական եւ պատմական բաժիններըը եւ մեծերի համար վճարում են կէս գինը: Պատկերներ չինող Ը. Նէյվալդ:

2—5

ՄԵԹԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճըճի եւ ջրանցքների գործերի եւս. եա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գանվում է Կուկիա, Մխթայլօվսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս:

ԱՏԱՑՎԱԾ Է

Ալեքանդրոպոլի փոխադարձ ապահովագրական ընկերութեան գործակատարի պաշտօնից, Ալեքսանդրոպոլի քաղաքագլխի հաստատած կանոնադրութեան հիման վրա Մօսկվայի մէջ 1881 թուականի մայիսի 15-ին կը լինի համայն ռուսական ա ր դ ի ւ ն ա ք ր ա կ ա ն - ա ր հ ե ս տ ա կ ա ն հ ա ն դ է ս ի Ընդհանուր ժողովի մէջ առանձին տեղ կունենան շ ե ր ա մ ա պ ա հ ո ւ թ ե ա ն վերաբերեալ առարկաները: Շերամապահութեան էկսպօնենտներին հրաւիրվում է Մօսկվայի շերամապահական Մասնաժողովին, որը նրանց եւ մասնաժողովի անդամների մէջ համաձայնութիւն կայացնելու համար առանձին յանձնաժողով նշանակից:

Ընդ հանդամանքը ի նկատի ունենալով 1881 թուականի հ ա ն դ է ս ի շերամապահական բաժինը կազմող մասնաժողովը դ իմ ո ւ մ է բոլոր շերամապահներին եւ Մասնաժողովի անդամներին, խնդրելով մ ա ս ն ա կ ց ե լ գ ո ր ծ ի ն եւ հ ա ս ց ն ե լ մայրենի արդիւնաբերութեան շերամապահութեան վերաբերեալ առարկաներ:

Պ.պ. էկսպօնենտները եւ մասնաժողովի անդամները, որոնք ցանկանում են ներկայացնել հանդիսին շերամապահութեան վերաբերեալ առարկաներ, խնդրւում է մասին ա ղ օ ր օ ք յ ա յ ա ն ե լ մինչեւ դ ե կ տ ե մ բ ե ր ի 1-ը 1880 թուականի, հասցնելով իրանց յ ա յ ա տ ա ր ա ր ո ւ թ իւ ն ն ե ր ը Մօսկվա, Պօլիտեխնիկական մուզէյ, շերամապահական մասնաժողովի քարտուղար Վ. Յ. Ղ ե վ ի ր ե ա կ ո վ անունով: Նոյն առարկաների ուղարկելը կը սկսվի 1881 թուականի մ ա յ ի ս ի 1-ին եւ կը շարունակվի մինչեւ ա պ ր ի լ ի 15-ը:

Ուղարկված յայտարարութիւնների մէջ էկսպօնենտները պէտք է նշանակեն. 1) ուղարկված առարկայի ա ն ո ւ ն ը, 2) քանակութիւնը, թիւը, ծանրութիւնը կամ չափը, 3) հարկաւոր ա ր ա ծ ո ւ թ իւ ն ը հանդիսի մէջ քարակուսի արշինների յաւակի կամ պատի վրա եւ 4) էկսպօնենտի ստորագրութիւնը եւ մանրամասն հ ա ս ց է ն: 1881 թուականի համայն ռուսական հանդիսի շերամապահական բաժնի մանրամասն պօզիտիւմը ուղարկվում է բոլոր ցանկացողներին անվարձ:

4—4 (3)

ՕՐԱՑՈՒՑԱԿ 1881 Թ.

Ո. Ց. Տէր-Աբրահամեանցի, գինն է 15 կոպէկով:

Վաճառվում է Օրաթաղում Գէորգեանցի «Ազգային գրավաճառանոցում Տփղիս:

13—20

Ֆ. Կ. ՉԱՄԼԻՆՍԿԻ ԴԵՂԱՏԱՆ ԿԻՑ ՄԻԱՆՑԱԼՕՎ-ՍԿԱՅԻՆ ՓՈՂՑՈՑ Տ. ՀՕՏԻՆԻ Ամենայն օրը ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ առաւօտեան 11 ժամից մինչեւ երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վինէրական եւ կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները:

6—6

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

ВЪ ДОМѢ ГОСПИТАЛЬНАГО ГОРОДОВОГО ВѢДОМСТВА

выходящіе на

ЕРЕВАНСКУЮ ПЛОЩАДЬ

8—10

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 10 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 200 Նոյեմբերի 12 (24) 1880 Նոյեմբերի 12 (24) № 200

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուայնը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Առաքելագրերը պիտի են ուղղուի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ինչում:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողն 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տեղական թատրոն.— Ներքին տեսութիւն: Նամակ Խոյից-Բօղնիցից: Ներքին լուրեր.— Արտաքին տեսութիւն: Անգլիա.— Թիւրքիա.— Մշակի հեռագիրները.— Յայտարարութիւններ.— Բանաստեղծութիւն: Ալէքսանդրապոլից մինչև Սեան:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ

—

Եթէ համեմատենք այն ուղղութիւնը, որ ընդունել է վրաց թատրոնը Հայոց թատրոնի ընդունած ուղղութեան հետ, կը համոզվենք, որ վրաց թատրոնի բռնած ընթացքը, նրա բէպերտուարը աւելի նպատակայարմար է, աւելի համապատասխան է տեղական հասարակութեան մտաւոր և բարոյական պահանջներին, քան թէ Հայոց թատրոնը:

Ընդհանրապէս, որ կապված լինելով ռուսաց կեանքի հետ թէ քաղաքականապէս, թէ բարոյապէս, մեր հասարակական օրգանական երևոյթները աստիճ նման են ռուսաց կեանքի հասարակական երևոյթներին: Այդ ռուսի կամ Օստրովսկու պիէսները, որ ռուս ամառագիրներում տպվող այժմեան ինքնուրոյն բոմաններ, — և կը տեսնենք որ այդ բոլոր գրուածքների մէջ քննվող երևոյթները շատ նման են մեր կեանքին: Ռուսաց Հայրն ու մայրը, հարուստ Տարող վաճառականը, կիսակիրթ օրիորդը, ապարդիւն կեանք վարող բարձրադոյն ուսում ստացած, նիհիլ ապէս անապահով դրութեան մէջ գտնվող ժողովրդական դպրոցի ուսուցիչը, բազմանիւ ընտանիքով բեռնաւորված, որոմ ելի ռոճիկ ստացող, կաշառք առնել ստիպված փոքրիկ պաշտօնեան, — այդ բոլոր տիպերը ընդհանուր են թէ ռուսաց և թէ մեր կեանքին: Եթէ ընդունակ չենք ինքներս արդիւնաբերել նոր ինքնուրոյն պիէսաներ, գոնէ փոխադրենք, մեր կեանքին յարմարեցնենք ռուսաց կեանքից վերցուած պիէսաները.... Եւ այս առաջնում են վրացիները:

Մենք, ընդհակառակն, վերցնում ենք առնում պիէսաներ մեզ համար բոլորովին խորթ, օտար, Ֆրանսիական կեանքից, որտեղ յայտնվող հասարակական երևոյթներ աւելի առաջացած կեանքի արդիւնք են, հասարակական աւելի բարձրեալ հիւսուածք են ներկայացնում:

Եթէ Կովկասը մինչև անգամ քաղաքականապէս կապված էլ չլիներ Ռուսաստանի հետ, այնու ամենայնիւ ռուսաց դրականութիւնը իր իդէաներով, իր երևոյթներով աւելի մտաւելի կը լիներ մեզ համար, աւելի կրթիչ կը լիներ մեր հասարակութեան համար, քան թէ նրանից անհամեմատ աւելի բարձր և զարգացած եւրոպականը, որովհետև մեր, կովկասեցիներիս, մտաւոր և բարոյական զարգացման աստիճանը նոյնը լինելով, ինչ որ ռուսաց հասարակութեան, պարզ է որ ռուսաց գրականութիւնը աւելի մեր կեանքի մէջ հասկանալի երևոյթներ կանդիպ են, որոնք յայտնվում են և ռուսաց հասարակութեան մէջ:

Մի անգամ մենք մանրամասնաբար կը քննենք այդ խնդիրը մի բանասիրական յօդուածի մէջ և ամենամանրակրկիտ փաստերով կապացուցանենք մեր ասածի ճշմարտութիւնը:

Իսկ առ այժմ մենք կը բաւականանանք ասելով որ նոյն պահանջները, որոնք յայտնվում են մեր հասարակութեան մէջ, լրացնում են և ռուս հասարակութեան մէջ, մինչև անգամ մի քանի երևոյթներ, ինչպէս, օրինակ համալսարանական երիտասարդութեան գործնական կեանքին անպատրաստ լինելը, ակնհայտ աւելի ուշ քննել ռուսաց դրականութեան մէջ, քան թէ մեզ մօտ:

Ֆրանսիական կամ գերմանական գրականութիւնը և թատրոնը աւելի բարձր են, ի հարկէ, ռուսաց գրականութիւնից և թատրոնից, բայց մեզ համար ոչ այնքան օգտակար, որքան ռուսաց գրականութիւնը, որ մեզ համար ամենամատչելի աղբիւրն է, որից մենք կարող ենք քաղել մեր կեանքի համար պիտանի տարրեր:

Ռուսաց գրականութիւնից և թատրոնից մենք կարող ենք քաղել մեր կեանքի համար պիտանի տարրեր, որովհետև ռուսաց կեանքը մեր կեանքի հետ ունի շատ ընդհանուր կէտեր, որոնք մեզ համար ամենակարևոր նշանակութիւն ունեն:

Ռուսաց կեանքի հետ մեր կեանքի ընդհանուր կէտերից մէկն է և այն, որ ռուսաց կեանքի նման մեր կեանքում ևս մեծ դեր է խաղում ռուսաց ազգային տարրը

Fonds A.R.A.M

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱՒԱՌԱՅԻՆ

Ի. Ա.

Գաւառային հրատարակութիւնները, որոնք ունին իրենց ուրոյն նպատակը, իրենց ուրոյն ոգին, իրենց ուրոյն ձեռնարկները, ամենայն տեղ ալ ունին մեծ նշանակութիւն։ Անոնք կը ներկայացնեն ազգային կեանքի զարկերակները, կը ցուցնեն ազգին ներքին վիճակը, կը ծառայեն իբրեւ ամենահարազատ հայելի, որուն մէջ կ՚արտացոլանայ ազգին ամբողջ էութիւնը։ Ուստի ամենայն ուշադրութեան արժանի են գաւառական հրատարակութիւնները, որոնք ամենայն ճշդութեամբ կը ներկայացնեն ազգին ներքին կեանքը, ազգին ներքին վիճակը։

Ասոնց մէջ ամենակարեւորը, ամենաշահեկանը, ամենայետաքրքրականը գաւառական մամուլն է։ Ան է, որ կը ներկայացնէ ազգին ներքին կեանքը, ազգին ներքին վիճակը։ Ան է, որ կը ներկայացնէ ազգին ներքին կեանքը, ազգին ներքին վիճակը։ Ան է, որ կը ներկայացնէ ազգին ներքին կեանքը, ազգին ներքին վիճակը։

Գաւառական մամուլը

միջոցների գործադրելուց։ Մինչև անգամ երբ Վլադաոն յայտնեց, թէ եւրոպական համաձայնութիւնը այնու ամենայնիւ իր լաւ հեռանքները ունեցաւ, լսողները այդ յայտնութիւնը ընդունեցին բարձրաձայն ծիծաղով։

Նրեւի շատ դժուար էր Վլադաոնի համար պամբանական ճառ կարդալ առևեւ լեան իր քաղաքականութեանը, բայց հանգամանքները այնպէս կազմուեցան, որ նա չէր կարող ուրիշ կերպ վարուիլ։ Վլադաոն, ի հարկէ, գիտէր, որ իր ճառից յետոյ այլ եւս ոչ ոք յոյս չի ունենայ, որ արևեւլեան հարցը կարող է խաղաղութեամբ վերջանալ։ Ընդունք համար հանգանակի է, որ եւրոպական համաձայնութեան անաջողութեան պատճառը ոչ թէ պետութիւնների անզօրութիւնն էր, այլ նրանց բաժանուիլը զանազան խումբերի։

Վլադաոնի յայտնութիւններից երեւում է, որ Ընեւելքը ինքն պէտք է անօրինի իր վիճակը։ Կալկանեան թերակղզու վրա բնակուող ազգութիւնները որոնք պարտականութիւն էին համարում արգելքներ չը դնել եւրոպական համաձայն գործողութիւններին, այժմ իրանց ազատ կը զգան։ Յոյները, Ընեւելեան-Ռումելիայի բոլգարացիները կը մասնակցեն իրանց անելիքի մասին։ Քանի որ այդ ազգութիւնները սոսկացած են անձամբ անօրինել իրանց վիճակը, ուրեմն հասկանալի է, թէ ինչպիսի ընթացք կը սուանան արևեւլեան գործերը։ Այժմ գործը աւելի էլ կը խըճճուի, որովհետև Եւրոպան այլ եւս չէ կարող հիմնուիլ Ընեւելեան գաշնագրի վրա, քանի որ պետութիւնների համաձայն գործողութիւնները անկարող եղան իրագործել այդ գաշնագրի դրութիւնները։ Նգգութիւնները սոսկացած կը

ԹԻՒՐՔԻԱ

Ա. Պոլսից „Polit. Corresp.“ լրագրին գրում են նոյեմբերի 5-ից։ Ինչպէս հրաժարականը ազնչացրեց այն բոլորը, ինչ որ նա արել էր Բուլգարիայի հարցը խաղաղ ճանապարհով փճանալու համար։ Այժմ բոլորը պէտք է նորից սկսել։ Այդ է պատճառը, որ Վերմիշ-փաշայի յանձնարարութիւնը հանդիպում է այնպիսի գժուարութիւնների, կարծես այդ գործը նոր լինի սկսում։ Չէ կարելի երաշխաւորել գործի աջողութիւնը, չը նայելով որ Վերմիշփաշա լիազօր հաւատարմատար է Աղբասիայում և սուլթանից սացել է մեծ իրաւունքներ։ Կարելի է հաւատալ ասել, որ եթէ ալբանցիները զինուեն անեն, այնուամենայնիւ նրանք չեն համաձայնի, որ գործերի դրութիւնը Սկուտարիի չափ արևեւելեան կողմը որ և իցէ կերպով փոխուի։ Ընդհանուր օգտագործութիւնները պնդում են, որ Բուլգարիան երբէք ապահով չի լինի ալբանցիների արշաւանքներից, եթէ այն կէտերը, որոնց մասին բանակցում են, ալբանցիների ձեռքին կը մնան։ Որովհետև ոչ մի կողմը չի կամենում զինուեն անել, գործի դրութիւնը կարող է անփոփոխ մնալ։ Ի հարկէ գործը աւելի կ՚երկարանք կը սուանար, եթէ սուլթանը սպիտակեան մի ջոցներ գործադրէր ալբանցիների դէմ, բայց Բերդու-Խամիզ շատ անդամ յայտնել է, որ ինքն թոյլ չի սայ իր հպատակներին ջարդել, որպէս զի այդպիսով Թիւրքիայի մի մասը անցնի մի

լինեն կարող սեփական միջոցներով բարելաւել իրանց վիճակը, ոչ ոք այլ եւս չէ կարող պահանջել Կնդրկնի գաշնագրի վերճիռների պահպանելը, եթէ Ն. Գաւոր ինքը չի սկսի իրագործել նրանց։

Վլադաոնի քաղաքականութեան փոփոխվելը բաւական համակրութեամբ կընդունվի բազմաթիւ անգլիացիների կողմից, այնպէս որ նրա դրութիւնը անփոփոխ կը մնայ Ընգլիայի մէջ։

ԹԻՒՐՔԻԱ

Ա. Պոլսից „Polit. Corresp.“ լրագրին գրում են նոյեմբերի 5-ից։ Ինչպէս հրաժարականը ազնչացրեց այն բոլորը, ինչ որ նա արել էր Բուլգարիայի հարցը խաղաղ ճանապարհով փճանալու համար։ Այժմ բոլորը պէտք է նորից սկսել։ Այդ է պատճառը, որ Վերմիշ-փաշայի յանձնարարութիւնը հանդիպում է այնպիսի գժուարութիւնների, կարծես այդ գործը նոր լինի սկսում։ Չէ կարելի երաշխաւորել գործի աջողութիւնը, չը նայելով որ Վերմիշփաշա լիազօր հաւատարմատար է Աղբասիայում և սուլթանից սացել է մեծ իրաւունքներ։ Կարելի է հաւատալ ասել, որ եթէ ալբանցիները զինուեն անեն, այնուամենայնիւ նրանք չեն համաձայնի, որ գործերի դրութիւնը Սկուտարիի չափ արևեւելեան կողմը որ և իցէ կերպով փոխուի։ Ընդհանուր օգտագործութիւնները պնդում են, որ Բուլգարիան երբէք ապահով չի լինի ալբանցիների արշաւանքներից, եթէ այն կէտերը, որոնց մասին բանակցում են, ալբանցիների ձեռքին կը մնան։ Որովհետև ոչ մի կողմը չի կամենում զինուեն անել, գործի դրութիւնը կարող է անփոփոխ մնալ։ Ի հարկէ գործը աւելի կ՚երկարանք կը սուանար, եթէ սուլթանը սպիտակեան միջոցներ գործադրէր ալբանցիների դէմ, բայց Բերդու-Խամիզ շատ անդամ յայտնել է, որ ինքն թոյլ չի սայ իր հպատակներին ջարդել, որպէս զի այդպիսով Թիւրքիայի մի մասը անցնի մի

այլ պետութեանը, իսկ պետութիւնները այդ կողմից սուլթանին իրաւացի են համարում։ Նայլ այդ չերնօգօրցիների և թիւրքերի մէջ անհամաձայնութիւններ կան նոր դաշնագրութեան այն կէտերի վերաբերութեամբ, թէ չերնօգօրցիները որ ճանապարհով պէտք է մանեն Պուլկինիս և երբ թիւրքերը այդ քաղաքը կը դատարկեն, ինչ ժամանակամիջոցից յետոյ չերնօգօրցիները պէտք է գրաւեն նրան։ Հաւանական չէ թվում, որ պատերազմ սկսուի, որովհետև Ռուսիան չէ ուզում, որ այսանց էնն հաւանութիւն կազմել և իրան մի անկախ պետութիւն կազմել և իրան թագաւոր յայտնել։ Դա մեծ ցաւ կը պատճառի սուլթանին, որ կամենում էր կազմել քրիստոնեայ միութիւն առանների և հայերի դէմ։ Շատ կարելի է, որ սուլթանը կազմելով ալբանական միութիւն, ակամայ նպաստեց այրանական ինքնավարութեանը։ Վարդանեան նեղուցի վրա ակրատեսող բարձրադիրների վրա բնդիմները հոգէ ամուր թիւններ շինեցին, որպէս զի նրանց վրա մեծ թնդանօթներ դասան և նաւերի մուտքը Վարդանեան նեղուցի մէջ։ Ամբողջ նեղուցի երկարութեամբ մինաներ են դրված, որոնք կարող են ձայթիվել էլեկտրականութեան օգնութեամբ և վտանգաւոր չեն առևտրական նաւերի համար։ Իսկզն լուր սարածվեցաւ, որ Ռ. Գաւոր Վերմիշ-փաշայից հանգստացնող լուրեր է սացել։ Դա յայտնի է, որ այրանցիները նրան այլ եւս դժուարութիւններ չեն պատճառի։

ՄՐՑԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐՈՒՐԳ, 10 նոյեմբերի։ „Herold“ լրագիրը հաղորդում է, որ մի քանի կաթոլիկ քահանաներ, որոնք լինում են վերջին ապստամբութեան ժամանակ արտաքսված էին Սիբիր, նկուած են և թոյլատրութիւն են սացել հայրենիք վերադառնալ։

ԸԼԵԿՈՒՆՑԻԱ, 9 նոյեմբերի։ Երէկ հանդիսով օծվեցաւ ռուս կամաւորների արձանը։ Ըրձանը շատ փառաւոր է։

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ
ВЪ ТИФЛИСѢ
ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА
„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ-же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ	8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ	4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ	8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ	5 р. — к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатанію они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій и Горсмѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), **«Наслѣдственнаго поэта», Ак. Церетели.** Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

Редакторъ-издатель **Ив. Пятоевъ.**

8—10

ОБЪ ИЗДАНІИ
въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала
„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

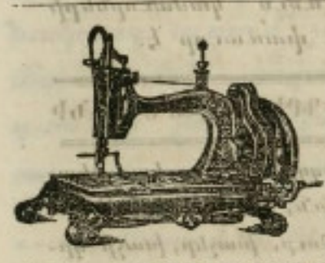
8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесятъ коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи—въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабеговымъ, въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

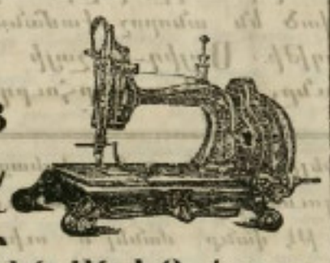
Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 8.

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԵՐՆՈՑԸ ՓՈՂՈՑ

տուն Օ. ու բ. լ. ի: Եկող ձմեռվայ սեզօնի համար առաջարկում են պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ ՎՐԵՆԱԿՈՒԹԵՒՆՔՍԻՆ ՉԵՒԵՐԻ և ՈՏՔԻ կարի ՄԵՐԱԿՆԵՆԵՆ, եւ թողապահան առաջնակարգ ԿՈՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՉԵՒԵՐԻ չափազանց էժան գներով, այսինքն Չոքի մեքենաներ 12—15 րուբլի Ոտքի 50—80 րուբլի

22—52

ՕՐԱՑՈՑՑ
1881 Թ.

Ո. Յ. Տէր-Հարութեանցի, գինն է 15 կոպէկով:

Վաճառւում է Օ. Գաբրիել Գրիգորեանցի «Ալեկսանդրեան գրավաճառանոցում Տֆխիս։

14—20

Մանկացած ՋԱՆՁՈՒԱԶՈՎ եղբայրների զործերի համար նշանակված ՈՐՈՇՈՒԱԾՆ ՎԱՐՔԱՊԵՏԵԱՆ կարգագրութեամբ, ջանզուազոմների մեծ խանութի մէջ, Գօլօվինսկայա հրապարակի վրա ՈՐԴՈՒՈՎՈՒ տեղը ապրանքներ կը նուիրվեն, նոյնպէս չուգունի ՎԱՐՊԱՏՆԵՐ հատով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը։

Խնամակալ պ. Լերեդինսկի։

ՌՈՐԼԻՆԻ ՆՈՐԱՁԵՒ ԲԱԶՄԸ ՈՒՂԱՐԿԱ է ներկայ տարվայ հոկտեմբերի 15-ից, Սալալակի, Գանձակայա փողոց, տ. Գօնչարօվսկի խանութից վերև, կնեազ Ռորուխովի տանը №№ 2 և 3։ Ընդարձակ կարկլի է տուանալ մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպէս բօռօնդներ, գօլօմոններ, զանազան տեսակի պարտօններ և մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկաներ։ Նոյն տեղը կարկլի է գտնել զանազան նկարներ պրապներ, կտաւոր և թաւիշ (մախմար)։ Ընդունւում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ։ Գները ամենաչափաւոր են։

8—10

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ
ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ
МАГАЗИНЫ
ВЪ ОБЩЕСТВЕННОМЪ ЗДАНІИ
вмѣстѣ отдѣляются
ХОЛОДНЫЕ ПОГРЕБА

9—10

ԱՏԵՑՎԱԾ Է

Ալեքսանդրոպոլի փոխադարձ ապահովագրական ընկերութեան գործակատարութիւնից ի գիտութիւն բոլոր նրանց, ովքեր ապահովել են իրանց կալուածները ընկերութեան մօտ, որ նրանց կալուածները, որոնք գտնվում են Ալեքսանդրոպոլի գաւառի Ղարաքիլիսայի գաւառամասում, Ղարաքիլիսայի գաւառապետի հրամանով տեղափոխված են Ղարաքիլիսայի քաղաքը։

Ալեքսանդրոպոլի փոխադարձ ապահովագրական ընկերութեան գործակատար Ա. Ղազարեան։

2—3

ՄԵԳԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի եւ. եւ. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է Կուկիա, Միխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս։

Գօգֆրատա եղբայրների ցիրկի մօտ շաբաթ օրվանից, նոյեմբերի 7-ից կը բացվի պատմական, աշխարհին յայտնի Լօնդօնի Ալհամբրա մուզէում, որ կունենայ երեք բաժիններ, որոնց մէջ կան 1000-ից աւելի մոմէ երեսների պատկերներ և նրանցից 50 բնական մեծութեամբ։ Մուտքի գինն է 40 կ., կատարեալ բացատրող կատալօգը արժէ 10 կ։ Ներխանները մանում են միայն արհեստական և պատմական բաժիններըը և մուտքի համար վճարում են կէս գինը։ Պատկերները շինող Ա. Նէյվալդ։

3—5

Ֆ. Կ. ՉԱՄԼԻՆՍԿՈՒ ԳԵՂԱՑԱՆ ԿԻՑ ՄԻԱՅՑԱԾՈՎ ՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ Տ. ԿՕՏՐԻՆԻ։ Ամենայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վէնէրական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները։

6—6

НЕВА

1881. ИЛЛЮСТРИР. ГАЗЕТА, XXIV Г.

«Нева» состоитъ изъ 3 изданій: а) Нева, б) Журналъ Романовъ и Повѣстей в) Парижскія моды, полный дамскій журналъ 4000 столбцовъ текста и 600 великолѣпнѣйшихъ иллюстрацій.

4 премія, въ томъ числѣ обратившій на себя общее вниманіе большой гравированный на стали портретъ Государя Наслѣдника, 2 олеографіи съ картинъ Айвазовскаго и Клевера и гравюра Гельбута «Въ поляхъ» съ парижской выставки.

Цѣна 6 руб. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ доставки 5 руб., съ достакою 6 р.

Нева и Иллюстриров. Вѣстникъ съ большимъ роскошно выполненнымъ на стали портретомъ Е. И. В. Наслѣдницы Цесаревны 9 р. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ дост. 8 р., съ дост. 9 руб.

«Нева» представляетъ собой въ настоящемъ смыслѣ слова Газету для всѣхъ и обо всемъ. Польза, удовольствіе, интересъ доставляемые ею, дѣлаютъ ее необходимой въ каждой образованной семьѣ.

Первыя тысячи подписчиковъ получатъ всѣ премія въ декабрѣ 1880 г.

Иллюстр. Календарь на 1881 г.

Пользующійся благосклонностью публики, Иллюстрированный Календарь Баумана появится въ октябрѣ, украшенный олеографіей: **Счастье Матери**. Кромѣ календарныхъ свѣдѣній онъ содержитъ въ себѣ романъ изъ современной русской жизни «Наслѣдство Ксеніи» справочный отдѣлъ, интересныя и полезныя статьи, повѣсти, разсказы, множество практическихъ совѣтовъ, юмористики и проч. Въ красивой папкѣ 1 р., съ перес. 1 р. 30 к., въ переплетѣ съ золотымъ тисненіемъ 1 р. 50 к., съ перес. 1 р. 80 коп. Для подписчиковъ на «Неву» или Вѣстникъ 75 к., съ перес. 1 р 20 к.; съ пересылк.: въ папкѣ 1 р., въ переплетѣ 1 р. 50 к.

Требованія адресовать: въ контору журнала «Нева», Исаакіевская площадь, № 6, на углу Большой Морской, въ Петербургѣ, или въ Москву, въ центральную контору объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ (Л. Метцль) Петровка, домъ Солодовникова.

1—6 (5)

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 11 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 201 Նոյեմբերի 13 (25) 1880 Նոյեմբերի 13 (25) № 201

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպեկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Ստորագրագրային գինը ուղարկի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ժողում։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գանգատը թուրքիան նշան է։— Ներքին անարդարութիւն։ Նամակ Երեւանից։— Աւազակին անարդարութիւն։ Յունաստան։ Ֆրանսիա։ Պարկատուն։ Քրդական նոր ապստամբութիւն։ Ազատ-Ազնգաբիա։ Նամակ Պարսկաստանից։— Մշակի հեռագիրները։— Յայտարարութիւններ։— Բաժանութիւն կանոն։ Ներսեսեան դպրոց։

ԳԱՆԳԱՏԸ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՆՇԱՆ Է

Կովկասում Հայը մեզանից ազգութիւններից յայլմոց է հանդիսանում առուտուրի և արուեստագործութեան մէջ, առհասարակ նիւթական կեանքի մէջ։ Բացի վաճառականութիւնից երկրիս հոգային կալուածները հետզհետէ անցնում են Հայերի ձեռքը։ Երբ այդ մասին դանգատներ ենք լսում կովկասեան ուրիշ ազգութիւնների կողմից, մենք միշտ պատասխանում ենք՝ ո՞վ է արգելում ձեզ էլ նոյնը անել, ո՞վ է մեղաւոր որ Հայի հետ մրցել չէք կարող։

Հայց կրկ որ Հայ-լուսաւորչական եկեղեցւոյ բողոքականների անդամները են որոնք Նոյն Հայերն

ԹԸՆԵՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Ամսոյս 16-ին, կիրակի, Թիֆլիսի Ներսիսեան ազգային դպրոցի նոր հոգաբարձուների ընտրութիւնն է լինելու։ Հոգաբարձութիւնը այդ ուսումնարանի համար այնքան մեծ նշանակութիւն ունի, որ այսպիսի դէպքում, ինչպիսի է նորերի ընտրութիւնը, առանց քննութեան թողուլ հրների գործունէութիւնը անկարելի է և յանցանք պիտի համարել։ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը նոյն դպրոցի տոհմն և մարմինն է, անյաղթ է հոգաբարձութեան կազմակերպութիւնը, անյաղթ է գնալու ուրեմն և բոլոր ուսումնարանը. ոնար է այդ հոգաբարձութիւնը, ոնար է ուսումնարանի հոգին էլ, մարմինն էլ։

Հայց յոյնատիպ նշանակութիւնը միայն դրանով չը պիտի է սահմանափակել. ուսումնարանի հոգաբարձուների ընտրութիւնից առաջ լսոյ անցնելով յոդուածը պիտի է մի ծառայութիւն ևս անել, այն է, ցոյց տայ ընդհանրապէս պատասխանատուներին Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան նշանակութիւնը, ուրեմն և ցոյց տայ ամեն մի հոգաբարձուից պահանջելի յատկութիւնը կամ ցնորը։

Աչքի անցնելով Ներսիսեան ուսումնարանի կանոնագրութիւնը, մենք պարզ և կարճառօտ կերպով կարող ենք ասել, որ Ներսիսեան ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը ամենայն բան է այդ ուսումնարանի համար։ Թողնելով մի կողմը կանոնագրութեան պահանջութիւնները, որոնք ամենին չեն վնասում դպրոցական գործին և որ այդ կանոնագրութիւնը, ինչպէս և ամեն նոյն կանոնագրութիւն, կատարեալ չէ և կարօտ է կատարելագործվելու, մենք կասենք, որ հոգաբարձութեան հիմ հատատը ակռում են գանգատվել թէ պատիժներն է, և այլն....

Ինչ որ Հայերը պատասխանում են կովկասեան միւս ազգութիւններին երկրիս առևտրական և արդիւնագործական կեանքի վերաբերութեամբ, նոյնը կարող են պատասխանել ուսեռարանական միաբնարները Հայ-լուսաւորչականներին կրօնի տարածման վերաբերութեամբ։

Եւ ճշմարիտ, ոնվ է մեղաւոր, որ Հայ-լուսաւորչականները չը մնացեցին մինչև այժմ մի լուսաւորչական միաբնարական ընկերութիւն հիմնել, որպէս դի մրցեն բողոքական և կաթոլիկ միաբնարների հետ և փոխանակ լալ տալու, որ Էյաստանի քնակիչների մէջ տարածվի բողոքականութիւնն ու կաթոլիկութիւնը, իրանք տարածէին լուսաւորչական կրօնը, մանաւանդ Էյաստանի կիսավայրենի ցեղերի մէջ։

Գանգատը միշտ թուրքիան նշան է։ Փոխանակ գանգատվելու, պէտք է գործել, պէտք է մրցել....

Եթէ չէք կամենում յայլմված լինել, պէտք է նոյնը անէք, ինչ

ԲԸՆԵՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Ամսոյս 16-ին, կիրակի, Թիֆլիսի Ներսիսեան ազգային դպրոցի նոր հոգաբարձուների ընտրութիւնն է լինելու։ Հոգաբարձութիւնը այդ ուսումնարանի համար այնքան մեծ նշանակութիւն ունի, որ այսպիսի դէպքում, ինչպիսի է նորերի ընտրութիւնը, առանց քննութեան թողուլ հրների գործունէութիւնը անկարելի է և յանցանք պիտի համարել։ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը նոյն դպրոցի տոհմն և մարմինն է, անյաղթ է հոգաբարձութեան կազմակերպութիւնը, անյաղթ է գնալու ուրեմն և բոլոր ուսումնարանը. ոնար է այդ հոգաբարձութիւնը, ոնար է ուսումնարանի հոգին էլ, մարմինն էլ։

Հայց յոյնատիպ նշանակութիւնը միայն դրանով չը պիտի է սահմանափակել. ուսումնարանի հոգաբարձուների ընտրութիւնից առաջ լսոյ անցնելով յոդուածը պիտի է մի ծառայութիւն ևս անել, այն է, ցոյց տայ ընդհանրապէս պատասխանատուներին Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան նշանակութիւնը, ուրեմն և ցոյց տայ ամեն մի հոգաբարձուից պահանջելի յատկութիւնը կամ ցնորը։

Աչքի անցնելով Ներսիսեան ուսումնարանի կանոնագրութիւնը, մենք պարզ և կարճառօտ կերպով կարող ենք ասել, որ Ներսիսեան ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը ամենայն բան է այդ ուսումնարանի համար։ Թողնելով մի կողմը կանոնագրութեան պահանջութիւնները, որոնք ամենին չեն վնասում դպրոցական գործին և որ այդ կանոնագրութիւնը, ինչպէս և ամեն նոյն կանոնագրութիւն, կատարեալ չէ և կարօտ է կատարելագործվելու, մենք կասենք, որ հոգաբարձութեան հիմ հատատը

որ անում են բողոքական միաբնարները։ Փառք Էյաստծու, դրամական միջոցների պակասութիւն չունեն Հայերը։

Էջմիածնի վրա ոչինչ յոյս չէ կարելի դնել։ Թիֆլիս, որպէս Անդրկովկասի, կամ Կ. Պոլիս, որպէս Թուրքիայի Հայութեան կենտրոն, առանձնայատուկ քաղաքներ կը լինեին այդ տեսակ բնդհանուր Հայոց լուսաւորչական միաբնարական ընկերութիւն հիմնելու։

Պէտք է կազմվի միակամած կանոնագրութեամբ մի ընկերութիւն, հիմնական դրամագլխով և տարեկան անդամական վճարներով։ Այդ ընկերութեան կանոնագրութիւնը պէտք է ներկայացնել կառավարութեան Հաստատութեանը։ Ուսումնասիրում նորերում Հաստատվեցաւ կառավարութեան թոյլատութեամբ ոսոսական միաբնարական ընկերութիւնը, ուրեմն մեր կառավարութիւնը կը Հաստատի, անշուշտ, և Հայոց միաբնարական ընկերութիւնը։

Ընկերութիւնը կունենայ մի դպրոց, որտեղ կը կրթվեն երիտասարդներ, որոնք ուսումն ստանալէն յետոյ կուղարկվեն ընկերութեան Հաշուով Էյաստան, քրիստոնէութիւնը տարածելու ոչ քրիստոնեաների, և մանաւանդ Հայ մահմեդականների մէջ։

Որիշ ի՞նչ միջոց կայ մի կողմից մրցել բողոքականների պրոպագանդայի հետ, որի դէմ մենք միայն գանգատվում ենք և ոչինչ չենք անում, միւս կողմից ապահովել Հայաստանցի Հային քիւրդերի կամ չէրքէզների դէմ, նրանց էլ քրիստոնէութեան դարձնելով, ուրեմն Հայի թշնամուց Հայի բարեկամ դարձնելով նրանց։

Իսկ եթէ ընդունակ չենք նոյնը անելու ինչ որ անում են բողոքականները, այն ժամանակ ի՞նչ իրաւունք ունենք նրանց դէմ գանգատվելու, նրանց քարոզութեան մասին ազդարարներ գրելու։

Եթէ ընդունակ չենք գործելու, ի՞նչ իրաւունքով գանգատվում ենք, երբ ուրիշներն են գործում։ Նրանք գործ են կատարում, մենք ոչինչ չենք անում և միայն գանգատվում ենք. դա անընդունակութեան և թուլութեան նշան է։

ԲԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամեն բան տակն ու վրա է գնում և կարծես ամեն մի նոր հոգաբարձութիւն ընդունելով այդ նեբրական պաշտօնը, մի նոր զարկ է տալի ուսումնարանին յետագիմութեան մէջ մղելով։ Գնում գնում է, ուսումնարանը այնքան, ցաւոք սրտի պէտք է ասեմ, վայր է ընկնում։ Վերջին տասը տարվայ ընթացքում դպրոցի ուսումնական և անուսական դրութիւնը տասանելի դրութեան մէջն է գտնվում։

Յետևենք թէ դրութեան հետևանքը ուսումնարանը այժմեան հոգաբարձութեան ժամանակ։

Նախ պէտք է ասենք, որ այս հոգաբարձութեան ընտրութիւնը մի կատակական ընտրութիւն էր, որի պատճառով հոգաբարձութեան մէջ ընկան այնպիսի անձինք, որոնք ոչինչ արժանաւորութիւն չունեն հոգաբարձու լինելուց։ Կատակութիւնը հարկաւոր էր տատնելու իր կզակի մազերի, վասն որոյ ընտրեցին այնպիսի անձինք, որոնք հրա, հետագայում լինելին կատակութեան գլխաւորներին։ Ճշմարիտ է, սխալմամբ մէկ երկուսը ընկան դրանց թւի մէջ, բայց դրա ևս բազմութեան դէմ ոչինչ չը կարողանալով չինել, լռութեամբ կամ անբաւականութեամբ հետացան։

Այսպէս ուրեմն՝ եթէ կատակութեան գաղափարներով ընտրվեցան հոգաբարձուներ, ինչ օգուտ կարելի էր սպասել այդ տեսակ հոգաբարձութիւնից։ Անշարժութիւն ամենայն բանի մէջ, ևս հաստատում եմ կատակութիւն այստեղ, որ այդ կատակութիւնը մտրիկ չուս ունի, իսկ ինչպէս ամբողջ կատակութիւնը բաղկանում է երեք-չորս անձից, ինչպէս այդքան անձինքներից կազմված կատակութեան հիմը անձնական շահն է, ինչպէս կարելի է յուսալ, որ այդ կատակութիւնը կարողանայ գործ չինել։ Ուղիղն ասեմ, այժմեան հոգաբարձուների մէջ այնպիսիք կան, որոնք կարելի է ասել, մինչև յայժմ էլ չեն հասկանում թէ ինչ պատասխանութիւն ունի Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուն։

Ամեն բան տակն ու վրա է գնում և կարծես ամեն մի նոր հոգաբարձութիւն ընդունելով այդ նեբրական պաշտօնը, մի նոր զարկ է տալի ուսումնարանին յետագիմութեան մէջ մղելով։ Գնում գնում է, ուսումնարանը այնքան, ցաւոք սրտի պէտք է ասեմ, վայր է ընկնում։ Վերջին տասը տարվայ ընթացքում դպրոցի ուսումնական և անուսական դրութիւնը տասանելի դրութեան մէջն է գտնվում։

Յետևենք թէ դրութեան հետևանքը ուսումնարանը այժմեան հոգաբարձութեան ժամանակ։

Նախ պէտք է ասենք, որ այս հոգաբարձութեան ընտրութիւնը մի կատակական ընտրութիւն էր, որի պատճառով հոգաբարձութեան մէջ ընկան այնպիսի անձինք, որոնք ոչինչ արժանաւորութիւն չունեն հոգաբարձու լինելուց։ Կատակութիւնը հարկաւոր էր տատնելու իր կզակի մազերի, վասն որոյ ընտրեցին այնպիսի անձինք, որոնք հրա, հետագայում լինելին կատակութեան գլխաւորներին։ Ճշմարիտ է, սխալմամբ մէկ երկուսը ընկան դրանց թւի մէջ, բայց դրա ևս բազմութեան դէմ ոչինչ չը կարողանալով չինել, լռութեամբ կամ անբաւականութեամբ հետացան։

Այսպէս ուրեմն՝ եթէ կատակութեան գաղափարներով ընտրվեցան հոգաբարձուներ, ինչ օգուտ կարելի էր սպասել այդ տեսակ հոգաբարձութիւնից։ Անշարժութիւն ամենայն բանի մէջ, ևս հաստատում եմ կատակութիւն այստեղ, որ այդ կատակութիւնը մտրիկ չուս ունի, իսկ ինչպէս ամբողջ կատակութիւնը բաղկանում է երեք-չորս անձից, ինչպէս այդքան անձինքներից կազմված կատակութեան հիմը անձնական շահն է, ինչպէս կարելի է յուսալ, որ այդ կատակութիւնը կարողանայ գործ չինել։ Ուղիղն ասեմ, այժմեան հոգաբարձուների մէջ այնպիսիք կան, որոնք կարելի է ասել, մինչև յայժմ էլ չեն հասկանում թէ ինչ պատասխանութիւն ունի Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուն։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԲԱՆԱԼԵՐՆԵՐ

Ա.

Տպագրեալ ի տպարանի Ս. Էջմիածնի, 1880 թ.

Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԲԱՆԱԼԵՐՆԵՐ

Ա.

Տպագրեալ ի տպարանի Ս. Էջմիածնի, 1880 թ.

1880 №—201

քով սկզբից Յունաստանը կարող է 100,000 կանոնաւոր զօրք ուղարկել պատերազմը։ Նոյն լրագրին Լօնդօնից հաղորդում են, որ անգլիական կառավարութիւնը առաջարկեց Յունաստանին առժամանակ համբերել և խոստացաւ իր պաշտպանութիւնը տալ հաւասար։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Փարիզից ստացված գրեթէ բոլոր թերթերը նկարագրում են հոգեւոր միաբանութիւնների արտաքսելու մասին օրէնքի առաջարկութիւնները։ Յայտնի է, որ միաբանութիւնները դանգատ էին տուել „Tribunal de conflits“ (վիճելի գործերի դատարան), որով բողոքում էին վարչութեան կամայականութեան դէմ։ Այժմ դատարանը մերժեց հոգեւոր միաբանութիւնների դանգատները, հիմնուելով այն հանգամանքի վրայ, որ դատաստանական իշխանութիւնը իրաւունք չունի սրսկելու վարչութեանը կատարել իր պարտականութիւնը, քանի որ վարչութեան անդամները չեն նը, քանի որ վարչութեան անդամները չեն ձգտել ուրիշի անփականութեան խլելուն։

Յայտնի է, որ այդ դատարանը կազմված է 8 անդամներից, որոնցից չորսը պաշտպանում էին հոգեւոր միաբանութիւնների պահանջները, իսկ մնացածները նրանց դէմ էին։ Ուրիշն հարցը պէտք է ճշտէր հետեւեալ անգամը, դատարանի նախագահը։ Այժմ դատարանի նախագահ իրաւաստութեան մինիստր Պազեն էր, ի հարկէ չէր կարող իր ընկերը միւս մինիստրների կարգադրութեան դէմ ձայն տալ։ Հոգեւոր միաբանութիւնների հաւատարմատարները խնդրեցին, որ պ. նախագահը փոխուի, բայց դատարանը մերժեց նրանց խնդիրքը։ Այժմ օրէնքից հաստատութեանը յայտնի եղաւ, թէ դատարանի ճշմարիտ ինչ տեսակ կը լինի։ Նշանաւոր է, որ կառավարութեան երկու հաւատարմատարներից, որոնք պէտք է պաշտպանէին նրա կարգադրութիւնները դատարանի առաջ, մէկը բոլորովին հրաժարվեց, իսկ միւսը ինքը սկսեց յարձակվել կառավարութեան վրայ։ Այս վերջինը ասաց, որ թէպէտ պատգամաւորների ժողովը հաւանութիւն տուեց կառավարութեան հրամաններին, այնուամենայնիւ դրանք օրինաւոր չեն։ Ընկարելի է թոյլ տալ, ասաց նա, որ այսօրվայ յաղթողները անպատիժ բաւականութիւն առնեն իրանց կրքերին և ատելութեանը դէպի յաղթվածները։ Ասուած ասց, որ մարդի հրամանները հակաքաղաքական գործողութիւններ չը լինեն։

Փարիզի մէջ հրատարակվող բոլոր գործերի լրագրները սկսված ամենաչափաւորներից մինչև ամենաարմատականները յարձակվում են կառավարութեան բռնած ընթացքի վրայ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լօնդօնի մէջ հրատարակվող „Daily News“ լրագրին հեռագրում են Թէհրանից նոյեմբերի 7-ից։ Շահ Իբրահիմ 8,000 մարդուց բաղկացած զօրաբաժնով գնում է Աբդիայից 8 մղոն հեռաւորութեամբ։ Այդ քաղաքի պաշարումը նորից սկսվեցաւ։ Քրդերը մի յարձակումնքի ժամանակ յետ մղվեցան և մեծ կորուստներ կրեցին։ Իբրահիմի փեսան սպանված է։ Թէհրանի զօրքերը հասան Ազերբէյճան, որ գտնվում է Այնկելեխի մօտ։ Նոյն լրագրին հեռագրում են Ս. Պօլսից նոյեմբերի 7-ից։ Շահ Իբրահիմ սկսած քրդական ապստամբութիւնը չափազանց լսելից Պարսկաստանի և Ռ. Դրան փոխադարձ յարաբերութիւնները սպառնում են, երբ մասնում են, որ Բանց Հարցը կարող է վերջանալ հայերի կոտորածով, երբ քրդերը կը վերագառնան Պարսկաստանից։ „Standard“ լրագրին Թէհրանից հեռագրում են նոյեմբերի 8-ից։ Թաւրիզ արդէն հասնում են մանրամասն լուրեր քրդերի ապստամբութեան մասին։ Սուջ-Բուլաղ բնակիչներից մէկի ուղարկած նամակի մէջ ասված է, որ երբ քրդերը գրաւած ունէին երկիրը, բնակիչները կայանաւորված պահում էին Բանց սեփական անների մէջ և սոսկում էին քրդերի հարուստ կրելուց։ Թաւրիզ բերված են բազմաթիւ գերի քրդեր։ Շրջակաները ծածկված են գիակներով և երկիւղ են կրում, որ սարսափելի հիւանդութիւններ չը սկսվին։ Իբրահիմի թոռներից մէկը Ռուսաստանի և Ռ. Դրան սահմանի վրայ ապստամբների մէջ է։ Ռուսական զօրքերը Ալաբարի վրայ յարձակվել են և կողոպտել նրան, հրամայելով հանձնել մեղաւորներին։ Ընդհանուր Ակեզել գրում է, որ թէ ինքը և թէ կամաւորական միաբանութիւնը ողջ են և որ քրդերը հեռացան Թաւրիզ-փաշայի գօրքերից յաղթվելուց յետոյ։

ՔՐԴԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

Արեկուան թղթակցով եկած Ընդհանուր լրագրից մէջ Ուխթէրի հետեւեալ նոր հեռագիրը կը տեսնենք որ Ա. ապստամբական ոհմակի կողմէն Թուրքո-Պարսկական սահմանագլխին վրա ծագած Քրդական նոր ապստամբութեան վրա կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ։

„Օհէրան, 11-ին հոկտեմբերի։ Ամրա Ղոյլի հրամանատարութեան նկատմամբ վերջերս Պարսկական հողը մտնող Քուրդ տասկաւին Մարակայի դաշտին մէջ են։ Ա. Պուլաղի բնակիչք,—որոց կառավարիչն Ամրա Ղոյլի մտնելուն լսելին առնելուն պէս ի փախուստ ածազարած էր,—հպատակութեան երդում տուին Քրդապետին։

„Միանաւորապի քաղաքն և չորս մեծ գիւղեր առաջ առնուեցան և բնակիչք ջարդուեցան Քուրդ ապստամբաց կողմէ։

„Պարսիկ կառավարութիւն հրաման տուաւ որ Քրդաց վրայ այլ և այլ տեղերէ 11 վաշտ հեծելազօր, 2,000 հեծելազօր և 12 թնդանօթ ղրկուի՝ ընդ հրամանատարութեամբ Իշմէթ-Խա-Տէվլէթի, որ Շահին հօրեղբայրը (կամ մօրեղբայրն) է։ Բայց Պարսիկ զօրաց ձանրոյ հիմնելու տեղէն ամենէն մօտն՝ ապստամբութեան վայրէն 10 օր հեռի է։

„Ընդամէնը երկու վաշտ հեռեւակազօրք Քուրդ ապստամբաց և Դավրէժի միջև դիրք մը բռնած են՝ այդ քաղաքը պաշտպանելու նպատակաւ“։

„Ընդհանրք ապահովական նամակ մ՚ուղղեցին Ամինեայի կառավարչին, որպէս զի անհետեւաբար լինի“։

(Մասիս)

ԱԻՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ

Յայտնի է, որ Աւստրօ-Ունգարիա լիաթիվը հասել է վերին աստիճանի զարգացմանը։ Ենց որ սկսվում են և պահանջները ազգային ժողովների նիստերը, գինուորական մինիստրը հարկաւոր է համարում զօրքերի համար նոր ծախսեր առաջադրել։ Աւստրօ-Ունգարիան միւս պահանջներից յետ չի մնում։ Վեռ անցեալ աւստրօ-ունգարական Բէյխսրատը մի քանի միլիօն գուլդինով մեծացրեց երկրի ընդհանուր բիւջէտի գինուորական բաժինը, այս տարի գինուորական մինիստրը պատրաստում է նոր միլիոններ պահանջել և նա յաղթող հանդիսացաւ Բէյխսրատի մէջ։ Աւստրօ-ունգարական դատարանները ուշադրութիւն չեն դարձնում Բէյխսրատի անդամների ազդասիրական գաղափարներին և չափազանց անբարեական են, որովհետև երկրի մէջ նոր տուրքեր կը մտցնվին և բնակիչները իրանց տուած հարկերի վրա սոսկալի կը լինեն մի քանի դուլդին էլ աւելացնել։

Պատգամաւորների ժողովի մէջ եղած վիճաբանութիւնները Հօնգարիայի և Տերցեգովինայի մասին չափազանց հետաքրքիր էին։ Սլավեան պատգամաւորը գանգատվում էր իր ձեռով, որ կառավարութիւնը ոչինչ չարաւ հողային գործերը կանոնաւորելու համար և որ կառավարչական կարգադրութիւնները աւելի էլ վատացրին Հօնգարիայի և Տերցեգովինայի դրութիւնը։ Աւստրիական կառավարութիւնը աւելի օգնում է մահմետականներին, քան թէ սլավեաններին։ Ամեն տեղ աշխատում են գերմանացնել ժողովուրդին։

Ազատ պաշտօնական լեզուն համարվում էր սլավեականը, այժմ գերմանականն է։ Ժողովրդական ուսումնարանները գերմանացնել նպատակ են և աշխատում են գերմանացնել նոր սերունդը։ Ֆինանսական վարչութիւնը նորերումս հրամայել է մաքսային ասեղնաւորներին բոլոր գրքերը գերմանական լեզուով պահել։ Աւստրիի գործերի մինիստրը, որ մինչև այժմ ասում էր, թէ Հօնգարիան և Տերցեգովինան պէտք է գրաւած պահել, այժմ բացարձակ յայտնեց, որ կառավարութիւնը մտադիր է այդ երկիրները միացնել Աւստրօ-Ունգարիայի հետ։ Մի քանի պատգամաւորներ յայտնեցին, որ եթէ Աւստրօ-Ունգարիան պատերազմ սկսի, թէ Տերցեգովինան և Հօնգարիան պահպանելու համար 100,000 զօրք հարկաւոր կը լինի։

ԳԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 2 նոյեմբերի

Որովհետև այժմս Պարսկաստանում խոսքերի աւատութիւն կայ շէյխի ապստամբութեան պատճառաւ, ես ևս մի քանի խօսք գրում եմ այս անգամ նրա մասին։

Այն օրից որ Սիվհալարը եկաւ Պաւլքէժ, կարծես թէ ամեն բան փոխվեց, քրդերը վրէժ քիչ զսպվեցին և ես քաշվեցայ, որովհետև կառավարութիւնը մեծ թուով զօրք ղրկեց նրանց պիտպրելու։

Եւ որովհետև վախ կար, որ մի գուցէ քրդերը մեր քաղաքին էլ մօտենան, Սիվհալարի հրամանով Պաւլքէժի բոլոր թաղերը մեծամեծ ամուր դռներով պնդացրին։ Մեր հայոց թաղն էլ, որ որոշված է պարսից թաղերից, 6 ահագին և չատ հաստատ դռներով ամրացնում են աւելի դէղեցիկ կերպով, քան պարսիկներինը, մանաւանդ որ երկաթներով են պնդացրած։ Դրանց վրա հազար բուրլից աւելի ծախս լինելով, մեր թաղի հայերը հոգաբարձութեան և թաղապետի խորհուրդով հաւաքվեցին և մի սահմանութիւն բաց արին, որին և համաձայնեցին մեր թաղի հին պատուաւորներն և երեսփոխանները։ Այդ սահմանութեան գումարով են չինում մեր թաղի դռներն, որ չատ հազուադիւտ են, մանաւանդ ուրիշ դէպքերում ևս որ կարող են պատահել ասիական քաղաքներում։

Պարսիկները երբ լսեցին Միանդուաբի կառավարի (որոց մէջ 40 հայ են կառուցած) և նրա քարաքանդ լինելը, Պաւլքէժի երեսփի թաղերի պարսիկ բնակիչները լաւ պինդած իրանց թաղապետների առաջնորդութեամբ գացին Սիվհալարի մօտ, յայտնելով որ իրանք ևս պատրաստ են և պատրաստ են քրդերի դէմ կռուելով իրանց քաղաքը պաշտպանել հարկաւոր ժամանակին։ Այդ բանը լաւ տպաւորութիւն արեց Սիվհալարի վրա, որ դոհ մնալով նրանցից, շնորհակալութեամբ ճանապարհ ղրկեց։

Գէորգ Շահնազարեանց

«Մ Ե Ղ Ո» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 նոյեմբերի։ Երէկ վերադարձաւ Ս. Պետերբուրգ միևնոյն ‘Նաթօկով։

ԹԻՖԼԻՍ, 9 նոյեմբերի։ Պարսկական զօրքերը աւերեցին Լոռի և քրդական ուրիշ գիւղեր Սուջրլաղի շրջակայքում և առաջացան դէպի Շարուրան։ Երեւանի գնդերի գիւղերի գլխաւորները փախան Սուրմալի։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 նոյեմբերի։ Պաշտօնապէս հաղորդված է, որ Թագաժառանգը և Թագաժառանգուհին իրանց երեխաների հետ վերադարձան Ս. Պետերբուրգ։ Կովկասեան զօրքերի դիներալ, Մօրից-Շիլդին, ի նկատի առնելով նրա յիսունամեայ ծառայութիւնը, շնորհված է Վլադիմիր շքանշանը երկրորդ կարգի։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 11 նոյեմբերի։ „Վաղ կեռ“ և Թիւրքիոյ պաշտօնական միւս լրագիրները յայտնում են, որ Ռ. Դուռը կամաւորապէս երբէք չի կիջի Նպիրոսը և Թեսսալիան։ Յունաստանի հրաւէրին, Թիւրքիան Աթէնքը աւերակ և մոխիր դարձնելով կը պատասխանի։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 նոյեմբերի։ Պետական բանկի 5% առմամբը առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 50 կ., երկրորդ 92 ր. 12 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան առմամբը արժէ 218 ր., երկրորդ 211 ր. 75 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան առմամբը արժէ 90 ր. 37 կ., երկրորդ 90 ր. 37 կ., երրորդ 90 ր. 37 կ., հինգերորդ 90 ր. 37 կ., ոսկի 8 ր. 12 կ. Ռուսաց 1 բուրլի Լօնդոնի վրա արժէ 24,28 պէնս, ռուսաց 100 բուրլ Համբուրգի վրա արժէ 206 մարկ 50 պֆ., Փարիզի վրա 256 Ֆր. 25 սանթիմ։

Խմբագիր—հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱԼԻՇԱՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ

ВЪ ТИФЛИСѢ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА

„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ.

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ	8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ	4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ	8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ	5 р. — к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатаніе они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій и Горсмѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), **«Наслѣдственнаго поэта»**, **Ак. Церетели.** Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

Редакторъ-издатель **Ив. Питоевъ.**

8—10

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЕ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предыдущихъ отдѣловъ.

8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесять коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати** коп.

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. И. Карабековымъ, въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

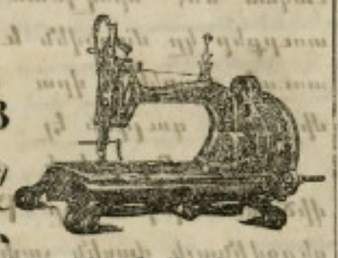
Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 9.

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԵՄԸՆՏՈՒԹԻՒՆ ՓՈՂՈՑ

աուն Օ. ու բ ա լ ա վ ի Նկող ձմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում են պատուելի հասարակութեանը ՄԱՆՕ ՉԱՓԱԶԱՆՑ ԿԱՐԻՔԻ ԱՅՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, *եւրոպական առաջնակարգ* ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ *ամենանոր* ՁԵՒԵՐԻ *չափազանց էժան գնով, այսինքն Ձեռքի մեքենաներ* 12—15 *րուբլի։ Ոտքի* 50—80 *րուբլի։*

23—52

ՕՐԱՑՈՑ 1881 Թ.

Ո. Ց. Տէր-Հրաշեանցի, գինն է 15 կոպէկով։

Պատուիրել է Օ. Քարթաս Գրիգորեանցի «Ովկասեան գրավաճառանոցում Տփխիս։

14—20

Անհնազանդ ՋԱՆԶՈՒՂԱՉՈՎ եղբայրների գործերի համար նշանակված ՄՐՑՈՒՂԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ կարգադրութեամբ, ջանզուգաղմների մեծ խանութի մէջ, Ծօլովինակայա հրապարակի վրա ՄԻՒՒՄԱՆՈՎԻ ՏՈՒՆԸ ապրանքներ ԿԸ ՅԱՆՎԵՆ, նոյնպէս չուգունի ՎԱՐԱԶԱՆՆԵՐ հատով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը։

Խնամակալ պ. Լէբէդինսկի։

ՌԵՐԻՔԻ ՆՈՐԱՁԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ է ներկայ տարվայ Հոկտեմբերի 15-ից, Սօլօլակի, Գանովսկայա փողոց, տ. Գօնչարովսկի խանութից վերև, հնաոճ Ռէքուիզիտի առեր №№ 2 և 3։ Ընդգեղ կարելի է առանալ մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպէս բուռնոսներ, գօլօմոններ, գանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կոշիկներ և երեխաների նորաձև գլխարկներ և նրանց պատկանելիք։ Նոյն տեղը կարելի է գտնել գանազան նկարների դրապներ, կաուսօրև թաւիշ (մախմար)։ Ընդունւում են նոյնպէս ամեն տեսակ պատուէրներ։ Գները աժան չափաւորին։

9—10

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

СЪ ОБШИРНЫМЪ ПОМѢЩЕНІЕМЪ

վարձով տրվում են

ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ

10—10

ՍՏԵՓԱՆ Է

Սալեանից նոր ժխակա, ծախվում է մխայլօվկի կամարջի վրա ԱՐՇԱԿ ՄԻՐՄՈՎԻ մագազինում № 41 և 42։

3—3

ՄԵԹԵՆԱԿԱՆ ԴՈՐՆԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի եաւ եաւ ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է կուկիա, Միխայլօվսկայա փողոցի վրա, տան № 52, Թիֆլիս։

Գօզֆրուա եղբայրների ցիրկի մաս շաբաթ օրվանից, նոյեմբերի 7-ից կը բացվի պատմական, աշխարհին յայտնի Լօնդօնի Վեսա-Էնդ մուզէումի, որ կաւնենայ երեք բաժիններ, որոնց մէջ կան 1000-ից աւելի մոմէ երեսկի պատկերներ և նրանցից 50 բնաւոր մեծութեամբ։ Մուտքի գինն է 40 կ., կառաւել բացատրող կատալօգը արժէ 10 կ։ Երեխաները մանում են միայն արհեստական և պատմական բաժինները և մուտքի համար վճարում են կէս գինը։ Պատկերները շինող Ե. Նէյվալդ։

4—5

Ֆ. կ. ՋԱՄԱԼԻՆՍԿԻՒ ԳԵՂԱՏԱՆ կից ՄԻԱՑԱԼՕՎ-ՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ 8. կօտրինի։ Ամենայն օրը ընդունվում են առաւօտեան 11 ժամից մինչև երեկոյեան 5 ժամը ներքին, երեխայական, ջղային, վիներական և կաշու հիւանդութիւններ ունեցող հիւանդները։

6—6

НѢВА

1881. ИЛЛЮСТРИР. ГАЗЕТА, XXIV Г.

«Нева» состоитъ изъ 3 изданій: а) Нева, б) Журналъ Романовъ и Повѣстей в) Парижскія моды, полный дамскій журналъ 4000 столбцовъ текста и 600 великолѣпнѣйшихъ иллюстрацій.

4 преміи, изъ томъ числѣ обратившій на себя общее вниманіе большой гравированный на стали портретъ Государя Наслѣдника, 2 олеографіи съ картинъ Айвазовскаго и Клевера и гравюра Гельбута «Въ поляхъ» съ парижской выставки.

Цѣна 6 руб. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ доставки 5 руб., съ достакою 6 р.

Нева и Иллюстриров. Вѣстникъ съ большимъ роскошно выполненнымъ на стали портретомъ Е. И. В. Наслѣдницы Цесаревны 9 р. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ дост. 8 р., съ дост. 9 руб.

«Нева» представляетъ собой въ настоящемъ смыслѣ слова Газету для всѣхъ и обо всемъ. Польза, удовольствіе, интересъ доставляемые ею, дѣлаютъ ее необходимой въ каждой образованной семьѣ.

Первыя тысячи подписчиковъ получатъ всѣ преміи въ декабрѣ 1880 г.

Иллюстр. Календарь на 1881 г.

Пользующійся благосклонностью публики, Иллюстрированный Календарь Баумана появится въ октябрѣ, украшенный олеографіей: **Счастье Матери**. Кромѣ календарныхъ свѣдѣній онъ содержитъ въ себѣ романъ изъ современной русской жизни «Наслѣдство Ксеній» справочный отдѣлъ, интересныя и полезныя статьи, повѣсти, разсказы, множество практическихъ совѣтовъ, юмористики и проч. Въ красивой папкѣ 1 р., съ перес. 1 р. 30 к., въ переплетѣ съ золотымъ тисненіемъ 1 р. 50 к., съ перес. 1 р. 80 коп. Для подписчиковъ на «Неву» или Вѣстникъ 75 к., съ пер. 1 р 20 к.; съ пересылк.: въ папкѣ 1 р., въ переплетѣ 1 р. 50 к.

Требованія адресовать: въ контору журнала «Нева», Исаакіевская площадь, № 6, на углу Большой Морской, въ Петербургѣ, или въ Москву, въ центральную контору объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ (Л. Метцль) Петровка, домъ Солодовникова.

2—6 (5)

Дозволено цензурою Тифлисъ, 12 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

№ 202 Հրատարակչ. 14 (26) 1880 Հրատարակչ. 14 (26) № 202

ՊԱՏԿԱՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՏԱՐԻ

Տարին մեկ 10 րուբլի, կէս տարին 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թերթին վրայ մեծ մասամբ վերաբերութիւն ունեցող նամակները ուղղել.
Տիգրանա. Редакція «Մշակ»

Յարմարագոյն ժամանակ է նոր բաժանորդագրուելու սկսելու տարուան առաջին օրերէն:

ԻՆՉ ՉԱՐՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՒԹԱՓԱՆՑԱՆ

I

Ֆրանսիայի նախարարական ճգնաժամը դեռ չէ լուծուած: Ինչպէս հեռագրեր էին հաղորդել մեզ, Ֆերրիի կաբինետը հրաժարական տուաւ, որովհետեւ նա չկարողացաւ ստանալ Ազգային ժողովի մեծամասնութեան վստահութիւնը: Ֆերրիի հրաժարականը ընդունուեցաւ, եւ նախագահ Գրեւին յանձնեց նոր նախարարական կազմութիւն: Գրեւի առաջին քայլերը եղան դէպի ձախ կողմնակիցները, որոնք ունին Ազգային ժողովում մեծամասնութիւն: Գրեւ ուզում էր կազմել նախարարութիւն ձախ կողմնակիցներից, որոնք ընդունէին նրա ծրագիրը: Սակայն ձախ կողմնակիցները մերժեցին Գրեւի առաջարկութիւնը, որովհետեւ նրանք ուզում են, որ նախարարութեան գլուխ անցնի Ազգային ժողովի նախագահ Բրիսսոնը, որի ձեռքում է ներկայումս ամբողջ իշխանութիւնը: Գրեւ ստիպուած եղաւ հրաժարուել նախարարական կազմութիւն անելու գործից: Այժմ Ֆրանսիայի նախագահ Գրեւին մնում է միայն մի ելք՝ կազմել նախարարութիւն Բրիսսոնի կուսակցութիւնից, որ նշանակում է ամբողջ ձախ կողմի դէմ գնալ: Ինչպէս տեսնում ենք, Գրեւ ընտրում է այդ ելքը: Նա կազմում է նախարարութիւն, որի մէջ մտնում են Ազգային ժողովի ձախ կողմնակիցներ, ինչպէս նաեւ Բրիսսոնի կուսակցութեան անդամներ: Նոր նախարարութեան ծրագրի մասին մենք դեռ ոչինչ չգիտենք: Գրեւ ներկայացրել է իր ծրագիրը Ազգային ժողովի ձախ կողմնակիցներին, եւ նրանք ընդունել են այդ ծրագիրը: Ազգային ժողովի նիստը, որի մէջ Գրեւ պիտի ներկայացնէ իր նախարարական կազմութիւնը, նշանակուած է 9 դեկտեմբերի համար:

Ինչպէս տեսնում ենք, Ֆրանսիայի նախարարական ճգնաժամը դեռ չէ լուծուած: Ինչպէս հեռագրեր էին հաղորդել մեզ, Ֆերրիի կաբինետը հրաժարական տուաւ, որովհետեւ նա չկարողացաւ ստանալ Ազգային ժողովի մեծամասնութեան վստահութիւնը: Ֆերրիի հրաժարականը ընդունուեցաւ, եւ նախագահ Գրեւին յանձնեց նոր նախարարական կազմութիւն: Գրեւի առաջին քայլերը եղան դէպի ձախ կողմնակիցները, որոնք ունին Ազգային ժողովում մեծամասնութիւն: Գրեւ ուզում էր կազմել նախարարութիւն ձախ կողմնակիցներից, որոնք ընդունէին նրա ծրագիրը: Սակայն ձախ կողմնակիցները մերժեցին Գրեւի առաջարկութիւնը, որովհետեւ նրանք ուզում են, որ նախարարութեան գլուխ անցնի Ազգային ժողովի նախագահ Բրիսսոնը, որի ձեռքում է ներկայումս ամբողջ իշխանութիւնը: Գրեւ ստիպուած եղաւ հրաժարուել նախարարական կազմութիւն անելու գործից: Այժմ Ֆրանսիայի նախագահ Գրեւին մնում է միայն մի ելք՝ կազմել նախարարութիւն Բրիսսոնի կուսակցութիւնից, որ նշանակում է ամբողջ ձախ կողմի դէմ գնալ: Ինչպէս տեսնում ենք, Գրեւ ընտրում է այդ ելքը: Նա կազմում է նախարարութիւն, որի մէջ մտնում են Ազգային ժողովի ձախ կողմնակիցներ, ինչպէս նաեւ Բրիսսոնի կուսակցութեան անդամներ: Նոր նախարարութեան ծրագրի մասին մենք դեռ ոչինչ չգիտենք: Գրեւ ներկայացրել է իր ծրագիրը Ազգային ժողովի ձախ կողմնակիցներին, եւ նրանք ընդունել են այդ ծրագիրը: Ազգային ժողովի նիստը, որի մէջ Գրեւ պիտի ներկայացնէ իր նախարարական կազմութիւնը, նշանակուած է 9 դեկտեմբերի համար:

Խմբագիր 3-ին

Լոնդոնի «Daily News»-ի թղթակցութիւնը Պարսկաստանից

Տեղեկանում են Թաւրիզից, որ Ղուրդիստանի կուրդերը, որոնց առաջնորդն է Շէյխ Ուբեյդուլլահը, ապստամբել են Պարսկաստանի դէմ: Ապստամբները գրաւել են Ուրմիա քաղաքը, որտեղ նրանք կոտորել են 3000 քրիստոնեայ բնակիչների: Ուրմիայի կառավարիչը, որ ինքն էլ քրիստոնեայ է, ստիպուած է եղել փախչել: Ապստամբները գրաւել են նաեւ Սալմաստ քաղաքը, որտեղ նրանք կոտորել են 1000 քրիստոնեայ բնակիչների: Ուրմիայի եւ Սալմաստի շրջանները ամայացած են: Ապստամբները գրաւել են նաեւ Սալմաստ քաղաքը, որտեղ նրանք կոտորել են 1000 քրիստոնեայ բնակիչների: Ուրմիայի եւ Սալմաստի շրջանները ամայացած են:

ԴԱՒԹԱՓԱՆՑԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ԴԱՒԱՆԱՆՔԸ

Ծովինար, 1-ին Դեկտեմբերի

—

ԴԱՒԹԱՓԱՆՑԱՆ ԿԱՄԱՐԱ

* * *

Ինչպէս գիտէք դուք, ես ամենեւին չեմ սիրում ոչ մի տեսակ ժողովներ, որոնց մասնակցում են մեծ թիւով մարդիկ, որովհետեւ ես ինձ համարում եմ մարդ, որ ունի իր սեփական կարծիքը, եւ ոչ թէ մի ամբողջ հօտ, որ ունի միայն մի կարծիք, որ ստացել է ուրիշներից: Ես ինձ համարում եմ մարդ, որ ունի իր սեփական կարծիքը, եւ ոչ թէ մի ամբողջ հօտ, որ ունի միայն մի կարծիք, որ ստացել է ուրիշներից: Ես ինձ համարում եմ մարդ, որ ունի իր սեփական կարծիքը, եւ ոչ թէ մի ամբողջ հօտ, որ ունի միայն մի կարծիք, որ ստացել է ուրիշներից: Ես ինձ համարում եմ մարդ, որ ունի իր սեփական կարծիքը, եւ ոչ թէ մի ամբողջ հօտ, որ ունի միայն մի կարծիք, որ ստացել է ուրիշներից:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԻԲԼԻԱՑ

— Նոյեմբեր 1

Ս. Պատրիարքեան Հայրապետական Աթոռոյ Նոր Էջմիածնի Տպարանին մէջ տպագրուած եւ ծախքով Ս. Էջմիածնի Մայր Մատենադարանի հրատարակուած

Ա. ՀԱՏՈՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԻԲԼԻԱՑ

Ի ՍՊԱՍ ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ի ՀԱՅՈՑ ՏՊԱԳՐԵԱԼ

Fonds A.R.A.M

ԳՈՒՅՔԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Ի ՀԱՄԱՐ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏՈՒԱՐ ՀԱՐԻՒՐԱՆՈՑ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒ

ՅԱՅՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ

ВЪ ТИФЛИСѢ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА

„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ-же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ..... 8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ..... 4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца..... 2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ..... 8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ..... 5 р. — к.
„ 3 мѣсяца..... 2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатанію они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій и Горесмѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), **«Наслѣдственнаго поэта»**, **Ак. Церетели**. Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

Редакторъ-издатель **Ив. Питоевъ.**

9—10

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1881 году въ г. Тифлисѣ еженедѣльнаго русскаго юридическаго журнала

„СУДЕБНЫЯ ПОРЯДКИ“

Журналъ „Судебные Порядки“ будетъ выходить съ января 1881 года по воскресеньямъ, въ объемѣ не менѣе двухъ листовъ небольшого формата, подъ редакціею присяжнаго повѣреннаго округа Тифлисской судебной палаты Александра Ивановича Карабекова, по слѣдующей программѣ:

ПРОГРАММА

еженедѣльнаго юридическаго журнала „Судебные Порядки“

1) Передовыя статьи, заключающія въ себѣ общіе взгляды на состояніе правосудія въ судахъ гражданскихъ и положительнаго законодательства.

2) Судебные процессы имѣющіе общественный интересъ.

3) Юридическія замѣтки и изслѣдованія, имѣющія предметъ обсужденіе общихъ началъ права, отдѣльныхъ законоположеній, мѣстныхъ обычаевъ, судебныхъ рѣшеній, опредѣленій и т. п.

4) Юридическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о явленіяхъ общественной жизни, имѣющихъ юридическій интересъ.

5) Библіографическія извѣстія, заключающія въ себѣ свѣдѣнія о вновь выходящихъ юридическихъ сочиненіяхъ.

6) Офиціальныя извѣстія, содержащія въ себѣ свѣдѣнія о новыхъ законоположеніяхъ, распоряженіяхъ правительства, движенія по службѣ, судебные указатели и резолюція по дѣламъ, назначеннымъ къ слушанію въ Тифлисскомъ окружномъ судѣ и Тифлисской судебной палатѣ.

7) Фельетонъ: а) полемическія статьи, не имѣющія характера передовыхъ статей, и б) отдѣльныя мелкія статьи юридическаго характера, не вошедшія въ составъ предидущихъ отдѣловъ.

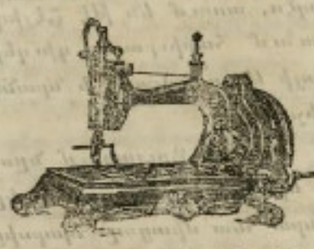
8) Объявленія.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: на годъ съ доставкою въ Тифлисѣ и пересылкою въ другіе города Россіи **семь** рублей, на полгода, для подписчиковъ г. Тифлиса **четыре** рубля, для иногородныхъ **четыре рубля пятьдесять коп.**, по почтовому союзу—на годъ **десять** руб.; отдѣльные нумера по **двадцати коп.**

Подписка принимается: въ Тифлисѣ: до 1 декабря сего года въ квартирѣ редактора, на Коджорской улицѣ, домъ № 8, а съ 1 декабря въ помѣщеніи редакціи —въ пассажѣ каравансарая Тамамшевыхъ, на Эриванской площади, въ г. Елисаветполѣ—уполномоченнымъ при управленіи государственными имуществами Р. П. Карабеговымъ. въ г. Кутаисѣ—присяжнымъ повѣреннымъ М. А. Кикодзе, въ г. Эривани—присяжнымъ повѣреннымъ В. И. Егіазаровымъ.

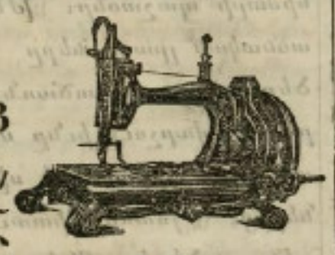
Редакторъ-издатель **А. КАРАБЕГОВЪ.**

(10) 10.

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԵՐՆՈՑԱՑԸ ՓՈՂՈՑ

տուն Օրբալովի: Նկող ամեսայ սեզօնի համար առաջարկում են պատուի հասարակութեանը ՄԵՆՕ ՊԱՏՆԱԿԱՒԹԵԱՄԲ ՁԵՌԱԿԻ և ՕՏԿԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ չափագանց էժան գներով, այսինքն Ձեռքի մեքենաներ 12—15 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

24—52

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

ԳՐԱՍԵՆՆԵՐԱԿՈՒՄ

Ր. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆՆԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍ

(գալովինեան պրօսպեկտի վրա, Ալեքսանդրեան այգի մօտ)

Բաժանորդագրվում են, թէ տեղական, թէ ուրիշ տեղերի և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ խմբագրատանց յայտնած գներով: Ցանկ տեղերից թող բարեհաճեն դիմել հետևեալ հասցէով.

Въ Тифлисѣ, въ газетное агентство В. Шавердова.

30—1

ՕՐԱՑՈՑ 1881 Թ.

Ր. Յ. Տէր-Հարութեանցի, գինն է 15 կոպէկով:

Վաճառվում է Օրբաբեա Գրիգորեանցի «Ազկասեան գրավաճառանոցում

Տփխիս:

14—21

ՍՏԱՑՎԱԾ Է

Սալեանից նոր փոխա, ծախում է Միխայլովկի կամուրջի վրա ԱՐՇԱԿ ՄԻՐԻՄՈՎԻ մագազինում № 41 և 42.

3—3

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի Եա. Եա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է դուկիա, Միխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս:

Անաճկացած ՋԱՆՋՈՒՂԱՉՈՎ եղբայրների գործերի համար նշանակված ՄՐՑՈՒՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ կարգադրութեամբ, ջանջուղացի ճանապարհի մէջ խանութի մէջ, Գալովինսկայա հրապարակի վրա ՄԻՐԻՄԱՆՈՎԻ տունը. ապրանքներ կը նախվէն, նոյնպէս չուգունի վարարաններ հասով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը:

Խնամակալ պ. Լերեդինսկի:

Գօգֆրուա եղբայրների ցիրկի մաս շաբաթ օրվանից, նոյեմբերի 7-ից կը բացվի պատմական, աշխարհին յայտնի Լօնդօնի Վնասա-Ընդ մուզէօմ, որ կունենայ երեք բաժիններ, որոնց մէջ կան 1000-ից աւելի մամէ երեւելի պատկերներ և նրանցից 50 բնակեան մեծութեամբ: Մուտքի գինն է 40 կ., կաթեակներ շինող Ա. Ղևկվալդ:

5—5

ՈՍԿԻ ԵՒ ԱՐԾԱԹԻ ԻՐԱՆՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ ՋԱՆՋՈՒՂԱՉՈՎ. եղբայրների խանութում մրցողական վաճառքինը նշանակել է կիրակի, նոյեմբերի 16-ին առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 կէսօրից յետոյ:

1—3

НѢВА

1881. ИЛЛЮСТРИР. ГАЗЕТА, XXIV Г.

«Нева» состоитъ изъ 3 изданій: а) Нева, б) Журналъ Романовъ и Повѣстей в) Парижскія моды, полный дамскій журналъ 4000 столбцовъ текста и 600 великолѣпнѣйшихъ иллюстрацій.

4 преміи, въ томъ числѣ обратившій на себя общее вниманіе большой гравированный на сталп портретъ Государя Наслѣдника, 2 олеографіи съ картинъ Айвазовскаго и Клевера и гравюра Гельбута «Въ поляхъ» съ парижской выставки.

Цѣна 6 руб. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ доставки 5 руб., съ достакою 6 р.

Нева и Иллюстриров. Вѣстникъ съ большимъ роскошно выполненнымъ на сталп портретомъ Е. И. В. Наслѣдницы Цесаревны 9 р. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ дост. 8 р., съ дост. 9 руб.

«Нева» представляетъ собой въ настоящемъ смыслѣ слова Газету для всѣхъ и обо всемъ. Польза, удовольствіе, интересъ доставляемые ею, дѣлаютъ ее необходимой въ каждой образованной семьѣ.

Первыя тысячи подписчиковъ получатъ всѣ преміи въ декабрѣ 1880 г.

Иллюстр. Календарь на 1881 г.

Пользующійся благосклонностью публики, Иллюстрированный Календарь Баумана появится въ октябрѣ, украшенный олеографіей: **Счастье Матери**. Кромѣ календарныхъ свѣдѣній онъ содержитъ въ себѣ романъ изъ современной русской жизни «Наслѣдство Ксеніи» справочный отдѣлъ, интересныя и полезныя статьи, повѣсти, разсказы, множество практическихъ совѣтовъ, юмористики и проч. Въ красивой папкѣ 1 р., съ перес. 1 р. 30 к., въ переплетѣ съ золотымъ тисненіемъ 1 р. 50 к., съ перес. 1 р. 80 коп. Для подписчиковъ на «Неву» или Вѣстникъ 75 к., съ перес. 1 р 20 к.; съ пересылк.: въ папкѣ 1 р., въ переплетѣ 1 р. 50 к.

Требованія адресовать: въ контору журнала «Нева», Исаакіевская площадь, № 6, на углу Большой Морской, въ Петербургѣ, или въ Москву, въ центральную контору объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ (Л. Метцль) Петровка, домъ Солодовникова.

3—6 (5)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 13 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 203 Նոյեմբերի 15 (27) 1880 Նոյեմբերի 15 (27) № 203

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Յատուկ պատգամներ ընդունվում են ամսվա 1-ին և 15-ին:

Թիֆլիս. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն ժամով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հետևեալ չափով 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թ-ԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն ձեւով և նոյն պրօգրամմով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից):

ԳՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Թաւն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլի, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամ. 5 ր., չորս ամ. 4 ր., երեք ամ. 3. ր. երկու ամ. 2 ր. և մի ամ. 1 րուբլի:

Դրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ զանազանութիւն.—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Եւրոպայից, Նամակ Բագուից, Նամակ Բագուից, Նամակ Շուշուց, Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Երկրաշարժ Աւստրիայում: Գրգռուածութիւն Ճառագայթների համար: Արտասահմանեան Լրագրներ:—Մշակի հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ:

ԻՆՉ ԶԱՆԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ

—

II

Տիրապետող եկեղեցին մի երկրի մէջ համարում է իրան միակ եկեղեցական կազմակերպութիւն, որ արտօնութիւն ունի կրօնի ճշմարտութիւնը քարոզել ժողովրդին: Միւս կրօնների քարոզութիւնները ճշմարտութիւն չեն նրա կարծիքով: Քաղաքականապէս անկախ երկիրներում տիրապետող, այսինքն մեծամասնութեան եկեղեցին, շատ անգամ ձեռք է բերում քաղաքական այլ և այլ արտօնութիւններ: Նա իրաւունք է ստանում քաղաքական ներգործութիւն ունենալ և երկրի այլ եկեղեցիների վրա. այն մարդը որ պետական եկեղեցուն չէ պատկանում, պակսվելով մի կնոջ հետ, որ պետական եկեղեցուն է պատկանում, պէտք է մերժի իր զաւակները պետական կրօնի մէջ. պետական եկեղեցուն չը պատկանողը մի քանի երկիրներում չէ վայելում նոյն քաղաքական իրաւունքները, որոնց վայելում է պետական եկեղեցուն պատկանողը և այլն:

Քաղաքական անկախութիւն չունեցող ազգերի մէջ, տիրապետող, մեծամասնութեան պատկանող եկեղեցին չէ կարող, ի հարկէ, պետական եկեղեցի կոչվել և նոյն իրաւունքներ ունենալ, ինչ ունի պետական եկեղեցին, բայց նա դարձեալ միշտ ձգտում է ունի բռնանալ նոյն ազգի մէջ եղած միւս դաւանութիւնների վրա: Ազգակիցներին, որոնք պատկանում են այլ դաւանութիւններին, տիրապետող եկեղեցին յայտնում է ազգութենից դուրս և միայն նրանց է համարում ազգի անդամներ, որոնք իր դաւանած կրօնին են պատկանում:

Տիրապետող եկեղեցին չունի քաղաքական իրաւունքներ, բայց իր նեղ շրջանում նա նոյն է անում, ինչ որ անում է պետական ճանաչված եկեղեցին մի քաղաքականապէս անկախ երկրի մէջ. տիրապետող եկեղեցին միջոց չունենալով իրան պետական յայտնել, յայտնում է իրան միակ ազգային եկեղեցի և չէ թոյլ տալիս որ ազգի մէջ եղած այլ եկեղեցիները պատկանող անհատները մասնակցեն որ և է ազգային գործերում, տեսուչ, հոգաբարձու կամ ուսուցիչ լինեն ազգային դպրոցներում, չէ թոյլ տալիս, որ ազգին պատկանող այլակրօն զաւակները որպէս աշակերտներ ընդունվեն ազգային դպրոցներում:

Եթէ այսօր Հայոց լուսաւորչական եկեղեցին, որ պետական եկեղեցի չէ Հայերի մէջ, այդպէս է վարվում այլակրօն Հայերի հետ, այդպէս է վարվում Հայոց միւս եկեղեցիների, կաթոլիկ և բողոքական Հայոց եկեղեցիների հետ, —ուրեմն որքան աւելի բռնաւոր կերպով կը վարվէր նա վաղը, եթէ թիւրքաց Հայաստանը ինքնագլուխ կերպով իշխեն իրանց եկեղեցական Համայնքների գանձաբանի վրա: Այն ժամանակ նրանք կը լինեն Հայոց աւետարանական ազգային եկեղեցի:

Այդպիսով կը կազմվեն երեք ազգային եկեղեցիներ, որոնցից ոչ միևը չի լինի տիրապետող այն մտքով որ ոչ միևը չի բռնանայ միւսների վրա, բոլորն էլ կը լինեն միմեանց Հաւասար, երեքն էլ կը լինեն ազգային եկեղեցիներ, որովհետև երեքն էլ կատարեալ բուն ազգային եկեղեցական կազմակերպութիւն: Գուցէ միայն այն մտքով նրանցից միևը, լուսաւորչականը, կը լինի տիրապետող միւսների հետ Համեմատելով, որ նրա անդամները աւելի բազմաթիւ կը լինեն, նա կը լինի ազգի մեծամասնութեան ներկայացուցիչը, նա կը ներկայացնի ազգի կրօնական ամենաբազմաթիւ Համայնքը:

Բայց իրաւունքների կողմից նրանք երեքն էլ պէտք է Հաւասար լինեն ազգի առջև, երեքն էլ պէտք է ազգային եկեղեցիներ լինեն:

Այն ժամանակ ազգի այդ երեք Հոգևոր Համայնքները շատ և շատ դիպուածներում ազգային ընդՀանուր շահերը պաշտպանելու, ազգային ընդՀանուր խնդիրները վճռելու մէջ կարող են միշտ միանալ ու ձեռք ձեռքի տուած ընթանալ:

Լուսաւորչական Հայերը երկու եւք ունեն միայն իրանց այլակրօն ազգայինների վերաբերութեամբ: Կամ պէտք է յետ մղեն նրանց, թէ՛նամանչնեն դէպի ազգը իրանց այլադաւան ազգակիցները, ինչպէս և մինչև այժմ առնում էին, թէ՛ելագրված լինելով իրանց դարևոր մոլեռանդութենից և դրդված լինելով իրանց խաւարաեր մեռաւոր առաջնորդների յանցաւոր քարոզներով, կամ Հաշտութեան ձեռք մեկնեն դէպի կաթոլիկ և բողոքական Հայերը և նրանց էլ ճանաչեն իրանց եկեղեցուն Հաւասար ազգային եկեղեցիներ:

Երկուսից մինը՝ կամ ատելութիւնն ու թշնամութիւն, կամ սէրն ու Հաշտութիւն:

Թող լաւ մտածեն, որն աւելի օգտաւէտ է ազգի ընդՀանրութեան մեռաւոր և բարոյական առաջադիմութեան Համար և լաւ մտածելուց յետոյ ընտրեն այդ երկու ճանապարհներից մինը:

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ծով չի մտած մի ձկնորսի պատմություն, որ ես լսել եմ Լուսնի վրա, ու որ ես այժմ գրի եմ առնում

Ծանոթ (Թիֆլիս), որ ձի մտան չունի և ոտքերն էլ ոչ թե ոտքեր են, այլ ինչ-որ ուրիշ բան, ինձ պատմեց հետևյալ պատմությունը.

Ես ծնվել եմ ծովի ափին, ուր ես ապրել եմ մինչև 17 տարեկանս։ Ծովը ես սիրում եմ ինչպես մի հին ընկեր, որի հետ ես ամեն օր խոսում եմ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել լողալ, ես ծովի վրա եմ սովորել ձուկ որսալ, ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն տեսակ արհեստներ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն տեսակ լեզուներ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն տեսակ գիտություններ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն տեսակ բաներ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն ինչ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն ինչ, որ գիտեմ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն ինչ, որ գիտեմ, և ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն ինչ, որ չգիտեմ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն ինչ, որ գիտեմ և որ չգիտեմ։ Ես ծովի վրա եմ սովորել ամեն ինչ, որ գիտեմ և որ չգիտեմ, և

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐԻ ՀԱՐՑԵՐ

Ի՞նչ ազդեցություն կարող է ունենալ Եգիպտոսի ներկայիս ներքաղաքական կացությունը Թուրքիայի վրա։ Ինչպե՞ս կարող է ազդել

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОБЪ ИЗДАНІИ

ВЪ ТИФЛИСѢ

ХУДОЖЕСТВЕННО-ЮМОРИСТИЧЕСКАГО ЖУРНАЛА

„ФАЛАНГА“

«ФАЛАНГА» будетъ выходить еженедѣльно по воскресеньямъ. Первый нумеръ выйдетъ въ среднихъ числахъ ноября мѣсяца текущаго года. Нумера нынѣшняго года предназначаются исключительно для розничной продажи, которая будетъ организована въ Тифлисѣ и въ прочихъ городахъ Имперіи. По подпискѣ-же журналъ будетъ доставляться съ января мѣсяца будущаго 1881 года.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Съ доставкою на домъ.

На 1 годъ	8 р. — к.
„ 6 мѣсяцевъ	4 р. 50 к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 50 к.

Съ разсылкою по Имперіи.

На 1 годъ	8 р. 50 к.
„ 6 мѣсяцевъ	5 р. — к.
„ 3 мѣсяца	2 р. 75 к.

Подписка и объявленія принимаются въ конторѣ редакціи, на Эриванской площади, въ домѣ Харазова, № 3.

Контора открыта ежедневно отъ 9 до 2 и отъ 5 до 7 часовъ вечера.

ОТЪ РЕДАКЦІИ „ФАЛАНГА“.

Статьи, стихотворенія и корреспонденціи, предназначаемыя для напечатанія въ «Фалангѣ», должны быть за подписью автора и съ адресомъ его, иначе печатаніе они подлежать не будутъ.

Статьи безъ обозначенія условій гонорара будутъ считаться редакціей безплатными.

Редакція оставляетъ за собою право сокращать и измѣнять присланныя рукописи по своему усмотрѣнію.

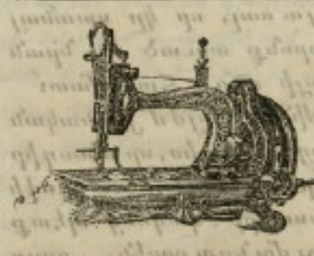
Статьи, признанныя редакціей неудобными къ печати авторамъ не возвращаются.

Для объясненій съ редакторомъ редакція открыта по понедѣльникамъ, средамъ и пятницамъ, отъ 12 до 3 часовъ по полудни. Адресъ: Тифлисъ, Эриванская пл., домъ № 3.

Въ трудахъ редакціи непосредственное участіе примутъ **Н. В. Симборскій и Горесмѣховъ** (Это не я). Изъ числа лицъ, изъявившихъ согласіе быть сотрудниками «Фаланги», назовемъ пока **Д. Д. Минаева, А. И. Пальма, Н. А. Плещеева, К. А. Бебутова, И. Ф. Тхоржевскаго** (*Иванъ да Марья*), «**Наслѣдственнаго поэта**», **Ак. Церетели.** Карикатуры будутъ исполняться художникомъ **Петерсономъ** (псевдонимъ).

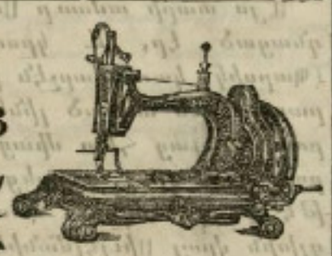
Редакторъ-издатель **Ив. Питоевъ.**

10—10

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԱՄԱՆՍԿԱՑԸ ՓՈՂՈՑ

տան Ջուբալովի նիզդ ձմեռվայ սեզոնի համար առաջարկում են պատուական հաստատութեանը ՄԱՆՕ ՉՐԱՆԱԿԱՒՈՐՄԱՄԲ ՁԵՒԵՐԻ և ՕՏՔԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳԻՐՕՒՐԱՆՆԵՐԻՑ ամենատար ՁԵՒԵՐԻ չափագրից ԼԺԻՆ գներով, այխինքն Ձեռքի մեքենաներ 12—15 րուբլ։ Ոտքի 50—80 րուբլ։

24—52

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱՆՆՆԱԿԱՒՈՒՄ

Ն. Շ Ա Հ Վ Ե Ր Դ Ե Ա Ն Ի

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

(Գլխաւոր Պրօսպէկտի ժր., Ալէքսանդրեան այգի մօտ)

Յաճախորդացրմում են, թէ տեղական, թէ ուրուսաց և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ խմբագրատանց յայտնած գներով։ Օգտակար տեղերից թող բարեհաճին դիմել հետևեալ հասցէով.

Въ Тифлисъ, въ газетное агентство В. Шавердова.

30—2

ՍՏՑԱՎԱՆԻ

Ապրանից նոր ժիակա, ծախվում է Մխալայօվկի կամուրջի վրա ԱՐՇԱԿ ՄԻՐՈՒՄՈՎԻ մագազինում № 41 և 42.

3—3

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճրճի և ջրանցքների գործերի ևա. ևա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է կուկիա, Միխայլօվսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս։

ՕՐՑՅՈՑՑ 1881 թ.

Ո. Յ. Տէր-Հրաժեշտի, գինն է 15 կոպէկով։

Վաճառվում է Օ. Աբգարեա Գրիգորեանցի «Ավկասեան գրավաճառանոցում Տփխիս։

15—21

Անհրաժեշտ ՁԱՆՁՈՒԱԶՈՎ հղբայրների գործերի համար նշանակված ՄՐՑՈՂԱԿԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ կարգադրութեամբ, ձանձրացուցիչ գործերի մեծ խանութի մէջ, Գօլօվինսկայա հրապարակի վրա ՄԻՐԻՄԱՆՕՎԻ ՏԱՆԸ ապրանքներ կը նախվեն, նոյնպէս չուգունի ՎԱՐԱՐԱՆՆԵՐ հասով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը։

Խնամակալ պ. Լէրեզինակի։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հայերը փնտռում են այնպիսի անձանց, որոնք կժան գնով Լուսաւորչական գրքեր, թղթեր գրէին և մի ջնորդական վարչական, քաղաքային, քրէական, եկեղեցական գործերի հատուկ դատաստանական վճիռներին հիմնարկութիւնների մէջ։ Հոգաբարձական հաշիւներ կազմել, հերքել լրագրական թղթակցութիւնները։ Կազմել կատիների նախագիծներ, պարտամատեհաներ, պայմանագրիներ։ Յանկացողները չափաւոր գնով կարող են դիմել ինձ անձամբ, իսկ օտարաքաղաքացիք փոստով հետեւեալ հասցէով. Մօտօվայա փողոց, սրձանի նեռը, տուն № 17, մատթը Հայկազունի դիմացը, կամ Ալէք Չարով նօտարիուսի գրասենեակի միջնորդութեամբ։

3—3

ՄՇԱԿՆԵՒՈՒՐ ՄԻՆՉՆՈՒՐԴ

Հատերը փնտռում են այնպիսի անձանց, որոնք կժան գնով Լուսաւորչական գրքեր, թղթեր գրէին և մի ջնորդական, քաղաքային, քրէական, եկեղեցական գործերի հատուկ դատաստանական վճիռներին հիմնարկութիւնների մէջ։ Հոգաբարձական հաշիւներ կազմել, հերքել լրագրական թղթակցութիւնները։ Կազմել կատիների նախագիծներ, պարտամատեհաներ, պայմանագրիներ։ Յանկացողները չափաւոր գնով կարող են դիմել ինձ անձամբ, իսկ օտարաքաղաքացիք փոստով հետեւեալ հասցէով. Մօտօվայա փողոց, սրձանի նեռը, տուն № 17, մատթը Հայկազունի դիմացը, կամ Ալէք Չարով նօտարիուսի գրասենեակի միջնորդութեամբ։

3—3

ՓՈՒՆԴԻԿ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ

Գօղֆրատա եղբայրների յիրկի մաս շաբաթ օրվանից, նոյեմբերի 7-ից կը բացվի պատմական, աշխարհին յայտնի Լօնդօնի Վեսա-Լենդ մուզեում, որ կաւելնայ երեք բաժիններ, որոնց մէջ կան 1000-ից աւելի մոմէ երեսվի պատկերներ և նրանցից 50 բնական մեծութեամբ։ Մուտքի գինն է 40 կ., կատարեալ բացատրող կատալոգը արժէ 10 կ։ Երեխաները մանում են միայն արհեստական և պատմական բաժինները և մուտքի համար վճարում են կէս գինը։

Պատկերներ շինող Ե. Հէյվադ։

5—5

ՈՍԿԻ ԵՒ ԱՐԾԱԹԻ ԻՐԱՎԱՆՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ՁԱՆՁՈՒԱԶՈՎ *հղբայրների խանութում մրցողական վարչութիւնը նշանակել է կիրակի, ներկայ նոյեմբերի 16-ին առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 կէսօրից յետոյ։*

2—3

НѢВА

1881. ИЛЛЮСТРИР. ГАЗЕТА, XXIV Г.

«Нева» состоитъ изъ 3 изданій: а) Нева, б) Журналъ Романовъ и Повѣстей в) Парижскія моды, полный дамскій журналъ 4000 столбцовъ текста и 600 великолѣпнѣйшихъ иллюстрацій.

4 преміи, въ томъ числѣ обратившій на себя общее вниманіе большой гравированный на стали портретъ Государи Наслѣдника, 2 олеографіи съ картинъ Айвазовскаго и Клевера и гравюра Гельбута «Въ поляхъ» съ парижской выставки.

Цѣна 6 руб. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ доставки 5 руб., съ достакою 6 р.

Нева и Иллюстриров. Вѣстникъ съ большимъ роскошно выполненнымъ на стали портретомъ Е. И. В. Наслѣдницы Цесаревны 9 р. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ дост. 8 р., съ дост. 9 руб.

«Нева» представляетъ собой въ настоящемъ смыслѣ слова Газету для всѣхъ и обо всемъ. Польза, удовольствіе, интересъ доставляемые ею, дѣлаютъ ее необходимой въ каждой образованной семьѣ.

Первыя тысячи подписчиковъ получатъ всѣ преміи въ декабрѣ 1880 г.

Иллюстр. Календарь на 1881 г.

Пользующійся благосклонностью публики Иллюстрированный Календарь Баумана появится въ октябрѣ, украшенный олеографіей: **Счастье Матери**. Кромѣ календарныхъ свѣдѣній онъ содержитъ въ себѣ романъ изъ современной русской жизни «Наслѣдство Есенія» справочный отдѣлъ, интересныя и полезныя статьи, повѣсти, разсказы, множество практическихъ совѣтовъ, юмористики и проч. Въ красивой папкѣ 1 р., съ перес. 1 р. 30 к., въ переплетѣ съ золотымъ тисненіемъ 1 р. 50 к., съ перес. 1 р. 80 коп. Для подписчиковъ на «Неву» или Вѣстникъ 75 к., съ перес. 1 р 20 к.; съ пересылк.: въ папкѣ 1 р., въ переплетѣ 1 р. 50 к.

Требованія адресовать: въ контору журнала «Нева», Исаакіевская площадь, № 6, на углу Большой Морской, въ Петербургѣ, или въ Москву, въ центральную контору объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ (Л. Метцль) Петровка, домъ Солодовникова.

4—6 (5)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 14 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 204 Նոյեմբերի 18 (30) 1880 Նոյեմբերի 18 (30) № 204

ԻՆՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 բուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Յաւտարարութիւները ընդունվում են ամեն ինչում:
Թիֆլիս. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի տօներից եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ինչում:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թ.-ին

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

կը հրատարակվի նոյն ձեւով եւ նոյն պրօգրամմով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն եւ տօներին հետեւեալ օրերից):

ՊԱՐՈՒՐԱԿՈՒՄ. I. Տեղական կարեւորագոյն լուրեր, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն եւ Բանաստեղծական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, առձեռն 10 բուբլի, կէս տարվան 6 բ., հինգ ամս. 3 բ., չորս ամս. 4 բ., երեք ամս. 3. բ. երկու ամս. 2 բ. եւ մի ամս. 1 բուբլի:

Դրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հրէաների հալածանքը.— Ներքին տեսութիւն. Դասակ Ղզլարից. Ներքին լուրեր:— Արտաքին տեսութիւն. Քրդական միութիւն. Նամակ Թիւրքիայից.—«Մշակի» հետապնդողները. — Յայտարարութիւններ. — Բանաստեղծական. Մի առաջարկութիւն.

ՀՐԷԱՆԵՐԻ ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ

—

Վերջին ժամանակների Գերմանիայում յայտնված գրականական նոր ուղղութեան շնորհով, որ պատերազմ էր յայտնում գերմանական հրէաների դէմ, գերմանական ազգի մի մաս սկսեց ճըշմարիտ տաքութեամբ իրան նրա պատճառի ու հետեւանքի նշանակութեան ու կարեւորութեան մասին: Մեր յօդուածով ճշմարտութիւնը կարելի է կրկնել մի քանի անգամ, առանց գործին վնասելու: Մեր ղարոցների նուազութիւնը եւ աղքատութիւնը այնքան չշօշափելի է եւ նրանց ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան կարեւորութիւնը այնքան մեծ է, որ անկարելի է դրա մասին չը խօսել, մանաւանդ նեղկայումս, չը նայելով որ դա բոլորին յայտնի է: Խօսքս մեր օրիորդաց ապրուստի կրթութեան վրա է:

Թողնելով մի կողմն օրիորդաց բարձր ու միջին կրթութիւնը, մենք մեր ուշադրութիւնը դարձնում ենք միմիայն նրանց ապրուստի կրթութեան վրա, որի վրա սկսել են ուշադրութիւն դարձնել այդ վերջին տարիներս: Մեր լրագրական յօդուածներից տեղեակ ենք, որ կանանց մէջ կրթութիւնը շատ քիչ է տարածված, դպրոցների ու դրանց մէջ ուսանող օրիորդների թիւը շատ քիչ են եւ աննշան: Հասկանալի է թէ ինչու այդ վերջին ժամանակներս են սկսել կանանց կրթութեան վրա ուշադրութիւն դարձնել—առաջ ոչայոց դպրոցական հոգսերը գրաւելիս են եղել գրեթէ բոլորի ուշադրութիւնը եւ գործերի չատութեան պատճառաւ ժամանակ չէ եղել ուշադրութիւն դարձնելու մանաւորի վրա,—բայց անել օրիորդաց դպրոցներ ու գտնել նրանց յարատեւութեան համար միջոցներ: Այժմ, երբ մեր ազգային ծխական դպրոցները առհասարակ, շատ աւուր ապահովված են ու բաւականացված, այլ գոնեա ուշադրութիւն են դարձրել իրանց վրա ու համակուրթիւն գրաւել, հերթը եկել է եւ մանաւանդ օրիորդաց կրթութեանը: Եթէ կրթութեան մասին առհասարակ կարելի է ասել, որ նա միայն սկսում է մեղնում, այն ժամանակ օրիորդաց կրթութեան մասին գրեթէ եւ այդ էլ չէ կարելի ասել: Մեր եղրակացութիւնը մէկ է—թէ լուսաւորութիւնը մեղնում նոր է սկսում, թէ ուսանող տղան շատ քիչ բացառութիւն է կազմում իր անկիրթ ընկերակիցների մէջ, եւ այդ մեծ վտանգութեամբ կարելի է այդ վերաբերել եւ օրիորդաց կրթութեանը:

Գործերի այդ տեսակ դրութիւնը կարող է շատ վատ ազդեցութիւն ունենալ մեր ընտանեկան ու հասարակական կեանքի վրա եւ առհասարակ հայոց կեանքի բոլոր սոցիալական կազմութեան վրա: Ինչ է նշանակում սա. մեքէ կանանց կրթութեան նշանակութիւնը դեռ լաւ չենք հասկացել: Չենք կարծում, որ գործի վրա այդպէս նայէն,—ամենահասարակ, աննշան յայտնի ու վաղուց արդէն փաստ դառոզութիւնը կարող է ցոյց տալ այդ հարցի կարեւորութեան անհրաժեշտութիւնը: Մենում շատ են խօսել ու գրել կանանց կրթութեան առթիւ առհասարակ եւ մանաւանդպէս նրանց բարձր կրթութեան մասին անգամ անցեալ տարվայ վերջերում: Այդ ամենը շատ լաւ է,—մենք շատ սիրով կը փափագէինք այդ վսեմ գաղափարի իրագործմանը—Աստուած տայ, որ մեր օրիորդները առանձն եւ բարձր կրթութիւն ստանան: Մենք բոլորովին համոզված ենք, որ նրանք մեծ օգուտ կը բերէին թէ իրանց եւ թէ հայ հասարակութեանը: Մեզ միայն ինչ անհասկանալի է երեում այն հանգամանքը—թէ այն ժամանակ, երբ այդպէս բարձր իդէաներով ոգեւորված խօսում են կանանց բարձր կրթութեան մասին, կարծես թէ բոլորովին մոռացել են նրանց տարրական, սկզբնական կրթութեան մասին խօսել: Բայց այն ինչ այդ տարրը ուշադրութեան արժանի հարց է: Սկզբնական դպրոցները, որտեղ ուսանում են հազարաւոր մանուկներ, չը պիտի մոռանան նրանք, որոնք ուզում են նպաստել ազգային լուսաւորութեանը: Շատ անգամ խօսել ենք թէ՝ պիտի նայել կենտրոններից հեռու հայ գիւղը, որտեղ ժողովուրդը ապրում է նահապետական կեանքով, որտեղ ճնշված է չարաթեական ծանր հոգսերով եւ ծածկված անտէրապաշտութիւնների ու նախապաշարմունքների քանձր մառախուղով. ասել ենք թէ՝ այնտեղ պիտի աշխատել գործելու ընդհանուրի օգտին, այնտեղ պիտի գրաւել թարմ ոյժեր ու միջոցներ, որպէս զի ժողովրդականացած գիտութեան լուսոյ ճառագայթները տարածելով այդ մութ ամբոխի մէջ, միջոց ունենանք ցրելու նրանց նախապաշարմունքները ու ցոյց տալ նրանց ամեն մէկին իր կատարելու պարտքը: Այդ լաւ խօսքերը մինչև այժմ մի քանի հայաբնակ գիւղերում ունեցել են լաւ հետեւանքներ. մի քանի տարի սրանից առաջ գիւղերում չենք ունեցել ոչ մի ուսումնարան, իսկ այժմ, փառք Աստուծոյ, կան ու գոյութիւն ունեն: Ձշմարիտ է, թէև նրանք ազքատ են նիւթականապէս եւ զուրկ փոքր ի շատէ կանոնաւոր ուսուցիչներից, բայց այնու ամենայնիւ շատերը հոգում են դպրոցների համար թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթականապէս. նրանք, ինչպէս երեում է, սահմանը—թէ այն ժամանակ, երբ այդպէս բարձր իդէաներով ոգեւորված խօսում են կանանց բարձր կրթութեան մասին, կարծես թէ բոլորովին մոռացել են նրանց տարրական, սկզբնական կրթութեան մասին խօսել: Բայց այն ինչ այդ տարրը ուշադրութեան արժանի հարց է: Սկզբնական դպրոցները, որտեղ ուսանում են հազարաւոր մանուկներ, չը պիտի մոռանան նրանք, որոնք ուզում են նպաստել ազգային լուսաւորութեանը: Շատ անգամ խօսել ենք թէ՝ պիտի նայել կենտրոններից հեռու հայ գիւղը, որտեղ ժողովուրդը ապրում է նահապետական կեանքով, որտեղ ճնշված է չարաթեական ծանր հոգսերով եւ ծածկված անտէրապաշտութիւնների ու նախապաշարմունքների քանձր մառախուղով. ասել ենք թէ՝ այնտեղ պիտի աշխատել գործելու ընդհանուրի օգտին, այնտեղ պիտի գրաւել թարմ ոյժեր ու միջոցներ, որպէս զի ժողովրդականացած գիտութեան լուսոյ ճառագայթները տարածելով այդ մութ ամբոխի մէջ, միջոց ունենանք ցրելու նրանց նախապաշարմունքները ու ցոյց տալ նրանց ամեն մէկին իր կատարելու պարտքը: Այդ լաւ խօսքերը մինչև այժմ մի քանի հայաբնակ գիւղերում ունեցել են լաւ հետեւանքներ. մի քանի տարի սրանից առաջ գիւղերում չենք ունեցել ոչ մի ուսումնարան, իսկ այժմ, փառք Աստուծոյ, կան ու գոյութիւն ունեն: Ձշմարիտ է, թէև նրանք ազքատ են նիւթականապէս եւ զուրկ փոքր ի շատէ կանոնաւոր ուսուցիչներից, բայց այնու ամենայնիւ շատերը հոգում են դպրոցների համար թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթականապէս. նրանք, ինչպէս երեում է, սահ-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՏՊՈՒԹԻՒՆՔ

Ա. Ա.

Ներկայ ժամանակներս, երբ ամէն կողմ ընթերցասիրութիւնը կը զարգանայ, երբ ամէն կողմ կը տպագրուին գեղեցիկ գրքեր, ուրախալի է տեսնել, որ մեր ազգն ալ չի մնար ետ քան միւս ազգերէն։ Ուրախալի է տեսնել, որ մեր ազգն ալ կը սկսի հետզհետէ ընթերցասէր դառնալ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐՈՋ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 Նոյեմբերի: Մինչ Ա. Ազգ. Ժողովոյ անդամոց ընտրութիւնը կը շարունակուի ամէն կողմերէ, Ռուսահայոց Կեդրոնական Կոմիտէն ալ կը հետեւի իր գործունէութեան, եւ ինչպէս կը տեսնուի, ամէն ջանք կը թափէ, որ ընտրութիւնը ազատ ու անկաշկանդ կատարուի: Ասոր համար Կոմիտէն 12 Նոյեմբերի նամակով մը կը դիմէ Ռուսահայոց Ազգ. Ներկայացուցչաց Ժողովոյ Նախագահ Պ. Ստեփան Նազարեանցի, որ ինքն ալ Ժողովոյ անդամ ընտրուած է, խնդրելով որ ինքն ալ իր կողմանէ ջանայ, որ ընտրութիւնը ազատ ու անկաշկանդ կատարուի: Ասոր վրայ Պ. Նազարեանց կը պատասխանէ, որ ինքն ալ ամէն ջանք կը թափէ, որ ընտրութիւնը ազատ ու անկաշկանդ կատարուի, եւ որ ինքն ալ ամէն միջոցներ ձեռք առած է այդ նպատակին հասնելու համար: Ինչպէս կը տեսնուի, Ռուսահայոց Ազգ. Ներկայացուցչաց Ժողովոյ Նախագահը ինքն ալ կը կարծէ, որ ընտրութեան ազատութեան համար ամէն միջոցներ ձեռք առնելու է, եւ ինքն ալ ամէն ջանք կը թափէ, որ ընտրութիւնը ազատ ու անկաշկանդ կատարուի:

Ինչպէս կը տեսնուի, Ռուսահայոց Ազգ. Ներկայացուցչաց Ժողովոյ Նախագահը ինքն ալ կը կարծէ, որ ընտրութեան ազատութեան համար ամէն միջոցներ ձեռք առնելու է, եւ ինքն ալ ամէն ջանք կը թափէ, որ ընտրութիւնը ազատ ու անկաշկանդ կատարուի: Ասոր վրայ Պ. Նազարեանց կը պատասխանէ, որ ինքն ալ ամէն ջանք կը թափէ, որ ընտրութիւնը ազատ ու անկաշկանդ կատարուի, եւ որ ինքն ալ ամէն միջոցներ ձեռք առած է այդ նպատակին հասնելու համար: Ասոր համար Կոմիտէն 12 Նոյեմբերի նամակով մը կը դիմէ Ռուսահայոց Ազգ. Ներկայացուցչաց Ժողովոյ Նախագահ Պ. Ստեփան Նազարեանցի, որ ինքն ալ իր կողմանէ ջանայ

ԾԱՆՈՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

НА 1881 ГОДЪ, НА СЛѢДУЮЩИХЪ УСЛОВІЯХЪ:

СРОКИ.	Съ дост. въ Тифл.		Съ пересылкою иногород.	
	Руб.	Коп.	Руб.	Коп.
На годъ	11	50	13	—
На полгода	6	—	7	—
На три мѣсяца	3	50	4	—
На одинъ мѣсяцъ	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ, въ конторѣ газеты *Кавказъ*, на Барятинской улицѣ, въ домѣ подъ № 4. Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты *Кавказъ*.

1—3

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ուրբաթ օրը, Նոյեմբերի 21-ին, Կուկիայումը, Միքայէլովսկի փողոցի վերայ (համարըջից 3-դը Միխայլովսկի փողոցով անցնելիս աջ կողմը), Հախվերդեանի տունը բացվելու է հիւանդոցոց երեվելի հիւանդները համար և մշտական զիշերօթիկ տեղերով, նոյնպէս և բժիշկների զիշերվայ օրապահութեամբ։

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր հետևեալ բժիշկները՝ ներքին-խորուրգիական և վիներական (սիֆիլիտական) հիւանդութիւններից։

Պավլովսկի—ջղային, հոգեկան և ներքին հ.

Ռուդկովսկի—ներքին և կանանց հ.

Ռաշկով—երևխայոց հ.

Շահազիզեանց—ներքին հ.

Լուծկովիչ—աչքերի, վիներական և կաշու հիւանդութիւնների։

Երեվելի հիւանդները ընդունվում են առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 1-ը կէսօրկայի և ժամի 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան։

Գիշերվայ օրապահութիւնը երեկոյեան ժամի 9-ից մինչև առաւօտեան ժամու 7-ը։ Գիշերվայ օրապահ բժիշկը նպատակ է տալիս հիւանդներին հիւանդանոցում և հիւանդների տանը։

Շաբաթը մի անգամ, շաբաթ օրերը երեկոյեան ժամի 7—8-ը կայանում է բոդհանուր բժշկական խորհուրդ (консультація) բացած հիւանդանոցի բոլոր բժիշկներից։

Զիշերօթիկ տեղերը նշանակվում են առ այժմ արանց (տղամարդկերանց) համար, ամենայն տեսակ հիւանդութիւններով, բացի սուր տարափոխիկ ախտերի։

Վարձ երեվելիներից ցերեկը—50 կոպ.

Զիշերուայ օրապահ բժշկի այցելավարձ հիւանդանոցումը 1 ր.

Հիւանդի տանը 3 ր.

Բժշկական խորհրդի վարձ 3 ր.

Բժշկի ձեռքով ծոցիկ պատուաստելու (կարելու) վարձ 1 ր.

Օգերասիօնների և զիշերօթիկ տեղերի վարձը առանձին համաձայնութեամբ։

Աղքատները անվարձ են ստանում բժշկական խորհուրդ։

Հիւանդանոցի դերեկտոր բժշկապետ Գավլովսկի։

1—4

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ. ՇԱՒԵՐԴՈՎԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

(Գօլովինսկի Պրօսպէկտի վրա, Ալեքսանդրեան տպագրատան մօտ)

Բաժանորդագրվում են, թէ տեղական, թէ առաւտց և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ խմբագրատանց յայտնած գներով։ Օտար տեղերից թող բարեհաճեն դիմել հետևեալ հասցէով.

Въ Тифлисъ, въ газетное агентство В. Шавердова.

30—3

ՍՏԱՑՎԱԾՔ

Ալեանից նոր ժխակա, ծախվում է Միխայլովսկի կամուրջի վրա ԱՐՇԱԿ ՄԻՐՈՄՈՎԻ մագազինում № 41 և 42.

3—3

ՄԵԲԵՆԱԿԱՆ ԴՈՐԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճրճի և ջրանցքների գործերի եաս. եաս. ԳԵՐՄԱՆԻ, գանվում է Կուկիա, Միխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս։

ՕՐԱՑՈՑԻՑ 1881 Թ.

Ո. Յ. Տէր-Աբրամեանցի, գինն է 15 կոպէկով։

Վաճառվում է Օ. Քարբեա Գրիգորեանցի «Աւիկասեան գրավաճառանոցում Տփխիս։

16—21

Մնանկացած ՋԱՆՋՈՂԱԶՈՎ եղբայրների գործերի համար նշանակված ՄՐՅՈՂԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌՈՒԹԵԱՆ կարգադրութեամբ, ջանջուղազօվների մեծ խանութի մէջ, Գօլովինսկայա հրապարակի վրա ՄԵՐՒՄԱՆՕՎԻ ՏԱՆԸ ապրանքներ ԿՂ ՒՌԱՎԵՆ, նոյնպէս չուգունի ՎԱՃԱՌԱՆՆԵՐ հատով և մեծ քանակութեամբ ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 և երեկոյեան 5—8 ժամը։

Կառավարիչ պ. Լերխինակի։

ՄԵԾԱՆՇԱՒՈՐ ՄԻՋՆՈՐԴ

Շատերը փնտռում են այնպիսի անձանց, որոնք կարող լինեն ՏՈՒՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼ տային, ինչպէս գրելն և մինչդեռ վարձակալն, քաղաքային, երկաթուղի գործերի համար գրասենեակային գործերի համար և վարձակալն հիմնարկութիւնների մէջ։ Հոգաբարձական հաշիւներ կազմել, հնդկել լրագրական թղթակցութիւնները։ Պատմել կառավարների նախագիծներ, պայմանագիրներ։ Յանկացողները շատ փաստ գնով կարող են դիմել ինձ անձամբ, իսկ օտարաքաղաքացիք փոստով հետևեալ հասցէով. Մօսկովսկայա փողոց, տրճանի եռակը, տուն № 17, մուտքը հացթուխի դիմացը, կամ Կիևյատով նոտարիուսի գրասենեակի միջնորդութեամբ։

3—3

Գոգիլուա եղբայրների յիրկի մօտ շաբաթ օրվանից, Նոյեմբերի 7-ից կը բացվի պատմական, աշխարհին յայտնի Լօնդօնի Վեստ-Էնդ մուզէում, որ կունենայ երեք բաժիններ, որոնց մէջ կան 1000-ից աւելի մոմէ երեսներ պատկերներ և նրանցից 50 բնակեան մեծութեամբ։ Մուտքի գինն է 40 կ., կատարեալ բացատրող կատալօգը արժէ 10 կ.։ Դրեխանները մանում են միայն արհեստական և պատմական բաժինները և մուտքի համար վճարում են կէս գինը։ Պատկերները շինող Ե. Նէյմակեր։

5—5

ՈՍԿԷ ԵՒ ԱՐԾԱԹԷ ԻՐԱՎԷՆՆԵՐԻ ՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՋԱՆՋՈՒՂԱԶՈՎ եղբայրների խանութում մրցողական վարչութիւնը նշանակել է կիրակի, ներկայ Նոյեմբերի 16-ին առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 կէսօրից յետոյ։

3—3

Ի ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՀՐԱՄԱՆՈՎ ԱՂՔԱՏԱՑԵԼՈՑ ՀԱՄԱՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄԷՋ ԿԸ ՎԱՃԱՌՎԻ ԱՌԱՆՑ ԱՃՈՒՐԴԻ ՄԱՍԵՐԻ, ՄԱՐԱՆԱՑԱԾ ՈՒՂԻ ՄԱՍԵՐԻ ԵՒ ՊՂՆՁԵ ՔԱՆԴԱԿՆԵՐԻ ՎՐԱՅ ԵԿԱԾ ՓԱՐԱՒՆ ՊԱՀԱՆՋՈՂ ՅԱՅՏՆԻ ԱՆՆԻՆԻՔԻՐ,

ԴԱՒԼՄԱՆԻՆ

անուշով, ծախվում է Եւրոպայ բոլոր մեծ քաղաքների դեղատների և դրօգիստների մօտ։ Գլխաւոր դէպօ Նիւթի հետևող Ֆաբրմացեւտ գատարա վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջ։ Գանվում վաճառվում, Էչմիածնի փողոց, № 35, Գալմանների մեծ արկղիկը արժէ վաճառվում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ., պէտք է զգուշանալ խարդախութիւններից։

24—25 վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1)

НѢВА

1881. ИЛЛЮСТРИР. ГАЗЕТА, XXIV Г.

«Нева» состоитъ изъ 3 изданій: а) Нева, б) Журналъ Романовъ и Повѣстей в) Парижскія моды, полный дамскій журналъ 4000 столбцовъ текста и 600 великолѣпнѣйшихъ иллюстрацій.

4 преміи, въ томъ числѣ обратившій на себя общее вниманіе большой гравированный на стали портретъ Государя Наслѣдника, 2 олеографія съ картинъ Айвазовскаго и Клевера и гравюра Гельбута «Въ поляхъ» съ парижской выставки.

Цѣна 6 руб. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ доставки 5 руб., съ достакою 6 р.

Нева и Иллюстриров. Вѣстникъ съ большимъ роскошно выполненнымъ на стали портретомъ Е. И. В. Наслѣдницы Цесаревны 9 р. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ дост. 8 р., съ дост. 9 руб.

«Нева» представляетъ собой въ настоящемъ смыслѣ слова Газету для всѣхъ и обо всемъ. Польза, удовольствіе, интересъ доставляемые ею, дѣлаютъ ее необходимой въ каждой образованной семьѣ.

Первыя тысячи подписчиковъ получатъ всѣ преміи въ декабрѣ 1880 г.

Иллюстр. Календарь на 1881 г.

Пользующійся благосклонностью публики, Иллюстрированный Календарь Баумана появится въ октябрѣ, украшенный олеографіей: **Счастье Матери**. Кромѣ календарныхъ свѣдѣній онъ содержитъ въ себѣ романъ изъ современной русской жизни «Наслѣдство Ксенія» справочный отдѣлъ, интересныя и полезныя статьи, повѣсти, разсказы, множество практическихъ совѣтовъ, юмористики и проч. Въ красивой папкѣ 1 р., съ перес. 1 р. 30 к., въ переплетѣ съ золотымъ тисненіемъ 1 р. 50 к., съ перес. 1 р. 80 коп. Для подписчиковъ на «Неву» или Вѣстникъ 75 к., съ перес. 1 р 20 к.; съ пересылк.: въ папкѣ 1 р., въ переплетѣ 1 р. 50 к.

Требованія адресовать: въ контору журнала «Нева», Исаакіевская площадь, № 6, на углу Большой Морской, въ Петербургѣ, или въ Москву, въ центральную контору объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ (Л. Метцль) Петровка, домъ Солодовникова.

5—6 (5)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 17 Ноября 1880 года. Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 205 Նոյեմբերի 19 (Դեկտեմբերի 1) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Նոյեմբերի 19 (Դեկտեմբերի 1) № 205

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Ստորագրութեան գինը տպագրվի

Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակուի եւ տօնական օրերից)

Ստորագրութեան գինը կանխիկ է սահմն իջուած:

Ստորագրութեան համար գնահատում են
հետեւեալ թղթանշանները՝ 2 կոպէկ:

ՄՇԱԿ

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիւրով և նոյն պայմաններով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից):

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒՄ. I. Տերութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Թղթակցութիւն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլի, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3, ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլի:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բաժանորդագրութեան օրինակ.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Գանձակից. Նամակ Բագրեւանդից. Նամակ Ապարանից. Նամակ Ախալքալաքից. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Արեւելեան գործեր. Գերմանիա. Թուրքիա. Գիւրգիստան.— Յայտարարութիւններ.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՕՐԻՆԱԿ

Հոգեւորականները մի ազգի մէջ պէտք է ցոյց տան բարոյականութեան օրինակ ժողովրդին: Բայց մեզանում հոգեւորականները շատ անգամ լինում են իրանց բարձր կոչմանը անհամապատասխան մարդիկ:

Շատ տեղերից գանգատներ են լսում մեր քահանաների վրա, թէ դրանք ոչ թէ բարի օրինակ չեն լինում ժողովրդի համար, այլ նրանցից շատերը ընկած են այն սխալների մէջ, որոնք զատապարտելի են և աշխարհականների մօտ:

Նշմարելու այդ անմիտութիւնների վրա ուշադրութիւն չէ դարձնում, անարժան քահանաներին իրանց պաշտօնից չէ զրկում, իսկ ընդհակառակն, շատ անգամ արժանաւորները մեր քահանաներից զոհ են լինում իրանց վրա իշխող վարդապետների խստութեան: Թող վկայ լինի մեր խօսքերի ճշմարտութեան այն անցքը, որ պատահել է Նորերում Թիֆլիսում: Մեր ազնուազարմ քահանաներից մինը, ամենից ստրված մի ծերունի զրկվել է քահանայութեան պաշտօնից մի վարդապետի կամայականութեան շնորհով, իսկ Հարիւրները, որոնք արժանի չեն

ժողովրդի հովիւներ լինելու, մնում են հասատում իրանց տեղերի վրա: Ընդհանրացնել այդ տեսակ երեւոյթներ մենք չենք կամենում, միայն կատարելապէս հեռու ենք Հոգեւորից:

Մի՞թէ ապրի, որ հասատացած է թէ մեր եկեղեցին ազգային է և բնաւորական սկզբունքի վրա է կայանում, երկար ժամանակ պէտք է համերի որ իր հոգեւոր հովիւները նշանակվեն կասատրօնների ձեռքով, առանց ծուխի համաձայնութեան, և նշանակվեն այնպիսի անպատրաստ անձերից, որոնք ոչ կրթութիւն ունեն, ոչ ուսում: Հին ժամանակից, երբ Մանկունին ամենակարող է դարձել, մեր նորընծայ քահանաները նշանակվում են շատ անգամ այնպիսի անձերից, ինչպէս օրինակ գինի ծախող, տասարտած, հաց թխող և այլն: Իսկ արժանաւորները հալածվում են:

Երկրորդ հարց. Մի՞թէ երկպատակութիւնը մեր կասատրօնի և պատակված հոգեւորականութեան մէջ դեռ երկար ժամանակ կը շարունակվի:

Վերջացնում ենք յօդուածը յիշեցնելով որ Մամբրէի հրամանով նոր նորերում պաշտօնից հրաժարեցրած ծերունի Տէր-Յովհաննէս քահանան եղել է Թիֆլիսի Հայոց բարձր դասակարգի հովիւ, մեր այսպէս անուանված Իննաեպիսկոպոսի քահանայ: Միթէ մեր հասատակութեան այդ դասակարգն էլ այնքան ինքնահաճանաչութիւն չի ունենայ որ չի բողոքի մի որ և է Մամբրէի կամայականութեան դէմ:

Մեր կարծիքով ամենից յար-

կը վնասէ, եթէ Տէր-Յովհաննէսի բոլոր ծխականները Հայոց-լուսաւորչական եկեղեցու պատմական ոգու հման վրա, որ բուն ժողովրդական նկեղեցի է համարվում, վճռեն, որ Հակառակ մի որ և է Մամբրէի կամայականութեան, ծուխը ինքն իրաւունք ունի իր համար ընտրել քահանայ և այդ պատճառով, չը նայելով որ ծերունին կարպատլոյծ է եղած, զրկվելով այդ պատկառելի ծերունուն է ճանաչում և նշանակում իր քահանայ:

Գուք առում էք որ լուսաւորչական եկեղեցին ժողովրդական է, մենք ևս դրա մէջ համոզված ենք: Ի՞նչ արած որ և է Մանկունի կամ Մամբրէ չեն կարող խլել մի ամբողջ հիմնարկութիւնից նրա դարերու իրաւունքները:

Հայոց-լուսաւորչական եկեղեցու օրէնքով ինքն ժողովուրդն է ընտրում իր հովիւը:

Ուրեմն մենք, որոնք պատկառում ենք Տէր-Յովհաննէսի ծուխին, հաւաքվենք և վճռենք որ մեր ընտրած, ամենքից յարգված քահանան, դարձնել մեր քահանայ է մնում:

Կամենում ենք ասացուցանել որ մենք լուսաւորչական եկեղեցու պաշտպան ենք, ուրեմն պաշտպան ենք նրա դարերու իրաւունքների ընդդէմ կամայականութեան:

Մենք ոչ իրաւունք չունենք գանգատվել որ Հայերը օտարանում են, դառնում են րոմական կամ կաթոլիկ, երբ մեր եկեղեցում, վտհանական օրէնքի և իրաւունքի պահպանութեան Մանկունիների և Մամբրէների շնորհով սկսում է իշխել կամայականութիւնը և մենք էլ, հաւատացեալների ժողովը, մենք որ կազմում ենք եկեղեցի, անզօր կը լինում պաշտպանել մեր եկեղեցու դարերու և պատմական իրաւունքները ժամանակակից վարդապետների գեղծումների դէմ:

Բայց եթէ չունէք այդ,— իրաւունք չունէք ասել որ ձեր եկեղեցին ժողովրդական է: Ա՛յ, նա այն ժամանակ ոչ թէ ժողովրդի, այլ Մամբրէների ու Մանկունների սեփականութիւն կը համարվի:

Գ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Նոյեմբերի 5

Անցեալ հոկտեմբեր ամսի 18-ին մի քանի բանիմաց անձանց ինդրանօք գանձակեցի տպիրը հաւաքվեցան յաշորդաբանում ժողովի նպատակն էր վճռել ամալդուխներին օգնել դրամով: Նոյն նպատակով կազմվեցաւ մի ժապաւինակ մանուկ ու յանձնեցին պ. Պ. Վարդանեան Օհաննէսեանցին, Սարգիս Ափանասեանցին, քահանայից տէր Գրիգոր Թումանեանցին, տէր-Մկրտիչ Տէր-Յովսէփեանցին, Անդրէյ վարդապետեանցին, Նէրսէս Տէր-Ներսէսեանցին և ինձ:

Մենք համաձայն մեր պարտականութեանց ընկերցինք մեր գործունէութիւնը և գտանք շատ նեհրաուներ, որոնցից մինչև յայսօր հաւաքված է 700 րուբլի: Այս գումարին, եթէ հարիւր րուբլի, ազարկելով ձեզ, ինդրեմ ուղարկէք որ հարկն է և այս իմ փոքրիկ նամակիս տեղ չտրտհէք ձեր լրագրում ի հրապարակութիւն և ի խրախոյս նեհրաուներին: Ստորագրութիւնը չպահանջվում է: Անհատական ցուցակն յետոյ կը ուղարկեմ:

Մարտիրոս Նարաթեանց

ՆԱՄԱԿ ԹԱԳՈՒՒՅԻՑ

4 Նոյեմբերի

Անցեալ 2-ին, երեկոյեան ժամ 6-ին, հայոց ,,Մարդասիրական ընկերութեան" գործիչները առաջին անգամ հայոց ուսումնարանի տեսչի բժիշկ Արամեանը կարգաց մի զեկուցագիր երեխաների առողջապահութեան վերաբերութեամբ: Հանդիսականների թիւը շատ քիչ էր, չը նայելով, որ մասամբ համար նշանակված էր ամենաչնչին գին (20 կոպէկ): Շատերն էլ, թէպէտ գնել էին տոմսակներ, բայց չը գիտենք, ինչու չէին բաժանել ներկայանալ դասախոսութեան, երեւի, արժան չէին համարել: Իսկապէս պարտք ենք համարում անդադար չդրել քարտքի հրապարակի վրա, որ շատ մօտ է նոյն իսկ դասախոսութիւնը եղած տեղին, բնակել զանազան կէտերում հայերի եւեսից և քամահել նրանց հետ մի հերանոցից միւս հերանոց, փողը չտալով, քան թէ 20 կոպէկ նուիրելով մի բարեգործական նպատակի, գէթ մի ժամ լսելով դասախոսութիւն, որից կարող են օգուտ քաղել: Ես գիտատորութիւն չունեմ այս անգամ ևս խօսել Բագրեւանդի հայ հասարակութեան այլ և այլ վատ կողմերի մասին, որոնց հետ ընթերցողը վաղը ի չառ ծանօթ է, միայն համարիայ Նամակիս նպատակն է մի քանի համեստ նկատողութիւններ անել պ. դասախօս Արամեանին:

Յայտնի է, որ գրականական լեզուն մեզանում դեռ ընդհանրացած չէ, այսինքն նա այնքան խորը արմատներ չէ գցել հասարակութեան մէջ, որ ծանօթանալու համար պէտքերնին լինի: Այդ չատ զարմանալի չէ հայերի վերաբերութեամբ, որոնց մէջ գրականական աշխարհիկ լեզուն հազիւ թէ մի քանի տասնեակ տարիներ են, որ մտած է գործել: Մեր ուսումնարանների մէջ չատ ժամանակ չէ, որ սկսել են գործածել հայերէն մաքուր աշխարհաբարը: Մինչև այսօր մեր նկեղեցիների մէջ դեռ անմտրելի գրաբարն է թագաւորում: Մեր հոգեւորականները, որ իրանք մեծ կարտութիւն ունեն ժողովրդի, անկարող են ժողովրդի մէջ ազատ կենդանի աշխարհաբարը: Վերջապէս մենք չունենք բանակատոր աշխարհաբար լեզուով թէ ինքնատոյն գրուածներ և թէ թարգմանութիւններ, որոնց

Fonds A.R.A.M

ՊՐԱՎԱ

1880 № —205

ՏԱՐԱՍԱՆ ՄԱՐԴԿԱՆՑ

Էջմիածին

Հարգելի խմբագիր,

Ես ձեզ ուղարկում եմ մի նամակ, որ ստացել եմ Ղարաքիլիսայի թեմի առաջնորդ Տ. Գրիգոր եպիսկոպոսից։ Նա գրում է, որ Ղարաքիլիսայի թեմում շատ են այնպիսի հոգևորականներ, որոնք ոչ միայն չեն ուզում ուսանել, այլև ամենայն ինչ անում են, որ ուրիշները ևս չսովորեն։ Նա գրում է, որ ինքը ստիպված է եղել մի քանի հոգևորականների պատժել, որովհետև նրանք ոչ միայն չեն ուզում ուսանել, այլև ուրիշներին էլ խանգարում են։ Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչ միջոցներ կան ձեռք առնելու, որ մեր հոգևորականները ուսանեն։

Ա. Ա.

Պատասխան խմբագրության։ Ինչ միջոցներ կան ձեռք առնելու, որ մեր հոգևորականները ուսանեն, այդ մասին մենք մի քանի անգամ գրել ենք, և ոչ մի նոր միջոց չկա։ Ամենալավ միջոցը այն է, որ ամեն մի հոգևորական, որ ուսանել չի ուզում, ուղարկեն ռազմական ծառայության։ Ես կարծում եմ, որ այդ միջոցը շատ լավ կազդի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

28 հոկտեմբերի

Նախ քան մեր կարդացողներին ծանոթացնելը Հայաստանի հանրապետության հետ, որ հիմնվել է Երևանում, մենք պետք է ասենք մի քանի խոսք այն մասին, թե ինչպես է ստեղծվել այդ հանրապետությունը։

Ինչպես հայտնի է, Հայաստանի մեծ մասը գտնվում է Թուրքիայի տիրապետության տակ։ Թուրքիան ամբողջ աշխարհի առաջ խոստացել է Հայաստանին տալ ինքնավարություն, բայց ոչ միայն չի կատարել իր խոստումը, այլև ամեն կերպ ոտնահարել է հայերի իրավունքները։ Հայերը ստիպված են եղել ապստամբել թուրքերի դեմ։ Ապստամբությունները ճնշելու համար թուրքերը ամեն տեղ կոտորել են հայերին։ Ամենամեծ կոտորածները եղել են 1894—96 թվերին։ Այդ կոտորածների ժամանակ սպանվել են հարյուր հազարավոր հայեր։ Ամբողջ աշխարհի առաջ ամոթ եղավ թուրքերի համար այդ կոտորածները։ Եվրոպական պետությունները ստիպեցին թուրքերին, որ նրանք կատարեն իրենց խոստումը։ Բայց թուրքերը ոչ միայն չկատարեցին իրենց խոստումը, այլև ավելի սաստիկ հալածեցին հայերին։ Հայերը ստիպված եղան ապստամբել թուրքերի դեմ։ Ապստամբությունը սկսվեց 1908 թվին։ Ապստամբությունը ճնշելու համար թուրքերը ուղարկեցին մեծ զորք։ Հայերը ստիպված եղան հեռանալ իրենց հայրենի տեղերից։ Նրանք գնացին Կովկաս, Ռուսաստան, Ամերիկա և ուրիշ տեղեր։ Կովկասում հայերը հաստատվեցին Ալեքսանդրապոլի, Էջմիածնի, Նոր Բայազետի, Ղարաքիլիսայի և ուրիշ գավառներում։ Ռուսաստանում հայերը հաստատվեցին Թիֆլիսում, Բաքվում, Նոր Նախիջևանում, Ռոստովում և ուրիշ տեղերում։ Ամերիկայում հայերը հաստատվեցին Նյու Յորքում, Բոստոնում, Ֆիլադելֆիայում, Չիկագոյում և ուրիշ տեղերում։

Ռուսաստանում հայերը ստիպված եղան ապրել ռուսական օրենքների տակ։ Ռուսական օրենքները հայերին ոչ միայն ազատություն չեն տալիս, այլև ամեն կերպ ոտնահարում են հայերի իրավունքները։ Ռուսական օրենքները հայերին չեն տալիս ինքնավարություն։ Ռուսական օրենքները հայերին չեն տալիս ազատություն։ Ռուսական օրենքները հայերին չեն տալիս իրավունք։ Ռուսական օրենքները հայերին չեն տալիս ոչինչ

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՊԱՐԻԶԻՑ ՉՈՐՐՈՐԴ

Ի. «Հոլոս» «Paris Correspondance» լրագրին 12-ից։ Ահա մի նոր պատմություն Ֆրանսիայի վերջին ընտրությունների մասին։ Ընտրությունների ժամանակ ընտրողներին ոչ միայն կաշառում են, այլև ստիպում են ձայն տալ իրենց կամքին հակառակ։ Ահա թե ինչպես։ Ֆրանսիայի մի գավառում ընտրվելու էր 8-րդ պատգամավոր։ Ընտրությունների օրվանից երեք օր առաջ ընտրողներին սկսեցին ուղարկել տարբեր տեղերից հրավիրագրեր, որոնցով նրանք հրավիրվում էին ներկայանալ ընտրությունների օրը, ժամը 8-ին, ընտրության տեղում։ Ընտրողներին ուղարկված հրավիրագրերի մեջ կար նաև մի ուրիշ թուղթ, որի վրա գրված էր, թե ով ինչ թեկնածուի պիտի տա իր ձայնը։ Ընտրողներին ասում էին, որ եթե նրանք չկատարեն այդ պահանջը, ապա իրենց հրավիրագրերը չեն ներկայացնի ընտրության ժամանակ։ Ընտրողները, որոնք ստացել էին հրավիրագրերը, ստիպված էին կատարել այդ պահանջը։ Ընտրությունների օրը, ժամը 8-ին, ընտրության տեղում ներկայացնում էին հրավիրագրերը, ստանում էին ընտրության քարտերը և ձայն տալիս։ Ընտրությունների ժամանակ ընտրողներին ոչ ոք չէր հարցնում, թե ինչ անուն ունեն, ինչ են անում, ինչ տարիքի են և այլն։ Ընտրությունների ժամանակ ընտրողներին ոչ ոք չէր հարցնում, թե ինչ անուն ունեն, ինչ են անում, ինչ տարիքի են և այլն։ Ընտրությունների ժամանակ ընտրողներին ոչ ոք չէր հարցնում, թե ինչ անուն ունեն, ինչ են անում, ինչ տարիքի են և այլն։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

«Берлъ» լրագիրը կարծում է, թե Պարսկաստանի մեջ ներքին խռովություններ կարող են սկսվել։ Ասում են, թե Պարսկաստանի մի քանի նահանգներում ապստամբություններ են սկսվել։ Ասում են, թե Պարսկաստանի մի քանի նահանգներում ապստամբություններ են սկսվել։ Ասում են, թե Պարսկաստանի մի քանի նահանգներում ապստամբություններ են սկսվել։ Ասում են, թե Պարսկաստանի մի քանի նահանգներում ապստամբություններ են սկսվել։

ՓԱՐԻԶԻՑ

(Նամակ)

Ֆրանսիական մարտական նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։ Ասում են, թե նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։ Ասում են, թե նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։ Ասում են, թե նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։

Ֆրանսիական մարտական նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։ Ասում են, թե նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։ Ասում են, թե նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։ Ասում են, թե նավատորմիղի մասին ասում են, թե նա ուղարկվելու է Միջերկրական ծովը։

ՎԵՆԵՍԻԱ

Վենեսիայի մեջ ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վենեսիայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վենեսիայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վենեսիայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վենեսիայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։

ՎԻԵՆՆԱ

Վիեննայի մեջ ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վիեննայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վիեննայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վիեննայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ավստրիայի կառավարությունը ուզում է Վիեննայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։

ՎԱՐՇԱՎԱ

Վարշավայի մեջ ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։

ՎԱՐՇԱՎԱ

Վարշավայի մեջ ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։

ՎԱՐՇԱՎԱ

Վարշավայի մեջ ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։ Ասում են, թե Ռուսաստանի կառավարությունը ուզում է Վարշավայի մեջ ստեղծել մի նոր նավահանգիստ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

НА 1881 ГОДЪ, НА СЛѢДУЮЩИХЪ УСЛОВІЯХЪ:

— СРОКИ.	Съ дост. въ Тифл. Руб.	Коп.	Съ пересылкою иногород. Руб.	Коп.
На годъ	11	50	13	—
На полгода	6	—	7	—
На три мѣсяца	3	50	4	—
На одинъ мѣсяцъ	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ, въ конторѣ газеты *Кавказъ*, на Барятинской улицѣ, въ домѣ подъ № 4. Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты *Кавказъ*. 2—3

ՀՈՒՅԶԵԼԻՔ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՐԻՆ ԵԱՑՍԵՐԱՍԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆԱՆ ՄԵՆ ԻՆՔՍԱՆ ԿՈՂՄԱՍԵԱՆ ՓԻԼԻԱՐՔԱՑԻ *Թողաւուխեամբ*,

Ուրբաթ օրը, Նոյեմբերի 21-ին, առկիայուամբ, Միհայլովսկի փողոցի վերայ (կամուրջին 3-րդ Միխայլովսկի փողոցով անցնելիս աջ կողմը), հանվերջիանի տանը բացվելու է հիւանդանոց երեխայ հիւանդների համար և մշտական գիշերօթիկ տեղերով նոյնպէս և բժիշկների դիշերվայ օրապահութեամբ:

Հիւանդներին ընդունում են այն հիւանդանոցի հիմնադիր—բժիշկները՝ նաև ամեն երեքշաբթի և վեներական (սիֆիլիտական) հիւանդութիւնների:

Պաշտօնական ժամերը—ջրօրհնեաց, հոգևկան և ներքին հ.

Ուղղագոյական—ներքին և կանանց հ.

Ուշադրութիւն—երեխայոց հ.

Շահագիգ կողմանց—ներքին հ.

Հիւանդների ընդունելութիւնները կը տևեն առաւօտեան ժամը 8-էն մինչև 2-ը, վեներական և կաշու հիւանդութիւնները:

ՍՏԱՑՎԱԾՈ Է

Ալեանից նոր ժիակա, ծախվում է Մխայլովսկի կամուրջի վրա ԱՐՇԱԿ ՄԻՐՈՒՄՈՎԻ մագազինում № 41 և 42.

3—3

ՄԵԹԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի ևա. ևա. ԴԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է Կուկիա, Միխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, ֆիֆլիս:

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

СЪ ОТОПЛЕНІЕМЪ ПОСУДНЫЙ ПОДЪЕЗДЪ

вмѣстѣ отдѣленіе

ԽԱՆՈՒԹՆԵՐ

10—10

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՆԱՐԵԶՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ընկերութեան 4 ներկայ տարվայ Հոկտեմբերի 15-ից Ալեքսանդր, Գանձակայա փողոց, տ. Գոնչարովսկի խանութից վերև, գնելու Ներքին տոմսեր № № 2 և 3: Ընդունել կարելի և տոմսով մեծ քանակութեամբ կանոնաւոր և երեխաների նորաձև հագուստներ, ինչպես բոռոնդներ, գլխարկներ, գանազան տեսակի պալտօներ և մեծ քանակութեամբ կանոնաւոր և երեխաների ներքնազգեստներ և նրանց պատկաներից: Նոյն տեղը կարելի է գտնել գանազան նկարների դրապներ, կատորև թաւթ (մախմուր): Ընդունում են նոյնպէս տեսակ տեսակ պատուէրներ: Վճարը ամենաչափաւոր է:

10—10

ՄՇՈՆԵՒՈՒ ՄԻՋՆԵՈՒԿ

Հատերը փիտա են այնպիսի անձանց, որոնք կեան գնով խորհուրդ ընդ տային, Թիֆլիս գլխին ևս մի ջնորհակալ չէին վարձատրէ, քաղաքացի չեն, քրէական, երկրագործական պատճառներով գործերի համար դատապարտուած և վարձատրուած հիմնարկութիւնների մէջ: Հոգաբարձական հաշիւներ կազմել, հիմքել լրագրական խմբագրութիւնները: Կազմել կառավարի նախագիծներ, պրոգրամուբհակներ, պայմանագրիներ: Յանձնարարները չափազանց գնով կարող են դիմել ինձ անձամբ, իսկ օտարազգացքերը փոստով հեռեւեալ հասցէով. Մօսկվա փողոց, արձանի հանդէպ, տուն № 17, մուտքը հայկազեան դիմացը, կամ Կիև չարօվ Նոտարիուսի գրասենեակի միջնորդութեամբ:

3—3

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ի յատկութիւնեւրով ճարմնի ճատերի, ճանաւանդ ոտքի մնատևների գրաւիչէրով առաջ եկած փատուին ազնատնող յայտնի երեւոյթը,

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անուանով, ծախվում է Երեւտայ քոլոր մեծ քաղաքների գեղատների և գրօգիատների մօտ: Գլխաւոր գէպօ նիբեի Տատրակցիայի մատ գատատ Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ գեղատան մէջէ գանվում Վարշավայում, Էլէկտօրալնի փողոց, № 33, Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կօպ., աւելի փոքրը 30 կ. Պէտք է դէ գուշանալ խարդախութիւններից:

25—25 Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ (1)

ԱՐԾԱԹԱՀԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱՍԵՆԵՑԱԿԱՆ

Ե. ՇԱՇՎԵՐԴՈՎԻ

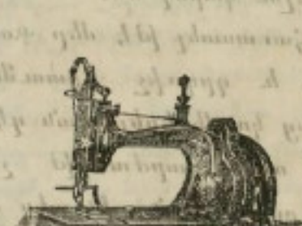
ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

(Գօլովինսկի Պրօսպեկտի վրա, Ալեքսանդրեան տպագրատան տակ)

Յաճախորդացրմում են, թէ անդադար, թէ առատ և թէ արտատահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւնները, նոյն իսկ խմբագրատանց յայտնած գներով: Ստացած տեղերից Թող բարեհաճեն դիմել հետեւեալ հասցէով.

Въ Тифлисъ, въ газетное агентство В. Шавердова.

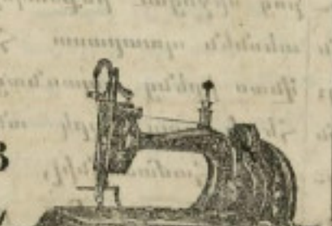
30—4

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԱՐԱՆՈՒԱԾ ՓՈՂՈՑ

տուն Օ. Ուրբաչովի: Նկող ձեռավոր սեզոնի համար առաջարկում են պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՈ

ՎԱՃԱՌԱՊԱՏԿԵՐՈՎ ՉԻՈՒՐԻ և ՕՏԱՐԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՉԻՒՐԻ Հափազանց ԷԺԱՆ գներով, այիւմնքն Չեռքի մքենաներ 12—15 րուբլ: Ոտքի 50—80 րուբլ:

25—52

ՀՈՒՅԶԵԼԻՔ

Գօգֆրատա կղրպարների ցերկի մաս շաբաթ օրվանից, Նոյեմբերի 7-ից կը բացվի պատմական, աշխարհին յայտնի Լօնդօնի Վեսա-Ինդ մուզեում, որ կանոնաւոր երեք բաժիններ, որոնց մէջ կան 1000-ից աւելի մոմէ երեւելի պատկերներ և նրանցից 50 գնապատկան մեծութեամբ: Մտաքի գինն է 40 կ., կատարեալ բացատրող կատալօգը արժէ 10 կ: Երեխաները մանում են միայն արհեստական և պատմական բաժիններըը և մուտքի համար վճարում են կէս գինը: Պատկերներ շինող Ա. Նէյմպերգ:

5—5

ՕՐԱՑՈՒՑԱԿ 1881 Թ.

Ա. Յ. Տէր-Ըրտաճեանցի, գինն է 15 կոպէկով:

Պատրաստում է Օգաթօրեա Գրիգորեանցի Մոսկուայեան գրավաճառանոցում

Տփխիս: 17—21

НЕВА

1881. ИЛЛЮСТРИР. ГАЗЕТА, XXIV Г.

«Нева» состоитъ изъ 3 изданій: а) Нева, б) Журналъ Романовъ и Повѣстей и в) Парижскія моды, полный дамскій журналъ 4000 столбцовъ текста и 600 великолѣпнѣйшихъ иллюстрацій.

4 премія, въ томъ числѣ обратившій на себя общее вниманіе большой граированный на стали портретъ Государя Наслѣдника. 2 олеографіи съ картинъ Айвазовскаго и Клевера и гравюра Гельбута «Въ поляхъ» съ парижской выставки.

Цѣна 6 руб. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ доставки 5 руб., съ доставкою 6 р.

Нева и Иллюстриров. Вѣстникъ съ большимъ роскошно выполненнымъ на стали портретомъ Е. И. В. Наслѣдницы Цесаревны 9 р. и за тщательную упаковку и перес. премій 50 к. Безъ дост. 8 р., съ дост. 9 руб.

«Нева» представляетъ собой въ настоящемъ смыслѣ слова Газету для всѣхъ и обо всемъ. Польза, удовольствіе, интересъ доставляемые ею, дѣлаютъ ее необходимой въ каждой образованной семьѣ.

Первыя тысячи подписчиковъ получатъ всѣ преміи въ декабрѣ 1880 г.

Иллюстр. Календарь на 1881 г.

Пользующійся благосклонностью публики, Иллюстрированный Календарь Баумана появится въ октябрѣ, украшенный олеографіей: **Счастье Матери**. Кромѣ календарныхъ свѣдѣній онъ содержитъ въ себѣ романъ изъ современной русской жизни «Наслѣдство Ксеніи» справочный отдѣлъ, интересныя и полезныя статьи, повѣсти, разсказы, множество практическихъ совѣтовъ, юмористики и проч. Въ красивой папкѣ 1 р., съ перес. 1 р. 30 к., въ переплетѣ съ золотымъ тисненіемъ 1 р. 50 к., съ перес. 1 р. 80 коп. Для подписчиковъ на «Неву» или Вѣстникъ 75 к., съ пер. 1 р 20 к.; съ пересылк.: въ папкѣ 1 р., въ переплетѣ 1 р. 50 к.

Требованія адресовать: въ контору журнала «Нева», Исаакіевская площадь, № 6, на углу Большой Морской, въ Петербургѣ, или въ Москву, въ центральную контору объявленій для всѣхъ европейскихъ газетъ (Л. Метцль) Петровка, домъ Солодовникова.

6—6 (5)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 18 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 206 Նոյեմբերի 20 (Դեկտեմբերի 2) 1880 Նոյեմբերի 20 (Դեկտեմբերի 2) № 206

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 բուլ. կէս տարվանը 6 բուլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միջնյայն խմբագրատան մէջ.

Օտարերկրացիք դիմում են ադրեսի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն կերով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տաղն 2 կոպէկ:

Ամսագիր գրականութեան, գիտութեան եւ հասարակական կեանքի

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՎԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն ձիրքով և նոյն պրօգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից):

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Ջերմքեան կարդադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և բանաստիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ:

Դրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ ընկերութիւն—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Շուշուց. Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն. Թիւրքիա. Ֆրանսիա. Անգլիա. Նամակ Փարիսեցանից.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլսի երեք ընկերութիւնների միանալը մեզ, ռուսաստանցի Հայերիս վրա պարտք է դրնում աւելի էլ եռանդով օգնել Թիւրքիայի Հայերի կրթութեան գործին: Չը պէտք է մոռանանք որ Թիւրքաց Հայաստանի մէջ լուսաւորութիւնը տարածելու գործը ապագայի համար մեծ նշանակութիւն պէտք է ունենայ: Միացեալ ընկերութիւնը բացի Հայաստանի բուն Հայ ազգաբնակութեան մէջ ուսում տարածելուց, պէտք է փոքր առ փոքր ջանայ տարածել լուսաւորութիւնը և Թիւրքաց Հայաստանի վայրենի ցեղերի մէջ, որոնք բնակվելով Հայերի հետ միասին, մինչև այժմ չեն ենթարկվել որ և է կրթողական ներգործութեան, դարերի ընթացքում մնացին վայրենի, բարբարոս և մինչև այժմ շարունակում են նեղացնել Հայերին:

Վերջապէս Հայերը պէտք է մտածեն իրանց ներքինամիներից իրանց համար բարեկամներ պատրաստել,—և այդ նրանք կարող են անել միմիայն նրանց մէջ լուսաւորութիւնը տարածելով:

Որպէս զի մենք մեր կողմից գործնական կերպով օգնենք Միացեալ ընկերութեան գործին, հարկաւոր է նախ և առաջ ուսումը և լուսաւորութիւնը տարածել, Համոզված լինելով որ մենք թէև անպիտան ենք, բայց ապագայ սերունդը մեզանից լաւ կը լինի: Այո, համոզված լինելով որ մենք ինքներս մեծ պակասութիւններ ունենք, մենք պէտք է ամեն ճիգ թափենք որ ապագայ սերունդը մեզանից բաղդաւոր լինի:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՒՑԻՑ

25 Հոկտեմբերի

Երկու տարի է, որ ես հեռացայ Թավրիզից, երկու տարի է, որ թողեցի Թավրիզի Ամերիան դպրոցը, որի մէջ ութ տարիէն աւելի մնալէն զինի, թող ներվի ինձ երկու խօսք այդ ասելու:

Իր հիմնարկութիւնից յետոյ, բաւական տարիներ, մինչև 76 թիւը, այդ դպրոցը խաղաղիկ է եղել միմիայն մի քանի տգէտ միրզաների ձեռքում, որոնց զբաղմունքը եղել է տղայոցանել խեղճ մանուկներին սաղմոս, աւետարան և Ջամչեան կամ Սալլանեան քերականութիւն, թուխաի պէս սերտել տալով: Միայն յիշեալ թուականից սկսած, որբազան Ներսէս եպիսկոպոսը աջակցութեամբ մի քանի պօլսեցի և զարթագոյի օտարականների, յաջողեցաւ այդ ուսումնարանը առնամանակ դնել կանոնաւոր բարեկարգութեան մէջ, և մենք ունեցանք Մեսիք-Յակոբեանցի, Դիւլգառեանցի, Մուշեղեանցի և Խրլանեանցի նման ուսումնական ասպարիզում գործող մի քանի անձնանուէր վարժապետներ: Հաստատվեցան նոր կանոնադրութիւններ, ընտրվեցան հոգաբարձուք, հիմնվեցաւ և աղջկանչեն ընթերցարանը.—Պլոցը մի քանի ամիսների ընթացքում ցոյց տուեց անտարակոյս առաջադիմութիւն: Անցան ամիսներ, տարիներ, յանկարծ պատահում է մի ահագին աղմուկ մեր ուսումնական վարչութեան մէջ. տեղացին մի քանի խռովներ կամ ագաներ յանկանում են իրենք դառնալ հոգաբարձուներ,—ինչու մենք ընկել թավրիզեցիները վճռելուց յետոյ, տասմբուլիք կամ զարթագոյիք կը լինեն մեր հոգաբարձուները, այդ մի նամուս չէ. կամ մենք պիտի լինենք, կամ հոգաբարձութիւն բոլորովին չը պիտի լինի: Հաշտարարութիւնները չարունակվում են, այնպէս որ հոգաբարձութիւնը քանդվում է, և վերջապէս բանը այնտեղ է հասնում, որ թավրիզեցիք իրենց անտեղի վարմունքով և անձնական կրքերով համարեա զրուցնում են ուսումնարանի առաջադիմութեան անխնդ աշխատող թէ ուսուցիչներին, թէ մի քանի անհատների և թէ հոգաբարձուներին, և այդպիսի մի խառն անկարգութեան միջոցում ուսումնարանը գրկվում է իր գիտական և աշխոյժ գործիչներից չատերէն, որից յետոյ ուսումնարանը կրկին սկսում է ընթանալ կազկազ, հոգևարքի մէջ: Թավրիզեցուն մի և նոյն է գիտական թէ ազէա, թէ նրա հոգաբարձուն, նրա ընթերցարանի կառավարիչը լինի միայն անունով մեծ, իսկ հոգով և բարոյականութեամբ ամենաստոր մի անձնաւորութիւն....

Թավրիզի Ամերիան ազգային դպրոցը, որ համարեա առաջինն է պարսկահայերի մէջ, միշտ խաղալիք է եղել երկու հակառակ կուսակցութիւնների—դարթագոյիների և Թավրիզեցիների մէջ, որոնց միմեանց դէմ ունեցած վատ հակամտերին զոհ է եղել այդ ազգօգուտ հիմնարկութիւնը: Եւ ահա, այդպիսի հակառակ կուսակցութիւններից բազկացած հոգաբարձութիւնը, ոչ թէ միայն բարոյապէս և նիւթականապէս օգուտ չէ տվել ուսումնարանին, այլ և մեծ վնասներ է հասցրել դպրոցին. մէկի ծրագիրը միւսը քանդել է, մէկի աշխատածը միւսը ոչնչացրել է: Ահա թաւրիզի հոգաբարձութեան գործունէութեան ուղղութիւնը: Այդ է պատճառը, որ ուսանող սերունդը, ժողովրդի այդ թարմ ոյժը, զուրկ մնալով գաստիարակութիւնից, և ոչ մի աչխոյժ անգամ չէ ունենում դէպի գիտութիւնը. նորա մէջ մնռնում է կրթութեան հաւնողը: Բացի այդ, չատ անգամ նա զոհ է դառնում ագէա հօր կամքին, որը նրան ստիպում է մտնել մի գործի մէջ, սովորել մի որ և իցէ արհեստ, որով կարողանայ կենդքի ապահովում իր օրական ապրուստը հայթայթելու միջոց ունենալ: Նա ոչինչ գաղափար չունի ուսման կամ կրթութեան վրա. սէրտէր կամ վարդապետ հօ չես լինելու, տասմ է որդեակ.—Այդ է թաւրիզեցու կարծիքը ուսման անհրաժեշտութեան մասին, և այդ է պատճառը, որ պարսկահայր այսօր էլ նոյն խոր քնի մէջն է, ինչ որ էր մի քանի դար սրանից առաջ:

Ինչպէս լսում ենք, վերջին տարուան թիֆլիսից և մի քանի այլ տեղերից հրատարած ուսուցչներ կրկին տուին իրանց հրաժարականները: Ներկայումս միակ նեցուկ այդ դպրոցի մնացին մի քանիսի հետ հայր Մ. Փափազեանցը, որին կարելի է բացառութիւն համարել մեր ագէա հոգևորականութեան մէջ: Իսկ այսօր այդ արժանաւոր անձնաւորութեան վրա թավրիզի Ամերիան դպրոցի ապերախտ աշակերտներից մէկը, որի անունն անգամ չլինելու նպատակը ենք դգում, իր անբիծ դպատարութիւններով նրա ազգօգուտ գործունէութեան վրա մուր քսելու չէ դադարում: Մենք լաւ ծանօթ ենք Գէորգ Շահնազարեանցի հետ, մենք նրա նամակը ուրիշ ոչինչ չենք համարում, եթէ ոչ անձնական կրքերով լի և հիմանդ ուղեղի մի արտայայտութիւն, և չենք էլ կասկածում, որ այդպիսի մի համբակը միայն իր սև հոգուտութեամբ ընթերցարանի գանձապահի պաշտօնը ստանձնելու յաջողած է:

Օրիորդական դպրոցը մինչև այսօր պետ կանոնաւորապէս չէ ունեցել Պարսկահայր. բայց եթէ նորերումս մի օրիորդական ուսումնարան բանալ թավրիզում յաջողվեցաւ, նա էլ երկիւղ կայ, որ չուտով գոհ կը դառնայ անմիարանութեան: թավրիզում այդպիսի հիմնարկութիւնները երկար չեն դիմանում. ես անձամբ լսել եմ, թէ ինչպէս տեղացի աղաներից մէկը պնդում էր.

—Էդ ինչ մոդա է, ձվ է տուել, որ աղջիկը կարդայ, մինէ չամօթ չէ. հօ նշանածի վրա գիր չէ գրելու, նրան հարկաւոր է ամեն նամակ և կար—բան սովորել... Ընտանեկան կեանքը թավրիզի հայերի մէջ, իգական սեռի վերաբերութեամբ, դեռ ևս կրում է նահապետական հին, փակ ձևերը:

Երանի թէ թավրիզի հայերը, մանաւանդ երիտասարդական թարմ տարրը, հասկանային իրանց դպրոցների ցաւալի դրութիւնը, որոնք խաւարի մէջ խարխափելով, դիմում են դէպի կորստեան անդունդը: Երանի թէ նրանք թողնէին իրանց նախապաշարմունքը և աւելութեան ոգին, որը գրկից իրանց բազմաթիւ անձնանուէր աշխատողներից, և պատճառ գարձաւ զպրոցների անկմանը: Կը յուսանք, որ պարսկահայն էլ վերջապէս կարթնանայ իր դրութեան քնից, կաշխատէ զգալ և ապահովել պարսկահայերի ներկան և ապագան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մենք հաղորդում ենք որ Արդուինի հայ-կաթոլիկների եպիսկոպոսը հասել է Թիֆլիս:

Պատմում են, որ Նախիջևանի դպրոցի տեսուչ պ. Աբրամ Նահապետեան, հրաժարել է դպրոցի աշակերտներին, որ այնուհետև չպարապեն

ՀՈԳԵՎՈՐ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

գործը հիմնել ոչ թէ պատահական, ժամանակաւոր հիմունքների վրա, այլ հաստատ, տևական սկզբունքների վրա:

Մենք առաջարկում ենք որ յօգուտ Միացեալ ընկերութեան նպիրատուութիւն անել ցանկացողները, փոխանակ միանուագ գումարներ տալու, աւելի քիչ տան, բայց պարտաւորվեն միւոս պէս տալ, տարեկան յայտնի վճարը մուծանելով յօգուտ յիշեալ ընկերութեան: Մենք մեր կողմից ուրախութեամբ կընդունենք այդ տարեկան անդադար վճարները, և կը հաստնենք Միացեալ ընկերութեանը:

Ինչ որ Կ. Պօլսի մէջ հիմնված ընկերութիւնը անում է թիւրքաց Հայաստանում, նոյն աշխատանքը Ռուսաստանում կատարում էր յանձն առնել Բազուի Մարդասիրական ընկերութիւնը կամ այն ընկերութիւնը, որ պէտք է հիմնվի Թիֆլիսում:

Ժամանակ է արդէն մեր ինտելիգենցիային ծանր, լուրջ կերպով վերաբերվել դէպի Հայերի կրթութեան գործը:

Մենք չենք քարոզում Հայերին, ինչպէս այդ անում են ուրիշները, թողնել անձնական հաշիւները, թողնել կրքերը, որով հետև այդ տեսակ քարոզները սպարզին ենք համարում: Նոյն իսկ այդ քարոզները անողները ամենից շատ ենթարկված են նախանձի և չար կրքերի ազդեցութեանը: Մեր միտքն այն է միայն որ ներկայ սերունդը աւելի բարոյական դարձնելը անհնարին է. այդ պէտք է հասկանանք և աշխատենք ուսում և լուսաւո-

Fonds A.R.A.M

1880 № —206

ՊԱՏԱՐԱԳԱՏԵՍ ՏԱՍՆԱՐԱՐԻ

— Ինչպես ի պատիվ, իրկիսուն ամսեկան ծառայության ընթացքին ունեցած ջանասիրության համար, Պետերբուրգի գիտությունների ակադեմիայի ուղղագրության հանձնաժողովի անդամ Յակով Կարլովիչ Գրոտին շնորհվեց Սուրբ Վլադիմիրի 4-րդ աստիճանի շքանշան, այնպես էլ ակադեմիայի ուղղագրության հանձնաժողովի անդամ Ալեքսանդր Ֆեդորովիչ Հիլֆերդինգին շնորհվեց Սուրբ Աննայի 2-րդ աստիճանի շքանշան։

«Գոլոս», 2 նոյեմբ.— Ասում են, թե Բեռլինում ապրող Ռուսաստանի դեսպան Ուբրի իշխանը, որ ներկայումս գտնվում է Պետերբուրգում, ցանկություն է հայտնել ձեռք բերել Ռուսաստանում գտնվող իր կալվածքները։ Ասում են, թե Ուբրի իշխանը ցանկանում է վաճառել իր կալվածքները 3,000 ռուբլի վարձատրությամբ։ Այդ դիմել են ռուսական որոշ կալվածատերեր, որոնք ցանկանում են գնել Ուբրի իշխանի կալվածքները։

Ինչպես ասում են, Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Ասում են, թե Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Ասում են, թե Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Ասում են, թե Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Ասում են, թե Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Ասում են, թե Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Ասում են, թե Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Ասում են, թե Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարությունը մտադրություն ունի ստեղծել հատուկ հանձնաժողով, որի պարտականությունը կլինի ուսումնասիրել Ռուսաստանի ներքին վիճակը։ Ենթադրվում է, որ այդ հանձնաժողովի նիստերին կհրավիրվեն նաև մասնավոր անձինք։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

1880—№ 206

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Փետրուար 21 հին։

Ընդունելութիւն Ի. Մ. Տիգրան Վարդանեան Ազգային Ժողովի նախագահ Գրիգոր Զոհրապ եւ Ազգային Ժողովի անդամներ Գարեգին Զարդարեան եւ Գրիգոր Զօհրապ։

Ի. Մ. Տիգրան Վարդանեան ընդունելութիւն տուաւ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

НА 1881 ГОДЪ, НА СЛѢДУЮЩИХЪ УСЛОВІЯХЪ:

СРОКИ.	Съ дост. въ Тифл.		Съ пересылкою иногород.	
	Руб.	Коп.	Руб.	Коп.
На годъ	11	50	13	—
На полгода	6	—	7	—
На три мѣсяца	3	50	4	—
На одинъ мѣсяцъ	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ, въ конторѣ газеты *Кавказъ*, на Барятинской улицѣ, въ домѣ подъ № 4. Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты *Кавказъ*. 2—3

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՆՈՐԻՆ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵՆՔ ԻՆԹԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՓՈԽԱՐՔԱՑԻ *թոյլատուութեամբ,*

Ուրբաթ օրը, նոյեմբերի 21-ին, կուկիայում, Սիմէօնովսկի փողոցի վերայ (կամուրջից 3-րդը Սիխայլովսկի փողոցով անցնելիս աջ կողմը), Հախճերդեանի տանը բացվելու է հիւանդանոց երեխայ հիւանդների համար և մշտական դիշերօթիկ տեղերով, նոյնպէս և բժիշկների դիշերվայ օրապահութեամբ:

Հիւանդներին ընդունում են սոյն հիւանդանոցի հիմնադիր—բժիշկները՝ Նաւասարդեան խրուրգիական և վինեքական (սիֆիլիտական) հիւանդութիւնների:

Պաշտօնական ժամերը—ջոպին, հոգևկան և նեղքին հ.

Րուդկոմական ժամերը—նեղքին և կանանց հ.

Ուշադրութիւն—երեխայոց հ.

Շահադիտական—նեղքին հ.

Հիւանդների ընդունելութեանը կը մասնակցի և լաուն կեմիչ—աչքերի, վինեքական և կաշու հիւանդութիւնների: 1—2

ՕՐԱՑՈՑ
1881 Թ.

Ն. Ց. Տէր-Աբրահամեանցի, գինն է 15 կոպէկով:

Վաճառվում է Օրիորդ Կրիգորեանցի «Վոլկասեան գրավաճառանոցում Տփխիս: 18—21

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ԴՈՐԱԲԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի եաւ եաւ ԴԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է Կուկիա, Սիխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս:

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

ВЪ ОБОРУДОВАНІИ ГОСТИНИЦЫ

удобно для ТОРГОВЛИ

Справиться въ ГОСТИНИЦѢ. 1—10

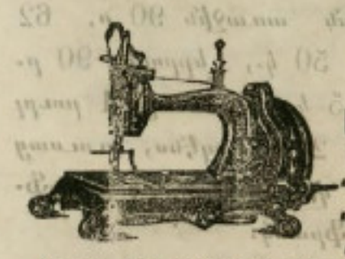
ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
ԳՐԱՍԵՆՆԵՐԱԿԱՆԻՄ
Ե. Շ. ՇԱՒԵՐԴԵՆԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

(Դալգորուկի Պրոսպէկտի վրա, Ալէքսանդրեան այգու մօտ)

բաժանորդագրվում են, թէ տեղական, թէ առաւել և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ խմբագրատուն յայտնած գներով: Առաջին տեղերից թող բարեհաճեն դիմել հետևեալ հասցէով.

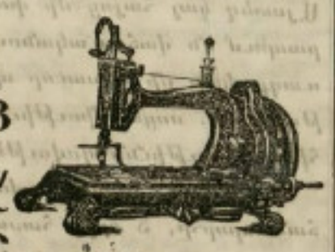
Въ Тифлисъ, въ газетное агентство В. Шавердова. 30—5

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԱՐԱՆՈՒԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ

տուն Օրբաձովի: Նկող ամեռվայ սեզոնի համար առաջարկում են պատուէրի հասարակութեանը ՄՆԴՈ

ՎՐԱՆԿԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՈՒԻ և ՕՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, *եւրոպական առաջնակարգ* ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ *ամենանոր ձեւերի չափազանց էժան գներով, պիտիներ Ձեռքի մեքենաներ* 12—15 *րուբլի, Ոտքի* 50—80 *րուբլի*

26—52

Принимается СТРАХОВАНІЕ отъ тиража погашенія билеты 1 и 2 внутренняго 5% съ выигришами занима по порученію и за счетъ Банкирской конторы С. А. Бліохъ въ Москвѣ по 50 к. за билетъ впредь до измѣненія. Дворцовая улица, магазинъ г. Фридманъ. 1—3 (2)

ՉԱՐԵՎՈՒԱԿԱՆ ԵԿԱՐԵՑԻՆԵՐԻ ԽՆԵՄՈՒԹԻՒՆ մէջ կը վաճառվի առանց ամուրի մեծ քանակութեամբ և մատ մատ 120 *պուդ* ԿԱՐԻՔ, 14 *գիրք* ԹՈՒՅԻ ԹՈՒՂԹ, ՕՂԻ *պօպօվի և Հարութեան* 40 *արկղ,* ԽՅՏԵՆԵՐ *մօտ* 40 *պուդ,* ՇՈՒՊԵՆԵՐՅԱ *գինի արտասահմանի և առաւտց,* ԹՈՒՅՏ *արկղով և Փառնասոց,* ՊՂԵՒՐ *կօլօլ և արկղների մէջ* 18 *պուդ և գանազան ձևի* ՕՏ-ՆԵՄՈՆՆԵՐ և ԿԱԼՕՇՆԵՐ: *Յանկացողները գնել այդ ապրանքներից մեծ քանակութեամբ, կամ մասերով կարող են անանել նրանց ամենայն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 կէսօրից յետոյ և խնդրել մոցողական անդամներին, որոնք ներկայ են վաճառմանը:* 4—5

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի Փունտը	1	ր.	5	կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ	Ֆ.	1	ր.	30 կ.
— — —	1	ր.	10	կ.	— — — —	Ֆ.	1	ր.	40 կ.
— — —	1	ր.	20	կ.	— — — —	Ֆ.	1	ր.	60 կ.
— — —	1	ր.	40	կ.	— — — —	Ֆ.	1	ր.	80 կ.
— — —	1	ր.	60	կ.	— — — —	Ֆ.	2	ր.	—
— — —	1	ր.	80	կ.	— — — —	Ֆ.	2	ր.	50 կ.
Ամենալաւը — —	2	ր.	—		— — — —	Ֆ.	3	ր.	

1—100

მომავალ 1881 წელს

დროება-ჰგერიას

გამოცემაზედ

მომავალ 1881 წელს ყოველ-დღიური გაზეთი „დროება“ გამოვა იმავე პროგრამმით და რიგით და იმავ თანამშრომელების დახმარებით, როგორც აქამდისის გამოდიოდა. როგორც იმ თავიდგან, გაზეთის დაარსებიდამვე ცდილობდა რედაქცია, რომ მუდამ წელიწადს, ტოტ-ტოტობით მაინც, შეძლებისდაგვარად, გეკეთებინა გაზეთი, ისე მომავალ წელსაც ეცდება და იმედი აქვს რომ ზოგიერთი სასიამოვნო ცვლილება შემოიღოს გაზეთში და გაახალისოს იმის გამოცემა.

„ივერია“ კი მომავალის წლიდამ გამოვა თორმეტ-დ-თორმეტ ე. ი. წელიწადში თორმეტი წიგნი, და ყოველ წიგნში იქნება ხარისხიანად 4 დიდის თაბახისა. რედაქცია იმედოვნებს, რომ ჟურნალი თავის დროს და რიგზე გამოვა იმავე პროგრამმით, როგორც 1879 წელს გამოდიოდა.

ხელის-მოწერა მიიღება:

თბილისში „დროება-ივერიის“ რედაქციაში, გალაკტიონის პროსპექტზე, თ. ივ. კ. მგზავნელის სახლებში, კლუბის ქვეშით.

ქალაქს გარეშე მცხოვრებთა ამ ადრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი და ყურადღება: Въ Тифлисъ. Въ редакцію **Дроэба-Иверіи**.

ფასი:

	1 წლით	6 თვით.	3 თვით.
„დროება“ და „ივერია“ ორივე ერთად	14 მან.	8 მან.	5 მან.
„დროება“ ცალკე	9 „	5 „	3 „
„ივერია“ ცალკე	7 „	4 „	2 „

სხვა გვარით ხელის-მოწერა არ შეიძლება.

სრული ფული ხელის-მოწერის ყურად-გაზეთის დაბარებისა-თანავე უნდა გამოგზავნოს რედაქციაში.

რედაქტორები „დროება-ივერიისა“ (ილია ჭავჭავაძე
(სერ. მესხი.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 19 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 208 Նոյեմբերի 22 (Դեկտեմբերի 4) 1880 Նոյեմբերի 22 (Դեկտեմբերի 4) № 208

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գտնում են մխիթարեան ճեմարանում:
Տարաբաղաթիւ բնակիչները բաժանորդագրվում են ուղղակի
Տփղիսում. Редакція «Мшакъ»

Աշխատակազմը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւնները ընդունվում է առանձ տեղով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակիչ բաժին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Նա հրատարակվի նոյն դիւրով և նոյն պայմանայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից):

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. I. Տէրութեան կարեւոր լուրեր, II Աշխարհագրական յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Գիտական և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլի, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլի:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գերմանիայի հրէանները.—Ներքին տեսութիւն: Նամակ Շուլամէրից: Նամակ Ղարսից: Նամակ Աղձախից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Անգլիա. Թիւրքիա.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ՀՐԷԱՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, գերմանական մի կառավարութիւն, որ հակառակ է հրէաների իրաւունքների, նորերումս խնդիրք ներկայացրեց կառավարութեանը, որով պահանջում է թէ հրէաներից խլվեն մի քանի քաղաքական իրաւունքներ: Այդ միջնադարեան հրէշաւոր շարժման դէմ, որի գլխաւոր պարապուխներից մէկն է պրօֆէսօր Տրէյչկէ, հանդէս գալս եկան Ներլինի ամենայայտնի անձինք թէ պետութեան և թէ պետական կեանքի մէջ: Տրէյչկէի խօսքերին թէ „Գերմանիայի հրէաները Գերմանիայի դժբաղդութիւն են", ոչ թէ Ներլինի, բայց և Գերմանիայի այլ քաղաքների բոլոր գերմանացիները պատասխանում են կրծնական համերաշխութեան սկզբունքը քարոզելով:

Մենք մնասմբ ծանօթացրինք մեր ընթերցողներին այդ հակահրէական շարժման հետ մեր անցեալ առաջնորդող յօդուածներից մինի մէջ: Այժմ հակահրէական խնդիրը արդէն ներկայացրած է լանդտագին, պատգամաւորների ժողովին, որ արդէն մի քանի նիստեր ունեցաւ այդ խնդիրը քննելու համար: Ժողովը լի էր հասարակութեամբ, ժողովի վրան, ժողովի դռների մօտ մինչև անգամ հաւաքված էր ամբոխը, ապատեով հետաքրքիր, աղմկալի նիստերի: Բայց ընդհակառակն, նիստերը հանդարտ անցան: Նիստերը հանդարտ անցան: Յունվարի 20-ին խօսեց պատգամաւոր Էնեել, որ բացատրելով խնդիրը, յիշեցրեց Ներլինի կօնգրէսի այն վճիռը, որով պահանջվում է Ռումինիայի, Սերբիայի և Զերնոգորիայի հրէաների համար այդ երկիրների քրիստոնեաների հետ հաւասար իրաւունքներ և վերջացրեց իր խօսքը հարցնելով պրեսիդենտ ինքն Գերմանիան, որի մայրաքաղաքումն էր կայացել այդ վճիռը, կը կամենար ապատութեան կողմից իրան զարգացման աւելի սաստիկ աստիճանի վրա տեսնել, քան թէ այդ փոքրիկ երկիրները: Կոմս Շտոլբէրգ, խորհրդի փոխ-նախագահ, ատելութեան կողմից պատասխանեց, որ թէև ատելութեան գեռ և ս պաշտօնապէս յայտնի չէ հրէաների դէմ ուղերձի բովանդակութիւնը, բայց նա կարող է հաստատ ասել, որ ներկայ օրէնդրութիւնը ճանաչելով կատարեալ հաւասարութիւն դաւանութիւնների մէջ, ատելութիւնը ամենևին դիտաւորութիւն չունի փոխել այդ օրէնքը: Ազատամիտական կուսակցութեանը պատկանողներ Օէնհաֆտար, Վիրխով և Տրէդէր խօսեցին ընդդէմ հակահրէական շարժման և հաստատեցին որ միայն նախանձը դէպի նիւթական բարօրութիւն ունեցող մարդիկ կարող է թելադրել հրէաների դէմ բացատական օրէնքներ պահանջելու: Կենտրօնի ներկայացուցիչները յայտնեցին որ այդ խնդիրը, նրանց կարծիքով, ոչ թէ պատրաստի միջոցով պիտի վճռվի, այլ հասարակական կեանքի և գիտութեան միջոցով: Նոր առենապետները փոխատրած համերաշխութիւն էին քարոզում միմեանց: Պղեբականները պահանջում էին որ կամօլիկները վայելէին Գերմանիայում նոյն իրաւունքները, որ վայելում են հրէաները:

Ընդհանուր հրէամոլ պրօֆէսօր Տրէյչկէ դեռ չէ խօսել: Նրանից յետոյ կը խօսի մի շատ տաղանդաւոր առենապան, պ. Մայէր, բրէսլաւեցի հրէայ:

Նոյեմբերի 22-ի լանդտագի նիստի մէջ խօսեց հրէամոլ Հաէկկէր, պրուսական քահանան: Ճառը գեղեցիկ կերպով կազմված էր, բայց լի էր սոփիմներով և պատմական անճշտութիւններով: Նրան պատասխանեց Ռիկկէրտ: Սա յիշեցրեց որ Աւստրիայում գերմանացիները հալածված են ունդարացիներով և չէխերով և գերմանացիները կը կորցնէին իրանց օտարահպատակ ցեղակիցներին պաշտպանելու իրաւունքը, եթէ իրանց սեփական պետութեան մէջ իրանք էլ ուրիշներին հալածէին և խտրութիւն դնէին ցեղերի և դաւանութիւնների մէջ: Այդ նիստը աւելի կենդանի էր, քան թէ նախընթացները:

Հակահրէական շարժումը հետզհետէ ընդարձակվում է ամբողջ Գերմանիայում: Միւրընբէրգի քաղաքային խորհուրդը միաձայն հաւանութեամբ վճռեց հրատարակել մի աղաչարարութիւն, որի մէջ ասվում է հրէաների դէմ յարուցած հալածանքները: Նշանաւորն այն է որ Միւրընբէրգի քաղաքային խորհուրդը ամբողջապէս բաղկացած է գերմանացի ազնւականներից:

Ներլինի „National Zeitg" լրագիրը յայտնվում է հակահրէական շարժման դէմ: Լրագիրը աւում է, որ մի կողմի աւելութիւնը և կրքերը կը սաստկացնեն միւս կողմի աւելութիւնն ու կրքերը: Ամեն մարդ, քրիստոնեայ թէ հրէայ, աւելացնում է թերթը, իրաւունք ունի յարգված և վարձատրված լինել իր արժանաւորութեան համեմատ, նոյնպէս ամեն անձ պէտք է դասված և դատապարտված լինի անհատապէս, առանց մի ամբողջ դասակարգի պակասութիւնների ու սխալների պատասխանատու թիւնը կրելու:

Ուրիշ կերպ չէր էլ կարող լինել. ամեն տեղ կան խաւարասէրներ, կամ Տրէյչկէի պէս ազնուական և շահատէր մարդիկ, բայց լուսաւորված Գերմանիայի մեծամասնութիւնը չէր կարող ընդունել մի բացատական, անարդար օրէնք Գերմանիայի այն քաղաքացիների վերաբերութեամբ, որոնց ամբողջ յանցանքը միայն նրա մէջն է, որ նրանք մոսիական կրօնին են պատկանում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒԼԱՎԷՐԻՑ

7 Նոյեմբերի

Թէ ինչ բարերար ազդեցութիւն ունի ամեն մի բարեկարգ ուսումնարան, դա մի պարզ ճշմարտութիւն է, որ կարօտ չէ ոչինչ բացատրութեան: Սակայն, միւս կողմից, ցանալի է խոստովանել՝ որ Շուլավէր բազմաթարդ գիւղը ներկայումս չունի և ոչ մի ուսումնարան, որ լրացնէր անգրագէտ մանուկների ուշման կարօտը: Թատրոն, ընթերցող, Թատրօն, հասարակաց ընթերցարաններ, գրականական երեկոներ, հրապարակական զրաւոխութիւններ, որոնց մասին Շուլավէրը անգամ հասկացողութիւն չունի. վերջիս գուրկ է մինչև անգամ ուսումնարանի անհրաժեշտ հարկաւորութեան գաղափարից: Այս օրերս Ա. և Ա. երկու երիտասարդներ կամենալով արական ուսումնարաններ ունենալ, քրիստոնեայ մանկտի մի մի սենեակ, որ աւելի նման է հաստաբոյնի, քան իսկական ուսումնարանական շինութեան:

Ցաւալի է այդ սենեակների կերպարանքը. սենեակները են նեղ և խոնաւ, պատուհանները կոտրատած, յատակները չը տախտակած, որպեսի հանգամանքներից խնդ մանուկները միշտ զբաղած են ցրտից (մանաւանդ որ կրակ ամենևին չէ վառվում) ու միշտ նստած են չնչում յատակից բարձրանող փոշին, ու միասում հետևապէս իրանց թանգագին առողջութեանը: Այդ պարոնների գաղափարութեան մասին խօսել անգամ աւելորդ է. գաղափարութիւնը կայանում է առնապարակ նրանում, որ մանուկները թուխակի նման անդիր անէին անմիտ երգեր, ինչպէս է ՀՈՒԱՍԱՑԱՑ, ԼՈՒՍՆ Է ԲԱՐԻՆ, ԾԻՐԱՆ Է ԾԱՂԻՆ և միշտ բղաւէին նրանցը ի տես ուսուցչի ամբոխի, և իսկ խստնդիմադրանք ձեռնարկների վրայով անմիտ նախադասութիւններ անցնէին:

Ուսումնարան բանալու գործի մէջ, ինչպէս նաև գրեթէ ամեն բանի մէջ, հասարակ դիւղացին ոչինչ ձայն չունի. իսկ տարաճոճացած հարուստ դասը բոլոր միտքն մասին բանականացնում է իր որդոց աւարած չինելով, հազիւ մի քանիները ուսումնառութեան նպատակով իրանց որդոց Թիֆլիս ուղարկած ունենալ: Զարմանալի չէ, ուրեմն, որ դպրութիւն, մարդասիրութիւն, վաղներ կարեկ, դէզեր կրակել և այլ անբարոյական ախտեր բունատրված են Շուլավէրի մէջ, և փոխանակ անհետանալու, աւելանում են, ընդհակառակն, հետզհետէ:

Նոր եկած պօլիցիական պրիստաւ Մամիկոնեանը, ասում են, մի քանի անգամ անձամբ մտել է ուսումնարանի հարկաւորութեան մասին. տեսնենք այդ խօսակցու-

Fonds A.R.A.M

ՏՂԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ԿՈՒՏԱԿԻ

* * *

Մարդս ինչ որ ուզում է ասել, թող ասի, ինչ որ ուզում է անել, թող անի, միայն թող ինձ հանգիստ թողնի։ Ես ինձ համար ապրում եմ, ոչ թե ուրիշների համար։ Ես ինձ համար եմ աշխատում և ինչ որ վաստակում եմ, ինձ համար եմ ծախսում։ Ես ոչ ոքի բան չեմ պարտական և ոչ ոքի բան չեմ պարտք տալիս։ Ես ոչ ոքի չեմ նախանձում և ոչ ոքի չեմ ատում։ Ես ոչ ոքի չեմ ծաղրում և ոչ ոքի չեմ ծաղրի առարկայ անում։ Ես ոչ ոքի չեմ դատապարտում և ոչ ոքի չեմ պաշտպանում։ Ես ոչ ոքի չեմ ենթարկում և ոչ ոքի չեմ ենթարկվում։ Ես ոչ ոքի չեմ ճանաչում և ոչ ոքի չեմ ուզում ճանաչել։ Ես ոչ ոքի չեմ սիրում և ոչ ոքի չեմ ատում։ Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզում։

Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզում։ Ես ոչ ոքի չեմ ուզում և ոչ ոքի չեմ ուզ

Խմբագիր—Հրատարակիչ ԱՐՇԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ «ՄԱՐԱԼ»

ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ

Ք. Պետերբուրգ, 20 նոյեմբեր։ «Herald»-ը կը հաղորդէ, որ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ Ռուսիոյ մէջ հաստատել «Լօյդ»-ի նման մի ընկերութիւն, որ ապահովագրութիւններ կ՚ընէ ծովի վրայ։ Ընկերութեան կանոնադրութիւնը պատրաստ է արդէն։ Ըստ այդ կանոնադրութեան՝ ընկերութիւնը կրնայ ապահովագրել ամէն տեսակ նաւեր, որոնք կը պատկանին ռուս հպատակներու։ Ընկերութեան կեդրոնը պիտի ըլլայ Պետերբուրգ, իսկ մասնաճիւղերը՝ Ռիգա, Վարշաւա, Օդեսա, Սեւաստոպոլ, Նիկոլաև, Ռոստով, Աստրախան, Պաքու, Պաթում, Պոթի, Վլատիվոստոկ, Հելսինգֆորս, Աբօ, Սանկտ-Պետերբուրգ, Կրոնշտատ, Ռեվել, Լիբաւ, Վիլնա, Կովնօ, Կալիշ, Վարշաւա, Լոտզ, Պետրոկով, Սոսնովիցե, Պրեսլաւ, Պրոսնա, Կրակով, Լեմպերկ, Ստանիսլաւով, Ստրի, Լվով, Պրեմիսլ, Ռավա, Պերեզլավ, Ռուսիոյ Լեհաստանի ուրիշ քաղաքներ եւ Ռուսիոյ ներքին նաւահանգիստներ։ Ընկերութեան կանոնադրութիւնը պիտի ներկայացուի Ռուսիոյ կառավարութեան հաստատութեան համար։

Ըստ «Հերալդ»-ի, Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ նաեւ հաստատել Ռուսիոյ մէջ ուղղափառ եկեղեցւոյ հետ միացած հայոց եկեղեցի մը։ Այդ նպատակով Ռուսիոյ հայոց կաթողիկոսը Սանկտ-Պետերբուրգ ղրկած է Գէորգ վարդապետ Տէր-Մինասեանը, որ պիտի բանակցի կառավարութեան հետ։ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ, որ հայոց կաթողիկոսը Սանկտ-Պետերբուրգ հաստատուի, որպէսզի կարենայ աչքի տակ ունենալ հայոց եկեղեցական գործերը։ Հայոց կաթողիկոսը կ՚ուզէ, որ Ռուսիոյ կառավարութիւնը հաստատէ Էջմիածնի մէջ հայոց հոգեւոր ճեմարան մը, ուր պիտի կրթուին հայ հոգեւորականները։ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ, որ հայոց կաթողիկոսը Ռուսիոյ մէջ հաստատուի, որպէսզի կարենայ աչքի տակ ունենալ հայոց եկեղեցական գործերը։ Հայոց կաթողիկոսը կ՚ուզէ, որ Ռուսիոյ կառավարութիւնը հաստատէ Էջմիածնի մէջ հայոց հոգեւոր ճեմարան մը, ուր պիտի կրթուին հայ հոգեւորականները։

Ռուսիոյ կառավարութիւնը կ՚ուզէ, որ հայոց կաթողիկոսը Սանկտ-Պետերբուրգ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ

ԿԱՄԱՒԱՐ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ

ՆՈՐ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼԱՒԶՈՒԻ

„РУССКОЕ СЛОВО“

Ընդունուած է ամբողջ Թիֆլիսի և Ախալքալաքի և Երևանայ հայոց բոլոր ծխական և միջնակարգ ուսումնարանները, նոյնպես Կովկասի և միւս թեմերի ուսումնարաններից շատերում

Ձորբեր փոստբոքսի (ուշադիր եղիր ադրեսին)

Պատրաստում է թիֆլիսում „Աեղրնական“ և միւս բոլոր դրամատուներում: գինն է 40 կ.: Կամարով առնողներին մեր ջեղմիչն իր լինի, եթէ գիմեն ուղղակի աշխատասիրողին այս հասցէով. Тифлисъ, Камсару Теръ-Давдянцъ, въ магазинѣ Бр. Абовьянцъ. 2—5

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

НА 1881 ГОДЪ, НА СЛѢДУЮЩИХЪ УСЛОВІЯХЪ:

СРОКИ.	Съ дост. въ Тифл.		Съ пересылкою иногородн.	
	Руб.	Коп.	Руб.	Коп.
На годъ	11	50	13	—
На полгода	6	—	7	—
На три мѣсяца	3	50	4	—
На одинъ мѣсяцъ	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ, въ конторѣ газеты *Кавказъ*, на Барятинской улицѣ, въ домѣ подъ № 4. Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты *Кавказъ*. 2—3

ՕՐԱՑՈՑ 1881 Թ.

Ու. Ց. Տէր-Հարութեանցի, գինն է 15 կոպէկով:

Պատրաստւում է Օրաքարեա Գրիգորեանցի «Ալիկասեան գրադատաստանում Տփխիս: 20—21

ՄԵԲԵՆԱԿԱՆ ԴՈՐՄԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի եա. եա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնւում է Կուկիա, Մխեայլօվսկայա փողոցի վրա, տան № 52, Թիֆլիս:

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

СЪ ОБОРОТНЫМЪ КАПИТАЛОМЪ

удобно помѣщаются

ХЛѢБНЫЯ ЛАВКИ 3—10

ԻՆՁ ԼԻ ՊԱՏՃԱՌՈՒ ՈՐ ԸՆԴԼԱՅՆԸՆ ՄԵՐԴԱՁԻՆԸ ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ: Որովհետև այդ մասդակցութիւնը առանում է թէյ ուղղակի պահեստներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի դործատաններից և բանականում է փոքր շահով: Ընդհանուր կոյ սովորաբար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շոկոլադ-Ֆրայ, մուրաբա և կոնֆեկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամէն տեղ, անհոգիներ, հրացաններ, թէվոլէրներ, կոդպէքներ, մատուցարաններ, ամանեղներ, դանակներ, գդալներ, թէյասանդներ, բաժակներ, շամպայներ, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, խաչկիներ, մահիճոյներ, կալենկօր, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամէն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ սրիշ տեղ: Ընծրուեան գալէրէում: 3—100

Պատիւ ունեմ յայտնել ԿԱՈՆՅՈՒԹԻ ՍԵՄՄԱՐ ոնկեգործներին, որ առնում եմ այդ տերը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ իմ գործատանս մէջ ԵՐԵՒԱՆՅԱՑԻ փողոց № 15, ՊՈՒԴՐ 4 բաբլով: Նոյն տեղը ծախում է ՊՐՕՎՆՅԱՅԻ ՁԵՒԻ աւելի հասեղ քան թէ թարմ խաղ: Պատդը 12 բաբլ: Ա. Մ. Մղեբրով: 3—5

Принимается СТРАХОВАНІЕ отъ тиража погашенія билеты 1 и 2 внутренняго 5% съ выигрышами занимающо порученію и за счетъ Банкирской конторы С. А. Бліохъ въ Москвѣ по 50 к. за билетъ впредь до измѣненія. Дворцовая улица, магазинъ г. Фридманъ. 3—3 (2)

ԾԱԽՈՒՄ ԵՄ ՏՆԵՐԻ ՇԻՆՈՒԱԾՔԻ ՀԱՄԱՐ ՀՈՂԻ ԱՏՄԻՆԵՐ, ինչ չափի էլ կամենայ գնողը, Ասչտայի այգու միւս կողմը. ՄԱՂԱԶԱՑՆԵՐԻ ՕՎԱՆ ՇԻՆՈՒԱԾՔԻՆ ՄՕՏ, իւրաքանչիւր քառակուսի սաժէնից աւելի գնողը քառակուսի սաժէնից 50 կ. ՕՂՆՈՒՄՆ Է լինում ՓՈՂՈՑ ԿԱՅՍԻՑ ոչ աւելի վճարելը կաբլի և ՈՒՐՈՑՆԵԼ տարեկան 8% վճարելով: Հարցնել Միխայլօվսկայա փողոցի վրա № 123 ՏՈՆ տիրոջը: 1—3

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱԳԱՐԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատելէք թէյի գները 1 ր. 5 կ. Մօսկվայից բերուած թէյի հետ Ֆ. 1 ր. 30 կ.
— — — 1 ր. 10 կ. — — — — Ֆ. 1 ր. 40 կ.
— — — 1 ր. 20 կ. — — — — Ֆ. 1 ր. 60 կ.
— — — 1 ր. 40 կ. — — — — Ֆ. 1 ր. 80 կ.
— — — 1 ր. 60 կ. — — — — Ֆ. 2 ր. —
— — — 1 ր. 80 կ. — — — — Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը — — 2 ր. — — — — — Ֆ. 3 ր.
3—100

მომავალ 1881 წელს

ДРОЕБА-ИВЕРІИС

გამოცემაზედ

მომავალ 1881 წელს ყოველ-დღიური გაზეთი „დროება“ გამოვა იმავე პროგრამით და იმავე ფორმაში, როგორც ახლა გამოდიან. როგორც ამ თვეებიდგან, გაზეთის დაარსებიდამვე ცდილობდა რედაქცია, რომ შედარ წელიწადს, ტოტ-ტოტა მაინც, შეძლების-ებრ-გვარად. გაუკრგებია გაზეთი, ასე მომავალ წელსაც ეცდება ეს იქმნეს აქს რომ ზოგიერთი სასიკეთო ცვლილება შემოიღოს გაზეთში და გააუმჯობესოს იმის გამოცემა.

„ივერიაც“ კი მომავალის წლიდგან გამოვა თორმეტ-ნათორმეტ ფ. ი. წელიწადში თორმეტ წიგნი, ეს ყოველ წიგნში იქნება ორა-ნახევარ 4 დიდის თაბახისა. რედაქცია იმედოვნებს, რომ ყურადღებას თავის დროს ეს რიგზე გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც 1879 წელს გამოდიოდა.

ხელის-მოწერა მიიღება:

თბილისში „დროება-ივერიის“ რედაქციაში, გალავნის პირას ქუჩაზე, თ. ივ. ჭყონიას სახლებში, ქალაქის გარეშე მცხოვრებთ ამ ადრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი ეს ფურნალი: Въ Тифлисъ. Въ редакцію **Дроэба-Иверіи**.

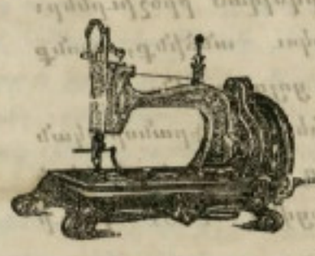
ფასი:

	1 წლით	6 თვით	3 თვით.
„დროება“ და „ივერია“ ორივე ერთად	14 მან.	8 მან.	5 მან.
„დროება“ ცალკე	9 „	5 „	3 „
„ივერია“ ცალკე	7 „	4 „	2 „

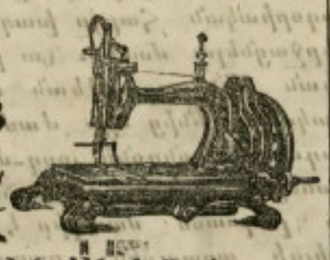
სხვა გვარი ხელის-მოწერა არ შეიძლება.

ხელის-მოწერის ფული ფურნალ-გაზეთის დაბარებისა-თანავე უნდა გამოგზავნოს რედაქციაში.

რედაქტორი „დროება-ივერიისა“ (იოანე ჭყონია
(სერგ. მესხი.

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԷՏԸՄԸՆՏԱԿԸՅԸ ՓՈՂՈՑ

տուն Օ... բալով: Նկող ձեռավոր սեզոնի համար առաջարկում են պատուելի հասարակութեանը ՄԱՆՕ ՎԸՆԵՊԱՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԻ և ՕՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ չափագրով էժան գներով, այլևայլ ձեւքի մեքենաներ 12—15 բաբլ, Ոտքի 50—80 բաբլ: 28—52

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 21 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 209 Նոյեմբերի 25 (Դեկտեմբերի 7) 1880 Նոյեմբերի 25 (Դեկտեմբերի 7) № 209

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Բոլոր յիշատակարանները եւ ծանուցումները ընդունվում են միայն խմբագրատան մէջ.
Յատուկ պատուէրներ ընդունվում են տպագրվելու համար միայն խմբագրութեան անունով:
Ստացողները խնդրվում են ամսվան սկզբում փոխել իրանց հասցէները:
Տիֆլիսում. Редакція «Мшакъ».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւնների համար վճարում են հետեւեալ չափով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են հետեւեալ չափով:
Առաջին անգամ տպելու համար 1 տողի համար 5 կոպէկ:
Երկրորդ անգամ տպելու համար 3 կոպէկ:
Երրորդ անգամ տպելու համար 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 Թ. ՀԱՄԱՐ

(ՏԱՍՆԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի մօն և մօներին հետեւեալ օրերից)։

ԳՐՕԳՐԱՄՄԱ։ I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Տառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Թելիեանն և Բոնտարլեան, VIII Յայտարարութիւններ։

ԼՐԱԳԻՐ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ։

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հեռանալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հոդերի խնդիրը.—Ներքին տեսութիւն։ Դարձեալ հայ ուսանողութեան մասին։ Նամակ Ախալցխայից։ Նամակ Խրտպրին։ Նամակ Խըմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Քղզական տարտամրութիւն։ Նամակ Պարսկաստանից։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ՀՈԴԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Յայտնի է որ այժմ Թիւրքաց Հայաստանում շատ էժան գնով ծախվում են հողերը, որոնք դանազան քիւրդ թէ թիւրք կալուածատէրերի ձեռքումն էին։ Պատերազմից և սովից յետոյ կատարելապէս ընկնելով գնի մէջ, այդ հողերը էժան գներով առաջարկվում են ցանկացողներին։ Պատերազմն և սովը շատ կոտորածներ արաւ, շատերը հին կալուածատէրերից գաղթեցին Հայաստանից դուրս և նրանց հողերը շատ տեղ ընկան նոյն իսկ հայ գիւղացիների ձեռքը։ Բայց և արանք դժուարանում են պահել այդ հողերը և սկսել են արդէն իրանց կողմից ծախել այդ կալուածները ուսաստանցի կամ պարսկաստանցի ունեւոր Հայերին, կամ Հարուստ օտարազգիներին, օրինակ անգլիացիներին։

Մենք անհրաժեշտ ենք համարում Թիւրքաց Հայերի և Կ. Պօլսի Հայոց ազգային ժողովի ուշադրութիւնը դարձնել այն Հանգամանքի վրա, որ Թիւրքիայի Հայերը զգոյշ լինեն ծախելու իրանց հողերը այնպիսի Հարուստներին, որոնք կարող են գնել ամբողջ կէս վիլայէթներ և Հէնց գործի սկզբում Հիմնել Թիւրքաց Հայաստանում մի տեսակ Հողային բարօնութիւն ի վնաս Հայ գիւղացիների։ Մի Հայ Հարուստը, որ ահագին կալուածներ կունենայ, աւելի լաւ չի վարվի Հայ գիւղացու Հետ, քան Թէ մի քիւրդ կամ Թիւրք Հարաստահարիչ բէկ։ Հողեր և անշարժ կայքեր առնելը Հայաստանում այն ժամանակ միայն օգտաւէտ կարող է համարվել, երբ երկիրը բաժանված կը լինի Հարիւր Հազար տէրերի մէջ, բաժանված կը լինի անթիւ մանր անտեսութիւնների վրա, բայց ոչ Թէ ամբողջ Հայաստանը երկու կամ երեք անձանց ձեռքում կը լինի, որոնք իրանց վաշխառուական մեքենայութիւնները կը տարածեն այդ երկրի մէջ, կապալով կը տան իրանց Հողերը գիւղացիներին և քաղքաստացնեն կատարելապէս երկրագործ Հայ բնակիչներին Հողազուրկ դարձնելու Համար։ Ընթերցողը կարդացած կը լինի «Մշակ» անցեալ Համարի ներքին լուրերում, որ այդ տեսակ վաշխառուները արդէն սկսել են գնել ահագին Հողեր Թիւրքաց Հայաստանում։

Հարկաւոր է զգոյշ լինել, կրկնում ենք, Հարկաւոր է աշխատել, որ Հայաստանը չը դառնայ Եգիպտոս նահանգի պէս մի երկիր, կամ մի տեսակ Իռլանդիա։ Հայց դժբաղդաբար այդ նպատակին ձգտողները, այսինքն Թիւրքաց Հայաստանի Հայ բնակիչներին Հողազուրկ դարձնելու Համար անողները նոյն իսկ այն մեր քրմեր և մայրաքաղաքների վաշխառուներն են, որոնք այսքան ժամանակ Համարվում էին Հայոց ինտելլիգենցիայի և Հայոց ուսանողութեան կողմից օրինակելի ազգասէրներ և ազգի բարերարներ, դրանք, որոնք ճարպիկ կերպով բարոյական և նիւթական տարրերի ընթացքում Հարատահարելով Հայ Հասարակութիւնը, կարողացել են իրանց ձեռացնել նրա բարերարները։

Շատ Հեշտ է իրան բարերար ձեռացնել. մի կողմից Հարատահարել Հասարակութիւնը, կողոպտել, դողանալ, Թուղթ խաղալու մէջ խարդախութիւններ անել, ահագին տոկոսներ վերցնել փոխառուած դրամներից, աղքատացնել ամբողջ ընտանիքներ, մարդիկներից կաշին պոկել,— և մի և նոյն ժամանակ մի քանի փրկանքներ ընծայել յօդուտ այս կամ այն դպրոցի, պահել մի երկու ուսանողին իր Հաշուով... ժամանակ է վերկացնել ազգասիրական դիմակը կրող այդ տառապակային խաւերը և գոնէ աշխատել, որ ազգին անարգանք բերող այդ Հռչակված մեծատաւոր աւազակ բարերարները չը փոխարինեն իրանց Հարստահարութեան յինակէտը դէպի Թիւրքաց Հայաստանը։ Նաւական է ինչ ձեռս տուեցին այդ մարդիկ մեզանում, գոնէ զգուշացնենք Թիւրքաց Հայերին եւրոպական փայլը կրող այդ ամենատուր աւազակային խմբից, որի ներկայութիւնը մի ազգի մէջ ամեն մի ազգին ամօթ և արատ կը բերէ։

Որպէս Համակրելով Թիւրքաց Հայաստանի Հողեր գնելու պրիճցիային, Հարկաւոր է աշխատել, որ Հողերը անցնեն բազմութեան ձեռքը և ոչ Թէ մի քանի Հարբուհարող անհատների, գիշատիչ կենդանիների ձեռքը։

Ժամանակ է Հասկացնել ժողովրդին ինչ բան է բարոյականութիւն և ինչ բան է անբարոյականութիւն։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայ ուսանողութեան վրա ստէպ խօսելը Հարկաւոր է ոչ միայն նրա Համար որ շատ Հայերը կարող լինեն աւելի կատարեալ Հասկացողութիւն կազմել մայրաքաղաքներում տարիներով մաշվող իրանց որդոց մտաւոր էակների մասին, այլ և այն պատճառով, որ ամբողջ Հայ Հասարակութիւնը նոյնպէս կարողանայ ճանաչել այն ապագայ Հերոսներին, որոնք Հերթը Հասած ժամանակը, անշուշտ ոմանք բերանները բանան և իրանց գիպլօմների ապահովութեամբ Հզիանալով զատողութիւն սան այս ինչ, այն ինչ իրանց ուժից վեր նիւթի վրա...

Գիպլօմների այդ ողորմելի գերիները, տարիներով լսելով զանազան դժուարամարս գիտութիւնների դասեր, այնչափ բթանում են, որ ի վերջոյ կորցնում են բոլոր ընդունակութիւնը մի ամենատարրական իրողութիւն անգամ ըմբռնել. օրինակ, նոքա չեն կարող խելք հասցնել Թէ ինչպէս մի մարդ, տարիներ ապրելով նոցա շրջանին կից, հետամուտ լինելով նոցա առօրեայ ինտերեսներին, կենցաղավարութեան և յարաբերութիւններին, ճանաչելով նոցա մէջ հեղինակաւոր համարվածների աշխարհայեցողութիւնը, լոգիկայի և զարգացման աստիճանը, կարող է գատողութիւն տալ և այնպիսիների վրա, որոնց հետ նա անձամբ չէ ծանօթ, երես առ երես չէ տեսել, չէ պատահել, չէ խօսել, չէ ծիծաղել...

Հայ ուսանողը տարիներով իր հոգեհան պրօֆեսօրի առաջ անալօգիական կերպով հազար ու մէկ օրէնքներ բացատրելուց յետո, ճեռմ է այնչափ հրեշտաւոր հակացողութեան մէջ խրված, որ չէ կարող միտք հասցնել Թէ մի քանի նոյնանման օրինակների անալօգիայով կարելի կը լինի խօսել և ընդհանրապէս ամէն առարկայի մասին էլ առանց երկիւղ կրելու, Թէ մեծ սխալմունքների մէջ կընկնի այդպէս խօսող մարդը...

Հայ ուսանողութեան միւս պլանդակ գանգատը նորանում է կայանում Թէ՝ և Թէ հինգ տարի առաջ աւարտած ուսանողները անզարգացած են եղել, բարոյապէս ընկած և մտաւորապէս բթացած, նոյնը չէ կարելի ասել և այժմեան Հայ ուսանողների Համար։ Նրբ Հայ ընտանեաց մէջ սիրապատող անճոռնի գաստիարակութիւնը միեւնոյն է և գեռ տասնեակ տարիներ կը միայ մի և նոյնը, երբ գիմնազիական պրօգրաման և բոլոր ուսումնական կազմակերպութիւնը չէ ենթարկվել հիմնական փոփոխութեան, երբ մայրաքաղաքներում երթեղ Հայ ուսանողութիւնը ապրել է և միշտ կապրի իրան սահմանափակ ասիական շրջանում, լոկ միմեանց յարաբերութիւններով կապված և բոլոր ազատ ժամանակը ոչխարի Հօտի պէս Համախմբված միայն իրանց ճիւաղական ընկերութեան մէջ, իրանց ընչին և գրօշական շահերով զբաղված, անիմաստութիւն չէ՞ արդեօք որ և իցէ մի այնպիսի գանգատ, որը յայտնում են նոքա։

Մենք ոչ պակաս անիմաստ գանգատ յայտնում են նոքա, ինչպէս շատ անգամ լսել ենք, այն անձինքների դէմ, որոնք «Մշակի» միջոցով պատասխանում են նոցա երբեմնապէս, նոցա անտարբերութեան մասին դէպի իրանց ազգային պարտաւորութիւնները։ Հայ ուսանողը Համառում է այն խայտառակ կէտին, որ առում է. «ես ոչինչ չեմ շինում, որովհետև

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՂՎԺԵՑՄԱ ԿԱՄՈՂ

Ընդհ. 12 հոգի

Ղվժեցմա կամողը ամեն տարի մի անգամ է լինում, ինչպես ասում են՝ տարին մի անգամ գալիս է, ինչպես Զատիկը, Ամանորը, Ավետումը, Վարդավառը, Խաչվերացը, Ամենայն Սրբոց տոնը, Ծննդյան տոնը, Ջրհեղեղը, Ցորենի տոնը, Ամանորի նախօրեակը, Ամանորի երկրորդ օրը, Ամանորի երրորդ օրը, Ամանորի չորրորդ օրը, Ամանորի հինգերորդ օրը, Ամանորի վեցերորդ օրը, Ամանորի յոթերորդ օրը, Ամանորի ութերորդ օրը, Ամանորի իններորդ օրը, Ամանորի տասներորդ օրը, Ամանորի տասնմեկերորդ օրը, Ամանորի տասներկուերորդ օրը, Ամանորի տասներեքերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթերորդ օրը, Ամանորի տասնութերորդ օրը, Ամանորի տասնիններորդ օրը, Ամանորի քսաներորդ օրը, Ամանորի քսանմեկերորդ օրը, Ամանորի քսաներկուերորդ օրը, Ամանորի քսաներեքերորդ օրը, Ամանորի քսանչորսերորդ օրը, Ամանորի քսանհինգերորդ օրը, Ամանորի քսանվեցերորդ օրը, Ամանորի քսանյոթերորդ օրը, Ամանորի քսանութերորդ օրը, Ամանորի քսանիններորդ օրը, Ամանորի երեսուներորդ օրը, Ամանորի երեսունմեկերորդ օրը, Ամանորի երեսուներկուերորդ օրը, Ամանորի երեսուներեքերորդ օրը, Ամանորի երեսունչորսերորդ օրը, Ամանորի երեսունհինգերորդ օրը, Ամանորի երեսունվեցերորդ օրը, Ամանորի երեսունյոթերորդ օրը, Ամանորի երեսունութերորդ օրը, Ամանորի երեսունիններորդ օրը, Ամանորի քառասներորդ օրը, Ամանորի քառասունմեկերորդ օրը, Ամանորի քառասուներկուերորդ օրը, Ամանորի քառասուներեքերորդ օրը, Ամանորի քառասունչորսերորդ օրը, Ամանորի քառասունհինգերորդ օրը, Ամանորի քառասունվեցերորդ օրը, Ամանորի քառասունյոթերորդ օրը, Ամանորի քառասունութերորդ օրը, Ամանորի քառասունիններորդ օրը, Ամանորի հիսներորդ օրը, Ամանորի հիսունմեկերորդ օրը, Ամանորի հիսուներկուերորդ օրը, Ամանորի հիսուներեքերորդ օրը, Ամանորի հիսունչորսերորդ օրը, Ամանորի հիսունհինգերորդ օրը, Ամանորի հիսունվեցերորդ օրը, Ամանորի հիսունյոթերորդ օրը, Ամանորի հիսունութերորդ օրը, Ամանորի հիսունիններորդ օրը, Ամանորի վաթսներորդ օրը, Ամանորի վաթսունմեկերորդ օրը, Ամանորի վաթսուներկուերորդ օրը, Ամանորի վաթսուներեքերորդ օրը, Ամանորի վաթսունչորսերորդ օրը, Ամանորի վաթսունհինգերորդ օրը, Ամանորի վաթսունվեցերորդ օրը, Ամանորի վաթսունյոթերորդ օրը, Ամանորի վաթսունութերորդ օրը, Ամանորի վաթսունիններորդ օրը, Ամանորի յոթանասներորդ օրը, Ամանորի յոթանասունմեկերորդ օրը, Ամանորի յոթանասուներկուերորդ օրը, Ամանորի յոթանասուներեքերորդ օրը, Ամանորի յոթանասունչորսերորդ օրը, Ամանորի յոթանասունհինգերորդ օրը, Ամանորի յոթանասունվեցերորդ օրը, Ամանորի յոթանասունյոթերորդ օրը, Ամանորի յոթանասունութերորդ օրը, Ամանորի յոթանասունիններորդ օրը, Ամանորի ութսներորդ օրը, Ամանորի ութսունմեկերորդ օրը, Ամանորի ութսուներկուերորդ օրը, Ամանորի ութսուներեքերորդ օրը, Ամանորի ութսունչորսերորդ օրը, Ամանորի ութսունհինգերորդ օրը, Ամանորի ութսունվեցերորդ օրը, Ամանորի ութսունյոթերորդ օրը, Ամանորի ութսունութերորդ օրը, Ամանորի ութսունիններորդ օրը, Ամանորի իննսներորդ օրը, Ամանորի իննսունմեկերորդ օրը, Ամանորի իննսուներկուերորդ օրը, Ամանորի իննսուներեքերորդ օրը, Ամանորի իննսունչորսերորդ օրը, Ամանորի իննսունհինգերորդ օրը, Ամանորի իննսունվեցերորդ օրը, Ամանորի իննսունյոթերորդ օրը, Ամանորի իննսունութերորդ օրը, Ամանորի իննսունիններորդ օրը, Ամանորի հարյուրերորդ օրը, Ամանորի հարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի հարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի հարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի հարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի հարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի հարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի հարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի հարյուրութերորդ օրը, Ամանորի հարյուրիններորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի երկհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի երեքհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի չորսհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի հինգհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի վեցհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի յոթհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի ութհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրմեկերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրերկուերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրերեքերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրչորսերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրհինգերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրվեցերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրյոթերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրութերորդ օրը, Ամանորի իննհարյուրիններորդ օրը, Ամանորի հազարերորդ օրը, Ամանորի հազարմեկերորդ օրը, Ամանորի հազարերկուերորդ օրը, Ամանորի հազարերեքերորդ օրը, Ամանորի հազարչորսերորդ օրը, Ամանորի հազարհինգերորդ օրը, Ամանորի հազարվեցերորդ օրը, Ամանորի հազարյոթերորդ օրը, Ամանորի հազարութերորդ օրը, Ամանորի հազարիններորդ օրը, Ամանորի երկհազարերորդ օրը, Ամանորի երկհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի երկհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի երկհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի երկհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի երկհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի երկհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի երկհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի երկհազարութերորդ օրը, Ամանորի երկհազարիններորդ օրը, Ամանորի երեքհազարերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարութերորդ օրը, Ամանորի երեքհազարիններորդ օրը, Ամանորի չորսհազարերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարութերորդ օրը, Ամանորի չորսհազարիններորդ օրը, Ամանորի հինգհազարերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարութերորդ օրը, Ամանորի հինգհազարիններորդ օրը, Ամանորի վեցհազարերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարութերորդ օրը, Ամանորի վեցհազարիններորդ օրը, Ամանորի յոթհազարերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարութերորդ օրը, Ամանորի յոթհազարիններորդ օրը, Ամանորի ութհազարերորդ օրը, Ամանորի ութհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի ութհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի ութհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի ութհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի ութհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի ութհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի ութհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի ութհազարութերորդ օրը, Ամանորի ութհազարիններորդ օրը, Ամանորի իննհազարերորդ օրը, Ամանորի իննհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի իննհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի իննհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի իննհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի իննհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի իննհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի իննհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի իննհազարութերորդ օրը, Ամանորի իննհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասհազարերորդ օրը, Ամանորի տասհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասնմեկհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասներկուհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասներեքհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասնչորսհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասնհինգհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասնվեցհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասնյոթհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարմեկերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարերկուերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարերեքերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարչորսերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարհինգերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարվեցերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարյոթերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարութերորդ օրը, Ամանորի տասնութհազարիններորդ օրը, Ամանորի տասնիններորդ օրը, Ամանորի տասնիններորդ օրը, Ամանորի տասն

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեր աշխատակից Բաֆֆին չուռավ կը վերջացնէ իր պատմական նոր վէպը «ԴԱԻԻԹ ԲԵԿ» անունով, որի բովանդակութիւնը առնված է Մխիթեաց աշխարհի 1722 թվի հերոսի՝ Դաւիթ բէկի կեանքից և նրա ժամանակակից հայ մէլիքների գործունէութիւնից։ Այս աշխատութիւնը, ներկ գործունէութիւնից։ Այս աշխատութիւնը, որ խիստ պայծառ լոյս է ձգում մեզանից մէկ ու կէս դար առաջուայ Հայաստանի քաղաքական դրութեան և հայ իշխանների դեռ չը հանգած քաղաքական նշանակութեան վրա, կը սկսի տպվել «Մշակի» մէջ դեկտեմբեր ամսում։

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են, որ անցեալ նեղաւատա պ. Առաքել Սիմոն Ազայեանցը, վերառնելով քաղաքի հասարակութեանը պատկանող գումարից 8000 րուբլի, ձեռնարկել է հիմնել Նոր-Բայազետում մի հիւանդատուն, մի դպրատուն և ուղղափառների համար մի եկեղեցի։ Նոյն պարոնը դիտաւորութիւն ունի վեր առնել քանկից քաղաքի հասարակութեանը պատկանող փողերի հետացածը մի դիմուորանոց կառուցանելու համար, որպէս զի կառավարութիւնը ստիպված չը լինի վարձել դիմուորների համար առանձին բնակարան։ Այս ծառայութիւնների համար պ. դեկտեմբերը յոյս ունի առանձ պատուանշաններ։ Բայց արքան գովելի լինէին նրա ծառայութիւնները, այնու ամենայնիւ, աւելի նպատակայարմար կը լինէր, որ այդ գումարները գործ դրվէին հասարակութեան ամենահրատիժեշտ հիմնարկութիւնների վրա, որովհետև կառավարութիւնը կարօտութիւն չունի Նոր-Բայազէտի աղքատ հայ հասարակութեանը, որ նրա համար եկեղեցի կամ դիմուորանոց չունենի՞, քանի որ իրանք մի օրինաւոր դպրոց չունեն և իրանց եկեղեցիները ամենաթշուառ դրութեան մէջ են։

—

Այս օրերում ԹԻՖԼԻՍԻ մէջ մեծ ճիչա արժանութիւնը որոշելու համար քաղաքային վարչութիւնից նշանակված անձանց ներկայութեամբ մի փորձ կատարվեցաւ։ Սրա համար մորթել աւելին երկու եզներ, որոնցից գոյացաւ 24 պուդ միս։ Մսավաճառների խօսքով եզները գնված են եղել 87 րուբլով։ Հաշվելով եզներից գոյացած մսի քանակութիւնը, յայտնվեցաւ որ մսավաճառները կարող են այդ երկու եզներից առնուլ 91 րուբլ, որ իսկապէս մի աննշան աշխատանք է, աչքի առջև առնելով եզների մորթելու և մսի տեղափոխելու ծախքը, գործակատարների ռոճիկը և այլն։ Իրրև հետևանք այս փորձից կարելի է ապացել, որ քաղաքային վարչութիւնը կանելացնի մսի գնահատութեան (տակսայի) չափը։ Բայց կարելի է արդեօք այդ փորձով առաջնորդվիլ, կարելի է միթէ հաւատալ, որ այդ երկու եզները գնված են եղել 87 րուբլով։

—

ԹԻՖԼԻՍԻ մի հայ քահանայ երկար ժամանակ աշխատելիս է լինում գրաւել մի այրի կնոջ և նրա սիրելի զաւակների կնոջ եղբայրները, իմանալով տէր-հօր դիտաւորութիւնները, առաջարկում են իրանց քրոջը, որ ժամանակ նշանակէ քահանային իր տանը։ Նշանակված ժամանակ, երբ տէր-հայրը մտնում է այրի կնոջ սենեակը և կամենում է գրկել ու համբուրել նրան, կնոջ եղբայրները յարձակվում են տէր-հօր վրա և զգալապակով լաւ ծեծում են նրան։

—

Նոյեմբերի 28-ին հրատարակվեցաւ Թիֆլիսում «Фаланга» ռուս ծագրական շաբաթաթերթի առաջին համարը։

—

Այս տարի «Մշակի» բաժանորդագրութիւնը վաղ է սկսվել և առժամանակ շատ լաւ է գնում։

—

Նոյեմբերի 21-ին բացվեցաւ Թիֆլիսի Կուկիա տված թաղի մէջ (Ախմէնովսկայա փողոց, Ախվերդովի տանը) մասնաւոր բժշկարան։ Ներկայ էին տեղական վարչութեան մեծաւորները և բազմաթիւ հասարակութիւն։ Բնակարանը օրհնեց ռուսադաւան և հայ-լուսաւորչական հոգևորականութիւնը, յետոյ բժշկարանի դիրեկտոր պ. Գավրսվսկի մի կարճառօտ ճառի մէջ յիշեց բժշկարանի հիմնելու պատմութիւնը, ասելով, որ հիմնարկութեան ինիցիատիվ սուղար բժիշկ Նահապետեանցն է և բացատրեց հանդիսականներին բժշկարանի կանոնադրութիւնը, որ հաստատված է Նորին Բարձրութեան փոխարքայի թոյլտուութեամբ, նոյնպէս և այդ հիմնարկութեան նպատակը։ Բժշկարանի բնակարանը շատ գեղեցիկ և յարմար է, բաղկացած է ութ ընդարձակ դահլիճներից, ունի արդէն կահ-կարասիներ, անկողիններ և բժշկական գանազան մեքենաներ ու գործիքներ։ Բժշկարանի հիմնադիրներն են Նահապետեանց, Գավրսվսկի, Ուշակով, Բուդկովսկի և Շահ-Ազիզ։ Աջողութիւն ենք ցանկանում այդ օգտաւէտ հիմնարկութեանը և շնորհաւորում ենք Կուկիայի թաղը, որ կունենայ այդ տեսակ գեղեցիկ բժշկարան։

—

Թիֆլիսի հայ-կաթոլիկ եկեղեցում նոյեմբերի 21-ին Արզուբնի հայ-կաթոլիկների եպիսկոպոս սրբազան Զաքարիան հանդիսաւոր պատարագ է մատուցել։ Ներկայ պատարագը և եկեղեցական թիւնը հայերէն լեզուով էին։ Եկեղեցին լի էր բազմութեամբ, որի մեծ մասը հայ-լուսաւորչականներից։ Սրբազանը մի յորդորական քարոզ սուաց, որի մէջ յիշեց, թէ Թիւրքիայի և Անդրկովկասի քրիստոնեաները բաժանված էին միմեանցից, բայց այժմ նրանց յարաբերութիւնները և ղեպի միմեանց ունեցած սէրը աւելի սերտ կը լինեն, քանի որ Քրիստոս Հայաստանի մի մասը միացած է Անդրկովկասին և կը վայելէ այսուհետև ուրախ սերտ բոլոր բարեբարութիւնները հաւատարիզ Անդրկովկասի միւս նահանգներին։

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են, թէ Պարսկաստանի խոյ քաղաքից մի հայ կին փախչելով, անցնում է ռուսաց սահմանը և գալիս է Երասխի ափի մօտ գտնվող Հին-Ջուղայ կոչված գիւղը։ Այդ կինը իր հայրենիքում, յայտնի չէ ինչ հանգամանքներից տիպված, ամուսնացած է եղել մի մահմեդականի հետ և որի ձեռքից փախել է նաև Հին-Ջուղայում նա ծանօթանում է սահմանապահի մաքսատան մէջ ծառայող մի ռուս ֆելդշերի հետ, որը ցանկութիւն է յայտնում պսակվել նրա հետ։ Եւ եաբրկայ գիւղի հայոց Վրթանէս քահանան, բանական պսակադրամ առնելով, կատարում է հայ կնոջ պսակի խորհուրդը ռուս ֆելդշերի հետ։

ԸՐՏՈՒԹԻՒՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔՐԴԱԿԱՆ ԱՊՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

—

„Голосъ“ լրագրի մէջ կարդում ենք հետևեալ առաջնորդող յօդուածը։

Եթէ ճշմարիտ է երէկվայ մեր ստացած լուրը ռուսաց հիւպատոսի թաւրիզից դուրս գալու և Պարսկաստանի սահմանների վրա եղած ռուսաց զօրքերի ուժեղացնելու մասին, ուրեմն հարկ թէ կարելի է հաւատալ անգլիական լրագիրների հաղորդած այն լուրերին, իբր թէ պարսկական զօրքերի յաղթութիւնները քիւրդերի դէմ, Ուրմիայի և միւս կէտերի մօտ վճռողականապէս ձնշել են քիւրդական ապստամբութիւնը։ Աւելի հաւանական է, որ պարսից զօրքերի յաղթութիւնները անհնչան են եղել, որովհետև քիւրդերի դէմ ուղարկած պարսկական զօրքերի նոյն իսկ թիւն էլ փոքր է։ Պարսկական երեք զօրաբաժինները կազմված էին ընդամենը 9000 զինուորներից, մինչդեռ զինուորված քիւրդ ամբոխի թիւը 15,000 մարդուց աւելի են հաշվում։ Պարսկական զօրքերի լաւ կամ վատ յատկութիւնների մասին դեռ եւս ոչինչ չէ կարելի ասել։ Չը նայելով, որ նրանք զինուորական արհեստը սովորում էին ռուսական օֆիցերներից։ Այդ օֆիցերներից չորսին շահը ուղարկեց պատերազմ պարսկական զօրքերի հետ, բայց նրանք բողոքեցին այդ կարգադրութեան դէմ, որովհետև պատերազմին մասնակցելը չէր որոշված նրանց պայմաններով։ Այդ օֆիցերները պահանջեցին, որ իրանց ռոճիկը կրկնապատկվի և 15,000 Ֆրանկ միաժամանակ տրվի, եթէ նրանք վիրաւորվին պատերազմի ժամանակ։

Այսպէս թէ այնպէս թիֆլիսի մէջ բացված տեղեկութիւնների համեմատ պարսկական զօրքերի ոչ թիւը և ոչ էլ պատերազմական լաւ յատկութիւնները երաշխաւոր չեն, որ նրանք վերականգնեն հանգստութիւնը այն երկիրների մէջ, որտեղ վրա մինչև այժմ բռնանում են քիւրդերը, որոնք Ուրմիայի մօտ յաղթվելուց յետոյ նոր մարդիկ հաւաքեցին և շարունակ քանդում և կողոպտում են լազխատարներ, իրանց անցկացած տեղերը աւերակներ թողնելով։ Ակներև է, որ մենք անտարբերութեամբ չենք կարող նայել, թէ ինչպէս տարածվում է վայրենի քիւրդերի ապստամբութիւնը կովկասեան մեր տարմանների մօտ հետևեալ երկու պատճառներով։ Առաջինը՝ քիւրդերի ապստամբութիւնը և պարսից կառավարութեան գործած միջոցները այդ ապստամբութիւնը ձնշելու համար ապացուցանում են Պարսկաստանի մինչ այն աստիճան թուլութիւնը, որ այդ կարող է ստիպել Ռուսաստանին գոնեա կողմնակի կերպով մանպկացել քիւրդ—պարսկական անկարգութիւններին, որ բոլորովին ցանկալի չէ Ռուսաստանի համար։ Երկրորդ՝ մեզ համար չափազանց հետաքրքիր է իմանալ քիւրդական ապստամբութեան իսկական պատճառները և նպատակը, որովհետև այդ հարցը շօշափում է մեր յարաբերութիւնները Պարսկաստանի հետ։ Մեզ կարգարանան այն ենթադրութիւնները, որ շիա պարսիկների դէմ ուղղված ապստամբութիւնը դաշնի յարաբերութիւններ ունի Կ. Պօլսի հետ և որ Հնդկի Մարտինի թանգագին հրացանները, որոնց գնելու համար քիւրդերը միջոցներ չունեն, նոյնպէս և Կ. Պօլսից են ստացվում, այս դէպքում ապագայ դիւժառութիւնների առաջն առնելու համար ռուսները պէտք է հաւանդով մասնակցեն գործին և խեղդեն սկսված ինսուրրէքցիան, քանի որ նա մեծ չափեր չէ ստացել։ Մենք համոզված ենք, որ նոյն իսկ այս տեսակէտից է նայում քիւրդական ապստամբութեան վրա կովկասեան փոխարքայութիւնը, որը անկասկած հետևութեամբ կորոշի, թէ ինչպիսի դէրք պէտք է բռնեն ռուսները Պարսկաստանի, Թիւրքիայի և քրդական ապստամբութեան վերաբերութեամբ մեր սահմանները պաշտպանելու համար։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թէհրան, 3 նոյեմբերի

«Մշակի» № 181-ի մէջ մի անհեթեթ լուր տեսայ Թէհրանից հաղորդված, որ ինչպէս ապացուցանում էր, թէ ինչ ուզեցի և երևակայութեան տէր մէկը հաղորդած է այդ լուրը։ Դա ասում էր, թէ պարսից նախկին գինուորական և արտաքին գործոց նախարարը պաշտօնանկ եղած է տէրութեան գանձատունէն այնքան գումար պահանջած լինելու համար։ Ես ուշադրութիւն չէի դարձնի այդ դրպարտութեանը, եթէ յիշեալ լուրը աւելի խիստ բառերով կրկնված չը լինէր և «Մասիսի» մէջ, որից հետևացնելու է, որ այդ լուրերը մի և նոյն աղբիւրից են—ծուռնդ մի խանդարեալ ուզեցի, և ինչ չարամիտ դիտմամբ, չը գիտեմ—ինչ աղնչակցութիւն կարող է ունենալ գինուորական նախարարը գանձատան հետ. մինչ գանձատունը ևս նորա ձեռքին էր։

Գալով մեծ վէզիրի անկման պատճառին, սոյդը միայն այն է, որ Շահի հրամարտակը նորա պաշտօնանկութեան մասին, որ հրատարակված էր «Իրան» պաշտօնական լրագրում, այսպէս էր խօսում. «Մենք քաղաքական պատճառներով համեմատ, առժամանակեայ կերպով հրաժարեցուցինք գինուորական և արտաքին գործոց նախարարին, և այլն... և յանձնեցինք նորան Վազիվնու կուսակալութիւնը»։ Նա մի ժամանակ Վազիվն կեցաւ, ապա Դամղիի կառավարիչ կարգվեցաւ, և այժմ ուղարկվեցաւ կրկին նորան գինուորական նախարարութեան հրամարտակը, որ Ամրողջականի գործերը կարգադրելուց յետոյ, վերադառնայ Թէհրան նոյն նախարարութեան վերակոչվելու։ Ջրոյցներ կը պատմեն նաև, թէև ոչ վաստահելի, թէ առաջին նախարարութեան պիտի վերակոչվի, զոր կը վարէր նախասկս, առանց սակայն այդպէս անուանվելու։

Փակագծի մէջ ևս մի քանի խօսքեր։

Սըֆէհանալարն կարող է համարվել պարսից տէրութեան մէջ միակ հանճարեղ պետական անձ։ Նա բարձրացած է ցած դասակարգից, և առաջին պաշտօնը եղած է հիւպատոսութիւն։ Որպէս առհասարակ ցած դասակարգից առաջ եկած պետական անձերը, նա մեծ տաղանդ ունի։ Եթէ Պարսկաստանի մէջ տրագ յառաջադիմութիւններ չեն լինում, այդ նորա յանցանքը չէ, այժմեան եղածներով նորան պարտական ենք։ Այդ պատճառների համար էր, որ նորա պաշտօնանկութիւնը բոլոր լուսաւորեալ դասի մէջ նկատումով էր իբրև մի քայլ Պարսկաստանի կողմից դէպի յետադիմութիւն։

Ասենք նաև ի միջի այլոց, թէ Թէհրանի հայերը շահից յանձնված էին Արմիհասալարին, այն համակրութեան համար, որ նա ունի դէպի Պարսկաստանի այլազգիան հասարակութիւնքը, և որին նաև յանձնված են հրէայք, գեաբրները և այլն։ Հայերը միշտ գոհ են եղել և երախտապարտ դէպի նրա գորեղ պաշտպանութիւնը, որ նա միշտ տրած է մեզ, որոյ շնորհիւ Թէհրանի դպրոցի համար յատկացված է 200 թուման օժանդակութիւն միամսէայ, և որոյ շնորհիւ այնքան լաւ ընդունելութիւն գտան Շահի մօտ Ջուղայեցի հայ կաւատներ, և յաջողեցան տարեկան 100 թուման նպաստ առնուլ մինասեանի համար իբրև թաքանչիբաշ տարի։

Քուրդերի ապստամբութիւնը թուի թէ մեամբ զսպված է. այսօր ամեն որ խօսում են նոցա բարբարոսութեանց վրա, որոնք նոքա գործած են և դեռ գործում են։ Քուրդերը այժմ քաշված են Ուրմիոյ կողմը, և Սոխուկ-Բուլակը ու Մխանդարը բաց թողեր են, որ պարսիկ գունդեր կան։ Յանենք, թէ ինչպէս պիտի վերջանայ այս ապստամբութեան դրաման։ Բայց թէ ինչ քաղաքականութիւն պիտի բռնէ պարսից սէրութիւնը նկատմամբ օսմանեցոց,—այդ է կարեւոր խնդիրը։ Պարսկաստանը պիտի գոհանայ արդեօք միայն քրդերին իր սահմանէն վանելով, որով ոչինչ պատ կը լինի կրկին ապագայ ապստամբութեան հաւանականութեան դէմ։

Տաճատ Արամհանց

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳՐԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 նոյեմբերի։ Այսօր առաւօտեան տաս ժամին թագաւոր կայսրը աջողութեամբ վերադարձաւ Գետերբուրգ։ Ժողովրդեան ահագին խումբերը ողջունում էին կայսրին ոգևորված „Ура!“ վերադարձան կամ Լօրիս-Մելիքով և Գօսխեւո։

ԿԱՏԱՐՈ, 21 նոյեմբերի։ Սկզբում այսօր յայտնեց բոլոր նաւատորմների հրամանատարներին միացեալ նաւատորմի արձակելու մասին։ Անգլիական նաւատորմը էգուց Մալտա կուղևորվի, իսկ ֆրանսիականը Տուլօն։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 նոյեմբերի։ պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր. 5., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 220 ր. 75 կ., երկրորդ 213 ր., արևելեան առաջին 90 ր. 62 կ., երկրորդ 90 ր. 50 կ., երրորդ 90 ր. 50 կ., ոսկի 8 ր. 13 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ վճռդների վրա արժէ 24,69 պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա 209 մարկ 75 պֆ., փարիզի վրա 259 ֆրանկ ֆր. 50 սանտիմ։ Բօրսայի արտադրութիւնը սուր է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 նոյեմբերի։ Տպագրական օրէնքները վերաբերող մասնաժողովի անդամ նշանակվեցաւ արդարութեան միևնոյնի օգնական Ֆրիշ։

ԲԱԳՈՒԱՆ, 22 նոյեմբերի։ Նաւատորմները հեռանում են. ռուսաց նաւատորմը՝ Փիրէյ, իտալականը՝ Բրինդիզի, գերմանականը՝ Տրիէստ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 նոյեմբերի։ „Голосъ“ լրագրին հեռագրում են վլադիվոստոկից, որ Ծովապետ Լեսովսկի կոտրեց իր թաքը։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 նոյեմբերի։ Նոյեմբերի 23-ին բարձրագոյն հրամայված է 1881 թուի յունվարի 1-ից ոչնչացնել ադի ակցիզը և դրա համեմատ փոքրացնել արտաքսահանութիւնից եկող ադի մաքսային տուրքերը։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ

ԿԱՄՍԱՐ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ

ՆՈՐ ԴԱՍԱՏԻՈՐԱԿ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆ ԼԵՕՄԱՒԻ

„РУССКОЕ СЛОВО“

Ընդունուած է Վրաստանի և Իմերէթիի և Երևանայ Հայոց բոլոր ծխական և միջնակարգ ուսումնարաններում, նոյնպէս Սոփհատի և միւս թեմերի ուսումնարաններից շատերում։

Ձորջորջ փոփերովնա (ո–ղղած և ա–խլացրած)

Վաճառվում է Թիֆլիսում „Կովրոնսկան“ և միւս բոլոր գրավաճառոցներում։ գինն է 40 կ.։ Դումարով առնողներին մեծ զիջումն կը լինի, եթէ դիմեն ուղղակի աշխատասիրողին այս հասցէով. Тифлисъ, Камсару Теръ-Давдянцъ, въ магазинѣ Бр. Абовьянцъ. 3—5

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

НА 1881 ГОДЪ, НА СЛѢДУЮЩИХЪ УСЛОВІЯХЪ:

СРОКИ.	Съ дост. въ Тифл.		Съ пересылкою иногород.	
	Руб.	Коп.	Руб.	Коп.
На годъ	11	50	13	—
На полгода	6	—	7	—
На три мѣсяца	3	50	4	—
На одинъ мѣсяцъ	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ, въ конторѣ газеты *Кавказъ*, на Барятинской улицѣ, въ домѣ подъ № 4. Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты *Кавказъ*. 3—3

ՆՈՂ Ե ՊԱՏՏԱՐՈՒ ՈՐ ԸՆԴԼԱՅՆՈՒՄ ՄՐԳԱՆԻՆ Ե այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Աւելհանև այդ մագազինը առանում է թէյ ուղղակի պատուիրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականացնում է փոքր շահով։ Ընդհանուր կայ մոտաւորապէս 50,000 ֆունտ թէյ առաջին անուակի, կակաո և շոկոլադ-ֆրայ, մանրաթուղթ և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէյ առնիչ տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվոլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, սամաւարներ, դանակներ, գդալներ, թէյամանններ, բաժակներ, թաղքեր, դուլպաներ կամասոլ և ազամարդկանց, թաշկինակներ, մանկենոցներ, կաղնիօր, թուղթ, մատիտներ, ակտարակներ, գրիչներ ամեն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Ընծրուեում գալէրէում։ 4—100

Պատիւ ունեմ յայտնել ԿՈՒՆԴՈՒԹԻ ՍԵՐՄԱՆ ունեցողներին, որ առնում եմ այդ սերմը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ իմ դրծարանիս մէջ ԵՐԵՒԱՆՅԱՆՑ փողոց № 15, ՊՈՒԴ 4 րուբլով։ Նոյն տեղը ծախվում է ՊՐՕՍՏՆՈՒ ՁԻԹ աւելի հասեղ քան թէ թարմ խղոր։ Պուդը 12 րուբլ։ Ս. Մ. Մղեբրով։ 4—5

ՄԵԹԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների դործերի նա. նա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է Հուկիա, Միխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս։

Հրատարակութեամբ Օ. Գրիգորեանցի՝ մամուլի տակից դուրս եկաւ պ. Ն. Ամալեանցի աշխատասիրած Հայոց դպրոցների համար ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագրքերը, առանձին գրքոյկներով, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս Թիֆլիսի, նոյնպէս և գաւառների Հայոց երկսեռ ուսումնարաններում և Ս. Լազմիածնի ճեմարանում։

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Սոփհատեան գրավաճառանոցում Օ. Գրիգորեանցի։

Ա. տարի՝ Նախագիտելիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Բ. տարի՝ մասն ուսումնական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

Գ. տարի՝ մասն քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա) 60 կ.

Դումարով առնողին զիջումն կը լինի։ 1—20

ԱՆԴԻՍԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի ֆունտը	1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ		Ֆ. 1 ր. 30 կ.
— — —	1 ր. 10 կ.	— — — —		Ֆ. 1 ր. 40 կ.
— — —	1 ր. 20 կ.	— — — —		Ֆ. 1 ր. 60 կ.
— — —	1 ր. 40 կ.	— — — —		Ֆ. 1 ր. 80 կ.
— — —	1 ր. 60 կ.	— — — —		Ֆ. 2 ր. —
— — —	1 ր. 80 կ.	— — — —		Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը — —	2 ր. —	— — — —		Ֆ. 3 ր.

4—100

ՕԳՈՒՏՈՒՄ ԵՄ ՏՆԵՐԻ ՀԻՆԱՄԻՆԹԵՆ ՀԱՄԱՐ ՀՈՂԻ ԿՏՈՐՆԵՐ, ինչ չափի էլ կամենայ գնողը, Մուշայիդի այգու միւս կողմը, ՄԵԼԻՔՍԵՏՆԵՐԻ ԻՆ սկսած ՀԻՆԱՄԻԹԵՆԻՆ ՄՕՏ, իւթաքանչիւր քառակուսի ՍԺԻՆԻՆ, ՀՈՂԻՑ միևչև վեց ՐՈՒԲԼԻ։ Հողար քառակուսի սաժէնից աւելի գնողներին իւթաքանչիւր քառակուսի սաժէնին 50 կ. ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ Է լինում, ՓՈՂՈՑ ԿԷՍԻՑ ոչ աւելի վճարելը կասլինի է ՈՒՐՈՒՅՑՆԵԼ տարեկան 8% վճարելով։ Հարցնել Միխայլովսկայա փողոցի վրա № 123 ՏՆՆ տիրոջը Կոլենիային։ 2—3

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

ЕГО ВЫСОКОПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВА

вдовѣ ТРОИЦКОЙ

ТОРГОВЫЕ ПОМѢЩЕНІЯ. 3—10

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱՍԱՆՆԵՐԱԿԱՆ

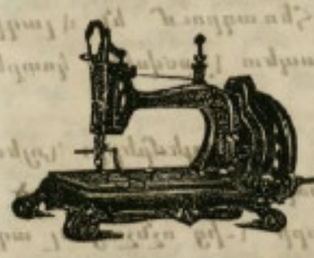
Ս. ՀԱՒԱՎԵՐԴԱՆՑԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

(Գալերէյնէյի գրա-պէյնէր վրա, Աբեղ-անդրեան այգու հոս)

Բաժանորդագրվում են, թէ տեղական, թէ առաւել և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ համբագրատանց յայտնած գներով Օտար տեղերից Թող բարեհաճեն դիմել հեռեհաս հասցէով.

Въ Тифлисъ, въ газетное агентство В. Шавердова. 30—9

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

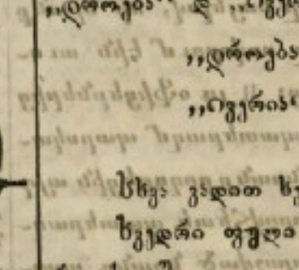
ԵՏԱՐԱՆՍԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ

տուն Օ. Ռաբաթովի նկող ձեռավայ

սեգոնի համար առաջարկում են պատուէրի հաստարակութեանը ՄԵՆՕ

ՎՐԱՆԿԱՀԱՒԹԵԱՆ ՁԻՈՒԻ և ՈՏԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, ևւրօպական առաջնակարգ ՊՈՒՐՕՎԱՐԱՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՁԻՒԵՐԻ չափագանց էժան գներով, այլևայլն Ձեռքի մեքենաներ 12—15 րուբլ, Ոտքի 50—80 րուբլ։

29—52

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 24 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

მომავალ 1881 წელს

ცნობა-განცხადება

განმოცემაზედ

მომავალ 1881 წელს ყოველ-დღიური გაზეთი „დროება“ გამოვა იმავე პროგრამმით და რიგით და იმავ თანამშრომელების დახმარებით, როგორც აქამდისინ გამოდიოდა. როგორც იმ თავიდგან, გაზეთის დაარსებიდამვე ცდილობდა რედაქცია, რომ მუდამ წელიწადს, ცოტა-ცოტათი მაინც, შეძლების-და-გვარად, გაეკრგებინა გაზეთი, ასე მომავალ წელსაც ეცდება და იმედი აქვს რომ ზოგიერთი სასიკეთო ცვლილება შემოიღოს გაზეთში და გააუმჯობესოს იმის გამოცემა.

„ივერია“ კი მომავალის წლიდამ გამოვა თვეკე-და-თვეკე ე. ი. წელიწადში თორმეტ წიგნი, და ყოველ წიგნში იქნება ბრა-ნყლებ 4 დიდის თაბახისა. რედაქცია იმედოვნებს, რომ შესრულდეს თავის დროს და რიგზე გამოვა იმავე პროგრამმით, როგორც 1879 წელს გამოდიოდა.

ხელის-მოწერა მიიღება:

თბილისში „დროება-ივერიის“ რედაქციაში, გალავნის ბროსპექტზე, ო. ივ. ქ. შენახვის სახლებში, კლუბის ქვემოთ.

ქალქს გარეშე მცხოვრებთა ამ ადრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი და ფული: Въ Тифлисъ. Въ редакцію **Дроэба-Иверіи**.

ფასი:

	1 წლით	6 თვით.	3 თვით.
„დროება“ და „ივერია“ ორივე ერთად	14 მან.	8 მან.	5 მან.
„დროება“ ცალკე	9 „	5 „	3 „
„ივერია“ ცალკე	7 „	4 „	2 „

სხვა კვდით ხელის-მოწერა არ შეიძლება.

ზედრი ფული ხელის-მოწერის ფურნალ-გაზეთის დაბარებისთანავე უნდა გამოგზავნოს რედაქციაში.

რედაქტორები „დროება-ივერიისა“ (იღია ჭავჭავაძე (სერგ. მესხი.

Fonds A.R.A.M

№ 211 Նոյեմբերի 27 (Դեկտեմբերի 9) 1880 Նոյեմբերի 27 (Դեկտեմբերի 9) № 211

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Ստացողները տիրում են ոգեկի
Տպվում է Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Ձեռագրերը չեն վերադարձնում է ամեն դէպքում:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
տպագրութեան րուբլին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 Թ-ԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

կը հրատարակվի նոյն ձեւով և նոյնիսկ ծաւալով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի մէն և մէներին հետեւեալ օրերից)։

ԳՐՕԳՐԱՄԱՍ։ I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Գեղեցկասէր և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ։

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ։

Դրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հեռանալ տասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի կարեւոր խնդիր.—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Աւէտարանդրապօլից։ Նամակ Գօրայից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Հայք և Քուրդք։ Գերմանիա։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ՄԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ԽՆԴԻՐ

—

Թիֆլիսեցի երիտասարդներից մինը նորերումս մի նամակ գրելով „Մշակին" հասարակութեան ուշադրութիւնը դարձրեց այն անմխիթար երեւոյթի վրա, որ Թիֆլիսում ուսում առնող գաւառացի չքաւոր դիմնազիստները ստիպված են ամեն օր էժան պանդոկներում ճաշել, որտեղ մի կողմից կերակուրը վատ է, միւս կողմից այդ տեսակ պանդոկներում հաւաքվող հասարակութիւնը ամենաստոր դաստիարակին պատկանելով, մեր ուսում առնող երիտասարդները ստիպված են լինում այսպիսով յաճախել վատ շրջաններ, որտեղ լսում են անբարոյական խօսակցութիւններ, ծանօթանում են հասարակական զանազան զզուելի սխտեների հետ, վատ օրինակներ են առնում։

Այսպիսով դեռ թարմ հասակում մեր գաւառական ուսում առնող չքաւոր երիտասարդութիւնը բարոյապէս փչանում է։ Գիմնազիաների վարչութիւնը այդ հանգամանքով, ինչպէս մեզ հաղորդում են, արդեօք է աշակերտներին յաճախել այդ տեսակ յետնկած և էժան պանդոկներ, այլ առաջարկել է նրանց ճաշել մեր քաղաքի առաջնակարգ հիւրանոցներում։ Միտքը, ի հարկէ, շատ լաւ է, բայց առաջնակարգ հիւրանոցները թանգ են, ուրեմն ինչպէս խեղճերը կարող են իրագործել այդ իրանց տուած հրամանը, երբ նրանց նիւթական միջոցները չեն ներում առաջնակարգ հիւրանոցներում ճաշելու։ Ակամայ մարդս ինքն իրան մի հարց է առաջարկում։ Մի՞թէ հասարակութիւնը անտարբեր կը մնայ դէպի իր ուսում առնող նոր սերունդի բարոյական կրթութիւնը, մի՞թէ չի մտածի իրագործել չքաւոր ուսանողների համար այնպիսի մի հիմնարկութիւն, ինչպէս մեզ հարեւան քրիստոնեայ ազգերի մէջ, ընկերութեամբ։

Այդ տեսակ ճաշարան շատ հեշտ կը լինէր իրագործել, եթէ մեր բոլոր թէ պետական, թէ հայոց հոգեւոր և թէ մասնաւոր դպրոցների վարչութիւնները նշանակէին իրանց տարեկան բիւջէից մի աննշան գումար, ընտրէին իրանց միջից մի երկու մարդուց բաղկացած վարչութիւն, որ հսկէր այդ հիմնարկութեան վրա, նշանակէին մի տնտես յայտնի տարեկան ռոճիկով։ Աշակերտներից վերցվող ճաշելու համար փոքրիկ վարձը կը ծածկէր հիմնարկութեան տարեկան ծախսը։ Հարկաւոր չէ ապացել շահ այդ տեսակ օգտակար հիմնարկութիւնից, այլ բաւական է նրանով, միայն ծախսը ծածկվի։ Իսկ եթէ կը պահանջի գումար, այդ պակասորդը կարելի է ամեն տարի լրացնել յօգուտ աշակերտական ճաշարանի տարեկու թատրոնական ներկայացումներից և այլ ինջոյքներից դոյացած գումարներով։

Հրատարակելով մեր բոլոր դպրոցների վարչութիւններին և թէ մեր Տաուարաքահանայութեան մտածել այդ կարեւոր խնդրի վրա։ Թող կշռեն որքան մեծ վտանգ է սպասում մեր ուսում առնող երիտասարդութեան բարոյական զարգացմանը յաճախել ամեն օր բարոյապէս փչացած շրջանները և մի և նոյն ժամանակ բնդունել վատ սրտնոյնք։

Մենք ինքներս մեր երիտասարդութեանը գեռ ամենամօտիկ հասակում թողել ենք սակայն որ նա ֆիզիկապէս և բարոյապէս փչանայ և յետոյ զարմանում ենք, որ մեր նոր սերունդը ֆիզիկապէս և բարոյապէս փչանում է։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՒԷՏԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

17 Նոյեմբերի

Ամենայն մի նոր ճշմարտութիւն մի որ և իցէ ազգի կամ հասարակութեան մտաւոր կեանքի մէջ մեծ դործիքի՝ բարձրացնում է ազմուկ և ընդդիմադրութիւն։ Ամենայն մի նոր վարդապետութիւն, որքան էլ ուղիղ և դիւրըմբռնելի լինէր, կրում է հալածանք ժամանակակից խաւարասէրներից, դրդռում է մտաւոր ամբոխի դայրոյթը։ Կազմվում է այդ նոր սկզբունքի հակառակ Տանտէրների մի ընդդիմադրական բանակ, երեւում են նենգախոհ հակառակորդներ, խաւարի և նախապաշարմունքների ջերմ պաշտպաններ լոյսի և ճշմարտութեան դէմ, երբ այն ազգի մեծամասնութիւնը դեռ չէ հասած լինում այն աստիճան մտաւոր զարգացման, որ՝ պատրաստ լինէր ըմբռնելու նոր վարդապետութեան ճշմարտութիւնը։

Մի այդ նոր ճշմարտութեան վարդապետը լինէր՝ դիւրաբեկ, շատ ընկճվող և թոյլ կամքի տէր անձնաւորութիւն, նրա բոլոր քարոզութիւնը, նրա բոլոր ջանքը իր յայտնած ճշմարտութիւնը պաշտպանելու և յառաջ մղելու կը մնային ապարդիւն։ Նրա բոլոր խօսքերը կը մնային միայն լոկ խօսքեր, կը դառնային Զայն բարբառոյ յանապատի։ Հակառակորդների անընդհատ հալածանքներից չուտով կը խորտակվէր նրա բարոյական զօրութիւնը և հոգեկան ոյժը, կը խեղդվէր նրա ձայնը կոկորդում մոլեռանդ ամբոխի կատաղի աղաղակների մէջ և նրա յայտնած նոր միտքը կը մեռնէր նոյն իսկ իր սկզբունքի մէջ։ Բայց երբ այդ ճշմարտութեան առաջնորդը լինում է՝ մաքառող, անվեհեր, հզօր և մի գերազանց կամքի տէր անձնաւորութիւն և արհամարհելով խաւարասէրների առելութիւնը, հակառակորդների հալածանքը, քշնամութիւնը, ներկ կառավարչութիւնը իրանց ամենատար և դժուելի ինարիգանութիւնով, վերջապէս արհամարհելով ամենայն մի տգեղաւորի, որ կարող էր բանի չգալ իր բնատուր տաշ ուղղութիւնից, հպարտ և անպղտոր քայլերով դիմում է ուղղակի դէպի յաւաջ, դէպի նպատակը, յաղթահարելով իր ընթացքի ճանապարհի վրա բոլոր հանդիպած արգելքները, այն ժամանակ նրա քարոզած ճշմարիտ սկզբունքը, կամաց կամաց, հաստատում է իր առաջ ճանապարհը խաւարի մէջ, կամաց կամաց մուտք է գործում ազգի մտաւոր կեանքի մէջ, գտնում է արձագանք, գրաւում է բնակութիւն ամբոխի մէջ և, հետզհետէ բազմանալով իր հետեւողների թիւը, վերջապէս գառնում է մի տարրական ճշմարտութիւն։

Խօսքերս հաստատելու համար չը գնանք շատ հեռու, չը խորասուզվենք անցեալի մէջ։ Մի կողմ թողած պատմական շատ իրողութիւններ, որոնցից ամեն մէկը կարող էր այսօրեայ ծառայել իմ ասածներին որպէս դօրաւոր փաստ, ես դիմում եմ միայն վերջին միջոցներում մեր գրականական ասպարէզի մէջ կատարված մի չանդիպանելի իրողութեան։

Երբ «Մշակը» բարձրացրեց «ազգային միութեան» հարցը, անուանելով զանազան դաստիարակութիւնների պատկանող հայերին մի և նոյն ազգութեան հարազատ զաւակներ, երբ «Մշակը» սկսեց պարզել ազգային և կրօնական գաղափարների տարբերութիւնը, ցոյց տալ այն անդունդը՝ որը բաժանում է ազգութիւնը կրօնից, երբ «Մշակը» սկսեց բացատրել թէ՛ կրօնը, որպէս անդատարկ կերպարանափոխութեան ենթակայ մի սկզբունք, չէ կարող հանդիսանալ հիմքը մի որ և իցէ ազգութեան, որ ամենայն մի ազգութեան հիմունքն են գիտութեան լեզուն, յետոյ հայրենիքը և այլ ցեղական առանձնայատկութիւնքը, ուրեմն մի ազգութիւն մի այլ ազգութիւնից ջոկող ամենորոշ յատկանիշն է՝ լեզուն և ոչ թէ կրօնը, որ մի անհամի ինչ ազգութեան պատկանելը որոշվում է ոչ թէ նրա այս կամ այն եկեղեցին յաճախելուց, ոչ թէ նրա այս կերպ կամ այն կերպ Աստուած պատանելուց, այլ ուղղակի՝ նրա ինչ լեզուով խօսելուց, երբ «Մշակը» կրկնում ենք, յայտնեց այս ամենապարզ ճշմարտութիւնը, որը այլ զարգացած ազգերի համար արդէն գարձել է մի տարրական համոզմունք, մեր այլազգատեաց ազգային մեծերը միութեան կապով կապելու համար,—մի յայտնի «յուսադիմ լրագիր իսկոյն բարձրացրեց իր ձիչն ու բողոքը այս ճշմարիտ վարդապետութեան դէմ։ Տէրացու «Մեղուն», «Մշակի» յաւաջալիմութեան այդ երջանկալի թշնամին, մի չար դիտաւորութեամբ ապատղելով նրա յայտնած միտքը և «ազգային միութեան» հարցին տալով կրօնական կերպարանք, «լսեցէք, լսեցէք, ազգակից, «Մշակը» կրօնափոխութիւն է քարոզում, «Մշակը» մեր եկեղեցին ոչնչում է քանդել, ազգի մէջ երկպառակութիւն դցել, մեզ հայութիւնից դուրս հանել», և, վերջապէս, շատ այսպիսի մեղադրանքներ սկսեց բարդել «Մշակի» վրա։

Զար դիտաւորութեամբ ասացի և պիտի բացատրեմ թէ՝ ինչու։

Սարկաւագի հասարակական գործիչներին յաւուրս է միշտ հակվել մեծամասնութեան կողմը, անպատճառ պաշտպանել նրա կարծիքներն ու հայեացքները, որքան էլ հին, մաշված և սխալ լինէին այդ կարծիքները։ Նրանց միայն ընդունելի է այն՝ ինչ որ բնդունում է մեծամասնութիւնը. նրանց համոզմունքը կը լինի այն, ինչ համոզմունք որ ունի մեծամասնութիւնը։ Զուրկ լինելով բոլորովին ինքնուրոյն և մրցող բնաւորութիւնից, այսպիսի գործիչները երբէք բնաւորութիւնից, այսպիսի գործիչները երբէք ընդունակ չեն մաքառել, դէմ կոչել ընդհանուր հոսանքին, այլ, կրնաւորապէս, միշտ ենթարկվում են այդ հոսանքի ընթացքին։ Ես հասատապէս համոզված, եմ որ եթէ ամբոխը աղաղա-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ՈՒ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ ԱՐՔԱՅ ՄԱՐՏԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

Ս. Պետերբ. «Journal de St-Petersb.» լրագիրն ֆրանսերէն կ՚արտատպէ զորավարական հետեւեալ նամակը Շիպկա-Վրաց վերջին յաղթութեան մասին. «Ես, ստորագրեալ, վկայում եմ, որ ես ինքս ի Տարսոն եմ եղել ի ժամանակի, երբ Ռուսաց զօրքերը Շիպկա լեռնանցքը անցան, և որ ես ինքս եմ տեսել, թէ ինչպէս

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՐՔ ԵԿԱՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԳԻՑ

ԿԱՄԱՒՈՐ ՏԻՐ-ԴԱՒԹԵԱՆՑԻ

ՆՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՈՒՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՒ

„РУССКОЕ СЛОВО“

Ընդունուած է Վրաստանի և Իմերեթիի և Արևմտեան Հայոց բոլոր ծխական և միջնակարգ ուսումնարաններում, նոյնպէս Մոլոկան և միւս թեմերի ուսումնարաններից հաւաքուում:

Ազդարար թուղթակցութիւն (աղէտած և տեղական)

Ամէն տարի Թիֆլիսում „Կեդրոնական“ և միւս բոլոր գրավաճառոցներում գինն է 40 կ.: Գումարով առնողներին մեր ջիջուխն կը լինի, եթէ գիմեն ուղղակի աշխատասիրողին այս հասցէով. Тифлисъ, Камсару Теръ-Давдянцъ, въ магазинѣ Бр. Абовьянцъ.

5—5

ՕՏԿՐՏԱ ՊՕԴՊԻՍԿԱ ՆԱ ԳԱԶԵՏՈՒ

„КАВКАЗЪ“

НА 1881 ГОДЪ, НА СЛѢДУЮЩИХЪ УСЛОВІЯХЪ:

СРОКИ.	Съ дост. въ Тифл.		Съ пересылкою иногород.	
	Руб.	Коп.	Руб.	Коп.
На годъ	11	50	13	—
На полгода	6	—	7	—
На три мѣсяца	3	50	4	—
На одинъ мѣсяцъ	1	50	1	75

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ, въ конторѣ газеты *Кавказъ*, на Барятинской улицѣ, въ домѣ подъ № 4. Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты *Кавказъ*.

3—3

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օր, 27-ին նոյեմբերի կը սկսի ՋԱՆՋՈՒՂԱԶՕՎՆԵՐՈՒ մագազինում աղամարգկանց կօշիկների և գդակների վաճառումն, գիջումով, առանց աճուրդի: Առնողները կարող են ընտրել և փորձել առած կօշիկները: Նոյն տեղ վաճառումն գինու և արադի նշանակված գներով:

1—5

ՄԵԲԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի եա. եա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է կուկիա, Միխայլօվսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս:

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРДРУНИ

ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ

МАГАЗИНЫ

ВЪ ЦЕНТРѢ ГОРОДА ПРОТИВЪ ГОСТИНАГО ДВОРА

удобствомъ отдаются

ПОМѢЩЕНІЯ

5—10

ՄՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ցանկանում է տալ ՀԱՅԵՐԷՆ և ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ լեզուների դասեր: Հասցէն կարելի է իմանալ դրամատուն պ. Ալեսիք Լէոֆիրաջեանից:

1—8

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՄԻ ՈՆԳԼԻԱՑԻ ՄԵԳԱՆ ԴԱՐՁԵԼ ՄԵԾ ԴԱՆԱԿԱԹԻՒՄԸ Ժամանակ է այժմ այնքան մեծ քանակութիւնամբ թէյ և այլ ապրանքներ: Արդէհետև այդ մեգաղիները առանում է թէյ ուղղակի պատասխանելից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականանում է փոքր շահով: Այդտեղ կայ տարեկան 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կարմիր և շօկոլադ-ֆրայ, մուրաբա և կօնֆիկաներ 25% աւելի էժան, քան թէյ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէժոլկներ, կողպէքներ, մետաղեայներ, սամանիներ, դանակներ, գդալներ, թէյամանաներ, բաժակներ, թամբեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մակինտօշներ, կալոշներ, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէյ ուրիշ տեղ: Ընծրուեաց գալէրէում:

6—100

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼՑԻ ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ երկար ժամանակ պարապել է առուտուրով, ցանկանում է ԿԱՊԱՎԱՆՈՒՆ, կամ կանոորշչիկի գաշտօն առանալ: Հասցէն պէտք է իմանալ „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրատանը:

2—6

Հրատարակութեամբ Օ. Գրիգորեանցի մամուլի տակից դուրս եկաւ պ. Ն. Ալէքսեանցի աշխատասիրած Հայոց գպրոցների համար ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագրքերը, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս Թիֆլիսի, նոյնպէս և գաւառների հայոց երկսեռ ուսումնարաններում և Ս. Լազիմեանի ճեմարանում:

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Մոլոկանեան գրավաճառոցում Օ. Գրիգորեանցի:

Ա. տարի՝ Նախագիտելիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Բ. տարի՝ մասն ուսումնական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

Գ. տարի՝ մասն քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա) 60 կ.

Գումարով առնողին գիջուն կը լինի:

3—20

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Հաւմատակերէք թէյի ֆունտը 1 ր. 5 կ. Մօսկվայից բերվող թէյից հետ Ֆ. 1 ր. 30 կ.
— — — 1 ր. 10 կ. — — — — Ֆ. 1 ր. 40 կ.
— — — 1 ր. 20 կ. — — — — Ֆ. 1 ր. 60 կ.
— — — 1 ր. 40 կ. — — — — Ֆ. 1 ր. 80 կ.
— — — 1 ր. 60 կ. — — — — Ֆ. 2 ր. —
— — — 1 ր. 80 կ. — — — — Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը — — 2 ր. — — — — — Ֆ. 3 ր.

5—100

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՑԵՐԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՓՈԽԱՐԴԱՑԻ

ԹՈՒՂԱՏՊՈՒԹԵԱՄԲ ԲԱՑՈՒԱՆ

Աւկիայում, Արմէնօվսկի փողոցի վերայ (կամրջից 3-դը Միխայլովսկի փողոցի աջ կողմը), Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր հետևեալ բժիշկները՝

Առաւօտեան ժամի 9—11

Նաւասարդեան—խերուրգիական և վիներական (սիֆիլիտական) հ.

Բուդկովսկի—կանանց և ներքին հ.

Առաւօտեան ժամի 11—1

Լունկևիչ—աչքերի, վիներական և կաշուի հ.

Շահազիզեանց—ներքին հիւանդութիւններ:

Երեկոյեան ժամի 5—7

Ուշակով—երեխայոց հիւանդութիւններ:

Պավլովսկի—ջղային, հոգեկան և ներքին հ.

Շաբաթ օրերը երեկոյեան ժամի 7—8 հիւանդներին ընդունում է ընդհանուր բժշկական խորհուրդը (консультація)

Նաւասարդեան ժամի 5—7:

Ակուշերութիւն—ամեն երեկոյեան ժամի 5—7:

Վիրահատութիւն (ծաղիկ կարել) բժշկի ձեռքով առաւօտեան ժամի 9—11:

Պրիշերապահ բժշկը—երեկոյեան ժամի 9-իցը մինչև առաւօտեան ժամի 7-ը նայած է տալիս հիւանդներին նոցա տանը և հիւանդանոցում:

Հիւանդանոցումը կան և մշտական մահճներ զիշերօթիկ հիւանդների համար:

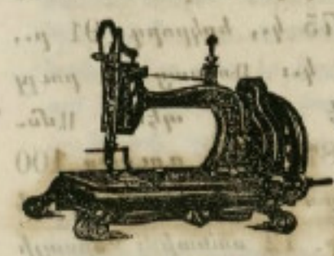
Ապտէկ—երեխաներից ցերեկը . . . . . — ր. 50 կ.
Փոքր օպերասիօններ իրանց վիրակապով . . . . . 1 „ — „
Ընդհանուր բժշկական խորհրդի (консультація) . . . . . 3 „ — „
Վարիկ պատուաստելու (կարելու) . . . . . 1 „ — „
Պրիշերապահ բժշկին հիւանդանոցումը . . . . . 1 „ — „
— հիւանդի տանը . . . . . 3 „ — „

Պրիշերօթիկ տեղերի վարձը առանձին համաձայնութեամբ:

Ընդհանուրը անվարձ են առաջուց բժշկական խորհուրդ և դեղ:

Հիւանդանոցումը մշտապէս բնակվում է բժիշկ Նաւասարդեանը:

Պրիկազ բժշկապետ Պավլովսկի

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԷՏԷՄԵՆՏՈՎԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ

տուն Օ. Ռուբալովի: Եկող ձմեռվայ սեզօնի համար առաջարկվում են պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆՔ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏԻ և ՕՏԳԻ կարի ՄԵՔԱՆԱՆԵՐ, եւրօպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ չափազանց էժան գներով, այլևայլն: Ձեռքի մշակութեամբ 12—15 րուբլ, Ոտքի 50—80 րուբլ:

31—52

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 26 Ноября 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 214 Դեկտեմբերի 2 (14) 1880 Դեկտեմբերի 2 (14) № 214

ԻՆՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Առաքարաթաքացիք դիմում են ադրէսի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տոն օրերից)

Բայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ժեղուզ:

Բայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

կը հրատարակվի նոյն դիւրով և նոյն պրօգրամնայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի մեծ և մօներին հետևեալ օրերից)՝

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Թելեգոնն և Բանաստղական, VIII Յայտարարութիւններ՝

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ՝

Դրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՆՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն. Նամակ Երեւանից. Նամակ Դուշէթից. Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն. Միացեալ Նահանգներ. Անգլիա. Ֆրանսիա. Նամակ Թիւրքիայից.—Մշակի հետագիրները.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական. Մուհաջիրք:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Նոյեմբերի 23

Բնականից անընդունակ լինելով փոքր բաները մեծացնելու, պարոք եմ համարում ինձ, դոնէ

ՐԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄՈՒՀԱՋԻՐՔԻՄ, ԿԱՄ ԻՄԱՄ ՀՈՒՍԵՑՆԻ ՍՊԱՆՈՒԻՄԸ

Այս օրերը բոլոր Անգլիական Շեխ կոչված մահմետականների մէջ մի մեծ կրօնական ոգեւ է կատարվում ի յիշատակ իմամ Հիւսէյնի սպանման, որ մեր հայերիս մէջ յայտնի է չարաչար, վախճան անունով, և որը ամենի ճիշտ պէտք է ասել չար-հուսէյն, վատ-հուսէյն: Այդ տխուր օրերում սպասողական հանդիսը ես չեմ նկարագրի, որովհետև դա մասամբ մեզ յայտնի է և մասամբ էլ այլ և այլ երկիրներում միօրինակ չէ կատարվում. իսկ այստեղ ես կը փափաքէի մեր ազգայնոց ներկայացնել պատմութիւնից այն անցքը, որ հիմն և առիթ է այդ մեր աչքի առաջ ամ ըստ ամի կատարվող վիշապիա կամ դաթիը կոչուած մահմետական հանդիսին:

Պատմութիւնից պարզ յայտնի չէ, թէ ինչ էր բուն պատճառը՝ արդեօք չը հաւակացողութիւն, թէ կամքի տկարութիւն կամ մի այլ ինչ, որ Մահմետը մեռնելիս իրանից յետոյ մնացած հաղթի իշխանութեան համար մի ժառանգ կամ յաջորդ չորոշեց, մի հանգամանք, որ յետոյ մեծամեծ կռիւների և արիւնհեղութեանց պատճառ եղաւ հէնց նոյն իսկ ինքնակոչ մարգարէի ջերմեռանդ աշակերտների մէջ. Աւրաթ էմիր-մարգարէն փչից հոգին թէ ոչ, իսկոյն վէճ ծագեց, թէ ով պէտք է ընդհանուր ազօթքին առաջնորդողը լինի, մինչև որ Ալին երկրորդի խոհեմութեամբ հանգստացրեց վրդովված միտքերին՝ ա-

մեծ բաները փոքրացնելով՝ հազորդել լսածները:—կարապետ վարդապետ Այվազեանը, որը Երեւանի արքունի դպրոցներում կրօնի և հայոց լեզուի ուսուցիչ էր, չարաչարական 80 դասով, և քեմալական անուշ Երեւանի և կարսի նահանգների, նշանակվել է այժմ Շուշու կօնսիստորիայի նախանդամ և օգնական Անդրէաս եպիսկոպոսի. ցանկանում ենք յաջողութիւն: Սրա տեղը արքունի դպրոցներում չարաչարական 30 դասով, տրվել է Գոյ. դպրոցի տեսուչ և չարաչարական 20 դաս ունեցող հայր Յովսէփ քահ. Մելեանցին, որ այսուհետև կունենայ չարաչարական մօտ 50 դաս, կը մնայ տեսուչ և կը լինի քահանայ մօտ 100 տուն ժողովրդի. որան էլ ինք ցանկանում յաջողութիւն—քեմալական դպրոցի ժրաջան հոգաբարձու, քաղաքային վարչութեան պատուական անդամ, «Զուակ» չարաչարների տաղանդաւոր խմբագիր, սեփական անլով հոչ ոք չէ տեսչորդ, այլ այն տարբը պիտի լինի ձեր առաջնորդը կենդանի ժամանակ և մեռած ժամանակ, և հետաքրքր ունեց նորա գազազի մօտ: Մահապարտ քողած ժառանգութիւնը խիստ մեծ էր, քան թէ նա կարող լինէր այդպիսի վերացեալ հոգեզնեալ ֆրազներով դադարել հրապարակի առարկայ լինելուց. Վանսար և ասհաբ այսինքն օգնական դաշնակիցք և հետապնդել ընկերք կոչված բազմաթիւ՝ կոզուտով գիրացած և օր քան օր աւարի առաւել ևս ագահացած արար իշխաններից և զօրագլուխներից բայ այնտեղ կային երկու զոյգ աչքեր, որոնք մի առանձին վտանգութեամբ և սիրտ ժանք նայում էին այդ հարուստ և փառաւոր ժառանգութեան վրա, որոնցից իւրաքանչիւրը իր իրաւանց վրա յենելով անկասկած ապատամ էր թէ ինքը կը յաջորդէ Մահմետին: Այդ երկու անձինքն էին՝ Ալին՝ Մահմետի փեսան և Աբուբէքրը՝ Մահմետի աները: Թէև Մահմետը ունեցել է երեք տղայ և չորս աղջիկ, բայց տղաներից ոչ մէկը երկու տարուց աւելի չէ ապրել, իսկ աղջիկները, թէև չորսն էլ ամուսնացած էին, բայց երեքը մեռան դեռ իրանց հօր կենդանութեան ժամանակին, և միմիայն Ֆաթիման՝ Ալիի կինը կենդանի էր իր հայրը մեռնելիս: Թէ Ալին և թէ Աբուբէքրը Մահմետին անգին ծառայութիւններ էին մատուցել և նորա ամենամտերիմ հետևողներից էին ու նորա ամենամեծ բարեկամները: Շատ հետաքրքրական է, որ հէնց այդ պատճառով որ մարգարէն երկուսին էլ հաւասար սիրում և յարգում էր, չը կարողացաւ մէկին միւսից վեր դասել և իր ժառանգութիւնը ուղղ նշանակել. բայց երեւում է, որ մանաւանդ խոսակցութեանց մէջ առանձին երեսին մէկին, ասպարանատէր և Գոյ. օր. դպրոցի ուսուցիչ ոչ. Պետրոսեանցը նշանակվել է ուսուցչապետ Ն.Ջ. Տէմուրեանին, որ եկող սեպտ. երկու տարի ժամանակով կը դասախոսէ վ ե ր ա ց ա կ ա ն և բարոյական փիլիսոփայութիւն,—առաջին տարին չորսթակատն 4 դաս, երկրորդ տարին չորսթակատն 8 դաս, տարեկան 2000 րուբլի ռոճիկ ստանալով ազգասիրաբար. սրան ևս ցանկանում ենք յաջողութիւն—Երեւանի թեմական Եղիազար արքեպիսկոպոսը, որ յընթացս ևօթն տարվայ թեմական դպրոցի կնքով կեղծ վկայականներ վաճառելով չատերին բազդատրեցրել և ինքն էլ բազդատվելուց ողորմութեամբ ապաշնորհից՝ Երեւանի կօնսիստորիան ըստ ամենայնի դարեկարգելուց զկնի, փոխվում է չատ տեղ և գալիս է նորա տեղը գրաւելու արքեպ. Մեսրոպով արդի Սմբատեանց, որի բարեխիղճ գործունէութիւնը վաղուց յայտնի է Երեւանցիներս. ցանկանում եմ գնացողին էլ, եկողին էլ բարի ճանապարհ և ժողովրդական համերաշխութիւն:

Այս տխուր յիշատակով հանգման ի 8էր՝ Մկրտիչ ազգ Ազգապետեանցը և Գասպար ազգ Ափրիկեանցը. առաջինը 100 րուբլի կտակեց քաղաքիս հայ դպրոցներին, երկրորդը՝ 200 րուբլի. մի երրորդն էլ կտակել է 600 րուբլի դպրոցներին և կիսաշէն եկեղեցուն, ինքն էլ հանգչելու վրա է. ցանկանում եմ երկնից արքայութիւն իրանց հոգուն և երկայ կեանք իրանց ժառանգներին—Աստոյս 15-ին արեգական գալ ճառագայթների առակ, քաղաքային պարտիզում, ա. Նահանգապետի թոյլտւութիւնով, Սահակատնէնան օր. դպրոցի օգտին, ասյակերտուհիների ձեռագործներ հասարակութիւնից հատաքած իրենէնների հետ վճռակարվկան և թէյ ու սուրճ տրվելու հիւրերին. 263 րուբլի վճռակից գոյացաւ, 321 րուբլի սուրճ ու թէյից. որից 55 րուբլի գնդապետ Անդրէեվը ընծայեց և 10 րուբլին տիկին Սաշինեան եղիազարեանցը. ընդամենը՝ ծախսը հանած, գուտ արդիւնք մնաց 573 րուբլի. ցանկանում եմ գործող, մասնակցող և համակրող անձինքներին ասելի կարողութիւն և ճանապարհ մնձ. օր. թ. Մելիք-Ադամեանին, որ Վ. Կիրիժանովսկուն և տիկին Թումանեանին ցանկանում եմ այն ամենը, ինչ որ իրանց սիրտը կը ցանկայ իրանց համար—Լսում եմ, որ թեմական դպրատան գերատնեցիք հոգաբարձուները բարեհաճել են իրանց նախորդների օրով ժողովված գումարից՝ առանց բարձրագոյն հոգ. իշխ. դիտնատան, ծախսել մօտ 3500 րուբլի և մնացել են մնացած գումարն էլ մինչև իրանց ժամանակի լրանալը ծախսել վերջացնել. որովհետև ոչինչ չեն կարողանում առանալ այն արդիւնքներից, որ վ. Կաթողիկոսն է չնորհել դպրատանին. ցանկանում ենք կատարեալ հանդգնութիւն մեր հոգաբարձու պատուերին.—Արդեօք գիտէ վ. Կաթողիկոսն ու Ս. Սինոդը, որ իրանց տուած ապրիլեանները բոլորովին ցամաքել են ի մեծ վնաս թեմական դպրատանին. գիտէն արդեօք, որ թէ գործակալները, թէ ուխտատեղիների երէցփոխներն ու քահանաները և թէ քաղաքիս գոնացած առաքեալի երէցփոխները ոչինչ չեն տալիս թեմական դպրատանին այն արդիւնքներից՝ որ յատկացած են ի պահպանութիւն թեմական դպրատանին: Եթէ չը գիտեն, ցանկանում ենք որ գիտենան և չատերն յարգել տալ իրանց հրամանները....:

Նարայր

ՆԱՄԱԿ ԴՈՒՇԵԹԻՑ

15 Նոյեմբերի

Որովհետև «Մշակի» 184 համարի մէջ դուշեթեցոց 39 տարագրութիւններով նամակը մատուր դիպչում է ինձ, սուտ դուրս բերելով իմ նոյն լրագրի 152 համարի մէջ տեղեկութիւնները, բարեկրօն գործակալ Բէդիջանեանցի մասին, վատնորոյ, ի սէր ճշմարտութեան, խնդրեմ իմ մի քանի խօսքերին տեղ չնորհէք ձեր լրագրի մէջ:

Ցիշեալ նամակը դուշեթէցիք չեն գրել և խեղճերը մինչև այսօր էլ նրա բովանդակութիւնը չը գիտեն, որովհետև ամենին յայտնի է, որ Դուշեթում կը գտնվին միայն երկու կամ

վայելեց այն փառքի երեւակայած քաղցրութիւնը. մանաւանդ Մահմետի սրբի կինը Ալիշան էր, որ Ջուբէյր և թալհա զօրապետների հետ միաբանելով Ալիի փառաց և իշխանութեան բաժակի մէջ չարունակաբար լեղի էր քամում, մինչև որ մի ֆանատիկոս 661 թ-ի սկզբումը նրան (Ալին) էլ դաշոյնի գոհ արաւ. Մինչդեռ Ալին իր կենդանութեան ժամանակ տակ 4 տարի վարած իշխանութեան միջոցին այս կողմում պատերազմում էր նախքին դժուարութեանց հետ, այնտեղից Սիրիայի (Դամասկոսի) կողմից սպառնալի դիւթ էր բարձրացրել այնտեղի կուսակալ Մուավիան, որի մի քոյրը Նաթիլա բռներ Աբու-ազիան Մահմետի մի կինն էր եղած: Խազրաջէն և մնալ Հասանը, Ալիի անդրանիկ որդին, Քեշմէտ և իր հօր մահուանից յետոյ իր կողմնակիցների ընդհանուր հառութեամբ յաջորդեց նորան, բայց համոզված լինելով, որ այդ վատնգաւոր գահը Մուավիայի միահեծանական դադափարների դէմ պաշտպանելու անկարող պիտի լինի, յօժարութեամբ հրաժարվեցաւ խալիֆայութիւնից: Բայց ոչ այդպէս նորա կրտսեր եղբայրը Հասէյն, որը քէշմէտ և բորբոքված ժառանգում էր խալիֆայութեան փառաւոր իշխանութիւնը, բայց չունէր այնքան քաղաքագիտական հմտութիւն և չրջահայեցութիւն, որով կարողանար չափաւորել իր ցանկութիւնը և գոհ չը գնալ իր անունն կրից, ինչպէս հէնց իրանք մահմետականք պահպանակելով նորա անզուսպ փառամոլութիւնը՝ ասում են «քոյր ու քուրանէ մէրօվ դէր քէրքէլա. քա նէչրիֆի չիւն Հասէյն էնդէր բէլա». այսինքն «կոյր ու կուրօրէն մի երքար քէրքէլա, որ Հասէյնի պէս չի ընկնես վարմի մէջ»:

Fonds A.R.A.M

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՐԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՀՎԱՆ ԴԱՏԱՎՃԻՌԸ

Մահուան դատավճիռը ստորագրուած է Ֆրանսայի նախագահ Մակ-Մահոնի կողմից։ Ամենայն հաւանականութեամբ, նա կը գործադրուի Ռոշֆորում։

ՄԱՀՎԱՆ ԴԱՏԱՎՃՌԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մահուան դատավճռի ազդեցութիւնը ամենայն կողմից ցաւալի է եղել։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։

ՄԱՀՎԱՆ ԴԱՏԱՎՃՌԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մահուան դատավճռի ազդեցութիւնը ամենայն կողմից ցաւալի է եղել։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։

ՄԱՀՎԱՆ ԴԱՏԱՎՃՌԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մահուան դատավճռի ազդեցութիւնը ամենայն կողմից ցաւալի է եղել։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։

ՄԱՀՎԱՆ ԴԱՏԱՎՃՌԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Մահուան դատավճռի ազդեցութիւնը ամենայն կողմից ցաւալի է եղել։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։ Ամենքն էլ ասում են, որ Ֆրանսան ոչ մի անգամ այսքան ամօթ չէ կրել, որքան այս անգամ։

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Լոնդոնից „Polit. Corresp.“ լրագիրը հաղորդում է, որ վերջին օրերում Ռուսաստանի շատ նշանավոր անձինք, որոնք ուղևորվում էին Նիցցա, ստացել են հրաման Ռուսաստանի սահմանները չանցնելու։ Ասում են, թե այդ հրամանը տրված է եղել ոչ միայն նրանց համար, որոնց անունները հայտնի են ոստիկանությանը, այլև նրանց, որոնց մասին ոստիկանությունը ոչինչ չգիտի։ Ենթադր

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻ ԱՐԹՈՒՄՆՈ ՏԻԿԻՆ (արտաքսահմանից) որ գիտէ ՖՐԱՆՍԻԿԻՐԵՆ և ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուները, ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԱՁՈՒԹԻՒՆ դասեր է փնտռում: Սուբ Կարապետ, տուն Ըլէկսէ Սոսիկովի, հարցնել ամէն օր:

1—1

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի Եա. Եա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնւում է Կուկիա, Միխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս:

ԿՈՎԿԱՍԵՐԷՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵՒՆԸ պ. պ. ԸՆԳԴԵՄՆԵՐԸ հրաւիրում են նոյեմբերի 29-ին, երեկոյեան 7½ ժամին ներկայ գտնուիլ արտաքոյ կարգի նիստին ընկերութեան բնակարանի մէջ ընկերութեան խորհուրդի հետևեալ կարևոր գործերը քննելու համար: «ՖԻԼՕՔՍԵՐԱՅԻ» գիմ ՄԻՋՆԵԼ գործադրելու համար, որ նա չը մտնի Կովկասեան փոխադրայութեան սահմանները և որի կորստաբեր ազդեցութիւնը յայտնւել է ԳՂԻՄԻ արձնների վրա: Ժողովին կարող են ներկայ գտնուիլ նոյնպէս և օտար անձինք:

3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՐԻՆԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸՐԻ ԵՒ ՁԵՒԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՄԷՋ ընդունում են կանանց և երեխաների զանազան հագուստների կարելը և ձևելը: Մի և նոյն տեսը վերցրած չափով պատրաստում են օրինակներ գանազան նորաձև հագուստների ամենաչափաւոր գներով: Յանկացողների համար սովորել ձևել և չափը վերցնել ամենանոր եղանակով. գործագրութեան օգնութեամբ, ուսումնարանի մէջ որոշված ժամանակներում աւանդվում է այդ նոր եղանակը: Բոլոր եկամտաբեր ուսումնարանը բարելաւելու համար է գործադրվում Մանրամասնութիւնները իմանալ ուսումնարանի մէջ, Էրեանեանցայա փողոցի վրա, № 33 տան մէջ:

2—3 (2)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օր, 27-ին նոյեմբերի կը սկսվի ՋԱՆՋՈՒԼԱԶՈՎՆԵՐԻ մագազինում տղամարդկանց կօշիկների և գդակների վաճառումն, զիջումով, առանց աճուրդի: Առնողները կարող են ընտրել և փորձել առած կօշիկները: Նոյն տեղ վաճառումն գինու և արագի նշանակված գներով:

4—5

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ցանկանում է տալ ՀԱՅԵՐԷՆ և ՖՐԱՆՍԻԿԻՐԷՆ լեզուների դասեր: Հասցէն կարելի է իմանալ գրաճաճառ պ. Ըհտոիք Լէնփիտջեանից:

4—8

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌՈՒ ՈՐ ԸՆԳԼԻԱՑՈՒՆ ՄԵԳՒԱՕՂԻՆԸ ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ: Որովհետև այդ մագազինները առանում է թէյ ուղղակի պատասխանատուներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործատուններից և բանականաւորում է փոքր շահով: Ընդհատ կայ առաքարար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կախաս և շօխոլագ-ֆրայ, մէրքատ և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէյ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվոլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, սամաններ, գանակներ, գդալներ, թէյամանաններ, բաժակներ, թամբեր, գօլոշաներ կանանց և ազամարդկանց, թաշկինակներ, մանկինոշներ, կալոնկօր, թատրէմ, մատրաներ, տեռարկներ, դրիչներ ամեն ձևերի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Ընծրուներ գալ էբէում:

9—100

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼՅԻ ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ երկար ժամանակ պարապել է առևտուրով, ցանկանում է կանոնաւոր, կամ կանոնաւոր չնչին պաշտօն ստանալ: Հասցէն պէտք է իմանալ «ՄՇԱԿԻ» խմբագրատանը:

5—6

Հրատարակութեամբ Օ. Գրիգորեանցի մամուլի տակից դուրս եկաւ պ. Ն. Ակռելեանցի աշխատասիրած հայոց դպրոցների համար ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագրքերը, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս Թիֆլիսի, նոյնպէս և գաւառների հայոց երկսեռ ուսումնարաններում և Ս. Էջմիածնի ճեմարանում:

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Ամիկասեան գրավաճառանոցում Օ. Գրիգորեանցի:

Ը. տարի՝ Նախագիտելիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Ր. տարի՝ մասն ուսուցչական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

Գ. տարի՝ մասն քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա) 60 կ.

Գումարով առնողին գիջումն կը լինի:

6—20

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի գները			1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ			Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

9—100

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀՐՈՒԹԵՒՆԸ

ՄԵՆԻՉԻ ԿՈՎԿԱՍԵՆԷՆ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՂԱՏՎՈՒԹԵԱՄԲ ԲԱՑՈՒԱԾ

Կուհիայում, Միխայլովսկի փողոցի վերայ (կամրջից 3-րդը Միխայլովսկի փողոց աջ կողմը), Հախվերդեանի տանը:

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր հետևեալ բժիշկները՝

Առաւօտեան ժամի 9—11

Նաւասարդեան—խիրուրգիական և վիներական (սիֆիլիտական) հ.

Բուդկովսկի—կանանց և ներքին հ.

Ցերեկուան ժամի 11—1

Լունկևիչ—աչքերի, վիներական և կաշուի հ.

Շահազիզեանց—ներքին հիւանդութիւններու:

Երեկոյեան ժամի 5—7

Ուշակով—երեխայոց հիւանդութիւններու:

Պավլովսկի—ջղային, հոգեկան և ներքին հ.

Շաբաթ օրերը երեկոյեան ժամի 7—8 հիւանդներին ընդունում է ընդհանուր բժշկական խորհուրդը (консультація)

Վիներական ժուռթիւն—ամեն երեկոյեան ժամի 5—7:

Ծաղկահատութիւն (ծաղիկ կտրել) բժշկի ձեռքով առաւօտեան ժամի 9—11:

Գիշերապահ բժիշկը—երեկոյեան ժամի 9-իցը մինչև առաւօտեան ժամի 7-ը նայատ է տալիս հիւանդներին նոցա տանը և հիւանդանոցումն

Հիւանդանոցումը կան և մշտական մահիճներ գիշերօթիկ հիւանդների համար:

Ձաբ՝—երեխաներից յերեկը . . . . . — ր. 50 կ.

Փոքր օպերասիօններ իրանց վիրակապով . . . . . 1 „ — „

Ընդհանուր բժշկական խորհրդի (консультація) . . . . . 3 „ — „

Ծաղիկ պատուաստելու (կտրելու) . . . . . 1 „ — „

Գիշերապահ բժշկին հիւանդանոցումը . . . . . 1 „ — „

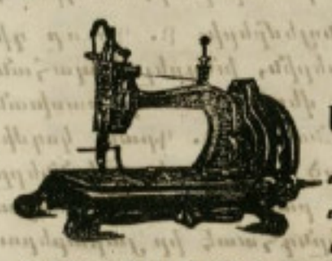
— հիւանդի տանը . . . . . 3 „ — „

Գիշերօթիկ տեղերի վարձը առանձին համաձայնութեամբ:

Ընդհանուրը առվարձանը առաւօտեան բժշկական խորհուրդ և դեղ:

Հիւանդանոցումը մշտապէս բնակվում է բժշկի Առաւօտեանը:

Գլխաւոր բժշկապետ Պավլովսկի

Կ. ՊԱՆՅԵՐ

ԸՏԱՐԱՆԱԿԱՑԱՑ ՓՈՂՈՑ

տուն Զուբալովի: Նկող ձմեռվայ սեզոնի համար առաջարկվում են պատուելի հասարակութեանը ՄԵՆ-

ՐԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՁԵՒԵՐԻ և ՈՏԵՐԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՑ ամենանոր ՁԵՒԵՐԻ չափազանց էժան գներով, այլևայլն ձևերը Ձեռքի մեքենաներ 12—15 րուբլ, Ոտքի 50—80 րուբլ:

38—52

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 1 декабря 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 215 Դեկտեմբերի 3 (15) 1880 Դեկտեմբերի 3 (15) № 215

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գիմում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն ինչով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ:

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն ինչով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ:

Թղթակցութիւնները գրվում են միմիայն խմբագրատան անունով.

Յատուկ պատգամաւորներ չեմք ուղարկում

Թիֆլիսում. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թ.ին

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրոգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի մեծ և մեծերին հետևեալ օրերից)։

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Թեկինաներ և Բանաստեղծական, VIII Յայտարարութիւններ։

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլի, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամ. 5 ր., չորս ամ. 4 ր., երեք ամ. 3. ր. երկու ամ. 2 ր. և մի ամ. 1 րուբլի։

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կրթութեան գործ։ — Նէրքին տեսութիւն։ Դասակ երեսներից։ Նէրքին լուրեր։— Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Գուշտանդն։ «Русскій Курьеръ» լրագրի Թղթակցութիւնը։ Գերմանիա։ Դասակ Գերմանիայից։ Դասակ Թիւրքիայից։ Դասակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հետագիրներ։—Յայտարարութիւններ։

ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Ներկայ համարում տպված Կ. Պոլսի մեր մի նոր թղթակցի նամակը հետևեալ խորհրդածութիւններ է ծնեցնում մեր մէջ։

Ակզբունքով Կ. Պոլսի երեք ընկերութիւնների միանալը օգտակար և միանգամայն անհրաժեշտ գործ էր, բայց երևում է որ այդ նոր „Միացեալ Ընկերութեան" գործադիր ժողովի անդամները դեռ ևս լաւ ծանօթ չեն Հայաստանի բարոյական պահանջների հետ, գոնէ այնքան ծանօթ չեն, որքան ծանօթ էին թէ „Ազարաեան" և թէ „Ոլբոյոցեանց" ընկերութիւնների անդամները։ Նէթէ ոչ, ի՞նչպէս բացատրել այն, որ այժմեան ընկերութեան վարչութիւնը արգելում է Վանի շրջակայ գիւղերից վեր առնել գիշերօթիկ աշակերտներ Վանի վարժարանի մէջ, արգելում է Հայաստանի այլազգի դաւառներից աշակերտ ընդունել ընկերութեան դպրոցների մէջ։

Մինչև որ վարժարանը կը պահի սաներ միայն քաղաքի բնակիչների զաւակներից, գիւղերը երբէք չեն ունենայ վարժապետներ։ Հարկաւոր է որ իրանք գիւղացի պատանիներ պատրաստվեն որպէս ուսուցիչներ վարժարանի մէջ, որպէս դի ժամանակով ընկերութեան դպրոցները սպառնալի պիտոյական դպրոցները իրանց սեփական ուսուցիչներ ունենան։ Քաղաքի բնակիչը երբէք գիւղեր չի գնայ։

Երկրորդ կարևոր խնդիրը Հայաստանի այլազգի նահանգների մէջ կրթութեան տարածելն է։ Ինչեօք ի՞նչ է ընկերութեան նպատակը. միայն Հայերի թէ առհասարակ Հայաստանի մէջ ուսում տարածելը։ Նէթէ նրա նպատակն է ամբողջ Հայաստանի մէջ ուսում տարածելու, այն ժամանակ ընկերութիւնը պէտք է ամեն ջանք գործ դնի գրաւել իր դպրոցների մէջ քիւրդ, եզիդի, ասորի և Հայաստանցի այլ ցեղերի զաւակներին։ Միայն կրթվելով ընկերութեան դպրոցներում, ուսում առարուելուց յետոյ, իրանց կողմից կը սկսեն տարածել ուսում իրանց վայրենի զաւանակիցների մէջ։

Ժամանակ է հասկանալ որ Հայաստանի Հայերին միայն կրթելով, իսկ միւս Հայաստանցիներին անխնամ և վայրենի թողնելով, մենք երբէք չենք ապահովի Հայերին նրանց շրջապատող վայրենի ցեղերի բարբարոսութեան և հարստահարութիւնների դէմ։ Նոյն իսկ Հայերի օգուտը աչքի առջև ունենալով պէտք է ամենամեծ ջանք գործ դնել Հայաստանցի այլազգի ցեղերի վրա քաղաքակրթութեամբ ներգործելու։

Այդ իր ամբողջ պատմութեան մէջ միշտ գուրկ է եղել պրօպագանդայի ոգուց, միշտ իրան շրջապատելիս է եղել մի նեղ չինական պատով։ Յաւելի է որ այդ սխալ, վնասակար, ապագան պատրաստող քաղաքականութեան ընթացքին կամենում է հետևել այժմ և „Միացեալ Ընկերութիւնը"։

Մեր կարծիքով, ընդհակառակն, պէտք է աշխատել ընկերութեան դպրոցներում աշակերտների մեծամասնութիւնը այլազգիներից ընդունել և փոքրամասնութիւնը միայն, որպէս զի հետզհետէ, բուն Հայերից և այդ այլազգիներին աշխատել Հայացնել լեզուով և ոգով, ի հարկէ չը դիպչելով նրանց կրօնին, որովհետև դա Միացեալ Ընկերութեան գործը չէր կարող լինել, այլ մի Հայոց միսիոնարական ընկերութեան գործ է։

Յոյս ունենք, որ Միացեալ Ընկերութեան վարչութիւնը կը հասկանայ մեր միտքը և այսպէս էլ կը գործի ապագայում։

Կրթութիւնը պէտք է տարածել ամբողջ Հայաստանում, բայց մանաւանդ Հայաստանցի այլազգի ցեղերի մէջ, որոնք եթէ անկիրթ մնան, ինչքան էլ քրիստոնեացած լինեն իրանք Հայերը, միշտ սպառնալի, ոչնչացնող ոյժ կը ներկայացնեն Հայերի համար։

Կրթել Հայերին, իսկ այլազգիներին թողնել անխնամ, վայրենի և անկիրթ, — կը նշանակէ ջուր մաղել, կը նշանակէ ապարդիւն գործ կատարել, կը նշանակէ կրթել Հայերին և դարձեալ զոհ թողնել նրանց անկիրթ և վայրենի դրացիների հետքում։

Յանկալի է, որ Կ. Պոլսի ընկերութեան վարչութեան անդամները աւելի գարգացած, աւելի Հասկացող մարդիկ լինէին և աւելի ծանօթ լինէին թէ կրթութեան ժամանակակից գաղափարների և թէ Հայաստանի պահանջների հետ։

Ե. Ա.

ՆԷՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՍԱԿ ԵՐԵՒԱՆԵՑԻ

Նոյեմբերի 21-ին

Մեր լրագրութիւնը շատ հարցեր է արծարծում, շատ խնդիրների վրա է խօսում, միայն մի խնդիր անուշադիր է մնում,—դա Հայկական բարբառների, գնալէկտների ուսումնասիրութեան կարևորութիւնն է, որի մասին ես կամենում եմ այս նամակումս մի խօսք ասել։ Բարբառների այդ ուսումնասիրութեան վրա ես դադարում եմ բառացիտական կողմից։

Անհերքելի ճշմարտութիւն և անտարակոյս փաստ է, որ մի որ և է ժողովրդի բարբառը, մի ազգի լեզուն հարստանում, ճոխանում է նրա մտաւոր զարգացման հետ. ուստի, գիտութիւնները ճիւղաւորվելու հետ առեղծվում են նոր արմատական բառեր, արհեստները կատարելագործելու հետ առաջ են գալիս նոր գիտական տերմիններ և այլն։ Հայոց մտաւոր զարգացումը կանգնած էր իր ամենաբարձր աստիճանի, ապագէի վրա հիմնվող դարում. այնուհետև նա ընկաւ, ընկաւ կամաց կամաց և դարեր լռութեան, որով արտայայտվում էր նոյն դարի հայի մտաւոր զարգացման չափը. իսկ այժմ ով կարող է հակառակվել, որ հայը գանազան պատճառներ հանդամանքների ներքին չէ սկսել մտաւորապէս զարգանալ, ընդունել ուրիշ հարևան մի այլ ժողովրդից—ազգի ամեն գաղափարին հասկանալի աշխարհաբար լեզուն։ Այս աշխարհաբար լեզուն մի որ և իցէ գրաւածք ձեռնարկելու, մի որ և իցէ միտք արտայայտելու համար պիտանանալուն, երկրագործութեան, բուսաբանութեան և այլ գիտութիւնների վերաբերութեամբ, ամենքը կը խոստովանվին, այնքան ազգատ է դեռևս, որ այս դէպքում հարկաւոր է դիմել մեր գրաբար լեզուի բառարանին և այնտեղից արմատական բառեր ժողովել։ Բայց միթէ նոյն իսկ այդ բառարանը կարող է բաւականութիւն տալ այդպիսի մի միտք ունեցողին։—Ո՛չ, եւ ահա ինչու։

Ո՞վ կարող է հակառակվել այն մտքին, որ հայի անտեսութեան եղանակը, ձևը դարերի ընթացքում փոխված չէ. ուրիշն և նա չէ տանել նոր բառեր նշանակութիւն տալու համար կեանքի մէջ եղող կահ-կարասիքի, իրեղէնների, գործիքների, զարդարանքների և այլ պատկանութիւնների մասին։ Ո՞վ չի խոստովանիլ, որ այս ինչ և այն ինչ հայ գաւառական դիւղացիները երկրագործութեան վերաբերութեամբ ունեն առանձին առանձին տերմիններ գործիքների, հողերի կազմութեան, դաշտային բոյսերի տեսակների համար և այլն։ Ո՞վ չի համոզվի, որ աշխարհի այս և այն կողմը ցրված հայերը կենդանաբանութեան, բուսաբանութեան, բժշկականութեան, վաճառականութեան և բազմատեսակ արհեստների վերաբերութեամբ ունեն իրանց սեպհական, երբեմն բուն հայկական և երբեմն ազատազված բառեր, որոնցով մարդ արտայայտում է իր միտքը։ Իսկ հայի ամենօրեայ կեանքում գործադրող այդ բառերը միթէ մի բանաւոր կարող է դնել մեր բառարաններում։ Անշուշտ միտքերան պէտք է ասենք.—ոչ։ Արդեօք եզրակացնենք արդեօք, որ բառագիտական հարցը մի անհրաժեշտ հարց է մեր աշխարհիկ լեզուն յառաջ տանելու և ճոխացնելու համար և մենք պէտք է անպատճառ աշխատենք այդ մասին։ Հապա ինչպէս։ Սա մի այնպիսի ծանր գործոն և դժուար աշխատութիւն է, որ մի մանաւանդ մարդու, անհատի գործ չէ, այլ մի ընկերութեան, որ մի ամբողջ մարմին կազմած, բաւական մեծ գումարներով կարող է հասնել իր նպատակին։ Որովհետև մենք՝ հայերս սիրտ չունենք և գլխաւորապէս սուղ չենք անգործ գումարներ գտնել, այն էլ մի այնպիսի ընկերութեան, որի բարձր նշանակութիւնը հասկացող շատ քիչերը կը գտնվին, այս պատճառով այդ միջոցը շատ թոյլ է և, համարեա, անիրագործելի նպատակին հասցնելու համար։

Մենք այստեղ մի միջոց ենք առաջարկում, որ կարծում ենք շատ նպատակայարմար և թեթև է ընելու, եթէ փոքր ինչ ժանրանակի զոհաբերութիւն ունենանք։ Այդ գործը գլուխ տանելու համար անհրաժեշտ և հնչտ միջոց ունեն մեր գաւառական ուսուցիչները։ Ահա ինչպէս։ Թող կենդանաբանութեամբ պարապող ուսուցիչը պատրիկ աշակերտներին, որ նրանցից մէկը կենդանիների, մեռը գնահատեն-

Fonds A.R.A.M

րի, երրորդը Թիֆլիսների, Թռչուններին, չորրորդը սոզուններին գաւառական բառերը մի առ մի հաւաքի և նրանց իսկականներով ցոյց տայ իրան և այս բոլորը ի նկատի ունենալով, նա գաւառական լեզուի կենդանաբանական բառերի մի բառարան կազմի և մի և նոյն ժամանակ պարզ օրինակներով անցնի կենդանաբանութիւնը աշակերտների հետ։ Այսպէս կարող է վարվել և բառաբանութեամբ պարապող ուսուցիչը, իրեն բաղձանքի դասատուն և այլն։ Ուսուցիչները այս դէպքում պէտք է ուրիշ ուսանող լինեն գաւառական լեզուները ուսումնասիրելու վերաբերութեամբ։

Երբ այսպիսով գաւառական ուսուցիչները բառարաններ կը կազմեն գանազան գիտութիւնների վերաբերութեամբ, այն ժամանակ նրանք իրանց աշխատութիւնները վերադարձ, Թող նախկայացնեն Թիֆլիսում լինելիք ուսուցչական ժողովներին, ուր բոլոր այդ բառարանները քննելուց յետոյ, կը կազմվի նրանցից մի ընդհանուր, իրրև ձեռնարկ, իրրև սեղանի գիրք ամէն մի հայի համար։

Եւ թող Թիֆլիսի ուսուցչական ժողովների կոդմնակի նպատակը այս լինի....

Յովհաննէս-Հէքիմ

ՆԵՐԹԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՐՈՍՏՈՎ, (Դօնի վրա) քաղաքից մեզ գրում են, որ Ս. քահանան չատ հարուստ է, ունի չորս տուն և մի կրպակ։ Այդ բոլոր կալուածները նա գիտաւորութիւն ունի կտակել մի օտար պարոնին, այն ինչ ինքն երկու որդիք ունի, որոնք հիւանդոտ են։ Քահանան ունէր մի անգին գոհար, որ չայտնի չէ թէ ուր գնաց։

Եկող չաբաթից Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ կը սկսի հրատարակվիլ մի գեղարուեստական ուսումնական թերթ ամենայայտնի ուսումնականների մասնակցութեամբ „Художественный Журналъ“ վերնագրով։ Չրատարակութեան տարեկան գինը 6 րուբլի է։

Այս օրերս հասաւ ԹԻՖԼԻՍ ամերիկական մի թատերական խումբ, որ տալու է կոնցէրտներ, բալէտներ և այլն։ Շուտով կը ապրնդ մի մանրամասն յայտարարութիւն այդ խումբի ներկայացումների մասին։

«Վեղու Չայաստանի» լրագիրը յայտնում է որ յունվարից դադարում է ամէնօրեայ։ Դա կը լինի մեր հայ լրագիրներից և ամսագիրներից ամենանշանաւորը, ուրեմն և ժողովուրդին ամենամատչելի թերթ։ Մինչդեռ «Փորձ» և «Մշակ», խոստանալով ենք, չատ թանգ են, այսինքն իրանց քանչիւրի տարեկան գինը 10 րուբլի է, «Վեղուն» կը լինի անհամեմատ աւելի էժան. նրա տարեկան գինը 200 րուբլի կը լինի։

Վաղը, հինգչաբթի, դեկտեմբերի 4-ին, Աթթրոնում թատրոնում կը լինի առաջ սիրողների ներկայացումն, ս. Պարսի և Օսէտրովի մասնակցութեամբ։ կը տրվի պ. Կ. Կիպիանու նոր պիէսա «Семейная война» վերնագրով։ Ինքն հեղինակն էլ կը խաղայ պիէսայի մէջ։

ԸՐՏԵՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՒՐՔԻԱ

Լրագրից գրում են «Daily News» լրագրին «Սովը Հայաստանում» վերնագրով հետևեալը։ «Մենք այստեղ շատ վատ լուրեր ենք ստանում Հայաստանի այլ և այլ կողմերից։ Սովը Մարտինի բնակիչներին յուսահատութեան է հասցրել։ Երկու հազար անձինք յարձակվեցան նոյն տեղացի հարուստների վրա, այնպէս որ կառավարը մեծ դժուարութիւններ ունեցաւ. նրանց վերստին ցրվել, թէև մինչև անգամ զինուորաց վաշտերին էլ դիմել էր։ Նրանցից յիսունն հոգի բանտարկվեցան, բայց հարիւրներով ձգել քաղաքը գնացել են սովամահ լինելուց խոյս տալու համար։ Մծբին քաղաքում հարիւրներով մեռնում են փողոցներում, որովհետև նրանց ուտելիքը խոտ է։ Մի ցաւալի դէպք է պատահել 8 էլերմէն գիւղաքաղաքում։ Մի հոյ, որ իր հինգ որդիներով միասին սովամահ լինելու վտանգումն է լինում, ժողովում է իր բոլոր ոյժերը, որ գնայ եկեղեցի և այնտեղ քահանայից մի ողորմութիւն խնդրէ։ Նա առանում է մի քիչ գրամ և չատ գառնում է ուրախանալով, սակայն այն փողը իր ընտանեաց չանձնելիս անզօրութիւնից և սովածութիւնից նուաղում վայր է ընկնում և հոգին աւանդում։ Բաւէնի նահանգի ժողովուրդը խոտով է կերակրվում։ Բուրդալի գիւղում, ուր սովը սաստիկ տիրում է, նոյնսը անասնով մի բուրդ կենդանի կենդանի թագել իր 12 տարեկան ազան, որովհետև ոչինչ չունէր որ նրան տար ուտելու։ Կապիտէն պէյլերբէյն, վանայ անգլիական հիւպատոսը, հաղորդում է, որ բաշկալէ և Մահմուդիա գաւառների սովամահների թիւը 10,000 հոգու է հասնում»։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աթէնքից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են նոյեմբերի 20-ից, որ յունաբնակ երկիրներից անդադար կամաւորներ են գալիս Յունաստան, այնպէս որ յունական զօրքերի թիւը շուտով 60,000-ի կը հասնի։ Բացի այդ յոյները մեծ չափերով նուիրատուութիւններ են անում „Կարմիր խաչ“ անունով մի ընկերութիւն կազմելու համար, որի նպատակը լինի գնել վիրաւորվածներին։ Շուտով Աթէնքի մէջ երեկոները օփիցերների համար դասեր կը կարգացվեն գինուորական տէօրիայի և ծառայութեան մասին, բացի այդ դասերը կը ծանօթացնեն օֆիցերներին Նպիրոսի և Թէսալիայի դիրքերի հետ։ Ն. Փօլսից հաղորդում են, որ Սալիդվաշա առաջարկել է յունական արտաքին գործերի մինիստրին նոր բանակցութիւններ սկսելու մասին։ Յունական կառավարութիւնը կը զգուշանայ պատերազմական գործողութիւններ սկսելուց, որովհետև Յունաստանը կարող է մեծ վնասներ կրել։ Թիւրքիան էջպէտ հաւատացած է, որ ինքը կը յաղթի, բայց վախենում է իր յաղթութեան հետևանքներից։ Թիւրքաց կառավարութիւնը հասկացրեց Յունաստանին, որ նրա համար շահաւէտ է ընդունել այն երկիրները, որ Թիւրքիան տալիս է նրան կամաւորապէս, քան թէ անհաւասար— պատերազմ սկսել։ Շատ հաւանական է, որ Բ. Դրան և յունական կառավարութեան մէջ նոր բանակցութիւններ կը սկսվին։

„РУССКІЙ КУРЬЕРЪ“ ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

„Русскій Курьеръ“ լրագրին Գերմանիայից հաղորդում են, որ Բերլինի բառուշայի դահլիճի մէջ աղքատներին հովանաւորող գերմանական ընկերութիւնների ներկայացուցիչները մի կօնֆերենցիա կազմեցին։ Գերմանական բոլոր ծայրերից այդպիսի հիմնարկութիւնների մօտ 60 պատգամաւորներ էին հաւաքվել։ կօնֆերենցիան ոչինչ վճիռ չը կայացրեց, բայց նրա վիճաբանութիւնների ժամանակ ամենքը ցանկութիւն յայտնեցին ամբողջ Գերմանիայի համար մի ընդհանուր ընկերութիւն կազմելու մասին, որի նպատակը լինի ընդդիմանալ ողորմութեան խնդրելուն։ Այդ ընկերութիւնը պէտք է օգնէ բոլոր աղքատներին առանց բացառութեան և այդպիսով կարելի է արմատախիլ անել փողոցների մէջ ողորմութեան խնդրելը։ Բացի այդ կօնֆերենցիան ցանկութիւն յայտնեց, որ բոլոր բարեզործական հիմնարկութիւնները մօտենան միմեանց և, եթէ կարելի է, միանան։

Գերմանական գործերի այժմեան դրութենից ամբողջ ազգաբնակութիւնը մինչ այն աստիճան անբաւական է, որ գերմանական մամուլը սկսել է քննել այդ հարցը։ Գազաւոր մամուլը գանգատում է, որ արդէն տաս տարի է, ինչ իշխան Բիսմարկ ընդդիմադրում է քաղաքական և անտեսական ընդհանուր սկզբունքներին և ժողովրդի ներկայացուցիչների համոզմունքները իր խաղալիք է դարձրել։

Պրուսական սէյմի մէջ եղած վիճաբանութիւնները հրէական հարցի մասին չը հանդարտացրին գեղական անբաւականութիւնները գերմանիայի մէջ, այլ ընդհակառակը նրանց աւելի էլ սուր բնաւորութիւն տուին։ Նոյեմբեր պօլիցիան ստիպված էր յայտարարութիւնների տախտակներից մի քանի զրուածքներ գցել, որովհետև նրանցով քրիստոնեանները հրաւիրվում էին կռւել հրէաների հետ։ Նահանգների մէջ հրէաների իրաւունքները սահմանափակելու մասին առարգրութիւնները հետզհետէ շատանում են և մեծ չափեր են առնում։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

«Русскій Курьеръ» լրագրին Բերլինից հաղորդում են, որ նոյեմբեր 4-ին իշխան Հօհենլօէ և կոմս Մոլտկէ ուղեվորվեցին Ֆրիդրիխ-սրուհ իշխան Բիսմարկին այցելելու համար։ Դրանք երկու օր Վեցգին իշխանի մօտ, որի հետ այդ ժամանակամիջոցի ընթացքում խորհրդակցում էին Ֆրանս-գերմանական յարաբերութիւնների մասին։ Թիշնալ քաղաքագէտների հետ յարաբերութիւններ ունեցող լրագրները պատմում են, որ արևելեան գործերն էլ այդ խորհրդածութիւնների ժամանակ քննութեան առարկայ էին դարձել։ Իշխան Բիսմարկ պնդում էր որ պէտք է անյապաղ արձակվի միացեալ նաւատորմը, որը դեռ և Ցեում է Թիւրքիայի ափերի մօտ։ Խօսելով արևելեան խըճդճված գործերի մասին, իշխան Բիսմարկ գանգատվում էր, որ այդ գործերը իշխանից շատ ժամանակ են խլում, որ այժմ նրան չափազանց հարկաւոր է, քանի որ ինքը սաստիկ զբաղված է սօցիալ-քաղաքական օրէնքներով։ Այդ օրէնքների մասին շատ լուրեր են տարածվում, բայց մինչև պէտք չէ հաւատալ, որովհետև դեռ նորերումս մինիստրներից մէկը յայտնեց, որ լրագրները, գրանց մասին տեղեկութիւններ հրատարակելով, ծանօթ չեն կառավարութեան դիտաւորութիւնների հետ։ Այն անձինք, որոնք առիթ են ունեցել Բիսմարկի հետ խօսելու նրա տնտեսական օրէնքների մասին, պատմում են, որ Բիսմարկ իր օրէնքներով մտապիր է ապահովել ոչ թէ միայն մարմնական միջոցներ ունեցող մշակներին, այլ ընդհակառակը նա աչքի առաջ ունէ առհասարակ մշակների վիճակը։

Պրուսական պատգամաւորների ժողովի մէջ հրէական հարցի մասին եղած վիճաբանութիւնները, ինչպէս երևում է, ազդեցին պարլամենտական կուսակցութիւնների փոխադարձ յարաբերութիւնների վրա։ Մի կողմից սաստկութիւն է նշմարվում ազգային—ազատամիտների և սրմտաականների մէջ, որոնք, առաջինների կարծիքով, չափազանց յարձակվեցին հակահրէական շարժման հարցի վրա, իսկ միւս կողմից պահպանողականները և կենտրօնական կուսակցութիւնը մտածեցան միմեանց։

Այս վերջին իրողութիւնը մեծ ազդեցութիւն կունենայ բէյխստագի վիճաբանութիւնների վրա, երբ կը սկսեն քննել իշխան Բիսմարկի սօցիալ-անտեսական օրէնքները։

Հակահրէական շարժումը շարունակվում է։ Բերլինի համալսարանի ընկալօրը արգելց ուսանողներին ներկայացումն տալ Լեսինգին արձան կանգնեցնելու համար, որովհետև սրա անունը հրէական հարցի մէջ նշանաբան է դարձել։ Նոյեմբերում Բերլինի մէջ պրուսական պատգամաւորներից մէկը մի ժողովի առաջ խօսում էր հրէաների և քաղաքական այժմեան դրութեան մասին։ Որովհետև լսողներից շատերը հակառակ կարծիքի էին, ժողովը վերջանալու ժամանակ ահագին աղմուկ բարձրացաւ և անկարգութիւններ պատահեցան, այնպէս որ պօլիցիան ստիպված էր միջամտել։ Լէյպցիգի ուսանողների մէջ հակահրէական պետիցիան ձեռքից ձեռք է անցնում։ „Presse“ լրագիրը այդ իրողութիւնը նրանով է մեկնում, որ ժամանակակից գերմանական ուսանողների մէջ մանկից գերմանական ոգի է յետադիմական ոգի։

ԳԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՑԻՑ

Բէրլին, 2/12 80

Երկար լռութիւնից յետոյ այսօր էլ նամակով միայն ծանր և տխուր լուրեր ունեմ ձեզ հաղորդելու, այնպիսի անցքերի մասին խօսելու, որք ինձ եւրոպական մի երկրում, լուսաւորված հասարակութեան մէջ անկարելի էին երևում, յիշեցնելով անցեալ մանուանց գարերի պրութիները, որք ինձ պատմաբանից են երևում միևնոյն անգամ աւազակ անգութ գաղանների և ներկիրների մէջ, քան թէ Գերմանիան է։

Քանի ամիս առաջ, երբ Թիֆլիս էի, իմ ամենամեծ զգացմունքները վրդովված էին այն խաւար և յետադէմ ոգուց անքից, որ նախանձից, անձնական նախանձից դրդված, հրատարակիչ հայ հասարակութեան խաւարասէր վոքրամասնութիւնը իր անպարոյական օգտակների միջոցով ճշմարտութեան, հասկերոյթեան և առաջդիմութեան դէմ։ Այդ խումբը առաջին առաջին ընկնելով բարոյականութեան սանդղակի վրա, և վերջը կորցնելով ամենայն հասկացողութիւն և գոյացմունք դէպի բարձրը, վանից ի սուրբը, այլ ես չունի ոչինչ կորցնելու։ Անկման պատճառ կորցրած լինելով այդ պարոնները ի հարկէ կորցրին և առհասարակ պատի գազվարը. չը կարողանալով բարձրանալ այն խոր կեղտի միջից, որի մէջ խորասուզվել էին, նրանք փորձեր են անում ամբողջ ժողովուրդը տապալել դէպի իրանց մակերեսութիւնը և այդ կեղտից գլխները բարձրացնում էին անպատկառ, կատաղի հայհոյանք ժպիքելու համար ամէն պատճառ երևոյթների դէմ, փորձելով կեղտը և բարոյական անկումն մի գործիք դարձնել առաջադէմ ձգտումները, բարոյական իդէալները յաղթելու համար....

Ի հարկէ ապարդիւն փորձ՝ դոքա կանգնեն և կը թաղվեն իրանց տապրի—կեղտի մէջ, կը ուսումնասիրեն ապագայ սերունդներից, կամ եթէ կը յիշվին միայն արհամարհանք ժառանգելով յաջորդներից....

Այս էին Թիֆլիսում առտցած տպաւորութիւնները և ես չէի կարծում, որ վերադառնալով Եւրոպա, ես Գերմանիայի մայրաքաղաքում կը պատահեմ մի նման խաւար չարժանի, նմանապէս դրդված նախանձից, բայց այստեղ պարզ նեթական նախանձից, որ այստեղ էլ իր խաղաղական երեսը ծածկում է մի գիմակի ետևից, բարկան երեսը ծածկում է մի գիմակի ետևից, բարձրացնելով հասարակաց օգտի դրօշակը, մի և նոյն ժամանակ ետ մղելով դարերով վաստակած արդիւնքները, բազմելով քաղաքակրթութեան առաջ եկած արդար սկզբունքների դէմ, նոյն իսկ արդարութեան և քաղաքակրթութեան անունով....

Ի հարկէ ապարդիւն փորձ՝ դոքա կանգնեն և կը թաղվեն իրանց տապրի—կեղտի մէջ, կը մնացվեն ապագայ սերունդներից, կամ եթէ կը յիշվին միայն արհամարհանք ժառանգելով յաջորդներից....

Դուք արդէն հասկանում էք, թէ ես ուզում

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ ԲԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

Ա. Կարմիր

Վիեննայի 9 Դեկտեմբերի

—

Ներկայ 3-ին վիեննական առաւօտեան լրագրները մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին Բեռլինի մէջ տեղի ունեցող խորհրդակցութեանց, որոնք կը վերաբերին Սոցիալիստական օրէնքի նախագիծին։ Ինչպէս կը տեսնուի, Բիսմարքի ներկայացուցած նախագիծը ոչ միայն ընդունուած չէ Ռայխստակի մեծամասնութեան կողմէ, այլ եւ ընդհանուր դժգոհութեան առարկայ եղած է։ Ամենէն աւելի ընդդիմադիր կերեւի ազատական կուսակցութիւնը, որ կը պահանջէ, որ նախագիծը ենթարկուի մանրամասն քննութեան յանձնաժողովի մը կողմէ, եւ ոչ թէ ամբողջութեամբ ընդունուի կամ մերժուի։ Ազատականներու այս պահանջը կը հաստատուի նաեւ Ազգային Լիբերալ կուսակցութեան կողմէ, որ կը յայտարարէ, թէ ինքն ալ կը պահանջէ, որ նախագիծը յանձնաժողովի մը ուղարկուի։ Ազատական եւ Ազգային Լիբերալ կուսակցութիւնները միասին կը կազմեն Ռայխստակի մեծամասնութիւնը։ Ինչ կը վերաբերի Կեդրոնական կուսակցութեան, անոր անդամները ալ կը պահանջեն, որ նախագիծը յանձնաժողովի մը ուղարկուի։ Ասոնք կը յայտարարեն, թէ նախագիծը ընդունելի չէ, եթէ ան չի ներառեր Սոցիալիստական օրէնքի ենթակայ ընելու ամէն մարդ, որ կը պատկանի Սոցիալիստական Միութեան։ Ասոնք կը պահանջեն նաեւ, որ Սոցիալիստական Միութեան անդամները ենթարկուին Ռայխստակի ընդհանուր ընտրութեան օրէնքին։ Ասոնք կը պահանջեն նաեւ, որ Սոցիալիստական Միութեան անդամները ենթարկուին Ռայխստակի ընդհանուր ընտրութեան օրէնքին։ Ասոնք կը պահանջեն նաեւ, որ Սոցիալիստական Միութեան անդամները ենթարկուին Ռայխստակի ընդհանուր ընտրութեան օրէնքին։

Ա. Կարմիր

Վիեննայի 9 Դեկտեմբերի

—

ՆԱՄԱԿ ԲԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

Ա. Կարմիր

Վիեննայի 9 Դեկտեմբերի

—

Ներկայ 3-ին վիեննական առաւօտեան լրագրները մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին Բեռլինի մէջ տեղի ունեցող խորհրդակցութեանց, որոնք կը վերաբերին Սոցիալիստական օրէնքի նախագիծին։ Ինչպէս կը տեսնուի, Բիսմարքի ներկայացուցած նախագիծը ոչ միայն ընդունուած չէ Ռայխստակի մեծամասնութեան կողմէ, այլ եւ ընդհանուր դժգոհութեան առարկայ եղած է։ Ամենէն աւելի ընդդիմադիր կերեւի ազատական կուսակցութիւնը, որ կը պահանջէ, որ նախագիծը ենթարկուի մանրամասն քննութեան յանձնաժողովի մը կողմէ, եւ ոչ թէ ամբողջութեամբ ընդունուի կամ մերժուի։ Ազատականներու այս պահանջը կը հաստատուի նաեւ Ազգային Լիբերալ կուսակցութեան կողմէ, որ կը յայտարարէ, թէ ինքն ալ կը պահանջէ, որ նախագիծը յանձնաժողովի մը ուղարկուի։ Ազատական եւ Ազգային Լիբերալ կուսակցութիւնները միասին կը կազմեն Ռայխստակի մեծամասնութիւնը։ Ինչ կը վերաբերի Կեդրոնական կուսակցութեան, անոր անդամները ալ կը պահանջեն, որ նախագիծը յանձնաժողովի մը ուղարկուի։ Ասոնք կը յայտարարեն, թէ նախագիծը ընդունելի չէ, եթէ ան չի ներառեր Սոցիալիստական օրէնքի ենթակայ ընելու ամէն մարդ, որ կը պատկանի Սոցիալիստական Միութեան։ Ասոնք կը պահանջեն նաեւ, որ Սոցիալիստական Միութեան անդամները ենթարկուին Ռայխստակի ընդհանուր ընտրութեան օրէնքին։ Ասոնք կը պահանջեն նաեւ, որ Սոցիալիստական Միութեան անդամները ենթարկուին Ռայխստակի ընդհանուր ընտրութեան օրէնքին։

Ա. Կարմիր

Վիեննայի 12 (24) Դեկտեմբերի

—

ՆԱՄԱԿ ԲԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

***

Ներկայ ազգային <Պէյհի> մէջ տասն ու հինգ տարի առաջ Ռուսիոյ մէջ ապրող Գերմանացիներու Հայրենասիրական Միութիւնը հաստատուեցաւ։ Ան ունէր իր նպատակը եւ ծրագիրը։ Ան կ'ուզէր ամրապնդել Գերմանական ազգային զգացումը Ռուսիոյ մէջ ապրող Գերմանացիներուն մէջ։ Ան կ'ուզէր ամրապնդել Գերմանական ազգային զգացումը Ռուսիոյ մէջ ապրող Գերմանացիներուն մէջ։ Ան կ'ուզէր ամրապնդել Գերմանական ազգային զգացումը Ռուսիոյ մէջ ապրող Գերմանացիներուն մէջ։

Ա. Կարմիր

Վիեննայի 12 (24) Դեկտեմբերի

—

ՆԱՄԱԿ ԲԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԻՒՆ

***

Ներկայ ազգային <Պէյհի> մէջ տասն ու հինգ տարի առաջ Ռուսիոյ մէջ ապրող Գերմանացիներու Հայրենասիրական Միութիւնը հաստատուեցաւ։ Ան ունէր իր նպատակը եւ ծրագիրը։ Ան կ'ուզէր ամրապնդել Գերմանական ազգային զգացումը Ռուսիոյ մէջ ապրող Գերմանացիներուն մէջ։ Ան կ'ուզէր ամրապնդել Գերմանական ազգային զգացումը Ռուսիոյ մէջ ապրող Գերմանացիներուն մէջ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱԾՈՒ ՏՊԱՐԱՆ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՒՑԻՉ ՎԱՆՔԻ ՀԱՅՈՑ

Ներկայ 1 Դեկտեմբերի Երեքի հաւաքուած ընդհանուր ժողովոյ մէջ 28-ին Վանեցի Հայրենասէր Ազգայիններ որոշեցին հիմնել Վանայ Հայկական Հաւաքածոյ մը, որուն համար ալ ընտրեցին հետեւեալ անձերը։

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՒՑԻՉ 1 Դեկտեմբերի

Ներկայ 28-ին Վանեցի Հայրենասէր Ազգայիններ ժողովոյ մէջ որոշեցին հիմնել Վանայ Հայկական Հաւաքածոյ մը, որուն համար ալ ընտրեցին հետեւեալ անձերը։

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՒՑԻՉ 1 Դեկտեմբերի

Ներկայ 28-ին Վանեցի Հայրենասէր Ազգայիններ ժողովոյ մէջ որոշեցին հիմնել Վանայ Հայկական Հաւաքածոյ մը, որուն համար ալ ընտրեցին հետեւեալ անձերը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱԾՈՒ ՏՊԱՐԱՆ

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՒՑԻՉ ՎԱՆՔԻ ՀԱՅՈՑ

Ներկայ 1 Դեկտեմբերի Երեքի հաւաքուած ընդհանուր ժողովոյ մէջ 28-ին Վանեցի Հայրենասէր Ազգայիններ որոշեցին հիմնել Վանայ Հայկական Հաւաքածոյ մը, որուն համար ալ ընտրեցին հետեւեալ անձերը։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՕՐՈՒՆԱՒՏԻ ԽՄԻՉՔՆԵՐԻ ԸՆԵԻՏՈՒԹԻՒՆ ԴԻՏԵՐՈՒՄ Ե ԸՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՄԵԱԻԹԻ ՄԷՋ, այժմ ճախճուռմ են խնբես և պօրտվէյն որոնք երեք տարիշրիշի մէջ են եղած 1 ր. 50 կ. շիշը, և 1 ր. 20 կ., ամենալաւ կոնեակ 2 ր.։ Նոյնտեղը ծախվում են 5,000 պօղնօվներ և կոզպէքներ 8 կ. և աւելի թանդ։ Ընգլիական բէվօլվերներ 4 ր. մինչև 35 ր., ամենալաւ ատաններ 2 ր. դիւժինը։ Վերարկու կամ ամբողջ զգեստ 15 ր. և աւելի թանդ և այլն։

1—10

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ
ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ
МАГАЗИНЫ
СЪ ОТОПЛЕНІЕМЪ ПЕЧАМИ ГЕЗЛЕРЪ-ОЛЬДЕНБУРГЪ
вмѣстѣ или порознь
ХОРОШІЕ

8—10

ԿՈՎԿԱՍԵՑԻՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ պ. պ. ԸՆԴԱՍՏՆԵՐԸ հրաւիրւում են նոյեմբերի 29-ին, երեկոյեան 7½ ժամին ներկայ գտնվել արտաքոյ կարգի նիստին ընկերութեան բնակարանի մէջ բնկերութեան խորհուրդի հետևեալ զեկուցումը քննելու համար «ԳԻՒՂՕՍՏԵՐՑԻ» դէմ ՄԻՋՈՑՆԵՐ դործադրելու համար, որ նա չը մտնի Կովկասեան փոխարքայութեան սահմանները և որի կոպտաարբը ազդեցութիւնը յայտնվել է ԿՂԻՄԻ որձերի վրա։ Ժողովին կարող են ներկայ գտնվել նոյնպէս և օտար անձինք։

3—5

Ծախում եմ ՏՆԵՐԻ ՇԻՆՄՈՒԹԻՒՆ համար ՀՈՂԻ ԿՏՈՐՆԵՐ, ինչ չափի էլ կամենայ գնողը, Մուշայիդի այգու միւս կողմը. ՄԵԼԸՍԵՏՆԵՐԻ սկսած ՇԻՆՄՈՒԹԻՒՆԸ ՄՕՏ, իւրաքանչիւր քառակուսի ՍԺԻՆԸ ՀԻՆԳԻՑ մինչև ՎԵՑ ՐՈՒԲԼԻ։ Հազար քառակուսի սաժէնից աւելի գնողներին իւրաքանչիւր քառակուսի սաժէնին 50 կ. ՕԺՂՄՈՒՆ և լինում ՓՈՂԵՐԻ ԿԻՍԻՑ ոչ աւելի վճարելը կախված է ՈՒՇՔԱՑՆԵԼ տարեկան 8% վճարելով։ Հարցնել Միխայլովսկայա փողոցի վրա № 123 ՏԸՆ տիրոջը։ Լօնթխայում։

6—4

ԹԻՓԼԻՍԻ ԸՐԵԳՈՐԾՕՒԿՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸՐԻ ԵՒ ՁԵՒԻ ՕԻԼՈՒՄՆԵՐԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ՄԷՋ ընդունում են կանանց և երեխաների զանազան հագուստների կարելը և ձևելը։ Մի և նոյն տեղը վերցրած չափով պատրաստվում են օրինակներ զանազան նրբաձև հագուստների ամենաչափաւոր գներով։ Յանկացողների համար սովորել ձևել և չափը վերցնել ամենանոր եղանակով, գործագրութեամբ, ուսուցիչների մէջ որոշված ժամանակներում աւանդվում է այդ նոր եղանակը։ Ոդոր նկամաւոր ուսուցիչներ բաժանելու համար է գործադրվում։ Մանրամասնութիւնները իմանալ ուսուցիչների մէջ, Բրեհնայնայա փողոցի վրա, № 33 տան մէջ։

3—3 (2)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օր, 27-ին նոյեմբերի կը սկսվի ՋԱՆԶՈՒԼԱՉՈՎՆԵՐԻ մագազինում աղամարդկանց կօշիկների և գդակների վաճառումն, դիժումով, առանց ամաւորի։ Առնողները կարող են ընտրել և փորձել առած կօշիկները։ Նոյն տեղ վաճառումն գինը և արագի նշանակված գներով։

5—5

ԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԱՆ 1 ր. 20 կ. մինչ 2 ր. Փոնար ամենալաւը, առաջված է անգլիական խանութի մէջ։ Նոյն տեղը առաջված են մեծ քանակութեամբ դիղին մահճակալներ և ուրիշ ապրանքներ։

1—10

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ պղնձէ, ցինկի, արճրճի և ջրանցքների գործերի ևա. ևա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գտնվում է Կուկիա, Միխայլովսկայա փողոգի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս։

ՄՈ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ երկար ժամանակ պարապել է առևտրով, ցանկանում է ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒ, կամ կանոնաւոր չինի պաշտօն առանալ։ Հասցէն պէտք է իմանալ «ՄՇԱԿի» խմբագրատանը։

6—6

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Հայոց Ազգային Վարժարանի տնօրէնութիւնը հրատարակել է հետևեալ դասագրքերը, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս թիֆլիսի, նոյնպէս և գաւառների հայոց երկսեռ ուսումնարաններում և Ս. Էջմիածնի ճեմարանում։

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Աւետիսեան գրավաճառանոցում Ք. Գրիգորեանցի։

Ա. տարի՝ Նախագիտելիք (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Բ. տարի՝ տնտ ուսուցիական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

Գ. տարի՝ տնտ քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա) 60 կ.

Գումարով առնողին գինը կը լինի։

7—20

ԱՆԴԻՍԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի գինը			1 ր. 5 կ.	Ասկվայից բերվող թէյի հետ				Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

10—100

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՆՈՐԻՆ ԿԱՑՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐԶՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻՆՉ ԻՐԻԼԸՆ ԿՈՎԿԱՍԵՑԻՆ ՓՈԽԱՐՔՐՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՓԼՏՎՈՒԹԵԱՄԲ ԲԱՑՈՒԱԾ

Կաւկիայում, Միխէօվսկի փողոցի վերայ (կամրջից 3-րդը Միխայլովսկի փողոցի կողմը), Հախվերդեանի տանը։

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր հետևեալ բժիշկները՝

Ընտանեան ժամ 9—11

Նաւասարդեան—խիրուրգիական և վեներական (սիֆիլիտական) հ.

Բուդկովսկի—կանանց և ներքին հ.

Ընտանեան ժամ 11—1

Լունկևիչ—աչքերի, վեներական և կաշւոյ հ.

Շահազիզեանց—ներքին հիւանդութիւնների։

Երեկոյեան ժամ 5—7

Ուշակով—երեխայոց հիւանդութիւնների։

Պավլովսկի—ջղային, հոգեկան և ներքին հ.

Շաբաթ օրերը երեկոյեան ժամ 7—8 հիւանդներին ընդունում է ընդհանուր բժշկական խորհուրդը (консультація)

Լեկտրաթերապեւտիան—ամեն երեկոյեան ժամ 5—7։

Ծաղկահատութիւն (Ծաղիկ կտրել) բժշկի ձեռքով առաւօտեան ժամ 9—11։

Դիշերապահ բժիշկը—երեկոյեան ժամ 9-իցը մինչև առաւօտեան ժամ 7-ը նպաստ է տալիս հիւանդներին նոցա տանը և հիւանդանոցում։

Հիւանդանոցումը կան և միւսական մահիճներ դիշերօթիկ հիւանդների համար։

Արբ՝—երթևեկներից ցերեկը	— ր. 50 կ.
Փոքր օպերատիւններ իրանց միրակապով	1 „ — „
Ընդհանուր բժշկական խորհրդի (консультація)	3 „ — „
Ծաղիկ պատուաստելու (կարելու)	1 „ — „
Դիշերապահ բժշկին հիւանդանոցումը	1 „ — „
— հիւանդի տանը	3 „ — „

Դիշերօթիկ տեղերի վարձը առանձին համաձայնութեամբ։

Ընդհանրը ասվարձ են սառնում բժշկական խորհուրդը և դեղ։

Հիւանդանոցումը մշտապէս բնակվում է բժիշկ Ընտանեան։

Դիրեկտոր բժշկապետ Պավլովսկի

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 2 декабря 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 216 Դեկտեմբերի 4 (16) 1880 Դեկտեմբերի 4 (16) № 216

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Բաժանորդագրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզուով:
Տեղեակ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակելիս առաջին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիւրքով և նոյն պրոգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի մօն և տօներին հետևեալ օրերից):

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Գեղեցիկ և բանաստեղծական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, առտեան 10 ռուբլի, կէս տարուան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 ռուբլի:

Գրվիլ կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թիւրքիայի ապագան.—Ն ե ր ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն. Նամակ Ալէքսանդրապօլից. Նամակ Մեղրիից. Ներքին լուրեր:—Ա ր տ ա ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն. Թիւրքիա. Յունաստան. Արեւելեան գործեր. Նամակ Թիւրքիայից.—Յայտարարութիւններ:

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԱՊԱԳԱՆ

—

Անգլիական „Times" լրագիրը, խօսելով միացեալ Նահանգների լուծվելու մասին, ասում է որ Անգլիան, առաջվայ պէս պատրաստ է ճնշում նպաստել արևելեան խնդրի վճռելուն, բայց չունենալով առանձին շահեր արևելքում, նա չի յանձն առնի այդ խնդրի վճռելու ինիցիատիվը:

Դեռ երբ որ Ռիկօնսֆիլդի մինիստրութիւնն էր կառավարութեան գլուխ, Անգլիան ասում էր որ ազատամիտները անպատճառ կը պաշտպանեն Թիւրքիայի Հպատակ քրիստոնեայ վոքր ազգութիւնները: Բայց եթէ այդ վոքրիկ ազգութիւնների կողմն էլ չեն պահի, գոնէ Հաստատ կարելի է ասել, որ Թիւրքաց կառավարութեան կողմն էլ չեն պահի: Դա էլ կը լինի մի քայլ դէպի առաջ, եթէ Թիւրքիային կը թողնեն իր վիճակին. այն ժամանակ Թիւրքիահպատակ քրիստոնեայ ազգերը իրանք կը տեսնեն իրանց գործը կառավարութեան հետ:

Եւ ճշմարիտ մինչև այժմ եւրոպական մեծ պետութիւններից ամեն մինը Հերթով միշտ Հովանաւորում էր Թիւրքիային, ղեկավարում էր նրա պետական գործերը, փող կամ գէնք էր Հայթայթում Օսմանեան կառավարութեանը, խորհրդներ էր տալիս նրա պետական մարդիկներին: Երբ որ Թիւրքիան եւրոպական մի պետութեան Հետ պատերազմ ունէր, եւրոպական մի այլ պետութիւն բացարձակ կամ գաղտնի կերպով օգնում էր Թիւրքիային....

Ընդհակառակն, Թիւրքիային երբէք չէին թողնում իր սեփական վիճակին, և այդպէս անտանելի եւրոպական Հատատարկութիւնը պահպանելու նպատակով, Եւրոպան միշտ աշխատում էր օգնել Թիւրքիային և գոյց տալ նրան աւելի գօրեղ, քան թէ նա է իրապէս:

Բայց թող փորձեն Թիւրքիային բոլորովին չօգնել, թող յանձնեն նրան իր սեփական վիճակին, և կը տեսնէք, որ այդ պետութիւնը ինքն իրան կընկնի, կը քայքայվի...

Եւրոպան, եթէ ճշմարիտ, չէ կամենում կամ չէ կարող անկեղծ կերպով օգնել Թիւրքիահպատակ քրիստոնեայ ազգութիւններին քաղաքական վերականգնման, մեծ օգուտ տուած կը լինի թէ եւրոպական և թէ ասիական Թիւրքիայի քրիստոնեայ վոքր ազգութիւններին, եթէ բոլորովին չը խառնվի Օսմանեան կառավարութեան գործերի մէջ: Եւ այն ժամանակ քրիստոնեայ ճնշված ազգերը իրանք կը տեսնեն իրանց Հաշիւը կառավարութեան Հետ:

Մի պետութիւն, որ իր թէ քաղաքական և թէ դիւանագիտական պաշտօնեաներին երկու տարվայ ռոճիկը չէ վճարել, երկար տևել չէ կարող:

Մի բան երբէք չը պէտք է մոռանանք, այն է որ Թիւրքիան վաղուց կընկնէր, եթէ Եւրոպան նրան արուեստական կերպով պահպանած չը լինէր:

Ինչպէս երևում է, Գլադստոնի նպատակն է այժմ թողնել Թիւրքիային որ նա անպատճառ ամեն տեսակ սխալներ և անպատճառներ ընթանայ դէպի իր կորուստը:

„Times" լրագրի խօսքերից երևում է, որ Գլադստոնի կարծիքով Անգլիայի շահերը չեն վտանգվի, եթէ Թիւրքիայի քաղաքական իշխանութիւնը փոքր ուս փոքր կանցնի նրա Հպատակ քրիստոնեայ ազգութիւնների ձեռքը:

Եթէ Եւրոպան կամենում է կրկին միաձայն կերպով ներգործել Օսմանեան պետութեան վրա, Անգլիան էլ կը մասնակցի այդ ներգործութիւնը, իսկ Հակառակ դէպքում Անգլիան վրձռել է թողնել Թիւրքիային իր սեփական մահով մեռնելու:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

24 Նոյեմբերի

Ձը գիտեմ ինչ պատճառներից ստիպված «Մեղուն» խմբագիրը կատածի մէջ է ընկնում «Մշակի» 197 համարում տպված նամակին վերաբերութեամբ, համարելով նրան կեղծ, որը պատրաստ կարծիքով մի տեսակ դատապարտութիւն է: Նա առանձին ուշադրութիւն չեմ դարձնում պատրաստ խայտառակ դրպատութիւններին, որոնք շռայլել է իմ անձնասիրութեան դէմ «Մեղուն» 88 համարում, այլ խոնարհաբար կը խնդրէի «Մշակի» խմբագրութիւնից ուղարկել պ. Սիմոնեանցին իմ նամակի իսկականը, որպէս զի փարատվի պարոնի կարծիքը: Իսկ ինչ վերաբերում է նրա այն խօսքերին, թէ ես պատուաւոր անձն եմ, թէ թակից վախած,—դրա մասին այժմ ասելու եմ հետևեալը մի խօսք անգամ ասել, որովհետև ինձ ճանաչողը արդէն լաւ գիտէ, թէ որպիսի անձն եմ ես. միայն պ. Սիմոնեանցին կարծիքը կը փարատեմ այն ժամանակ, երբ պարոնը կը նշանակեմ ամենամբ ծանօթանալ նրա հետ:

Զարմանում եմ, որ պ. Սիմոնեանցը դեռ չէ դադարել այն ողայական կարծիքներից, որ մի ժամանակ յայտնում էր, թէ «Մշակի» թղթակցութիւնները կեղծ են և չունեում են խմբագրատան մէջ: Ա.յդպիսի անձնասիրութեան հետ, իմ կարծիքով, աւելորդ է մինչև անգամ վիճաբանել, որովհետև պարոնի նպատակն է ոչ թէ վիճաբանել յարուցած հարցի մասին, այլ, ինչպէս ինքը ցոյց է տալիս «Մեղուի» 88 համարում, առանձին հաշիւներ ունի թղթակիցների անձնասիրութեան հետ, որը ամենևին հարցի հետ կապ չունի:

Սմբ. Պարսամեանց

ՆԱՄԱԿ ՄԵՂՐԻՑ

—

18 Նոյեմբերի

Անցեալ օրերում մեր փողոցում կարգադրում էր «Մշակի» № 163 ներքին լուրերում գրվածը. «Մեղրի գիւղից գրում են. անցորդին ամենուրեք ընդունելութեան երեք տարվայ ժամանակամիջոցը լրանում է. այս տարի յոյս կայ, որ ժողովուրդը վերջապէս կազատվի այդ անտանելի մարզից և այլն»: Մեր ամենամեծ պատիւ համարեցինք մենք մեզ ներկայացնել մեր հարգելի հայրենակիցներին, միայն համակրելով այդ լուրը հաղորդողին, հարցնում եմ, արդեօք անտանելի չանուանէին՝ ապա ինչ անուանէին մի ամենատերը, որպիսին իր ընտրութեան երեք տարվայ ժամանակամիջոցում ոչ մի հրապարակական հաշիւ չէ ներկայացրել, այլ կանչել է չորս-հինգ անձինքներին ասելով. «քաոս-Գրիգոր, խնամի Յարութիւն, Հայրապետ-ապեր և այլն, համեցէք մեր առն՝ բան ունինք, և վերջը հաշիւից դուրս է եկել մի չորք պարտքերի հատարակութեան վրա, հատարակութեան այդ ինքնագլուխ ներկայացուցիչների չնորհիւ: Նա գերեզմանատներից քանդեց ու նրանց տեղ չինութիւն կանգնացրեց. իսկ գերեզմանատէրերը մեսային արտասվելով նա գանգատատուներից ու պատասխանատուներից երկու անդամ կաշառ ստացու Թողնելով գործերը անվճիռ, իսկ մի քանիների էլ պահանջը պարտականից առնելով, փորը իրա գրպանումը պրեց, այլ և այլ անտեղի պատճառներ բերելով նա պարկատատոյի մշակներին քանդեցրեց և պատճառ բռնելով թէ անցագիր չունեն, անվարձ արձակեց խեղճերին: Նա ստացու մեր պ. պատասխանից անցագրի վկայականներ, այն հիման վրա, որ ժողովուրդը Ջանգեզորի հետաքրքրութեան պատճառու, վկայականը առաջարկի Նախիջևանի գաւառական գանձարանը, և ստանալով անցագիր՝ գնայ յօտարութիւն: Բայց բանը ուրիշ կերպարանք ստացու. ամենատէրը բացի մարկայի փողը, իւրաքանչիւր վկայականի համար ստացու 1 ր. 40 կ., ասելով, թէ գանձարանին պէտք է հասնի: Ահա այսպիսի խաբեբայութիւնների պատճառով ընկնում է պ. գաւառապետի վարկը, իսկ մի օտարութիւն դնացողից էլ ստանալով փող, տուեց նրան կեղծ անցագիր և նա կալանաւորվեց Նախիջևանում: Նա հատարակութեան աւելորդ ծախքերի մէջ է գցել տարեկան 300 ր. ինքն մաքրազարդելով: Այսպիսի փողերի մէջ գլխաւոր տեղն են բռնում այն ատենանաւորների ծախքերը, որոնք նրա տունը գալով, հատարակութիւնից ուտելիք են գնել ու արժէքը միանուագ տուել են ամենուէրին: Նա զղջացրել է մեր այն չրջաբնակներին, որոնք դէպի մեր գիւղը պատկառանքով են վերաբերվում, նրանց վրա զայրացրած անուղի ակնարկներ: Նա փողոցային մաքրութեան վրա ուշադրութիւն չը դարձրեց, և հիւանդութիւնները հետզհետէ չատանալով, գիւղը այժմ ներկայանում է իրրև մի մեծ հիւանդանոց: Նա մշանջնաւոր քնի ենթարկից մեր ծխական դպրոցի արդէն իրագործված խնդիրը, որպէս զի դիւղիս ուսման գնկը մնայ իր նման կեղծ ատենման ստացող տիրացուների ձեռքին: Նա իր նման վաշխառուներին պաշտպան հանդիսանալով, փողի տոկոսիքը 8-ից հասցրեց մինչև 60% և աւելի: Ահա այժմ 150 ծխից բաղկացած այն չէն Մեղրին, գերի է դարձել 10—15 անձնասիրութիւնների ձեռքում, այնքան թաղմութիւն մարդկանց աշխատում են աշխատատ, բայց չեն կարողանում պարտքի անտանելի տոկոսը վճարել: Մինչև անգամ նա իրաւունք ստեց 7 տարեկան աղջիկը պահել տալ 26 տարեկան երիտասարդի հետ:

Քանի այսպիսի բաներ գրեմ. Չէրն ասեմ կամ գոն խոտավանիմ. Մեր ամենատէրի սխրագոր-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ռեվալենտա արաբիկա. Սա դեղամիջոցը ստացվում է Եգիպտոսում աճող մի բույսի արմատից։ Ասում են, որ այդ դեղամիջոցը բուժում է ամենասարսափելի հիվանդությունները։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։

Ռեվալենտա արաբիկա. Սա դեղամիջոցը ստացվում է Եգիպտոսում աճող մի բույսի արմատից։ Ասում են, որ այդ դեղամիջոցը բուժում է ամենասարսափելի հիվանդությունները։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։

Ռեվալենտա արաբիկա. Սա դեղամիջոցը ստացվում է Եգիպտոսում աճող մի բույսի արմատից։ Ասում են, որ այդ դեղամիջոցը բուժում է ամենասարսափելի հիվանդությունները։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։

Ռեվալենտա արաբիկա. Սա դեղամիջոցը ստացվում է Եգիպտոսում աճող մի բույսի արմատից։ Ասում են, որ այդ դեղամիջոցը բուժում է ամենասարսափելի հիվանդությունները։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։ Ռեվալենտա արաբիկան ունի նաև մի ուրիշ հատկություն, որ ամենից կարևորն է։ Նա կանանց ամուսնական կյանքում ամենամեծ երջանկությունն է պարգևում։

Fonds A.R.A.M

Նոյեմբերի 19-ին Լոնդոնի Ալեքսանդրա պալատում տեղի ունեցավ Ազգերի միության առաջին համաժողովի բացումը։ Ներկա էին 41 պետությունների պատվիրակներ։ Համաժողովի նախագահ ընտրվեց Բելգիայի վարչապետ Պոլ Հանոն։ Ներկայացուցիչները ողջունեցին միության գաղափարը, որը պետք է ապահովի խաղաղությունը Եվրոպայում։

Համաժողովի առաջին որոշումներից մեկը եղավ Ազգերի միության կանոնադրության ընդունումը։ Կանոնադրության 10-րդ հոդվածը նախատեսում է անդամ պետությունների տարածքային ամբողջականության և քաղաքական անկախության փոխադարձ երաշխավորում։ Հոդվածի շուրջ ծավալվեցին ամենաթեժ բանավեճերը։ Շատ պատվիրակներ պնդում էին, որ այն կարող է խոչընդոտել ինքնորոշման իրավունքի իրականացմանը։

Համաժողովը որոշեց Ազգերի միության խորհրդի կազմում ունենալ 9 անդամ, որոնցից 4-ը՝ մշտական։ Մշտական անդամներ դարձան Անգլիան, Ֆրանսիան, Իտալիան և Ճապոնիան։ Ոչ մշտական անդամների ընտրությունը պետք է կատարվեր երեք տարի ժամկետով։ Առաջին ոչ մշտական անդամներ ընտրվեցին Բելգիան, Բրազիլիան և Հունաստանը։

Համաժողովը որոշեց Ազգերի միության գրասենյակը տեղակայել Ժնևում։ Գլխավոր քարտուղար նշանակվեց Ջեյմս Էրիկ Դրամոնդը։ Նրա պաշտոնավարման ժամկետը սահմանվեց հինգ տարի։

Համաժողովը որոշեց նաև Ազգերի միության դրոշը։ Այն սպիտակ է, կենտրոնում՝ կապույտ գլոբուս, որի շուրջ գրված է «Ազգերի միություն» լատիներեն։

Համաժողովը ավարտեց իր աշխատանքները նոյեմբերի 28-ին։ Ընդունվեցին 26 որոշումներ, որոնցից 5-ը վերաբերում էին Ազգերի միության կանոնադրության փոփոխություններին։ Հաջորդ համաժողովը նշանակվեց 1881 թ. հունիսի 15-ին։

Ազգերի միության ստեղծումը մեծ հույսեր արթնացրեց աշխարհի ժողովուրդների մեջ։ Շատերը կարծում էին, որ այն կկարողանա կանխել նոր պատերազմները։ Սակայն ժամանակը ցույց տվեց, որ միությունը չունի բավարար լծակներ իր որոշումները կյանքի կոչելու համար։ Ամենամեծ թերությունը այն էր, որ միության որոշումները պարտադիր չէին անդամ պետությունների համար։

Ազգերի միության առաջին ժողովը տեղի ունեցավ 1881 թ. հունիսի 15-ին Ժնևում։ Ներկա էին 41 պետությունների պատվիրակներ։ Ժողովի նախագահ ընտրվեց Բելգիայի վարչապետ Պոլ Հանոն։ Ժողովը քննարկեց միության կանոնադրության մի շարք հոդվածներ, որոնք ընդունվեցին նոյեմբերի 28-ին։

Կանոնադրության 10-րդ հոդվածը նախատեսում էր անդամ պետությունների տարածքային ամբողջականության և քաղաքական անկախության փոխադարձ երաշխավորում։ Հոդվածի շուրջ ծավալվեցին ամենաթեժ բանավեճերը։ Շատ պատվիրակներ պնդում էին, որ այն կարող է խոչընդոտել ինքնորոշման իրավունքի իրականացմանը։

Ժողովը որոշեց Ազգերի միության խորհրդի կազմում ունենալ 9 անդամ, որոնցից 4-ը՝ մշտական։ Մշտական անդամներ դարձան Անգլիան, Ֆրանսիան, Իտալիան և Ճապոնիան։ Ոչ մշտական անդամների ընտրությունը պետք է կատարվեր երեք տարի ժամկետով։ Առաջին ոչ մշտական անդամներ ընտրվեցին Բելգիան, Բրազիլիան և Հունաստանը։

Ժողովը որոշեց նաև Ազգերի միության դրոշը։ Այն սպիտակ է, կենտրոնում՝ կապույտ գլոբուս, որի շուրջ գրված է «Ազգերի միություն» լատիներեն։

Ազգերի միության գրասենյակը տեղակայել Ժնևում։ Գլխավոր քարտուղար նշանակվեց Ջեյմս Էրիկ Դրամոնդը։ Նրա պաշտոնավարման ժամկետը սահմանվեց հինգ տարի։

Ազգերի միության առաջին ժողովը տեղի ունեցավ 1881 թ. հունիսի 15-ին Ժնևում։ Ներկա էին 41 պետությունների պատվիրակներ։ Ժողովի նախագահ ընտրվեց Բելգիայի վարչապետ Պոլ Հանոն։ Ժողովը քննարկեց միության կանոնադրության մի շարք հոդվածներ, որոնք ընդունվեցին նոյեմբերի 28-ին։

Կանոնադրության 10-րդ հոդվածը նախատեսում էր անդամ պետությունների տարածքային ամբողջականության և քաղաքական անկախության փոխադարձ երաշխավորում։ Հոդվածի շուրջ ծավալվեցին ամենաթեժ բանավեճերը։ Շատ պատվիրակներ պնդում էին, որ այն կարող է խոչընդոտել ինքնորոշման իրավունքի իրականացմանը։

Ժողովը որոշեց Ազգերի միության խորհրդի կազմում ունենալ 9 անդամ, որոնցից 4-ը՝ մշտական։ Մշտական անդամներ դարձան Անգլիան, Ֆրանսիան, Իտալիան և Ճապոնիան։ Ոչ մշտական անդամների ընտրությունը պետք է կատարվեր երեք տարի ժամկետով։ Առաջին ոչ մշտական անդամներ ընտրվեցին Բելգիան, Բրազիլիան և Հունաստանը։

Ժողովը որոշեց նաև Ազգերի միության դրոշը։ Այն սպիտակ է, կենտրոնում՝ կապույտ գլոբուս, որի շուրջ գրված է «Ազգերի միություն» լատիներեն։

Ազգերի միության գրասենյակը տեղակայել Ժնևում։ Գլխավոր քարտուղար նշանակվեց Ջեյմս Էրիկ Դրամոնդը։ Նրա պաշտոնավարման ժամկետը սահմանվեց հինգ տարի։

ՎԱՂՍՅՃՅՈՒ ՅՍԵՎՅԻ նախաստաղ—վիեռմիր

Ընդհանուր ուշադրություն է գրավել Վաղսյճյուի նախաստաղը, որը նկարել է Ալեքսանդր Ռոդինը։ Նկարը պատվիրել էր Վաղսյճյուի թագավորը՝ Ստանիսլավ Ա-ն, որպեսզի զարդարի իր նոր պալատի գահերեցը։ Ռոդինը ընտրել էր Աստվածամոր ծնունդը որպես թեմա, սակայն թագավորը պահանջել էր, որ նկարում լինի նաև իր դինաստիայի հիմնադիրը՝ Ստանիսլավ Ա-ն։ Ռոդինը հրաժարվել էր կատարել այդ պահանջը, քանի որ համարում էր, որ դա կխախտի նկարի կոմպոզիցիան։

Թագավորը հրամայել էր նկարը վերադարձնել հեղինակին և պահանջել էր վճարված գումարը՝ 12 հազար ֆրանկը, հետ տալ։ Ռոդինը հրաժարվել էր վերադարձնել նկարը, քանի որ այն արդեն ավարտված էր։ Նա առաջարկել էր թագավորին գնել նկարը, սակայն վերջինս հրաժարվել էր։

Վերջում Ռոդինը նկարը վաճառել է մասնավոր հավաքածուի համար։ Նկարը ներկայումս գտնվում է Վաղսյճյուի ազգային պատկերասրահում։

ՎԱՂՍՅՃՅՈՒ ՅՍԵՎՅԻ նախաստաղ—վիեռմիր

Ընդհանուր ուշադրություն է գրավել Վաղսյճյուի նախաստաղը, որը նկարել է Ալեքսանդր Ռոդինը։ Նկարը պատվիրել էր Վաղսյճյուի թագավորը՝ Ստանիսլավ Ա-ն, որպեսզի զարդարի իր նոր պալատի գահերեցը։ Ռոդինը ընտրել էր Աստվածամոր ծնունդը որպես թեմա, սակայն թագավորը պահանջել էր, որ նկարում լինի նաև իր դինաստիայի հիմնադիրը՝ Ստանիսլավ Ա-ն։ Ռոդինը հրաժարվել էր կատարել այդ պահանջը, քանի որ համարում էր, որ դա կխախտի նկարի կոմպոզիցիան։

Թագավորը հրամայել էր նկարը վերադարձնել հեղինակին և պահանջել էր վճարված գումարը՝ 12 հազար ֆրանկը, հետ տալ։ Ռոդինը հրաժարվել էր վերադարձնել նկարը, քանի որ այն արդեն ավարտված էր։ Նա առաջարկել էր թագավորին գնել նկարը, սակայն վերջինս հրաժարվել էր։

Վերջում Ռոդինը նկարը վաճառել է մասնավոր հավաքածուի համար։ Նկարը ներկայումս գտնվում է Վաղսյճյուի ազգային պատկերասրահում։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՐՈՒ ՀԱՅՏԻ ԽՄԻՉՔՆԵՐԻ ԸՆԹԵՑՈՒՐՍ ԴԱՍԱՐՈՒԱԾ Է ԸՆԳԼԻՍԱԿԱՆ ԽՄՆՈՒԹԻ ՄԷՋ, այժմ ծախվում են խերես և պօրտվէյն որոնք երեք տարի շրջի մէջ են եղած 1 ր. 50 կ. շրջը, և 1 ր. 20 կ., ամենալաւ կոնեակ 2 ր.։ Նոյնտեղը ծախվում են 5,000 պօղնօսներ և կոզվէքներ 8 կ. և աւելի թանգ։ Ընդլիսկան բէվօլվերներ 1 ր. մինչև 35 ր., կան բէվօլվերներ ամենալաւ տառներ 2 ր. գիւժինը։ Ալէրթկու համ ամրագ գլխաս 15 ր. և աւելի թանգ և այլն։

2—10

ВЪ ГАЛЛЕРЕѢ АРЦРУНИ
ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЙМЫ
МАГАЗИНЫ
ВЪ ОБОРОТНОМЪ ГАЛЛЕРЕѢ ПРОТИВЪ
ХОРОШІЯ ЦѢНЫ

9—10

ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ցանկանում է տալ ՀԱՅԵՐԷՆ և ՖՐԱՆՍԻՍԵՐԷՆ լեզուների դասեր։ Հասցէն կարելի է իմանալ դրամատուն պ. Ենոխ Էնֆիաջեանից։

2—8

ԻՆՁ Է ՊԵՏՔՈՒԱԾ ՄԻ ԸՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԵԳԱՋԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍ ՀԱՅ ԱՂՋԻԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ։ Ծախսում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Պրովիանտ այդ մագազինը առանում է թէյ ուղղակի պատուիրները առաջին ձեռքից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականացնում է փոքր շահով։ Ունի գեղեցիկ կոյ առաջարար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին աստիճանի, կակաո և շօկոլադ-ֆրայ, մոլարար և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէյ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, լէզվէյներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, ամանեղներ, պանակներ, գդալներ, թէյդանակներ, բաժակներ, թամքեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկիտօշներ, կալոշներ, թատրէմ, մատիտներ, սեղրաներ, դրիշներ ամեն ձևօքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Ընդունում գալէրէյում։

11—100

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼՅԻ ՄԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որ երկար ժամանակ պարապել է առևտուրով, ցանկանում է ԿԱՒԱՎԱՐՈՒԹԻ, կամ կանոնաւոր չափի ՊԱՇՏՕՆ առանալ։ Հասցէն պէտք է թողնել „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրատանը։

6—6

Հրատարակութեամբ Օ. Գրիգորեանցի մամուլի տակից դուրս եկաւ պ. Ն. Աբէլեանցի աշխատասիրած Հայոց դպրոցների համար ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագրքերը, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս Թիֆլիսի, նոյնպէս և դաւառների հայոց երեսեռակազմ ճեմարաններում և Ս. Էջմիածնի ձեմարանում։

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Առիկեանեան գրավաճառանոցում Օ. Գրիգորեանցի։

Ը. տարի Նախագիտելիք (Տիպերնագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Թ. տարի մասն ուսումնական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

Ժ. տարի մասն քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա) 60 կ.

Գումարով առնողին գիջումն կը լինի։

8—20

ՕՁԱԽՈՒՄ ԵՄ ՏՆԵՐԻՆ ՇԻՆԱՒԻԹԵՐՆԻՆ համար ՀՈՂԻ ԿՏՈՐՆԵՐ, Մուշտայիւնչ էլ կամենայ գնողը, Մուշտայիւնի այգու միւս կողմը, ՄԱԼԸԿՏՆԵՐԻ ակած ՇԻՆԱԻԹԵՐՆԻՆ ՄՕՏ, իբրաքանչիւր քառակուսի ՍԺԻՆՄ, ՀԻՆԳԻՑ մինչև ՎԱՑ ՐՈՒԲԼԻ։ Ուզալ քառակուսի սաժէնից աւելի գնողներին իրաքանչիւր քառակուսի սաժէնին 50 կ. ՉԱՓՕՒՄՆ Է լինում ՓՈՂՑԵՐԻ ԿԱՅՈՑ ոչ աւելի վճարելը կանխիկ 8% վճարելով։ Հարցնել Միխայլովսկայա փողոցի վրա № 123 ՏԸՆ տիրոջը։

6—5

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օր, 27-ին նոյեմբերի կը սկսվի ՋԱՆՋԻՂԱՋՕՎՆԵՐԻ մագազինում աղամարդկանց կօշիկների և գդակների վաճառումն, զիջումով, առանց ածուրդի։ Առնողները կարող են ընտրել և փորձել առած կօշիկները, նոյն տեղ վաճառումն գինու և արագի նշանակված գնորդով։

2—5

ՀԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԷՅ 1 ր. 20 կ. մինչ 2 ր. ֆունտը ամենալաւը, առաջված է անգլիական խանութի մէջ։ Նոյն տեղը առաջված են մեծ քանակութեամբ պիղին մահճակալներ և ուրիշ ապրանքներ։

2—10

ՄԵԲԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ պղնձէ, ցինկի, արճճի և ջրանցքների գործերի եա. եա. ԳԵՐՄԱՆԻ, գանվում է Կուկիա, Միխայլովսկայա փողոցի վրա, տուն № 52, Թիֆլիս։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵՑԻ ՊՊ. ՊՊ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ Հրաւիրում են նոյեմբերի 29-ին, երեկոյեան 7½ ժամին ներկայ բերի 29-ին, երեկոյեան 7½ ժամին ներկայ գտնվել արտաքոյ կարգի նիստին ընդհանուր ժողովի հետևեալ գեկուցումը քննելու համար։ Հուսալի գեկուցումը քննելու համար։ Հուսալի հետևեալ գեկուցումը քննելու համար։ Հուսալի հետևեալ գեկուցումը քննելու համար։ Հուսալի հետևեալ

№ 217 Դեկտեմբերի 5 (17) 1880 Դեկտեմբերի 5 (17) № 217

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են մխիթարեան խմբագրատան մէջ.
տարարաժարողները վճարում են ի գրասի
Ադրես. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ժամում:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
տպագրութեան րուբլին 2 կոպէկ:

ՄՇԱԿ

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն ձեւրքով և նոյն պրոգրամմով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի առն և տօներին հետևեալ օրերից):

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Աւանդուղող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Տառն լուրեր, VI Հետագիրներ, VII Թելեգրաֆ և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլի, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլի:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցեով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՈՒՍՈՒՄ ԱՌԱՋ ԿԻՆՏՕՆԵՐ

—

Ուսում թէ տարրականը, թէ միջնակարգը և թէ մանաւանդ բարձրագոյնը իր կրթողական ներգործութիւնն ունի ամեն տղի նոր սերունդի վրա, ուսում առած մարդը միշտ և ամեն տեղ ջոկվում է անկիրթ, անուս մարդուց

իր բարք ու վարքով, իր մտածողութեան եղանակով:

Հայերի մէջ, դժբաղդաբար այդպես չէ: Հայը, ինչքան էլ ուսում առնի, բարձրագոյն դպրոցներում ուսումը աւարտի, գիտնական տիտղոս առանայ, կեանքը մտնելով այս կամ այն հասարակական պաշտօնը վարի,—նա դարձեալ միւսի նոյն անկիրթն, անուսն կը թերով մի մարդ, նոյն կինն ա օ:

Լօգիկա, առողջ դատողութիւն ասած բաներ, ամենի վարմունք, կրթուած մարդու բարք ու վարք, իմացող կամ պրելու վայելուչ ձև,—այդ բոլոր բաներից ոչինչ չէ սովորում հայը, թէկուզ համալսարանի կանդիդատ լինել....

Տխուր տպաւորութիւն է գործում մարդու վրա, երբ նա հանդիպում է, որ տոհմած է տպրել մի հասարակութեան մէջ, որ ամբողջութեամբ բաղկացած է կինտօնեբից, մի կողմից ազնուս և միւս կողմից ուսում առած կիներից....

Դուք պատահում էք մի խուլ փողոցում մի կլնտօի, օրին, օրինակ,

խնդրում էք քաղաքավարի կերպով որ ձեզ ճանապարհ տայ. նա ձեզ ճանապարհ չի տալիս, դուք այդ պատճառով թոյլ էք տալիս ձեզ մի նկատողութիւն անել նրան. և յանկարծ, առանց որևէ պատճառի այդ մարդը, իրր պատասխան ձեր առած նկատողութեան, սկսում է յիշոցներ տալ ձեզ, ձեր հօրն ու մօրը, ձեր կնոջն ու երեխաներին:

Նոյն լօգիկա, նոյն առողջ դատողութիւն, նոյն ազնիւ վարմունք յատուկ է և բարձրագոյն ուսում ստացած հային թէ կեանքի առնչութեան մէջ, թէ գործերի մէջ, թէ պրակտիկ ու դպրոցական ասպարիզում:

Հայը, այդ ուսում առած կինտօն, որ եւրոպացու առջև կամենում է իրան կրթված մարդ ցոյց տալ, գրել է օրինակի համար, մի գիրք, թարգմանել է մի պրուած: Դուք թոյլ էք տալիս ձեզ քննողական աչքով նայել այդ աշխատութեան վրա, և ահա, որպէս պատասխան ձեր տրած անկողմնապահ քննադատութեան, *կը թափվեն ձեր*

գործակցութեան տակից տառերն տառիճանի վրա էին, քան թէ այժմեան 4-դ դատաստան գիմնազիստը: Բայց գլխաւ, ինչպէս են այդպէս կարծում, բացատրում «գիմնազիստ» տիպը հինգ վրա ամբողջ մարդկութիւնը դիտում է դէպի ուսում... նոյն հինգի վրա հաստատում է, որ այժմեան եւրոպացուց լեզուները թէ ուսանելն և թէ այլ ուսերի կատարելագործված են, քան թէ հին յունարէնը,... մի և նոյն հինգի վրա կարող ենք ասել, որ համալսարանները ուսերի քազաքակրթված են և այլն, քան թէ հնութեանցիք, յունարէնը և այլն....

Մեր հայ «գիմնազիստները», ինչպէս և համալսարանի ամբողջ ուսանող ուսանողութիւնը մի այնպիսի հոգեբանական են խոսում ամենաբնական գիտութեանց պրոֆեսորների վրա, որ.... որ ուսող, կարելի է միայն ցաւել նրանց վրա: Մել, Կանտ, Լէսսինգ, Գօթէ, Գալիլէյ, Սպենսեր.... ամենատարօրինակ անուններ են, որոնք ամեն օր հազար անգամ են արտասանվում նրանցից մէկին հերքել, միւսին ընդունել (և թող մեծի մասին ոչ սերտելու խելքով (?), այլ ուսուց այս կամ այն լրագրի կամ անագրի խոսքերի հիման վրա) նոյնպէս սովորական բաներ են: Մեր «գիմնազիստները» ժպիտով կը լսեն ձեզնից թէ՝ հայերն ևս ունեցել են անցեալ, ունեն իրանց պրակտիկութիւնը, իրանց լեզուն: Այդ ամենը շատ և շատ պրոֆեսսօրների հետաքրքրութիւնն է չարժել և նրանք ուսումնասիրելով թէ մեր ազգի պատմութիւնը և թէ պրակտիկութիւնը, հրատարակել են մեծագիր, ահագին, ամեն կողմից ուշադրութեան արժանի գործեր, որոնք մեծ ազդեցութիւն են ունեցել ամբողջ եւրոպական գիտութեան վրա: Ձէ որ նա ամենևին չը պիտի իմանայ թէ ինչպես ծրագրված, գոյանում է լեզուն որ և իցէ ազգի մէջ, ինչպես է նա զարգանում այս կամ այն ազգութեան մէջ գարերի ընթացքում, ինչպիսի կապ կայ մի ազգութեան, նրա պատմական կեանքի և նրա լեզուի մէջ և այլն.... Էլի չենք ասում թէ խոսք ասելով մեր ուսանողների վրա չը չարձակվիլ, բայց ամենևին ակամայ իսկութիւն կեանք... Գիմնազիստ, ընթերցող, էլի ինչ են ասում մեր վարժարանի հայ «գիմնազիստները». պէրատասանի հայերի մէջ չաշխատել հայերէն լեզուն վերականգնելու, ինչու, եթէ նրա համար, որ հայի ուղեղը լինի նա արտասանելու, պարզապատելու, թէ հայատառ գարերի ընթացքում ստացել է չայունի ֆիզիօլոգիական կազմուածքութիւն, տեղծել է և մշակել է մի լեզու, այդ լեզուով խոսացել են մեր նախնիքը և անկատած քառներին ուղեղները ևս ասելի ընդունակ են գործածելու մի և նոյն լեզուով, քան թէ մի օտար լեզուով....

Զը գիտեմ, գիտութեան որ վերջին օրօք հաստատում է թէ՝ հարկաւոր է փորը ապագիներին մէջ տարածել մի նոր լեզու և դրանով օգնել ամեն ազգութիւններին հասնել ընդհանուր մարդկութեան գաղափարների համալսարանը (?).... Գիտութեան վերջին խոսքը» տանդեալ է մեր հայ «գիմնազիստ» անուանած տիպը: Նա այնքան է հասկացել «գիտութեան վերջին խոսքը», որ տալոց այլևայլութեան չունում է, թէ Արիստոտել, Պլատոն և այլն և այլն

Fonds A.R.A.M

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ուսում առած կինտօներ.—Ն կրքին տեսութիւն: Նամակ Երևանից: Նամակ Խմբագրին:—Աբատաքին տեսութիւն: Վերմանեան: Յրատարակ:—Յայտարարութիւններ.—Բանտարկեալ: Նամակ Ս. Պետերբուրգից:

ԹԱՏԵԱՏԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

Նոյեմբերի 23-ին

Այժմ հայ ուսանողութեան վրա յարձակվիլը, ուսանողներին քարկոծել, պատռտակիլ, հազար ու մի թրաւանք ու անիրաւ բան պահանջել ներսիցից, ժամանակ առ ժամանակ մինչև անգամ գոռալ, կարծես, մեղանում մ ո ղ ա է գործել:

Ես իմ կողմից ամենևին դիտաւորութիւն չունեմ Ս. Պետերբուրգի հայ ուսանողութեան վրա ոչ յարձակվիլս, ոչ նրան զրպարտելս դէպի ինքնահանութիւնը, միայն իմ ես կը կամենայի իմ այս փոքրիկ նամակով փոքր ի շատէ ծանոթացնել մեր ընթերցողներին մեր ազգային գործերի հետ, մեր այժմեան հայ ուսանողութեան հետ:

Դժուէ մեր ուսանողներից ամենք այս կամ այն բանը վերաբերեն իրանց, գուցէ նրանցից չատերը նեղանան և այլն. այնուամենայնիվ ես չեմ աշխատի տեսածս ու լսածս խեղդնել, միայն աչքի առաջ ունենալով ոչ անհատներին, այլ ամբողջ ուսանողութիւնը:

Ա յտեղի հայ ուսանողներին առհասարակ կարելի է բաժանել երեք կարգի. նրանք, որոնք ձայրեղ լեզու փոքր ի շատէ խնդասէր են, երկրորդ՝ այն ուսանողները, որոնք բէէ հայերէն լեզու չեն խնդասէր, բայց սրաով ցանկանում են սովորել և երրորդ՝ ոչ հ. լեզու խնդացողներ, ոչ իրանց ազգի վրա որ և իցէ գաղափար ունեցողներ և ամենևին անտարբերներ դէպի ամենը, մանաւանդ ինչ վերաբերում է հայերին և Հայաստանին, բացի *երևոյթներ* գաղափարների և այլն:

Վերջին կարգի ուսանողները իրր թէ *հոմոպօլիտներն* են, իսկ առաջին երկուսը—*ազգասէրներ*, կամ ինչպէս նրանց *հոմոպօլիտները* ա-

նուանում են—վրմանի (թիֆլիս) պատրիոտներ: *Հոմոպօլիտները* կազմում են համարեա թէ միայն վրացահոսի հայերը և դիմաւորապէս նրանք, ինչպէս վերև յիշեցի, որոնք իրանց մայրենի լեզուն ամենևին չեն խնդասում:

Գիտեմ, ընթերցողը զարմացած նայում է տղերքս, ուզում է խնդասել թէ ինչ են նշանակում *հոմոպօլիտ*, կամ *ազգասէր* կամ *վրմանի պատրիոտ*. գիտեմ, ընթերցողին ուսանողների այսպիսի մի դասաւորութիւնը փորը ինչ զարմանալի կը թուա... սրտին ուզս բացատրում այս բառերի նշանակութիւնը և ի հարկէ այնպէս, ինչպէս հասկանում են մեր ուսանողները:

Հոմոպօլիտ նշանակում է արհամարհել ազգային սկզբունքները, գաղափարները, բայց միևնոյն ժամանակ պատրաստ գանկանալ պատկանել մի որ և իցէ լուսաւորված ազգութեան, օր. ֆրանսիացուց, գերմանացուց կամ անգլիացուց. ուրեմն, իր ազգութիւնը նորա համար, որ մեր *հոմոպօլիտ* հայ ուսանողը իր համար ասած է հանդրաւում պատկանել մի այնպիսի ազգութեան, որպիսին հայացն է: Գժբաղդաբար ոչնչով է նկատում, որ *հոմոպօլիտները* առանց բացառութեան ամենևին ծանօթ չեն ոչ իրանց ազգային պատմութեան հետ, ոչ գրականութեան և ոչ էլ ժողովրդի: Ցաւալի է լսել ամեն մէկի բերանից թէ՝ հայերը լաւ մեծ մասին վաճառականներ են, թէ հայերը հարստահարողներ են և այլն և այլն, մի խոսքով այն, ինչ ասում էր մի ժամանակ ուսաց ամենատգեղ ամբոխը, այն, ինչ կրկնում են մինչև այսօր վրացից մնանկացած, ծոյլ, աշխատանքին անընդունակ իշխանները, այն, ինչ ասել են տալիս նոյն պատմութիւնը զանազան բէպօրատօրներին (լաւ հաղորդակցութիւն) ուսաց լրագրներում հայերի մասին.... Զարմանալի երևոյթ է՝ հայ *հոմոպօլիտը* մասնակցում է (?) ամբողջ մարդկութեան վրա, բայց ոչ հայոց ազգի վրա... մեր, ներքինիք, ոչ, նա մասնակցում է իր ազգութեան վրա ևս, և առաջին դիպուածում (рецептъ), որ առաջարկում է ձեզ ձեր ազգութիւնը միացնելու (?) ընդհանուր

մարդկութեան հետ, գիտէք, ընթերցող, ինչ է. հայերին փոխանակ զարգացնելու իրանց մայրենի լեզուով, դասախօսելու նրանց գիրանալին լեզուով, տարածել ամբողջ հայոց ազգի մէջ գիրանալին լեզու, տարիել ամբողջ ազգը խոսել այդ գիրքոյշ լեզուով... Չգտնվում էք, չէ... Ձէ որ դուք գիտէք, որ այդպիսի մի պարսն ամենևին ծանօթ չը պիտի լինի ոչ թէ ազգային պատմութեան հետ, այլ գիտպարտ անգամ չը պիտի ունենայ ոչ ընդհանուր պատմութեան վրա և ոչ էլ պրակտիկութեան վրա: Ձէ որ նա ամենևին չը պիտի գիտենայ թէ՝ ինչպես ծրագրված, գոյանում է լեզուն որ և իցէ ազգի մէջ, ինչպես է նա զարգանում այս կամ այն ազգութեան մէջ գարերի ընթացքում, ինչպիսի կապ կայ մի ազգութեան, նրա պատմական կեանքի և նրա լեզուի մէջ և այլն.... Էլի չենք ասում թէ խոսք ասելով մեր ուսանողների վրա չը չարձակվիլ, բայց ամենևին ակամայ իսկութիւն կեանք... Գիմնազիստ, ընթերցող, էլի ինչ են ասում մեր վարժարանի հայ «գիմնազիստները». պէրատասանի հայերի մէջ չաշխատել հայերէն լեզուն վերականգնելու, ինչու, եթէ նրա համար, որ հայի ուղեղը լինի նա արտասանելու, պարզապատելու, թէ հայատառ գարերի ընթացքում ստացել է չայունի ֆիզիօլոգիական կազմուածքութիւն, տեղծել է և մշակել է մի լեզու, այդ լեզուով խոսացել են մեր նախնիքը և անկատած քառների ուղեղները ևս ասելի ընդունակ են գործածելու մի և նոյն լեզուով, քան թէ մի օտար լեզուով....

Զը գիտեմ, գիտութեան որ վերջին օրօք հաստատում է թէ՝ հարկաւոր է փորը ապագիներին մէջ տարածել մի նոր լեզու և դրանով օգնել ամեն ազգութիւններին հասնել ընդհանուր մարդկութեան գաղափարների համալսարանը (?).... Գիտութեան վերջին խոսքը» տանդեալ է մեր հայ «գիմնազիստ» անուանած տիպը: Նա այնքան է հասկացել «գիտութեան վերջին խոսքը», որ տալոց այլևայլութեան չունում է, թէ Արիստոտել, Պլատոն և այլն և այլն

Fonds A.R.A.M

Հայոց հարցի լուծման ուղիները

Ինչպես հայտնի դարձավ մեր ընթերցողներին, ռուսական կառավարությունը հրավիրել է Պետերբուրգում հատուկ խորհրդակցություն՝ Կովկասի գործերի մասին։ Այդ խորհրդակցության մեջ մտնելու համար հրավիրված են եղել Կովկասի տարբեր կողմերից մի քանի հոգի։ Ինչ նպատակով է հրավիրված եղել այդ խորհրդակցությունը, դեռևս հայտնի չէ։ Ոմանք կարծում են, թե այդ խորհրդակցության նպատակն է եղել հարցի լուծման համար միջոցներ որոնել։ Ոմանք էլ կարծում են, թե այդ խորհրդակցության նպատակն է եղել միայն տեղեկություններ հավաքել։ Ինչ որ լինի, մենք կարծում ենք, որ այդ խորհրդակցության նպատակը եղել է հարցի լուծման համար միջոցներ որոնել։ Ինչ վերաբերում է մեզ, մենք էլ

մանելով 40,000 րուբլ պարտքի մէջ է գտել մեր Մայր Աթոռը, և որ այդ պարտքերը վճարելուց յետոյ մի յայտնի գումար էլ կտակ է ձգել, որի եկամիտները մտադրել է, որ իր պաշտօնակից «Արարատ» ամսագիրը անցեալ տարուայ հոկտեմբերի տետրակով հաշիւ էր տուել և այդ հաշւի մէջ ասված էր, թէ վ.Խ. կաթուղիկոսի նշմարիտն ժամանած միջոցին Աթոռի գանձարանի մէջ գտնված է եղել 3,835 րուբլ 48½ կ. և այնտեղ պարտքի մասին ամենևին խօսված չէ. «Արարատի» հաշւի վրա հիմնվելով մենք միայն կամենանք երկու խօսքով ցոյց տալ Աթոռի յիշեալ պարտքի մասին «Պահակ» պօշտօր տետր. բայց, թէ յիրաւի այդ հաշիւն էլ հաշիւ լինելուց շատ հեռու է, և թէ այն գումարը, որը այժմ գանվում է Աթոռի գանձարանում, զրկեալ Աթոռի ունեցած գումարն էր, որ բանկերում չանեցվում էր,—բացի մեծ ազգուի հանող ճաշոցապիրը—մի առանձին անգամ ցոյց կը տանք աւելի մանրամասնօրէն և ճշտութեամբ. բայց, թէ նշմարիտն էլ կը սիրի արդեօք ճշտութիւն և ճշմարտութիւնը, այդ մեր յօդուածից յետոյ կը տեսնենք.

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 1-ին դեկտեմբերի

«Մշակի» անցեալ № 211 համարի մէջ ի շարս ներքին լրոց ինձ անծանօթ քաղաքականութեամբ մեծապատիւ պ. Սանասարեանցի պատիւը չշափող մի լուր հրատարակած էիք, որքան հակացայ պիտ առիթ բռնելով անդ.

Կարի հետաքրքրական թուեցաւ ինձ տեսնելով նմանօրինակ ապատրէք լրոյ մը հրատարակութիւնը, ըստ որում ես տեղեկութիւն և կարք ունեցած չեմ երբէք և ոչ էլ մի որ և է մէկին ներչնցած առ այդ հրատարակութիւնը. ոչ գիտեմ չեմ պ. Սանասարեանցէն և ոչ դանդատ յայտնած ընդդէմ նորա թէ՛ հիմ նամակին և հեռագրին չը պատասխանից և այլն, այլ ընդհակառակը եթէ պ. Սանասարեանցը մերժէր իսկ ըստ իրեն սան ընդունելէ, չը նայելով, որ իմ այնչափ ուսանելու ձգտութիւնս և աշխատութիւնս ապարդիւն պիտի ձեան, տակաւին չը պիտի ներէի, որ ուրիշներն իմ պատճառով ստուեր ձգէն մի այնպիսի անձնասիրութեան պատուոյն, որ իր հանրածանօթ ազգասիրական գործերովը օգտակար եղած է միշտ հայրենեաց և հետևաբար յարգելի հայ հասարակութեան. Թող թէ անյայտ չեմ բնաւ և դեռ զեղեցիկ յոյսեր ունիմ առ նա իմ գործին իրագործելուն մասին։ եթէ կը հաճիք առէք իմ երկուտին ձեր «Մշակի» մէջ։

Գ. Չիլինգիրեան

ԸՐՏՐՒԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ Թղթակցութիւնը։

Նորերումս իշխան Բիսմարկ ծանր յարձակումներով ենթարկվեցաւ Բերլինի լրագրութեան կողմից այն պատճառով, որ չեկաւ Բերլին ներկայ գտնվելու պատգամաւորների ժողովի վիճաբանութիւններին առևտրական միներսութեան բիւդժեի մասին, իր բացակայութիւնը հիւանդութեամբ արդարացնելով, մինչդեռ ինքը գլխաց որսի։ Իշխանի լրագիրները հերքում են այս վերջին փաստը, բայց որովհետև Բիսմարկ բազմաթիւ բարձրաստիճան անձանց որսի էր հրաւիրել, հաւանական է, որ ինքը չընդունեց այդ հիւրերին, այլ իր փեսան, որ նոյնպէս ապրում է Ֆրիդրիխսրուէի մէջ։ Իշխանի բացակայութեան մասին շատ բան են խօսում Բերլինի մէջ, բայց ճշմարիտ է միայն այն իրողութիւնը, որ նա պարապելու համար Ֆրիդրիխսրուէի մէջ աւելի շատ ժամանակ ունի, քան թէ Բերլինի մէջ, որտեղ անդադար խանգարում են նրա պարապմունքներին։ Ամառանոցի մէջ նրա միակ զուարճութիւնը ամենօրեայ պտոյտներն են, որ նա Բերլինի մէջ չէ անում, ընդհակառակ իշխանը չէ սիրում անդադար երևալ հասարակութեան։ Որովհետև Բերլինի և Ֆրիդրիխսրուէի մէջ ընդամենը հինգ ժամվայ ճանապարհ կայ, նա հնշանութեամբ կարողանում է պահպանել իր յարաբերութիւնները Բերլինի հետ և մինիստրները անդադար նրան այցելում են, այնպէս որ իշխանը բիսմարկը աւելի իրաւունք ունի փոխադրել Բերլին, քան թէ ֆրանսիական վարդենի մինիստրները։

Իշխանին այցելող հիւրերից ոչ մէկը այնքան աղմուկ չը հանեց, ինչպէս ֆրանսիական դեսպան Սեն-Վալիէ, որ այցելից իշխանին միաժամանակ փարիզի գերմանական դեսպան իշխան Հոհենլոէի հետ։ Պետական այդ մարդկերանց խորհրդակցութիւնները անկասկած քաղաքական բնաւորութիւն ունէին և նրանց մասին միայն ենթադրութիւններ կարելի է անել։ Մի քանի լրագիրներ յուրեր տարածեցին, իբր թէ ֆրանսիան և Աւստրօ-Հունգարիան դաշնակցութիւն են կապել, որի համեմատ ֆրանսիան պարտաւորվում է պաշտպանել Աւստրիայի քաղաքականութիւնը թէ արեւելեան գործերի և թէ ուրիշ նշանաւոր հարցերի վերաբերութեամբ։ Հաստատ տեղեկութիւններ հաւաքելուց յայտնվեցաւ, որ այդ լուրը կատարելապէս հնարված էր։ Իշխանի բարեկամ շրջանների մէջ հաւատացնում են, որ այդ խորհրդակցութիւնները վերաբերում էին միմիայն Ֆինանսական հարցերին։

Կոմս Հացֆելդին արտաքին գործերի քարտուղար նշանակելու մասին թղթակիցը հաստատ աղբիւրներից տեղեկացել է, որ պալատական շրջանների կողմից նրա դէմ գործ դրած ինտրիգները փոքր ի շատէ աջողվել են։ Կայսրը, որ այդպիսի դէպքերում միշտ հաւանութիւն է տալիս իշխան Բիսմարկի առաջարկութիւններին, այս անգամ էլ հաստատեց նրա առաջարկութիւնը կոմս Հացֆելդի մասին, բայց յետոյ, ինչպէս պատմում են, մի բարեկամական նամակ գրեց Բիսմարկին, որով նա մանաւանդ էր լինում այս գործառութիւնների վրա, որոնց կոմս Հացֆելդ կարող է պատահել բարձր շրջանների մէջ։ Հասկանալի է, որ այս հանգամանքները ի նկատի ունենալով, ինքը կոմս Հացֆելդն էլ առանձին ցանկութիւն չունի վարել իրան առաջարկած պաշտօնը և նախատրամում է պետքի իր պաշտօնը կ. Պօլսի մէջ, որի համար աւելի մեծ առձիկ է ըստանում, ինքը աւելի հանգիստ է և մանաւանդ կ. Պօլսի մէջ նա շատ լաւ դիրք ունի։ Միւս կողմից պէտք է նկատել, որ իշխան Բիսմարկ չէ սիրում հրաժարվել այն բանից, որ նա մի անգամ առաջարկել է։ Այսպէս թէ այնպէս կոմսի վիճակը կորոշվի այն ժամանակ, երբ նա Բերլին կը հասնի։

Իշխան Բիսմարկի լրագիրներից մէկը նորերումս հրէական հարցի վերաբերութեամբ մի յօդուած հրատարակեց, որի մէջ ասց են կացրած իշխանի հայացքները այդ հարցի վրա։ Ըստ յօդուածի առաջին մասը միանգամայն դատապարտում է շատ հրէաների հայացքները, այնպէս որ բոլոր հրէաները չեն կարող յօդուածի այդ մասի հետ չը համաձայնվել, բայց միւս մասի մէջ դուրս է բերված գերմանական աւետարանական սկզբունքը դատաւորների, զինուորների և պետական կեանքի վերաբերութեամբ։ Ըստ յօդուածի կարճատև բռնադատութիւնը հնարաւոր է. «Հրէաները իրաւաբանական և հասարակական կողմից կարող են քրիստոնեաների հետ հաւասար իրաւունքներ վայելել, բայց պէտք չէ որ նրանք մասնակցեն գերմանական ժողովրդի կառավարութեանը»։ Ըստ յօդուածի համեմատ հրէաներին վարչական պաշտօններ չը պէտք է տալ։ Այսպիսով այդ յօդուածը աւելի շատ է պահանջում, քան թէ հակահրէական յայտնի բռնաքաղիրը, որի համեմատ հրէաներին չը պէտք է տալ վարչական միայն մի քանի պաշտօններ։ Այդ յօդուածը երկու կողմերին էլ հակառակում է, թէ Շտէօկէրին, թէ Իրխօվին և եթէ հարցն էլ այդ ուղղութիւնը ստանայ, նա աւելի էլ կը խրճքճվի։

Հրէաների դէմ յոյցերը շարունակվում են։ Համալսարանի մէջ, երբ մի հնքված հրէայ համարձակվեցաւ պրօֆեսոր Տրէյչկէի հակառակ կարծիքներ յայտնել, ահագին աղմուկ և անկարգութիւններ սկսվեցան։ Այսպիսի պայմաններով շրջապատված հրէական հարցը հնարաւոր անհանգստացնող բնաւորութիւն է առանում և այժմ դժուար է նախատեսել, թէ նա ի՞նչ տեսակ վախճան կունենայ։

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

«République Française» լրագրի յօդուածների համեմատ ֆրանսիական քաղաքագէտները հետևեալ տեսակէտից են նայում արևելեան գործերի վրա։ Մենք ֆրանսիացիներս միայն մի շահ աչքի առաջ ունենք և մեր յարաբերութիւնների ժամանակ օտար պետութիւնների հետ միայն խաղաղութեան պահպանելը պէտք է ի նկատի առնենք։ Մենք վճռել ենք ոչ թէ միայն ինքներս պատերազմ չը սկսել, այլ մեր ուղղակի շահերը պահանջում են, որ Եւրոպայի մէջ ոչ մի թնդանօթ չարձակվի։ Եւրոպայի մէջ մի որ և է պատերազմի ընկավուց յետոյ կարող է եւրոպական հաւասարակշռութիւնը խանգարվել և այնպիսի անցք կարող է պատահել, որ մենք սաիպված կը լինենք դաւաճանել մեր չէզոքութեան և ինքներս պատերազմի մէջ խառնվել։ Մենք պէտք է աշխատենք, որ այսպիսի բան չը պատահի և դրա առաջն առնելու համար պէտք է մանակցենք եւրոպական համաձայնութեանը և այնպիսի դեր խաղանք, որ խաղաղութիւն պահպանվի և որ ամենքը հասկանան, թէ մեր նպատակն է վերջ դնել գրգռող հարցերին։ Այդ հանգամանքը կատարելապէս արդարացնում է Ֆրէյսինէին, որը Ֆրանսիայի նաւատորմը խառնեց միացեալ նաւատորմի հետ։ Եթէ մեր նաւատորմը չերևար Դուլցինիօի մօտ, այնտեղ ոչ ոք չէր գնայ, բայց զրահակիր նաւեր կերևային Դարդանելեան նեղուցի մէջ։

Ֆրանսիական սենատի նոյեմբերի 30-ի նիստին, երբ քննվում էր արտաքին գործերի մինիստրութեան բիւդժեսը, դուքս Բրոլլի յայտնեց, որ ժամանակ է վերադառնալ թիերի և Մակ-Մահօնի քաղաքականութեանը։ Անհրաժեշտ է այնպիսի քաղաքականութեան հետևել, որ պահպանէր Ֆրանսիայի իսկական շահերը։ Ֆրանսիան պէտք է հետևու ճնշայ խրճքճված գործերից և նրա քաղաքականութիւնը պէտք է ազատ և չէզոք լինի։ Ֆրանսիան հարց բարձրացրեց Թունաստանի օգտին ծովային ցոյց անելու մասին, բայց այդ հարցի վրա միայն ֆրանսիական շահերի տեսակէտից պէտք է նայել։ Բայց եթէ մի անձնասիրական գործ կայ, որ կատարութիւն (գամբետտա) կայ, որ կատարում է մեր մինիստրութիւնը, ուրիշն Ֆրանսիան ներքոյալի հատատարմութիւնից կը գրկվի։ Արտաքին գործերի նախկին մինիստրը Ֆրէյսինէ ասաց, որ շատ բնական էր Ֆրանսիայի համակրութիւնը դէպի Թունաստանը։ Ջերնօգօրիան պաշտպանելու համար գործադրած միջոցները ոչ թէ թիւրքիայի դէմ էին ուղղված, այլ ալբանական ապստամբ խումբերի դէմ։ Ֆրէյսինէ մատնացոյց եղաւ, որ պետութիւնները գրեթէ միաձայն որոշեցին Թունաստանի սահմանները։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 դեկտեմբերի։ „Правит. Вѣстн.“ լրագրի մէջ տպված է բարձրագոյն հրովարտակ իշխան Օլդենբուրգսկու անունով դեկտեմբերի մէկին նրա 50 ամեայ յոբելեանի լրանալու առիթով։ Գործադրած ուսումնական շրջանի հոգաբարձու նշանակված է սենատոր բարոն Շոսկելբերգ։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 1 դեկտեմբերի։ Ընակիչները ամենամեծ կառավարչական վերանորոգող կուսակցութեան յաղթութիւնը ընտրութիւնների ժամանակ։ Ցինուորական երթժշտութեան խումբերը ածում են փողոցների վրա։

ԼՕՆԴՕՆ, 1 դեկտեմբերի։ Մինիստրների երէկվայ նիստի ժամանակ դեռ չէ վճռված, թէ ինչ միջոցներ պէտք է գործադրել Իրլանդիայի վերաբերութեամբ։ Կառավարութիւնը՝ այսօր կը կայացնի վերջնական վճիռը։

ԱԹՈՒՏԱՐ, 2 դեկտեմբերի։ Այստեղ հաստած չերնօգօրիական պատգամաւորը Մակնօվիչ Լեշկովիցայի և կալիմպայի վերաբերութեամբ հարցը վճռելու համար, որոնց թիւրքերը հրաժարվում են յանձնել չերնօգորցիներին, և համաձայնութիւն կայացնելուց յետոյ վերադարձաւ, հրաժարվելով առորագրել յայտարարութիւնը Դուլցինիօի նահանգը գրաւելու մասին։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 2 դեկտեմբերի։ Պարակատատները Բ. Դռնից վարձատրութիւն է պահանջում քիւրդերի վերջին արշաւանքի համար։

ԼՕՆԴՕՆ, 2 դեկտեմբերի։ Մինիստրների երկրորդ հատուկ հանդիպումը երեկ հետևեալ վճիռը կայացրեց։ Հարկաւորութիւն չը կայ Իրլանդիայի կատարող իշխանութեանը իրաւունք տալ գործող օրէնքները չափազանցացնելու համար։ Մինիստրների խորհուրդը անհրաժեշտ չէ համարում հրաւիրել պառլամենտը խիստ միջոցներ գործադրելու համար։ Խորհուրդը վճիռ կայացրեց, որ եթէ իրլանդական գործերը չը լաւանան, պահանջել պառլամենտից Habeas-corpus օրէնքի դադարեցնելը և խիստ միջոցների գործադրելը կալուածական վերանորոգութիւններ մտցնելու համար։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 դեկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 25 կ., երկրորդ 92 ր. 62 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 92 ր. 75 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 223 ր. 75 կ., երկրորդ 217 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 62 կ., երկրորդ 90 ր. 62 կ., երրորդ 90 ր. 62 կ., ոսկի 8 ր.։ Թուաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 24,53 պէնս, Ամստէրդամի վրա 124 պէնս, ռուբլուց 100 ր. Գերմանիայի վրա արժէ 209 մարկ, փարիզի վրա 259 ֆրանկ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մինչև այժմ չեղած ԸՆԿՆԱԿԻ ԻԿՈՂ ՌՅԱԻՀԿ ՀԱՄԵՏԻՏ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԱՎՐԻԿԻԻ ՊԵՑԶԻՑ: Հազվագիտում է ամեն տեսակ ԽԱՒԼՈՒԹԻՒՆ, եթէ նա բնական չէ: ԵՐԵՔ ՐՈՒԲԼ քսան տարուց յետոյ ուզարկվում է ՄԻ ՀԻՐ, այդ իղձը, մանրամասն ԽՐԱՏՆԵՐՈՎ, գործածութեան մասին: Էլդ իղձը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Ալեքսանդր ՎԱՆՑԵԼԻՑ, Կազանսկայա փողոց № 3: 1—50

ԿՈՎԿԱՍԻԱՅԻՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ու պ. ԸՆԴԻՍՆԵՐՈՎ հրաւիրում են նոյեմբերի 29-ին, երեկոյեան 7½ ժամին ներկայ գտնվել արտաքոյ կարգի նիստին ընկերութեան բնակարանի մէջ ընկերութեան խորհուրդի հետևեալ գեկուցումը քննելու համար: «ՓԻԼՕՔՍԵՐԱՅԻՆ» գէմ ՄԻՆՉՈՒՑՆԵՐ գործադրելու համար, որ նա էլ ժամ Կովկասեան փոխադրությունեան սահմաններում և որի կոտրատրը ապահովութիւնը յայտնվել է ՊՂՒՄԻ օրինների վրա: Ժողովին կարող են ներկայ գտնվել նոյնպէս և օտար անձինք:

4—5

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿԱԹԻ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ չափազանց փափուկ և ձգուն նահապիներով: Օրինակները կարելի է տեսնել Պետերբուրգում, Գոստինի Դվոր, Կոնտանտինովսկի բնակարանի մէջ, Մոսկվայի «Նիկոլաև Ընկ.» գործարանի հատուկ տարամասար Խ. Պետ. Պետրովի մօտ: Մեր և նոյն տեղը ընդունվում են Երգեհոնների և տրիկոտաժի մեքենաների և տրիկոտաժի ասուպանների պատուերներ: 50-ից ոչ պակաս մահճակալներ պատուիրող վաճառականներին Մեծ զիջողութիւն է լինում: 2—2

ՄԱՆԳԻԼԻՈՒՄ մէջ ծախվում է Վերջերով բժիշկի Համբանոցը: Համբանոցը դնել ցանկացողներին խնդրում են դիմել Ընդլայն պետ տիրոջը նամակով կամ անձամբ: 2—3

Եթե օրերս դուրս եկաւ մանուկի տակից «Ցասագիրք հայկական ձայնագրութեան» հայ դպրոցների համար, աշխատասիրութեամբ եղնիկ քահանայի Եղնիկեանց: Ներշեալ ձեռնարկը յօրինված է ամենագիւրին ոճով. բաժանված է գասերի և յատուկ ջոգանի հետ գրած է գասագրքի նախադիծը և գասատուութեան եղանակը: Ընդունված է Ներքին գպրոցում, Գայիանեան և ուրիշ դպրոցներում: գինն է 30 կոպ. վաճառվում է Ց. Գրիգորեանի «Կովկասեան գրավաճառանոցում: Նոյնպէս վաճառվում է «Եւս Կանկասեան Յայտարարութիւն երգարան» հայ դպրոցների համար: գինն է 40 կոպ: Նաև «Մանկական երգարան» առանց նոտաների, ուսերին գասատուից համար, գինն է 20 կոպ. գասարոյ առնողներին զիջողութիւն կը լինի: 3—10

Ս. ՍԱՐԳՍԱՆ ԱՂՈՒՆԴ ԱՐԱԿ ԱՐԱՔԱՅԻՆ ՀԱՐԿԱՏՈՒ ՀԱՄԱՐ

№ 220 Դեկտեմբերի 10 (22) 1880 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Դեկտեմբերի 10 (22) № 220

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլի, կէս տարվանը 6 բուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում դրվում են մխիթարեան կաթողիկոսաց մէջ.
Յատուկ պատգամաւորները վճարում են տղոցին
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակիի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն կիրակի:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

կը հրատարակվի նոյն դիւրքով և նոյն պայմանով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից):

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 բուբլի, կէս տարվան 6 բ., հինգ ամս. 5 բ., չորս ամս. 4 բ., երեք ամս. 3. բ. երկու ամս. 2 բ. և մի ամս. 1 բուբլի:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն. Ազգային լուր. Նամակ Իրևանից, Նամակ Վաղարշ., Նամակ Իգդիրից, Նամակ Վերին-Ազուլիսից, Նամակ Օղէսայից, Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. «Times» լրագիրը Անգլիայի արեւելեան քաղաքականութեան մասին. Ֆրանսիա.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.

ՆԵՐՔՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Բաւական դարեր ազգութեան միմիայն նշանագիր կրօնքը համարեր էինք, եկեղեցին ամենայն ինչ էր մեզ համար. հիմա սկսած եմք քիչ շատ ըմբռնել և հաւատալ ազգութեան մի աւելի կենսական խարսխի, այն է հայրենեաց գաղափարին. բայց նեղրուի ինձ ըսել որ հայրենեաց չափ ալ նուիրական և ազգութեան համար նոյնչափ կարեւոր բան մ'ալ կայ, որոյ մասին մեր թմբութիւնը տակաւին զգացուած չէ և կը շարունակէ, և այս է Ազգային լեզուն, որուն իբր ազգութեան յայտարար և որոշիչ նշան կարեւորութիւն տուած չեմք, և զոր, պարզապէս խօսելով, չեմք սիրեր:

Թող զարմանալի կամ հանելուկ չը թուին ընթերցողաց բառերս. կը ցաւիմ որ ժամանակս չը ներեր ինձ երկարօրէն գրել այս նիւթիս վրայ, որ յիրաւի կարժէ, բայց սոյն պարտականութիւնս յատկապէս Ձեզ յանձնարարելով, մի քանի օրինակներ և իրողութիւններ յիշեմ տամ, որք թէ միտքս լաւ կը բացատրեն և թէ շօշափելի կերպիւ գալի կրնան մեր այս մասին ցուցած անտարբերութեան բոլոր յատկութիւնը:

Ա. Հայք, ընդհանրապէս, ի Ռուսաստան, ի Հնդկաստան, ինչպէս նաև ի Ցամքաստան, թէ՛ բնութեան և թէ ազատութեան ներքև, իրենց ազգային լեզուի մասին սառուկ սիրով մը փայլած չեն, և չեմ սխալիր կարծեմ բսելով թէ Հայութեան անկման առաջին դարերէն ցայսօր՝ լեզուին ազգայնութեան ամենէն զօրաւոր և սրտագին կապերէն մին ըլլալը դրեթէ գլխովին մոռցուած է ելեր ի մեզ: Արդ, թողունք հեռաւոր տեղերը և ժամանակները, նոյն իսկ մեր մօտը Պօլսոյ մէջ, ուր գրեթէ բոլոր հայք առհասարակ հայերէն գիտեն (վատացիք և կեսարացիք խիստ փոքրիկ բացառութիւն մը կը կազմեն), և ուր ազգային զգացումն այսքան բուռն կերպիւ զարթած է վերջին տասնեակս, բացի կանանց՝ գրեթէ բոլոր հայք, երիտասարդք, ծերք, տղայք, գրոցէն նոր ելած պատանիք աւելի կը սիրեն ֆռանկերէն խօսիլ քան իրենց ազգային լեզուն: Պօլսէ՝ Պօլսոյ շուկաները, մեծ արձարանները, իջի՛ր գիներուները, մանր եկու արհեստաւորները, հայն ամեն տեղ գրեթէ հարիւրին 80 ֆռանկախօս է, և չըսուի մեզ թէ ժողովրդեան գերհիկ մասն է միայն որ այդ սովորութեան կը հետեւի. մեր ուսեալ և լուսաւորեալ կարծուած մասին մէջն ալ ազգային լեզուն իւր պատշաճ յարգը գտնելէ շատ հեռի է: Ցեսէք անգամ մը պատերուն և դռներուն վրա փակցուած այլ և այլ յայտարարութիւններն, ուր Պօլսոյ ամեն լեզուները կը տեսնուին, բացի Հայերէնէն, զի հայը ֆռանկախօս կը ներկայանայ անդ: Ու եթէ նոյն իսկ հայ յայտարարողք իրենց յայտարարութեանց մէջ հայերէն չեն դներ, զարմանալի՞ է որ պետութիւնն ալ իւր պաշտօնական ծանուցմանց մէջ հայերէնի ամենևին կարեւորութիւն չը տար...: Լուսաւորեալ հայեր ըսէնք, և ցաւօք միտքս եկաւ այստեղ Պօլսոյ հրատարակին վրայ իւր վիճակաւոր ծանուցագրովը նշանաւոր վաճառանոց մը արեգակնափայլ, որոյ ծանուցատախտակին այլ և այլ լեզուաց մէջ՝ ի զուր ճգնեցայ գտնել վաճառատիրոջ լեզուն, զի չեմք կարծեր թէ սա իւր ազգութիւնը ուզէ, կամ եթէ ուզէ՝ կարենայ ուրանալ: Անանկ գէշ քանիներ ի Լեռա, ի Պօլիս, ուր իրենց հոյակապ խանութներուն վրայ գոնէ Գազղիարէնին կամ ֆռանկերէնին քովիկը իրենց ազգային գրեան ալ փոքրիկ տեղ մը շնորհելու չեն հաճիր մեր ազգասէր պարոնայք: Ինչ հա-

կապտակեր բնաւոյց հետս... Աստուա՛ծ իմ: Բ. Բայց լեզուի մասին մեր ոգբալի կացութիւնը միայն այս չէ. եթէ ազգին մեծագոյն մասը սովորութիւն ունի բնդհանրապար ուրիշ լեզու գործածելու քան թէ հայերէն, մնացեալ փոքր մասն ալ, որ տանց մէջ (կանայք), դպրոցաց մէջ (տղայք) և շատ քիչ անգամ ազգիս անդին հայերէն խօսիլ կը կարծէ, ինչ տեսակ հայերէն է որ կը խօսի այն հայերէնը, որ մեր մամիկներն ալ կը խօսէին ասկից 100—200 տարի յառաջ, որ ոչ հայերէն է և ոչ ռաճկերէն, այլ խառնուածին բան մը, հրեշ մըն իրաւ է, որին 30—40 տարուան մէջ մեր գրբանան աշխարհաբարը մաքրուելցաւ օտար բառերէ, բայց խօսակցական աշխարհաբարնիս դրեթէ քայլ մ'անգամ առած չէ, և ամենքնիս ալ, առհասարակ, նոյն իսկ ուսումնականք և վարժապետք, սովորութիւն ունին ամենօրեայ խօսակցութեանց մէջ՝ ի կիր արկանելու զայն աղճատ լեզու՝ ի ծաղր օտար ունկընդրաց, որոց կէս առ կէս հասկանալի կըլլայ խօսածնին, և որք խիստ խեղճ դաղափար մը կը կազմեն զայն խօսողաց վրայօք, զի «լեզուն ազգի մը հայելին է»: Բայց զարմանալի չէ՞ արդեօք տեսնել նոյն իսկ բարձր կարդերու հայ դպրոցականք, որք ճարտասանութիւն և տրամաբանութիւն կը կարդան, ուղիղ հայերէն խօսելու վարժութիւն ըլլած չըլլալով, նոյն անհեթեթ լեզուն կը գործածեն թէ՛ ի դպրոցի և թէ այլուր: Այսպէս «վերթիվէնէն վար ինչնալ, թէքմէ զարնել, շիշման տալ, գայիք մարդ, օրթա խաթ, թավանէն կախուած, պաճախը, ուռենալ, պօղազը ցաւիլ, ետխուշը ելնել, և այլն, և այլն, ասացուածներ, զորս ամենքնիս առանց հոգ ընելու կը գործածեմք: Ս այս մասին՝ շիտակը՝ հետաքրքիր եղայ իմանալու թէ կա՞յ դպրոց մը ոյր կանոնագրին մէջ հայերէն մաքուր խօսիլն իբր սահպղական պատուիրեալ ըլլար. գժբազդաբար մինչև ցարդ ոչ ուրեք այսպիսի բան մը չեմք կրցած տեսնել:

Մեր կուզեմք սառարց առջև յարդ և համարում ունենալ, սիրելու և յարգելու համար մեր լեզուն, և ջանալու համբ բարձրացնել զայն: Մանաւանդ ուսումնական խորհուրդն և դպրոցական տեսչութիւնք հակելու են որ իրենց յանձնուած մանկտին ամէն ոք ու է ուսմունք է յառաջ, որքան կարելի է մաքուր հայերէն խօսել վարժուի, և սէր ունենայ անոր վրայ, որպէս զի դպրոցէ ելնելէ վերջն ալ, շուկայի մէջ ու այլուր, առթի չը համարի իրեն նոյն լեզուաւ խօսիլ իւր հայ ընկերակցաց հետ, ապա թէ ոչ, ա՛չ միայն դրաքաւն, այլ նոյն իսկ աշխարհաբառնիս ալ մեռած լեզու մը պիտի դառնայ, քանի որ կենդանի բարբառով խօսուելը հետզհետէ դադարի:

(Մնացեալն)

ՆԱՄԱԿ ԵՐԻՒԱՆԻՑ

—

Նոյեմբերի 25-ին

Մեր քաղաքացի բժիշկ պ. Լեւոն Տիգրանեանցը անցեալ օրը ստացավ գէպի Թիֆլիս Հասատատ ազգասիրներից տեղեկանալով նրա, որ նրա Ամենապատուարժան Գերապետն է թոյլատրութիւն խնդրել Գրաքննական կոմիտեից հրատարակելու Երևանում մի բժշկական ամսաթերթ եկող 1881 թուականի յունվար ամսից: Մենք, երևանցիներս չենք կարող ուրախութեամբ չը լսել այդ բարի լուրը և չը շնորհաւորել պ. Տիգրանեանցին նրա բարենպատակ ձեռնարկութեան համար:

Գարան բժշկի ձեռնարկութեան վերաբերութեամբ մենք հրահանգներ տալու միտք չունենք, որովհետև նա արդէն որոշած կը լինի, թէ ինչ ուղղութեամբ, ինչ նպատակով է հրատարակելու իր ամսաթերթը, բայց թող աւելորդ չը լինի յայտնել այստեղ մեր համոզմունքը այդ ներքաղրելի հրատարակութեան մասին:

Հասկանալի է, որ եթէ պ. Տիգրանեանցը իր գործն սկսելու լինէր Եւրոպայի քաղաքներից մէկում, նա գուցէ լրնէր իր ամսաթերթը բժշկականութեան վերաբերեալ նոր գիւտերով, կամ նրա մէջ տեղ տար այնպիսի յօդուածներ, որոնք փիղիքական կամ քիմիական այս ինչ ու այն օրէնքներով հատատելիս լինէին բազմատեսակ հիւանդութիւնների ծագումը, անոթութիւնը, նրանցից առաջացող վտանգի չափը, և այլն և այլն: Ուրիշն այն ժամանակ կարելի էր ասել, որ այդպիսի հրատարակութիւնը ծառայելու է ուղղակի գիտութեան օգտին և նրա հրատարակիչը նպատակ ունի բանել բժշկականութեան ասպարիզում մի նշանաւոր տեղ իր տարածած գաղափարներով ու գիտութով: Բայց Երևանի պէս մի գաւառական քաղաքում բժշկական լրագիր հրատարակողը, ուրիշն և պ. Տիգրանեանցը՝ հեռու այդ բոլորից պէտք է, մեր կարծիքով, մի այսպիսի նպատակ ունենայ: Նա քաղաքներում առողջապահական հարցերի վրա խօսելիս, անմաքրութիւններից առաջացող վտանգը հասկացնելիս, պէտք է պերճախօս, վառ գաղափար լինի. նա մեր գիւղերի մահացուցիչ ապականութիւնները, տներն կեանք մաշող գրութիւնը, դասաւորութիւնը նկարագրելիս՝ պէտք է խիստ պահանջող, հարուածող լինի. նա գիւղացու անուսունների, թաչունների սպառնող աւերախիտ հիւանդութիւնները գրելիս, պէտք է կատարեալ քահանայի պաշտօն կատարէ, հասկացնելու համար այդ գիւղացուն, որ այդ բոլոր անբաղդութիւնները ոչ Աստուծու պատիժ են, այլ բնութեան պատահական երևոյթներ. մի խօսքով նա ամեն դէպքում, ամեն գայլափոխում պէտք է ներգործել կարողանայ իր գրչով հասարակ ժողովրդի վրա, որին ամենեին ծանօթ չեն մաքրասիրութեան կանոններն ու օգուտները:

Գաւառում հրատարակվող բժշկական լրագիրը գլխաւորապէս պէտք է հետաքրքրվի տեղական հիւանդութիւնների հետազօտութիւններով և նրանց առաջն առնելու միջոցներով: Արանց մեծ գործ կատարած կը լինի և հասած կը համարվի իր նպատակին, որովհետև մահացելի կը լինի ամեն դասակարգի մարդկանց:

Մենք չենք մոռանում յիշել այստեղ և այն բժշկական միջոցների մասին, որոնցից մինչև այժմ օգուտ են քաղում մեր տնային բժիշկները հիւանդին առողջացնելու համար, և զարմանալի բան է, երբեմն այդ տանու բժիշկներից գտնվում են այնպիսիները, որոնք պատահմամբ դուրս ընկած մէկի ձեռքը կամ ոտքը և կամ պատեբազմի դաշտում անդամալոյծ վիրաւորուածին առողջացնում են կարճ միջոցով. այն ինչ մենք տեսել ենք շատ գիտնական բժիշկներ, որոնք միակ ելք են համարել այդ դէպքերում հիւանդի կամ կոտրած ոտքը, ձեռքը կտրել: Թող չը

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՄՇԱԿ
1880 — № 220

ՆԱՄԱԿ ՆԱՀԱՊԵՏԻՆ

Ծովակալ-Նահապետ Միքայել Լազարեւի

Ներկայ Նամակիս մէջ ուզեմ ի մտի ունենալ ոչ թէ ձեր անձը, այլ ձեր պաշտօնը, որ ներկայիս ձեր վրայ է դրուած։ Ես ձեզ ճանչցայ 1877 թուականին, երբ ես Ռուսիոյ մէջ էի, իսկ դուք Ռուսիոյ ծովակալն էիք։ Ես ձեզ ճանչցայ ոչ միայն ձեր ծովակալական պատուոյ շքանշանով, այլ նաեւ ձեր ազգասիրական գործունէութեամբ։ Ես ձեզ ճանչցայ իբրեւ ազգասէր մարդ, որ ձեր ազգին ծառայելու համար ձեր ամբողջ կեանքը զոհեցիք

ռիկանը դարձեալ պահանջում է որ քահանան իջնէ բեմից և լսէ նորին գերազանցուցած իջնէ բեմից և լսէ նորին գերազանցուցած թեան հրամանը։ Այդ թէև չէ աջողվում ռիկանին, բայց ժողովուրդը վրդովվում է։ Թէև հաստատ խնդացանք որ պ. նահանգապետը առաստաղ իսկ յանդիմանել է ռոմիկանին, նրա արարքի համար, բայց արդէն ուշ էր, արմհևան անհամոքները արդէն եղած էր։

ԸՆՏԵՐԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

„Times“ ԼՐԱԳԻՐԸ ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—

„Times“ լրագիրը, խօսելով միացեալ նահանգների լուծվելու մասին, յայտնում է, որ Անգլիան առաջվայ պէս պատրաստ է օգնել արեւելեան հարցի վերջնականապէս վճռվելուն, բայց „Արեւելքի մէջ առանձին շահեր չունենալով“, այդ վճռի ակզբնապատճառ չի դառնայ։

Այս խազազական յայտնութեան մէջ բաւական խորամանկութիւն կայ։ Այդ յայտնութիւնը չէ խանգարում անգլիական մինիստրութեան ազատ գործողութիւններին, որի հետ „Times“ լրագրի յարաբերութիւնները բաւականական են, ուրեմն ամենքը համոզված են, որ „Times“ լրագրի յայտնած կարծիքները անգլիական պաշտօնական շրջանների կարծիքներ են։

Այն ժամանակից, երբ Գլադստօն տեղեկացաւ, որ միացեալ Եւրոպայի գործողութիւնները անաջող հետեւանքներ պէտք է ունենային, նա համոզվեցաւ, որ Արեւելեան խնդիրը շուտով լուծելու համար պէտք է թոյլ տալ Թիւրքիային, որ նա ամէն տեսակ ազգներ անէ, որոնք անպատճառ կորուստի կը հասցնեն օսմանեան պետութեանը։ Այս համոզմունքը ազդեց, որ Գլադստօն արտասանեց Լօնգթոնի ծառայի ընտրողներին յայտնի ճառը։

Արեւելեան հարցի վերջնականապէս վճռվելը այնպէս պէտք է հասկանալ, որ այդ վճիռը բոլոր պետութիւնների համար ցանկալի բնաւորութիւն ունենայ։ Յայտնի է, որ պետութիւնները ցանկանում են պահպանել սուլթանի իշխանութիւնը Բալկանեան թերակղզու վրա, բայց այնպէս որ նա չը սպառնայ եւրոպական խաղաղութեանը։ Եթէ „Times“ լրագիրը ճշդութեամբ արտայայտում է Գլադստօնի մինիստրութեան հայացքները, ուրեմն պէտք չէ ենթադրել, որ անգլիական կառավարութիւնը հրաժարվում է արեւելեան գործի մէջ խառնվելուց, այլ ընդհակառակը նա աւելորդ է համարում Թիւրքիայի ուրացութիւնները Արեւելքի մէջ։ Անգլիական կառավարութիւնը պատրաստ է օգնել միւս պետութիւններին սուլթանի իշխանութիւնը պահպանելու համար, բայց նա մտադիր չէ առանց միւս պետութիւնների օգնութեան ազատել սուլթանի իշխանութիւնը։ Անգլիայի շահերը չեն վտանգվի, եթէ ամբողջ Բալկանեան թերակղզին կանցնի նրա բնակիչ քրիստոնեայ ազգութիւնների ձեռքը։

Այս պրօգրամը ինչպէս ունենալու չէ, այնուամենայնիւ կարող է պատահել, որ Անգլիան կը խառնվի յարեւելեան պատերազմի մէջ։ Անգլիայի շահերը պահանջում են, որ Բոսֆորոսը չը ձերնվի իր զօրեղ հարեւանից և եթէ եւրոպական համաձայնութեան խանգարվելը յարեւելեան պատերազմի պատճառ կը դառնայ, անգլիական կառավարութիւնը սպիպված կը լինի միջոցներ գործադրել, որ յունական ափերը վտանգի չենթարկվին։

Այս բոլորից երեւում է, որ անգլիական կառավարութիւնը նախապատճառ է թոյլ տալ, որ անցքերը բալկանեան թերակղզում վրա ազատ ընթացք ունենան և մի և նոյն ժամանակ պատրաստ լինել միացեալ կամ միւս պետութիւնների հետ, խառնվել գործի մէջ, երբ այդ բանը կը պահանջին անգլիայի շահերը։ Ինչպէս „Times“ լրագրի այդ յօդուածը, նոյնպէս Գլադստօնի ճառը ակնարկում են եւրոպական համաձայնութիւնը խանգարող պետութիւնները, որ նրանց ընթացքը չի ազատ թիւրքիային, այլ ընդհակառակը կը շատացնի նրա անկումը, որ շատ ցանկալի է անգլիական այժմեան կառավարութեան համար։

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

„Temps“ լրագիրը քննում է ֆինանսական հարցը Ֆրանսիայում։ Մատնացոյց լինելով 1875—77 ֆինանսականների ֆինանսների վատ դրութեան վրա, երբ հետզհետէ ուսկայացող ծախսերը բիւջէից աւելի էին լինում և աւելորդ ծախսեր էին պահանջում, և ֆրանսիական ֆինանսների այժմեան գեղեցիկ դրութեան վրա, լրագիրը հարց է առաջարկում, թէ ի՞նչ աեղ է ծածկված այդ իրողութեան գաղտնիքը։ Լրագրի կարծիքով ֆրանսիայի ֆինանսների այժմեան լաւ դրութեան պատճառը երկրի ներքին ապահովութիւնն է։ «Աշխատանքը, խնայողութիւնը և ժողովրդի բարօրութիւնը, ասում է լրագիրը, մեր ֆինանսների դրութիւնը լաւացրին։ Բանի որ ժողովուրդը համոզվում էր, թէ ինքն է իր վիճակի տէր և կարգադրողը, նրա հանգստութիւնը և բարօրութիւնը լաւանում էր։ Անհրաժեշտ էր հասկացնել աշխատող ամբոխին, որ նրա ապագան ապահովված է։ Այս անգամ արդարացաւ յայտնի առածը, թէ «Հեռևեցէք լաւ քաղաքականութեան և նա ձեզ լաւ ֆինանսներ կը տայ», բայց կարող է արդեօք նրանից լաւ քաղաքականութիւն լինել, որ իր նպատակ է դարձնում յարգանքով վերաբերվել երկրի կամքին և իրաւունքներին։»

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։ Ֆրանսիական ազգային ժողովների մէջ եղած վիճաբանութիւնները Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութեան մասին չափազանց հետաքրքիր են։ Թէ սենատի և թէ պատգամաւորների ժողովի մէջ աչքի էին ընկնում հանրապետութեան թշնամիները։ Սենատի մէջ կառավարութեան վրա յարձակվում էր օրլեանական Գօնսօ-Բրօն, ֆրանսիական նախկին դեսպան Բելլինի մէջ, իսկ պատգամաւորների ժողովի մէջ բոնապարտեան Դևլաֆօս։ Երկուսն էլ շատ լաւ գիտէին, որ Բաթանբէմի Անտա-Լէկը, որի վրա նրանք յարձակվում էին Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութեան սխալների պատճառով, բոլորովին մեղաւոր չէր, միայն նրա վրա յարձակվելով, հանրապետութեան թշնամիները ի նկատի ունէին գամբետային։

Փոխանակ հարցը ուղղակի գնելու և մեղաւորին բացարձակ պախարակելու, մատնացոյց լինելով այն վտանգի վրա, որ կարող է առաջանալ անձնական, գաղտնի և անպատասխանատու կառավարութիւններից, հերետիկները յարձակվում էին անմեղ մինիստրների վրա ծուլային ցոյցին մասնակցելու պատճառով, որ Ֆրանսիայի համար անհրաժեշտ էր, եթէ նա չէր կամենում կորցնել իր դրութիւնը մեծ պետութիւնների շարքում։

Որովհետև հարցը այսպիսի սխալ հիմունք ունէր, արտաքին գործերի մինիստրը հեշտութեամբ կարողացաւ յաղթել իր հակառակորդներին։ Ամենքին յայտնի է, որ այն ժամանակից, երբ Բարտելեմի Սենտ-Իլեր սկսեց կառավարել արտաքին գործերի մինիստրութիւնը, Ֆրանսիայի քաղաքական դիրքերը աւելի էլ խոցոտելի դարձաւ։ Նա ամենից շատ նպատակ միացնել Նաւարտինի լուծվելուն և Ալբիական ծովից հեռանալուն։ Ցավալին հետաքրքիր էր այն իրողութիւնը, որ գուցա Բրօլլի պաշտպանում էր թիերի քաղաքականութիւնը։ Վասն որ գործը այսպիսի ընթացք առաւ, վիճաբանութիւնները ոչինչ հետևանքներ չունեցան։

Այժմ վիճաբանութիւնները նոյնքան քիչ մնկնցին Ֆրանսիայի ապագայ արեւելեան քաղաքականութիւնը, որքան և „Դևլին դիրքը“։ Ինչպէս կը փիլսաթվի Ֆրանսիան յոյն-թիւրքական հարցին, ի՞նչ ուղղութիւն կունենայ գամբետտայի քաղաքականութիւնը, այս բոլոր հարցերը առանց պատասխանի են մնում։

Յայտնի չէ, թէ ո՞ւմ պէտք է հաւատալ. «Republique Française» և „Journal des Débats“ գամբետտայի լրագիրներին, որոնք խորհուրդ են տալիս Ֆրանսիային թողնել իր հասկաց դիրքը, թէ արտաքին գործերի մինիստրին, որ հետևողութեամբ պաշտպանում է թիերի քաղաքականութիւնը և առաջարկում է նորից այդ քաղաքականութիւնը հետևել։

Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութեան ընթացքի անյայտութեան պատճառը այնքան բարդեալի Անտա-Լէկը չէ, որքան այն յօդուածները, որոնք տպվում են գամբետտայի լրագիրների մէջ և հետաքրքրութեան համար հանելուկ են դարձել։ Օրինակի համար „Republique Française“ հետևեալ նկատողութիւնն է անում Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութեան մասին։ „ժողովուրդը խաղաղութիւն է ցանկանում և խաղաղութիւնը կը պահվի։ Բայց ժողովուրդը ամբողջ խաղաղութիւն չէ ցանկանում, որ հակատակ է նրա շահերին, վնասում է նրա անուանը, և որ պահպանելը երկրին խորհուրդ են տալիս այնպիսի մարդիկ, որոնք ծանօթ չեն Ֆրանսիայի պատմութեան, նրա շահերին, նրա կոչման և վիճակի հետ։“ Վերջին խօսքերը յիշեցնում են Նապօլէօն III-ի հրաւէրները, որոնց օգնութեամբ նա կարողացաւ Ֆրանսիային պատերազմի մէջ խառնել։

Բացի գամբետտայի լրագիրներից, Ժիւլ Ֆաւրները թէ հանրապետական և թէ պահպանողական ուղղութեան բողոքում են և չեն ցանկանում արտաքին այնպիսի մի քաղաքականութիւն, որ առիթ տայ եւրոպական պատերազմի։ Ամենից շատ այդ լրագրիները յարձակվում են գամբետտայի դիտաւորութիւնների վրա, մանաւանդ որ նա զգացնի հրահանգներ է տալիս, փոփոխում է մինիստրներին և ինքը անպատասխանատու է մնում։

„Justice“ լրագիրը այսպէս է պատասխանում գամբետտայի օրգանին. „Մենք հաւատացած ենք, որ երբեմն խաղաղութիւնը ամօթալի է լինում, բայց զգուշութեամբ ձեռք բերված խաղաղութիւնը մեծ այժ կը տայ Ֆրանսիական ժողովուրդին, եթէ մեկը պատերազմ չէ ցանկանում, այլ աւելի գործնական արտաքին քաղաքականութիւն, թող նա յայտնէ մեզ իր պատճառները, որոնց մենք կը քննադատենք։ Մի բան հասկանալի է ասել, որ անկարելի է այդպիսի քաղաքականութեան հետևել, քանի որ երկիրը կառավարում է այնպիսի մինիստրներից, որոնք խազալիկ են դարձել մի անյայտ իշխանութեան ձեռքին։ Միայն յաւ կազմակերպված և պատասխանատու մինիստրութիւնը կարող է հետևել գործնական արտաքին քաղաքականութեան։“

Բանապատրաստականները, որոնք կորցրին իրանց առաջնորդին, խակ միւսին չընտրելին, նորերում առիթ տուին հասարակութեանը իրանց մասին խօսելու։ Այդ կուսակցութեան առաջաւոր անդամները յայտնեցին, որ նրանք կազմում են պարլամենտական մի նոր կուսակցութիւն „Union democratique“ (ժողովրդական միութիւն) անունով։ Այդ կուսակցութեան հեղինակները չը յայտնեցին նրա պրօգրամը, այլ միայն բաւականացան ասելով, „թէ կուսակցութեան անունից կարելի է եղրակացնել նրա գործունէութեան պրօգրամը։“ Յայտնի չէ, թէ այն մարդիկը գործելու կայսերութիւն են կամենում հաստատել Ֆրանսիայի մէջ և բոնապարտեան իշխաններից ո՞րն է նրանց առաջնորդը։ Այդ կուսակցութեան անդամներից մէկը նորերումս հրատարակեց կառավարչական մի պրօգրամ, որը իբր թէ կազմված է եղել Նապօլէօն III-ի օրոց, որ սպանվեցաւ զուլուսներից։ Այդ պրօգրամի մի քանի տեղերը լրագիրները խելացի են գտնում, բայց կասկածում են, որ նոյն իշխան Նապօլէօնից լինի կազմված։

«ՄՐԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆ

ԲԵՐԼԻՆ, 8 դեկտեմբերի։ Պաշտօնապէս հաղորդում են, որ գերմանական մանսաժողովը ընդունեց պաշտօնապէս հաղորդած առաջարկութիւնը յոյն-թիւրքական հարցը միջնորդ դատարանի օգնութեամբ վճռելու մասին։ Եթէ միւս պետութիւնները կը համաձայնվին այդ առաջարկութեան հետ, կերմանիան պայման է դնում, որ ամենից առաջ Ըսէնատանը և Թիւրքիան համաձայնեն հնազանդվել պետութիւնների միջնորդ դատարանի վճռին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 դեկտեմբերի։ Այսօր հասաւ Պետերբուրգ դեսպան Սաբուրօվ։

ՄՈՍԿՎԱ, 8 դեկտեմբերի։ Համալսարանական խորհուրդը վճռեց. ի նկատի ունենալով ուսանողների դրդված դրութիւնը և ասների մտածելը, դադարեցնել դասախօսութիւնները համալսարանի բոլոր բաժինների մէջ։ „Моск. Вѣд.“ լրագիրը հաղորդում է, որ համալսարանի բէկասրը հետևողութեան պատճառով չը մասնակցեց խորհուրդին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 դեկտեմբերի։ Մինիստր Աբազա յանձնեց ուսաց կառավարութեան արտասահմանեան բանկիրներին պաշտօնապէս հերքել տարածված լուրերը՝ կուպօնների հարկը պետական արժէթղթերի վրա գործադրելու մասին։ Պիմիդոնների կուպօնների հարկի նախագիծը չէ վերարերում պետական արժէթղթերին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 դեկտեմբերի։ „Herold.“ հաղորդում է. Որերումս կայացաւ մինիստրների խորհուրդի արտակարգ նիստ, որին մասնակցում էին Գիրս և Միլիւտին։ Որովհետև ընդհանուր և յատկան հարցերը փոփոխութեան ենթարկվեցան «Herold.»-ում, որ Ռուսաստանի խաղաղ քաղաքականութիւնը այդ նիստի ժամանակ նորից ապացուցվեցաւ։

Fonds A.R.A.M

ն. ՊՕԼԻՍ, 7 դեկտեմբերի։ Ք. Դուռը պիտի օտար պետութիւնների դեսպաններին մի շրջաբերական, որի մէջ յայտնում է իր համաձայնութիւնը դեսպանների այն շրջաբերականի մասին, որով պահանջում էին անյապաղ անցկացնել թիւրքօ-էէյնօզօրեան սահմանները Բօհանի բերանից մինչև Սկուտարիի լիճը։ Թիւրքաց զօրքերի գլխաւոր հրամանատար յաւնաց սահմանի վրա նշանակված է Կերիմէ-փաշա։

ԼՕՆԴՕՆ, Աստղ հասան գօշն և Աստրուս-փաշան երէկ Սուլթինգարում, իրանդիայում, կալւածական վիճնդ կայացաւ. ներկայ էին 10,000 մարդիկ։ Պարզաւ. ներկայ էին 10,000 մարդիկ։ Պարլամենտի անգամ Սելիման իր ճառի մէջ յայտնեց, որ ներկայ կռիւը կալւածատէրների և ֆէրմերների մէջ կռիւ չէ. մեկ կամ միւս կողմը պէտք հուսան կռիւ է. մեկ կամ միւս կողմը պէտք է կորչի։ Շարաթ օր 2000 հոգուց բաղկացած ամբոխը աշխատում էր քանդել մագիստրատի անգամ Դաունինգի տունը. պօլիցիան սուրներով ցրվից ամբոխը։

խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բրիլն վաճառվում է մեծապիր

ՕՐԱՑՈՑՑ
1881-թ. Ռ.

սկզբում գեղաքանդակ պատկերք
Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԻՍԻ
բոլոր օրէ. հրշ՝. մկ՝. հմ՝. գրուած են կարգաց հանդերձ՝

ԾՆՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

յատկուածով ա. ա.
սկզբում է գեղաքանդակ պատկերք
ՍՈՎԵԱԼ ՀԱՑ ԸՆՏԱՆԻՔ
գինն է մինչև 600 վ. 35 կոպեկ, իսկ նորանից բարձր 40 կ.

Փոքրատիպ

ՕՐԱՑՈՑՑ
1881-թ. Ռ.

հանդերձ երկու գեղաքանդակ պատկերաց
ՀԱՑԿԱԶՆ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՑ
և Ս. Գ. Ր. Հ. եկեղեցին Ս. ԵԿԱՏԵՐԻՆԱՑ.
գինն է 10 կոպ.
Տփխուսմը ծախվում է պ. Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում։

Ալիզավետինակի փողոցի վրա № 111 տան մէջ տրվում է վարձով մի բնակարան 5 սենեակից բաղկացած և նոյն տան մէջ խանութ։ 1—3

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օր, 27-ին նոյեմբերի կը սկսվի ՋԱՆՋՈՒՂԱԶՈՎՆԵՐԻ մանպոլինուա տղամարդկանց կօշիկների և գդակների վաճառուճն, պիջումով, առանց ածուրդի։ Առնողները կարող են ընտրել և փոխել առած կօշիկները։ Նոյն տեղ վաճառուճն գինը և արտի նշանակված գներով։ 5—5

ՇԱՏ ՊԱՏՇԻՒԿՆԵՐ ԹՂԹԱ 1 ր. 20 կ. մինչև 2 ր. առնելաբ։ Ծախվում է ԸՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄԷՋ։ Մի և նոյն տեղը առացվել են դեղին ՄԱՀՈՒՃԱՊԱՐԵՐ և ուրիշ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ։ 3—10

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ԵԻԵԼԻՔՍԱՆԴՐՈՒՊՈԼԻՆԱՑ ՀԱՐՑ. այդ հանգամանքի ճշմարտութեան մէջ կարելի է համոզվել Ընկերական խանութում։ Ճրագներ գալերէյում, որտեղ առացված են մեծ քանակութեամբ թէյ առաջին կարգի, շօկօլադ, կակաո—Փրայ և ուրիշ ապրանքներ։ Խմիչքներ գինի և մրգի ազ ջերմի դէմ։ Պօնֆեկտներ հագի դէմ։ Դանակներ և պատառաքաղներ, նոր ձևի հրացաններ և այլն։ 5—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է 1 և 2 կարգի թիֆլիսի ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻՆ, որ ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքային դումայի ԴՈՒՌԼԻՒՆԻ մէջ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 14-ին առաւօտեան ժամի 11-ին լինելու են առևտրական վարչութեան հետևեալ պաշտօնական առարկաների ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. ի նախագահ, փոխ-նախագահ և վարչութեան երկու ԸՆԿԵՐՆԵՐ։ 2—3

Ս ա ց ա ծ է Ա ր ա բ ա կ ի р. Ն ա խ ի ջ ե վ ա ն ի Ա ս տ ա ղ ջ ո վ ի կ ա ր ա վ ա ն ա տ ո ւ ն ը։ 3—5

Ի ր ա տ ա ր ա կ ո ւ թ ե ա մ բ Օ. Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց ի մամուլի տակից դուրս եկաւ պ. Ն. Ա ղ ա ն ե ա ն ց ի աշխատասիրած հայոց դպրոցների համար ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագրքերը, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս Թիֆլիսի, նոյնպէս և գաւառների հայոց երկսեռ ուսումնարաններում և Ս. Էջմիածնի ձեռնարանում։

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Աղիսեան գրավաճառանոցում Օ. Գրիգորեանցի։

Ա. տարի՝ Սախագիտելիք (հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Բ. տարի՝ մասն ուսումնական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

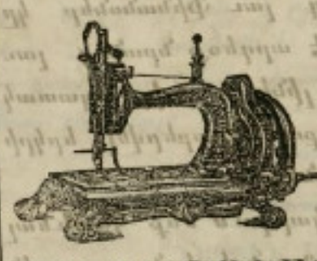
Գ. տարի՝ մասն քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Ասորա լիա) 60 կ.

Գումարով առնողին փոստով կը լինի 12—20

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ
Ն. Շ Ա Հ Վ Ե Ր Դ Ե Ա Ն Ց
ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ
(Ոլոմինսկի Պրոսպեկտի մէջ, Աքսոնովների տան մօտ)

Բաժանորդագրվում են, թէ տեղական, թէ ուսաց և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ խմբագրատանց յայտնած գներով։ Ծանր տեղերից թղթ բարեհաճեն դիմել հեռևեալ հասցէով.
Въ Тифлисѣ, въ газетное агентство В. Шавердова.
30—14

Ա. ՊԱՆՅԵՐ
ՏՏԵՄԸՆԱԿԱՑԸ ՓՈՂՈՑ

տուն Օ. Գրիգորեանցի նկող ձմեռվայ սեզօնի համար առաջարկվում են պատուէր հետևեալ մեքենաները ՄԱՆՕ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՐՄԱՐ ՈՏՔԻ կարի ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ, եւրոպական առաջնակարգ ՊԱՐՈՆԵՐԵՆԵՐԻՑ առնուած ՀԱՐԻՒՐ չափազանց էժան գներով, այբիւնէ Հագի մի քանի ձևեր 12—15 րուբլ, Վոքի 50—80 րուբլ։
39—52

Об изданіи въ 1881 году

ГОДЪ „ДОНСКОЙ ПЧЕЛЫ“ ШЕСТОЙ

ГАЗЕТЫ ПОЛИТИЧЕСКО-ЛИТЕРАТУРНОЙ.

Съ 1-го января 1881 года «Донская Пчела» будетъ издаваться по той-же программѣ, какъ издавалась въ предъидущіе пять лѣтъ, два раза въ недѣлю.

Газета эта въ настоящее время получила такую популярность, особенно въ При-азовскомъ краѣ, что не нуждается ни въ какой рекламѣ.

Подписная цѣна остается прежняя:

Съ доставкою въ Ростовѣ н.-Д.		*Съ пересылкою иногороднымъ.*	
На годъ	6 руб.	На годъ	7 руб.
» 1/2 года	3 » 50 к.	» 1/2 года	4 »
» 3 мѣсяца	2 »	» 3 мѣсяца	2 » 50 к.

За перемѣну адреса редакція взимаетъ 25 коп.

Подписка принимается въ конторѣ редакціи «Донской Пчелы» въ Ростовѣ на-Дону, на Большой Садовой ул., въ домѣ П. А. Теръ-Абраміанъ. Иногородные благоволятъ адресоваться: въ редакцію «Донской Пчелы» въ Ростовѣ на-Дону.

Редакція покорнѣйше проситъ гг. иногородныхъ подписчиковъ прислать свои требованія заблаговременно, написавъ свои полные адресы четко и разборчиво.

Всѣмъ годовымъ подписчикамъ, приславшимъ до 20 декабря настоящаго года подписныя деньги за 1881 годъ, будетъ разосланъ безплатно, въ видѣ преміи «Донско-Азовскій» русско-армянскій календарь на 1881 годъ.
3—10

Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն Մ Ա Գ Ա Զ Ի Ն Ո Ւ Մ

Համեմատեցէք թէյի գները			1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ			Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

10—100

ՆԱՄԱԿԻ ԹՒԻՆ
ԵՐԱՇԽԻՔ ՄԱՀՈՒՃԱՊԱՐԵՐ ֆագանց փափուկ և ձգուն նահապետրով։ Օրինակները կարելի է տեսնել Կաղանթարեան փողոցի վրա, տուն Զքուտխոսկու, Կօնտանտինօվսկի քնակարանի մէջ, Մօսկվայի „Ընկօլայ Ընդ.“ գործարանի հատարտար Ի. Պետր. Պետրօվի մօտ։ Մի և նոյն տեղը ընդունվում են Թրջե հագէջ մեքենաների և ուրիշ ապարանքների պատուէրներ 50-ից ոչ պակաս մահճակալներ պատուիրող վաճառականներին Մեծ զիջողութիւն կլինի։
2—9

Ծախում եմ Տների Շինվածքներ հանար ՕՂՋ ԱՅՍՐՆԵՐ, բնչ չափի էլ կամենայ գնողը, Աշխատելիք այդ այգու միս կողմը, ՄԱՀՄԱՆՆԵՐ ՈՏ, Ի սկսած ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄՏԺԵՆԻ իւրաքանչիւր քառակուսի ՍԱԺԷՆԻՆ ՀԻՆԳՏԻՑ մինչև վեց ՐՈՒԲԼԻ Հատար քառակուսի սաժէնից աւելի գնողներին իւրաքանչիւր քառակուսի սաժէնին 50 կ. ՕՋԻՋՈՒՄՆ Է ւնուում փոխարէնը ԳՆԵՐԻ ԿԱՕՏՑ ոչ աւելի վճարելը կախված է ՈՒՐՈՒՑՆԵԼ տարեկան 8% վճարելով։ Հարցնել Մխիթարեանց փողոցի վրա № 123 ՏԸՆ տիրոջը կոխայում։
3—8

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 9 декабря 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 227 Դեկտեմբերի 19 (31) 1880 Դեկտեմբերի 19 (31) № 227

ՀՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում պրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Ստորագրությունից գինը մուղկի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Հայտարարութիւն ընդունվում է նամն լեզուով:
Հայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողի 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՎԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն ձեւով և նոյն պրոգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից):

ՊԱՐՈՒԱԿՈՒՄ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարուան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատում ենք—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Նուխուց. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Միջնորդ Դատարան.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական. Դասիք Բէկ:

ՍՊԱՍՈՒՄ ԵՆՔ

—

Քահանայութիւնից հրաժարեցրած տէր-Յովհաննէս Սարգսեան քահանայի ծուխը դեռ անհամբերութեամբ սպասում է թէ ինչ վճիռ կը տայ Էջմիածնի Մամբրէ վարդապետի արած կամայականութեանը:

Տօն օրերը մօտենում են, ծուխը մնում է առանց քահանայի, երբ սովորաբար ծխատէր քահանան մնում է իր ծխականների անունը և օրհնում է այդ տները:

Թէև լսեցինք, որ Մամբրէ վարդապետը, առանց ծուխի կամքը հարցնելու, կամայական կերպով, ընդդէմ Հայոց լուսաւորչական Եկեղեցու դարաւոր սկզբունքի, տէր-Յովհաննէսի տեղը մի այլ քահանայ է նշանակել, այն է տէր-Գրիգորին, բայց մենք, պատկանելով տէր-Յովհաննէսի ծուխին, մեզ իրաւունք ենք համարում առաջուց հրապարակապէս յայտնել, որ թէև անճնական կերպով ծանօթ ենք տէր Գրիգորի հետ, շատ յարգում ենք նրան, համարում ենք նրան մի պատուական մարդ և մեր երիտասարդ քահանաների թւում լաւերից մէկը, բայց Հայոց լուսաւորչական եկեղեցու բնաորոգական սկզբունքը հաւատարմութեամբ պահպանելու պարտաւորութիւն ունենալով, ստիպված կը լինենք մերժել տէր Գրիգորին մեր տուն մուտքը, երբ նա կը գայ մեզ մօտ տօն օրերին մեր տունն օրհնելու դիտաւորութեամբ: Նա մեզանից ընտրված քահանայ չէ, նա մեզ վրայ նշանակված քահանայ է. իսկ դա բոլորովին հակառակ է լուսաւորչական եկեղեցու օրէնք: Ծուխը մի անշուշտ առարկայ, մի անբան տաւար չէ, որին մի որ և է Մամբրէ կարողանար կամայական կերպով, առանց նրա կամքը հարցնելու, անցկացնել մինի ձեռքից միւսի ձեռքը:

Այս ունենք, որ տէր Յովհաննէսի ծուխին պատկանող մեռացած անդամներն էլ, ով որ ճշմարիտ Հայ-լուսաւորչական է, ուժ որ թաղել է մեր եկեղեցու հնադարեան ընդհանրական սկզբունքը,—ամենքն էլ մեր օրհնակին կը հետեւեն, մեզ պէս կը վարվեն և տօն օրերին կը մերժեն տէր Գրիգորի առջև իրանց անների դռները բաց անելու, թէև անճամբ մենք նրան յարգում և պատուում ենք:

Այն ժամանակ մենք կը տեսնենք թէ ով է աւելի հաւատարիմ մնացել լուսաւորչական եկեղեցու գաւառը ապգային հիմնարկութեան ոգուն, ընդդէմ գանազան բաղդախնդիր Մամբրէների և Մանկունիների հրէշաւոր կամայականութեան՝ — մենք, թէ նրանք, որոնք կրնդունեն տէր Գրիգորին իրանց տանը, այն տէր Գրիգորին, որին մի որ և է Մամբրէ նշանակել է մեր գլխին, առանց մեզ հարցնելու թէ արդեօք կամենում ենք մենք նրան թէ ոչ և արդեօք համաձայն ենք մենք փոխել մեր հին քահանային, որին հրաժարեցրել

ԳԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

—

ե.

Առաւօտ էր. Արեգակի առաջին ճառագայթները կորչում, անհետանում էին մոխրագոյն մառախուղի մէջ, որ պատել էր Ղարադաղի լեռների գագաթները. խիտ անտառները դեռ մրափում էին գիշերային մառլի մէջ. Ծառեր չէին երեում. Սար, դաշտ և հովիտ ընկղմուած էին մի լայնատարած, մառախլապատ ծովի մէջ:

Հեռուից սև բծերի նման երեում էին Զալալիանլիների *) օթաները. Ամէն մի գիւղի հովիտները, առանձին խումբեր կազմելով, տարածել էին իրանց չատրները այդ լեռների ճոխ, խոտաւէտ սրտամարգերի վրա. Մի լեռնադաշտի վրա ցրված էին ցեղի պետի, Ֆաթալի-խանի, չատրները. Նրանք թէ իրանց ձևով և թէ նիւթով, որից պատրաստված էին, զանազանվում էին հասարակ մահկանացուների չատրներից. Նրանք աւելի փառաւոր, բարձր և ընդարձակ էին:

Խանը դեռ քնած էր. Նրա բազմաթիւ կինիկները, վաղուց արդէն զարթնելով, զբաղված էին իրանց անուտութիւնով: Վրանների ստլի, բաց օդի մէջ, օջախները ծխում էին. Այդ օջախների կազմութիւնը խիստ պարզ էր. Հարթ գետնի վրա չորված էին երկաթեայ եռոտանիներ, որոնց տակին կրակ էր վառվում և տաքացնում էր նրանց վրա դրած մեծ և փոքր կաթսաները:

Ամբողջ փայտակարանի բռնապետի կինիկները, որոնք ամեն յարմարութիւն ունէին իրանց տնտեսութեան մէջ բոլոր աշխատութիւնները ստրախիների ձեռքով կատարելու, բայց դարձեալ հաւատարիմ մնալով ազգային սովորութիւններին, իրանց գործը իրանց ձեռքով էին կատարում. Քաղաքակրթութեան բարիքները ազատ էր պահել նրանց ամենախիստ թէ քնքշութիւնից և թէ ծուլութիւնից. Բայց պէտք է նկատել, որ աշխատում էին պառաւները միայն, իսկ աւելի մանկահասակները կամ դեռ քնած էին, կամ զբաղված էին իրանց առաւօտեան զարդարանքով:

Ջատրները, որոնց մէջ զետեղված էր կանանոցը, բոլորովին առանձնացած էին խանի միւս վրաններից. Նրանք թէև քանից աւել կը լինէին, որոնց իւրաքանչիւրը յատկացրած էր նրա կինիկներից մէկի բնակութեան համար. Ագուլցի հայ վաճառականների Սպահանից և Շուղկաստանից բերած թանգագին փարչաները զարդարում էին այդ չքեղ օթեակները, որոնց մէջ ապրում էին երկրի ամենագեղեցիկ կինիկներից ընտրեալները. Ջատրները կիսաթողորակի ձևով չարված էին մինը միւսի մօտ, թողնելով մէջ տեղում հրապարակի նման ընդարձակ տարածութիւն. Խտտերը այդ տարածութեան վրա կոխվելով, բոլորովին սեացել էին և կպել գետնին. Այստեղ խառնափնթոր կերպով չարժվում էր, վըժվըժում էր և խլրտվում էր մի ամբողջ լէգէոն. Այստեղ կարելի էր տեսնել մի բազմութիւն ամեն ազգից և ամեն գոյնի,— սևամորթ և սպիտակամորթ ազատներ, ներքինի ծառաներ, Աֆրիկայի խորքերից բերած և ազատուրներ, խառն ահագին գամփռների և նիհար արտօրեական բարակների հետ պնչուների կատարեալ թաղուն էր դա:

Կանանց հագուստը շատ պարզ էր, երեք կտորից միայն բաղկացած՝—շապիկ, շալվար և թիկնոց. Նախ, թաւմանցիկ կերպասից կարված, կաթլիկ շապիկը հազիւ ազդում էր կիսասյոց կուրծքը և իջնում էր մինչև այտուղ, ուր փորը բաժանվում է մաքսիի մի այլ մասնից: Ձեռոց սկսվում էր շալվարը, որ մեր կանանց խալիկայի տեղ էր ծառայում. Նա կարված էր մետաքսեայ խառայից, զարդարած ոսկէհատ ծաղիկներով և հասնում էր մինչև ծնկները միայն, բոլորովին մերկ թողնելով սրունքների լիքը և հաստլիկ սրունքները *). Շալվարի սոյրին եղերքը, չորս մատ լայնութեամբ, նոյնպէս զարդարած էին ոսկէ թելերով. Շապիկի վրա հագած ունէին կարճլիկ թիկնոցը, որ սեղմված էր մէջքի վրա և մեր կանանց բաւակշիկի ձևը ունէր. Թիկնոցները ըստ մեծի մասին կարված էին թանգագին մանիշակագոյն և վարդագոյն թաւիշից և նախշած զարնատել ոսկէ թելերով. Աղախինները կրում էին իրանց տիկինների հին հագուստը, որոնց մի կամ երկու անգամ էին հագել կարծես, այդ թիթեռների նման նախշուն և խայտաճամուկ արարածները, գեռ նոր էին դուրս եկել մինչ այն դրութիւնից, երբ նա իր մերկութիւնը ծածկում էր թղենու տերեներով. Բայց ոչ, հագուստի այդ ձեր հարեմական ներում, հարեմական հեշտասիրութեան արդիւնք էր, որ երեան էր հանում մերկ կուրծք, մերկ սրունքներ և մերկ բազուկներ. Վնասջ մարմնի այդ մասերը միշտ կարող էին գրգռել վավաշոտ կրքեր, որոնք թաւալցած, բթացած էին հարեմի իշխանի մէջ, որը միայնակ տիրում էր կինիկների մի ահագին երամակի վրա:

Աւելի խորհրդաւոր նշանակութիւն ունէին նրանց միւս զարդարանքները. Թանգագին ակներով զարդարած, պարանոցի մանեակները ունէին իրանց չարքում մի տեսակ, ոսկուց չինած խաղալական թելիսման, որի մէջ գրած էին կախարդական բժժանքներ թէ բազուկների վրա, թէ թևքերի վրա (արմունկներից դէպի վեր) բոլորն էլ ապարանջաններ ունէին, այն զանազանութեամբ, որ թևքերի ապարանջանները կրում էին հագուստի վրայից, իսկ բազուկներինը մարմնի վրա: Բացի դրանից, թևքերի ապարանջանները զարդարած էին գոյնզգոյն յուլունկներով, որոնք դիւթական նշանակութիւն ունէին: Մատանիներին թիւ չը կար, բացի դրանից, բոլորի ոտների մերկ սրունքները նոյնպէս զարդարած էին գոյնզգոյն յուլունկներով. Մի քանիսը ունէին հնամաշ լէչեր, այսինքն ակներից, ոսկուց և մարգարիտներից հիւսված մի զարդ, որ դիներալների ժամանակին նման ձգել էին իրանց ուսից և կապել աջ թևքի տակ. Կիներ, որպէս մի կախարդական էակ, բառի բուն նշանակութեամբ, իր զարդերի մէջն էր ամփոփել իր բոլոր գորութիւնը *). Այդ զարդերը ոչ միայն աւելի փայլ էին տալիս նրա գեղեցկութեանը, այլ պահպանում էին նրան չար աչքից, սիրելի էին կացուցանում նրան իր իշխանի աչքում և ազատ էին պահում միւս կիներների նախանձից ու կենդանի որոգայթներից. Երեք հայ ոսկերիչներ, իրանց աշակերտների հետ, խանի բանակի մէջ,

*) Զալալիանլիների ցեղը մինչև այսօր կայ Ղարադաղի մէջ և յայտնի է որպէս մի վայրենի և աւազակասէր ժողովուրդ. Նրանք կազմում են պարսից հեծելազօրքի քաջ և ամենաընտիր մասը:

*) Լիքը սրունքները գեղեցկութեան մի նշան համարվելով, մահմեդական կիներները արհեստական կերպով հաստացնում են նրանց, վերևից միշտ պինդ կապած ունենալով, և արիւնը քանակաբար հաւաքվելով ոտների տարբեր մասերում, հաստացնում է սրունքները:

*) Պարսից լեզուում ամբողջ գրքեր կան գրված, որոնք բացատրում են այս և այն գոհարի, այս և այն մետալի կախարդական նշանակութիւնը:

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԴԱՀԻՃԱՊԱՏ ՏԱՐԱՀԱՐԸ

Թ. Ա.

Եկեղեցական պատմական վեպ

Ծանր ըմբռնումներ։ Ա

Ես առանց մեղ չեմ խոստովանում, որ ինձ համար դժվար է սկսել այս պատմությունը։ Ինչպես ամեն մի հեղինակ, որ առաջին անգամ է գրում, ես էլ ինձ համար ընտրել եմ մի նյութ, որ ինձ թվում է հետաքրքրական, և որի մասին ես կարծում եմ, թե ինձ հաջողվելու է ընթերցողի ուշադրությունը գրավել։ Բայց ինչպես ամեն մի հեղինակ, որ առաջին անգամ է գրում, ես էլ ինձ համար ընտրել եմ մի նյութ, որ ինձ թվում է հետաքրքրական, և որի մասին ես կարծում եմ, թե ինձ հաջողվելու է ընթերցողի ուշադրությունը գրավել։ Բայց ինչպես ամեն մի հեղինակ, որ առաջին անգամ է գրում, ես էլ ինձ համար ընտրել եմ մի նյութ, որ ինձ թվում է հետաքրքրական, և որի մասին ես կարծում եմ, թե ինձ հաջողվելու է ընթերցողի ուշադրությունը գրավել։ Բայց ինչպես ամեն մի հեղինակ, որ առաջին անգամ է գրում, ես էլ ինձ համար ընտրել եմ մի նյութ, որ ինձ թվում է հետաքրքրական, և որի մասին ես կարծում եմ, թե ինձ հաջողվելու է ընթերցողի ուշադրությունը գրավել։

28 հունվար

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԵՐԻՑ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԵՐԻՑ

28 հունվար

Պատմական վեպ Եկեղեցական կյանքից։ Ա

Ես առանց մեղ չեմ խոստովանում, որ ինձ համար դժվար է սկսել այս պատմությունը։ Ինչպես ամեն մի հեղինակ, որ առաջին անգամ է գրում, ես էլ ինձ համար ընտրել եմ մի նյութ, որ ինձ թվում է հետաքրքրական, և որի մասին ես կարծում եմ, թե ինձ հաջողվելու է ընթերցողի ուշադրությունը գրավել։ Բայց ինչպես ամեն մի հեղինակ, որ առաջին անգամ է գրում, ես էլ ինձ համար ընտրել եմ մի նյութ, որ ինձ թվում է հետաքրքրական, և որի մասին ես կարծում եմ, թե ինձ հաջողվելու է ընթերցողի ուշադրությունը գրավել։ Բայց ինչպես ամեն մի հեղինակ, որ առաջին անգամ է գրում, ես էլ ինձ համար ընտրել եմ մի նյութ, որ ինձ թվում է հետաքրքրական, և որի մասին ես կարծում եմ, թե ինձ հաջողվելու է ընթերցողի ուշադրությունը գրավել։

Fonds A.R.A.M

«ВѢСТН. Европы» издается ежедневно кромѣ дней послѣ праздниковъ по 8-ми листовъ in 4°

—

Զօրս ուտեր, ըստ ուտող, վատ ուտող, ի ինչ ուտեր, եւ որքան ուտեր, ինչ ուտեր...—Ես ձեզ ասեմ հիմիկուց, թէ ինչ ուտեր, ինչ ուտեր...

Զատկին մեզ, յատուկ սեղան մը կ՚ընեն մեր տունը, ուր ամէն տեսակ ուտելիքներ կը դնեն սեղանին վրայ, ինչպէս ձուկ, միս, ձուկի ուտելիքներ, միսի ուտելիքներ, ձուկ ու միս միասին, ձուկ ու միս առանձին, ձուկ ու միս ոչ միասին ոչ առանձին, ձուկ ու միս ոչ միասին եւ առանձին, ձուկ ու միս միասին եւ առանձին, ձուկ ու միս ոչ միասին ոչ

ՎՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 դեկտեմբերի։ Ա.յսօր ուղևորվեցան Զիկիշլեար 9 ոգորմած քույրեր կրետոզզովիժենսկայա համայնքից։

ՏՈՒԼՈՆ, 17 դեկտեմբերի։ Երկի երեկոյեան վառվեցաւ և ծովի յատակը ընկղմվեցաւ առաջին կարգի „Իշլեո“ զրահակիր նաւը։ Մի քանի մարդ վիրաւորվեցան։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 17 դեկտեմբերի։ Կարծում են, որ Բ. Դուբը անպայման չի ընդունի միջնորդ գաւառանի նախագիծը, բայց վերջնականապէս էլ չի մերժի, այլ խաղաղ բնաւորութիւն ունեցող առաջարկութիւններ կանի։

ՓԱՐԻԶ, 16 դեկտեմբերի։ Սենատի և պատգամաւորների ժողովի նիստերը գադաթնցրած են։

ԼՕՆԴՕՆ, 17 դեկտեմբերի։ Օաթինդիայի կառավարութիւնը հրամայված է կապ երկիրը մի գօրաբաժին ուղարկել։ Բօերները գրաւեցին Ռաբեխաս։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 դեկտեմբերի։ „Новое Время“ լրագիրը լսել է, որ փոխծովակալ Շվարց նշանակված է Սև ծովի նաւատորմի գլխաւոր հրամանատար և նիկոլայեվի զինուորական նահանգապետ։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Ընդէն վաճառվում է մեծադիր

ՕՐԱՑՈՑ 1881-Թ. Վ.

Սկզբումն գեղաքանդակ պատկերք
Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԻՍԻ
բոլոր օրն. հրջ. մկ. հմբ. դրուած են կարգաւ հանդերձ՝

ԾՆՂԻԿ ԸՆՏԱՆԵԱՑ

յաւելուածով ա. ա.
սկզբումն է գեղաքանդակ պատկերք
ՍՈՎՆԱԿ ՀԱՑ ԸՆՏԱՆԻՔ
Գինն է մինչև 600 վ. 35 կոպէկ, իսկ նորանից բարձր 40 կ.

Փոքրադիր

ՕՐԱՑՈՑ 1881-Թ. Վ.

Հանդերձ երկու գեղաքանդակ պատկերաւ
ՀԱՑԿԱԶՆ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՑ
և Ս. Փ. Ր. Հ. եկեղեցին Ս. ԵԿԱՏԵՐԻՆԵԱՑ։
Գինն է 10 կոպ.

Տփխրատը ծախվում է պ. Զ. Գրիգորեանցի գրավաճառանոցում։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԱՇՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Բաց անելով իր բոլոր արդիւնաբերութիւնների պահեստը միջի փողոցի վրա կաժեղնայա կարգում Քարթվելովի տանը, պատիւ ունի առաջարկել պ. պ. առևտրականներին և գործածողներին ամեն տեսակ պադօշի, ձիու, իւֆտի և օպօյկի ապրանքներ, նոյնպէս և վիտուժկաներ, գալոշկաներ, սիրուհատանի կաշիներ, խամբի և մեքենաների բէմկներ։ Ծախվում են գործարանի գներով։

5—20

Ծախվում է 234 քառակուսի սաժէն ՀՈՂ, ՆԻԿՈԼԱԵՎՍԿՈՅԻՆ փողոցի վրա, ՈՒՍՈՒՑԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒՑ ՎԵՐԸ ՌՈՐՔԸ։ Յանկացողները կարող են դիմել ԿԱՕՄՈՐԸՐՍ ԸՐՏՒՄ ԳՈՒԳՈՒԼԵՏՆԵՑԻՆ, ՍՕԼՕԼԱԿԻ փողոց, տուն ՍՈՒՄՄԵՏՏՕՎԻ։

4—4 (2)

Ընկ օրերս դուրս եկաւ մամուլի տակից „Դասագիրք Հայկական Ձայնագրութեան“ Հայ դպրոցների համար, աշխատասիրութեամբ Ս. Գնունի քահանայի Արգինեանց։ Ձիշտ ձևանարկը յօրինված է ամենագիւրին ոճով. բաժանված է դասերի և յատուկ Քաքանի հետ գրուած է դասագրքի նախագիծը և դասատուութեան եղանակը։ Ընդունված է Ներսիսեան դպրանոցում, Գաւիտեանեան և ուրիշ դպրոցներում։ գինն է 30 կոպ. վաճառվում է Զ. Գրիգորեանի „Կովկասեան գրավաճառանոցում“։ Նոյնտեղ վաճառվում է „Լա Մանկական Ձայնագրելու երգարան“ Հայ դպրոցների համար։ գինն է 40 կոպ։ Նաև „Մանկական երգարան“ առանց նօտաների, ստորին դասարանց համար, գինն է 20 կոպ. գումարով առնողներին դիջումն կը լինի։

4—10

ПРОДАЕТСЯ

Посредствомъ **ТИФЛИССКОЙ АУКЦІОННОЙ** камеры 162 ящика **ТАБАКУ и ПАПИРОСЪ съ БАНДЕРОЛЯМИ, ГУРТОМЪ** или **ПОРОЗНЬ**. Продажа имѣетъ быть 18 декабря, съ 10 часовъ утра, **въ СКЛАДѢ бр. ТУТУНОВЫХЪ**, на Садовой улицѣ, домъ № 34.

5—5

Об изданіи въ 1881 году

ГОДЪ **„ДОНСКОЙ ПЧЕЛЫ“** ШЕСТОЙ

ГАЗЕТЫ ПОЛИТИЧЕСКО-ЛИТЕРАТУРНОЙ.

Съ 1-го января 1881 года «Донская Пчела» будетъ издаваться по той-же программѣ, какъ издавалась въ предъидущіе пять лѣтъ, два раза въ недѣлю.

Газета эта въ настоящее время получила такую популярность, особенно въ При-азовскомъ краѣ, что не нуждается ни въ какой рекламѣ.

Подписная цѣна остается прежняя:

Съ доставкою въ Ростовѣ н.-Д.		*Съ пересылкою иногороднымъ.*	
На годъ	6 руб.	На годъ	7 руб.
» 1/2 года	3 » 50 к.	» 1/2 года	4 »
» 3 мѣсяца	2 »	» 3 мѣсяца	2 » 50 к.

За перемѣну адреса редакція взимаетъ 25 коп.

Подписка принимается въ конторѣ редакціи «Донской Пчелы» въ Ростовѣ на-Дону, на Большой Садовой ул., въ домѣ П. А. Теръ-Абраміанъ. Иногородные благоволятъ адресоваться: въ редакцію «Донской Пчелы» въ Ростовѣ на-Дону.

Редакція покорнѣйше проситъ гг. иногородныхъ подписчиковъ прислать свои требованія заблаговременно, написавъ свои полные адресы четко и разборчиво.

Всѣмъ годовымъ подписчикамъ, приславшимъ до 20 декабря настоящаго года подписныя деньги за 1881 годъ, будетъ разосланъ безплатно, въ видѣ преміи «Донско-Азовскій» русско-армянскій календарь на 1881 годъ.

10—10

Ընդունարանի համար Ս. Գրիգորեանցի տակից դուրս եկաւ պ. Ն. Միմիջնորդի աշխատասիրած Հայոց դպրոցների համար ընդհանուր աշխարհագրութեան դասագրքերը, որոնք արդէն ընդունվել են ինչպէս Թիֆլիսի, նոյնպէս և գաւառների հայոց երկսեռ ուսումնարաններում և Ս. Էջմիածնի ճեմարանում։

Դասագրքերը վաճառվում են բացառապէս Աղիկասեան գրավաճառանոցում Ս. Գրիգորեանցից։

Ա. տարի՝ Նախագիտութիւն (Հայրենագիտութիւն Թիֆլիսի) 35 կ.

Բ. տարի՝ մասն ուսումնական և բնական (31 պատկերներով) 60 կ.

Գ. տարի՝ մասն քաղաքական (Եւրոպա, Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա) 60 կ.

Գումարով առնողին զիջումն կը լինի։

19—20

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱՍԵՆԵԿՈՒՄ

Ր. ՇԱՀՎԵՐԴԻԵՆԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

(Գալվինովի Պրօսպեկտի վրա, Ալեքսանդրեան տաճար տան)

Բաժանորդագրվում են, թէ տեղական, թէ ռուսաց և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ խմբագրատան յայտնած գներով։ Նոյն տեղերից թող բարեհաճեն դիմել հետևեալ հասցէով.

Въ Тифлисъ, въ газетное агентство В. Шавердова.

30—21

ԻՒԻՒՈՒՍ ԳՐԵՑԻ ՎԱՀՐԱՄԱՑՆ ՕՒՆԵՑՈՂ, ՄԻՋՈՑ (գեղ) ՈՍԿՐԵՑԱՑԻՒ ԵՒ ՐՆԿՄՏԻՈՂՄԻ դէմ։

Ամենալաւ օգնող միջոց է, որ կարելի է հեշտութեամբ և առանց ցաւի գործ դնել ամեն տեսակ ՈՍԿՐԵՑԱՑԻՒ ԵՒ ՐՆԿՄՏԻՈՂՄԻ դէմ, մանաւանդ մատների և ջղերի ցաւի և մարմնի զանազան մասերի կծկման՝ դէմ, միակողմանի գլխացաւի (միգրէնի) դէմ, գլխի կծկման դէմ և մինչև անգամ ԿՐԿՆԱՎՈՐ ԿԱՐՄՐԻ դէմ, սրտի ափերի և կրծքի բորբոքման դէմ, ըեւմատիզմի հետևանքների դէմ նոյնպէս և արտասահմանեան ջրերից լաւացողների համար։ Վաճառականի միակ տերը Լէյիուս Գրեց, Վիեննա, II Prater strasse № 49, ծախվում է 4 բուրլի գործածութեան խրատներով Ռուսաստանի բոլոր գեղատուներից մէջ։ Գլխաւոր պահեստը Մոսկվայի Ր. կեօլեր և ընկ. խանութի մէջ, Նիկոլսկայա փողոցի վրայ փոստային ծախսի համար 40 կ. է ուղարկվում։

5—25 (3)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի գնաը			1 բ. 5 կ.	Մոսկվայից բերվող թէյի հետ			Ք. 1 բ. 30 կ.
—	—	—	1 բ. 10 կ.	—	—	—	Ք. 1 բ. 40 կ.
—	—	—	1 բ. 20 կ.	—	—	—	Ք. 1 բ. 60 կ.
—	—	—	1 բ. 40 կ.	—	—	—	Ք. 1 բ. 80 կ.
—	—	—	1 բ. 60 կ.	—	—	—	Ք. 2 բ. —
—	—	—	1 բ. 80 կ.	—	—	—	Ք. 2 բ. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 բ. —	—	—	—	Ք. 3 բ.

17—100

Մինչև այժմ չեզած ԿԱՇՆՈՒԻ ԻՒՂ, ԲԺԻՇԿ ՀԱՄՐԻՏԻ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԱՀՐԻԿԻ ԴԷՑԶԻՑ։ Առողջացնում է ամեն տեսակ ԽՈՒԼՈՒԹԻՒՆ, եթէ նա բնական չէ։ ԵՐԵՔ ՐՈՒԲԼ ըստանալուց յետոյ ուղարկվում է ՄԻ ՇԻՇ այդ իւղից, մանրամասն ԽՐՏՆԵՐՈՎ գործածութեան մասին։ Այդ իւղը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆԵՐԻՑ և Ալեքսանդր Վ. ՆՑԵԼԻՑ, կազանսկայա փողոց № 3։

5—50

ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԻ ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐ։ 50-ից մ պակաս մահճակալներ պատուիրող վաճառականներին Մեծ զիջումն է լինում։

8—9

ԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԼԹ 1 բ. 20 կ. մինչ 2 բ. Փոստը ամենալաւը, ստացված է անգլիական խանութի մէջ։ Նոյն տեղը ստացված են մեծ քանակութեամբ գեղին մահճակալներ և ուրիշ առարկաներ։

5—10

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԱԹԻ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ Հարմար փափուկ և ձգուն նահալիներով։ Օրինակները կարելի է տեսնել Կաղանդուհնայա փողոցի վրա, տուն Գրգուռեանցի, Աօնատանտինօվսկի բնակարանի մէջ, Մօսկվայի „Նիկօլայ Ընդհ.“ գործարանի հաւատարմատար Իվ. Պետր. Պետրօվի մօտ։ Մի և նոյն տեղը ընդունվում են Հրգեհապահ մեքենաների և ուրիշ ապրանքներ։

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 18 декабря 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 231 Դեկտեմբերի 25 1880 Դեկտեմբերի 25 № 231

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Բաժանորդագրութիւն ընդունւում է ամեն ժամանակ:
Ծանուցմունքերի համար վճարում են
յուրաքանչիւր տողի 2 կոպէկ:

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Տարեգրութիւնները ընդունվում են միայն հետևեալ հասցէով.
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

„ՄՇԱԿ"

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն գիրքով և նոյն պրոգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետևեալ օրերից):

ԳՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Աւագնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆելիետօն և Բանաստեղծական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլի, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամ. 5 ր., չորս ամ. 4 ր., երեք ամ. 3. ր. երկու ամ. 2 ր. և մի ամ. 1 րուբլի:

Դրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անհատապաի է.—Ներքին տեսութիւն, Ֆիլօկսէրայի մասին, Նամակ Սրեանից, Ներքին լուրեր.—«Մշակի» հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանաստեղծական. Դասիք բէկ.

ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ Է

Լուր տարածվեցաւ, որ Էջմիածնից մասամբ ներեց Տէր-Յովհաննէս քահանային, կրկին թոյլ տուեց նրան փիլօն ծածկել, բայց բոլոր արարողութիւններից

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

ԳԱՍՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

—

Զ.

Դուրս գալով Սիւրիի վրանից, Ահմէդը դիմեց դէպի մի վրան, որ բաւական հեռու էր կանանոցից և գտնվում էր անտառի խորքում. Այստեղ կային մի քանի ուրիշ վրաններ ևս, որ յատկացրած էին իսկի Թիկնապահներին և նրա ծառաներին: Մի մարդ կէս ճանապարհի վրա կանգնած, սպասում էր նրան. երբ տեսաւ ներքինուն, մօտենալով հարցրեց.

—Ի՞նչ եղաւ....

Ահմէդը պատմեց նրան, թէ ինքը ամեն հնար գործ դրեց, աղաչեց, պաղատեց, ուրբ համբուրեց, բայց տիկինը ասում է.—չէ ու չէ, չեմ ուզում անմնվել նրա հետ:

—Նա չէ ուզում անմնվել իր հօր հետ... շատ լաւ... խորին դառնութեամբ կրկնեց Ահմէդի հետ խօսող մարդը և դիմեց դէպի այն վրանը, ուր նրան իջևան էին տուել:

Ահմէդը սառած կանգնել, երկար նայում էր նրա ետևից, երբ նա բոլորովին աչքից հեռացաւ, ներքինին դուխը չարժելով, ասաց իր մտքումը.—քեզ նման հայրը արժան չէ այնպիսի զաւակի երեսը տեսնելու....

Այդ մարդը Սիւրիի հայրն էր, Տաթևի մէլիք Դաւիթ «ուրացողը», որ Թուրքի անունով իրան Բաղր էր կոչում: Մի ժամանակ նա Տաթևի մէլիք Գիւլամբարի մօտ գըգիրի և լրտեսի պաշտօն էր կատարում և շատ սիրելի էր նրան, վերջը կամենալով իր բարերարի տեղը գրաւել, Թունատրեց նրան, և իր աղջիկը կաշառք տալով խանին, ոչ միայն կարողացաւ ազատվել այդ չարագործութեան համար պատժվելուց, այլ իր տեղի փոխարէն ժառանգեց Տաթևի մէլիքութիւնը:

Բռնութեամբ, դաւաճանութեամբ և եղեռնագործութեամբ յափշտակված իշխանութիւնը բոլորովին անատանելի դարձաւ Տաթևի հայ ժողովրդին, առաւել այն պատճառով, որ Դաւիթը խանին աւելի հաճոյանալու համար փոխեց իր կրօնը: Այս պատճառով «ուրացողը» անբաւական ժողովրդին իր ճնշման տակ պահելու համար ստիպված էր այնուհետև միշտ նորանոր միջոցներ հրնարել խանի սիրտը գրաւելու և նրա պաշտպանութիւնը վայելելու համար, որպէս զի նրա օգնութեամբ կարողանայ պահպանել իր իսկական դիրքը:

Միջակ հասակով մարդ էր նա, մի տգեղ կազ. երեսը կապիկի դէմքի նմանութիւն ունէր, մազով պատած մինչև աչքերի կոպերը: Եթէ հաւատանք ժողովրդական կարծիքին, թէ «չօլոխ» մարդիկը վատամազ (հնարագէտ) կը լինեն,—պէտք է ընդունենք, որ Դաւիթը մարմնացած խորամանկութեան ճիշտ տիպարն էր: Դա այն տեսակ մարդիկներից էր, որոնց մասին ասում են, թէ սատանայից հօթն օր առաջ են ծնվել:

Բայց այդ մարդը, որ ոչ տխրել, ոչ յուսահատվել և ոչ բարկանալ գիտէր, այդ մարդը, որ ոչ մի անապատութեան, ոչ մի դժուարութեան դէմ իր կեանքում չէր դողացել,—ներքինու խօսքերը լսելուց յետոյ, մի խեղդէն ամանի նման, կարծես, փչրվեցաւ: Չարագոյն աղջիկը դղմում էր տեսնել նրա երեսը: Դա մի սարսափելի հարուածք էր: Աշխարհից արհամարհված, հազարաւոր թշուառների անէծքով դատապարտուած մարդը միշտ ոչինչի տեղ էր դնում իր գոհերի լացը, ատնջանքը և արիւնը... բայց աղջկայ բողքը ազդեց նրա վրա: Տատանվելով չարունակում էր նա իր անհատնում քայլերը դէպի իջևանը, որ դեռ բաւական հեռու էր: Ձանապարհը ընկած էր ռանակոխ եղած խոտաբոյսերի միջով, որ ձևացնում էր մի օձապտոյտ շաւիղ: Թուշունները չորս կողմում չըկչկում էին, բայց նա ոչինչ չէր լսում: Արեգակի վառ ճառագայթների մէջ անտառի ծառերը նկարվում էին իրանց բոլոր գեղեցկութեամբ, բայց նա ոչինչ չէր տեսնում: կարծես, ամեն զգացմունք, ամեն կիրք ապտնված լինէին նրա սրտում: Նրա ուղեղը այդ միայն մի խորհուրդ իրաւունք տուեց կատարելնրան, այն է խոստովանեցնել իր ծխականներին:

Մենք հրաժարվում ենք հաւատալ այդ տեսակ անճոռնի կարգադրութեանը, այն աստիճան հրէշաւոր ենք համարում նրան: Եթէ քահանան արժանի է խոստովանեցնել, այն ժամանակ նա արժանի է և պահք և մկրտութիւնը և այլն կատարել: Իսկ եթէ քահանան անարժան է կատարել ամեն արարողութիւնները, ի՞նչպէս կարող է հաւատալ նրան իր սրտի խորհրդները, խոստովանվել անարժան մարդու առջև: Ահա էջմիածնի լոգիկան:

Բայց այստեղ մի ուրիշ դատողութիւն կայ: Խոստովանութիւնը ոչինչ նիւթական արդիւնք չէ տալիս, ուրեմն այդ անշահաւէտ գործը կարելի է յանձնել Տէր-Յովհաննէսին ոտն օրերին, իսկ մեռցած արարողութիւնները շահաւէտ են, ուստի Տէր-Գէորգը և Մամբրէ վարդապետը կարող են

բռնակեմ այն աստիճան խառնաչփոթութեան մէջ էր, որ անկարող էր իր մտածութիւնները որևէ կարգի դնել: Նա ասելու շատ բաներ ունէր իր աղջկան, նա իր նպատակները իրագործելու համար յոյս էր դրած աղջկայ աջակցութեան վրա: Բայց բոլորը քանդվեցաւ: կամ այսօր պէտք էր յայտնվելնէլ, կամ ամեն ինչ կորած էր յաւիտեան...

Ահմէդի դառն և յուսահատ մտածութիւնների մէջ գնում էր նա, յանկարծ թուփերի միջից դուրս եկաւ նրա առջև մի մարդ, որը սպասում էր նրան:

—Բարի լինի... խօսեց մէլիքը հարցական հայեացքով նայելով նրա երեսին:

—Կարող էր բարի լինել, բայց... անծանօթը չատարեց խօսքը, սկսեց աչք ածել իր շուրջը, զգուշանալով, մի գուցէ մի ուրիշ լսող լինէր:

—Ուրեմն ոչինչ չը շինեցիք... հարցրեց մէլիքը անհամբերութեամբ:

—Ոչինչ... և անկարելի էր մի բան անել...

—Ի՞նչու...

Անծանօթը սկսեց հազիւ լսելի ձայնով պատմել, թէ ինքը ամեն հնարներ գործ դրեց, բայց չը յաջողվեցաւ... Ալի օրից, որ գերիները բերված են, ասաց նա, խանումը (խօսքը Սիւրիի մասին էր) մի առանձին խնամքով հոգ է տանում նրանց վրա: Իրան կասկածելի չանելու համար, խանումը իր հոգատարութիւնը ծածուկ յանձնել է Ահմէդ ներքինապետին: Այդ ծերունի ազուէսը այն աստիճան խորամանկ է, որ սատանային անգամ կը նայէ, որ ոչինչ չի դղայ: Նա խանումին կուռքի նման պաշտում է: Եթէ խանումը ասէ՝ գնա ջուրի կամ կրակի մէջ ընկիր, նա առանց ծպտուն հանելու, կը կատարէ: Ահմէդը ոչ միայն կերակրում էր գերիներին, այլ գիչերները այցելում էր նրանց մօտ և պահապաններ էր նշանակում հսկելու, որ նրանց գրլխից ոչ մի մազ չը պակսի: Անկարելի էր նրանց մօտ մտնել: Պահապանները բոլորը Ահմէդի մարդիներն էին, հազար թումանի համար նրան չեն դաւաճանի: Բացի դրանից, Ահմէդը խանի մօտ մեծ նշանակութիւն ունի, բոլորը նրանից վախենում են:

իրանց մէջ արդիւնքը բաժանել ոտն օրերին, աչքի առաջ ունենալով, որ Տէր-Յովհաննէսի ծուխը Թիֆլիսի ամենահարուստ ծուխն է, գուցէ իրանց արդիւնքի մի մասն էլ Մանկունուն կուղարկեն մի որ և է ընծայի ձևով:

Ահա մեր ժամանակակից հոգևորականութիւնը, ահա այն եկեղեցական կազմակերպութիւնը, որ մեր խաւարասէրների ասածով, մեր ազգութեան գոյութեան նեցուկ է:

Ու ինչ իրաւունքով ծուխից խլում են նրա ընտրված քահանային և նշանակում են առանց ծուխի կամքի մի ուրիշին:

Քահանան մի պօլիցիական պաշտօնեայ չէ, որի հետ քաղաքացին ունի միայն պաշտօնական, ձևական յարաբերութիւններ, քահանան մարդու հոգևոր խորհրդատու է, որի հետ մարդը ունի միմիայն բարոյական յարաբերութիւններ, այդ պատճառով մարդը ինքն պէտք է ընտրի իր համար այն քահանային, որի

Որքան առաջ էր գնում անծանօթը իր պատմութեան մէջ, մէլիքի դէմքը աւելի և աւելի մրայլվում էր, նրա ցրիոնքը դողդողում էր և աչքերում վառվում էր կատաղութեան կրակը: Անիրաւ աղջիկը հասցրեց նրան երկարող հարուածը և այդ աւելի տապալ էր: Նա զրկեց հօրը իր թանգագին յոյսերից. նա ոչնչացրեց հօր բոլոր պլանները, որ այնքան մեծ աշխատութեամբ յօրինել էր նա....

—Շնորհակալ եմ, Ցիւսէյն, խօսեց մէլիքը զսպելով իր բարկութիւնը,—դու դարձեալ արել ես, ինչ որ կարող էիր անել, եթէ չը յաջողվեցաւ, դրանում դու մեղաւոր չես: Ես դարձեալ կը տամ քեզ այն, ինչ որ խոստացել եմ:

Նա հանեց իր դրպանից մի քսակ և մեկնեց Թուրքին. վերջինը հրաժարվեցաւ ընդունել: Մէլիքը երկար թախանձում էր նրան, յայտնելով, թէ շատ կը վշտանայ, եթէ նա մերժէ ոսկիները, և դարձեալ յիշեցրեց, թէ ինքը Ցիւսէյնի յանձնառած պարտքը կատարած է համարում, իսկ անձնդուրթիւնը պէտք է վերաբերել նրանից անկախ պատճառներին: Թուրքը ընդունեց ոսկիները, և գլուխ տալով, հեռացաւ: Նա խանի սահմռկելին էր, որ մի ժամանակ գահի պաշտօն էր կատարում իր ծառայութեան ընթացքում ուղիղ հազար մարդիկ մորթելուց յետոյ, նա մի ներքին մտահատութեամբ զղջացաւ, թողեց այդ արիւնոտ պաշտօնը և իր դանակը թաղեց գերեզմանատան մէջ, ինչպէս լաւ որտորդները թաղում են հողի մէջ իրանց հրացանը հազար երէ սպանելուց յետոյ: Բայց Ցիւսէյինը, որ այժմ իրան տուած էր չափազանց արիւնարբութեան, չը կարողացաւ պահել իր ուխտը, և մէլիքը օգուտ քաղելով նրա դրութիւնից, կարողացաւ կաշառել նրան, կատարել տալու մի նոր եղեռնագործութիւն, մանաւանդ, որ նա մի քանի օր առաջ խաղի մէջ տանել էր տուած բաւական խոշոր գումար, և մէլիքի խոստացած ոսկիներին շատ կարօտութիւն ունէր: Բայց բոլորը անցաւ իրաւ... բոլորը ոչնչացաւ Սիւրիի բարեսրտութեան առջև... և այդ աւելի կատաղեցնում էր մէլիքին, որ հարազատ աղջիկը խոչնդոտներ էր ստրջում նրա դէմ...

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԸ

Գ. Ա.

Ամբողջ ուշադրությունը, որ մեծ սրտերի հետաքրքրություն ունի ամեն տեսակ մարդկային տառապանքների նկատմամբ, դարձած է Հայկական տարածքի դատարանների վրա։ Ամեն մի նոր դատավճիռ, որ կայացվում է այդ դատարանների կողմից, ամեն մի նոր գործ, որ քննության է առնվում նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատավարություն, որ տեղի է ունենում նրանց առաջ, ամեն մի նոր դատական հրապարակում, որ կատարվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական ակտ, որ հրատարակվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական որոշում, որ ընդունվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական վճիռ, որ կայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական գործ, որ հարուցվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական հայց, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական պահանջ, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական միջնորդություն, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական բողոք, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական վերաքննիչ բողոք, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական վճռաբեկ բողոք, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական կասացիոն բողոք, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական հատուկ վճռաբեկ բողոք, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական հատուկ կասացիոն բողոք, որ ներկայացվում է նրանց կողմից, ամեն մի նոր դատական հատուկ վերաքննիչ

Fonds A.R.A.M

1. Ա.յուրեցիներ և ընկերներ, 23 գեղարվեստներ, Լոռի Ք. պատկերասրահ Ա. Ալեքսանյանի, Ալեքսանդրապոլ, 1880 թ.:

2. Պատկերասրահ Ա. Ալեքսանյանի, Ալեքսանդրապոլ, 1880 թ.:

3) Ծանոթագրություն «Մշակ»-ի խմբագրության կողմից:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ

«ՄՇԱԿ»-Ի ՀԱՄԱՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՂ ԳՐԱԽՈՒՂԱԿՆԵՐ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ, 23 գեղարվեստներ: Ընդունում են նկարներ, որոնք պատրաստված են ներկերով յուղի վրա, ջրաներկով, մատիտով, ածուխով, սանգինով, պաստելով, ինչպես նաև քանդակներ գիպսից, մարմարից, փայտից և այլն: Ցուցադրությունը կբացվի 1880 թվականի հունվարի 1-ին և կտևի մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության համար նկարները պետք է հանձնվեն մինչև դեկտեմբերի 25-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

Ա. ՍԱՀԱԿՅԱՆ, 23 գեղարվեստներ: Լոռի Ք. պատկերասրահի տնօրեն Ա. Ալեքսանյանը հայտնում է, որ նրանից ստացել է 23 գեղարվեստներ, որոնք ցուցադրվելու են Լոռի Ք. պատկերասրահում 1880 թվականի հունվարի 1-ից մինչև փետրվարի 1-ը: Ցուցադրության մուտքի գինը 50 կոպեկ է: Ուսանողները և զինվորական կոչումներ ունեցողները ազատ են վճարումից: Ցուցադրության համար նկարները ընդունում է Ա. Սահակյանը, որի տանը էլ կտեղադրվի ցուցադրությունը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Ն. Տէր-Գևոնդեանը խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալը.

"Մայրենի լեզուի" վերջին—ութերորդ տպագրութեան 33-երորդ երեսում մի խոշոր զանցառութիւն է մտել՝ Լուսաւորութիւն եւ վերնագրով ժողովրդական բանաստեղծութեան միայն առաջին, երկրորդ և չորրորդ տողերն են շարուել, փոխանակ ամբողջի։ Խնդրում եմ այդ գիրքը գործ ածող ուսուցիչներին ի նկատի ունենալ այս և աշակերտներին սովորեցնել ամբողջ բանաստեղծութիւնը, որը հետևեալ թէ նոցանից մէկին անծանօթ լինի, և ոչ թէ միայն չիշեալ երեք տողը"։

Ամբողջ հագուստ կամ պալտօ 15 ր., բէվօլվէրներ 4 ր. և տելի թանգ, կօնֆեկտներ հազի դէմ 60 կ. ֆունտը, խինայի դինեի և փօշի ջերմի դէմ 1 ր. 50 կ., խեբես, պօրտվէյն 1 ր. 20 կ., կօնեակ շիշը 2 ր.։ Բացի այդ Ընդլիական խանութի մէջ սառցված է թէյ մեծ քանակութեամբ։

2—12

Ամուլի տակից գուրս են եկել և վաճառվում են կենտրօնական դրամաձառանոցում։

Ն. Տէր Գևոնդեան Մայրենի լեզուի ա. տ. 8-դ տպագրութիւնը գ. 35 կ.։

Ս. Ը. Վ. Տէր-Սահակեանցի Սկզբունք Վերին տոհմական դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը դ. 50 կոպ.։

Ամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնէ Ս. Մանդինեանցի թուաբան տական խնդիրների ա. մ.

ՄԸՆԳԼԻՈՒՄ մէջ ծախվում է վերօվ բժիշկի Ամարանոցը։ Ամարանոցը գնել ցանկացողներին խնդրում են դիմել Լ՝ Ի ջատագ տիրոջը նամակով կամ անձամբ։

10—10

Էյս օրերս գուրս եկաւ մամուլի տակից „Ստացիրք Հայկական Ձայնագրութեան" Հայ դպրոցների համար, աշխատասիրութեամբ Գևղիկ քահանայի Եղզնկեանց։ Գիրքս ունի քահանայի երգնկեանց։ Գիրքս ունի ձեռնարկը յօրինված է ամենագիւրին ձեով. բաժանված է դասերի և յատուկ ջանքի հետ գրուած է դասագրքի նախագիծը և դասաւանութեան եղանակը։ Գինը գրված է նեբսնեան դպրոցներում, գնում է յիսանեան և ուրիշ դպրոցներում. գինն է 30 կոպ. վաճառվում է Զ. Գրիգորեանի „Հովկասեան գրավաճառանոցում։ Նոյնտեղ վաճառվում է "Եւս Մանկական Ձայնագրեալ երգարան" Հայ դպրոցների համար։ գինն է 40 կոպ։ Նաև „Մանկական երգարան" առանց նօտաների, աւորին դասարանց համար, գինն է 20 կոպ. գումարով առնողներին զիջումն կը լինի։

8—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԱՇՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Բաց անելով իր բոլոր արդիւնաբերութիւնների պահեստը մէջի փողոցի վրա կամ ժեվնայա կարգում Քարթվելովի տանը, պատիւ ունի առաջարկել պ. պ. առևտրականներին և գործածողներին ամեն տեսակ պատօշի, ձիու, իւֆթի և օպօյկի ապրանքներ, նոյնպէս և վիտաժկաներ, գալովկաներ, օբրոմեատների կաշիներ, թամբի և մի քենանեների գներով։ Ստախվում են գործարանի գներով։

8—20

1881. О ПОДПИСКѢ 1881.

НА ЕЖЕДНЕВНУЮ

ПОЛИТИЧЕСКУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ"

Заявляя о продолженіи „Виленскаго Вѣстника" въ будущемъ 1881-мъ году, мы не обольщаемся надеждою привлечь къ себѣ значительное число читателей, далеко выходящее за скромные предѣлы, составляющіе какъ бы участь нашего изданія. Жизнь Края, которому онъ служитъ, не представляетъ на поверхности своей ничего выдающагося, способнаго потрясти воображеніе, привлечь горячее вниманіе, сдѣлаться вопросомъ дня, въ особенности въ настоящее время, по сравненію съ внутренними губерніями, пораженными тяжкими экономическими бѣдствіями. Напротивъ, медленно развивающаяся жизнь нашего разноплеменнаго, разновѣрнаго и разноязычнаго Края слагается изъ безчисленнаго множества мелкихъ, повседневныхъ, такъ сказать, будничныхъ явленій, понятныхъ только для наблюдателя, посвященнаго во всѣ условія быта нашего Края; дѣлать же такія явленія понятными и интересными для другихъ, раскрашивая національными цвѣтами и раздувая ихъ значеніе для привлеченія читателей, не только не можетъ быть нашею цѣлью, но прямо противоположно требованіямъ разума, справедливости и даже достоинства изданія. Мы не обѣщаемъ поэтому многаго, не даемъ громкихъ программъ, а просто заявляемъ, что будемъ, по мѣрѣ силъ, служить нашему Краю, искренно и добросовѣстно, въ предѣлахъ возможныхъ по мѣстнымъ условіямъ. Это стремленіе наше—служить не для раздора и выгодъ, а для дѣйствительныхъ интересовъ Края—повидимому оцѣнено нашимъ обществомъ, по крайней мѣрѣ, именно этому факту мы позволяемъ себѣ приписать значительное увеличеніе числа нашихъ читателей въ истекающемъ году. Пользуясь благопріятнымъ условіемъ этимъ, мы значительно увеличиваемъ съ наступающаго года форматъ «Виленскаго Вѣстника»

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Безъ доставки.		Съ доставкою.
На 1 годъ	8 руб.	10 руб.
» 6 мѣс.	4 »	5 »
» 3 мѣс.	2 » 40 коп.	3 »
» 1 мѣс.	— » 80 коп.	1 »

Плата за печатаемыя объявленія взимается въ слѣдующемъ размѣрѣ: за одинъ разъ 10 к., за два раза 15 к., за три раза 18 к. со строки петита или за занимаемое ею мѣсто. За объявленія, помѣщаемыя на *первой* страницѣ, а также объявленія на иностранныхъ языкахъ плата удвоивается.

Денежныя письма, статьи и корреспонденціи просять адресовать непосредственно: Въ г. Вильну, въ редакцію „Виленскаго Вѣстника".

„ՓՈՐՁ"

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՄԻՄԱՍՆԱԿՑ ԺՈՒՌՆԱԼ

1881 թ.

(ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԺՈՒՌՆԱԼԻՆ շրջանի մէջ ևս „ՓՈՐՁ" պիտի հրատարակուի միևնոյն հաւատով և ուղղութեամբ և նոյն ծրագրի համեմատ ընդարձակ և առաջին չորս տարիները։

ԺԱՄԱՆԱԿԸ լոյս է տեսնում ԱՄՍԻՆ ԱՏԻՒ։

Բաժանորդագրութեան թերթերի թիւը լինելու է 10-ից մինչև 15։ Ամբողջ տարին կազմում է չորս մեծագիր հատոր՝ ամէն մէկը աւելի քան 600-700 երեսից բաղկացած։

„ՓՈՐՁԻ" բաժանորդագիրը ամենայն տեղ ՏԱՍԸ ՌՈՒԲԼԻ է։

ԺՈղովրդականները՝ կոնսիստորիայի միջնորդութեամբ, իսկ ուսուցիչները թեմական վերատեսչի պատասխանատուութեամբ կարող են մաս առ մաս վճարել, այն է՝

Առորագրելու ժամանակ—4 րուբլի, մայիսի 1-ին—3 րուբլի և սեպտեմբերի 1-ին—3 րուբլի։

Այն անձինք, որոնք միանուագ չեն կարող վճարել բաժանորդագինը, դիմում են իւրեանց պայմաններով խմբագրին։

Առորագրուիլ կարելի է ՝փոխադրամ՝ „ՓՈՐՁԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ, և ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ։ Կ. Պօլսում՝ դիմել Մեծ. Պետրոս էֆ. ՎԱՍԻԼԵԱՆԻՆ. Ղալաթիա, Կէօչէ-Օղլու խան մաքսատան դիմաց։ Զմիւռնիայում՝ գեր. Մելքիսեդեկ եպիսկոպոս ՄՈՒՐԱԴԵԱՆԻՆ։

18 $^{76}/_{77}$ 18 $^{77}/_{78}$ 1879 և 1880 թ. փորձը կարելի է ստանալ խմբագրատան մէջ՝ իւրաքանչիւր շրջանի համար 10 րուբլի յառաջացնելով։

Նոր բաժանորդները առաջին փոստայով առանում են բոլոր լոյս տեսած համարները։

Ամէն հասցէն.—Тифлисъ. Въ Редакцію Армянскаго Журнала „ПОРДЗЪ". իսկ արտասահմանից—Tiflis. Redaction du Journal Arménien "PORDZ"

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԱՐԴԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ովքեր ունին աւետիս երեխաներ նուիրելու համար կենդանի գրավաճառանոցում մէջի այլոց վաճառվում են հետևեալ գրքերը.—Կենդանի հայկական Մ. Ամիրեանցի գ. . . . . 1 ր. 30 կ.
փառակազմ. . . . . 2 „ 30 „
Վերնադիր մանկական Ղևոնդ. Ալիշանի գ. . . . . — „ 40 „
Մուզայք ազգային երգարան. . . . . — „ 50 „
Թովմաս Վրդ. պատկ. . . . . — „ 45 „
կազմ. . . . . — „ 60 „
Աբմիբ լապահր պատկ. . . . . — „ 30 „
կազմ. . . . . — „ 50 „
Գիրք ազգային կանոնաց պատկ. ու կազմած . . . . . — „ 40 „
Մանկական երգեր Գամառ-Վարթերայի կազմ. . . . . — „ 25 „
Ոսկեղօն կանոն լիակատ. Թարգ. պատկ. . . . . 1 „ 75 „
Դօն-Վիշօտ յառաջաբան . . . . . — „ 70 „
Գիրք Ոսկեսաւօն . . . . . — „ 60 „
Ընթերցագրքեր պատկերազարդ կենսագրութիւններ . . . . . 2 „ 75 „
Գրոց Ընթերցանութիւն ճամբորդ . . . . . 1 „ 25 „
Նուէր Կադանդեանցի . . . . . — „ 65 „

Նոյն տեղը վաճառվում են Ռ. և գաղղիերէն լեզուներով մանկական գրքեր, խաղալիքներ, հատակաւորների համար վիպասանութիւններ և այլ գրքեր։

ՀԱՑ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹՂԹ 1 ր. 20 կ. մինչև 2 ր. ամենալաւը։ Ծախվում է ԸՆԴԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ։ Մէկ և նոյն տեղը ստացվել են դեղին ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ և ուրիշ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ։

8—10

ԱՄՆԱՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹՂԹ 1 ր. 20 կ. մինչ 2 ր. Ֆունտը ամենալաւը, ստացված է ԸՆԴԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ։ Նոյն տեղը ստացված են մեծ քանակութեամբ դեղին ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ և ուրիշ ապրանքներ։

9—10

ՈՒՏԻՈՐԸՆ լաւ գիտացող մի հայ է հարկաւոր, նոյնպէս և մի ԿԱՒԻՐԳԻՆԸՆ լաւ գիտացող. դիմել ՄՐՃԱԿԻ խմբագրատունը։

3—3

ԻՆՁ Ի ՊԱՏՃԱՌԻ ՈՐ ԸՆԴԼԻԱԿԱՆ ԼԻՐԱՑԱՆ ՄԵԳԱՆՈՂԻՆ, ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ գաղինիքը առանում է թէյ ուղղակի պատասխանողներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականում է փոքր շահով։ Ընդհանուր կայ ապրատ 50,000 Ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շօկոլադ-Ֆրայ, մարքապա և կօնֆեկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բժշկական վոլվէրներ, կոշկեքներ, մատուցարաններ, ամանեղներ, դանակներ, գդալներ, թէյամանեղներ, բաժակներ, թամքեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկենաշներ, կալենկոր, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն ձևերի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Ընդհանուր գալէրէումն

26—100

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 24 декабря 1880 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 232 Դեկտեմբերի 27 1880 Դեկտեմբերի 27 № 232

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Յայտարարութիւնք գինեմ են ուղղակի
Տեղեաց. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակչին 2 կոպէկ։

„ՄՇԱԿ“

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 ԹՒԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն ոգւով և նոյն պրօգրամայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօներին հետեւեալ օրերից)։

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ։ I. Տէրութեան կազմակերպութիւններ, II Ազատ մտքի յայտնութիւններ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Հառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Գեղեցիկ և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ։

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 5 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլ։

Գրվիլ կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ագամ ուսումն—Ներքին տեսութիւն։ Նամակ շամախուց։ Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն։ Թիւրքիա։ Նամակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հեռագիրները։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Վաւերք հին

ԱԶԱՏ ՈՒՍՈՒՄ

—

„Голосъ“ լրագիրը իր վերջին համարների բանասիրականներից

ահագնմայիս, որ մոգրած էր ժողովրդական լուսաւորութեան նահակին միխոտը, կոմս Տօլստոյ։

Ուսանողները ենթարկված էին խիստ տեսչութեանը, զրկված էին իրանց ներքին պէտքերի մասին հոգալու և խորհրդակցելու իրանցից, պրօֆէսօրների խումբը զուրկ էր համալսարանական ինքնավարութիւնից, շատ անգամ ընդունվում էին պրօֆէսօրների թւում այնպիսի դասատուներ, որոնց հակառակ էր պրօֆէսօրների խումբը, բայց անզօր էր մերժել նրանց ընդունելութիւնը իրանց շրջանի մէջ։ Ֆակուլտէտի բոլոր առարկաները պարտադիր էին ուսանողների համար և երիտասարդները չէին կարող ընտրել իրանց ընդունակութեան և հասկացողութեան համեմատ ցանկացած առարկան և լսել միայն այն պրօֆէսօրների դասատուութիւնը, որ իրանք էին ցանկանում։

„Голосъ“ լրագիրը խորհուրդ է տալիս մեր համալսարաններին օրինակ առնել գերմանական համալսարանների կազմակերպութիւնից, համապատասխան մեր ժողովրդի պահանջներին, որ մեզանում ուսանողը կարող է իր մէջ անկախ համոզմունքներ մշակել, երբ համալսարանական վարդապետութիւնը կատարեալ ազատ կը լինի, երբ պրօֆէսօրն էլ իրաւունք կունենայ կատարեալ ազատ կերպով յայտնել իր համոզմունքները իր ամբիոնի բարձրութիւնից։ Ուսման ազատութեան հետ կապված է և ուսանողի իրաւունքը ընտրել այն առարկան, որ ինքն է ցանկանում, լսել այն պրօֆէսօրին, որ ինքն է ցանկանում։ Ուսման և դասատուութեան փոխադարձ ազատութեան մէջն է, գլխաւորապէս, պրօֆէսօրի և ուսանողի, միմեանց մէջ բարոյական անխզելի կապի գրաւականը, իսկ այդ բարոյական կապը բարերար կերպով ներգործում է երիտասարդութեան ամբողջ ապագայ

Նայում էր իր շուրջը, կարծես, կամենալով ցոյց տալ իր պարանոցի թանգագին մանեակը, որ զարդարած էր խոշոր ալմաստներով։ Բոլոր բազէները ունէին այսպիսի մանեակներ, և իշխանչիքի արժանաւորութեան համեմատ, զարդարած էին գոյնզգոյն գոհարներով։ Նրանց ոտների կապած էին ոսկեայ փոքրիկ բռժոժներ, որոնք ամեն մի շարժման ժամանակ ճրնկճրնկում էին, մելօդիական մեղմ ձայներ էին արձակում։ Մի ծիս, մի ազատնի օդի միջով անցնելու ժամանակ, նրանք իսկոյն բաց էին անում իրանց լայն թեւերը, և նեսի նման սլանում էին դէպի վեր, որ բանեն, որ զիշատեն նրանց։ Բայց մեռաքսեայ առնակապը կրկին ցած էր քաշում նրանց և նստեցնում էր երկաթեայ թառիկների վրա։ Այս չոռակեր թռչուններին շատ չէին կերակրում, և միշտ անյագ էին պահում, որ որսորդութեան ժամանակ աւելի սաստիկ ախորժակ ունենան բռնելու և զիշատելու։ Այսպէս պահում էր խանը և իր ծառաներին, այսպէս պահում էր և իր որսորդական շներին։ Այս վերջինները, թէ շները և թէ ծառաները, թէև չունէին այսպիսի մանեակներ, և իրանց վիճակը շատ աւելի ողորմելի էր, քան թէ եւրոպական միւս կուրնեների համապատասխանների կազմակերպութիւնը։

Խանի վրանի առջև տարածված էր ընդարձակ, կանաչագարդ հրապարակ, որի վրա ամրոխված էր, վըժվըժում էր բազմաթիւը։ Ամենքը անհամբերութեամբ սպասում էին խանի դուրս գալուն։ Ոմանք զբօսով էին եկած, ոմանք վէճ ունէին, նրանից դատավճիռ էին սպասում, ոմանք հետաքրքիր նայողներ էին, իսկ մի մասը նրա ծառաներն էին, որ սպասում էին, խանը նրանց մի ծառայութիւն յանձնէ, որից կարողանան չանվել։

—Չորքար, ասաց ծառաներից մէկը խանի բազէակրներից մէկին,—այսօր խանը շատ ուշացաւ, չէ դուրս գալիս։

—Իրա քէֆը չէ, երբ կուզէ, այն ժամանակ կը դուրս գայ, ով է նրան ասիպողը, պատասխանեց Չորքարը, և սկսեց փայփայել բազէի փետուրները, որ նստած էր նրա, մինչև արմունկը կաչեայ ձեռնոցով պատած, բազուկի վրա։

Ծառան, նկատելով, որ իր հարցմունքը վատ տպաւորութիւն գործեց բազէակրի վրա, խօսքը փոխեց, հարցնելով.

—Ե՞րբ պիտի բաց անէք այդ բազէի աչքերը։

Եւ իրաւ, բազէի աչքերը կապած էին մի տեսակ կաչեայ անթափանցիկ ամրոցներով, որոնց նմանը կրում են մարդիկ քամու ժամանակ, աչքերը փոշուց պահպանելու համար։ Բազէն դեռ անվարժ էր, այդ դրութեան մէջ նրան պահում են մի քանի ամիս լոյս և աշխարհ չէ տեսնում, մոռանում է իր վայրենի անցեալը, յետոյ աչքերը բաց են անում, փոքր առ փոքր ընտելացնում են նոր կեանքի, վարժեցնում են որսորդութեան։

Խանի ամբողջ դիւանը հրապարակի վրա սպասում էր նրան։ Մի տեղ դիւանի խոտերի վրա նստած էր Ֆարրաշբաշին (Ֆարրաշների կամ ժանդարմների գլխաւորը) աչքերը արիւնով և անգթութեամբ լցված մի մարդ։ Նրա շուրջը խմբով կանգնած էին անողորմ Ֆարրաշները, ձեռները իրանց դաշոյնի վրա դրած։ Գանգատաւորները, հեռաւված այնտեղ, սպասում էին, խնդրում էին Ֆարրաշբաշուն, որ իրանց դատը յայտնէ խանին։ Շատերը մտածում էին, չոքում էին նրա առջև, և ակնջին փախուստով, կաչաղ էին խոստանում։ Մի տեղ նստած էր խանի գլխաւոր մունչի-բաշին, այսինքն՝ միրզաների կամ գրագրների մեծաւորը։ Նա մի մաշված, ցամաք մարդ էր, և յաճախ աջիօն ընդունելուց դէմքը դեղնել, գալկացել, մեռելի գոյն էր առացել։ Նրա հետ գօտի մէջ, առջևից խրած թղթերի փաթաթները բամպակում էին իրանց մէջ խանի ամբողջ արխիւը, որ նա իր գօտումն էր մեծ ածում։ Այնտեղ էին տուրքերի, հարկերի հաշիւները. այնտեղ էին պաշտօնական թղթերի օրինակները. այնտեղ էին դատերի, վճիռների

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՏԱՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ս. Պ.

Ի՞նչ ասել նախանձի մասին և ի՞նչ պատասխանել նախանձոտներին:

Նախանձը ամենից ավելի տարածված է ամենաանկիրթ ազգերի մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ

ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՏԱՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

Տպարան 15

Շաբաթաթերթ հանրամատչելի գիտելիքների մասին

Ի՞նչ ասել նախանձի մասին և ի՞նչ պատասխանել նախանձոտներին:

Նախանձը ամենից ավելի տարածված է ամենաանկիրթ ազգերի մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան: Նախանձը ամենից ավելի տարածված է Ասիայի ժողովուրդների մեջ, որոնք ոչ միայն չեն ամաչում նախանձ լինելուց, այլև նախանձը համարում են ազնվության նշան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 24 փետրուարի։ Երէկ Յունուարի 30-ին Ռուսական Կայսրութեան Հնոյն Ոճով Յունուարի 18-ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան Երկրորդ Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Ներկայ էին ընկերութեան բոլոր անդամները։ Ժողովի նախագահութիւնը ստանձնեց ընկերութեան նախագահ Ա. Ա. Ռոստոմովը։ Ժողովի օրակարգի առաջին կէտը կազմում էր ընկերութեան վերջին տարուայ հաշուետուութիւնը։ Ընկերութեան գանձապահ Ա. Ա. Ռոստոմովը կարդաց հաշուետուութիւնը։ Ընկերութեան ունեցած եկամուտները կազմում են 3000-ից աւելի ռուբլի։ Ընկերութեան ունեցած ծախսերը ևս նոյնքան են։ Ընկերութեան ունեցած պարտքերը կազմում են 1000 ռուբլի։ Ընկերութեան ունեցած ապրանքները կազմում են 2000 ռուբլի։ Ընկերութեան ունեցած դրամական միջոցները կազմում են 1000 ռուբլի

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Ն. Տէր-Գևոնդեանը խնդրած է մեզ տպագրել հետևեալը.

"Մայրենի լեզուի"—ուխեորդ տպագրութեան 33-երորդ երեսում մի խաշար զանցառութիւն է մտել. Լուսաց վերնագրով ժողովրդական բանաստեղծութեան միայն առաջին, երկրորդ և չորրորդ տողերն են շարուել, փոխանակ ամբողջի։ Խնդրում եմ այդ գիրքը գործածող ուսուցիչներին ինձ ուղարկել այս և աշակերտներին տարածել ամբողջ բանաստեղծութիւնը, որը հայոց թէ նոցանից մէկին անծանօթ լինի, և ոչ թէ միայն չիշեալ երկու տողը"։

Ամբողջ հագուստ կամ պալտօ 15 ր., բէվոլվէրներ 4 ր. և աւելի թանդ, կօնֆիսներ հագի դէմ 60 կ. ֆունտը, խինայի գինի և փոշի ջերմի դէմ 1 ր. 50 կ., խեխես, պօրտվէյն 1 ր. 20 կ., կօնեակ շիշը 2 ր.։ Բացի այդ Ընդլիական խանութի մէջ առացված է թէյ մեծ քանակութեամբ 3—12

Մամուլի տակից գուրս են եկել և վաճառվում են կենտրօնական դրավաճառանոցում՝

Ն. Տէր Ղևոնդեան Մայրենի լեզուի քերականութիւն. 8-դ տպագրութիւնը գ. 35 կ.։

Ս. Ա. Ար. Տէր-Աստվածատրեանցի Սկզբունք Արիսատոտէական հասատոյ դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը գ. 50 կոպ.։

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի Ս. Մանդինեանցի Թուաբանական խնդիրների ա. մ.

Ա՛յսու պատիւ ունիմ ՅԱՅՏՆԵԼ ՏՓԽԻՒՍԻ հասարակութեան, որ մօտ օրերս մտադիր եմ ԿԱՊԱԼՈՒ ՏԱԼՈՒ մեծ Բազարի մէջ գտնուած երկու աշք կրպակները № 33 իրանց ներկու աշքի կրպակների և վերնասենեակով իր շրջակայ շկաֆների, որոնք պատկանում են Մոզնուց տուրք Գէորգ եղբայցուն։ Յանկացողները կարող են դիմել ինձ մօտ ՍՈՒՐՔ ԳԱՅԻՆԵՆԵՆ ՈՒՍՈՒՄՆԵՐԸՆԴ առեն օր 9 ժամից առաւօտեան մինչև 10 ժամն և իմանալ պայմանները։

Երեսփոխան Մոզնուց տուրք Գէորգ եկեղեցւոյ նորոգչական

1—2

Ա՛յս օրերս գուրս եկաւ մամուլի տակից ,,Պատգիրք Հայկական Ձայնագրութեան'' Հայ դպրոցների համար, աշխատասիրութեամբ ոգնի քահանայի երգեցկանից։ Գինը շահակ ձեռնարկը յօրինված է ամենապիւրին ձեով. բաժանված է դասերի և յատուկ Ջաքանի հետ գրուած է դասագրքի նախագիծը և դասաւորութեան եղանակը։ Ընդունված է Ներսիսեան դպրանոցում, Գայիանեան և ուրիշ դպրոցներում. գինն է 30 կոպ. վաճառվում է Զ. Կրիդորեանի ,,կովկասեան գրավաճառանոցում։ Նոյնտեղ վաճառվում է ,,Մանկական ձայնագրեալ երգարան'' Հայ դպրոցների համար։ գինն է 40 կոպ։ Նաև ,,Մանկական երգարան'' առանց նոտաների, ուսորին դասատուց համար, գինն է 20 կոպ. գումարով առնողներին զիջումն կը լինի։

9—10

Ամուլի տակից գուրս են եկել և վաճառվում են կենտրօնական դրավաճառանոցում՝

Ն. Տէր Ղևոնդեան Մայրենի լեզուի քերականութիւն. 8-դ տպագրութիւնը գ. 35 կ.։

Ս. Ա. Ար. Տէր-Աստվածատրեանցի Սկզբունք Արիսատոտէական հասատոյ դասագրքի երկրորդ տպագրութիւնը գ. 50 կոպ.։

Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի Ս. Մանդինեանցի Թուաբանական խնդիրների ա. մ.

1881. О ПОДПИСКѢ 1881.

НА ЕЖЕДНЕВНУЮ

ПОЛИТИЧЕСКУЮ И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ“

Заявляя о продолженіи „Виленскаго Вѣстника“ въ будущемъ 1881-мъ году, мы не обольщаемся надеждою привлечь къ себѣ значительное число читателей, далеко выходящее за скромные предѣлы, составляющіе какъ бы участь нашего изданія. Жизнь Края, которому онъ служитъ, не представляетъ на поверхности своей ничего выдающагося, способнаго потрясти воображеніе, привлечь горячее вниманіе, сдѣлаться вопросомъ дня, въ особенности въ настоящее время, по сравненію съ внутренними губерніями, поражонными тяжкими экономическими бѣдствіями. Напротивъ, медленно развивающаяся жизнь нашего разноплеменнаго, разновѣрнаго и разноязычнаго Края слагается изъ безчисленнаго множества мелкихъ, повседневныхъ, такъ сказать, будничныхъ явленій, понятныхъ только для наблюдателя, посвященнаго во всѣ условія быта нашего Края; дѣлать же такія явленія понятными и интересными для другихъ, раскрашивая національными цвѣтами и раздувая ихъ значеніе для привлеченія читателей, не только не можетъ быть нашею цѣлью, но прямо противоположно требованіямъ разума, справедливости и даже достоинства изданія. Мы не обѣщаемъ поэтому многаго, не дасмъ громкихъ программъ, а просто заявляемъ, что будемъ, по мѣрѣ силъ, служить нашему Краю, искренно и добросовѣстно, въ предѣлахъ возможныхъ по мѣстнымъ условіямъ. Это стремленіе наше—служить не для раздора и выгодъ, а для дѣйствительныхъ интересовъ Края—повидимому оцѣнено нашимъ обществомъ, по крайней мѣрѣ, именно этому факту мы позволяемъ себѣ приписать значительное увеличеніе числа нашихъ читателей въ истекающемъ году. Пользуясь благопріятнымъ условіемъ этимъ, мы значительно увеличиваемъ съ наступающаго года форматъ «Виленскаго Вѣстника»

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Безъ доставки.	Съ доставкою.
На 1 годъ 8 руб.	10 руб.
» 6 мѣс. 4 »	5 »
» 3 мѣс. 2 » 40 коп.	3 »
» 1 мѣс. — » 80 коп.	1 »

Плата за печатаемыя объявленія взимается въ слѣдующемъ размѣрѣ: за одинъ разъ 10 к., за два раза 15 к., за три раза 18 к. со строки петита или за занимаемое ею мѣсто. За объявленія, помѣщаемыя на *первой* страницѣ, а также объявленія на иностранныхъ языкахъ плата удвоивается.

Денежныя письма, статьи и корреспонденціи просять адресовать непосредственно: Въ г. Вильну, въ редакцію „Виленскаго Вѣстника“.

„ՓՈՐՁ“

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՄԻՍԱՄՍԵԱՅ ԱՇԽԱՏԱԿ

1881 թ.

(ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ տարին սկսում է «ՓՈՐՁ» պիտի հրատարակուի միևնոյն հոգով և ուղղութեամբ և նոյն ծրագրի համեմատ ինչպես և առաջին չորս տարիները։

Անդէպ լոյս է տեսնում ԸՄՊԱՌ ԸՆԹԵՑՈՂ

Իւրաքանչիւր համարի տպագրական թերթերի քիւրը լինելու է 10-ից մինչև 15։ Ամբողջ տարին կազմում է չորս մեծադիր հատոր՝ ամէն մէկը աւելի քան 600-700 երեսից բազկացած։

«ՓՈՐՁ» բաժանորդագրվում է ամենայն տեղ ՏԱՍԸ ՌՈՒԲԼԻ է։

Յոդևորականները՝ կանխիկ վճարման միջնորդութեամբ, իսկ ուսուցիչները թեմական վերատեսչի պատասխանատուութեամբ կարող են մատ առ մատ վճարել, այն է՝ Առաջագրելու ժամանակ—4 րուբլի, մայիսի 1-ին—3 րուբլի և սեպտեմբերի 1-ին —3 րուբլի։

Այն անձինք, որոնք միանուագ չեն կարող վճարել բաժանորդագինը, դիմում են իւրեանց պայմաններով խմբագրին։

Առաջարկել կարելի է «փոխանակ» «ՓՈՐՁԻ» ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ, և ԳԱՆՏՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ։ Կ. Պօլսում՝ դիմել Մեծ. Պետրոս էֆ. Վասիլեանին. Զալաթիա, կէօչէ-Օղլու խան մագազաների դիմաց։ Զմիւռնիայում՝ գեր. Մելքիսեդեկ եպիսկոպոս Մուրադեանին։

18 $^{76}/_{77}$ 18 $^{77}/_{78}$ 1879 և 1880 թ. «փորձը» կարելի է առանձին խմբագրատան մէջ՝ իւրաքանչիւր շրջանի համար 10 րուբլի հատուցանելով։

Նոր բաժանորդները առաջին փոստայով առանձին բոլոր լոյս տեսած համարները։

Մեր հասցէն.—Тифлисъ. Въ Редакцію Армянскаго Журнала „ПОРДЗЪ“. իսկ արտասահմանից—Tiflis. Redaction du Journal Arménien "PORDZ"

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ ԱՐԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ծանր գետնաքարեր թեթև տանելու համար կը տրուին՝ Նաւահանգստում գրավաճառանոցում մէջի այլոց վաճառվում են հետևեալ գրքերը.—Քննական գրամատիկա հայկական Մ. Մխիթարեանցի գ. . . . . 1 ր. 30 կ.

Նոր հայկական Մ. Մխիթարեանցի գ. . . . . 2 „ 30 „

փառակազմ. . . . . — „ 40 „

Քերականութիւն մանկական Ղեկս. Աբգարեանցի գ. . . . . — „ 50 „

Մուզայք հայասացի երգարան. . . . . — „ 30 „

Թովմաս Ղրծոր տանակը—պատկ. . . . . — „ 60 „

կազմ. . . . . — „ 30 „

Կարմիր լապտերը պատկ. . . . . — „ 50 „

կազմ. . . . . — „ 40 „

Թաւմազմեզրոս պատկ. եւ կազմած . . . — „ 25 „

Մանկական երգեր Գասառ-Հաթիրայի կազմ. . — „ 75 „

Ոօբինզոն կռուզօէ լիակատ. թարգ. պատկ. . 1 „ 75 „

Դօն-Քիշօտ լամանշեցի . . . . . — „ 70 „

Գէորգ Ոօլեւստօն . . . . . — „ 60 „

Ընտիր հայկազունք պատկերազարդ կենսագրութիւններ . . . . . 2 „ 75 „

Թորոս Ղարարի հայաստանի ճամբորդ . . . 1 „ 25 „

Նուէր Կազանդեղ Ն. Պերպերեանցի . . . — „ 65 „

Նոյն տիպը վաճառվում են Ո. և զազրիերէն լեզուներով մանկական գրքեր, խաղիքներ, հատակաւորների համար միպատասխանութիւններ և այլ գրքեր։

ՇԱՏ ՊԵՏՈՒԱԿԱՆ ԹՂԹ 1 ր. 20 կ. մինչև 2 ր. ամենալաւը։ Ծախվում է ԸՆԴԼԻԱԿԱՆ ԽՄՆԱՅԻՔԻ ՄԷՋ։ Մի և նոյն տեղը ստացվել են գեղին ՄՈՄ-ՇՈՒՔԱԼԱՆԵՐ և ուրիշ ապրանքներ մեծ քանակութեամբ։

9—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԱՇՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Բաց անելով իր բոլոր արդիւնաբերութիւնների պահեստը մէջի փողոցի վրա կառուցուածքներում Քարթվելովի տանը, պատրաստ ունի առաջարկել ոպտ. ու առևտրականներին և գործածողներին ամեն տեսակ պապաշի, ձիու, իւ֊ֆաի և օպօյկի ապրանքներ, նոյնպէս և վիտեաժկանների, գալոշկաների, արծաթեայ կաշիների, քամբի և մետենաների բէմէնէյ։ Նախկին գործարանի գներով։

8—20

ԱՄԵՆԱՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹՂԹ 1 ր. 20 կ. մինչ 2 ր. Ֆունտը ամենալաւը, ստացված է անգլիական խանութի մէջ։ Նոյն տեղը ստացված են մեծ քանակութեամբ գեղին մահճակալներ և ուրիշ ապրանքներ

9—10

ԻՆՁ Ի ՊԱՏՃԱՌԻՆ ՈՐ ԸՆԴԼԻԱԿԱՆ ՄԵԳՐՈՒՄԻՆ Ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինները առանում է թէյ ուղղակի պատուհաններից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականում է փոքր շահով։ Կ. Պոլսեղ կայ տարեր 50,000 Ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շոկոլադ-Ֆրայ։ Մեղրաթև և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէզվօդկաներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, սամովարներ, դանակներ, գդալներ, թէյամաններ, բաժակներ, թամքեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մահկինաօշներ, կալոշկօր, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն տեսակ հատար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Երծրտնում եմ։

27—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 26 декабря 1880 года. Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 233 Դեկտեմբերի 30 1880 Դեկտեմբերի 30 № 233

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Օտարագիրները գիմում են տղոցկի.
Տիֆլիս. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
երեսպատիկ բաժին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ“

ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

1881 թուին

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն գիրքով և նոյն պրոգրամով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի առաջ և առնիրին հանելէ օրերից):

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Քաղաքական տեսութիւն, VI Հեռագիրներ, VII Ֆեյլետօն և Բանաստեղծական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլի, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամս. 3 ր., չորս ամս. 4 ր., երեք ամս. 3. ր. երկու ամս. 2 ր. և մի ամս. 1 րուբլի:

Դրամով կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինն տարի անցաւ— Ներքին տեսութիւն. Նամակ Բագուից. Նամակ Խմբագրին. Ներքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն. Քաղաքական տեսութիւն. «Daily News» լրագրի յօդուածը—Մշակի հետապիրներ — Յայտարարութիւններ—Բանասիրական դասից բեկ

ԻՆՆ ՏԱՐԻ ԱՆՑԱԼ

„Մշակը“ սկսելու է շուտով իր գոյութեան տասներորդ տարին:

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

—

—Այդ բանից վաս հոտ է գալիս... ասաց մէլիք Ֆրանգիւլը, դառնալով մէլիք Դաւիթին, երբ նրանց աչքին ընկաւ սակալի տեսարանը:

Մէլիք Դաւիթը ոչինչ չը պատասխանեց: Նա մտածում էր այն բանի վրա, թէ ինչ տպաւորութիւն կունենայ այդ անցքը խանի վրա: Նա պատրաստում էր պատասխան նրա համար: Իր մտքում հարիւրաւոր պատճառներ էր հնարում, հարիւրաւոր միտքեր էր ստեղծում իրան արդարացնելու համար, երբ խանը բացատրութիւն կը պահանջէր նրանից տարտափելի անցքի մասին, իսկ մէլիք Ֆրանգիւլին տանջում էր մի այլ միտք: Նա երկիւղ ունէր, որ գիւղացիների ինքնատնութիւնը գուցէ կը չարժէր խանի մարդասիրական զգացմունքը և դրանով կը դժուարանար իրանց դիմադրութիւնը հայ գերիների վաճառումը կամ իսպառ խափանելու, կամ յուսադելու մասին: Այդ նպատակով նրանք պիտում էին խանին, որ արգելէն հայ գերիների վաճառումը, և Թորոս իշխանին ձեռնթափ չնո դարձնեն, որը այսօր գալու էր գերիներին գնելու: Իսկ այդ անխիղճ գիւղացիները վաս ժամանակ ընտրեցին իրանց այրելու: Այսօր պէտք էր խանի անգթութիւնը իր գազանային բորբոքման մէջ պահել: Իսկ այդ անխիղճ գիւղացիները վոգր ինչ մեղացորին նրա բորբոքութիւնը Ո՞ւմ սիրտը չի ցաւի, տեսնելով երեխաներին և կիներին կրակի բոցերի մէջ... Այսպէս էր մտածում մէլիք Ֆրանգիւլը, երբ նրանք հասան խանի վրանի մօտ:

Խանը դեռ կանգնած էր իր վրանի առջև և նայում էր, թէ որպէս մի քանի հրէաներ երկար թէ կարթերով, չան գէշերի նման, քարշ էին տալիս կիսամեռով դիակները, տանում էին հեռու, ձգում էին մի փոսի մէջ և ծածկում էին հողով: Ամենդականները չէին մտենում նրանց, պիղծ էին համարում, այս պատճառով պիղծ ծառայութիւնը յանձնել էին նոյնպէս պիղծ հրէաներին, որոնք գործով եկել էին խանի բանակը:

Ցեղերով երիտ մէլիքներին, որոնք հանդիսաւոր կերպով իր մօտ էին գալիս, խանը մի առանձին հեղնական ժպիտով դարձաւ նրանց, ասելով.

—Տեսաք, ինչ արեցին այդ յիմար հայերը...

Երկու մէլիքները մինչև գետին խոնարհվելով, գլուխ տուեցին: Խանի ժպիտը քաջալերից նրանց, և մէլիք Դաւիթը օգուտ քաղելով նրա ուրախ տրամադրութիւնից, պատասխանեց.

—Հային ով է տուել խելք, եթէ հայերը խելք ունենային, էլ ինչու էին հայ լինում...

«Ուրացողի» շողոքորթութիւնը դուրեկան դիւր եկաւ խանին, որը ձեռքը դնելով նրա ուսի վրա, ասաց.

—Այդ իրաւ է, Բաղդ բէկ (պարսիկները այսպէս էին կոչում նրան)—եթէ հայերը խելք ունենային, կը հետևէին քո օրինակին, կընդունէին մեր սուրբ կրօնքը, և համ այս աշխարհում, համ այն աշխարհում վայելչութիւն կունենային:—Այսպէս չէ, մէլիք Ֆրանգիւլ, հարցրեց նա վերջինից:

Մէլիք Ֆրանգիւլը գլուխ տուեց, ասելով.

—Այո, խան, այդպէս է, քո ոտքին մատաղ: Խանը մտաւ վրանի այն մասը, որ յատկացրած էր դիւանի համար: Նա նստաւ իր հանդարտանքին պատրաստած թանգագին օթոցի վրա և հրաւիրեց երկու մէլիքներին նոյնպէս նստել: Նրանք տեղաւորվեցան խանից ցած: Խանի դրանիներից նրա մօտ նստեց միայն մունչի-բաշին, իսկ միւսները ոտքի վրա կանգնած մնացին վրանի առջև: Այդ միջոցին անցաւ այնտեղից Ծերունի Ահմէդը, և հեռուից լուռ աչքով ակնարկելով խանի մանկահասակ սպասաւորներից մէկին, կանչեց իր մօտ:

—Սալամ, ասաց նրան,—ահա քեզ տասն ոսկի. այդ մարգիկը ինչ որ խօսելու լինեն խանի հետ, չուտով խօսքերը կը բերես ինձ: Նա յոյժ տուեց երկու մէլիքների վրա:

—Փողը ինչ կանեմ, պատասխանեց կանացի դէմքով գեղեցիկ սպասաւորը,—քեզ մի ծառայութիւն անելու համար ես ամեն բանի պատրաստ եմ:

—Ա՛յ, ընդունիր, ինչ որ քեզ ասում են՝ այն լաւ. ոչ մի խօսք չես փախցնի ականջիդդ, բոլորը կը պատմես ինձ:

Սալամը խանի համար դէյլան մատուցանող սպասաւորն էր, որ միշտ կանգնած էր լինում նրա սպասին: Դա առանց կասկած ևս ընդունելու ծերունի ներքինապետից, միշտ պատրաստ էր կատարելու հարևանի այդ հզօր իշխանի կամքը, որից բոլոր ծառայողները գոգում էին:

Խանինճաղանճ բազմութիւնը վրանի առջևից քաշվեցաւ դէպի նրա ետևի կողմերը, նստեցին խոտերի վրա, որ խանի աչքին չդիպչին: Իսկ վրանի մուտքի այ և ձախ կողմերը կանգնած մնացին Ֆէրրաշները, չաթմաները և միւս ծառայողները:

Խօսակցութիւնը կրկին դարձաւ հայերի վրա:

—Ֆարրաշ-բաշի, ձայն տուեց խանը,—դուք չը գիտէք պատճառը, թէ ինչու համար այդ հայերը իրանց այրեցին:

Ֆարրաշ-բաշին մօտեցաւ, գլուխ տուեց, և չփոթված տատանվում էր, չը գիտէր, թէ ինչ պէտք էր պատասխանել: Վերջապէս ասաց նա, թէ ինձ ոչինչ յայտնի չէ:

—Ես գիտեմ... մէջ մտաւ մունչի բաշին, խանի առաջին քարտուղարը:

Այդ մարդը, որ ամբողջ մարմնով թունաւորված էր անզգայար ափիոն ուտելով, որի ձեռքերը գողում էին չատ արագ խմելուց, բայց որպէս զրագէտ, որպէս չատ կարդացած մարդ, համեմատաբար աւելի բարոյական էր, քան թէ միւս բոլոր ծառայողները: Նա պատկանում էր պարսից մի ծածուկ աղանդի, որ հերքում էր ամեն կրօնքները, իրրև միաժամակար, իրրև ազգերի եղբայրութիւնը խափանող և նրանց մէջ թշնամութիւն սերմանող մի վարդապետութիւն: Նա բացատրեց խանին, թէ հայերի յուսահատական ինքնասպանութիւնը առաջ է եկել հարկերի չափազանց ծանրութիւնից, թէ նրանք վճարում էին երեքպատիկ, չորեքպատիկ աւելի, քան թէ պարտաւոր էին. թէ նրանց ինչքը, առուվաճքը և մինչև անգամ պատկները վաճառվում էին առաջին փոխարէն:— Ի հարկէ, այդ բոլորից յետոյ, աւելացրեց նա,—նրանց ոչինչ չէր մնում, բայց միայն մեռնել...

Այդ միջոցին մէլիք Դաւիթի դէմքը գունաթափվել, դալկացել, մեռելի գոյն էր առացել: Նրա աչքերում վառվում էր մի տեսակ գազանային կատաղութիւն, նկատելով, թէ դեռ կան աշխարհում անմիտ մարդիկ, որոնք բողոքում են չարութեան դէմ: Նա զգաց իրան, որ չինչ չը պատասխանեց, սպասելով, թէ խանը ինչ կասէ:

—Հաշիւներ կան ձեզ մօտ, հարցրեց խանը:

—Ինչպէս չէ, պատասխանեց քարտուղարը և գուրս բերեց իր գօտուց միջից թղթերի ամպին փաթեթը, սկսեց նրանց միջից ջոկել սահմանցիների հաշիւները:

Այդ միջոցին խանի վրանը մտաւ ցեղի ընդհանուր հոգևոր գլուխը—իմամը: Բոլորը տպի վրա կանգնեցին, նրան գլուխ տուեցին: Խանը հրաւիրեց նրան իրանից բարձր նստել, նոյն բանդագին օթոցի վրա, ուր առաջ ինքն էր նստած: Գնումբիւնը հայերի հարատահարութեան մասին ընդհատվեցաւ:

Սովորական հարցուբարևներից յետոյ, խանը ծխատելով դարձաւ դէպի իմամը, ասաց.

—Ինչ է չինում ձեր դէպվիշը, պատրաստեց խոտացած մարդուները:

—Դեռ բոլոր նիւթերը ձեռք չեն բերված, պատասխանեց իմամը լուրջ կերպով.—հարկաւոր է դեռ ևս հարիւր մաղալ մարգարիտ, հարիւր մեղալ խաչոր մարջան, տասն մաղալ ալմաստ, տասն մաղալ եաղութ, տասն մաղալ լաջ, հինգ մաղալ մուշք, հարիւր մաղալ չուբի-չին, երկու հարիւր մաղալ եալդուզի ոսկի, և մի քանի ուրիշ նիւթեր: Այստեղ անկարելի է բոլորը գտնել, միայն ունեմ գրել Թարվէդ, որ այնտեղից ուղարկեն:

—Ամենեին հարկաւոր չէ գրել Թարվէդ, ասաց խանը իր ծառայութիւնը ցոյց տալու համար իմամին,—բոլորը կը գտնվին ինձ մօտ, դուք կարող էք տանել ինձանից այդ բոլոր գոհարները, որքան ուզէք է ձեզ, միայն այն պայմանով, որ փողի փոխարէն չնորհէք ինձ ձեր սուրբ օրհնութիւնը:

—Ես առանց այդ ևս ամեն օր իմ նամազների մէջ յիշում եմ ձեզ, ասաց իմամը իր յատուկ բարեսրտութեամբ:

Խանը լուռ գլուխ տուեց ի նշան իր չնորհակալութեան:

Իմամը վաթսուն տարին անցրած մի չոր ուցամաք ծերունի էր, ոտքից մինչև գլուխը սպիտակ հագնված, որպէս վայել էր այդ նրա բարեպաշտութեանը: Նրա գլխի ճերմակ չալման մի ահագին կազամբի էր նմանում, իսկ մէջքի հաստ գօտին, փրփուրի պէս սպիտակ և նուրբ գործուածքից, դիզվել էր փորի վրա: Նա տասն և

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆՈՐԱԳՈՒՅՆ ՏՆՕՐՀՈՒՆՔ

**Ով ի՞նչ ապրանք կը գնի, որտեղ կը վաճառի, ինչ գործ ունի, ինչ կը պահանջի, ինչ կը տա, ինչ կը վերցնի, ինչ կը ծախի, ինչ կը գնի, ինչ կը փոխի, ինչ կը տանի, ինչ կը բերի, ինչ կը ստանա, ինչ կը տրամադրի, ինչ կը պատվիրի, ինչ կը կատարի, ինչ կը հրամայի, ինչ կը հնազանդի, ինչ կը ծառայի, ինչ կը ծառայեցնի, ինչ կը ստանձն

ռազական ձայն։ Ցանձնաժողովի անդամները սրանք են, կամս Լօրիս-Մէլիքով, Աբազա, Գօրչա և իշխան Լիվէն։

—

Վերջին տեղեկութիւններին համեմատ ամբողջ Ասատանում հրատարակւում են 483 պարբերական հրատարակութիւններ, որոնցից ռուսերէնով 376 հատ, լեհական լեզուով 54, գերմաներէն 31, լատիներէն 10 հատ, ֆրանսերէն 8, հայերէն 6, էստոներէն 6, հբէարէն 4, վրացերէն 3, ֆիններէն 2 և լատիներէն 1 հատ։

—

Ս. Պետերբուրգում հրատարակվող կիսապաշտօնական «Берегъ» լրագիրը, որի խմբագիրը պ. Ցիտովիչն է, յայտնում է, որ եկող 1881 թուից սկսած այլ ևս չի հրատարակվի։

—

Սառցանք ՇՈՒՇՈՒՑ պ. Հ. Աւագեանցից 16 րուբլ յօգուտ վ.անի տաճարների հետևեալ նուիրատուներից. պ. Մարգարեան 10 րուբլ, Ցիգան Նազարեան և օրիորդ Ս. Ղուկասեան 6 րուբլ։

ԸՆՏԵՐՒՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Ներկայ 1880 թուականի ընթացքում Թէպէտ եւրոպական կեանքը չը վրդովվեցաւ արիւնահեղ պատերազմով, որին շատերը սպասում էին, բայց այնուամենայնիւ եւրոպական դիպլոմատիան բաւական լարված դրութեան մէջ էր։

Ամենահրճշտված հարցը, որ գրաղեցնում էր եւրոպական կառավարութիւններին, արևելեան հարցն էր։ Հարկաւոր էր իրագործել Բերլինի դաշնագիրը և դրա համար Գերմանիայի մայրաքաղաքի մէջ հաւաքվեցաւ մի կոնֆերենցիա պետութիւնների ներկայացուցիչներից, որոնք վճռեցին կայացրին վիճելի երեք հարցերի վերաբերմամբ։ Ա յդ հարցերն էին ընտնօգրիական, յունական և թէ Հայաստանի և թէ քրիստոնէական Թիւրքաց այլ նահանգների մէջ վերանորոգութիւնների մտցնելու խնդիրը։ Ընթերցողներին յայտնի է, թէ ինչպէս կայացաւ եւրոպական առերես համաձայնութիւնը կօնֆերենցիայի վճիռները իրագործելու համար, ինչպէս կազմվեցաւ միացեալ նաւատորմը և ծովային ցոյց արի հետևանքն էր չերնոգօրիական խնդրի լուծումը և Դուլցինիօ քաղաքի չերնոգօրցիների ձեռքը անցնելը։

Ներկայ 1880 թուականը եկող տարվան ժառանգութիւն է թողնում յունական և հայկական անմեծ ճեացած հարցերը, որ պատերազմի պատճառ չը դառնայ, դոնեա անհրաժեշտ կը դարձնէ յոյն-թիւրքական մի կռիւ։

Ներկայ թուականի ընթացքում անգլիական պահպանողական մինիստրութիւնը փոխվեցաւ և լորդ Բիկոնսֆիլդին յաջորդեց Վլադստոն։ Անգլիական ազատամիտ մինիստրութիւնը բոլորովին այլ տեսակէտից նայեց արևելեան հարցի վրա, որի ժխտելը Բերլինի դաշնագրի հաւասարն նա անհրաժեշտ համարեց և այդ նպատակին հասնելու համար մեծ աշխատանքներ դրեց։ Իրլանդական կալուածական հարցը ներկայ տարվայ ընթացքում ծագեցաւ և մինչև այժմ կառավարութիւնը արտաքոյ կարգի միջոցների չէ դիմում, որպէս զի կարողանայ եկող տարի երկրի մէջ կալուածական վերանորոգութիւններ մտցնել և փոքր ի շատէ ապահովել Իրլանդիին։ Այդ ծանր հարցն էլ ինում է եկող տարվան իրրև մի ժառանգութիւն։

Ֆրանսիական հանրապետութիւնը հետզհետէ զօրանում է, չը նայելով նրա թշնամիների աշխատանքներին։ Հոգևոր միաբանութիւնների դէմ ուղղված օրէնքները ազգային ժողովների հաւանութիւնը առաւ նայած էին իրագործվեցան կառավարութիւնից։ Ֆրանսիան իր գործերին նոր դրութիւնից։ Ֆրանսիան իր գործերին նոր դրութիւնից։ Ֆրանսիան իր գործերին նոր դր

թեան պահպանելը և մի և նոյն ժամանակը ուժեղացնում էին իրանց պատերազմական մինիստրութեան բիւդժետը, որ իւրաքանչիւր պետութեան մէջ աւելի շատ դրամ է կլանում, քան թէ միւս մինիստրութիւնների բիւդժետները առանձին առանձին։ Ամբողջ տարուայ ընթացքում, երբ մի երկրի կառավարութիւնը նոր դրամ էր պահանջում գինուորական ծախսերի համար, նա անհրաժեշտ էր համարում հաւատացնել, որ այդ ծախսերը հարկաւոր են խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Այժմ Եւրոպան մի մեծ զօրատուն է կապմում։

„DAILY-NEWS“ ԼՐԱԳՐԻ ՑՕԴՈՒԱԾԸ

„Հայաստանի վիճակը“ վերնագրով „Daily-News“ այսպէս է գրում Միխայից եկած մէկ նամակ հաղորդում է որ, այդ քաղաքում Ալէքսանդր անունով մի հայ սպանուցին երկու օր նրա սպկայ հարազատներից առաջ։ Հայաստանում սովորութիւն է հիւրերին հարազատներից մի քանի օր առաջ հրաւիրել, և այդ պատճառով էլ երբ սպանումը տեղի ունեցաւ՝ բաւական մարդիկ կային հաւաքված տան մէջ։ Այդ տեսարէյն առնելով նրանք բոլոր հաւաքութեան ընկերակցութեամբ դիմացին վազին և պահանջեցին մեռածների մարդասպանի պատիժը։ Շատ յուզված լինելով յարձակվեցաւ գրսի ժողովուրդը վազի տպարանքի վրա և փշրեց պատուհանները։ Վազին կանչեց իր օգնքի, որ հապի հող կարողացաւ ցրել ամբոխին։ Այդ պատճառով յիսունի չափ անձինք են կալանաւորված, իբր թէ տուլմանի դերիշխանութեան դէմ ապստամբվել են։

Վանի մօտ Նօրդուզ գիւղի վրա քիւրդերը յարձակվում և հայերի անասունները քշում տանում են։ Երբոր նրանք պիտում են կուսակալին, ասում է թէ նա կարողութիւն չունի քիւրդերին բռնելու կամ նրանց պատժելու։ Գիւղի մէջ Նարոյ անունով մի իշխան՝ մի քանի հայ պատասխանում է, „հիմա որ դուք միջոց չունէք մեզ քիւրդերից պաշտպանելու, մենք ինքներս պէտք է մեզ պաշտպանենք“։ Ցնծոյ նա դիմում է Նօրդուզի բնակիչներին և նրանց առաջնորդում քիւրդերի դէմ։ Դրանք հասնում են քիւրդերի վրա այն ժամանակ, երբ նրանք իրանց աւարը բաժաններիս են լինում։ Տեղի է ունենում մի լաւ կռիւ, որի մէջ քիւրդերից վեցը սպանվում և շատերը վիրաւորվում են։ Ցնծոյ քիւրդերը իրանց գողացած բոլոր անասուններն ձգելով փախչում են։

Նոյն լրագիրը „Մի հայերէն լրագրի դադարումը“ վերնագրով այս է հաղորդում։ Մենք լուր առինք, որ Կ. Պօլսում ապրող հայերէն լրագիրը „Մասիս“ մէկ ամիս ընդոյով դադարել է, որովհետև քիւրդերի դէմ մի յօդուած է հրատարակել „Մասիս“ ի պարակերէն Թէրթից մէկ լուր քաղելով թէ քիւրդերը Մարաղայի մօտ (Պարսկաստանում) հազար հայ ընտանիք են կոտորել, լուսաբանում է այդ լուրը ասելով թէ քիւրդերը վայրագ և արիւնարբու են, և ասում է որ կառավարութիւնը պէտք է նրանց դէմ զօրեղ միջոցներ գործադրէ։

Կարծում են որ Բարձր Դուռը ուզում է ահաբիններին սիրաը շահել քիւրդերին էլ այնպէս հայերի դէմ գործածելով, ինչպէս ալբանցիներին Լիւնագօրցոց դէմ գործածեց։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳՐԻՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆԻՑ

Լ Օ Ն Դ Ո Ն, 25 դեկտեմբերի։ Պարլամենտը բացվեցաւ գահական ճառով, որ կարդաց յօրդ Սէլիսբօրին։ Լօրդերի ժողովի մէջ քիչ անդամներ կային, իսկ համայնքների ժողովի մէջ շատ պատգամաւորներ։ Ճառի մէջ ասված է, որ եւրոպական համաձայնութիւնը խանգարված չէ։ Կառավարութիւնը բանակցում է պետութիւնների հետ յունական հարցը խաղաղութեամբ լուծելու մասին և յոյս ունի, որ նրանք կաջողվին։ Կառավարութիւնը յոյս ունի խաղաղական համաձայնութեամբ վերջացնել պատերազմը բաւականների հետ։ Դիւանագրութիւն չը կայ երկար ժամանակ գրաւել անդադար։ Արտաքին գործերի նախարարը ասված է, որ Եգիպտոսի վերաբերութեամբ կառավարութիւնը յարգացնէ իրաւունքներ կը պահանջի կարգը վերականգնելու և բնակիչների կեանքը, անվտանգութիւնը և անձնական ազատութիւնը պաշտպանելու համար։ Կառավարութիւնը խոստանում է բացի 1870 թ. կալուածական օրէնքի ընդարձակ գործադրելը, մի օրէնք առաջարկել իրլանդական կոմսութիւնների մէջ անդրիականների նման անդրանական ամուսնութիւնը վերաբերութեամբ։ Ճօրսեր յայտնեց համայնքներին ժողովին, որ նա ժողովին չը կայ երկար ժամանակ գրաւել անդադար։ Արտաքին գործերի նախարարը ասված է, որ եւրոպական համաձայնութեամբ վերջացնել պատերազմը բաւականների հետ։ Դիւանագրութիւն